Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu

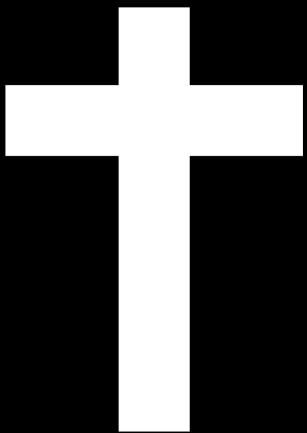

New Testament in Fulfulde, Maasina

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu
New Testament in Fulfulde, Maasina

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maasina Fulfulde (Fulfulde, Maasina)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2005,Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Fulfulde, Maasina

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
680239a9-8aa6-5bc3-b42f-dc560bee09b8

Contents

Matta 1
Marka 56
Luuka 90
Yuhanna 145
Golle Nelaaɓe 187
Romankooɓe 238
1 Korintunkooɓe 261
2 Korintunkooɓe 282
Galaatiyankooɓe 296
Efeesunkooɓe 304
Filipiyankooɓe 312
Koloosiyankooɓe 318
1 Tesaloniikiyankooɓe 323
2 Tesaloniikiyankooɓe 328
1 Timote 331
2 Timote 337
Titus 342
Filemon 345
Ibaraninkooɓe 347
Yaakuuba 364
1 Piyeer 370
2 Piyeer 376
1 Yuhanna 380
2 Yuhanna 386
3 Yuhanna 387
Yahuuda 388
Ɓanngingol 390

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Matta

Haala dammbe Iisaa

1 Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii Ibarahiima, annii:

2 Ibarahiima rimi Isiyaaka,
Isiyaaka rimi Yaakuuba,
Yaakuuba rimi Yahuuda e miɲiraaɓe mum,
3 Yahuuda rimi Fares e Sera, ɓee ngoni ɓe o rimdi e Tamara,
Fares rimi Hisuruuna,
Hisuruuna rimi Aram,
4 Aram rimi Aminadaabu,
Aminadaabu rimi Nasuuna,
Nasuuna rimi Salmon,
5 Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab,
Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut,
Obed rimi Yessa,
6 Yessa rimi Daawuuda kaananke oo.

Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo ɗalaaɗo Uriya,
7 Suleymaana rimi Robo'am,
Robo'am rimi Abiya,
Abiya rimi Asa,
8 Asa rimi Yusafat,
Yusafat rimi Yoram,
Yoram rimi Ujiya,
9 Ujiya rimi Yotam,
Yotam rimi Akas,
Akas rimi Hejekiya,
10 Hejekiya rimi Manaasa,
Manaasa rimi Amon,
Amon rimi Yusiya,
11 Yusiya rimi Yekuniya e miɲiraaɓe mum.
Ɗum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankooɓe konaa so naɓiraa Baabila ndee.

12 Caggal ɓe konaama ɓe naɓaama Baabila,
Yekuniya rimi Salaatiyel,
Salaatiyel rimi Jorobaabel,
13 Jorobaabel rimi Abihuda,
Abihuda rimi Eliyakim,
Eliyakim rimi Ajora,
14 Ajora rimi Sadok,
Sadok rimi Akim,
Akim rimi Eliyuda,
15 Eliyuda rimi Eliyaajaru,
Eliyaajaru rimi Mattan,
Mattan rimi Yaakuuba,
16 Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,

Mariyama woni inna Iisaa noddirteeɗo Almasiihu oo.

17 No dammbe ɗee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda,
jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahu-
udiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila, jamaanuuji sappo e nay hawrata,
iwde nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo,
jamaanuuji sappo e nay hawrata.

Haala pinaaɗe Iisaa Almasiihu

18 No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaaɗo
Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniiɗo waɗi mo cowiiɗo.
19 Yuusufu cabbuɗo mo oo yo neɗɗo pooccitiiɗo, ana waɲi hersa makko,
miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka.
20 Nde o miili ɗum ndee, malaa'ika Joomiraaɗo wari e makko ley koyɗol,
wii mo:
—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul ɓamde Mariyama, sabi ɓinngel
o saawi ngel e Ruuhu Ceniiɗo iwi.
21 O riman ɓiɗɗo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimɓe mum e
luutti mum'en ɗii.
22 Ɗum fuu, ɗum waɗii yalla haala ka Laamɗo yottiniri annabaajo oo kaa
ana tabita nde oon wii:
23 «Surba oo ɓaman reedu,
rima ɓiɗɗo gorko,
oon inndirte Immaanuwel.»*
Maanaa innde ndee yo: «Laamɗo ana wondi e meeɗen».
24 Nde Yuusufu fini ndee, waɗiri no malaa'ika Joomiraaɗo oo wiirunoo
ɗum nii. O ɓami Mariyama,
25 kaa o reentaali e mum faa ɓeyni ɓiɗɗo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

2

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

1 Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus.
Jom'en annde iwrii funnaange, ngari Urusaliima.
2 Nde ɓe ngari ndee, ɓe mbii:
—Hoto kaananke Yahuudiyankooɓe dimaaɗo jooni oo woni? Min njii
hoodere makko ɓanngii funnaange, min ngarii sujidande mo.
3 Oon kabaaru jiiɓi hakkille Hirudus, kaɲum e Urusaliimankooɓe fuu.
4 O noddi hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee fuu, o
lamndii ɗum'en hoto Almasiihu oo foti rimeede.
5 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo
annii:
6 «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,
tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahuuda mawɗe ɗee.
Sabi ardotooɗo iwan e maa,
garoowo durde Israa'iilankooɓe, yimɓe am.»*
7 E ley ɗum, Hirudus noddi jom'en annde ɓee e cuucuukka, lamndii ɓe
wakkati mo hoodere ndee ɓanngi oo. Ɓeen pammini mo.
8 Caggal mum, o neli ɓe Baytilaama, o wii ɓe:

* **1:23** Esaaya 7.14 * **2:6** Mika 5.1

—Njehee, kumpitoyo-ɗon kabaaru cukalel ngel faa tayoron. So on njii ngel, kumpitee kam yalla miɗo yaha miin duu, mi sujidanoya ngel.
9-10 Nde ɓe nani ko kaananke oo haali koo ndee, ɓe mbitti. Non ɓe coynii hoodere nde ɓe njiinoo funnaange ndee. Ko ɓe njii nde koo, ɓe ceyii seyo manngo sanne. Nde ardii ɓe yaade. Nde nde yottii ɗo cukalel ngel woni ɗoo ndee, nde darii.
11 Ɓe naati ley galle oo, ɓe njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Ɓe korfii, ɓe cujidani ngel, ɓe kumti gineeji maɓɓe, ɓe teddiniri ngel kaŋŋe e gowe e ɗacce uurooje biyeteeɗe miiri.
12 Caggal ɗum, Laamɗo daalii ɓe ley koyɗol pati ɓe mbirfitoo to Hirudus, ɓe kootiri leydi maɓɓe laawol gonngol.

No Yuusufu dogiri suuɗoyaade Misira

13 Nde ɓe mbitti ndee, malaa'ika Joomiraaɗo wari e Yuusufu ley koyɗol, wii ɗum:
—Imma, ɓam cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-ɗaa ton faa nde mbii-maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara ɗum.
14 Yuusufu immii jemma, naɓi cukalel ngel e inna maggel Misira.
15 O heddii ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:
«Mi noddii ɓiyam gonɗo Misira.»†

No Hirudus masinbiniri sukaaɓe Baytilaama

16 Nde Hirudus faami jom'en annde ɓee njammbike ɗum ndee, mettaa sanne. O yamiri sukaaɓe worɓe Baytilaama e ɗakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa heɓuɓe duuɓi ɗiɗi. O waɗi ɗum hakke ɲalaaɗe ɗe jom'en annde ɓee ndokki mo tayoral mum ɗee.
17 Ɗum tabitirii haala ka Laamɗo yottiniri annabi Yeremiya kaa nde oon wii:
18 «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama,
kaŋum e bojji e boytaali:
Ɗum Rahiilu‡ woyata cukaloy mum.
O jaɓaali waaltineede, sabi koy keddaaki.»§

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

19 Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraaɗo wari e Yuusufu to Misira too ley koyɗol,
20 wii ɗum:
—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila, sabi yiɗunooɓe warde suka oo ɓee maayii.
21 Yuusufu immii, naɓti cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila.
22 Kaa o nanii Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus laatike kaananke Yahuudiya, o huli yaade ton. Ley ɗum, Laamɗo jeertini mo ley koyɗol, o yehi leydi Galili,
23 o hoɗoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non ɗum laatorii so ɗum tabintini ko annabaaɓe ɓee mbiinoo koo: «O wiyete Nasaraatunke.»

3

No Yaayaa waajorii

† **2:15** Hosee'a 11.1 ‡ **2:18** ***Rahiilu*** woni jom suudu Yaakuuba. Mo yimɓe Israa'iila njogorii hono inna mum'en. § **2:18** Yeremiya 31.15

1 E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima ɓanngi. Omo ooynoo ley
ladde jeereende Yahuudiya, omo wiya:
2 —Tuubee, sabi Laamu Laamɗo ɓattiima.
3 Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo:
«Neɗɗo ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo ngol,
ndartinee ɗati makko!»*
4 Kaddungal Yaayaa yo caɲiraangal leeɓi ngelooba, omo humii nguruwol.
Nguure makko yo buureeti e njuumri ladde.
5 Yimɓe iwri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji maayo Urdun fuu, ngari
e makko.
6 Eɓe njaadira luutti maɓɓe, Yaayaa looti ɓe lootogal batisima ley maayo
Urdun.
7 Nde o yii Farisa'en e Saduki'en heewɓe ana ngara faa lootee lootogal
batisima ndee, o wii ɗum'en:
—Ɓiɓɓe bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubal.
9 Pati miilee e ɓerɗe mon: «Minen, min taaniraaɓe Ibarahiima.» Sabi miɗo
wiya on: Laamɗo ana waawi waylitinde ɗee kaaye laatoo ɓiɓɓe Ibarahiima!
10 Jooni, jammbere ndee huncaama faa soppa ɗaɗi leɗɗe. Ndennoo, lekki
fuu ki rimataa ɓiɗɗe lobbe, soppete, wedee e yiite.
11 Miin, ndiyam mbatisiran-mi on faa hollita on tuubii. Kaa garoowo
caggal am oo, kaɲum ɓuri kam baawɗe, mi fotaa fay soccude paɗe makko.
Kanko, Ruuhu Ceniiɗo e yiite o batisirta on.
12 O lanndinike faa o hennoo ɲamri makko faa laaɓa. O mooɓta ɲamri
makko ley beembal, kaa ɲaande ndee o duppiran ɗum yiite nge ɲifataa.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

13 Oon wakkati fuu, Iisaa iwi Galili, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla
Yaayaa ana loota ɗum lootogal batisima.
14 Kaa Yaayaa ujii, wii mo:
—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mi loote?
15 Iisaa jaabii mo, wii:
—Walaa baasi, jaɓu ngaɗaa non, sabi hono non kaan-ɗen hiɓɓinirde ko
dartii fuu.
Nden, o jaɓi.
16 Iisaa lootaa tan, yeeŋi iwde e ndiyam ɗam. E oon wakkati, kammu
oo udditii, o yii Ruuhu Laamɗo ana jippoo no wuugaandu nii, ana wara e
makko.
17 Ɗon daande iwri dow kammu, wii:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo korsin-mi, mo cuɓii-mi.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

1 E oon wakkati, Ruuhu Ceniiɗo naɓi Iisaa ley ladde jeereende, yalla Ibiliisa
ana tewta seytaade mo.
2 Iisaa ɲaamaali faa waɗi balɗe capanɗe nay jemma e ɲalooma. Caggal
ɗum, o yolbi.
3 Nii, Ceytotooɗo oo ɓattitii mo, wii mo:
—So a Ɓii Laamɗo, yamir ɗee kaaye laatoo ɲaamdu.

* **3:3** Esaaya 40.3

4 Kaa o jaabii oon, o wii:
—Ana winndii: «Wanaa ɲaamdu tan neɗɗo wuurdata, ko neɗɗo wuurdata dee, haala fuu ka Laamɗo haali.»*
5 Caggal ɗum, Ibiliisa naɓi mo Urusaliima ngeenndi ceniindi ndii, darni mo dow leŋŋe-leŋŋe Suudu Dewal Mawndu,
6 wii mo:
—So a Ɓii Laamɗo, suur njippo-ɗaa e leydi. Sabi ana winndii: «Laamɗo yamiran malaa'ika'en mum njaɓɓite pati koyngal maa gaaɲo e haayre.»†
7 Oon wii mo:
—Ana winndii kasen: «Pati ittu koro Laamɗo, Joomiraaɗo maa.»‡
8 Kasen Ibiliisa naɓi mo dow waamnde haayre toownde sanne, holli mo laamuuji aduna ɗii fuu e darja mum'en,
9 wii mo:
—Mi hokkete ɗum ɗoo fuu so tawii a sujidanii kam.
10 Oon wii mo:
—Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamɗo Joomiraaɗo maa tan kaan-ɗaa sujidande, kanko tan kaan-ɗaa rewde.»§
11 Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuɗɗiri golleeji mum ley Galili

12 Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfitii Galili.
13 O eggi Nasaraatu, o hoɗoyi Kafarnahum e daande weendu nduu ley leydi Jebulon, kaɲum e Naftali,
14 yalla ana tabintina haala ka Laamɗo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:
15 «Leydi Jebulon e leydi Naftali
gonɗe dow laawol weendu,
caggal maayo Urdun,
e Galili hoɗorde yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe:
16 Leɲol gonnoongol e nimre ngol
yii fooyre mawnde.
Wuurɓe e ley leydi maayde niɓɓundi,
fooyre yaaynani ɗum'en.»*
17 Gila nden, Iisaa fuɗɗi waajaade ana wiya:
—Tuubee, sabi Laamu Laamɗo ɓattiima.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe aranndeeɓe

18 Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii worɓe ɗiɗon miɲiraaɗo e mawniraaɗo, Simon noddirteeɗo Piyeer e miɲum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu, yo awooɓe.
19 Iisaa wii ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗa on awooɓe yimɓe.
20 Ɗon e ɗon ɓe njoppi bubbi maɓɓe ɗii, ɓe njokki e makko.
21 O yehi yeeso, o yii kasen rimdaaɓe ɗiɗon woɓɓe, ɓiɓɓe Jebede, Yaakuuba e miɲum Yuhanna ana ley laana. Kamɓe e baam maɓɓe Jebede, eɓe moyyintina bubbi maɓɓe. O noddi ɓe.
22 Ɗon e ɗon ɓe njoppi laana kaa e baam maɓɓe fuu, ɓe njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimɓe

---

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3 † **4:6** Jabuura 91.11-12 ‡ **4:7** Fillitagol Tawreeta 6.16 § **4:10** Fillitagol Tawreeta 6.13 * **4:16** Esaaya 8.23—9.1

23 Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cuudi baajordi maɓɓe,
omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, kasen omo sellina sii
ɲawuuji e ellaaji fuu.
24 Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo waddanee sii ɲawɓe
fuu, laddaaɓe e kirikiraaɓe, kaɲum e wooyɓe, o sellini dum'en.
25 Jamaa keewdo sanne jokki e makko iwrudo Galili e leydi ndi geelle sappo
e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

(Baabuwol 5—6—7)

5

1 Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o ŋabbi dow waamnde haayre, o joodii
ton. Taalibaaɓe makko ɓee ngari e makko,
2 o fuddi waajaade ɓe, o wii:

Haala mbelko'aaku

3 —Ɓeen annditinɓe yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore,
sabi kamɓe njey Laamu Laamdo oo!
4 Ɓeen woyooɓe, mbelii hoore,
sabi Laamdo waaltinan ɓerde mum'en!
5 Ɓeen leydinkiniiɓe, mbelii hoore,
sabi ɓe keɓan leydi ndi Laamdo fodani ɓe ndii!
6 Ɓeen yolbuɓe fooccitaare so domdi dum, mbelii hoore,
sabi ɓe kaaran ɓe domditan!
7 Ɓeen yurmotooɓe, mbelii hoore,
sabi Laamdo yurmoto ɓe!
8 Ɓeen laaɓuɓe ɓerde, mbelii hoore,
sabi ɓe njiyan Laamdo!
9 Ɓeen waddooɓe jam, mbelii hoore,
sabi ɓe noddirte ɓiɓɓe Laamdo!
10 Ɓeen torraaɓe kammari fooccitaare, mbelii hoore,
sabi kamɓe njey Laamu Laamdo oo!
11 On mbelii hoore so yimɓe njennii on, torrii on, kappii on sii boneeji fuu
saabe am.
12 Ceyee, mbeltee, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu.
Sabi hono non annabaaɓe adiiɓe on ɓee torriraa.

Haala lamdam e fooyre

13 —Onon ngoni lamdam aduna oo. Kaa so lamdam ŋoottii lammude,
kodum lamminta dum? Ɗam nafataa fay huunde! Ko dam waawi wadeede
tan, tippeede sella, yimɓe njaɓɓa dam.
14 Onon ngoni fooyre aduna oo. Ngalluure ɲiɓaande dow waamnde haayre
waawaa ɲooɓude.
15 Fay gooto huɓɓataa lampa, so hippa hen kaakol. Ko wadata dee, sinndan
ka, ka yaaynana gondo e suudu nduu fuu.
16 Hono non fooyre moodon haani yaaynirde yeeso yimɓe, yalla eɓe njiya
golleeji lobbi di ngadaton dii, ɓe njetta Baabiraado moodon gondo dow
kammu oo.

Ko Iisaa janngini banngal Tawreeta

17 —Pati cikkee mi gardo ittude Sariya binndaado ley Tawreeta naa ley
dewte annabaaɓe oo. Mi waraali ittude mo, mi gardo hiɓɓinde mo.

18 Miɗo haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana keddii, wanaa toƀƀel
wanaa masel tosataake e Sariya oo faa nde fuu tabiti.
19 Ɗum nee, boofuɗo ko ƀuri fuu famɗude e jamirooje ɗee, so janngini
woƀƀe faa ngaɗa non, laatoto ƀurɗo famɗude e Laamu Laamɗo. Kaa neɗɗo
fuu jokkuɗo sariya oo, so janngini woƀƀe ngaɗa non, laatoto mawɗo e Laamu
Laamɗo.
20 Sabi miɗo wiya on: so on ƀuraali dunkee'en Sariya e Farisa'en foocci-
taare, on naatataa e Laamu Laamɗo abada.

Haala tikkere

21 —On nanii njaatiraaƀe meeɗen ƀee mbiyanooma: «Pati ɲaaɗu hoore,
ɲaaɗuɗo hoore fuu, ana haandi e sareede.»*
22 Miin noo miɗo wiya on: tikkanɗo sakiike mum fuu, ana haandi e
sareede. Oon biiɗo sakiike mum «Meereejo» darnete yeeso sariya ƀurɗo fuu
naawde. Kasen neɗɗo fuu biiɗo mo «Nuykaaɗo» ana haandi e naatude yiite
jahannama.
23 Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-ɗaa, a miccitike ɗon e ɗon
sakiike maa ana jogani maa metti,
24 yoppu ɗon sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e sakiike maa oo
tafon, so keƀaa wartude cakko-ɗaa.
25 So won gullaniiɗo ma saabe ɲamaande, oɗon njaada sariya, yaawnu
ndewritaa e joomum fade mooɗon yottaade, pati o waɗe e juuɗe caroowo,
oon waɗe e junngo kayboowo kasu, nden kaa, udde-ɗaa e kasu.
26 Miɗo haalane goonga: abada a yaltataa so a yoƀaali ko ndewete-ɗaa koo
faa laaƀa.

Haala jeenu

27 —On nanii wiyanooma: «Pati jeenu!»†
28 Miin noo miɗo wiya on: yeewruɗo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley
ƀernde mum.
29 Ndennoo, so yitere maa ɲaamere luuttinte, sol nde tippo-ɗaa nde to
woɗɗi! Mbaasaa salndu maa wooturu ƀuri moyyande ma diina calɗi maa ɗii
fuu mbedee e jahannama.
30 So junngo maa ɲaamo luuttinte, tayu ngo tippo-ɗaa ngo to woɗɗi:
mbaasaa salndu maa wooturu ƀuri moyyande ma diina calɗi maa ɗii fuu
naata jahannama.

Haala ceergal

31 —Wiyanooma kasen: «Ceerɗo jom suudu mum fuu, yo hokku ɗum
talkuru ceergal.»‡
32 Miin noo miɗo wiya on: ceerɗo jom suudu mum tawee oon jeenaali, so
o ƀamoyaama, gorko arano oo waɗii mo e jeenu. Neɗɗo fuu ƀamɗo debbo
ceeraaɗo, kaɲum duu jeenii.

Haala hunoore

33 —On nanii kasen, njaatiraaƀe meeɗen mbiyanooma: «Pati fiirtu hunoore
maa, tabintin nde yeeso Joomiraaɗo.»§
34 Miin noo miɗo wiya on: pati kunee fey. Pati kunoree kammu, sabi ɗum
yo jooɗorgal Laamɗo,
35 naa leydi, sabi ɗum yo njaaƀirdi koyɗe makko, naa Urusaliima, sabi ɗum
yo ngeenndi Kaananke mawɗo oo.

---

* **5:21** Pergu 20.13 † **5:27** Pergu 20.14 ‡ **5:31** Fillitagol Tawreeta 24.1 § **5:33** Limooje 30.3

36 Pati hunora hoore maa ndee, sabi a waawaa rawninde naa ɓawlinde fay leeɓol mayre gootol.
37 Mbiyaa «Mi waɗan» naa «Mi waɗataa», ɗum tan heyii. Ko ɓeydii hen fuu,
e Bonɗo oo iwi.

Haala yoɓtagol

38 —On nanii wiyanooma: «Yitere yoɓirtee yitere, ɲiinde yoɓirtee ɲiinde.»*
39 Miin noo miɗo wiya on: pati njoɓtee gaɗuɗo on ko boni. So won piiɗo ma
banaawo bannge ɲaamo, accu ɗum fiye bannge goɗɗo oo duu.
40 So won gullaniiɗo ma faa teeta forgo maa, accu ɗum naɓa dolloke oo duu.
41 So won tilsinɗo ma roondaade donngal yaadu kiloomeetere, roonda
ngal yaadu kiloomeetereeji ɗiɗi.
42 So won ɲaagiiɗo ma, hokku ɗum, so won ndaarduɗo ma luɓal, pati haɗu
ɗum.

Haala yiɗugol konnee'en

43 —On nanii wiyanooma: «Njiɗaa tanaa maa, mbaɲaa gaɲo maa.»
44 Miin noo miɗo wiya on: njiɗee konnee'en mooɗon, kasen duu nduwanee
torrooɓe on,
45 yalla oɗon laatoo ɓiɓɓe Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow kammu oo.
Sabi no o fuɗinirta naange makko e bonɓe nii, hono non o fuɗinirta nge e
moyyuɓe, kasen duu no o toɓinirta e fooccitiiɓe nii, hono non o toɓinirta e
ooɲiiɓe.
46 So yiɗuɓe on tan njiɗaton, mbarjaari hendi keɓaton hen? Fay
duwaaɲe'en ɓee ana ngaɗira non!
47 So sakiraaɓe mooɗon tan njowtaton, koɗum seenndi on e woɓɓe ɓee? Fay
heeferɓe ɓee ana ngaɗira non!
48 Ndennoo, laatee hiɓɓuɓe, hono no Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow
kammu oo laatorii kiɓɓuɗo nii.

6

Haala sadaka

1 —Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiyee. So on ngaɗii ɗum, on
keɓataa mbarjaari to Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow kammu oo.
2 Ndennoo, so aɗa itta sadaka, pati waɗu dillere faa yimɓe njiye, hono no
naafigi'en ɓee ngaɗata ley cuuɗi baajorɗi, kaɲum e laawi nii. Eɓe ngaɗa non
yalla yimɓe ana mana ɓe. Miɗo haalana on goonga, ɓeen keɓii mbarjaari
mum'en faa timmi.
3 Kaa aan, so aɗa itta sadaka, pati nano maa annda ko ɲaamo maa waɗata,
4 yalla sadaka maa oo ana heddoo ley cuucuukka. Nden Baabiraaɗo maa
jiyoowo ko woni e cuucuukka oo, yoɓete.

Haala duwaawu

5 —So oɗon nduwoo, pati ngaɗee no naafigi'en nii: ɓeen ana njiɗi du-
woraade darnde ley cuuɗi baajorɗi, kaɲum e hakkunde ɗati celi, yalla yimɓe
fuu ana njiya ɗum'en. Miɗo haalana on goonga, ɓeen keɓii mbarjaari
mum'en faa timmi.
6 Kaa aan, nde nduwoto-ɗaa fuu, naatu ley suudu maa, uddaa damal,
ɲaago-ɗaa Baabiraaɗo maa e cuucuukka. Nden, Baabiraaɗo maa jiyoowo ko
suuɗii oo, yoɓete.

---

* **5:38** Lewinkooɓe 24.20

7 So oɗon nduwoo, pati kebbinee haalaaji ɓoli ɗi ngalaa nafaa hono no
heeferɓe ɓee nii: eɓe miili Laamɗo jaabanto ɓe so ɓe kebbinii haala.
8 Pati ɲemmbee ɓe, sabi Baabiraaɗo mooɗon ana anndi ko kaaje-ɗon gila
on ɲaagaaki mo.
9 Nii kaan-ɗon duworaade:
Baabiraaɗo amen gonɗo dow kammu,
yo innde maa teddine.
10 Yo Laamu maa war.
Yo muuyɗe maa ngaɗe dow leydi no ngaɗiraa dow kammu nii.
11 Hokku min hannde ɲaamdu heyooru min.
12 Yaafa min luutti amen,
hono no min njaaforii tooɲuɓe min nii.
13 Pati accu min ceytee,
hisin min e Bonɗo oo.
[Sabi laamu e baawɗe e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aamiina.]*
14 Ndennoo, so on njaafiima tooɲuɓe on, Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow
kammu oo duu yaafoto on.
15 Kaa so on njaafataako tooɲuɓe on, Baabiraaɗo mooɗon oo duu yaafataako
luutti mooɗon.

Haala koorka

16 —So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en ɓee nii: ɓeen ŋornoto,
yalla yimɓe fuu ana anndita ɓe hoorɓe. Miɗo haalana on goonga: ɓeen keɓii
mbarjaari mum'en faa timmi.
17 Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, ngujaa hoore maa
18 pati yimɓe annda a koorɗo. Baabiraaɗo maa mo yiyataake oo tan
anndata. Kasen duu Baabiraaɗo maa jiyoowo ko ngaɗ-ɗaa e cuucuukka,
kaɲum yoɓete.

Haala jawdi dow kammu

19 —Pati paggee jawdi aduna, ɗo mooyu e nguɗu mbonnata, ɗo wuyɓe
kelata baafe so ngujja.
20 Paggee jawdi dow kammu, ɗo fay huunde bonnataa, wanaa mooyu
wanaa nguɗu, ɗo wuyɓe kelataa baafe sako ngujja.
21 Sabi ɗo jawdi maa woni fuu, ɗon yonki maa duu woni.

Haala fooyre e nimre

22 —Gite ngoni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooynan.
23 Kaa so ɗe moyyaa, caldi maa fuu niɓɓan. Ndennoo, so fooyre wonnde e
maa ndee yo nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamɗo

24 —Fay gooto waawaa gollande halfaaɓe ɗiɗon, sabi naa joomum waɲii
gooto, yiɗii keddiiɗo oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiiɗo oo. On
mbaawaa gollidande Laamɗo e jawdi.
25 Ɗum nee, miɗo wiya on: pati cuŋlee e nguurndam mon ko ɲaamaton e
ko njaraton e ko koltoton. Pati cuŋlanee ko ɓoornoto-ɗon. Tama nguurndam
ɓuraa nguure? Tama caldi ɓuraa koltal?
26 Yeewee pooli diwooji ɗii: ɗi aawataa, ɗi kettataa, ɗi mbeembataa, kaa
Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow kammu oo ana ɲammina ɗi. Onon nee, on
ɓuraa pooli teentilaade naa?

---

* **6:13** Cakite aaya 13 tawaaka e ɗereeji ɓurdi fuu ɓooyde ɗii.

27 Homo e mon waawi ɓeydude e balɗe mum fay ɲalooma gooto kammari
sugulla mum?
28 Ko waɗi so oɗon cuŋlana kaddule? Yeewee piindiiji ley ngesa no peertirta:
ɗi tampataa, ɗi mottataa.
29 Haya miɗo wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel
e majji nii.
30 So Laamɗo ana holtinira nii leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tip-
peteendi e yiite janngo, ko haɗata mo holtinde on faa ɓura nii, onon famɗuɓe
hoolaare!
31 Ndennoo, pati cuŋlee faa mbiyon: «Koɗum ɲaamaten? Koɗum njaraten?
Koɗum ɓoornoto-ɗen?»
32 Sabi ɗee kulle fuu heeferɓe tan ndaarata ɗum. Kaa Baabiraaɗo mon
gonɗo dow kammu oo ana anndi oɗon kasindini e majjum ɗum fuu.
33 Ndaartee tafon Laamu Laamɗo oo, kaɲum e fooccitaare makko ndee. Ko
heddii koo fuu, on ɓeydante ɗum.
34 Ndennoo, pati cuŋlanee janngo, sabi janngo suŋlanan hoore mum.
Ɲalooma fuu, donngal mum ana heya ɗum.

7

Haala ɲiŋondiral

1 —Pati ɲiŋee, yalla oɗon mbaasa ɲiŋeede.
2 Sabi hono no ɲiŋirton woɓɓe nii, nii ɲiŋirte-ɗon. Kasen duu ko etiranton
woɓɓe koo, ɗum etirante-ɗon.
3 Ko saabii so aɗa yiya kuɗol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a
yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee?
4 Hono mbaawru-ɗaa wiide sakiike maa: «Sakiike, ɗal mi ittane kuɗol
gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, leggal woni e ley nde maa ndee?
5 Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa
laaɓata, faa keɓaa no ittiraa kuɗol gonngol e yitere sakiike maa ngol.
6 Pati ndokkee dawaaɗi ko dagii, sabi ɗi mbirfitanto on ɗi ŋata on. Pati
caakee ɲaaye mooɗon dime yeeso girooji, sabi ɗi njaɓɓan ɗe.

No Laamɗo hokkirta ɲaagiiɗo ɗum

7 —Ɲaagee, on keɓan, tewtee, on njiitan, calminee gila oɗon damal galle, on
udditante.
8 Sabi ɲaagiiɗo fuu heɓan, tewtuɗo fuu yiitan, calminɗo fuu udditante.
9 Homo woni e mon mo ɓiyum ɲaagotoo buuru so hokka ɗum haayre?
10 Naa ɲaagoo ɗum liingu, hokka ɗum mboddi?
11 No mbonir-ɗon fuu, oɗon ndokka ɓiɓɓe mon kulle lobbe, sako Baabi-
raaɗo mon gonɗo dow kammu oo. Omo hokka ɲaagiiɗo mo fuu kulle lobbe.
12 Ndennoo, ngaɗiranee yimɓe no njiɗ-ɗon ɓe ngaɗirana on nii. Ɗum woni
ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe ɗee njamiri.

Haala damal paaɗungal

13 —Naatiree damal paaɗungal ngal! Sabi damal naatirgal e halkere ana
yaajii, laawol mum ngol ana newii, jokkooɓe ngol ɓee duu ana keewi.
14 Kaa damal naatirgal e nguurndam ana faaɗii, laawol mum ngol ana tiiɗi,
kasen yiitooɓe ngol ɓee yo seeɗa.

Haala lekki e ɓiɗɗe mum

15 —Ndeentee e annabaaɓe peneeɓe ɓee. So eɓe ngara e mon, ɓe nanndink-
into e baali, kaa so goonga, ɓe ɲaatooji bonɗi.

16 Golleeji maɓɓe annditirton ɓe hono no lekki annditirtee ɓiddɗe mum nii.
Peguuje teɓataake e kebbe, ibbe teɓataake e ɲakkaɓere.
17 Lekki lobbi ɓiddɗe lobbe rimata, kaa lekki mbonki ɓiddɗe bondɗe rimata.
18 Lekki lobbi waawataa rimde ɓiddɗe bondɗe, kasen duu lekki mbonki
waawataa rimde ɓiddɗe lobbe.
19 Lekki fuu ki rimataa ɓiddɗe lobbe soppete, wedee e yiite.
20 Ndennoo, golleeji maɓɓe annditirton ɓe.

No taalibaaɓe peneeɓe carirtee

21 —Wanaa wiyooɓe kam «Moobbo, Moobbo» ɓee fuu naatata e Laamu
Laamɗo oo. Waɗooɓe sago Baabiraaɗo am gondo dow kammu oo ɓee tan
ngoni naatooɓe e makko.
22 Ɲannde darngal, heewɓe mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo! Wanaa e innde
maa min njottiniri nulal naa? Wanaa e innde maa min ndibbiri seyɗaani'en
naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayɗe keewɗe naa?»
23 Oon wakkati, mi jaaborto ɓe nii: «Mi anndaa on abada. Ngoddee kam,
onon waɗooɓe ko boni ɓee!»

Haala cuudi ɗiɗi

24 —Ndennoo, neddo fuu kettindiido haalaaji am ɗii so jokki ɗi, nanndan e
hakkilante mahudo suudu mum e dow haayre.
25 Yiiwoonde toɓi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawɗi mbibbi e mayru, fuu ndu
saamaali, sabi ndu diidaama dow haayre.
26 Kaa neddo fuu kettindiido haalaaji am ɗii so jokkaali ɗi, ana nanndi e mo
walaa hakkille, mahudo suudu mum e dow njaareendi.
27 Yiiwoonde toɓi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawɗi mbibbi e mayru, ndu wurji
wurjugol manngol.
28 Nde Iisaa tilii e ɗiin konngi ndee, jamaa oo satti haayneede e waaju
makko oo,
29 sabi o waajorike ɓe hono no jom baawɗe nii, wanaa no dunkee'en Sariya
ɓee nii.

8

No Iisaa selliniri ceppaado

1 Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewɗo jokki e makko.
2 Oon wakkati, gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, wii mo:
—Moobbo, so tawii a jaɓii aɗa waawi sellinde kam.
3 Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:
—Mi jaɓii, sellu!
Ɗon e ɗon, ceppu gorko oo selli.
4 Caggal ɗum, Iisaa wii mo:
—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa ɗum fay gooto, kaa yaa holloy hoore
maa jottinoowo sadaka, ngaɗaa sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina
ɓe a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

5 Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sordaasi'en ɓattii mo,
ndaardi mo mballa, wii:
6 —Moobbo, golloowo am ana lelii cuudi, sellaa faa junngo yahataa koyngal
warataa, ana naawa sanne!
7 Iisaa wii mo:
—Mi yahan mi sellinoya mo.
8 Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:

—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. Ndennoo daɲa ko kaal-ɗaa tan, golloowo am oo sellan.
9 Miin e hoore am mi laamaaɗo, miin duu miɗo laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goɗɗo wara, waran, so mi wii golloowo am waɗa huunde, waɗan.
10 Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii jokkuɓe e mum ɓee:
—Miɗo haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.
11 Miɗo haalana on, heewɓe iwrata funnaange e hiirnaange, njooɗodoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, ɓe ɲaamda ley Laamu Laamɗo.
12 Kaa jogoraaɓe naatooɓe e Laamu oo ɓee, mbedete ley nimre wonnde sella ndee, ton ɓe mboyata ɓe ŋeryondira ɲiiye.
13 Caggal ɗum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:
—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoondinir-ɗaa nii.
E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sellinaa.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

14 Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo jontaaɗo.
15 Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon immii laatanii mo njaatigi.
16 Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yimɓe heewɓe ɓe ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri laddeeji gondi e maɓɓe ɗii, o sellini ɲawɓe ɓee fuu.
17 O waɗi non faa ɗum tabintina haala ka Laamɗo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:
«O ittii tampere meeɗen,
o sellinii ɲawuuji meeɗen.»*

No yimɓe mbiiri njokkan e Iisaa

18 Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o lummbinee.
19 Dunkee Sariya gooto ɓattii, wii mo:
—Moobbo, mi jokkete ɗo njahataa fuu.
20 O wii oon:
—Doldolɗe ana njogii gayɗe, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Ɓii Neɗɗo oo walaa fay ɗo soppinoo sako faa lelna hoore mum fowtinoo.
21 Goɗɗo jeyaaɗo e taalibaaɓe ɓee wii mo:
—Moobbo, accu mi iroya baabam tafon.
22 O jaabii oon, o wii:
—Jokkam, ɗal maayɓe ira maayɓe mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiiwoonde e henndu

23 O naati laana, taalibaaɓe makko njokki e makko.
24 Ɗon e ɗon, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e weendu nduu faa bempeeje ana cudda laana kaa, tawi kanko omo ɗaanii.
25 Taalibaaɓe ɓee ɓattii mo, pinndini mo, mbii mo:
—Moobbo, danndu min! Miɗen nii kalkoo!
26 O jaabii ɓe, o wii:
—Ko hulɓinta on? Onon famɗuɓe hoolaare!
E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e ndiyam weendu ɗam. Non fuu wii teen!
27 Haaynii ɓe, eɓe mbiya:

---

* **8:17** Esaaya 53.4

—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e ndiyam ana ɗowtanoo ɗum?

No Iisaa selliniri worɓe ɗiɗon laddaaɓe

28 Nde Iisaa lummbunoo so heetti e leydi Gadaren ndee, worɓe ɗiɗon laddaaɓe njalti ley janaale, kawri e makko. Eɓe ɲanngunoo faa fay gooto suusaano yaɓɓoraade laawol ngol.
29 Ɓe ndarii eɓe nduka eɓe mbiya:
—Ɓii Laamɗo, ko njiɗ-ɗaa waɗude min? Torrude min waddu maa ɗoo, gila wakkati cartaaɗo oo yottaaki naa?
30 Sewre girooji mawnde ana durannoo sera ɗon.
31 Seyɗaani'en ɓee ndaardi mo mbii:
—So ribbude min njiɗ-ɗaa, duŋana min min naatoya e ndee ɗoo sewre girooji.
32 O wii ɓe:
—Njehee!
Seyɗaani'en ɓee njalti, naatoyi e girooji ɗii. Ɗon e ɗon, sewre ndee fuu diiri iwi hoore waamnde haayre too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii.
33 Duroo ɓe ɓee ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko waɗi koo fuu fay ko laddaaɓe ɓee koo.
34 Oon wakkati, yimɓe ngeenndi ɓee fuu njehi hawritoyde e Iisaa. Nde ɓe njii mo ndee, ɓe ndaardi mo o yalta leydi maɓɓe ndii.

9

No Iisaa selliniri gorko bonnguujo

1 Iisaa naati laana, lummbiti, warti ngeenndi mum.
2 O waddanaa bonnguujo ana lelnaa e dengeleewo. Nde o yii goonɗinal yimɓe ɓee ndee, o wii bonnguujo oo:
—Giɗam, seya! Luutti maa njaafaama!
3 E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaaɓe miili e ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamɗo!»
4 O faami miilooji maɓɓe, o wii:
—Koɗum waɗi so oɗon miiloo ɗii miilooji bonɗi e ɓerɗe mooɗon?
5 Wiide «Luutti maa njaafaama» e wiide «Imma yaa», koɗum hen ɓuri newaade?
6 Kaa, faa mi anndina on Ɓii Neɗɗo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade luutti...
Nden, o wii bonnguujo oo:
—Imma, ɓam dengeleewo maa, kootaa suudu maa!
7 Gorko oo immii, hooti suudu mum.
8 Nde yimɓe ɓee njii ɗum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamɗo saabe ko hokki ɓii-aadama baawɗe baaɗe nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

9 Iisaa iwi ɗon, ana e laawol. O yii gorko biyeteeɗo Matta ana jooɗii e duwaaŋeere mum, o wii ɗum:
—Jokku e am.
Matta immii, jokki e makko.
10 Caggal ɗum, o wari omo ɲaama ley galle Matta. Duwaaŋe'en heewɓe e luuttooɓe hono mum'en ngari njooɗii ana ɲaamda e makko kanko e taalibaaɓe makko.
11 Farisa'en ɓee njii ɗum, ndarii ana mbiya taalibaaɓe makko ɓee:

—Ko saabii so moobbo moodon ana ɲaamda e duwaaɲe'en, kaɲum e luuttooɓe hono mum'en?
12 O nani dum, o wii ɓe:
—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, ɲawdo hasindini e cawroowo.
13 Njehee njanngoyee ko winndaa ley Dewtere Seniinde koo. Laamdo wii: «Yurmeende woni ko njidu-mi,
wanaa sadaka duppeteedo.»*
Sabi wanaa noddude fooccitiiɓe waddi kam, noddude luuttooɓe woni ko waddi kam.

Haala koorka

14 E oon wakkati, taalibaaɓe Yaayaa ɓattii Iisaa, lamndii mo dum doo:
—Ko saabii so minen e Farisa'en ɓee miden koora kaa taalibaaɓe maa ɓee kooratаa?
15 O jaabii ɓe, o wii:
—Tama nootiiɓe kuurtungu ana mbaawi ŋoornaade so jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa ɲalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittetee e hakkunde maɓɓe. E deen ɲalaade, ɓe kooran.
16 Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol ɓeydoo.
17 Kasen duu peguujam kesam loowataake e sumalleeji kiidɗi. So dum wadii, sumalleeji dii pusan, peguujam dam yuppoo, sumalleeji dii mbona. Haya peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee, yalla dum fuu edum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

18 Nde Iisaa woni e haalde dum ndee, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, diccii yeeso mum, wii:
—Ɓiyam debbo hedditaaki jooni temmbu. Kaa war faw junngo maa e makko, o wuurtan.
19 Iisaa immii jokki e makko, kaɲum e taalibaaɓe mum.
20 Eɓe e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko waarata e duuɓi sappo e didi, iwri caggal Iisaa, memi kommbol saaya makko.
21 Sabi o miilii e becce makko: «So mi heɓii memde saaya makko tan, mi sellan.»
22 Iisaa yeeccitii, yii mo, wii:
—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.
Oon wakkati fuu, debbo oo selli.
23 Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyooɓe cereeli wonɓe to maayde too ɓee e yimɓe woyooɓe ɓee,
24 o wii:
—Immee doo, sabi suka debbo oo maayaali, o daaniido tan.
Ɓe njali mo.
25 Nde yimɓe ɓee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii.
26 Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

No Iisaa wumtiniri wumɓe diɗon

27 Nde Iisaa yahata ndee, wumɓe diɗon njokki e mum ana ngulla ana mbiya:
—Taanii Daawuuda, yurma min!
28 Nde o yottii cuudi ndee, wumɓe ɓee ɓattii mo, o lamndii dum'en, o wii:
—Oɗon ngoondini mido waawi wallude on?

* **9:13** Hosee'a 6.6

Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Moobbo, miɗen ngoondini.
29 E oon wakkati, o memi gite maɓɓe, o wii:
—Yo laatano on no ngoondinir-ɗon nii.
30 Ɗon e ɗon ɓe mbumti. O yaggini ɓe, o wii ɓe:
—Pati kaalanee ɗum fay gooto.
31 Kaa ɓe njehi tan ɓe caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

32 Nde wumtinaaɓe ɓee njaltunoo ndee, Iisaa waddanaa kasen gorko mo seyɗaani muumɗini.
33 O ribbi seyɗaani oo tan, muumɗunooɗo oo watti haalde. Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:
—Hono ɗum yiyaaka e Israa'iila abada!
34 Kaa Farisa'en ɓee mbii:
—Hooreejo seyɗaani'en oo hokki mo baawɗe ribbude seyɗaani'en ɓee!

No Iisaa yurmorii yimɓe ɓe ngalaa kawjo

35 Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuudi baajorɗi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo, omo sellina ɲawuuji e ellaaji fuu.
36 Nde o yii yimɓe ɓee ndee, ɓe njurminii mo, sabi ɓe tampuɓe ɓe tayuɓe dimme hono baali ɗi ngalaa duroowo nii.
37 Oon wakkati, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Gese ɓenndude ana keewi, kaa hettooɓe keewaa.
38 Ndennoo, ɲaagee Jom kettal oo nelda hettooɓe to hettantee too.

10

No Iisaa suɓorii nelaaɓe sappo e ɗiɗon

1 Iisaa noddi taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee, o hokki ɓe baawɗe ribbugol seyɗaani'en e sellingol sii ɲawuuji e ellaaji fuu.
2 Inde nelaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee annii: arano e maɓɓe yo Simon nod-dirteeɗo Piyeer e Andire miɲum, Yaakuuba ɓii Jebede e Yuhanna miɲum,
3 Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaaɲe oo, Yaakuuba ɓii Alfaa, kaɲum e Tadde,
4 Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyota jammbotooɗo mo oo.

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee

5 Iisaa neli ɓeen sappo e ɗiɗon, o wii ɓe:
—Pati njehee e leyɗe ɗe Yahuudiyankooɓe ngalaa e mum ɗee, kasen duu pati naatee e geelle Samariya.
6 To baali suudu Israa'iila majjudi ɗii kaan-ɗon yaade.
7 To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamɗo ɓattiima!»
8 Cellinon ɲawɓe, nguurtinon maayɓe, cellinon seppaaɓe, ndibbon seyɗaani'en. On keɓirii nii tan, ndokkiree nii tan.
9 Pati naɓoree kaŋŋe naa cardi naa mbuuɗu jakawalle e njiibaaji mooɗon.
10 Pati fay gooto e mooɗon naɓora mbasu naa saayaaji ɗiɗi. Pati fay gooto e mooɗon ɓama paɗe naa sawru. Sabi golloowo ana haandi e nguure.
11 So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi lobbo, kasen keddee njaatigi mon ɗoo faa nde iw-ɗon ɗon.
12 So oɗon naata e galle, calminon.

13 So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so mo haandaa
hen, yo jam mon wartu e mon.
14 So won galle naa ngeenndi ɗo on njaɓɓaaka naa on kettindaaka, njaltee
nokku oo, piɗɗon colla koyɗe mon duu.
15 Miɗo haalana on goonga: ɲannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi
ɓuran ngo geelle Sodooma e Gomoora ngoo naawde.*

Haala torraaji garooji

16 —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. Ndennoo, yoyiree
no boje nii, neworee no buugaaji nii.
17 Ndeento-ɗon e yimɓe ɓee, sabi ɓe ndarnan on e carirɗe, ɓe piyan on dorri
ley cuudi maɓɓe baajordi.
18 On naɓete yeeso saroo ɓe e kaanankoo ɓe saabe am, faa laatano-ɗon kam
seedee'en yeeso maɓɓe kamɓe e heeferɓe ɓee.
19 So on ndarnaama e sarirde, pati mbemmbe-ɗon no kaaldaton naa ko
kaalaton. Sabi on ndokkete konngi ɗi kaan-ɗon haalde e oon wakkati,
20 ɗi iwataa e mooɗon, ko selli hen dee, RuuhuBaabiraaɗo mooɗon oo
haalata ley mooɗon.
21 Neɗɗo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraaɗo duu ɓiyum. Ɓiɓɓe
immanto saaraaɓe mum'en, piya dabare yalla ɓeen ana mbaree.
22 Yimɓe fuu mbaɲan on saabe am. Kaa muɲuɗo faa timmooɗe, joomum
hisinte.
23 So on torraama e ngeenndi ngootiri, ndoganee ngonndi. Miɗo haalana
on goonga: on piltidataako geelle Israa'iila ɗee fuu tawa Ɓii Neɗɗo wartaali.
24 Taalibbo ɓuraa moobbo mum, maccuɗo ɓuraa kalfaaɗo mum.
25 Ana yiɗaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuurdi fuu, maccuɗo duu
no kalfaaɗo mum wuurdi. Miin duu, mi noddiraama «Beelsebul» (hooreejo
seyɗaani'en), wanaa haala mon onon.

Haala kulol Laamɗo

26 —Ndennoo, pati kulee yimɓe. Walaa fuu ko suudii ko ɓanngintaake,
walaa sirri mo saakataake.
27 Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee ɗum e fooyre. Ko ngunndante-ɗon
koo, ooynee ɗum dow beneeji.
28 Pati kulee waroo ɓe terɗe, ɓe mbaawanaa yonkiiji. Laamɗo baawɗo
halkude terɗe e yonkiiji fuu e jahannama, oo kaan-ɗon hulde.
29 Tama biiwuuji ɗiɗi coottataake mbuuɗu? Kaa fay gootel e majji yanataa
e leydi tawa wanaa e sago Baabiraaɗo mooɗon oo.
30 Onon, fay leeɓi ko'e mon fuu ko limaa.
31 Ndennoo, pati kulee, sabi onon ɓuri biiwuuji keewɗi teentilaade.
32 Neɗɗo fuu ceettaniiɗo kam yeeso yimɓe, miin duu, mi seettanto ɗum
yeeso Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo.
33 Kaa calaniiɗo kam hakkunde yimɓe fuu, miin duu, mi salanto ɗum yeeso
Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimɓe

34 —Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi wardaali e jam, kaafaawi
ngardu-mi.
35 Ko waddi kam dee, seenndude ɓiɗɗo gorko e baam mum, ɓiɗɗo debbo e
inna mum, debbo ɓamaaɗo e esum debbo.

---

* **10:15** ***Sodooma e Gomoora*** yo geelle ɗiɗi ɗe Laamɗo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puɗɗooɗe 19.1-29

36 Neɗɗo fuu koreeji mum laatotoo wayɓe mum.
37 Korsinɗo inna mum naa baam mum faa ɓuri kam fuu, wanaa potuɗo laataade taalibbo am. Korsinɗo ɓiyum gorko naa debbo faa ɓuri kam fuu, wanaa potuɗo laataade taalibbo am.
38 Mo ɓamaali leggal mum bardugal,† jokka e am fuu, wanaa potuɗo laataade taalibbo am.
39 Tewtuɗo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa baasirɗo ki sabaabu am, hewtan ki.

Haala mbarjaari

40 —Jaɓɓiiɗo on fuu jaɓɓiima kam, jaɓɓiiɗo kam fuu jaɓɓiima nelɗo kam oo.
41 Jaɓɓiiɗo annabaajo saabe o annabaajo fuu, heɓan mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndii. Jaɓɓiiɗo neɗɗo pooccitiiɗo saabe o pooccitiiɗo fuu, heɓan mbarjaari ndi pooccitiiɗo fodanaa ndii.
42 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu dokkuɗo ɓurɗo famɗude e taalibaaɓe am ɓee fay so horde loonde ndiyam ɓuuɓuɗam tan saabe o taalibbo am, o waasataa heɓude mbarjaari makko.

11

1 Nde Iisaa tilii yamirde taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee ndee, iwi ɗon, yehi jannginoyde e waajoyaade ley geelle piliiɗe ɗee.

No Yaayaa neliri taalibaaɓe mum to Iisaa

2 Yaayaa ana ley kasu. O nani golleeji Almasiihu oo ana njantee, o neli taalibaaɓe makko ɓee,
3 faa lamndoo Iisaa:
—Aan woni kaanɗo warde oo, naa min ndooman goɗɗo?
4 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-ɗon e ko njii-ɗon fuu:
5 wumɓe ana mbumta, layannooɓe ana njaɓɓa faa gasa, seppaaɓe ana cellinee, faaɗuɓe ana paaɗita, maayɓe ana nguurta, misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo.
6 Oon mo salaaki goonɗinde kam, welii hoore.
7 Nde nelaaɓe Yaayaa ɓee njahata ndee, Iisaa fuɗɗi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:
—Koɗum yeewoyno-ɗon to ladde jeereende too? Kuɗol dimmbotoongol e henndu naa?
8 Ndennoo, koɗum yeewoyno-ɗon? Gorko pariiɗo naa? Pariiɓe e galleeji kaanankooɓe tawetee.
9 Ndennoo, koɗum yeewoyno-ɗon? Annabaajo naa? Goonga! Miɗo haalana on, omo ɓuri annabaajo.
10 Kanko woni mo Binndi ɗii cappii oo:

«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaaɗo am moyyinanoowo ma laawol.»*

11 Miɗo haalana on goonga: bammbaade bammbaali ɓurɗo Yaayaa mo lootogal batisima oo, tawee nee, ɓurɗo lo'ude e Laamu Laamɗo oo ɓuri mo teddude.
12 Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuɗɗi waajaade, Laamu Laamɗo ana ruggoree semmbe, ruggotooɓe ɓee ana ndaara teetude mo.
13 Annabaaɓe ɓee fuu kaɲum e Tawreeta Muusaa cappike Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa.

---

† **10:38** Koro ***amde leggal bardugal*** woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.
* **11:10** Malakiya 3.1

14 So oɗon njaɓa haala maɓɓe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol mum
sappaa oo.
15 Jom nowru fuu yo nanu.
16 Koɗum mbaaw-mi nanndinde e yimɓe oo jamaanu? Eɓe nanndi e
sukaaɓe jooɗiiɓe e luumooji, ɓee ɗoo ana mbiya ɓee too:
17 «Min piyanii on cereeli,
on mbamaali,
min mboyanii on woondu yurminiindu,
on ɗusaali.»
18 Sabi Yaayaa warii, o kooroowo, o yarataa doro, wiyaama o laddaaɗo.
19 Ɓii Neɗɗo oo duu warii ana ɲaama, ana yara, yimɓe mbii ɗum: «Ɲaamde
e yarde tan woni e hakkille mum, o giɗo duwaaɲe'en e luuttooɓe hono
mum'en!» Kaa hakkilantaaku Laamɗo ana ɓanngina goonga muuɗum ley
golleeji muuɗum.

No Iisaa feliri geelle caliiɗe tuubude

20 Caggal ɗum, Iisaa fuɗɗi felde geelle ɗe o ɓuri waɗude e mum kaayɗe ɗee,
sabi hoɗuɓe e ɗeen geelle ɓee tuubaali. O wii:
21 —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda!
Sabi so kaayɗe gaɗanooɗe e ley mooɗon ɗee ngaɗanooma Tirus e Sidon, nden,
hoɗuɓe ton ɓee tuubanno law, tawete ɓe ɓoornike licce caakuuji, ɓe njooɗike
e ndoondi faa ɓe kollita tuubugol maɓɓe.
22 Saabe ɗum, miɗo wiya on: ɲannde darngal, jukkungo mon ɓuran ngo
Tirus e Sidon ngoo naawde.
23 Aan duu Kafarnahum, aɗa miila a toownete faa dow kammu naa?
A leyɗinte faa keedaa ley maayɓe. Sabi so kaayɗe gaɗanooɗe e maa ɗee
ngaɗanooma Sodooma, nden, ndiin ngeenndi heddotono faa jooni.
24 Saabe ɗum, miɗo wiya on: ɲannde darngal, jukkungo mon ɓuran ngo
Sodooma ngoo naawde.

No Iisaa fowtinirta yimɓe

25 Oon wakkati fuu, Iisaa wii:
—Baabiraaɗo jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suuɗii ɗee kulle
hakkilanteeɓe, kaɲum e annduɓe, ɓannginan-ɗaa ɗum cukaloy.
26 Jaati Baabiraaɗo, hono non worri sabi ɗum wel maa.
27 Baabiraaɗo am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa
Bajjo oo so wanaa Baabiraaɗo oo, fay gooto anndaa Baabiraaɗo oo so wanaa
Bajjo oo, kaɲum e mo Bajjo oo muuyi ɓannginande ɗum fuu.
28 Onon yimɓe tampuɓe roondaade donnge tedduɗe, on fuu ngaree e am,
mi fowtinan on.
29 Ɗalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi janngina on, sabi miɗo
sawrii, miɗo leyɗinkinii, on tawan hen fowtere yonkiiji mooɗon.
30 Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana huyfi.

12

Haala ɲalaande fowteteende

1 Oon wakkati, Iisaa e taalibaaɓe mum ana ceeka gese ley ɲalaande
fowteteende. Taalibaaɓe makko njolbi, ana kelta butaali ana yakka.
2 Nde Farisa'en ɓee njii ɗum ndee, ndarii ana mbiya mo:
—Yeew, taalibaaɓe maa ɓee ana ngolla ko dagaaki gollude ɲalaande fowte-
teende!

3 O jaabii ɓe, o wii:
—Tama on njanngaali ko Daawuuda waɗi nde yolbunoo, kaɲum e yimɓe mum?
4 O naati e ley hukkum ceniiɗo oo, kanko e yimɓe makko, ɓe ɲaami buuru cakkaaɗo oo. Haya, ɓe nduŋanaaka ɲaamde mo, yottinooɓe sadaka tan njey ɲaamde mo.
5 Naa duu, on njanngaali e ley Tawreeta Muusaa, nde wonnoo yottinooɓe sadaka ɓee ana ngolla ley Suudu Dewal Mawndu nduu fay ɲalaande fowteteende? Kamɓe nee, eɓe comna ɲalaande fowteteende ndee, kaa ɗum felataa ɓe.
6 Miɗo wiya on: ko ɓuri Suudu Dewal Mawndu ana ɗoo.
7 Sinndo oɗon anndunoo ko kaa haala Laamɗo firritata: «Yurmeende woni ko njiɗu-mi, wanaa sadaka duppeteeɗo», on carataano ɓee laaɓuɓe.
8 Sabi Ɓii Neɗɗo oo jey ɲalaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

9 Iisaa iwi ɗon naatoyi suudu maɓɓe waajordu.
10 Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo ɗon. Wonnooɓe ɗon ɓee tuufani Iisaa yalla ana keɓa no kappira ɗum. Saabe ɗum, ɓe lamndii mo ɗum ɗoo:
—Sariya meeɗen oo hokkii en sellinde neɗɗo ɲalaande fowteteende naa?
11 O jaabii ɓe, o wii:
—So won e mon jogiiɗo mbaalu, so oon mbaalu saamii e luggere ɲalaande fowteteende, wanaa joomum yaltinoyan mo naa?
12 Oɗon anndi neɗɗo ana ɓuri mbaalu ɗo woɗɗi! Ndennoo, ana dagoo waɗande neɗɗo ko moyyi ɲalaande fowteteende.
13 Caggal ɗum, o wii gorko oo:
—Fooccu junngo maa!
Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii.
14 Farisa'en ɓee njalti, njooɗoyii faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamɗo suɓorii kaadime mum Iisaa

15 Nde Iisaa nani ɗum ndee, iwi e oon nokku, yimɓe heewɓe njokki e makko. O sellini ɲawɓe ɓee fuu,
16 o daalii ɓeen pati kumpita fay gooto kabaaru makko.
17 Ɗum waɗirii non yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:
18 «Annii kaadime am mo cuɓii-mi.
Kanko korsin-mi,
kanko welni ɓernde am.
Mi jippinan e makko Ruuhu am,
o ooynanto leɲi ɗii laawol fooccitaare.
19 O falondirtaake, o dukataa,
daande makko nanataake e mbeddaaji.
20 O helataa kuɗol ooɲiingol,
o ɲifataa moottila mo pooyel mum famɗi
faa ɲannde o hokki fooccitaare jaalogal.
21 Leɲi ɗii fuu pawan jikke mum'en e makko.»*

No Iisaa fenniri ko happaa koo

* **12:21** Esaaya 42.1-4

22 Nden, Iisaa waddanaa gorko bumɗo muumo, sabi oon yo laddaaɗo. O
sellini ɗum faa watti haalde e yiide.
23 Haaynii yimɓe ɓee fuu, ndarii ana mbiya:
—Ɗum nee, taanii Daawuuda oo woni ɗoo naa?
24 Kaa nde Farisa'en ɓee nani ɗum ndee, mbii:
—E baawɗe «Beelsebul» hooreejo seyɗaani'en o ribbirta seyɗaani'en ɓee.
25 Nde wonnoo Iisaa anndii miilooji maɓɓe, o wii ɓe:
—Laamu fuu pecciiɗo ana haɓa e hoore mum, bonan. Ngeenndi naa galle
fuu pecciiɗo ana haɓa e hoore mum, heddataako.
26 So Ibiliisa ribbii seyɗaani'en mum, feccii hoore mum. Ndennoo, hono
laamu mum heddortoo?
27 So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seyɗaani'en, yimɓe mon ɓee nee, homo
ndibbirta ɓe? Yimɓe mon ɓee jaati kollata on ngalaa e goonga!
28 Kaa so Ruuhu Laamɗo ndibbiran-mi seyɗaani'en, ɗum ana holla Laamu
Laamɗo warii e mon.
29 Iisaa ɓeydi hen, wii:
—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe teeta jawdi mum
tawee haɓɓaali joomum tafon. Kaa so haɓɓii joomum faa teeŋii, ana waawi
naɓude ko woni e galle mum fuu.
30 Mo waldaa e am fuu yo gaɲo am. Mo mooɓtidataa e am fuu yo caakoowo.
31 Saabe ɗum, miɗo wiya on: yimɓe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en
fuu, kaɲum e bonkaaji fuu. Kaa bonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo oo yaafataake.
32 Neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e Ɓii Neɗɗo, ana waawi yaafeede, kaa neɗɗo
fuu kaalɗo ko boni e Ruuhu Ceniiɗo, yaafataake jooni, yaafataake wakkati
garoyoowo.

No lekki annditirtee ɓiɗɗe mum

33 —So lekki ana moyyi, ɓiɗɗe mum moyyan, so lekki moyyaa, ɓiɗɗe mum
moyyataa, sabi lekki ɓiɗɗe mum annditirtee.
34 Ɓiɓɓe bolle bonɗe! Hono hen mbaawirton haalde ko moyyi tawee on
bonɓe? Sabi ko woni e ɓernde, ɗum yaltata e hunduko.
35 Neɗɗo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley ɓernde mum.
Neɗɗo bonɗo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley ɓernde mum.
36 Miɗo wiya on: ɲannde darngal yimɓe kaaltan haalaaji laaliidi ɗi kaalnoo
fuu.
37 Sabi neɗɗo haalaaji mum sarirtee pooccitiiɗo naa jukketeeɗo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

38 Caggal ɗum, yoga e dunkee'en Sariya, kaɲum e Farisa'en mbii Iisaa:
—Moobbo, miɗen njiɗi kollaa min taagumansa Laamɗo nel maa.
39 O jaabii ɓe, o wii:
—Jamaanu jooni bonɗo coɓuɗo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa
taagumansa fuu o hollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.
40 Sabi, no Yuunusa waɗiri balɗe tati jemma e ɲalooma ley reedu liingu
mawɗo oo nii, hono non Ɓii Neɗɗo waɗirta balɗe tati jemma e ɲalooma ley
yanaande.
41 Ɲannde darngal, worɓe Niniwe immodoto e yimɓe jamaanu jooni ɓee,
liɓa ɗum'en. Sabi worɓe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa oo ndee.
Haya, ɓurɗo Yuunusa ana ɗoo!
42 Ɲannde darngal, kaananke debbo leydi ɓaleeri oo immodoto e yimɓe
jamaanu jooni ɓee, liɓa ɗum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde

hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaaɗi hakkilantaaku ɗii. Haya, ɓurɗo Suleymaana ana ɗoo!

Haala wirfitagol seyɗaani

43 —So seyɗaani yaltii e neɗɗo, seyɗaani oo yiiloyto e nokkuuje joorɗe tewta
ɗo ŋoottinoo, kaa ŋoottere fuu o heɓataa.
44 Nden kaa, o wiya: «Miɗo nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum
oo.» So o wirfitike, o tawan galle oo yo ɓolo, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa
woodi.
45 Nden, o wirfitoo, o waddoya seyɗaani'en njeɗɗon woɓɓe ɓurɓe mo
bonde. Ɓe naata e galle oo, ɓe koɗa e mum. Nii battane oo neɗɗo ɓurdata
arannde mum bonde. Nii yimɓe ndee fedde bonnde duu laatoytoo.

Inna Iisaa e miŋiraaɓe Iisaa

46 Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e miŋiraaɓe makko
worɓe njottii. Ɓe ndarii sella, eɓe njiɗi yiide mo.
47 Won biiɗo mo:
—Inna maa e miŋiraaɓe maa ana ndarii sella ana njiɗi yiide ma.
48 O jaabii oon neɗɗo, o wii ɗum:
—Homo woni innam? Hoɓe ngoni miŋiraaɓe am?
49 O sappii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:
—Innam e miŋiraaɓe am annii.
50 Sabi miŋam naa innam yo neɗɗo gaɗoowo sago Baabiraaɗo am gonɗo
dow kammu oo.

13

Banndol haala aawoowo

1 Ley oon ɲalooma, Iisaa yalti cuuɗi, jooɗoyii daande weendu.
2 Jamaa keewɗo ana filii mo faa o naatoyi laana, o jooɗii ley makka. Yimɓe
ɓee ndarii e daande ndiyam ɗam.
3 O haalaniri ɓe kulle keewɗe e banndi. Omo wiya:
—Aawoowo yalti aawoyde.
4 E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cuɓi
ɗum.
5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi heewaano, fuɗi ɗon e ɗon sabi
aawdi ndii iraaka gasa.
6 Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Ndi fuɗidi e majje, ɗe cuumi ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fuɗi, rimi: yoga sowii cowe teemedere,
yoga capanɗe jeegom, yoga capantati.
9 Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimɓe banndi

10 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattii Iisaa lamndii mo, mbii:
—Koɗum waɗi so aɗa haaldira e maɓɓe banndi?
11 O jaabii ɓe, o wii:
—Onon, on ndokkaama faamude goonga tedduɗo haala Laamu Laamɗo
oo, kaa kamɓe, ɓe ndokkaaka ɗum.
12 Sabi jogiiɗo fuu, ɓeydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeɗa mo
jogii oo teetete.
13 Ɗum saabii so miɗo haaldira e maɓɓe banndi:
«Tawee ɓe yeewooɓe, ɓe njiyataa,
Tawee ɓe hettintooɓe, ɓe nanataa, ɓe paamataa.»

14 Nii ko Laamɗo waɗunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e maɓɓe:
«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.
On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.
15 Sabi yimɓe ngol leŋol laatike tiiɗuɓe ko'e:
Ɓe cukkii noppi maɓɓe,
ɓe muɓɓii gite maɓɓe,
so wanaa ɗum
gite maɓɓe njiyan,
noppi maɓɓe nanan,
hakkillaaji maɓɓe paaman,
ɓe tuuban, mi sellina ɓe.»*
16 Kaa onon, on mbelii hoore: gite mooɗon ana njiya, noppi mooɗon duu ana nana!
17 Miɗo haalana on goonga: annabaaɓe heewɓe e fooccitiiɓe heewɓe muuyiino yiide ko njiyaton koo, ɓe njiyaali. Ɓe muuyiino nande ko nanaton koo, ɓe nanaali.

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo

18 —Ndennoo, kettinee maanaa banndol aawoowo ngol.
19 Neɗɗo fuu nanɗo haala Laamu Laamɗo tawee faamaali ɗum, bonɗo oo waran, ɗoofa ko aawaa e ɓernde mum koo. Kabaaru oo neɗɗo ana nanndi e laawol ɗo aawdi ndii saami ɗoo.
20 Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e neɗɗo nanoowo konngol ngol so jaɓɓoroo ngol seyo ɗon e ɗon.
21 Kaa ngol walaa ɗaɗi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So ɗum ɓillike naa so o torrike saabe konngol ngol, o yankiran ɗon e ɗon.
22 Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e neɗɗo nanoowo konngol ngol, so sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laatoo dimarol.
23 Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, ɓeen ngoni nanooɓe konngol ngol so paama ngol. Oon wakkati, ɓe ndiman ɓiɓɓe: yoga teemedere, yoga capanɗe jeegom, yoga capantati.

Banndol haala huɗo bonko ley ngesa alkama

24 Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wii:
—Hono nii Laamu Laamɗo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri.
25 Nde yimɓe fuu ɗaaninoo, gaŋo oon gorko wari, aawi huɗo bonko e ley gulle ɗee, witti.
26 Nde aawdi ndii fuɗi faa rimi, nden huɗo bonko koo duu ɓanngi.
27 Maccuɓe ɓee njehi mbiyoyi jom ngesa oo: «Kalfaaɗo, wanaa aawdi lobbiri aawu-ɗaa e ngesa maa ngaa naa? Hoto koo huɗo bonko iwi?»
28 O jaabii ɓe, o wii: «Gaŋo waɗi nii.» Caggal ɗum, maccuɓe ɓee lamndii mo, mbii: «Min njaha min ɗoofoya huɗo bonko koo?»
29 O jaabii ɓe, o wii: «Wanaa non, sabi so oɗon ɗoofa huɗo bonko koo, so on ndeentaaki on ɗoofidan hen alkama oo.
30 Accidee ɗi faa kettal. Nden, mi wiyan hettooɓe ɓee ɗoofa huɗo bonko koo tafon, ɓe ngaɗa ɗum kafe faa duppee. So ɓe ngaɗi ɗum fuu, ɓe ketta alkama oo, nden ɓe mooɓta ɗum ley beembal am.»

Banndol haala ngeeyu buyaage

31 Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wii:

---

* **13:15** Esaaya 6.9-10

—Laamu Laamɗo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neɗɗo ɓami, so aawi
e ngesa mum.
32 Kanko ɓuri geeyi fuu famɗude, kaa so mo fuɗii, o laatoto lekki mawki
sanne faa pooli ngara ɲiɓa cuuɗi mum'en e caɓe makki.

Banndol haala yuufinirdi

33 O haalani ɓe banndol gonngol, o wii:
—Laamu Laamɗo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seeɗa ndi debbo jiiɓi e
saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.
34 Ɗum fuu, Iisaa haalaniri yimɓe ɓee e banndi. O haaldataa e maɓɓe so
wanaa e banndi,
35 yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon
wii:
«Mi haalaniran ɓe banndi,
mi haalanan ɓe kulle cuuɗaaɗe gila nde aduna tagaa.»†

No Iisaa fiirtiri banndol huɗo bonko

36 Caggal ɗum, Iisaa yoppiti yimɓe ɓee, naati ley suudu. Taalibaaɓe makko
ɓee ɓattii mo, mbii mo:
—Firritan min banndol huɗo bonko ngol.
37 O jaabii ɓe, o wii:
—Aawɗo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Ɓii Neɗɗo oo,
38 ngesa ngaa woni aduna oo. Ɓiɓɓe Laamu Laamɗo ɓee ngoni aawdi
lobbiri ndii, ɓiɓɓe bonɗo oo ngoni huɗo bonko koo.
39 Gaɲo aawɗo huɗo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo timmooɗe aduna,
hettooɓe ɓee yo malaa'ika'en.
40 Hono no huɗo bonko ittirtee wedee e yiite nii, non timmooɗe aduna
laatortoo.
41 Ɓii Neɗɗo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum oo waɗooɓe
woɓɓe e luuttal, kaɲum e waɗooɓe ko boni fuu,
42 mbedoo ɗum'en e yiite jahannama, ton ɓe ngullata, ɓe ŋeryondira ɲiiye.
43 Kaa e oon wakkati, fooccitiiɓe ɓee njalbiran no naange nii e ley Laamu
Baabiraaɗo mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Banndol haala jawdi cuuɗiindi

44 —Laamu Laamɗo oo ana wa'i hono no jawdi cuuɗiindi e ley ngesa, gorko
goɗɗo hoocci ndiin jawdi, suuɗi ndi kasen. E ley seyo makko ngoo, o soottoyi
ko o joginoo fuu, o soodi ngesa ngaa.
45 Laamu Laamɗo oo ana wa'i kasen hono no julaajo tewtoowo ɲaaye dime
nii.
46 So joomum yii ɲaayre rimre heewnde coggu, soottan ko jogii fuu sooda
ɲaayre ndee.

Banndol haala liɗɗi

47 —Laamu Laamɗo oo ana wa'i kasen hono no bubbol bedaangol e geeci,
so nanngi sii liɗɗi fuu nii.
48 Faa ngol heewi, summbooɓe ɓee poodi ngol faa e daŋŋeere, ana cuɓa liɗɗi
ɗii. Ɓe ngadi liɗɗi lobbi ɗii e ley cagiije, ɓe mbedii ɗi nafataa fay huunde ɗii.
49 Hono non timmooɗe aduna laatortoo. Malaa'ika'en ngaran ceennda
bonɓe e moyyuɓe,
50 mbedoo bonɓe ɓee e ley yiite jahannama, ton ɓeen ngullata ɓe ŋeryondira
ɲiiye.

---

† **13:35** Jabuura 73.2

Banndol haala kulle kese e kiiɗɗe

51 Iisaa lamndii ɓe, o wii:
—On paamii ɗum fuu naa?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Min paamii.
52 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Jannginoowo Sariya fuu laatiiɗo taalibbo Laamu Laamɗo, ana wa'i hono no jom galle jaltinoowo e ley ndesaari mum kulle kese e kulle ɓooyɗe nii.

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa

53 Nde Iisaa tilinoo e ɗiin banndi ndee, o iwi ton,
54 o hooti ngeenndi ɗo o mawni ɗoo, omo waajoo e suudu maɓɓe waajordu. Haaynii yimɓe hettintooɓe ɓee sanne, ndarii ana mbiya:
—Hoto fuu o heɓi ngal anndal? Hono hen o heɓiri baawɗe waɗude ɗii kaayeefiiji?
55 Tama o wanaa ɓii cehoowo leɗɗe oo? Tama wanaa Mariyama woni inniiko? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yuusufu e Simon, kaŋum e Yahuuda?
56 Tama wanaa enen e banndiraaɓe makko rewɓe koddi? Ndennoo, hoto o heɓi ɗum fuu?
57 Ɗum saabanii ɓe tippitaade mo. Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Annabaajo ana teddinaa e nokkuuje ɗee fuu, so wanaa ley ngeenndi mum'en, kaŋum e ley galle mum'en.
58 Iisaa waɗaali ɗon kaayɗe keewɗe saabe waasude maɓɓe goondinde mo.

14

No Yaayaa maayiri

1 E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala Iisaa ana haalee.
2 O wii gollooɓe makko:
—Ɗum Yaayaa mo lootogal batisima! O wuurtii. Ɗum saabii so omo jogii baawɗe waɗude kaayɗe.
3 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, haɓɓee, uddee ley kasu, kammari Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteeɗo Filipa.
4 Sabi Yaayaa ana wiyannoo Hirudus:
—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.
5 Hirudus yiɗi warde mo kaa suusaano yimɓe ɓee, sabi ɓe fuu eɓe njogorinoo Yaayaa yo annabaajo.
6 Ɗum nee, ŋannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus, ɓii Hirudiya debbo darii ana woma yeeso nootiiɓe mo ɓee. Hirudus weltii sanne,
7 faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ŋaagii.
8 Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:
—Waddanam ɗoo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!
9 Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootiiɓe ɗum ɓee, yamiri oon waddanee nde.
10 Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu too.
11 Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo oo. Oon hokkoyi nde inna mum.
12 Taalibaaɓe Yaayaa ɓee ngari ɓamti tew oo, iroyi. Caggal ɗum, ɓe njehi ɓe kaalanoyi Iisaa ko waɗi koo.

No Iisaa ŋamminiri ujunaaji joy neɗɗo

13 Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati laana, fa'i
nokku teelɗo, kaɲum tan. Yimɓe ɓee kumpitii ɗum, njalti e geelle ɗee,
cawndii daande weendu nduu, njokki e makko.
14 Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewɗo, o yurminaa ɓe sanne,
heddii omo sellina ɲawɓe maɓɓe.
15 Nde hiiri ndee, taalibaaɓe ɓee ɓattitii Iisaa, mbii ɗum:
—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa oo, yalla ana
coodoya ko ɲaama to geelle too.
16 O jaabii ɓe, o wii:
—Fotaa ko ɓe njaha. Onon e ko'e mooɗon, ndokkee ɓe ko ɓe ɲaama!
17 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—En ngalaa ɗoo so wanaa buuruuje joy e liɗɗi ɗiɗi.
18 O wii ɓe:
—Ngaddanee kam ɗum gaa.
19 O yamiri yimɓe ɓee njooɗoo e huɗo, o ɓami buuruuje joy ɗee e liɗɗi ɗiɗi
ɗii, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaaɓe ɓee
ndokka jamaa oo.
20 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini taye keddiiɗe ɗee,
ɗe kebbini cagiije sappo e ɗiɗi.
21 Ŋaamnooɓe ɓee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko waldaa e rewɓe e
sukaaɓe.

No Iisaa yaariri koyɗe dow ndiyam

22 Ɗon e ɗon, o naanni taalibaaɓe ɓee e laana kaa yalla ana adoo mo
lummbude weendu nduu, tawi kanko omo wondi e yoppitinde jamaa oo.
23 Caggal o yoppitii ɓe, o ŋabboyi dow waamnde haayre faa o waɗa
duwaawu kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni ton.
24 Laana kaa yehi faa woɗɗii daŋŋeere ndee, tawi bempeeje ana piya ka,
sabi ka jaɓɓotooka henndu.
25 Nde ɓadinoo weetude ndee, o wari e taalibaaɓe ɓee, omo yaara koyɗe
dow ndiyam ɗam.
26 Kaa nde ɓe njii mo omo yaha e dow ndiyam ɗam ndee, kulol manngol
nanngi ɓe, ɓe mbii:
—Ɗum yo seyɗaani!
Ɓe ndarii eɓe conkina no ɓe poti hulde.
27 Ɗon e ɗon Iisaa wii ɓe:
—Mbaaltinee hakkillaaji mooɗon! Ɗum miin, pati kulee!
28 Piyeer jaabii mo, wii:
—Moobbo, so ɗum aan jaati woni ɗoo, yamir mi yaha dow ndiyam ɗam mi
wara to maa.
29 O jaabii mo, o wii:
—War!
Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam ɗam, fewti Iisaa.
30 Kaa nde mo yiinoo henndu nduu sattii ndee, o huli, o fuɗɗi yorkitaade,
o wulli, o wii:
—Moobbo, nootam!
31 Ɗon e ɗon, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:
—Nii pamɗir-ɗaa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-ɗaa?
32 Ɓe ɗiɗon fuu, ɓe naati laana kaa tan, henndu nduu darii.
33 Taalibaaɓe wonnooɓe ley laana kaa ɓee cujidani mo, mbii:
—A Ɓii Laamɗo jaati!

No Iisaa selliniri ɲawɓe ley leydi Genesaret

34 Ɓe lummbi weendu nduu, ɓe panndi leydi Genesaret.
35 Worɓe oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o
waddanaa ɲawɓe ɓee fuu.
36 Ɓe ɲaagii mo mo acca ɲawɓe ɓee mema fay so kommbol saaya makko
tan. Haya duu, memɗo ngol fuu sellii.

15

Haala neesu njaatiraaɓe

1 Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii ɗum,
mbii:
2 —Koɗum waɗi so taalibaaɓe maa ɓee ana koyna neesuuji njaatiraaɓe
meeɗen ɗii? Sabi ɓe lootataa juuɗe fade maɓɓe ɲaamde.*
3 O jaabii ɓe, o wii:
—Onon nee, koɗum waɗi so oɗon luutta yamiroore Laamɗo ndee faa
njokkon neesu mooɗon?
4 Sabi Laamɗo wii: «Teddin inna maa e baam maa.»† O wii kasen: «Kuɗuɗo
baam mum naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.»‡
5 Kaa onon, oɗon mbiya so neɗɗo wii baam mum naa inna mum: «Ko
kaannoo-mi wallirde ma koo yo ngeɗu Laamɗo»,
6 ɗum ana heya neɗɗo, fotaa ko teddina saaraa mum kasen. Hono non
tosirton konngol Laamɗo, faa njokkon neesu mooɗon!
7 Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e mooɗon so wii:
8 «Laamɗo wii:
Ngol leɲol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley ɓerɗe maɓɓe eɓe ngoɗɗi kam.
9 Meere ɓe ndewata kam,
sabi ko ɓe tuugii e ley janngingol maɓɓe koo yo jamirooje yimɓe tan.»§

Haala ko soɓinta neɗɗo

10 Oon wakkati, Iisaa noddi jamaa oo, wii ɗum:
—Kettinee, paamee:
11 wanaa ko naatata e hunduko neɗɗo soɓinta ɗum. Ko yaltata e hunduko
soɓinta neɗɗo.
12 E oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattitii mo, mbii mo:
—Tama a anndii Farisa'en ɓee mettaama e haalaaji maa ɗii?
13 O jaabii, o wii:
—Funngo fuu ngo Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo aawaali, ɗoofete.
14 Accee ɓe, ɓe wumɓe ɗoowooɓe wumɓe! So bumɗo ɗowii bumɗo, ɓe ɗiɗon
fuu ɓe caaman ley ngaykaare.
15 Piyeer jaabii, wii mo:
—Firritan min kaa haala.
16 Iisaa wii:
—Onon duu, faa jooni eɗum finkinii on naa?
17 On paamaali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu, kasen duu ɗum
yehete ladde?
18 Kaa ko yaltata e hunduko koo e ɓernde iwata, ɗum jaati soɓinta neɗɗo.
19 Sabi e ɓernde neɗɗo miilooji bondi iwata so ndunya ɗum e ɲaako'aaku e
jeenu e faasigaaku e nguyka e kappi, kaɲum e mbonka.

---

* **15:2** Ngol ***lootugol juuɗe*** haɓɓaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina waɗiraa. † **15:4** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 ‡ **15:4** Pergu 21.17; Lewinkooɓe 20.9
§ **15:9** Esaaya 29.13

20 Ɗum woni ko soɓinta neɗɗo. Kaa ɲaamde tawee lootaali juuɗe mum no
ɓe mbii nii soɓintaa neɗɗo.

No debbo Kanaananke goondiniri Iisaa

21 Caggal ɗum, Iisaa iwi ɗon fa'i seraaji Tirus e Sidon.
22 Debbo jeyaaɗo Kanaana koɗuɗo e ndiin leydi wari e makko, wulli, wii:
—Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Ɓiyam debbo ladde ana e mum, ana
torra ɗum sanne!
23 Kaa o jaabaaki ɗum fay huunde. Taalibaaɓe makko ɓee ndaardoyi mo,
mbii mo:
—Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeɗen tan omo wulla.
24 Iisaa jaabii, wii:
—E baali suudu Israa'iila majjuɗi ɗii tan nelaa-mi.
25 Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:
—Moobbo, wallam!
26 O jaabii, o wii:
—Ɓamde ɲaamdu sukaaɓe so tippoo dawaaɗi moyyaa.
27 Debbo oo wii:
—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaaɗi ana ɲaama ɲaamdu joomum'en
iwooru e la'al so saama nduu.
28 Nden, Iisaa jaabii mo, wii:
—Debbo, hee goondinal maa ana mawni! Yo a waɗane no njiɗir-ɗaa nii.
E oon wakkati jaati, ɓiyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

29 Iisaa iwi ɗon, takkii daande weendu Galili, ŋabbi waamnde haayre, jooɗii
ton.
30 Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi layooɓe e wumɓe e ɓe terɗe
mum'en mbaati e muumɗuɓe, kaɲum e ɲawɓe woɓɓe heewɓe. Ɓe ɓattini ɓeen
yeeso makko, o sellini ɓe.
31 Haaynii yimɓe ɓee sanne nde njiinoo muumɗunooɓe ana kaala, ɓe terɗe
mum'en mbaati cellii, layannooɓe ana njaha faa gasa, wumnooɓe ana njiya.
Hedde eɓe njetta Laamɗo Israa'iila oo.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji nay neɗɗo

32 Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii ɓee:
—Ɓee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni balɗe tati ko ɓe ngondi
e am, haya duu ɓe ngalaa ko ɓe ɲaama. Mi waawaa yoppitinde ɓe tawee ɓe
ɲaamaali, pati ɓe caama yolbere e laawol so eɓe koota.
33 Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:
—Hoto fuu keɓaten ko ɲamminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?
34 O lamndii ɓe, o wii:
—Hono foti buuruuje njogi-ɗon?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Jeddi, kaɲum e liikoy seeɗa min njogii.
35 Caggal ɗum, o yamiri jamaa oo jooɗoo e leydi.
36 O ɓami buuruuje jeddi ɗee kaɲum e liikoy koy, o yetti Laamɗo, o tayi ɗe,
o hokki taalibaaɓe ɓee ndokka ɗum jamaa oo.
37 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde ɗee, ɗe
kebbini cagiije jeddi.
38 Ŋaamnooɓe ɓee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe.
39 Caggal Iisaa yoppitii yimɓe ɓee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

16

No Farisa'en ɲaagorii kollee haaynde

1 Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, ɓe ndaardi mo o holla ɓe
taagumansa kaayniiɗo iwoowo dow kammu.
2 O jaaborii ɓe nii:
—So on njii kammu ana wojji kiikiiɗe, on mbiyan welan.
3 Beetee law, so on njii kammu ana wojji ana niɓɓi, on mbiyan toɓan. Oɗon mbaawi seenndude mbaadi kammu, kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaji wakkatiiji ɗii!
4 Jamaanu jooni bonɗo coɓuɗo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake, so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.
Caggal ɗum, o yoppi ɓe ɗon, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

5 Nde taalibaaɓe ɓee lummbata weendu nduu ndee, njeggiti yooɓaade ɲaamdu.
6 Iisaa wii ɓe:
—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.
7 Taalibaaɓe ɓee ndarii ana mbiyondira:
—Ko en njooɓaaki buuru koo o wiiri non.
8 Iisaa anndi ko ɓe kaalata koo, wii ɓe:
—Ko waɗi so oɗon kaalda hakkunde mooɗon on njooɓaaki buuru mbiiru-mi non? Onon famɗuɓe hoolaare!
9 Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuruuje joy ɗe njeɗu-mi e ujunaaji njoyon gorko ɗee, e cagiije ɗe kebbin-ɗon kedde ɗee?
10 Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeɗɗi ɗe njeɗu-mi e ujunaaji nay neɗɗo ɗee, e cagiije ɗe kebbin-ɗon kedde ɗee?
11 Hono waɗi on paamaali wanaa haala buuru kaalanan-mi on? Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.
12 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee paami o wiyaali ɓe ndeentoo e ko yuufinta buuru koo, ko o wii dee, ɓe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

13 Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:
—Homo yimɓe mbiyata Ɓii Neɗɗo oo woni?
14 Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen a annabi Yeremiya naa gooto e annabaaɓe ɓee.
15 O wii ɓe:
—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?
16 Simon Piyeer jaabii mo, wii:
—Aan woni Almasiihu, Ɓii Laamɗo guurɗo oo.
17 Nden Iisaa wii mo:
—A welii hoore, aan Simon ɓii Yuunusa. Sabi wanaa ɓii-aadama anndin maa ɗum, Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo anndin maa ɗum.
18 Miin duu, miɗo wiye Piyeer (ɗum woni haayre), e dow nden haayre mahan-mi deental am goondinɓe ngal. Maayde e heewde semmbe fuu walaa ko waawi e mayre.
19 Mi hokkete cokitirɗe Laamu Laamɗo: huunde fuu ko kaɗu-ɗaa e leydi, haɗete dow kammu. Ko njaɓu-ɗaa e leydi, jaɓete dow kammu.

20 Nden, Iisaa daalii taalibaaɓe mum ɓee pati kaalana fay gooto kaɲum
woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

21 Gila e oon wakkati, Iisaa fuɗɗi anndinde taalibaaɓe mum ɓee ana tilsi mo
yaha Urusaliima, ton mawɓe leɲol e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en
Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan ɲannde tataɓere.
22 E ley ɗum, Piyeer sawndintini mo hedde ana ɲiŋa mo, wii mo:
—Yo Laamɗo dannde Moobbo! Ɗum heɓataa ma!
23 Iisaa yeeccitii, wii Piyeer:
—Woɗɗam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo
iwrataa to Laamɗo, to yimɓe ngo iwrata!

No Iisaa jokkirtee

24 Caggal ɗum, o wii taalibaaɓe makko ɓe:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, ŋootta yurmaade hoore mum, ɓama leggal
mum bardugal* jokka e am.
25 Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki
sabaabu am, hisinan ki.
26 Koɗum heɓude aduna oo fuu nafata neɗɗo, so waasii yonki mum? Won
ko neɗɗo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa?
27 Sabi Ɓii Neɗɗo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabi-
raaɗo mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum.
28 Miɗo haalana on goonga: yoga e wonɓe ɗoo ɓee maayataa tawee njiyaali
Ɓii Neɗɗo oo ana wara e ley laamu mum.

17

No noone Iisaa waylitorii

1 Balɗe jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaaɓe ɗiɗon Yaaku-
uba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde.
2 Noone makko waylitii yeeso maɓɓe. Yeeso makko ana jalba no naange
nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre.
3 Muusaa e Iliyaasa ɓanngani ɓe, ana kaalda e makko.
4 Piyeer wii Iisaa:
—Moobbo, gonal amen ɗoo ana moyyi. Ɗal mi darna ɗoo buguuji tati: aan
wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.
5 O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi ɓe. Daande iwi ley luurde
ndee, wii:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo korsin-mi, mo cuɓii-mi. Kettindee mo!
6 Nde taalibaaɓe ɓee nani nden daande ndee, ɓe caami ɓe kippii e leydi, ɓe
kuli sanne.
7 Iisaa ɓattitii ɓe, memi ɓe, wii:
—Immee, pati kulee.
8 E ley ɗum, ɓe kunci gite, ɓe njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.
9 E ley ko ɓe njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa daalii ɓe, wii:
—Pati kaalanee fay gooto ko njii-ɗon koo faa wakkati nde Ɓii Neɗɗo oo
immitii e hakkunde maayɓe fuu.
10 Caggal ɗum, taalibaaɓe ɓee lamndii mo, mbii:
—Koɗum waɗi so dunkee'en Sariya ɓee ana mbiya annabi Iliyaasa haani
adaade Almasiihu warde?

* **16:24** Yeew Matta 10.38

11 O jaabii ɓe, o wii:
—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle ɗee fuu.
12 Kaa miɗo wiya on: Iliyaasa yaɓɓike, ɓe annditaali ɗum, ɓe ngollii ɗum ko
ɓe muuyi fuu. Hono non ɓe torrirta Ɓii Neɗɗo oo duu.
13 Taalibaaɓe ɓee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo, haala Yaayaa mo
lootogal batisima o haalani ɗum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraaɗo

14 Nde ɓe ngarti e jamaa oo ndee, gorko gooto ɓattitii mo, diccii yeeso
makko,
15 wii:
—Moobbo, yurma ɓiyam gorko! O kirikiraaɗo omo tampi sanne, wakkatiiji
omo saama e yiite naa e ndiyam.
16 Mi naɓii mo to taalibaaɓe maa ɓee kaa ɓe ndonkii sellinde mo.
17 O ɓattitii, o wii:
—Hey yimɓe jamaanu bonɗo ɓe nganaa goondinɓe! Faa mande tilotoo-mi
e mon? Faa mande keddotoo-mi muŋande on? Ngaddanee kam cukalel ngel
ɗoo!
18 O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli ɗon e ɗon.
19 Caggal ɗum, taalibaaɓe ɓee teeldi e makko, lamndii mo, mbii:
—Koɗum waɗí so min ndonki ittude ndee ladde?
20 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Saabe oɗon pamɗí goondinal waɗí ɗum. Miɗo haalana on goonga: so
goondinal mooɗon fotii fay no ngeeyu buyaage nii, so on mbii ndee ɗoo
waamnde haayre: «Sottu ɗoo, njahaa too», nde sottan. Fay huunde on
ndonkataa waɗude. [
21 *]

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

22 No ɓe njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii ɓe:
—Ɓii Neɗɗo oo waɗete e juuɗe yimɓe,
23 ɓe mbara mo, kaa e ley ŋalaande majjum tataɓere, o immitoto.
Taalibaaɓe ɓee cuŋli sanne.

Haala yoɓugol usuru Suudu Dewal Mawndu

24 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngooɓe
usuru Suudu Dewal Mawndu ɓee ɓattii Piyeer, mbii ɗum:
—Tama moobbo mooɗon oo ana yoɓa usuru Suudu Dewal Mawndu?
25 Piyeer jaabii, wii:
—Omo yoɓa.
Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum heɓude haala, Iisaa wii:
—Simon, koɗum woni miilo maa e ɗum? Kaanankooɓe aduna ɓee, homo
ɓe nduuŋata? Homo ɓe njoɓinta lampo? Dugule'en naa honaaɓe?
26 Piyeer jaabii, wii:
—Honaaɓe ɓee.
Iisaa wii mo:
—Ndennoo, dugule'en ɓee kaanaa yoɓude.
27 Kaa noo, en njiɗaa mettinde ɓerɗe ɓee yimɓe. Yaa to weendu too, tippo-
ɗaa yammbuure maa e ley ndiyam ɗam. Liingu fuu adiiɗo moɗude nde
pooɗaa, yeŋŋinaa ɗum aaraa hunduko mum, a tawan hen kaalisi daneejo
kiɓɓinoowo usuru meeɗen. Ittaa njoɓanaa en, enen ɗiɗon.

---

* **17:21** E ɗereeji ɓooyɗí ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 21:*Kaa hono oo seyɗaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e koorka.*

18

Haala ɓurɗo teddude ley Laamu Laamɗo

1 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattitii Iisaa, lamndii ɗum, mbii:
—Homo ɓuri teddude ley Laamu Laamɗo oo?
2 Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso maɓɓe,
3 wii:
—Miɗo haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa e Laamu Laamɗo oo abada.
4 Ɓurɗo teddude ley Laamu Laamɗo yo leyɗinkiniiɗo faa nanndi e ngel cukalel.
5 Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jaɓɓii.

Haala ko luuttinta yimɓe

6 —Neɗɗo fuu luuttinɗo gootel e koy cukaloy goonɗinkoy kam, ko ɓuri moyyande joomum haayre teddunde haɓɓee e daande mum, yoolee ley iduru geeci.
7 Bone woodanii oo aduna saabe kulle gaɗooje yimɓe ley luutti ɗee! Waajibi kulle ɗee ngaɗa, kaa bone woodanii laatiiɗo sabaabu majje!
8 So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu ɗum tippo-ɗaa to woɗɗi. Naataa e nguurndam nduumiiɗam a ɲakuɗo ɓuri moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge a kiɓɓuɗo.
9 So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-ɗaa. Sabi naatude maa e nguurndam nduumiiɗam a ɗokko, ɓuri moyyande ma diina tippe-ɗaa e yiite jahannama a kiɓɓuɗo.

Banndol haala mbaalu majjuɗo

10 —Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi miɗo wiya on: malaa'ika'en makkoy dow kammu ɓee, wakkati fuu ana yeewa yeeso Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo. [
11 *]
12 Ko miilaton? So neɗɗo ana jogii baali teemedere majjiraama mbaalu gooto, yoppataa capanɗe jeenay e jeenay ɗii fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjuɗo oo?
13 Miɗo haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa ɓura capanɗe jeenay e jeenay ɗi majjaali ɗii.
14 Hono non Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow kammu oo yiɗaa fay gootel e koy cukaloy majja.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraaɓe

15 —So sakiike maa tooɲii ma, yaa to mum kollitaa ɗum tooɲannge mum oo tawee onon tan ɗiɗon. So o jaɓanii ma, a hewtii sakiike maa.
16 Kaa so o jaɓaali kollitaa mo yaadu e neɗɗo gooto naa yimɓe ɗiɗon hono no Binndi ɗii mbiiri nii: «Huunde fuu ko neɗɗo happaa ana hasindini e seedaaku yimɓe ɗiɗon naa taton.»
17 So o jaɓanaali ma, haalan ɗum deental goonɗinɓe ngal. So o salike jaɓande deental goonɗinɓe ngal, jogora mo keefeero naa duwaaɲe.
18 Miɗo haalana on goonga: huunde fuu ko kaɗu-ɗon e leydi, haɗete dow kammu. Huunde fuu ko njaɓu-ɗon e leydi, jaɓete dow kammu.

---

* **18:11** E ɗereeji ɓooydi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 11:*Sabi hisinde majjuɓe waddi Ɓii Neɗɗo oo.*

19 Miɗo haalana on kasen: e ley aduna, nde ɗiɗon mon kawritii e dow
huunde wootere ɲaagike Laamɗo, ko nde waawi laataade fuu, Baabiraaɗo
am gonɗo dow kammu oo hokkan ɓe nde.
20 Sabi nde ɗiɗon naa taton kawriti e innde am fuu, miɗo hakkunde
mum'en.

Banndol haala golloowo caliiɗo yaafaade

21 Oon wakkati, Piyeer ɓattitii mo, lamndii mo, wii:
—Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo ŋoottaali tooɲude
kam? Cili jeɗɗi naa?
22 Iisaa jaabii mo, wii:
—Mi wiyaali ma cili jeɗɗi, mbii-maa-mi cili capanɗe jeɗɗi faa nde cili jeɗɗi.
23 Iisaa ɓeydi hen wii:
—Ɗum Laamu Laamɗo nanndi: kaananke gooto anniyii yamtude gollooɓe
mum ɲamaande.
24 Nde mo fuɗɗi yamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata
miliyooji.
25 Oon gorko walaa ko yoɓira oon kaalisi. Ɗum nee, kaananke oo yamiri o
soottee, kanko e jom suudu makko e sukaaɓe makko e ko o jogii fuu, faa yoɓa
ɲamaande ndee.
26 Golloowo oo diccii yeeso makko, ɲaagii mo, wii: «Muɲanam, mi yoɓete
fuu!»
27 Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo ɲamaande ndee, yoppi mo o witti.
28 Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiiɗo mum mo rewata kaalisi seeɗa.
O teɓɓii ɗum, o nanngi daande mum, o wii: «Yoɓam kaalisi am!»
29 Gollidiiɗo makko oo diccii, ɲaagii mo, wii: «Muɲanam, mi yoɓete!»
30 Kaa oon jaɓaali. O uddoyi ɗum kasu, faa nde yoɓi ɲamaande ndee fuu.
31 Nde gollooɓe heddiiɓe ɓee njii ɗum ndee, mettaa sanne, njehi kaalanoyi
ɗum kaananke oo.
32 E ley ɗum, kaananke oo noddi golloowo oo, wii ɗum: «Aan a golloowo
bonɗo! Nde ɲaagi-ɗaa kam, mi yaafe ko ndewan-maa-mi koo ndee, mi
yaafike ma.
33 Aan duu, a haanaanoo yurmaade jaado maa oo no njurmori-maa-mi nii
naa?»
34 Kaananke oo bilaa sanne, waɗi mo e juuɗe jukkooɓe ɓee, faa nde o yoɓi
ɲamaande ndee faa laaɓi.
Iisaa ɓeydi hen wii:
35 —Hono non Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo waɗata neɗɗo fuu e
mooɗon mo yaaforaaki sakiike mum ɓernde laaɓunde.

19

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

1 Nde Iisaa tilii e ɗiin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i bannge Yahuudiya gonɗo
caggal maayo Urdun oo.
2 Yimɓe heewɓe njokki e makko, o sellini ton ɲawɓe mum'en.
3 Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo ɗum ɗoo faa itta koro makko:
—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili tawaaɗo fuu?
4 O jaabii, o wii:
—Tama on njanngaali ko Binndi ɗii mbii? E fuɗɗoode Laamɗo tagii ɓe waɗii
ɓe gorko e debbo,

5 wii: «Ɗum waɗi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e
jom suudu mum, ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoo neɗɗo gooto.»*
6 Nii woni ɓe nganaa ɗiɗon kasen, ɓe neɗɗo gooto. Ndennoo, pati neɗɗo
seenndu ko Laamɗo reentini.
7 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum talkuru
ceergal nde ana seera ɗum?
8 O jaabii ɓe, o wii:
—On yoorɓe ɓerɗe, ɗum saabii so Muusaa hokki on no ceerdon rewɓe
mooɗon. Kaa e fuɗɗoode, wanaa non worrunoo.
9 Miɗo wiya on: ceerduɗo jom suudu mum ko wanaa fijirde, so ɓamii
debbo goɗɗo, jeenii.
10 Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:
—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude ɓamde ɓuri.
11 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Wanaa yimɓe fuu mbaawi jaɓude kaa haala, ɓe Laamɗo hokki ɗum ɓee
tan mbaawi jaɓude ka.
12 Daliiliiji kaɗooji worɓe ɓamde ana ngoodi. Sabi won worɓe rimeteeɓe
tawa yo waatoraaɓe. Won ɗereteeɓe. Heddiiɓe ɓee noo, kaŋum'en kaɗi ko'e
mum'en ɓamde faa ngollana Laamu Laamɗo oo. Neɗɗo fuu jarriiɗo ndee
tinndinoore, yo jaɓu!

No Iisaa duwanorii cukaloy

13 Caggal ɗum, won waddanɓe Iisaa cukaloy yalla omo fawa e makkoy
juuɗe makko o duwanoo koy, kaa taalibaaɓe ɓee njahii e yimɓe ɓee.
14 Nden o wii:
—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe no makkoy nii
ɓee njey Laamu Laamɗo oo.
15 O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden o iwi ton.

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

16 Gorko gooto ɓattitii Iisaa, lamndii mo, wii:
—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi waɗude faa mi heɓa nguurn-
dam nduumiiɗam?
17 Iisaa wii mo:
—Ko saabii so laamdi-ɗaa kam ko moyyi? Laamɗo tan woni moyyo! So aɗa
yiɗi naatude e nguurndam, jokku sariyaaji ɗii.
18 Gorko oo lamndii Iisaa, wii:
—Hoɗi ngoni sariyaaji ɗii?
Iisaa jaabii, wii:
—Pati ŋaaɗu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande,
19 teddin inna maa e baam maa, njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore
maa nii.
20 Suka jokolle oo wii mo:
—Miɗo haybi ɗum fuu. Koɗum heddii?
21 Iisaa wii mo:
—So tawii aɗa yiɗi hiɓɓude, yaa soottoy ko njogi-ɗaa fuu, ndokkaa kaalisi oo
misikiina'en. Nden a heɓan jawdi dow kammu. Caggal ɗum, ngaraa njokkaa
kam.
22 Nde suka jokolle oo nani ɗiin haalaaji ndee, yaadi e yoomeende, sabi o
arsukunte ŋolɗo.

---

* **19:5** Puɗɗooɗe 2.24

23 E ley ɗum, Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Miɗo haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo ana tiiɗi!
24 Miɗo haalana on kasen ɗum ɗoo: ngelooba yaɓɓoroo e wuddere mesalal ɓuri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo.
25 Haaynii taalibaaɓe ɓee sanne nde nani ɗiin haalaaji ndee, ɓe mbii:
—Ndennoo, homo woni kisoowo?
26 O yeewi ɓe, o wii:
—Ɗo yimɓe ɗum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamɗo waawaa.
27 Piyeer ɓami haala, wii mo:
—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Koɗum min keɓoyta?
28 Iisaa wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: so Ɓii Neɗɗo oo jooɗiima e jooɗorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e ɗiɗon jokkuɓe e am ɓee duu, on njooɗoto e ɗow jooɗorɗe kaanankooɓe, caron cuuɗi baaba Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗii.
29 Neɗɗo fuu joppirɗo saabe am galle mum naa sakiraaɓe mum worɓe naa sakiraaɓe mum rewɓe naa inna mum naa baam mum naa sukaaɓe mum naa gese mum, heɓan ko ɓuri ɗum cowe teemedere, kasen duu heɓan nguurndam nduumiiɗam.
30 Kaa ardinooɓe heewɓe laatoto caggalaaɓe, caggalaaɓe ɓee laatoto ardiiɓe.

20

Banndol haala gollooɓe ley ngesa peguuje

1 —Annii ko Laamu Laamɗo nanndi: jom ngesa peguuje yalti beetee law faa hasa gollooɓe ɓe ngolla ngesa mum peguuje.
2 O heɓi gollooɓe, o hawri e maɓɓe o yoɓan ɓe hono ko woowi: ɲalooma fuu mbuuɗu cardi. O naɓi ɓe ngesa makko.
3 Wakkati ɲawlal, o yalti kasen, o tawi woɓɓe sakoro ɓe keɓaali golle,
4 o wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje too, mi yoɓan on ko haani yoɓeede koo.»
5 Ɓeen duu njehi ton. Jom ngesa oo waɗi non kasen hakkunde naange e caggal sallifanaa.
6 Caggal ɗum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi woɓɓe ana ndarii to sakoro too, o wii ɗum'en: «Koɗum waɗi so ɲallu-ɗon ɗoo on ngollaali fay huunde?»
7 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii: «Fay gooto ɓamaali min golle.» O wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje ngaa.»
8 Nde hiirnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaaɗo mum oo: «Noddu gollooɓe ɓee njoɓaa ɗum'en. Ardoro-ɗaa sakitiiɓe nanngeede ɓee, cakitoro-ɗaa adiiɓe nanngeede ɓee.»
9 Nannganooɓe laasaraa ɓee ngari, gooto e mum'en fuu hokkaa mbuuɗu cardi.
10 Adinooɓe nanngeede ɓee duu ngari, cikki njoɓete ko ɓuri ɗum. Kaa gooto e maɓɓe fuu hokkaa mbuuɗu cardi hono no ɓee too nii.
11 Nde ɓe njoɓaa ɗum ndee, eɓe ŋermitoo yaade to jom ngesa too
12 eɓe mbiya: «Ɓee ɗoo gollooɓe ngollaali kinaa wakkati gooto tan, ɓe ponndaama e amen njoɓdi, minen nee min ngollii ɲalooma kuurɗo ley ngee naange wulnge!»

13 Jom ngesa oo jaabii gooto e maɓɓe, wii: «Gidam, mi tooɲaali ma. Tama
wanaa aan jaɓunoo mi nanngire mbuudu cardi ɲalooma?
14 Ndennoo, ɓam njoɓdi maa njahaa. Miin muuyi hokkude cakitiido oo
hono ko keɓu-daa koo.
15 Tama wanaa ko weli kam ngadan-mi e kaalisi am oo? Naa moyyuki am
kii waddan maa haasidaade?»
16 Iisaa wii:
—Hono nii caggalaaɓe ɓee laatoto ardiiɓe, ardiiɓe ɓee laatoto caggalaaɓe.

No Iisaa sapporii nde tataɓere maayde mum e wuurtugol mum

17 Tawi Iisaa ana ŋabbita faade Urusaliima, sawndintini taalibaaɓe sappo e
diɗon ɓee e laawol, wii dum'en:
18 —Kettinee, eɗen nii ŋabbita Urusaliima. Ɗon Ɓii Neddo oo wadetee e juude
hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya. Ɓe caran mo waree,
19 ɓe ngada mo e juude heeferɓe, ɓeen duu njaayran mo, piya mo dorri,
peŋa mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa ɲalooma majjum tataɓo oo
mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna ɲaagorii Iisaa

20 Nden, inna ɓiɓɓe Jebede ɓattini sukaaɓe mum Iisaa. Inna oo diccii yeeso
Iisaa faa ɲaagoo dum ballal.
21 Iisaa wii mo:
—Kodum njid-daa?
Debbo oo jaabii mo, wii:
—Mido yidi podaa ɓiɓɓe am worɓe diɗon ɓee njoodoo bannge maa so a
laamiima, gooto wona bannge maa ɲaamo, goddo oo wona bannge maa
nano.
22 Iisaa jaabii, wii:
—On anndaa ko ɲaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde
njaran-mi ndee naa?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Mideen mbaawi.
23 O wii ɓe:
—On njaran nde jaati. Kaa joodagol bannge am ɲaamo naa nano wanaa
miin yamirta dum. Ɗeen joolle, ɓe Baabiraado am moyyinani ɓee njey dum.
24 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe ɓee nani dum ndee, mettaa e rimdaaɓe
diɗon ɓee.
25 E oon wakkati, Iisaa noddi ɓe fuu, wii ɓe:
—Odon anndi laamiiɓe heeferɓe ana kawjorii dum'en hawju bondo.
Mawɓe ɓee duu ana laamorii ɓe laamu bodeejo.
26 Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jiddo teddeengal
hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon.
27 Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo
moodon.
28 Ɗum nee, Ɓii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yimɓe wardi, hokki-
tira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewɓe.

No Iisaa selliniri wumɓe diɗon

29 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njalti Yeriko ndee, jamaa keewdo jokki e
makko.
30 Wumɓe diɗon ana njoodinoo e sera laawol ngol, nani ana wiyee Iisaa
annii ɓettoo, puddi wullude ana mbiya:
—Taanii Daawuuda, yurma min!

31 Jamaa oo darii ana jahoo e maɓɓe ana wiya ɓe ndeyyinoo, kaa ɓe ɓeydii
wullude eɓe mbiya:
—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!
32 Iisaa darii, noddi ɓe, wii:
—Koɗum njiɗ-ɗon mi waɗana on?
33 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Moobbo, min mbumta.
34 Iisaa yurminaa ɓe, memi gite maɓɓe. Ɗon e ɗon ɓe mbumti, ɓe njokki e
makko.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

1 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum ɓadinoo Urusaliima njottii Baytifaaji dow
waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, Iisaa neli taalibaaɓe ɗiɗon,
2 wii ɓe:
—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon wakkati fuu, on
tawan ton ndakiiwa e mola mum ana kaɓɓii. Kumton ɗi ngaddanon kam.
3 So won biiɗo on huunde, njaabo-ɗon ɗum Moobbo ana haajaa ɗi. Ɗon e
ɗon on njoppete ngaddon ɗi.
4 Ɗum waɗii yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana
tabita nde oon wii:
5 «Mbiyee ɓiɓɓe Siyona:
Yeew, kaananke maa annii wara e maa,
ana leyɗinkinii, ana waɗɗii tefeewa,
ana waɗɗii mola tefeewa.»*
6 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee njehi ngaɗoyi ko Iisaa yamiri ɗum'en koo.
7 Ɓe ngaddi ndakiiwa ngaa e mola mum, ɓe njappi e majji saayaaji maɓɓe,
Iisaa waɗɗii.
8 Ko ɓuri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol. Woɓɓe kelti
caɓe leɗɗe, mbeerti ɗe e laawol ngol.
9 Ardiiɓe Iisaa ɓee e jokkuɓe e caggal makko ɓee ana ilina ana mbiya:
—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii gardoowo e dow
innde Joomiraaɗo!† Jettooje ngoodanii Laamɗo Toowɗo!
10 Nde o naati Urusaliima ndee, yimɓe ɓee fuu keddii ana caaya ana mbiya:
—Homo woni oo gorko?
11 Jamaa oo jaabii:
—Ɗum annabi Iisaa, iwruɗo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

12 Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi soodooɓe e
soottooɓe wonɓe ley mayre ɓee fuu, liɓi taabe weccooɓe kaalisi e jooɗorɗe
soottooɓe buugaaji.
13 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Ley Binndi ɗii Laamɗo wii: «Suudu am noddirte suudu rewrudu
Laamɗo.»
Iisaa ɓeydi hen, wii:
—Kaa onon, on ngaɗii ndu «suuɗorde yanooɓe!»‡
14 Wumɓe e layooɓe ngari e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, o
sellini ɓe.

* **21:5** Jakariyaa 9.9 † **21:9** Jabuura 118.25-26 ‡ **21:13** Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

15 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee mettaa nde njii
kulle kaayniiɗe ɗe o waɗata ɗee, e nde nani sukaaɓe ana ilina e ley Suudu
Dewal Mawndu ana mbiya:
—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!
16 Nden ɓe mbii Iisaa:
—A nanii ko cukaloy koy kaalata koo?
O wii ɓe:
—Mi nanii. Tama on janngaali ɗum ɗoo abada:
«A waɗii fay sukaaɓe wadduɓe e muynooɓe ana njette»?§
17 Caggal ɗum, o seerti e maɓɓe, o yalti ngalluure ndee, o yehi Baytaniya, o
waaloyi ton.

No Iisaa huɗiri ibbi

18 Beetee law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi.
19 O soynii ibbi e sera laawol ngol, o faŋi ki, kaa o tawaali e makki so wanaa
haakolooji. Oon wakkati, o wii ki:
—Pati a rimu abada!
Ɗon e ɗon, ibbi kii yoori kolon.
20 Haaynii taalibaaɓe ɓee nde njii ɗum ndee, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?
21 O jaabii ɓe, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: so tawii oɗon ngoondiini on cikkitaaki, on
njawtan waɗude ko ngaɗu-mi kii ibbi koo. On mbaawan wiide fay ndee ɗoo
waamnde haayre: «Ɗoofa, saamoy ley maayo geeci», laatoto non.
22 So oɗon ngoondiini, ko ɲaagi-ɗon e ley duwaawu fuu on njaabante.

Ɗo yamiroore golle Iisaa iwri

23 Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waajotoo ndee,
hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee ɓattii mo,
lamndii, mbii:
—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Kasen, dow yamiroore
homo?
24 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam,
mi haalanan on jamirɗo kam mi golla ko ngollan-mi koo.
25 Homo neli Yaayaa loota yimɓe lootogal batisima? Laamɗo naa yimɓe?
Ɓe ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:
—So en mbii «Laamɗo», o wiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoondiinaali
Yaayaa?»
26 Kaa so en mbii «yimɓe», waajibi kulen jamaa oo, sabi yimɓe ɓee fuu ana
njogorii Yaayaa yo annabaajo.
27 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbii:
—Min anndaa.
O jaɓɓitii, o wii ɓe:
—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-
mi koo.

Banndol haala rimdaaɓe ɗiɗon

28 Iisaa ɓeydi hen wii:
—Koɗum miilaton e ngol banndol: gorko gooto ana joginoo ɓiɓɓe worɓe
ɗiɗon, ɓadii arano oo, wii ɗum: «Ɓinngel am, yaa golloy hannde to ngesa
peguuje too.»
29 Ɓiɗɗo oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi.

§ **21:16** Jabuura 8.3

30 Baabiraaɗo oo noddi ɓiɗɗo ɗiɗaɓo oo, wii ɗum ko wiinoo arano oo koo.
Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali.
31 Homo e maɓɓe woni jaɓanɗo baam mum ko wii koo?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Arano oo.
Nden, Iisaa wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: duwaaɲe'en ɓee kaɲum e bamfaaji ɗii adoyto on naatude e Laamu Laamɗo oo.
32 Sabi Yaayaa warii e mooɗon, hollii on laawol fooccitaare, on njaɓanaali ɗum. Kaa duwaaɲe'en ɓee kaɲum e bamfaaji ɗii ngoonɗinii mo. Haya duu, fay nde njii-ɗon ɗum ndee, on mimsitaali so sakitii ngoonɗin-ɗon mo.

Banndol haala remooɓe bonɓe

33 —Kettinee banndol gonngol: neɗɗo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare ɓoosirde peguujam, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa ngaa. Caggal ɗum, o hasiri nga remooɓe gese peguuje, o dawi.
34 Faa teɓugol peguuje yottii, o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe peguuje ɗee.
35 Kaa remooɓe ɓee nanngi gollooɓe makko ɓee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto kaaye.
36 Jom ngesa oo neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe aranndeeɓe ɓee heewde. Remooɓe ɓee ngadi ɓe no ngaɗunoo ɓee too nii.
37 O sakitii nelde ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wii: «No laatii fuu, ɓe njaagoto ɓiyam oo.»
38 Kaa nde remooɓe ɓee njii ɓiyiiko oo ndee, mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-ɗen ngesa ngaa!»
39 Oon wakkati, ɓe nanngi mo, ɓe mbedii mo to caggal ngesa too, ɓe mbari mo.
40 Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o waɗata remooɓe ɓee?
41 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Ɓeen bonɓe, o halkiran ɓe no boniri. O hasira ngesa ngaa remooɓe woɓɓe hokkooɓe mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe magga nde nga teɓaa fuu.
42 Caggal ɗum, Iisaa wii ɓe:
—Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi ɗii koo?
«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,
kaɲum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.
Ɗum yo golle Joomiraaɗo,
kanjum ɗum haaynde e jiile meeɗen!»*
43 Saabe ɗum, miɗo wiya on: Laamu Laamɗo oo ittete e mon, hokkee yimɓe waɗooɓe ko Laamɗo yiɗi.
44 Neɗɗo fuu caamɗo e nden haayre, helan. Neɗɗo fuu mo nde saami e mum, noyoto.
45 Nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e Farisa'en ɓee nani banndi makko ɗii ndee, paamii banndi ɗii e mum'en peewti.
46 Eɓe tewta no ɓe nanngira mo, kaa ɓe kulii yimɓe ɓee, sabi ɓe fuu eɓe njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala ɲiiri yannge

* **21:42** Jabuura 118.22-23

1 Iisaa haaldiri e maɓɓe banndol kasen, wii ɓe:
2 —Laamu Laamɗo ana wa'i hono no kaananke kuurtinanɗo ɓiyum gorko,
so waɗani ɗum yannge.
3 O neli gollooɓe makko noddanoya mo ɲaamooɓe, kaa gansaaɓe ɓee calii
warde.
4 O neli kasen gollooɓe woɓɓe, o wii ɗum'en: «Mbiyee gansaaɓe ɓee ɲiiri
yannge ndii moyyinaama faa gasi, mi hirsii ga'i e ɲalbi paydi, hankasen fuu
lanndinaama, ɓe ngara ɓe nootoo yannge oo.»
5 Kaa gansaaɓe ɓee koyni mo, kiinnii haajuuji mum'en: oo ngesa mum, oo
jaagu mum.
6 Heddiiɓe ɓee nanngi gollooɓe ɓee, torri ɓe, mbari ɓe.
7 Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi ɓeen ɲaaɗuɓe ko'e,
nduppi ngeenndi mum'en.
8 Caggal ɗum, o wii gollooɓe makko ɓee: «Ɲiiri yannge ndii moyyinaama, kaa
gansaaɓe ɓee kaandaa e ɲaamde ndi.
9 Ɗum nee, njehee dow mbeddaaji mawɗi ɗii, noddon neɗɗo fuu mo kawru-
ɗon wara ɲaama ɲiiri yannge oo ndii.»
10 Kaadime'en ɓee njehi dow mbeddaaji ɗii, noddi yimɓe ɓe tawi ton fuu
gila e bonɓe faa e moyyuɓe faa galle ɗo yannge oo waɗata ɗoo heewi yimɓe.
11 Nde kaananke oo naati faa yiya noddaaɓe ɓee ndee, o soynii gorko mo
paraaki.
12 O wii ɗum: «Giɗam, hono naatir-ɗaa ɗoo tawi a paraaki?» Kaa oon
deyyinii.
13 E ley ɗum, kaananke oo wii gollooɓe ɓee: «Kaɓɓee juuɗe makko e koyɗe
makko, ɓippo-ɗon mo e ley nimre sella ndee, ton o wullata o ŋeryondira ɲiiye.»
14 Iisaa jokki wiide:
—Noddaaɓe ana keewi kaa suɓaaɓe ana pamɗi.

Haala yoɓugol lampo

15 Farisa'en njehi ndawridoyi no tuufiranta Iisaa e ley haala mum.
16 Ɓe neli yoga e taalibaaɓe maɓɓe, kaɲum e howruuɓe Hirudus mbiya mo:
—Moobbo, miɗen anndi a goongirante: aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol
goonga, a hulataa fay gooto, sabi a ɓurdintaa yimɓe.
17 Ɗum nee, haalan min koɗum anndu-ɗaa e ɗum ɗoo: ana dagoo min
ndokka kaananke Roma mawɗo oo lampo naa dagaaki?
18 Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji maɓɓe bondi ɗii. O wii ɓe:
—Onon naafigi'en! Koɗum wadi so oɗon tuufana kam?
19 Kollee kam kaalisi joɓirteeɗo lampo oo.
Ɓe ngaddani mo mbuuɗu cardi gooto.
20 O lamndii ɓe, o wii:
—Natal homo e innde homo woni ɗoo?
21 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Kaananke Roma.
O wii ɓe:
—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamɗo duu ko
jey.
22 Haaynii ɓe nde ɓe nani oo jaabu ndee. Ɓe celi mo, ɓe mbitti.

Haala immital maayɓe

23 E ley oon ɲalooma jaati, yoga e waaldeSaduki'en ngari e Iisaa. Kamɓe
ngoni fennuɓe immital.
24 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:

—Moobbo, Muusaa wii: «So neɗɗo maayii heɓaali ɓiɗɗo, miɲum naa mawnum ɓamta debbo ɗalaaɗo oo, yalla ana heɓana ɗum ɓeyngu.»*
25 Waɗiino e ɓettaade to amen rimdaaɓe njeɗɗon worɓe. Arano oo caggal dewlii, maayi heɓaali ɓiɗɗo. Miɲiiko gorko ɓamti debbo makko oo,
26 kaɲum duu maayi heɓaali ɓiɗɗo. Tataɓo oo duu jokki hen faa yottii njeɗɗaɓo oo.
27 Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi.
28 Ɲannde immital nee, homo e njeɗɗon ɓee debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe fuu ɓe ɓamiino mo.
29 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—On majjii, sabi on paamaali Binndi ɗii, on anndaa baawɗe Laamɗo ɗee duu.
30 Sabi so maayɓe immitike, worɓe ɓamataa, rewɓe ɓamataake, ɓe laatoto hono no malaa'ika'en wonɓe dow kammu ɓee nii.
31 E haala immital maayɓe, tama on njanngaali ko Laamɗo wii on koo? O wii:
32 «Miin woni Laamɗo Ibarahiima, Laamɗo Isiyaaka, Laamɗo Yaakuuba.»† Laamɗo yo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.‡
33 Waaju makko oo haaynii yimɓe hettindotooɓe mo ɓee fuu.

Haala yamiroore ɓurnde fuu teentilaade

34 Nde Farisa'en ɓee nani o muɓɓii kunduɗe Saduki'en ɓee e haala ndee, ɓe kawriti.
35 Gooto e maɓɓe jannginoowo Sariya yiɗi tuufande mo, lamndii mo, wii:
36 —Moobbo, honde woni yamiroore ɓurnde fuu teentilaade e ley Tawreeta?
37 Iisaa jaabii mo, wii:
—Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo maa ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu.§
38 Nden woni yamiroore ɓurnde mawnude, ɓurnde teentilaade.
39 Yamiroore ɗiɗaɓere hono mayre annii: «Njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.»*
40 Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe ɗee fuu e ɗeen jamirooje ɗiɗi pawii.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

41 Nde wonnoo Farisa'en ɓee ana kawriti, Iisaa lamndii ɓe, wii:
42 —Koɗum miilu-ɗon e Almasiihu oo? O taanii homo?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—O taanii Daawuuda.
43 O wii ɓe:
—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraaɗo? Ruuhu Laamɗo anndini mo ɗum, saabe majjum o wii:
44 «Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ɲaamo am,
faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»†
45 So Daawuuda ana noddira mo «Joomam», ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

---

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5 † **22:32** Pergu 3.6 ‡ **22:32** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ɓooyi. Ko Laamɗo wii yo Laamɗo maɓɓe koo, holli eɓe nguuri. § **22:37** Pergu 6.5 * **22:39** Lewinkooɓe 19.18 † **22:44** Jabuura 110.1

46 Ɓe fuu ɓe ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila ɲannde nden, fay gooto
suusaali lamndaade mo lamndi goɗɗi.

23

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

1 Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaaɓe mum ɓee:
2 —Dunkee'en Sariya ɓee e Farisa'en ɓee kaɲum'en ndokkaa janngindе
Sariya Muusaa oo.
3 Saabe ɗum, oɗon kaani jaɓande ɓe, ngaɗon huunde fuu ko ɓe mbii on. Kaa
pati ɲemmbon golleeji maɓɓe, sabi ɓe ngaɗataa ko ɓe mbaajotoo koo.
4 Ɓe kaɓɓan donnge tedduɗe, ɓe mbakkina yimɓe, kaa ɓe njiɗaa wallirde
ɓeen huncude ɗe fay hoore feɗeendu.
5 Huunde fuu ko ɓe ngaɗata, ɓe ngaɗiran ɗum faa ɓe kollinkinoo. Ɗum
waɗi so eɓe kaɓɓa talki mawɗi, eɓe njuutina cilmbi saayaaji maɓɓe faa ana
ndaasoo.
6 Eɓe njiɗi joolle ɓurɗe teddude so ɓe noddaama e yanngeeji, eɓe njiɗi joolle
ɓurɗe yiitinkinaade ley cuuɗi baajorɗi.
7 Ko ɓe njiɗi tan salmineede calminaali tedduɗi ley luumooji e noddoreede
«Moobbo».
8 Kaa onon, pati njaɓee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu on sakiraaɓe,
Moobbo gooto tan njogi-ɗon.
9 Pati mbiyee fay gooto «Baabiraaɗo» e aduna, sabi Baabiraaɗo gooto tan
njogi-ɗon, ɗum woni gonɗo dow kammu oo.*
10 Pati njaɓee noddireede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto tan njogi-ɗon,
ɗum woni Almasiihu oo.
11 Ɓurɗo teddude hakkunde mooɗon yo laato gollanoowo heddiiɓe ɓee.
12 Toownuɗo hoore mum fuu, leyɗinte. Leyɗinkiniiɗo fuu toownete.
13 Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon
cokana yimɓe damal Laamu Laamɗo ngal. On naatataa, on accataa naatooɓe
naata. [
14 †]
15 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon
njiiloo e leyɗeele oɗon mbanngoo geeci faa keɓon tuubuɗo gooto. So on keɓii
ɗum, mbirfito-ɗon kasen, ngaɗon ɗum ɓii jahannama faa sowa on cili ɗiɗi.
16 Bone yanan e mon, onon wumɓe ɗowooɓe yimɓe! Oɗon mbiya: «So
neɗɗo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo meere, kaa so hunorike
kaŋŋe Suudu Dewal Mawndu oo, hunoore mum nanngan ɗum.»
17 Majjuɓe, wumɓe! Koɗum ɓuri teentilaade: kaŋŋe oo naa Suudu
laɓɓinooru kaŋŋe oo nduu?
18 Oɗon mbiya kasen: «So neɗɗo hunorike ittirde sadaka ndee yo meere,
kaa so hunorike sadaka gonɗo dow mayre oo, hunoore mum nanngan ɗum.»
19 Wumɓe! Koɗum hen ɓuri teentilaade: sadaka oo naa ittirde sadaka
laɓɓinoore sadaka oo ndee?
20 Ndennoo, neɗɗo fuu kunoriiɗo ittirde sadaka ndee, hunorike nde kayre
e huunde fuu ko fawii e mayre.

---

* **23:9** *Pati mbiyee fay gooto «Baabiraaɗo» e aduna*wiyaali pati neɗɗo soowa baaba mum dimɗo ɗum. Ngol haali haala hooreeɓe diina fonnduɓe ko'e mum'en e baabiraaku Laamɗo. † **23:14** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 14:*Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon teeta cuuɗi rewɓe ɓe worɓe mum'en maayi, oɗon njuutina duwaawuuji mooɗon yalla oɗon manee. Saabe majjum, on keɓan jukkungo ɓurngo fuu naawde.*

21 Neɗɗo fuu kunoriiɗo Suudu Dewal Mawndu nduu, hunorike ndu kayru
e Laamɗo jooɗiiɗo e mayru oo.
22 Neɗɗo fuu kunoriiɗo kammu oo, hunorike jooɗorgal Laamɗo ngal e
Jooɗiiɗo e maggal oo.
23 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon
ittana Laamɗo jakka naanaa, kaɲum e haakolooji goɗɗi, kaa oɗon njeeboo ko
ɓuri teentilaade e Sariya oo koo, hono fooccitaare e yurmeende e goondinal.
Tawee nee, kaɲum kaanno-ɗon waɗude tawee on njeebaaki ko heddii koo.
24 On wumɓe ɗowooɓe yimɓe! So ɓowngu saamii e njaram mooɗon, on
ciiwan itton ɗum, tawee nee, oɗon moɗa ngelooba!
25 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon
lawya caggal kore looɗe e caggal lehoy, tawee nee ley mum'en ana heewi ko
wujjaa e ko yanaa.
26 Farisanke bumɗo! Lawyu ley kore looɗe tafon, nden caggal ngal duu
laaɓan.
27 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon
nanndi e janaale dawninaaɗe, ɗe dow mum'en wooɗi tawee ley mum'en ana
heewi gi'e e ko soɓi fuu.
28 Onon duu hono non mbaa-ɗon: e jiile gite oɗon nanndi e fooccitiiɓe, kaa
ley mooɗon ana wii pep naafigaaku e ooɲaare.
29 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon
mahana annabaaɓe ɓee cuuɗi dow janaale mum'en, oɗon ŋardina janaale
fooccitiiɓe ɓee,
30 mbirfito-ɗon mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu njaatiraaɓe
amen, min ittidataano e maɓɓe yonkiiji annabaaɓe ɗii.»
31 Hono non, ceettori-ɗon onon jaati on ɓiɓɓe warannooɓe annabaaɓe ɓee.
32 Ndennoo, kebbintinee saawal golleeji bondi ɗi njaatiraaɓe mon
puɗɗunoo ɗii!
33 Bolle, ɓiɓɓe posoke! Hono fuu miilorto-ɗon waasude wedeede e jahan-
nama?
34 Ɗum saabii, miɗo nelda on annabaaɓe e hakkilanteeɓe, kaɲum e janngi-
nooɓe. Mbaron yoga, peŋon yoga, piyon yoga dorri e ley cuuɗi mon baajordi,
njokkon ɗum'en ngeenndi e ngeenndi.
35 Yalla yonkiiji laaɓuɓe ittaaɗi e aduna oo ɗii fuu, hakke mum ana fiitoo
on, gila yonki Haabiila pooccitiiɗo oo faa yonki Jakariyaa ɓii Barakiya mo
mbarno-ɗon hakkunde Suudu Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo.
36 Miɗo haalana on goonga: jukkungo majjum ɗum fuu e yimɓe oo
jamaanu saamata!

No Iisaa suŋlirani yimɓe Urusaliima

37 —Hay yimɓe Urusaliima, on mbarii annabaaɓe, on mbardii nelaaɓe e
mon kaaye! Cili kuurdi njiɗu-mi hawrintinde ɓiɓɓe mon no cofal hawrin-
tinirta ɓiɓɓe mum ley biifoole mum nii. Kaa on njaɓaali.
38 Ɗum nee, on ɗaldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere.
39 Miɗo wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo mbiyoyton e
mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraaɗo!»

24

Haala taagumansaaji kollooji timmooɗe aduna

1 Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taalibaaɓe mum ɓattitii
ɗum, kolli ɗum maadiiji galle mayru ɗii.

2 O wii ɓe:
—On njii ɗum ɗoo fuu naa? Miɗo haalana on goonga: fay haayre wootere
heddataako ɗoo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.
3 Nde Iisaa jooɗinoo dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee,
taalibaaɓe makko ngari e makko kaŋum'en tan, mbii mo:
—Humpitin min nde ɗum waɗata. Taagumansa homo hollata gartol maa,
kaŋum e timmooɗe aduna?
4 O jaabii ɓe, o wii:
—Ndeentee pati fay gooto yoŋŋa on.
5 Sabi heewɓe ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni
Almasiihu oo.» Ɓe yoŋŋan heewɓe.
6 On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi ɗum
waɗa, kaa ɗum wanaa timmooɗe tafon.
7 Leŋol haɓan e leŋol, laamu haɓan e laamu. Yolbereeji ngaɗan, leydi
dimmboto e nokkuuje yogaaje.
8 Ɗum kaa fuu hono no puɗɗooɗe ŋatawere ɓeynoowo nii.
9 Nden, yimɓe naɓan on e carirɗi yalla oɗon torree, mbare-ɗon. Leŋi ɗii fuu
mbaŋan on saabe am.
10 Oon wakkati, heewɓe njoppan goonɗinal mum'en, ana njammbondira
ana mbaŋondira e ko'e mum'en.
11 Annabaaɓe peneeɓe heewɓe ɓanngan, yoŋŋa heewɓe.
12 Bonanndaaji keewan faa jilli yimɓe heewɓe ɓuuɓta.
13 Kaa muŋuɗo faa timmooɗe, joomum hisinte.
14 Oo ɗoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo ooynete e aduna oo fuu,
yalla leŋi ɗii fuu ana keɓa seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawɗo gaɗoowo

15 —Nde njii-ɗon «huunde harmunde bonnde»,* ko annabi Daniyel haalnoo
koo ana e nokku ceniiɗo oo† (jannguɗo ɗum, tiinnoo faama)
16 nden, tawaaɓe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye.
17 Tawaaɗo dow bene, pati wiya ɓaman kaaki ley suudu mum.
18 Tawaaɗo gese, pati wirfoo so wiya ɓamoowo saaya mum.
19 Bone yanan e haamili'en e muyninooɓe ley ɗeen ŋalaaɗe!
20 Ŋaagee Laamɗo pati doddu mon laatoo wakkati dabbunde naa ŋalaande
fowteteende.
21 Sabi nden, torra mawɗo waɗan mo hono mum waɗaali gila puɗɗooɗe
aduna, hono makko waɗataa abada kasen.
22 Sinndo tawiino ɗeen ŋalaaɗe ndaɓɓindinaaka, fay gooto e ɓiɓɓe aadama
hisataano. Kaa Laamɗo raɓɓindinirii ɗe sabaabu ɓe o suɓii ɓee.
23 E oon wakkati, so won biiɗo on: «Yeewee! Almasiihu annii ɗoo», naa
«Omo naa too», pati ngoonɗinee.
24 Sabi almasiihu'en peneeɓe e annabaaɓe peneeɓe ɓanngoyan, ɓe ngaɗa
taagumansaaji mawɗi e kaayeefiiji yalla eɓe majjina fay suɓaaɓe ɓee, so ɓe
mbaawii.
25 Paamee gasa. Mi haalanii on gila ɗum waraali.
26 So won biiɗo on: «Yeewee, omo naa ley ladde jeereende», pati njehee.
Naa so won biiɗo on: «Yeewee, omo naa to ley cuuɗi too», pati ngoonɗinee.

---

* **24:15** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **24:15** Ɗoo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankooɓe. Ko o sappinoo koo waɗii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen.

27 Hono no majere fooynirta kammu gila funnaange faa hiirnaange nii,
hono non Ɓii Neɓɓo oo wardata.
28 Ɓo jiibe ngoni fuu, ɓon dute kawritata.

No Ɓii Neɓɓo oo wartirta

29 —Ɓon e ɓon, caggal torra ley ɓeen ɲalaaɓe, naange niɓɓan, lewru ŋoottan
yaaynude, koode kammu caaman, kulle gonɓe dow kammu ɓee ndimm-
boto.‡
30 E oon wakkati, taagumansa Ɓii Neɓɓo oo ɓanngan e mbeeyu, leɲi aduna
ɓii fuu ngullan. Ɓe njiyan Ɓii Neɓɓo oo, ana wara e duule, ana warda baawɓe
mawɓe e teddeengal.
31 Buututal manngal fuufete, o nela malaa'ika'en makko funnaange e
hiirnaange, saahal e ɓaleeri, mooɓta suɓaaɓe makko ɓee gila hoore leydi faa
hoore leydi.
32 Taykitee ibbe: so caɓe majje keydītii, haakolooji majje mbillitii, oɓon
anndi ndunngu ɓadike.
33 Hono non, so on njii ɓum fuu, anndee wakkati oo ɓattiima, omo damal
galle.
34 Miɓo haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kuɓɓe ɓee fuu
ngaɓaali.
35 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am ɓii timmataa abada.

Haala timmooɓe aduna

36 —Kaa nden ɲalaande e oon wakkati fay gooto anndaa ɓum, wanaa
malaa'ika'en wonɓe dow kammu, wanaa Ɓiɓɓo oo. Walaa anndunɓo ɓum so
wanaa Baabiraaɓo oo.
37 No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Ɓii Neɓɓo oo ana wara.
38 E ley ɓeen ɲalaaɓe fade ilam tuufaanu ɓam warde, yimɓe ana ɲaama,
ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa ɲannde Nuuhu naati laana kaa.
39 Ɓe miilaali, ɓe njaalaali faa ilam tuufaanu ɓam wari yooli ɓe fuu. Garol
Ɓii Neɓɓo oo hono non nanndata.
40 E oon wakkati, worɓe ɓīɓon wonɓe e ngesa ngoota, gooto mum'en naɓete,
goɓɓo oo yoppee.
41 Rewɓe ɓīɓon undooɓe dow unirde wootere, gooto mum'en naɓete, goɓɓo
oo yoppee.
42 Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomiraaɓo mon warata.
43 Paamee ɓum ɓoo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo
warata ley jemma, ɓaanataako yoppataa o naata galle mum.
44 Ɓum nee, onon duu lanndinee, sabi Ɓii Neɓɓo oo waran e wakkati mo on
miilaali.

Haala golloowo koolniiɓo, kaŋum e golloowo bonɓo

45 —Ndennoo, homo woni golloowo koolniiɓo, hakkilante? Oon woni mo
kalfaaɓo mum halfini ɓum koreeji mum faa hokka ɓum'en nguure mum'en
e wakkati jiɓaaɓo.
46 Golloowo mo kalfaaɓo mum warti tawi ana hiinnii golle mum, welii
hoore.
47 Miɓo haalana on goonga: kalfaaɓo oo halfinan mo jawdi mum fuu.
48 Kaa so golloowo oo yo bonɓo, wii e hoore mum kalfaaɓo mum ɓooyan
wartaali,
49 hedde ana fiya waayiraaɓe mum gollooɓe ɓee, ana ɲaamda ana yarda e
sigirooɓe,

‡ **24:29** Esaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

50 nden, kalfaaɗo oo wartiran ɲalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati
mo o miilaali,
51 jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde naafigi'en, ton o
wullata o ŋeryondira ɲiiye.

25

Banndol haala surbayɓe sappo

1 —Laamu Laamɗo oo nanndan e oo janta: surbayɓe sappo ɓamɓe moottilaaji mum'en so njehi jaɓɓoyaade jommbaajo gorko.*
2 Njoyon ɓee yoyaa, njoyon woɓɓe ɓee ana yoyi.
3 Ɓe yoyaa ɓee ɓami moottilaaji tawi njooɓaaki bulannga,
4 yoyuɓe ɓee noo naɓori paali bulannga.
5 Nde jommbaajo oo jenngi waraali ndee, ɓe fuu ɓe ŋoŋi, ɓe ɗaanii.
6 Faa hejjere jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo warii! Njaltee! Njaɓɓoyee mo!»
7 Nden ɓe fuu ɓe pini, eɓe moyyina moottilaaji maɓɓe.
8 Surbayɓe ɓe yoyaa ɓee mbii yoyuɓe ɓee: «Ndokkoree min e bulannga mon mo njooɓi-ɗon oo, sabi moottilaaji amen annii ɲifa.»
9 Yoyuɓe ɓee mbii: «Huɓindaaki, sabi ko min njogii koo hejjataa en, en fuu. Njehee to soottooɓe, coodoyon!»
10 E ley no ɓe yoyaa ɓee njaari soodoyde bulannga nii, jommbaajo oo yottii. Lanndininooɓe ɓee naatidi e makko e ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa.
11 Faa ɓooyi seeɗa, surbayɓe heddiiɓe ɓee ngarti, hedde ana ngulla ana mbiya: «Kalfaaɗo, kalfaaɗo, udditan min!»
12 Kaa o jaabii ɓe, o wii: «Miɗo haalana on goonga: mi anndaa on.»
13 Iisaa sakitii wiide:
—Njeertee, sabi on anndaa ɲalaande naa e wakkati mo Ɓii Neɗɗo warata e mum.

Banndol haala gollooɓe taton

14 —Laamu Laamɗo ana nanndi e gorko lanndiniiɗo faa dawa, noddi gollooɓe mum, halfini ɗum'en jawdi mum.
15 O halfini gooto maɓɓe mutakal teemeɗe joy kaŋŋe, goɗɗo teemeɗe ɗiɗi, tataɓo oo teemedere, gooto fuu ko waarata e mum. Caggal ɗum, o dawi. Ɗon e ɗon,
16 golloowo keɓuɗo mutakal teemeɗe joy kaŋŋe oo yehi jaagoroyii mo, tinorii mutakal teemeɗe joy goɗɗe.
17 Kalfinaaɗo mutakal teemeɗe ɗiɗi kaŋŋe oo duu waɗi non, tinorii kaɲum duu mutakal teemeɗe ɗiɗi goɗɗe.
18 Kaa kalfinaaɗo mutakal teemedere kaŋŋe oo yehi asoyi ngayka, iri ton ko kalfaaɗo mum oo hokkunoo ɗum koo.
19 Faa ɓooyi caggal mum, kalfaaɗo maɓɓe oo warti noddi ɓe, o yeewi jate maɓɓe.
20 Kalfinaaɗo mutakal teemeɗe joy kaŋŋe oo wari, waddi mutakal teemeɗe joy goɗɗe, wii: «Kalfaaɗo am, mutakal teemeɗe joy kalfin-ɗaa kam, eɗe nii. Yeew, mi tinorike ɗe mutakal teemeɗe joy goɗɗe.»

---

* **25:1** E neesu Yahuudiyankooɓe jommbaajo gorko ana yaadannoo e giɗiraaɓe jom suudu mum, sabi kaɲum'en ndammbotoo.

21 Kalfaaɗo makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo,
koolniiɗo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famɗi, mi halfinte ko teentilii sanne.
War naatu faa ceyodo-ɗen!»
22 Golloowo kalfinaaɗo mutakal teemeɗe ɗiɗi kaŋŋe oo wari kaɲum duu,
wii: «Kalfaaɗo am, mutakal teemeɗe ɗiɗi kaŋŋe kalfin-ɗaa kam, eɗe nii. Yeew,
mi tinorike ɗe mutakal teemeɗe ɗiɗi goɗɗe.»
23 Kalfaaɗo makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo,
koolniiɗo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famɗi, mi halfinte ko teentilii sanne.
War naatu faa ceyodo-ɗen!»
24 Kalfinaaɗo mutakal teemedere kaŋŋe oo wari kaɲum duu, wii: «Kalfaaɗo
am, miɗo anndunoo a gorko tiiɗuɗo alhaali: aɗa hetta ko a aawaali, aɗa
mooɓta ko a tutaali.
25 Saabe ɗum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kaŋŋe maa oo. Haya, fii maa annii!»
26 Kalfaaɗo makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliiɗo, nattuɗo! So tawii aɗa
anndunoo miɗo hetta ko mi aawaali, miɗo mooɓta ko mi tutaali,
27 ndennoo, aɗa haannoo waɗude kaŋŋe am oo e banki, yalla ana daɲa ko
tinorii-mi so mi wartoyii.
28 Jooni, teetee mo mutakal teemedere kaŋŋe oo, ndokkon ɗum jom
mutakal teemeɗe joy kaŋŋe oo.
29 Sabi jogiiɗo fuu ɓeydante faa heewa. Kaa mo walaa, fay seeɗa mo jogii
oo teetete.
30 Golloowo meereejo oo kaa, mbedee ɗum e ley nimre sella ndee, ton o
wullata o ŋeryondira ɲiiye.»

No Ɓii Neɗɗo oo sarirta yimɓe fuu

31 —So Ɓii Neɗɗo oo warii e teddungal mum, kaɲum e malaa'ika'en ɓee fuu,
o jooɗoto e jooɗorgal makko laamu ngal.
32 Yimɓe aduna ɓee fuu mooɓtete yeeso makko, o faltoroo ɓe no duroowo
faltortoo baali e be'i nii:
33 o waɗan baali ɗii e junngo makko ɲaamo, o waɗa be'i ɗii e junngo makko
nano.
34 Hono nii, Kaananke oo wiirata wonɓe junngo mum ɲaamo ɓee: «Ngaree,
onon barkinaaɓe Baabiraaɗo am, nanngee laamu mo ndesane-ɗon gila e
puɗɗooɗe aduna oo.
35 Sabi mi yolbiino, on ɲamminii kam, mi ɗomɗiino, on njarnii kam, mi
laatinoke koɗo, on njippinii kam,
36 mi holiino, on koltinii kam, mi ɲawiino, on njanɗinii kam, mi ud-
danooma kasu, on yeewoyii kam.»
37 E oon wakkati, fooccitiiɓe ɓee njaabotoo mo, mbiya: «Joomiraaɗo, mande
min njii maa aɗa yolbi, min ɲammin maa naa aɗa ɗomɗi, min njarnu maa?
38 Mande min njii maa a koɗo, min njippin maa naa a kolɗo, min koltin
maa?
39 Mande min njii maa a ɲawɗo naa a uddaaɗo kasu, min ngari yeewde
ma?»
40 Kaananke oo jaaboo ɓe wiya: «Miɗo haalana on goonga: ko ngaɗan-ɗon
gooto e ɓurɗo famɗude e sakiraaɓe am ɓee, yo miin ngaɗan-ɗon.»
41 Caggal ɗum, o wiyan wonɓe junngo makko nano ɓee: «Ngoɗɗee kam,
onon huɗaaɓe Laamɗo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamɗo resani
Ibiliisa e malaa'ika'en mum ngee!
42 Sabi mi yolbiino, on ɲamminaali kam, mi ɗomɗiino, on njarnaali kam,

43 mi koɗo, on njippinaali kam, mi kolɗo, on koltinaali kam, mi ɲawɗo naa
mi uddanooma, on ngaraali yeewɗe kam.»
44 Nden, ɓe njaaboto mo kamɓe duu ɓe mbiya: «Joomiraaɗo, mande min njii
maa aɗa yolbi naa aɗa ɗomɗi naa a koɗo naa a kolɗo naa a ɲawɗo naa aɗa
uddaa kasu, min paabaaki ma?»
45 O jaaboto ɓe o wiya: «Miɗo haalana on goonga: ko mbaasu-ɗon waɗande
gooto e ɓee ɗoo ɓurɓe famɗude koo, miin woni mo on ngaɗanaali.»
46 Nden, ɓeen njaha e jukkungo duumiingo, fooccitiiɓe ɓee keɓa nguurn-
dam nduumiiɗam.

26

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa

1 Nde Iisaa timmini ɗiin waajuuji fuu ndee, wii taalibaaɓe mum ɓee:
2 —Oɗon anndi balɗe ɗiɗi palii en e iidi Paska, Ɓii Neɗɗo oo hokkitirte tontee
e leggal bardugal.
3 E oon wakkati, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe Yahuudiyankooɓe
ɓee kawritoyi galle Jottinoowo Sadaka Mawɗo biyeteeɗo Kayafas.
4 Ɓe fuu ɓe ndawridi faa ɓe njammboroo Iisaa hiila, ɓe mbara ɗum.
5 Kaa ɓe mbii:
—Pati ngaɗen ɗum ley iidi oo so yimɓe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

6 Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya ɗo galle Simon ceppaaɗo oo ɗoo,
7 debbo gooto ɓattitii ɗum ana jogii faandu nebam uuroojam, tiiɗuɗam
coggu sanne. O tawi Iisaa ana ɲaama, o wuji ɗam dow hoore mum.
8 Nde taalibaaɓe ɓee njii ɗum ndee, mettaa, ana mbiya:
—Ko woni oo bonannda meere meere?
9 Eɗam waawnoo sootteede kaalisi keewɗo, kaalisi oo hokkee misikiina'en.
10 Iisaa faami ko ɓe kaalannoo koo, wii ɓe:
—Ko saabii so oɗon torra oo debbo? O gollanii kam golle ŋarɗuɗo.
11 Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ɲannde fuu. Kaa miin, mi taw-
dataake e mon ɲannde fuu.
12 O wujii terɗe am nebam uuroojam, ko o waɗiri ɗum yalla omo lanndi-
nanoo kam yanaande.
13 Miɗo haalana on goonga: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko
oo debbo waɗi koo jantete, kasen duu o miccitete.

No Yahuuda jammborii Iisaa

14 Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, yehi to
hooreeɓe yottinooɓe sadaka,
15 wii ɗum'en:
—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?
Ɓe njakkii buuɗi capantati cardi, ɓe ndokki mo.
16 Gila nden, omo fiya dabare no o jammbortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

17 E ɲalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaaɓe ɓee ngari, lamndii
Iisaa, mbii ɗum:
—Hoto njiɗ-ɗaa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?
18 O jaabii ɓe, o wii:

—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon ɗum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo waɗata iidi Paska oo, kanko e taalibaaɓe makko.»
19 Taalibaaɓe ɓee ngaɗi ko Iisaa yamirnoo ɗum'en koo, lanndinii hiraande ndee.
20 Hiiri, o jooɗodii e taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee faa ɓe kirtoo.
21 Nde ɓe kirtotoo ndee, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: gooto mooɗon jammboto kam.
22 Ɓe cuŋli sanne, hedde eɓe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:
—Moobbo, kori wanaa miin?
23 O jaabii, o wii:
—Tummbidiɗɗo e am junngo mum e la'al oo, oon jammbotoo kam.
24 Waajibi Ɓii Neɗɗo ɗalira aduna no haaliraa ley Binndi ɗii nii. Kaa bone woodanii jammbotooɗo Ɓii Neɗɗo oo! Oon gorko, so rimanooka fey ɓuri moyyande ɗum.
25 Yahuuda garoowo jammbaade mo oo ɓami haala, lamndii mo, wii:
—Moobbo, kori wanaa miin?
O jaabii ɗum, o wii:
—Aan haaldi hunduko maa.
26 Nde ɓe ɲaamata ndee, Iisaa ɓami buuru, yetti Laamɗo, helti, hokki taalibaaɓe mum ɓee, wii:
—Nanngee, ɲaamee, ɗum yo terɗe am.
27 Caggal ɗum, o ɓami horde peguujam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, o wii:
—On fuu, njaree hen.
28 Ɗum yo yiiyam am, yiiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportooɗam saabe heewɓe faa luutti njaafee.
29 Miɗo wiya on: abada mi yarataa ɗam peguujam kasen so wanaa ɲannde njardoy-ɗen peguujam kesam e ley LaamuBaabiraaɗo am.
30 Caggal ɓe njimii Jabuura,* ɓe njalti, ɓe njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran ɗum

31 E oon wakkati, Iisaa wii ɓe:
—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppan kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara ɗum, sewre baali ndee saakoo.»†
Iisaa ɓeydi hen, wii:
32 —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.
33 Nden Piyeer ɓami haala, wii mo:
—Fay so ɓe fuu ɓe njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.
34 Iisaa jaabii mo, wii:
—Miɗo haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde a wiyan a anndaa kam cili tati.
35 Piyeer wii mo:
—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓee fuu mbii hono non.

No Iisaa ɲaagorii Laamɗo ley Gecemane

36 Caggal ɗum, Iisaa yottodii e maɓɓe nokku biyeteeɗo Gecemane, wii ɓe:
—Njooɗee ɗoo, faa mi waɗoya too duwaawu.

---

* **26:30** Neesu Yahuudiyankooɓe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. † **26:31** Jakariyaa 13.7

37 O yaadi e Piyeer e ɓiɓɓe Jebede ɗiɗon ɓee, ɓernde makko fuɗɗi maatude
yoomeende e ruubu.
38 E ley ɗum, o wii ɓe:
—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee
ɗoo, njeertodee e am pati ɗaano-ɗon.
39 O woɗɗiitii seeɗa, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:
—Baabiraaɗo, so tawii ana laatoo, woɗɗinam ndee horde bone. Kaa pati
laatoroo no njiɗir-mi, yo laatoro no njiɗir-ɗaa aan.
40 O warti, o tawi eɓe ɗaanii. O wii Piyeer:
—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on ɗaanaaki fay wakkati gooto
naa?
41 Pati ɗaanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya
lobbo, kaa terɗe ana lo'i.
42 O yehi kasen, o duwii, o wii:
—Baabiraaɗo, so tawii nden horde bone waawaa woɗɗineede so wanaa mi
yara ɗum, yo sago maa waɗu!
43 O warti, o tawi ɓe ɗaantike, sabi ɗoyɗi ana piilii e maɓɓe.
44 O yehi kasen, o duwii tataɓerde hono no o duworinoo nii.
45 Caggal ɗum, o warti e taalibaaɓe ɓee, o wii ɗum'en:
—Faa jooni oɗon ɗaanii oɗon ŋoottinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! Ɓii
Neɗɗo oo waɗete e juuɗe luuttooɓe.
46 Immee njehen! Yeewee, jammbotooɗo kam oo annii wara!

No Iisaa nanngiraa

47 O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, yottii ana wondi
e yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e
mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee neli ɓe.
48 Jammbotooɗo mo oo hokki ɓe finnde, wii:
—Neɗɗo mo ɓuccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngee ɗum.
49 Ɗon e ɗon, Yahuuda ɓattitii Iisaa, wii ɗum:
—Saɗi Moobbo!
O ɓuccii ɗum.
50 Iisaa jaabii mo, wii:
—Giɗam, waɗu ko waddu maa koo.
E oon wakkati, ɓe ɓattitii, ɓe njani e Iisaa, ɓe nanngi ɗum.
51 Gooto e wondunooɓe e Iisaa ɓee soorti kaafaawi mum, soppi golloowo
Jottinoowo Sadaka Mawɗo tayi nowru mum.
52 Nden, Iisaa wii mo:
—Soornu kaafaawi maa kii e ŋaro mum, sabi jogotooɗo kaafaawi fuu,
kaafaawi halkata ɗum.
53 Naa aɗa miila jooni mi waawaa noddude Baabiraaɗo am nelda kam ko
ɓuri konuuji sappo e ɗiɗi malaa'ika?
54 Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi ɗii koo tabitirta? Sabi
ɗi mbii hono non ɗum laatotoo.
55 E oon wakkati, o wii jamaa oo:
—Ko ngardu-ɗon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo?
Ley Suudu Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi ɲannde fuu miɗo janngina,
on nanngaali kam.
56 Kaa ɗum fuu waɗan yalla Binndi annabaaɓe ɗii ana tabita.
Nden, taalibaaɓe ɓee fuu njoppi mo, ndogi.

No mawɓe diina cariri Iisaa

57 Nannguɓe Iisaa ɓee naɓi ɗum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo,
tawi dunkee'en Sariya ɓee e mawɓe leŋol ɓee ana kawritinnoo ton.
58 Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maɓɓe, faa daalaare galle
Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo. O naati ley galle oo, o jooddii e doomooɓe ɓee
faa o yiya no ɗum sakitortoo.
59 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e waalde Saahiiɓe ndee fuu ana tewta
fenaande nde kappira Iisaa yalla ana waree.
60 Fay so taweede yimɓe heewɓe ngari seedanaade mo pene, ɓe keɓaali
sabaabu fuu ko waawi warde mo. Ko sakitii koo, worɓe ɗiɗon ngari,
61 mbii:
—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamɗo, o mahitoo
ndu ley balɗe tati.
62 Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo immii, wii Iisaa:
—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko ɓe mbiyete koo?
63 Fuu omo deyyinii. Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo wii mo:
—Miɗo lamndore saabe Laamɗo guurɗo oo, haalan min so tawii aan woni
AlmasiihuƁii Laamɗo oo.
64 O jaabii ɗum, o wii:
—No mbii-ɗaa nii. Kasen, miɗo wiya on fuu: gila jooni, on njiyan Ɓii Neɗɗo
ana jooɗii ɲaamo Jom Baawɗe oo, ana wara dow duule kammu.
65 E ley ɗum, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo mettaa faa seeki kaddule mum,
wii:
—O bonkike Laamɗo! En kaajaaka seedee'en hankasen! On narrii noppi
mooɗon ko o bonkii Laamɗo koo.
66 Koɗum njii-ɗon hen?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Omo haani wareede.
67 Caggal ɗum, ɓe tutti e yeeso makko, ɓe culkii mo. Yoga maɓɓe ana piya
mo banaaje
68 ana mbiya:
—Almasiihu! Haalan min piiɗo ma, so a annabaajo.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa

69 Piyeer jooɗii sella e daalaare galle oo. Gooto e horɓe ɓee ɓattitii mo, wii:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Galilinke oo.
70 Nii o yeddi ɗum hakkunde yimɓe fuu, o wii:
—Mi faamataa ko kaalataa koo.
71 Caggal ɗum, o fa'i to damal galle too. Korɗo goɗɗo yii mo, wii wonɓe ɗon
ɓee:
—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.
72 Piyeer yeddi kasen, wii:
—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.
73 Faa ɓooyi seeɗa, wonɓe ɗon ɓee ɓattii Piyeer, mbii ɗum:
—Tayoral, e maɓɓe njeye-ɗaa, sabi ɗemngal maa ngal hollii to iw-ɗaa.
74 E ley ɗum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:
—Mi anndaa oo gorko!
Oon wakkati fuu, ndontoori joggini,
75 non Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo ɗum koo: «Ƒade ndontoori jogginde,
a wiyan a anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o darii omo woya faa omo
heppiya.

27

No Iisaa naɓiraa to Pilaatu

1 Beetee law, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe leɲol ɓee fuu
njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa.
2 Ɓe kaɓɓi mo, ɓe naɓi mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

3 Nde Yahuuda jammbiiɗo Iisaa oo yii no o sariraa o bareteeɗo nii, mimsiti,
wartiri buuɗi capantati cardi ɗii to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe
leɲol ɓee,
4 wii ɗum'en:
—Mi luuttii ko njammbii-mi mo wiyaali waɗaali oo koo!
Nii ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Ko hilli min? Aan anndi!
5 Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Caggal ɗum, o
ɓami ɓoggol, o wartoyii.
6 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee ɓami kaalisi oo, mbii:
—E sariya meeɗen daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu oo, sabi ɗum
diyo.
7 Caggal ɓe ndawridii, ɓe ɓami kaalisi oo, ɓe coodi ɗum ngesa e junngo
mahoowo looɗe faa waɗee jenaale joolaa'en.
8 Ɗum waɗi so ngaan ngesa ana wiyee faa jooni «Ngesa Yiiyam».
9 Nden haala ka Laamɗo yottinirnoo annabi Yeremiya kaa tabiti nde oon
wii:
«Ɓe ɓamii buuɗi capantati cardi,
coggu mo yimɓe Israa'iila njatorii yonki makko,
10 ɓe coodi ɗum ngesa mahoowo looɗe,
hono no Joomiraaɗo yamirnoo kam nii.»*

No Pilaatu lamndorii Iisaa

11 Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
O jaabii, o wii:
—No mbii-ɗaa nii.
12 Kaa nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe leɲol ɓee kappi mo
ndee, o jaabaaki fay huunde.
13 Ɗum waɗi so Pilaatu wii mo:
—A nanaali ko ɓe ceettante koo fuu naa?
14 Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Ɗum haaynii goforneer oo sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteeɗo

15 Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimɓe ɓee suɓaade e
kasunkooɓe ɓee mo njiɗi yoppitaneede.
16 E oon wakkati, ana woodunoo kasunke jom innde biyeteeɗo Iisaa
Barabas.
17 E ley no jamaa oo mooɓtorii nii, Pilaatu lamndii ɓe, wii:
—Homo njiɗ-ɗon mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa Iisaa biyeteeɗo
Almasiihu oo?
18 Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku waɗi so ɓe ndokkitiri Iisaa.
19 Kasen, nde o jooɗii to sarirde too ndee, jom suudu makko neli e makko,
wii:

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13; 32.6-15

—Sel e oo gorko pooccitiiɗo, sabi jemma hanken koyɗi makko tampinii kam sanne.
20 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe leɲol ɓee ndunyi jamaa oo ɲaagoo Pilaatu yoppitana ɓe Barabas, wara Iisaa.
21 Goforneer oo lamnditii ɓe:
—Homo e ɗiɗon ɓee njiɗ-ɗon mi yoppitana on?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Barabas!
22 Pilaatu lamndii ɓe, wii:
—Ndennoo, hono ngaɗan-mi Iisaa biyeteeɗo Almasiihu oo?
Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Tontu mo e leggal bardugal!
23 O lamndii ɓe, o wii:
—Koɗum o waɗi ko boni?
Ɓe ɓeydii dukude semmbe, eɓe mbiya:
—Tontu mo e leggal bardugal!
24 Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana ɓeydii sanne, o ɓami ndiyam, o looti juuɗe makko yeeso yimɓe ɓee, o wii ɓe:
—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Ɗum yo kunkoo mon.
25 Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e ɓiɓɓe amen!
26 E oon wakkati, Pilaatu yoppitani ɓe Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal ɗum, o hokkitiri ɗum tontoyee e leggal bardugal.

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

27 Sordaasi'en goforneer ɓee naɓi Iisaa ley galle to huɓeere ndee woni too, fedde sordaasi'en ɓee fuu pilii mo.
28 Ɓe ɓoorti mo kaddule makko, ɓe ɓoorni mo burmusuure woɗeere.†
29 Caggal ɗum, ɓe caɲi tenngaade gi'e, ɓe kippi e hoore makko. Ɓe ngaɗi kasen kalacal e junngo makko ɲaamo, ɓe ndiccii yeeso makko, hedde eɓe njaayra mo eɓe mbiya:
—Saɗi, kaananke Yahuudiyankooɓe!
30 Ɓe tutti e makko, ɓe ɓami kalacal ngal eɓe piya e hoore makko.
31 Nde ɓe tilii jaayrude mo ndee, ɓe itti burmusuure ndee, ɓe ɓoorni mo kaddule makko. Caggal ɗum, ɓe naɓi mo faa ɓe tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

32 Nde ɓe njaltata ngeenndi ndii ndee, ɓe kawriti e gorko Sireenanke biyeteeɗo Simon. Sordaasi'en ɓee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal.
33 Ɓe njottii nokku biyeteeɗo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.)
34 Ɓe ndokki Iisaa peguujam njillondiraaɗam e safaare haaɗunde faa o yara. Nde o meeɗi ɗum ndee, o salii yarde.
35 Nde ɓe tonti mo e leggal bardugal ndee, ɓe pecciri kaddule makko urwa.
36 Caggal ɗum, ɓe njooɗii ɗon eɓe kayba mo.
37 Ɓe mbinndi daliili ko tonti mo, ɓe takki ɗum ɗo tiimde hoore makko ɗoo. Ɗum ɗoo ɓe mbinndi: OO YO IISAA, KAANANKE YAHUUDIYANKOOƁE.
38 E oon wakkati, yanooɓe ɗiɗon tontidaa e makko, gooto ɲaamo makko, goɗɗo oo nano makko.
39 Yimɓe yaɓɓotooɓe ɗon ɓee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en,

† **27:28** Wakkati Iisaa, ***burmusuure woɗeere*** yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

40 ana mbiya:
—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balɗe
tati, biltu hoore maa. So a Ɓii Laamɗo, jippa leggal bardugal ngal!
41 Hono non, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee e
mawɓe leɲol ɓee fuu njaayriri mo ana mbiya:
42 —O biltii woɓɓe, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko o kaananke
Israa'iila. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, faa ngoondinen mo.
43 O fawii fii makko e Laamɗo. Yo Laamɗo biltu mo jooni, so ana yiɗi mo.
Sabi o wii o Ɓii Laamɗo.
44 Yanooɓe tontaaɓe sera makko ɓee duu ndarii ana mbonkoroo mo non.

Haala maayde Iisaa

45 Gila hakkunde naange, nimre waɗi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde
tati kiikiiɗe.
46 Banngal yamnde tati kiikiiɗe, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:
—*Eli, Eli, lama sabaktanii?*
(Ɗum woni: «Laamɗo am, Laamɗo am! Koɗum waɗi so njoppu-ɗaa kam?»)
47 Yoga e darinooɓe ton ɓee nde nanunoo ɗum ndee, mbii:
—Omo nii nodda annabi Iliyaasa!
48 Ɗon e ɗon, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi ɗum e biineegiri, haɓɓi ɗum
e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo ɓuuccoo.
49 Kaa heddiiɓe ɓee mbii:
—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.
50 Caggal ɗum, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, ɗali aduna.
51 Oon wakkati, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii
gila dow faa ley, laatii taye ɗiɗi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii,
52 janaale udditii, seniiɓe heewɓe maaynooɓe nguurti.
53 Ɓe njalti e janaale ɗee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, ɓe naati ngalluure
seniinde ndee, yimɓe heewɓe njii ɓe.
54 Hooreejo sordaasi'en oo e dardinooɓe e mum faa kayba Iisaa ɓee njii no
leydi ndii dimmborii nii e ko waɗi koo fuu, kuli sanne, mbii:
—So goonga nii, oo yo Ɓii Laamɗo!
55 Rewɓe heewɓe ana toowti, ana coynoo. Ɓeen yo jokkunooɓe e makko gila
Galili faa ngollana mo.
56 Ana e ɓeen rewɓe: Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba
e Yuusufu, kaɲum e inna ɓiɓɓe Jebede.

No tew Iisaa waɗiraa e yanaande

57 Faa hiiri, gorko arsukunte jeyaaɗo Arimatiya wari. Omo wiyee Yuusufu,
kanko duu o taalibbo Iisaa.
58 O yehi to Pilaatu, o ndaardi ɗum tew Iisaa. E oon wakkati, Pilaatu duŋanii
mo o hokkee ɗum.
59 O ɓami tew oo, o fiili ɗum e kasanke keso,
60 o watti ɗum e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e haayre. Caggal
ɗum, o talliti haayre teddunde, o uddiri damal yanaande ndee, o witti.
61 Mariyama mo Magdala e Mariyama goɗɗo oo ana njoodinoo ɗon, ana
peewti e yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

62 Janngo mum yo ɲalaande fowteteende. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e
Farisa'en kawriti to Pilaatu,
63 mbii ɗum:

—Kaananke, min miccitike yoŋŋoowo yimɓe oo wiino nde wuuri ndee, wuurtan baldɗe tati caggal maayde mum.
64 Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa ɲalooma tataɓo oo yawta, pati taalibaaɓe makko ngara ngujjita tew makko mbiya yimɓe ɓee o immitiidɔ hakkunde maayɓe. Nden ngol yoŋŋugol cakitiingol ɓuran aranndeewol ngol bonde.
65 Pilaatu wii ɓe:
—Sordaasi'en haybooɓe annii. Njehee ndoomiroyee yanaande ndee no mbaawru-ɗon fuu!
66 E oon wakkati, ɓe njehi hiinnoyaade yanaande ndee: ɓe uddi nde faa gasi, ɓe meeli nde, ɓe ndarni ɗon sordaasi'en haybooɓe.

28

No Iisaa immintiniraa

1 Ko ɲalaande fowteteende ndee ɓettii koo, beetee kecco ɲannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo njehi yeewtoyaade yanaande ndee.
2 Ɗon, leydi dimmbii semmbe. Malaa'ika Joomiraaɗo jippii iwde dow kammu talliti haayre ndee jooɗii dow mayre.
3 Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana ndawni far hono no ɓiraaɗam nii.
4 Doomooɓe ɓee kuli sanne faa ana ciŋŋa, ɓe laatii hono maayɓe nii.
5 Malaa'ika oo wii rewɓe ɓee:
—Pati kulee! Miɗo anndi Iisaa tontanoodo oo tewtaton.
6 O walaa ɗoo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeewee ɗo o lelinoo ɗoo.
7 Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaaɓe makko ɓee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njiyoyton mo. Ɗum njiɗunoo-mi haalande on.
8 Rewɓe ɗiɗon ɓee keɲii iwi ɗo yanaande ɗoo, ɓe heewɓe kulol e seyo manngo, ɓe ndogi haalanoyde taalibaaɓe makko ɓee oo kabaaru.
9 Ɗon e ɗon, Iisaa hawri e maɓɓe, wii ɓe:
—Caɗee!
Ɓe ɓattitii mo, ɓe nanngi koyɗe makko, ɓe cujidani mo.
10 E oon wakkati, o wii ɓe:
—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaaɓe am ɓee njaha Galili. Ton ɓe njiyoyta kam.

No haybooɓe yanaande Iisaa ɓee njantorii fuu

11 Rewɓe ɓee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybannooɓe yanaande nde ɓee kooti ngeenndi too, kaalani hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee ko waɗi koo fuu.
12 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee kawriti e mawɓe ɓee. Ɓe ndawridi yeenude sordaasi'en haybanooɓe yanaande ndee ɓee kaalisi keewɗo,
13 ɓe mbii ɗum'en:
—Mbiyon taalibaaɓe makko ɓee ngarii jemma tawi oɗon ɗaanii, ngujjitii mo.
14 So goforneer oo nanii ɗum, min kawan ɗum e haala, min palanoo on e torra fuu.
15 Sordaasi'en ɓee nanngi kaalisi oo, ngaɗiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahuudiyankooɓe faa hannde.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum

16 Taalibaaɓe sappo e go'o ɓee njehi Galili to dow waamnde haayre nde
Iisaa tinndinnoo ɗum'en ndee.
17 Nde ɓe njii mo ndee, ɓe cujidani mo, kaa yoga e maɓɓe ana sikkitii.
18 O ɓattitii, o wii ɓe:
—Mi hokkaama baawɗe fuu dow kammu e leydi.
19 Ndennoo, njehee ngaɗee leɲi ɗii fuu taalibaaɓe am, lootiree ɓe lootogal
batisima innde Baabiraaɗo e Biɗɗo e Ruuhu Ceniiɗo,
20 njannginee ɓe ɓe njokka ko njamir-mi on koo fuu. Anndee, miɗo wondi
e mooɗon ɲannde fuu faa aduna timma.

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Marka

No Yaayaa waajorii

1 Ɓum woni puɗɗooɗe Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu Ɓii Laamɗo oo.
2 Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya:
«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaaɗo am moyyinanoowo ma laawol.*
3 Neɗɗo ana ooynoo ley ladde jeereende:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo ngol,
ndartinee ɗati makko.»†
4 Oon nelaaɗo woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo. O ɓanngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yimɓe tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee.
5 Yimɓe leydi Yahuudiya e yimɓe Urusaliima fuu ngari, njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti ɓe lootogal batisima ley maayo Urdun.
6 Yaayaa, kaddule ɗe leeɓi geloodi ɓoornotonoo, humoo nguruwol, buureeti e njumri ladde o wuuri.
7 Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:
—Ɓurɗo kam baawɗe waran caggal am, mi fotaa fay turaade mi humta ɓoggi paɗe makko.
8 Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniiɗo o batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

9 Ley ɗeen ɲalaaɗe, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi Galili, wari, Yaayaabatisi mo ley maayo Urdun.
10 Wakkati o yeentata ndiyam ɗam oo, o yii kammu udditike, o yii Ruuhu Ceniiɗo ana jippoo e makko hono no wuugaandu nii.
11 Daande iwnde dow kammu ooynii, wii:
—Aan woni Ɓiyam mo korsin-mi, aan cuɓii-mi.
12 Oon wakkati fuu, Ruuhu naɓi mo ley ladde jeereende.
13 O waɗi ton balɗe capanɗe nay, Ibiliisa ana tewta seytaade mo, omo hakkunde kulle ladde, malaa'ika'en ana ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe aranndeeɓe

14 Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamɗo,
15 ana wiya:
—Wakkati oo warii, Laamu Laamɗo ɓattiima. Tuubee, ngoondinee Kabaaru Lobbo.
16 Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii Simon e miɲum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu yo awooɓe.
17 Iisaa wii ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗa on awooɓe yimɓe.
18 Ɓon e ɗon ɓe njoppi bubbi maɓɓe ɗii, ɓe njokki e makko.
19 O yehi yeeso seeɗa, o yii Yaakuuba ɓii Jebede e miɲum Yuhanna ley laana mum'en ana moyyintina bubbi.
20 Oon wakkati fuu, o noddi ɓe. Ɓe njoppi baam maɓɓe Jebede, kaɲum e hasaaɓe ɓee ley laana kaa, ɓe njokki e makko.

---

* **1:2** Malakiya 3.1 † **1:3** Esaaya 40.3

No Iisaa ribbiri seyɗaani

21 Caggal ɗum, ɓe njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafarnahum, Iisaa naati
suudu waajordu, fuɗɗi waajaade. Ɲannde mum yo fowteteende.
22 Tawaaɓe ɗon ɓee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o waajorike ɓe no jom
baawɗe nii, wanaa no dunkee'en Sariya nii.
23 Gorko laddaaɗo ana e waajordu nduu, wulli,
24 wii:
—Iisaa Nasaraatunke oo, koɗum hillu maa e amen? A garɗo halkude min
naa? Miɗo anndi ko ngon-ɗaa, a ceniiɗo iwruɗo to Laamɗo!
25 Iisaa jahii e seyɗaani oo, wii:
—Deyyu yaltu e makko!
26 Seyɗaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wullaango toowngo, yalti
e makko.
27 Jamaa oo fuu haaynaa, hedde ana lamndondira:
—Ko ɗum woni? Ɗum anndal kesal koy! Omo yamira fay seyɗaani'en ɓee,
ɓe ɗowtanto mo.
28 Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

29 Nde ɓe njaltunoo waajordu nduu ndee, ɓe njehi galle Simon e Andire.
Yaakuuba e Yuhanna njaadi e maɓɓe.
30 Esii Simon debbo ana lelii yo jontaaɗo. Iisaa yottii tan, haalanaa haala
makko,
31 ɓattitii mo, nanngi junngo makko, immini mo. Ɗon e ɗon jontere makko
selli, o laatanii ɓe njaatigi.
32 Kiikiiɗe caggal janal naange, yimɓe ngaddani Iisaa ɲawɓe e laddaaɓe
fuu.
33 Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal.
34 O sellini ɲawɓe heewɓe, ɲawɓe ɲawuuji ɗi ngaldaa sii. O ribbi
seyɗaani'en heewɓe, o accataa seyɗaani'en ɓee kaala, sabi eɓe anndi ko mo
woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

35 Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teelɗo ana waɗa ton
duwaawu.
36 Simon e wondiiɓe mum ndarii ana tewta mo.
37 Nde ɓe njiiti mo ndee, ɓe mbii mo:
—Yimɓe fuu ana ndaarte.
38 Iisaa wii ɓe:
—Njehen ley geelle ɓadiiɗe ɗee faa mi waajoo ton duu, sabi ɗum waddi
kam.
39 O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuuɗi baajorɗi maɓɓe, omo
ribba seyɗaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaaɗo

40 Gorko ceppaaɗo wari diccii yeeso makko, ndaardi mo, wii:
—So tawii a jaɓii, aɗa waawi sellinde kam!
41 Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:
—Mi jaɓii, sellu!
42 Ɗon e ɗon, ceppe ɗee iwi e gorko oo, o selli.
43 Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo,
44 wii:

—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngaɗanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo faa anndina ɓe a sellii.
45 Kaa kanko, o iwi ɗon tan, o darii omo saaka kabaaru oo. Ɗum waɗi so Iisaa ronki naatude geelle, heddii ladde, yimɓe ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

2

No Iisaa selliniri bonnguujo

1 Caggal balɗe seeɗa, Iisaa warti ngeenndi Kafarnahum. Yimɓe nani omo cuuɗi.
2 Jamaa keewɗo hawriti ɗon faa fay nokkuure heddaaki, wanaa haala yeeso damal ngal, hedde omo waajoo ɓe konngol Laamɗo ngol.
3 Yimɓe ngari, ngaddani mo bonnguujo mo worɓe nayon ndoondii.
4 Kaa ɓe ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Ɗum waɗi so ɓe kippiti bene oo foonndo makko, ɓe njippiniri bonnguujo oo e yulannde ndee, tawi ana lelnaa e dengeleewo.
5 Nde Iisaa yiinoo goonɗinal maɓɓe ndee, wii bonnguujo oo:
—Giɗam, luutti maa njaafaama.
6 Dunkee'en Sariya joodinooɓe ɗon ɓee ndarii ana miiloo e ɓerɗe mum'en:
7 «Hono oo gorko haaldi ɗum? O bonkike Laamɗo! Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamɗo gooto oo?»
8 Iisaa faami ɗon e ɗon miilooji maɓɓe, wii ɓe:
—Koɗum waɗi so oɗon miiloo miilooji baaɗi nii e ɓerɗe mooɗon?
9 Wiide bonnguujo «Luutti maa njaafaama» e wiide ɗum «Imma, ɓam dengeleewo maa njahaa», koɗum hen ɓuri newaade?
10 Kaa, faa mi anndina on Ɓii Neɗɗo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade luutti...
Nden, o wii bonnguujo oo:
11 —Miɗo haalane: imma, ɓam dengeleewo maa, kootaa suudu maa.
12 Ɗon e ɗon gorko oo immii, ɓami dengeleewo mum witti, hedde yimɓe fuu ana yeewa ɗum. Ɓe fuu ɓe kaaynaa, ɓe ndarii eɓe njetta Laamɗo, eɓe mbiya:
—Min njiyaali hono ɗum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

13 Iisaa wirfitii to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo ɗum'en.
14 Nde o yahata ndee, o yii Lewi ɓii Alfaa ana joodii e duwaaɲeere mum, o wii ɗum:
—Jokku e am!
Lewi immii, jokki e makko.
15 Nde Iisaa ɲaamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaaɲe'en heewɓe e luuttooɓe hono mum'en njoodii, ana ɲaamda e makko, kanko e taalibaaɓe makko. Sabi yimɓe heewɓe ana njokki e Iisaa.
16 Dunkee'en Sariya jeyaaɓe e waalde Farisa'en njii Iisaa ana ɲaamda e ɓeen yimɓe, mbii taalibaaɓe makko ɓee:
—Ko saabii so omo ɲaamda e duwaaɲe'en, kaɲum e luuttooɓe hono mum'en?
17 Nde o nani ɗum ndee, o wii ɓe:
—Wanaa celluɗo hasindini e cawroowo, ɲawɗo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude fooccitiiɓe waddi kam, noddude luuttooɓe woni ko waddi kam.

Haala koorka

18 Taalibaaɓe Yaayaa e Farisa'en ana koora. E ley ɗum, yimɓe ngari, lamndii Iisaa:
—Ko saabii so taalibaaɓe Yaayaa e taalibaaɓe Farisa'en ana koora, kaa ɓe maa ɓee koorataa?
19 O jaabii ɓe, o wii:
—Nootiiɓe kuurtungu ana mbaawi salaade ɲaamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e maɓɓe, ɓe mbaawaa salaade ɲaamde.
20 Kaa ɲalaaɗe ngaran ɗe jommbaajo gorko oo ittetee e hakkunde maɓɓe. E ɗeen ɲalaaɗe, ɓe kooran.
21 Fay gooto ɗammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal. So ɗum waɗii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol ɓeydoo.
22 Kasen duu fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiɗɗi. So ɗum waɗii peguujam ɗam fusan ɗi, kanjam e sumalleeji ɗii fuu mursidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala ɲalaande fowteteende

23 Waɗiino e ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaaɓe mum ana kelta butaali e laawol ngol.
24 E ley ɗum, Farisa'en ɓee mbii mo:
—Yeew, koɗum waɗi so taalibaaɓe maa ɓee ana ngolla ko dagaaki gollude ɲalaande fowteteende?
25 O jaabii ɓe, o wii:
—Tama on meeɗaali janngude ko Daawuuda waɗi nde yolbi haajaa ko ɲaametee, kaɲum e yimɓe mum?
26 O naati e ley hukkum ceniiɗo oo e jamaanu Jottinoowo Sadaka Mawɗo biyeteeɗo Abiyataar, o ɲaami buuru cakkaaɗo oo, o hokki hen yimɓe makko. Tawee nee, yottinooɓe sadaka tan nduŋanaa ɲaamde oon buuru.
27 Iisaa wii ɓe kasen:
—Ɲalaande fowteteende ndee kammari neɗɗo waɗiraa, wanaa neɗɗo waɗiraa kammari ɲalaande fowteteende ndee.
28 Ndennoo fay ɲalaande fowteteende ndee, Ɓii Neɗɗo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley ɲalaande fowteteende

1 Iisaa naatti ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati.
2 Yimɓe wonnooɓe ɗon ɓee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiiɗo sellinde gorko oo e ɲalaande fowteteende ndee, faa keɓa wullanaade mo.
3 Iisaa wii mo junngo mum waati oo:
—Imma, dara hakkunde maɓɓe!
4 Caggal ɗum, o lamndii ɓe:
—E ley ɲalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neɗɗo naa warde ɗum?
Kaa ɓe njaabaaki.
5 Iisaa yeewri ɓe tikkere, tiinndam-hoore maɓɓe ɗam woyni yonki makko, o wii gorko oo:
—Fooccu junngo maa!
Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii.

6 Ɓon e ɗon, Farisa'en ɓee njalti, njooddii e howruuɓe Hirudus faa
ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimɓe ngariri e Iisaa

7 Caggal ɗum, o iwi ɗon, o fa'i weendu too, kanko e taalibaaɓe makko.
Jamaa keewɗo iwɗo Galili jokki e makko.
8 Yimɓe heewɓe, iwɓe Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi fun-
naange Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o waɗannoo koo, ngari to
makko.
9 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee ndaarana ɗum laana pati jamaa oo ɓilla
ɗum.
10 Saabe omo sellinannoo heewɓe waɗi so ɲawɓe ɓee fuu keɲanii mo yalla
ana mema mo.
11 Wakkati mo seyɗaani'en njii mo fuu, ndiccoto, ngulla:
—Aan a Ɓii Laamɗo!
12 Omo yagginannoo ɓe pati ɓe kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe sappo e ɗiɗon

13 Caggal ɗum, o ŋabboyi dow waamnde haayre, o noddi ɓe o muuyi
noddude, ɓeen ngari e makko.
14 O suɓii hen sappo e ɗiɗon, yalla ana ngonda e makko, o nela ɗum'en
waajoyaade,
15 kasen o hokka ɗum'en baawɗe ribbude seyɗaani'en.
16 Ɓee ɗoo ngoni sappo e ɗiɗon ɓe o suɓii ɓee: Simon mo o innditiri Piyeer
oo
17 e Yaakuuba e miɲum biyeteeɗo Yuhanna, ɓiɓɓe Jebede ɓe o innditiri
Bowanerges ɓee (maanaa mum woni «nannduɓe e gidaango»)
18 kaɲum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba ɓii
Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba
19 e Yahuuda Isikariyota jammbotooɗo mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

20 Caggal ɗum, o hooti cuuɗi. Jamaa hawriti dow hoore makko kasen faa
kanko e taalibaaɓe makko ɓe ndonki heɓude no ɓe ɲaamira.
21 Nde sakiraaɓe makko nani ɗum ndee, ngarani mo, sabi wiyaama
hakkille makko sottii.
22 Dunkee'en Sariya iwnooɓe Urusaliima ngari, mbii:
—Beelsebul woni e makko.
Kasen ɓe mbii:
—Oon woni hooreejo seyɗaani'en mo o ribbirta seyɗaani'en ɓee.
23 E ley ɗum, Iisaa noddi ɓe ɓe ngara e mum, haalaniri ɓe banndol, wii:
—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa?
24 So laamu fecciima ana haɓa e hoore mum, oon laamu waawataa
heddaade.
25 Kasen duu so galle fecciima ana haɓa e hoore mum, oon galle waawataa
heddaade.
26 Ndennoo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima, waawataa heddaade.
Ko laatoto dee, kabaaru mum timman.
27 Iisaa jokkini hen:
—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe yaada e jawdi
mum tawa haɓɓaali joomum tafon. Kaa so haɓɓii joomum faa teeŋii, ana
waawi naɓude ko woni e galle mum fuu.
28 Miɗo haalana on goonga: yimɓe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en
fuu e bonkaaji ɗi ɓe mbonkii Laamɗo fuu.

29 Kaa bonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo oo heɓataa yaafaamuya fey, sabi joomum
heddoto e luuttal mum faa abada.
30 Iisaa haaldii kaa haala saabe ko ɓe mbii omo wondi e seyɗaani koo.

Inna Iisaa e miŋiraaɓe Iisaa

31 Inna Iisaa e miŋiraaɓe Iisaa worɓe ngari, ndarii caggal galle oo, neli o
noddee.
32 Ɗo jamaa oo filii mo ɗoo, wii mo:
—Inna maa e miŋiraaɓe maa ana sella too, ana kaaje maa.
33 O jaabii, o wii:
—Homo woni innam e miŋiraaɓe am?
34 O yeewi joodiiɓe so ana pilii mo ɓee, o wii:
—Innam e miŋiraaɓe am annii.
35 Sabi gaɗoowo sago Laamɗo, kaŋum woni miŋam gorko, kaŋum woni
miŋam debbo, kaŋum woni innam.

4

Banndol haala aawoowo

1 Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa keewɗo filii
mo faa o naati laana, o joodii. Jamaa oo fuu ana dow fonngo ngoo.
2 O darii omo waajoroo ɓe geɗe keewɗe e banndol, omo wiya ɓe:
3 —Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde.
4 E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol: pooli ngari cuɓi
ɗum.
5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi heewaano, fuɗi ɗon e ɗon, sabi
aawdi ndii suddaaki gasa.
6 Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Ndi fuɗidi e majje, ɗe cuumi ndi, ndi
rimaali.
8 Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fuɗi, mawni, rimi: yoga sowii cowe
capantati, yoga capanɗe jeegom, yoga teemedere.
9 Caggal ɗum, o wii:
—Jom nowru fuu yo nanu!
10 Nden Iisaa teelti, sappo e ɗiɗon ɓee e filinooɓe mo ɓee lamndii mo
maanaa banndol ngol.
11 O wii ɓe:
—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduɗo haala Laamu Laamɗo oo.
Kaa wonɓe sella ɓee, huunde fuu e banndol kaalaniran-mi ɓe.
12 Ɗum waɗi so:
«ana yeewa faa gasa tawa njiyataa,
ana nana faa laaɓa paca tawa paamataa,
sako ɓe tuuba so ɓe njaafee.»*
13 O wii ɓe:
—On paamaali ngol banndol naa? Hono paamirton banndi goddi ɗii fuu
ndennoo?
14 Aawoowo oo konngol Laamɗo o aawata.
15 Yimɓe yogaaɓe ana nanndi e laawol ɗo aawdi ndii saami ɗoo. Ɓe nanan
konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata so itta konngol aawaangol e
maɓɓe ngol.

* **4:12** Esaaya 6.9-10

16 Yogaaɓe ana nanndi e korokaayɛ ɗe aawdi ndii yuppii e muuɗum ɗee.
Ɓe nanan konngol ngol, ɓe njaɓɓoroo ngol seyo oon wakkati fuu,
17 kaa ngol walaa ɗaɗi e maɓɓe, wakkati gooto tan ngol wonata e maɓɓe.
Wakkati mo ɓillaare naa torra hewti ɓe saabe konngol ngol fuu, ɓe njankiran.
18 Yogaaɓe ɓee ana nanndi e nokku kebbe ɗo aawdi ndii saami ɗoo. Ɓee
ngoni nanɓe konngol ngol,
19 kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kaɲum e giɗaaɗe yonki goɗɗe
naatan e maɓɓe, cuuma konngol ngol, ngol laatoo dimarol.
20 Kaa ɗo aawdi ndii saami e leydi lobbiri ɗoo, ɓee ngoni nanooɓe konngol
ngol so njaɓa ngol. Ɓe ndiman: yoga sowoo cowe capantati, yoga capanɗe
jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamɗo

21 Caggal ɗum, Iisaa wii ɓe:
—Won fuu kuɓɓoowo lampa so hippa hen saawal, naa soorna ɗum ley
leeso? Wanaa sinndan ɗum naa?
22 Walaa fuu ko ɲooɓi ko ɓanngintaake, walaa ko suuɗii ko yaltintaake
sella.
23 Jom nowru fuu yo nanu!
24 O wii ɓe kasen:
—Tiiɗee e no nanirton haalaaji am ɗii nii! Sabi no etirton nii, non etirante-
ɗon on ɓeydante duu.
25 Sabi jogiiɗo fuu ɓeydante, kaa mo walaa oo, fay seeɗa mo jogii oo teetete.
26 O wii kasen:
—Laamu Laamɗo ana wa'i no neɗɗo cankuɗo aawdi e ngesa mum nii.
27 Caggal mum, ɗaanoo jemma daroo ɲalooma, no laatii fuu aawdi ndii
fuɗan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri.
28 Leydi ndii e hoore mum fuɗinta ndi, ndi waɗa gulle, wutaandu jokka
hen, caggal ɗum, gabbe njokka hen.
29 So ko aawaa koo ɓenndii, o ɓaman wawdu makko o hetta, sabi wakkati
mum yottike.
30 O jokkini hen:
—Koɗum nanndinten e Laamu Laamɗo oo? Banndol hongol mbanndirten
mo?
31 Laamu Laamɗo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kaɲum ɓuri geeyi ɗii fuu
famɗude.
32 Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoo lekki mawki sanne, ki
waɗa caɓe mawɗe faa pooli mbaawa ɲiɓude cuuɗi e ɗowdi makki.
33 Iisaa haalaniri yimɓe ɓee konngol Laamɗo ngol e banndi keewɗi baaɗi
non, ko waarata e faamu maɓɓe.
34 O waajortaako so wanaa e banndol. Kaa nde o teeldi e taalibaaɓe makko
ɓee fuu, o firritanan ɗum'en banndi ɗii fuu.

No Iisaa waaltiniri henndu

35 Kiikiiɗe oon ɲalooma, Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Lummben, keedoyen ootoo bannge.
36 Ɓe njoppi jamaa oo, ɓe tawti mo e laana ka o wonnoo e mum kaa, ɓe
ndeerti. Laanaaji goɗɗi duu ana njokki e makko.
37 Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana kaa, faa ka hosi
heewde ndiyam.
38 Kanko, omo ɗaanii to laaci laana too, omo wawlii mbawlu. Ɓe pinndini
mo, ɓe mbii mo:

—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?
39 O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:
—Deyyina! Wii teen!
Henndu nduu deyyinii, fuu wii teen.
40 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Ko saabii so kul-ɗon? Faa hannde on ngalaa hoolaare naa?
41 Ɓe kuli kulol cattungol hedde eɓe mbiyondira:
—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana ɗowtanoo ɗum?

5

No Iisaa selliniri laddaaɗo

1 Caggal ɗum, ɓe njottii oo too bannge e weendu nduu, e leydi Gerasankooɓe.
2 Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaaɗo iwri ley janaale, hawri e makko.
3 Ley janaale ɗee o jooɗinoo, fay gooto waawaa haɓɓude mo, sabi fay calali kaɓɓataa mo.
4 Sabi heewii ko o humti tonngooɗe e calali, o tayan calali, o hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe.
5 Ɲannde fuu, jemma e ɲalooma ley janaale e baamle kaaye o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye.
6 O soynii Iisaa, o dogani ɗum, o sujidani ɗum,
7 o wulli faa toowi, o wii:
—Iisaa Ɓii Laamɗo Toowɗo, koɗum njiɗ-ɗaa waɗude kam? Mi surdii ma saabe Laamɗo, pati torram!
8 Walaa ko o wiiri non sinaa Iisaa wii mo:
—Seyɗaani, yaltu e makko.
9 Iisaa lamndii mo, wii:
—Hono mbiyete-ɗaa?
O jaabii, o wii:
—Miɗo wiyee jamaa, sabi miɗen keewi.
10 O ɲaagii ɗum sanne, o ndaardi ɗum pati yaltina seyɗaani'en ɓee leydi ndii.
11 Sewre girooji mawnde ana durannoo ɗon e hoore waamnde haayre.
12 Seyɗaani'en ɓee ndaardi mo o duŋanoo ɗum'en naata e ley girooji ɗii.
13 O duŋanii ɓe ɗum. Seyɗaani'en ɓee njalti, naati e girooji ɗii. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too, naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Eɗi poti ujunaaji ɗiɗi.
14 Duroo ɓe ɓee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji mum ko hewtii ɗum'en koo. Yimɓe ɓee njehi yeewoyde ko waɗi koo,
15 ɓe ngari e Iisaa. Nde ɓe njii gorko laddanooɗo oo ana jooɗii ana ɓoornii kaddule, yeeɗɗitii ndee, kulol nanngi ɓe.
16 Tawaaɓe ɗon ɓee njantanii ɓe ko hewtinoo laddaaɗo oo e girooji ɗii.
17 Ɓe ndaardi Iisaa yalta leydi maɓɓe ndii.
18 Nde o naattata laana kaa ndee, laddanooɗo oo ndaardi mo o acca jokka e makko.
19 O salanii oon, o wii ɗum:
—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa ɓe ko Joomiraaɗo waɗan maa e no o yurmori maa.
20 O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa waɗani mo. Ɓe fuu ɓe kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri ɓii Jayrus e no selliniri debbo ɲawɗo

21 Nde Iisaa naati e laana wirfitii oo too bannge weendu nduu ndee, jamaa
keewɗo filii mo kasen dow fonngo ɗoo.
22 Nden gooto e hooreeɓe suudu waajordu biyeteeɗo Jayrus wari. O yii
Iisaa tan, o diccii yeeso mum,
23 o ɲaagii ɗum o haali faa heewi, o wii:
—Ɓiyam debbo ana haɓana yonki. War faw junngo maa e makko, yalla omo
sella, o wuura!
24 Iisaa yaadi e makko, jamaa keewɗo jokki e mum faa ana ɓilla ɗum.
25 Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duuɓi sappo e ɗiɗi ana
wonnoo ton.
26 O tampii hen sanne, o yehii to sawrooɓe heewɓe faa junngo makko laaɓi.
Ko ɓuri ɗum fuu o yiyaali hen sami, ɲaw oo ɓeydoto jaati.
27-28 O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi o miilii: «So mi
memii saaya makko tan, mi sellan.» O iwri caggal mum, o memi saaya mum.
29 Ɗon e ɗon tuundi makko tayi, o maati e calɗi makko o sellii.
30 Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum, yeeccitii
hakkunde jamaa oo, wii:
—Homo memi saaya am?
31 Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:
—A yii jamaa annii ɓillu maa, aɗa lamndoo: «Homo memi kam?»
32 Kaa o darii omo tewta memɗo mo oo.
33 Debbo oo ana siɲɲa no foti hulde sabi ana anndi ko waɗi, wari, diccii
yeeso makko, haalani mo goonga.
34 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, goonɗinal maa danndii ma. Yaa e jam! A sellii e ɲaw
maa oo!
35 O tilaaki haalde, faa won iwruɓe to suudu Jayrus hooreejo waajordu oo,
mbii ɗum:
—Ɓiya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo hankasen!
36 Kaa Iisaa tippitii haala maɓɓe, wii Jayrus:
—Pati hul, hoolam tan!
37 O ɗalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e Yaakuuba e
Yuhanna miɲii Yaakuuba oo.
38 Ɓe njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi ɗon dooyoore,
yimɓe ana mboya, ana conkina semmbe.
39 Nde o naatunoo ndee, o wii ɓe:
—Ko woni ɗii bojji e ɗii ɲonaali? Suka oo maayaali, o ɗaaniiɗo tan.
40 Ɓe puuytini haala makko. Non o yaltini ɓe fuu, o naatidi e baaba suka
oo e inna mum e taalibaaɓe taton ɓee suudu to suka oo lelii too.
41 O nanngi junngo mum, o wii:
—*Talita kuumii!* (Ɗum woni: «Suka debbo, imma!»)
42 Suka oo immii ɗon e ɗon, ana yaha. Duuɓi makko yo sappo e ɗiɗi. Yimɓe
ɓee kaaynaa sanne.
43 Iisaa yaggini ɓe pati ɓe anndina ɗum fay gooto. O wii ɓe ndokka suka oo
ko ɲaama.

6

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa

1 Iisaa iwi e oon nokku, taalibaaɓe mum njokki e mum, wirfitii ngeenndi
mum'en.

2 Nde ɲalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuɗɗi waajaade ley suudu
waajordu nduu. Nanɓe waaju makko ɓee kaaynaa, hedde ana mbiya:
—Hoto o heɓi ɗum? Hono o heɓiri oo hakkille? Yee! Hono neɗɗo waawiri
waɗirde ɗii kaayeefiiji?
3 Tama o wanaa cehoowo leɗɗe, tama o wanaa ɓii Mariyama? Tama o
wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen
e banndiraaɓe makko rewɓe koddi?
Kammari ɗum waɗi so ɓe njankiri mo.
4 E oon wakkati, o wii ɓe:
—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeenndi mum'en e
hakkunde rimdaaɓe mum, kaɲum e ley galle mum'en.
5 Iisaa heɓaali waɗude ɗon fay haaynde wootere, so wanaa ko fawi junngo
mum e ɲawɓe seeɗa, sellini ɗum'en.
6 Kasen duu waasude maɓɓe goondinde laatanii mo haaynde.

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee

Caggal ɗum, Iisaa yiilii e geelle piliiɗe ɗon ɗee, ana waajoo.
7 O noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, o neliri ɗum'en ɗiɗon ɗiɗon. O hokki
ɓe baawɗe ribbude seyɗaani'en,
8 o wii ɓe so eɓe ndawa, pati ɓe naɓora fay huunde, so wanaa sawru. Pati
ɓe naɓora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maɓɓe.
9 O yamiri ɓe ɓe ɓoornoo paɗe, kaa pati ɓe naɓora saayaaji ɗiɗi.
10 O wii ɓe kasen:
—Galle fuu mo njippi-ɗon e mum, keddo-ɗon ɗon faa nde iw-ɗon e oon
nokku fuu.
11 So on ngarii e nokku, yimɓe njaɓɓaaki on naa kettinanaaki on, iwon ton,
piɗɗon colla koyɗe mooɗon faa jeertina ɓe ko ɓe ngaɗi koo ana boni.
12 Ɓe njehi, ɓe mbaajii yimɓe ɓee tuuba,
13 ɓe ndibbi seyɗaani'en heewɓe, ɓe nguji nebam e ɲawɓe heewɓe ɓe cellini
ɗum'en.

No Yaayaa maayiri

14 Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi innde Iisaa
walaa fuu ɗo yottaaki. Won wiyooɓe Yaayaa mo lootogal batisima wuurti,
ɗum waɗi so o jogii baawɗe waɗude kaayde.
15 Woɓɓe ana mbiya o annabi Iliyaasa. Woɓɓe duu ana mbiya o annabaajo
no annabaaɓe aranndeeɓe ɓee nii.
16 Nde Hirudus nani ɗum ndee, wii:
—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, kaɲum wuurti!
17 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, haɓɓee, uddee ley kasu. Saabe
Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteeɗo Filipa mo o ɓamnoo oo, waɗi.
18 Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:
—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.
19 Hirudiya mettaa e Yaayaa, yiɗi o waree, kaa heɓaali laawol,
20 sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o gorko pooccitiiɗo,
ceniiɗo. Ɗum waɗi so omo haybannoo ɗum. So o hettinike haala mum,
hakkille makko jiiɓoto, haya kasen duu omo yiɗi hettinaade ɗum.
21 Kaa noo, Hirudiya heɓi laawol ɲannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus.
Hirudus waɗani howruuɓe mum e hooreeɓe sordaasi'en ɓee e inndee-
anndee'en Galili ɓee fuu hiraande.
22 Ɓii Hirudiya debbo naati ana woma. Ɗum weli Hirudus e nootiiɓe ɗum
ɓee fuu. O wii suka debbo oo:
—Haalanam ko njiɗ-ɗaa faa mi waɗane.

23 O hunanii ɗum, o wii o hokkan ɗum huunde fuu ko ɲaagii mo, fay so
tawii feccere laamu makko oo.
24 E ley ɗum, suka debbo oo yalti, wii inna mum:
—Koɗum kaan-mi ɲaagaade?
Inniraaɗo oo jaabii mo, wii:
—Ɲaaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!
25 Suka debbo oo heɲii, wirfitii to kaananke oo too, ɲaagii ɗum, wii:
—Ko njiɗu-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo lootogal
batisima oo e la'al!
26 Terɗe Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo o hunike yeeso
nootiiɓe mo ɓee, o waɲi yaltude e konngol makko ngol.
27 O neli ɗon e ɗon gooto e sordaasi'en doomooɓe mo ɓee, o yamiri ɗum yo
waddoy hoore Yaayaa. Sordaasi oo wirfitii, naati e ley kasu oo, tayi hoore
Yaayaa,
28 tummbi e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo oo duu hokki
inna mum.
29 Nde taalibaaɓe Yaayaa ɓee nani ɗum ndee, ngari ɓamti tew makko oo,
ngaɗoyi ɗum e yanaande.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy neɗɗo

30 Nelaaɓe ɓee ngarti e Iisaa, njantanii ɗum ko ngaɗi koo e ko mbaajii koo
fuu.
31 O wii ɓe:
—Njehen nokku teelɗo, yalla oɗon keɓa fowtinaade.
Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaaɓe makko ɓee, ɓe ndonki
heɓude fay no ɓe ɲaamira.
32 Ɓe njehi ɓe naatoyi laana, ɓe teeli kamɓe tan e feere maɓɓe,
33 tawi heewɓe njii eɓe njaha, annditi to ɓe peewi. Yimɓe heewɓe iwri e
geelle ɗee fuu, keɲanii to ɓe peewi too, adii ɓe yottaade.
34 Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewɗo. O yurminaa ɓe sanne,
sabi eɓe mba'i no baali ɗi ngalaa duroowo nii. O darii omo waajoo ɓe kulle
keewɗe.
35 Nde hiiri ndee, taalibaaɓe ɓee ɓattitii mo, mbii:
—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde.
36 Yoppitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliiɗi ɗii yalla ana coodoya
ko ɲaama.
37 O jaabii ɓe, o wii:
—Onon e ko'e mooɗon, ndokkee ɓe ko ɓe ɲaama!
Non ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Ndennoo aɗa yiɗi min ɓama buuɗi cardi teemeɗe ɗiɗi min coodanoya ɓe
buuru ko ɓe ɲaama?
38 E oon wakkati, o wii ɓe:
—Hono foti buuruuje njogi-ɗon? Njehee yeewoyee!
Nde ɓe njehi ɓe kumpitoyii ndee, ɓe mbii mo:
—Buuruuje joy e liɗɗi ɗiɗi min njogii.
39 O yamiri taalibaaɓe ɓee njoyyinira jamaa oo tunaale-tunaale dow huɗo
hecco.
40 Ɓe njoodii ɓe ngaɗi tunaale-tunaale, yoga teemedere neɗɗo, yoga ca-
panɗe njoyon.
41 O ɓami buuruuje joy ɗee e liɗɗi ɗiɗi ɗii, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo.
O tayi buuru oo, o hokki taalibaaɓe ɓee njeɗa yimɓe ɓee. Hono non liɗɗi ɗiɗi
ɗii duu.

42 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi.
43 Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde ɗee, kebbini cagiije sappo e ɗiɗi.
44 Ujunaaji joy gorko ɲaamunoo buuru oo.

No Iisaa yaariri koyɗe dow ndiyam

45 Ɗon tan, Iisaa yamiri taalibaaɓe mum naata laana kaa yalla ana adoo ɗum oo too bannge weendu nduu faade Baytisayda, tawi kanko e hoore makko omo wondi e yoppitinde jamaa oo.
46 Nde o seerti e maɓɓe ndee, o ŋabboyi dow waamnde haayre faa o waɗa duwaawu.
47 Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde weendu too, kanko tan gooto heddii njoorndi.
48 O soynii taalibaaɓe ɓee ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi ɓe njaɓɓotooɓe henndu. Nde ɓadinoo weetude ndee, o wari e maɓɓe omo yaara koyɗe dow ndiyam ɗam, faa o hosi yaɓɓaade ɓe.
49 Kaa nde ɓe njii mo omo yaha e dow ndiyam ɗam ndee, ɓe cikki ɗum seyɗaani, ɓe ndarii eɓe ngulla,
50 sabi ɓe fuu, nde ɓe njiinoo mo ndee, ɓe kulii. Ɗon e ɗon Iisaa wii ɓe:
—Mbaaltinee hakkillaaji mooɗon! Miin, mi Iisaa, pati kulee!
51 O naati laana kaa, o tawti ɓe, henndu nduu darii. Ɓe mugaa.
52 Ɓe paamaano haaynde nde Iisaa waɗiri buuru oo ndee, sabi ɓe wumɓe ɓerɗe.
53 Ɓe lummbi weendu nduu, ɓe njottii Genesaret, ɓe panndi ɗon.
54 Ɓe njalti e laana kaa tan, yimɓe ɓee annditi mo,
55 caakii e seraaji ɗii fuu, ana pawa ɲawɓe mum'en e dengeleeje, ana ngaddana mo nokku fuu ɗo nanaa omo woodi.
56 Kasen duu ɗo Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle faa e ladde, yimɓe ɓee ngaddan ɲawɓe mum'en e daalaaje, ana ɲaagoo mo mo acca ɓe mema fay so kommbol saaya makko. Kasen duu memɗo ɗum fuu sellii.

7

Haala neesu njaatiraaɓe

1 Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnooɓe Urusaliima pilii Iisaa.
2 Ɓe njii won e taalibaaɓe makko ana ɲaamira juuɗe coɓuɗe, ɗum woni tawa lootiraali no tawaangal maɓɓe worri nii.*
3 Sabi Farisa'en e Yahuudiyankooɓe fuu ɲaamataa lootaali juuɗe mum'en faa laaɓa, neesu njaatiraaɓe maɓɓe oo ɓe njokki.
4 So ɓe ngartii luumo, ɓe ɲaamataa so ɓe lootaaki. Eɓe njogii neesuuji goɗɗi keewɗi ɗi ɓe njokki, ko wa'i hono lawyude kore looɗe e potiije e kaaki jakawalle.
5 E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa, mbii:
—Koɗum waɗi so taalibaaɓe maa ɓee ana mbaasa rewde neesuuji njaatiraaɓe meeɗen ɗii, ana ɲaamira juuɗe coɓuɗe?
6 O jaabii ɓe, o wii:
—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e mooɗon, onon naafigi'en ɓee, ngol ɗoo konngol:
«Ngol leɲol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley ɓerɗe maɓɓe eɓe ngoɗɗi kam.

* **7:2** Ngol ***lootugol juuɗe*** haɓɓaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina waɗiraa.

7 Meere ɓe ndewata kam,
sabi ko ɓe tuugii e ley janngingol maɓɓe koo yo jamirooje yimɓe tan.»†
8 Iisaa jokkini hen, wii:
—Oɗon njoppa jamirooje Laamɗo ɗee, oɗon njokka neesuuji yimɓe ɗii.
9 Eyyoo! Oɗon mbaawi salaade yamiroore Laamɗo faa loomtinon nde neesu mooɗon!
10 Sabi Muusaa wii: «Teddin inna maa e baam maa.»‡ O wii kasen: «Kuɗuɗo inna mum naa baam mum, wareede laato jukkungo mum.»§
11 Kaa onon, oɗon mbiya: so neɗɗo wii inna mum naa baam mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo *Korbaan*» (ɗum woni sadaka Laamɗo),
12 hankasen fotaa ko o walla inna makko naa baam makko.
13 Hono non tosirton konngol Laamɗo neesuuji ɗi ndonondirton ɗii. Kasen duu oɗon ngaɗa kulle keewɗe baaɗe non.
14 Caggal ɗum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii ɗum:
—Kettinanee kam, on fuu paamee:
15 Fay huunde naatataa e neɗɗo so soɓina ɗum, kaa kuɗɗe iwooje e neɗɗo ɗee, kaŋum coɓinta ɗum. [
16 *]
17 Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee, taalibaaɓe mum ɓee lamndii ɗum maanaa banndol ngol.
18 O wii ɓe:
—Onon duu, eɗum finkinii on naa? On paamaali ko iwata sella so naata e hunduko neɗɗo koo, soɓintaa joomum?
19 Sabi ɗum naataali e ɓernde joomum, e reedu mum naati, kasen duu ɗum yaltan.
Ɗii haalaaji Iisaa daginirii ɲaamdu fuu.
20 O wii kasen:
—Ko yaltata e ɓernde koo, ɗum soɓinta neɗɗo.
21 Sabi e ɓernde neɗɗo miilooji bondi iwata so ndunya ɗum e faasigaaku e nguyka e ɲaako'aaku e
22 jeenu e joote e comndam e jammba e somburaaku e haasidaaku e mbonka e mawninkinaare, kaŋum e majjere.
23 Ɗeen geɗe bonɗe fuu e ɓernde iwata, kasen duu kaŋum'en coɓinta neɗɗo.

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goondiniri Iisaa

24 Iisaa iwi ɗon fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto. O yiɗaano fay gooto humpitoo omo ton, kaa o waawaano suuɗaade.
25 E ley ɗum, debbo gooto mo ɓinngel mum dewel laddaa, nani haala makko ana haalee, heŋanii mo sujidi yeeso makko.
26 Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o leŋol Sirifenisi'en. O ɲaagii Iisaa itta ladde ndee e ɓiyiiko oo.
27 Kaa Iisaa wii mo:
—Accu sukaaɓe ɓee kaara tafon. Sabi ɓamde ɲaamdu sukaaɓe so tippoo dawaaɗi moyyaa.
28 Debbo oo jaabii, wii mo:
—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaaɗi minotooɗi ɗii ana ɲaama ɲaamdu sukaaɓe iwooru e la'al so saama nduu.
29 E oon wakkati, Iisaa wii mo:
—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e ɓiya oo.

---

† **7:7** Esaaya 29.13 ‡ **7:10** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 § **7:10** Pergu 21.17; Lewinkooɓe 20.9 * **7:16** E ɗereeji ɓooydi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 16:*Jom nowru fuu yo nanu!*

30 E ley ɗum, o hooti, o tawi ɓiyiiko oo ana lelii dow leeso, ladde ndee yaltii
e mum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laaɓaa

31 Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi geelle sappo ndii,
warti weendu Galili.
32 O waddanaa gorko paho mo haala mum laaɓaa, o ɲaagaa o fawa junngo
makko e dow mum.
33 E oon wakkati, Iisaa woɗɗintini mo jamaa oo, waɗi peɗeeli mum e noppi
makko, siryi, memiri ciryе ɗee ɗemngal makko.
34 Caggal ɗum, o tiggitii kammu, o uumi, o wii paho oo:
—*Efata!* (Ɗum woni: «Sukkita!»)
35 Ɗon e ɗon, noppi gorko oo cukkiti, ɗemngal mum tonngitii, hedde ana
haalira no haalirtee nii.
36 Iisaa haɗi yimɓe ɓee haalande ɗum fay gooto. Kaa omo haɗa ɓe ɗum tan,
eɓe ɓeydoo haalde.
37 Ɓe kaaynaa faa yottii kaaddi, eɓe mbiya:
—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faaɗuɓe, omo haalina
muumɗuɓe.

8

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji nay neɗɗo

1 E oon wakkati, jamaa keewɗo hawriti kasen. Nde wonnoo ɓe ngalaa ko
ɓe ɲaama, Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii ɗum'en:
2 —Ɓee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni balɗe tati eɓe ngondi
e am, ɓe keddoraaki ko ɓe ɲaama.
3 So mi yoppitii ɓe koota tawee ɓe ɲaamaali, ɓe mboɓɓoto yolbere e laawol.
Sabi yoga maɓɓe iwii to woɗɗi.
4 Taalibaaɓe makko ɓee njaabii mo, mbii:
—Hoto fuu keɓaten ko ɲamminen ɓe e ley ndee ladde jeereende?
5 O lamndii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:
—Hono foti buuruuje njogi-ɗon?
Ɓe mbii mo:
—Buuruuje jeɗɗi min njogii.
6 E ley ɗum, o yamiri jamaa oo jooɗoo e leydi. O ɓami buuruuje jeɗɗi ɗee,
o yetti Laamɗo, o tayi ɗe, o hokki taalibaaɓe makko ɓee njeɗa jamaa oo. Ɓe
ngaɗiri non.
7 Eɓe njoginoo kasen liikoy pamaroy seeɗa. Iisaa yetti Laamɗo dow
makkoy, wii taalibaaɓe mum ɓee njeɗa koy, kankoy duu.
8 Ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde ɗee, ɗe kebbini
cagiije jeɗɗi.
9 Eɓe poti ujunaaji nay neɗɗo. Caggal ɗum, Iisaa yoppiti ɓe,
10 naatidi e taalibaaɓe mum laana ɗon e ɗon, fa'i leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

11 Farisa'en ɓee ngari, puɗɗi hiitondirde e Iisaa. Faa itta koro makko, ɓe
ndaardi mo o holla ɓe taagumansa kaayniiɗo iwoowo dow kammu.
12 Iisaa uumi, wii:
—Koɗum waɗi so oo ɗoo jamaanu ana ndaara holleede taagumansa? Miɗo
haalana on goonga: fay taagumansa gooto mo heɓataa!
13 Caggal ɗum, o seerti e maɓɓe, o naatti e laana kaa, o fa'i oo too bannge.

14 Taalibaaɓe ɓee njeggiti yooɓaade ɲaamdu, sabi buuruwal gootal tan
heddinoo e ley laana kaa.
15 E oon wakkati, o yaggini ɓe, o wii:
—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi Hirudus ndii.
16 Taalibaaɓe ɓee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en njooɓaaki buuru koo
o wiiri non.
17 Iisaa anndi ko ɓe kaalata koo, wii ɓe:
—Ko waɗi so oɗon kaalda hakkunde mooɗon on njooɓaaki buuru? Tama
faa jooni on paamataa? Naa on wumɓe ɓerɗe?
18 Oɗon njogii gite, on njiyataa naa? Oɗon njogii noppi, on nanataa naa?
Tama on miccitaaki
19 nde njeɗu-mi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee, cagiije hono foti
kebbin-ɗon kedde?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Cagiije sappo e ɗiɗi.
20 O lamndii ɓe kasen, o wii:
—Nde njeɗu-mi ujunaaji nay neɗɗo buuruuje jeɗɗi ndee, cagiije hono foti
kebbin-ɗon kedde?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Cagiije jeɗɗi.
21 Nden, o wii ɓe:
—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumɗo ley Baytisayda

22 Ɓe njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumɗo, o ndaardaa o mema ɗum.
23 O nanngi bumɗo oo, o renni ɗum ngeenndi ndii. Caggal ɗum, o siryi e
gite mum, o fawi juuɗe makko e mum, o lamndii ɗum, o wii:
—Won ko njiyataa naa?
24 Bumɗo oo feerti gite mum, wii:
—Miɗo yiya yimɓe, kaa eɓe mba'ani kam no leɗɗe jahooje nii.
25 Iisaa fawi juuɗe mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti
yiide no laaɓiri.
26 Iisaa wii mo:
—Hootu, kaa pati mbirfito-ɗaa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasiihu

27 Caggal ɗum, Iisaa e taalibaaɓe mum pahi geelle ɓadaangal Kaysariya
Filipa. O lamndii ɓe ɗum ɗoo e laawol:
—Homo yimɓe mbiyata ngon-mi?
28 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi
Iliyaasa, won wiyooɓe kasen a gooto e annabaaɓe ɓee.
29 O lamndii ɓe, o wii:
—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?
Piyeer jaabii mo, wii:
—Aan woni Almasiihu.
30 E ley ɗum, o daalii ɓe daaloore sattunde pati ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

31 O fuɗɗi famminde ɓe:
—Ana tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi, mawɓe ɓee e hooreeɓe yotti-
nooɓe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balɗe tati o
immitoto.

32 O haalani ɓe ɗum faa laaɓi, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala
hono ɗii haalaaji.
33 O yeeccitii, o yeewi taalibaaɓe makko ɓee, o jahii e Piyeer, o wii:
—Woɗɗam aan Ibiliisa! Sabi miilooji maa ɗii iwrataa to Laamɗo, to yimɓe
ɗi iwrata.

No Iisaa jokkirtee

34 Caggal ɗum, o noddi jamaa oo e taalibaaɓe makko ɓee, o wii ɗum'en:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, ŋootta yurmaade hoore mum, ɓama leggal
mum bardugal, jokka e am.*
35 Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki
sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, danndan ki.
36 Koɗum heɓude aduna oo fuu nafata neɗɗo so tawii waasii yonki mum?
37 Won ko neɗɗo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa?
38 Neɗɗo fuu jaannoriiɗo kam miin e haalaaji am ɗii e ley oo jamaanu
coɓuɗo, luuttuɗo Laamɗo, miin, Ɓii Neɗɗo oo duu, mi yaannorto ɗum nde mi
wardii e malaa'ika'en seniiɓe e ley teddeengal Baabiraaɗo am.

9

1 O wii ɓe kasen:
—Miɗo haalana on goonga: yoga e wonɓe ɗoo ɓee maayataa tawee njiyaali
Laamu Laamɗo oo ana warda baawɗe.

Haala waylitagol noone Iisaa

2 Balɗe jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna,
o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. Noone makko waylitii
yeeso maɓɓe.
3 Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuuwoowo gooto
waawaa rawninirde non e aduna oo.
4 Iliyaasa e Muusaa ɓanngani ɓe, ana kaalda e Iisaa.
5 E ley ɗum, Piyeer wii mo:
—Moobbo, gonal amen ɗoo ana moyyi. Ɗal min ndarna ɗoo buguuji tati:
aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.
6 O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati ɓe, kamɓe taal-
ibaaɓe ɓee.
7 Luurde wari suddi ɓe, daande iwri e ley luurde ndee ana wiya:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo korsin-mi. Kettindee mo!
8 Ɗon e ɗon, taalibaaɓe ɓee tiggitii, njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.
9 E ley ko ɓe njippotoo waamnde haayre ndee koo, o daalii ɓe pati ɓe
kaalana fay gooto ko ɓe njii koo faa wakkati nde Ɓii Neɗɗo oo wuurti e
hakkunde maayɓe fuu.
10 Ɓe njaɓii konngol ngol, kaa ɓe ndarii eɓe lamndondira e ko'e maɓɓe
koɗum woni maanaa wuurtude e hakkunde maayɓe.
11 Caggal ɗum, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Koɗum waɗi so dunkee'en Sariya ɓee ana mbiya annabi Iliyaasa haani
adaade Almasiihu warde?
12 O jaabii ɓe:
—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle ɗee fuu. Nden-
noo ko saabii so Binndi ɗii mbii ana tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi,
hoynee?

---

* **8:34** Maanaa ***amde leggal bardugal*** woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

13 Miɗo haalana on: Iliyaasa warii, ɓe ngollii ɗum kamɓe duu ko ɓe muuyi
fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi ɗii nii.

No Iisaa selliniri suka laddaaɗo

14 Nde ɓe ngarti e taalibaaɓe heddiiɓe ɓee ndee, ɓe njii jamaa keewɗo ana
filii ɗum'en, dunkee'en Sariya ɓee ana njeddondira e mum'en.
15 Yimɓe ɓee njii Iisaa tan, ɓe fuu ɓe kaaynaa, ɓe ndogi ɓe njaɓɓoyii mo.
16 O lamndii ɓe, o wii:
—Koɗum njeddondirton e maɓɓe?
17 Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:
—Moobbo, mi gaddanɗo ma ɓiyam gorko mo ladde muumɗini.
18 Ɗo ladde ndee immorii mo fuu, liɓan mo e leydi, hunduko makko yufa
ngufo, o ŋeryondira ɲiiye, o yoora kolon. Mi ɲaagike taalibaaɓe maa ɓee
ndibba nde, kaa ɓe ndonkii.
19 Iisaa wii yimɓe ɓee:
—Hey yimɓe jamaanu jooni ɓe nganaa goondinɓe! Faa mande tilotoo-mi e
mon? Faa mande keddotoo-mi muŋande on? Ngaddanee kam suka oo!
20 O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi suka oo, liɓi
ɗum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko mum ana yufa ngufo.
21 Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:
—Gila mande ɗum heɓi mo?
Baaba oo jaabii, wii:
—Gila omo famɗi.
22 Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana liɓa mo ley yiite naa ndiyam faa
halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii aɗa waawi!
23 Iisaa wii mo:
—So miɗo waawi mbii-ɗaa? Huunde fuu ana waawi laatanaade goondinɗo.
24 Ɗon e ɗon, baaba suka oo wulli, wii:
—Mi goondinii, kaa wallam, sabi goondinde ana tiidi kam!
25 Nde Iisaa yii jamaa oo ana doga ana wara ndee, jahii e ladde ndee, wii
ɗum:
—Ladde muumɗinoore faaɗinoore, mi yamirii ma yaltu e suka oo, pati
naattu e makko abada kasen!
26 Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i no maayɗo nii,
faa ko heewi e wonnooɓe ɗon ɓee ndarii ana mbiya o maayii.
27 Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immini mo tan, o darii.
28 Nden Iisaa naati suudu, taalibaaɓe mum ɓee teeldi e mum, lamndii ɗum,
mbii:
—Koɗum waɗi so min ndonki ribbude ladde ndee?
29 O jaabii:
—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri ɗiɗaɓol maayde mum e wuurtugol mum

30 Ɓe iwi ɗon, ɓe ceeki leydi Galili. O yiɗaa fay gooto annda ɗum,
31 sabi omo waajotonoo taalibaaɓe makko ɓee, kasen duu omo wiyannoo
ɗum'en:
—Ɓii Neɗɗo oo waɗete e juuɗe yimɓe, ɓe mbara mo, kaa e ley balɗe tati
caggal maayde makko, o wuurtan.
32 Kaa taalibaaɓe makko ɓee paamaali haala kaa, kulii lamndaade mo.

Haala ɓurɗo teddude

33 Ɓe njottii Kafarnahum. Nde ɓe njippinoo e galle ndee, o lamndii
taalibaaɓe makko, o wii:
—Koɗum njeddondir-ɗon e laawol ngol?

34 Ɓe ndeyyinii. Ko ɓe njeddondiri e laawol ngol dee, ɓurɗo teddude.
35 Ndennoo Iisaa jooɗii, noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, wii ɗum'en:
—Muuyɗo ardaade fuu, caggal heddiiɓe ɓee heedata, laatoo golloowo maɓɓe ɓe fuu.
36 Caggal ɗum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso maɓɓe, o huufi ngel, o wii ɓe:
37 —Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jaɓɓii. Kasen duu jaɓɓiiɗo kam fuu, wanaa miin tan jaɓɓii, jaɓɓike nelɗo kam oo duu.
38 Yuhanna wii mo:
—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seyɗaani'en innde maa. Min kaɗii mo, sabi o jokkaali e meeɗen.
39 Kaa Iisaa wii:
—Pati kaɗee mo ɗum, sabi fay gooto waawaa waɗirde kaayɗe e innde am, so sakitoo bonkoo kam ɗon e ɗon.
40 Sabi mo honnaaki en fuu, e meeɗen wondi.
41 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu dokkuɗo on horde ndiyam kammari on yimɓe Almasiihu, o waasataa heɓude mbarjaari makko.
42 Neɗɗo fuu luuttinɗo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko ɓuri moyyande joomum haayre teddunde haɓɓee e daande mum, tippee e geeci.
43 So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam nduumiiɗam a ɲakuɗo ɓuri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge ɲifataa tawee a kiɓɓuɗo. [
44 *]
45 So tawii koyngal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e nguurndam nduumiiɗam a ɲakuɗo ɓuri moyyande ma diina tippeede e jahannama a kiɓɓuɗo. [
46 †]
47 Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol nde. Sabi naatude maa e Laamu Laamɗo a ɗokko ɓuri moyyande ma diina tippe-ɗaa e jahannama a kiɓɓuɗo.
48 Ɗon, «gildi mum mbaatataa, yiite mum duu ɲifataa.»‡
49 Sabi gooto fuu laɓɓinirte yiite hono no sadakaaji laɓɓinirtee lamɗam nii.
50 Lamɗam yo huunde lobbere, so lamɗam ŋoottii lammude, koɗum lamminta ɗum? Ngaɗee lamɗam e mooɗon, moyyondiron.

10

Haala ceergal

1 O iwi ɗon, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo Urdun. Yimɓe heewɓe pilii mo, o darii omo waajoo ɗum'en kasen, hono no o woownoo nii.
2 Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:
—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?
3 O jaabii ɓe:
—Koɗum Muusaa yamiri on?
4 Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana seera jom suudu mum.*
5 E ley ɗum, o wii ɓe:

---

* **9:44** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 44:*Ɗon, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu ɲifataa. Yeew aaya 48.* † **9:46** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 46:*Ɗon, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu ɲifataa. Yeew aaya 48.* ‡ **9:48** Esaaya 66.24 * **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1

—On yoorɓe ɓerɗe, ɗum saabii so Muusaa winndani on nden yamiroore.
6 Kaa gila e fuɗɗoode, «Laamɗo tagii ɓe waɗii ɓe gorko e debbo.
7 Ɗum waɗi so gorko yoppan inna mum e baam mum,
8 ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoo neɗɗo gooto.»† Nii woni ɓe nganaa ɗiɗon kasen, ɓe neɗɗo gooto.
9 Ndennoo, pati neɗɗo seenndu ko Laamɗo reentini.
10 Nde ɓe kootunoo cuuɗi ndee, taalibaaɓe makko ɓee lamndii mo haala majjum.
11 O wii ɓe:
—Ceerɗo jom suudu mum fuu so ɓami goɗɗo, jeenii,
12 hono non duu, debbo cuutaniiɗo gorum, so gorko goɗɗo ɓami ɗum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

13 Won waddanɓe Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non taalibaaɓe ɓee njahii e yimɓe ɓee.
14 Nde o yii ɗum ndee, o ɓerni, o wii taalibaaɓe ɓee:
—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe no makkoy nii ɓee njey Laamu Laamɗo oo.
15 Miɗo haalana on goonga: mo jaɓiraali Laamu Laamɗo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen.
16 Caggal ɗum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

17 Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani mo, diccii yeeso makko, lamndii mo, wii:
—Moobbo moyyo, koɗum kaan-mi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
18 Iisaa wii mo:
—Ko saabii so aɗa noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamɗo.
19 Aɗa anndi ɗii ɗoo sariyaaji: «Pati ɲaaɗu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, pati tooɲu, teddin inna maa e baam maa.»‡
20 Gorko oo jaabii mo, wii:
—Moobbo, miɗo haybi ɗum fuu gila e cukaaku am.
21 Nden Iisaa yeewi mo, yiɗi mo, wii mo:
—Huunde wootere ana ɲaku maa: yaa soottoy ko njogi-ɗaa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heɓan jawdi dow kammu. Caggal ɗum, ngaraa njokkaa kam.
22 Kaa nde gorko oo nani ɗiin haalaaji ndee, ɲirɓinii, wittidi e metti, sabi o arsukunte ɲolɗo.
23 Iisaa yeewi taalibaaɓe mum ɓee, wii:
—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo ana tiiɗi!
24 Taalibaaɓe ɓee mugaa e ɗiin haalaaji. O ɓeydi hen kasen, o wii ɓe:
—Sukaaɓe am, hee naatude e Laamu Laamɗo ana tiiɗi!
25 Sabi ngelooba yaɓɓoroo e wuddere mesalal ɓuri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo.
26 Taalibaaɓe ɓee ɓeydii mugeede, hedde ana lamndondira e ko'e mum'en ana mbiya:
—Ndennoo, homo woni kisoowo?

† **10:8** Puɗɗooɗe 1.27; 2.24 ‡ **10:19** Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

27 O yeewi ɓe, o wii:
—Ɗo yimɓe ɗum laatataako, kaa eɗum laatoo to Laamɗo. Sabi walaa fuu
ko Laamɗo waawaa.
28 Nden, Piyeer darii ana wiya mo:
—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!
29 O jaabii ɗum, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu joppirɗo saabe am e saabe Kabaaru
Lobbo oo galle mum naa sakiraaɓe mum worɓe naa sakiraaɓe mum rewɓe
naa inna mum naa baam mum naa sukaaɓe mum naa gese mum,
30 heɓan ko ɓuri ɗum cowe teemedere e oo ɗoo wakkati mo ngon-ɗen e
mum jooni: joomum heɓan galleeji e sakiraaɓe worɓe e sakiraaɓe rewɓe e
inniraaɓe e sukaaɓe e gese, torrete duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu,
joomum heɓan nguurndam nduumiiɗam.
31 Kaa ardinooɓe heewɓe laatoto caggalaaɓe, caggalaaɓe ɓee laatoto
ardiiɓe.

No Iisaa sapporii nde tataɓere maayde mum e wuurtugol mum

32 Eɓe e laawol faa ɓe ŋabbita Urusaliima. Iisaa ardii ɓe, tawi taalibaaɓe ɓee
ana cuŋli, jokkunooɓe e maɓɓe ɓee duu yo hulɓe. O noddi taalibaaɓe sappo e
ɗiɗon ɓee, o darii omo haalana ɗum'en ko warata heɓude mo.
33 O wii ɓe:
—Kettinee, eɗen nii ŋabbita Urusaliima, ɗon Ɓii Neɗɗo oo waɗetee e juuɗe
hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya. Ɓe caran mo waree, ɓe
ngaɗa mo e juuɗe heeferɓe.
34 Ɓeen njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara mo. Kaa balɗe
tati caggal mum, o wuurtan.

No Yaakuuba e Yuhanna ɲaagorii Iisaa

35 Caggal ɗum, Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede ɓee ngari e Iisaa, mbii
ɗum:
—Moobbo, won ko min njiɗi ɲaagaade ma, miɗen njiɗi ngaɗanaa min ɗum.
36 O wii ɓe:
—Koɗum njiɗ-ɗon mi waɗana on?
37 Ɓe njaabii mo:
—Ngaɗanaa min min njooɗoo oo bannge maa ɲaamo, oo bannge maa nano
e ley teddeengal maa.
38 O jaabii ɓe, o wii:
—On anndaa ko ɲaagoto-ɗon. Oɗon mbaawi yarde horde mettunde nde
njaran-mi ndee, naa batiseede batisima naawɗo mo mbatisetee-mi oo naa?
39 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Miɗen mbaawi.
O wii ɓe:
—On njaran horde nde njaran-mi ndee, keɓon batisima mo mbatisetee-mi
oo.
40 Kaa jooɗagol bannge am ɲaamo naa nano wanaa miin yamirta ɗum.
Ɗeen joolle, ɓe Laamɗo moyyinani ɗum'en ɓee njey ɗum.
41 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe ɓee nani ɗum ndee, mettaa e Yaakuuba e
Yuhanna.
42 Iisaa noddi ɓe fuu, wii:
—Oɗon anndi jataaɓe laamiiɓe heeferɓe ɓee, ana kawjorii yimɓe mum'en
hawju bonɗo, mawɓe ɓee duu ana laamorii laamu boɗeejo.
43 Onon kaa, ɗum waɗataa hakkunde mooɗon. So won jiɗɗo teddeengal
hakkunde mon, ana haani laataade golloowo mooɗon.

44 Kasen so won muuyɗo ardaade e mon, ana haani laataade maccuɗo
mooɗon, on fuu.
45 Sabi fay Ɓii Neɗɗo wardaali faa gollanee, gollande yimɓe wardi, hokki-
tira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewɓe.

No Iisaa wumtiniri Bartime

46 Ɓe njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaaɓe mum ɓee njalti ngeenndi ndii
ndee, kamɓe e jamaa keewɗo, ɓe tawi bumɗo biyeteeɗo Bartime ɓii Time ana
jooɗii ana garbinoo e sera laawol ngol.
47 Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo ɓettotoo ɗon ndee, o darii omo wulla
omo wiya:
—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!
48 Heewɓe ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o deyyinoo, kaa o ɓeydii
wullude, omo wiya:
—Taanii Daawuuda, yurmam!
49 Iisaa darii, wii:
—Noddee mo.
Nden, ɓe noddi bumɗo oo, ɓe mbii ɗum:
—Seya, imma, o noddii ma.
50 O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa.
51 Iisaa lamndii mo, wii:
—Koɗum njiɗ-ɗaa mi waɗane?
Bumɗo oo jaabii mo, wii:
—Moobbo, mi hewta gite am.
52 Iisaa wii mo:
—Yaa, goonɗinal maa danndii ma.
Ɗon e ɗon o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muuɗum ngal.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

1 Nde ɓe ɓadinoo Urusaliima, ɓe njottii Baytifaaji e Baytaniya, dow waam-
nde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli taalibaaɓe mum ɗiɗon,
2 o wii ɓe:
—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii. Oon wakkati fuu,
on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waɗɗaaki abada ana haɓɓii. Kumton
nga, ngaddon nga ɗoo.
3 So won biiɗo on ko ngatton nga, njaabo-ɗon Moobbo ana haajaa nga. Ɗon
e ɗon on njoppete ngaddon nga.
4 Ɓe njehi, ɓe tawi mola ana haɓɓii damal sella, ɓe kumti ɗum.
5 Yoga e darinooɓe ɗon ɓee lamndii ɓe:
—Koɗum ngollaton ɗoo? Ko kumtirton mola ngaa?
6 Ɓe njaaborii ɓeen no Iisaa wiirunoo nii. Ɓeen njoppi ɓe.
7 Ɓe naɓani Iisaa mola ngaa, ɓe njappi e magga saayaaji maɓɓe, o waɗɗii.
8 Heewɓe mbeerti saayaaji mum'en e laawol, woɓɓe kelti caɓe leɗɗe sera
ton, mbeerti ɗe e laawol ngol.
9 Ɓee ardii mo, ɓee keedi caggal makko eɓe ilinoo:
—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraaɗo!*
10 Barke woodanii laamu njaati meeɗen Daawuuda, laamu garoowo oo!
Jettooje ngoodanii Laamɗo Toowɗo!

* **11:9** Jabuura 118.25-26

11 Iisaa ɲabbiti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde
o yiinoo ko woni e mayru fuu ndee, o feewi Baytaniya kanko e sappo e ɗiɗon
ɓee, tawi hiirii.

No Iisaa huɗiri ibbi

12 Janngo mum, caggal ɓe ndawii Baytaniya, tawi omo yolbi.
13 O soynii ibbi mbillitikki, o yehi yeewoyde yalla omo tawa e makki ɓiɓɓe.
Nde o yottinoo ki ndee, o tawaali e makki so wanaa haakolooji. Sabi oon
wakkati wanaa wakkati rimugol ibbe.
14 O wii ibbi kii:
—Pati fay gooto ɲaamu ɓiɓɓe maa abada kasen!
Taalibaaɓe makko ɓee nani ɗum.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

15 Ɓe njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu,
o darii omo ribba soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley mayre ɓee. O liɓi taabe
weccooɓe kaalisi e jooɗorɗe soottooɓe buugaaji.
16 O ɗalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu ana
roondii kaaki.
17 O waajii ɓe:
—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu noddirte suudu rewrudu leɲi
fuu!»† Kaa onon, on ngaɗii ndu suuɗorde yanooɓe.‡
18 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya nani ɗum, ndaari no
masinbinira mo. Ɓe kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne.
19 Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaaɓe makko ɓe njalti ngeenndi ndii.

Haala duwaawu gonduɗo e goonɗinal

20 Janngo mum, beetee law, eɓe ɓettoroo to ibbi kii too, ɓe njii ki yoorii
kolon faa yottii ɗaɗi.
21 Piyeer miccitii, wii mo:
—Moobbo, yeew! Ibbi ki kuɗuno-ɗaa kii yoorii.
22 Iisaa jaabii, wii ɓe:
—Ngoonɗinee Laamɗo!
23 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu biiɗo ndee waamnde haayre:
«Ɗoofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley ɓernde mum, goonɗinii ko
wii koo waɗan, jaɓante.
24 Ɗum saabii so miɗo wiya on: ko ɲaagi-ɗon e ley duwaawu fuu,
ngoonɗinee on keɓii ɗum, nden, on njaɓante.
25 Nde ndari-ɗon faa ngaɗon duwaawu fuu, so won gaɗunooɗo on huunde,
njaafee ɗum, yalla Baabiraaɗo mon gonɗo dow kammu oo ana yaafoo on
luutti mooɗon. [
26 §]

Ɗo yamiroore golle Iisaa iwri

27 Ɓe mbirfitii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal
Mawndu nii, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya e mawɓe
ɓattitii mo
28 lamndii mo:
—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa
ɗum?
29 Iisaa wii:

---

† **11:17** Esaaya 56.7 ‡ **11:17** Yeremiya 7.11 § **11:26** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 26:*Kaa so on njaafataako, Baabiraaɗo mon gonɗo dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti mooɗon.*

—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-ɗon kam, mi haalanan on jamirɗo kam mi golla ko ngollan-mi koo.
30 Lootogal batisimaYaayaa ngal to Laamɗo iwri naa to yimɓe? Njaabee kam!
31 Ɓe ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:
—So en mbii to Laamɗo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?»
32 En mbiyan «yimɓe» naa?
Eɓe kula yimɓe ɓee sabi ɓe fuu eɓe njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati.
33 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbii:
—Min anndaa.
Iisaa wii ɓe:
—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

12

Banndol haala remooɓe bonɓe

1 Iisaa fuɗɗi haaldirde e maɓɓe e banndol, o wii:
—Neɗɗo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare ɓoosirde, o mahi doomirdu. Caggal ɗum, o hasiri nga woɓɓe, o dawi.
2 Nde teɓugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe peguuje ɗee.
3 Ɓe nanngi nelaaɗo oo, ɓe pii ɗum, ɓe mbirfini ɗum juuɗe teete.
4 O neli e maɓɓe golloowo makko goɗɗo. Ɓe koyni ɗum, ɓe eli ɗum.
5 Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tataɓo, ɓe mbari ɗum. Non ɓe ngaɗiri woɓɓe heewɓe: ɓe pii yoga, ɓe mbari yoga.
6 Jooni kaa gooto tan o heddorii, ɓiyiiko korsuɗo oo. Sakitii o neli oo duu e maɓɓe, o wii: «Ɓe njaagoto ɓiyam oo.»
7 Kaa remooɓe ɓee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-ɗen ngesa ngaa!»
8 Ɓe nanngi ɓiɗɗo oo, ɓe mbari ɗum, ɓe mbedii ɗum to caggal ngesa too.
9 Jooni nee, hono jom ngesa oo waɗata? O waran, o halka remooɓe ɓee, o hasira ngesa ngaa woɓɓe.
10 Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi ɗii koo?
«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,
kaŋum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.
11 Ɗum yo golle Joomiraaɗo,
kanjum ɗum haaynde e jiile meeɗen!»*
12 Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe tewti no nanngira Iisaa, sabi ɓe paamii ngol banndol e maɓɓe fewti. Kaa ɓe cuusaano jamaa oo, ɗum waɗi so ɓe njoppi mo, ɓe mbitti.

Haala yoɓugol lampo

13 Ɓe neli e makko yoga e Farisa'en e howruuɓe Hirudus yalla ana tuufinira mo konngol makko.
14 Ɓe ngari, ɓe mbii mo:
—Moobbo, miɗen anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a ɓurdintaa yimɓe, aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawɗo oo lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?

* **12:11** Jabuura 118.22-23

15 Nde wonnoo omo anndi naafigaaku maɓɓe, o wii ɓe:
—Koɗum waɗi so oɗon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuuɗu cardi faa
mi yiya ɗum.
16 Ɓe ngaddani mo. O lamndii ɓe:
—Natal homo e innde homo woni ɗoo?
Ɓe mbii mo:
—Kaananke Roma.
17 O jaabii ɓe, o wii:
—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndokkee Laamɗo duu ko jey.
Ɓe kaaynaa e makko.

Haala immital maayɓe

18 Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kamɓe ngoni fennuɓe immital. Ɓe
lamndii mo, ɓe mbii:
19 —Moobbo, Muusaa yamirii en so neɗɗo maayii heɓaali ɓiɗɗo, miɲum naa
mawnum ɓamta debbo ɗalaaɗo oo yalla ana heɓana ɗum ɓeyngu.†
20 Waɗiino e ɓettaade rimdaaɓe njeɗɗon. Arano oo ɓami debbo, maayi,
heɓaali ɓiɗɗo.
21 Ɓiɗaɓo oo ɓamti debbo oo, kaɲum duu maayi heɓaali ɓiɗɗo.Ataɓo oo
duu waɗi hono non.
22 Hono nii njeɗɗon ɓee fuu ɓamiri mo, ɗalaali ɓiɗɗo. Caggal maɓɓe ɓe fuu,
debbo oo duu maayi.
23 Ndennoo, ɲannde immital, homo e maɓɓe debbo oo laatotoo jom suudu
mum? Sabi ɓe njeɗɗon fuu ɓe ɓamiino mo!
24 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Hee on majjii! On paamaali Binndi ɗii, on paamaali baawɗe Laamɗo ɗee.
25 Sabi so maayɓe immitike, worɓe ɓamataa, rewɓe ɓamataake, ɓe laatoto
hono no malaa'ika'en wonɓe dow kammu ɓee nii.
26 Ko maayɓe immitoto koo, on njanngaali e dewtere Muusaa haala wuu-
tuure, hono Laamɗo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamɗo Ibarahiima,
Laamɗo Isiyaaka, Laamɗo Yaakuuba»?‡
27 Laamɗo yo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.§ On majjuɓe
sanne.

Haala yamiroore ɓurnde teentilaade

28 Dunkee Sariya gooto ɓattitii Iisaa, nani jeddondiral maɓɓe, nani o
jaabike Saduki'en ɓee faa gasi, lamndii mo:
—Jamirooje ɗee fuu, honde ɓuri teentilaade?
29 Iisaa jaabii mo:
—Ɓurnde fuu teentilaade e jamirooje ɗee yo ndee ɗoo: «Hettina Israa'iila,
Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen oo tan woni Joomiraaɗo.
30 Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo maa ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e
hakkille maa fuu e semmbe maa fuu.»*
31 Ɓiɗaɓerde ndee yo hono mayre, kayre woni: «Njiɗiraa tanaa maa no
njiɗir-ɗaa hoore maa nii.»† Walaa fuu yamiroore ɓurnde ɗee ɗiɗi teentilaade.
32-33 Dunkee Sariya oo wii mo:
—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-ɗaa Laamɗo tan woni Joomiraaɗo,
kasen duu Laamɗo goddo walaa so wanaa kanko. E yiɗirde Laamɗo ɓernde

---

† **12:19** Fillitagol Tawreeta 25.5 ‡ **12:26** Pergu 3.6,15-16 § **12:27** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ɓooyi. Ko Laamɗo wii yo Laamɗo maɓɓe koo, holli eɓe nguuri. * **12:30** Fillitagol Tawreeta 6.4-5 † **12:31** Lewinkooɓe 19.18

fuu e hakkille fuu e semmbe fuu, e yiɗirde tanaa no hoore mum nii, kanjum ɓuri sadakaaji duppamaaji e kirsamaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.
34 Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:
—A woɗɗaa Laamu Laamɗo oo.
Caggal ɗum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasiihu e Daawuuda

35 Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:
—Hono dunkee'en Sariya ɓee mbaawiri wiirude Almasiihu oo yo taanii Daawuuda tan?
36 Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniiɗo:
«Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ɲaamo am,
faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»‡
37 Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatortoo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo banngal dunkee'en Sariya

Jamaa keewɗo ana hettiranoo Iisaa seyo.
38 E ley waajagol makko ngol, o wii ɓe:
—Ndeentee e dunkee'en Sariya yiɗuɓe yiiloraade saayaaji mawɗi e jowteede ley luumooji,
39 fooɗantooɓe joolle ɓurɗe teddude e ley cuuɗi baajorɗi e ley yanngeeji fuu.
40 Eɓe teeta cuuɗi rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en maayi, eɓe njuutina duwaawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e moyyuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippineede e muuɗum'en.

Haala sadaka ɓurɗo moyyuɗe

41 Iisaa jooɗii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo waɗirta kaalisi e keesu oo nii. Arsukunte'en heewɓe ngaɗi e makko kaalisi keewɗo.
42 Debbo talka mo gorum maayi wari, waɗi hen buuɗi ɗiɗi.
43 Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii ɗum'en:
—Miɗo haalana on goonga: oo debbo talka, ko o waɗi e ley keesu oo koo ana ɓuri ko ɓee too fuu ngaɗi hen koo.
44 Sabi ɓe fuu, ko bonnantaa ɓe huunde tan ɓe ngaɗi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o waɗi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

13

Haala taagumansaaji kollooji timmooɗe aduna

1 Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo makko gooto wii mo:
—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawɗe mahiraaɗe maadi lobbiri!
2 Iisaa jaabii mo, wii:
—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere heddataako ɗoo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.
3 O jooɗoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:
4 —Humpitin min nde ɗum waɗata. Taagumansa homo hollata waɗugol kuɗɗe ɗee fuu?

‡ **12:36** Jabuura 110.1

5 Nii Iisaa darii ana wiya ɓe:
—Ndeentee, pati fay gooto yoŋŋa on.
6 Heewɓe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Ɓe yoŋŋan heewɓe.
7 So on nanii dillere golowole ɓadiiɗe, so on kaalanaama golowole goɗɗuɗe, pati kulee, ana tilsi ɗum waɗan, kaa ɗum wanaa timmooɗe tafon.
8 Leŋol haɓan e leŋol, laamu haɓan e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje, hono non yolbereeji duu. Ɗum woni puɗɗooɗe ŋatawere.
9 Ndeenee ko'e mon, sabi yimɓe naɓan on to carirɗi, on piyete ley cuudi baajordi, ɓe ndarna on yeeso saroo ɓe e kaanankooɓe saabe am, faa laatano-ɗon kam seedee'en yeeso maɓɓe.
10 Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee leŋi ɗii fuu tafon.
11 Nde ɓe naɓii on faa ɓe ndokkitira on, pati mbemmbe-ɗon ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keɓan ko kaalon. Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniiɗo haalata.
12 Neɗɗo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraaɗo duu ɓiyum. Ɓiɓɓe immanto saaraaɓe mum'en, piya dabare yalla ɓeen ana mbaree.
13 Yimɓe fuu mbaŋan on saabe am. Kaa muŋuɗo faa timmooɗe, joomum hisinte.
14 Nde njii-ɗon «huunde harmunde bonnde»* ana woni ɗo haanaa wonde fuu† (janngu ɗo ɗum, tiinnoo faama), nden, ɓe ɗum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye.
15 Tawaaɗo dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa ɓama huunde ley suudu muuɗum.
16 Tawaaɗo gese, pati wirfoo so wiya ɓamoowo saaya mum.
17 Bone yanan e haamili'en e muyninooɓe ley ɗeen ŋalaaɗe!
18 Ŋaagee Laamɗo pati ɗum waɗa wakkati dabbunde.
19 Sabi ley ɗeen ŋalaaɗe torra waɗan mo hono mum waɗaali gila fuɗɗoode aduna nde Laamɗo tagi tageefu oo warde hannde, mo wattataa kasen duu.
20 Sinndo Joomiraaɗo raɓɓinɗinaalino ɗeen ŋalaaɗe, fay gooto hisataano, kaa sabaabu suɓaaɓe ɓee o raɓɓinɗiniri ɗe.
21 E oon wakkati, so won biiɗo on: «Almasiihu annii ɗoo», naa «Ɓeewee! Omo naa too», pati ngoondinee.
22 Sabi almasiihu'en peneeɓe e annabaaɓe peneeɓe ɓanngoyan, ɓe ngaɗa taagumansaaji e kaayeefiiji yalla eɓe majjina suɓaaɓe ɓee, so ɓe mbaawii.
23 Ɗum nee, so wanaa ndeento-ɗon! Mi haalanii on huunde fuu gila waraali tafon.

No Ɓii Neɗɗo oo wartirta

24 —Kaa e ley ɗeen ŋalaaɗe, caggal oon torra, naange niɓɓan, lewru ŋoottan yaaynude,
25 koode kammu caaman, kulle gonɗe dow kammu ɗee ndimmboto.‡
26 E oon wakkati, Ɓii Neɗɗo oo yiyete ana wara e duule,§ ana warda baawɗe mawɗe e teddeengal.
27 O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e ɓaleeri, mooɓta suɓaaɓe makko ɓee gila hoore leydi faa hoore leydi.

---

* **13:14** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **13:14** Ɗoo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankooɓe. Ko o sappinoo koo waɗii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen. ‡ **13:25** Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10 § **13:26** Daniyel 7.13

28 Taykitee ibbe: so caɓe majje keyɗitii, haakolooji majje mbillitii, oɗon
anndi ndunngu ɓadike.
29 Hono non, so on njii ɗeen kulle ana ngaɗa, anndee o ɓattiima, omo damal
galle.
30 Miɗo haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kuɗɗe ɗee fuu
ngaɗaali.
31 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am ɗii timmataa abada.
32 Kaa nden ɲalaande e oon wakkati fay gooto anndaa ɗum. Wanaa
malaa'ika'en wonɓe dow kammu, wanaa Ɓiɗɗo oo. Walaa annduɗo ɗum so
wanaa Baabiraaɗo oo.
33 Ndeentee, njeerto-ɗon, sabi on anndaa wakkati mo o warata.
34 Eɗum wa'i no gorko lanndiniiɗo faa dawa, yalti suudu mum, hokki
gollooɓe mum homo fuu golle mum, yamiri doomoowo damal oo yo jeerto.
35 Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa nde jom galle oo wartata: ana waawi
laataade kiikiiɗe, naa hejjere jemma, naa wakkati nde ndontoori jogginta,
naa beetee law.
36 Pati o juha on so o tawa oɗon ɗaanii!
37 Ko kaalanan-mi on koo, ɗum kaalanan-mi yimɓe fuu: njeertee!

14

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa

1 Balɗe ɗiɗi haɗi iidi Paska e iidi mo buuru yuufinaaka yottaade. Hooreeɓe
yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya tewti molanaade Iisaa faa nannga
ɗum yalla ana mbara ɗum.
2 Kaa ɓe mbii:
—Pati ngaɗen ɗum ley iidi oo so yimɓe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

3 Nden Iisaa ana Baytaniya, ɗo galle Simon ceppaaɗo oo ɗoo. O jooɗii faa
o ɲaama, debbo gooto naati ana jogii faandu nebam laaɓuɗam, uuroojam,
tiiɗuɗam coggu sanne. Debbo oo heli faandu nduu, wuji nebam ɗam e hoore
makko.
4 Yoga e wonnooɓe ton ɓee mettaa, mbiyondiri e ko'e mum'en:
—Bonnude ɗam nebam, koɗum nafata?
5 Eɗam waawnoo sootteede ko ɓuri buuɗi cardi teemeɗe tati, kaalisi oo
hokkee misikiina'en!
Hedde eɓe ɲiŋa debbo oo.
6 Kaa Iisaa wii:
—Celee e makko! Ko saabii so oɗon torra mo? Golle makko ŋarɗii sanne.
7 Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ɲannde fuu, nde muuy-ɗon fuu oɗon
mbaawi waɗande ɗum'en moyyere. Kaa miin, mi tawdataake e mon ɲannde
fuu.
8 O waɗii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam ɗam yalla miɗo
lanndinanoo yanaande.
9 Miɗo haalana on goonga: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko
oo debbo waɗi koo jantete, kasen duu o miccitete.

No Yahuuda jammborii Iisaa

10 Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, yehi to hooreeɓe
yottinooɓe sadaka faa waɗa Iisaa e juuɗe mum'en.
11 Nde ɓe nani ɗum ndee, ɓe ceyii, ɓe podani mo ɓe njeenan mo kaalisi. E
ley ɗum, omo fiya dabare no o jammbortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

12 Ɲalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde ɓe mboownoo hirsude
jawɗi Paska ndee, taalibaaɓe Iisaa lamndii ɗum, mbii:
—Hoto njiɗ-ɗaa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi Paska ndee?
13 O neli taalibaaɓe makko ɗiɗon, o wii ɗum'en:
—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii mbulku
ndiyam, njokkon e mum.
14 Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu
ɲaamdata e taalibaaɓe mum ɓee hiraande iidi Paska?»
15 O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton lanndinanto-ɗon en
hiraande ndee.
16 Taalibaaɓe ɗiɗon ɓee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, ɓe tawri hono no o
wii ɓe nii, ton ɓe lanndinii hiraande Paska ndee.
17 Hiiri, Iisaa wardi e sappo e ɗiɗon ɓee.
18 Nde ɓe njooɗii eɓe ɲaama ndee, Iisaa wii:
—Miɗo haalana on goonga: gooto mooɗon jammboto kam, omo ɲaamda e
am jooni.*
19 Ɗum laatanii ɓe sugulla, hedde eɓe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu
ana wiya:
—Kori wanaa miin kaa?
20 O jaabii ɓe, o wii:
—Gooto e mooɗon, onon sappo e ɗiɗon ɓee, tummbidoowo e am junngo
mum e la'al oo.
21 Waajibi Ɓii Neɗɗo ɗalira aduna no haaliraa ley Binndi ɗii nii. Kaa bone
woodanii jammbotooɗo Ɓii Neɗɗo oo! Oon gorko, so rimanooka fey ɓuri
moyyande ɗum!
22 Nde ɓe ɲaamata ndee, Iisaa ɓami buuru, yetti Laamɗo, helti, hokki ɓe,
wii:
—Nanngee, ɗum yo terɗe am.
23 Caggal ɗum, o ɓami horde peguujam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, ɓe fuu
ɓe njari.
24 O wii ɓe:
—Ɗum yo yiiyam am, yiiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportooɗam
saabe heewɓe.
25 Miɗo haalana on goonga: abada mi yarataa peguujam kasen so wanaa
ɲannde njaroy-mi peguujam kesam e ley Laamu Laamɗo.
26 Caggal ɓe njimii Jabuura,† ɓe njalti, ɓe njehi waamnde haayre
wiyeteende Jaytun.
27 Iisaa wii ɓe:
—On fuu on njoppan kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi
wara ɗum, baali ɗii caakoo.»‡
28 Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.
29 Piyeer wii mo:
—Fay so ɓe fuu ɓe njoppu maa, miin kaa mi yoppataa ma.
30 Iisaa wii mo:
—Miɗo haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde
cili ɗiɗi a wiyan a anndaa kam cili tati.
31 Piyeer haali, tekkini, wii:
—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

---

* **14:18** Jabuura 41.10 † **14:26** Neesu Yahuudiyankooɓe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. ‡ **14:27** Jakariyaa 13.7

Taalibaaɓe ɓee fuu mbii hono non.

No Iisaa ɲaagorii Laamɗo ley Gecemane

32 Ɓe njottii nokku biyeteeɗo Gecemane, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Njooɗee ɗoo, faa mi waɗoya duwaawu.
33 O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuɗɗi maatude kulol, o ruubi.
34 O wii ɓe:
—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee ɗoo, njeertee pati ɗaanee.
35 O woɗɗitii seeɗa, o hippii e leydi, o duwii yalla omo daɗa e oo wakkati naawɗo so ana huɓindoo.
36 O wii:
—Abba! Aɗa waawi huunde fuu, woɗɗinam ndee horde bone. Kaa pati laatoro no njiɗir-mi, yo laatoro no njiɗir-ɗaa aan.
37 O warti, o tawi eɓe ɗaanii. O wii Piyeer:
—Simon, a ɗaaniiɗo naa? A waawaa jeertaade tawee a ɗaanaaki fay wakkati gooto naa?
38 Pati ɗaanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terɗe ana lo'i.
39 O yehi kasen, o duworii no arannde nii.
40 O warti, o tawi ɓe ɗaantike, sabi ɗoyɗi ana piilii e maɓɓe. Ɓe ndonki anndude ko ɓe njaabotoo mo.
41 O warti cilol tataɓol, o wii ɓe:
—Faa jooni oɗon ɗaanii oɗon ɲoottinoo naa? Heyii. Wakkati oo warii. Ɓii Neɗɗo waɗete e juuɗe luuttooɓe.
42 Immee njehen! Yeewee, jammbotooɗo kam oo annii.

No Iisaa nanngiraa

43 O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, yottii ana wondi e yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka, dunkee'en Sariya e mawɓe, kaɲum'en neli ɓe.
44 Jammbotooɗo mo oo hokki ɓe finnde, wii:
—Neɗɗo mo ɓuccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngee ɗum, naɓon ɗum kawjo-ɗon ɗum.
45 Yahuuda yottii tan, ɓattitii Iisaa, wii ɗum:
—Moobbo!
O ɓuccii ɗum.
46 Nii ɓe njani e Iisaa, ɓe nanngi ɗum.
47 Gooto e darinooɓe ɗon ɓee, soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawɗo, tayi nowru mum.
48 Iisaa wii ɓe:
—Ko ngardu-ɗon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo?
49 Miɗo wondi e mon ɲannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu miɗo waajoo, on nanngaali kam. Kaa ɗum waɗan yalla ko Binndi ɗii mbii koo ana tabita.
50 E ley ɗum, taalibaaɓe ɓee fuu njoppi mo, ndogi.
51 Jokolle mo ɓoornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, ɓe nanngi ɗum
52 o yoppi disaare ndee, o dogiri ɓe terɗe teete.

No mawɓe diina cariri Iisaa

53 Ɓe naɓi Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, tawi hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe e dunkee'en Sariya fuu ana mooɓtii.

54 Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maɓɓe, faa naati ley daalaare
galle Jottinoowo Sadaka Mawɗo. O jooddii e doomooɓe, omo ƴuwloo yiite.
55 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e jeyaaɓe e waalde Saahiiɓe ndee fuu ana
tewta ko kappira Iisaa yalla ana waree, kaa ɓe keɓaali.
56 Heewɓe ana kappa mo, kaa kamɓe e hoore maɓɓe, kappi maɓɓe ɗii ana
luuttondiri.
57 Yogaaɓe kappi mo, mbii:
58 —Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yimɓe
mahiri juuɗe, e ley balɗe tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka
juuɗe.»
59 Kaa e ɗum duu, happugol maɓɓe ngol ana luuttondiri.
60 Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:
—Walaa ko njaaboto-ɗaa naa? Tama a nanaali ko ɓe mbiyete koo?
61 Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo
ana lamndoo mo kasen, ana wiya:
—Aan a Almasiihu, ɓii mo jettooje ngoodani oo naa?
62 O jaabii, o wii:
—Miin woni kanko. On njiyan Ɓii Neɗɗo ana jooɗii ɲaamo Jom Baawɗe oo,§
ana warda e duule kammu.*
63 E ley ɗum, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo mettaa faa seeki kaddule mum,
wii:
—En kaajaaka seedee'en hankasen.
64 On narrii noppi mooɗon ko o bonkii Laamɗo koo. Koɗum njii-ɗon hen?
Ɓe fuu ɓe mbii omo haani wareede.
65 Yoga maɓɓe fuɗɗi tuttude e makko, ɓe cuddi yeeso makko, eɓe culkoo mo,
eɓe mbiya mo:
—Annditin culkiiɗo ma!
Nii doomooɓe ɓee nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa

66 E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e horɓe Jottinoowo
Sadaka Mawɗo yottii.
67 Nde o yiinoo Piyeer ana ƴuwloo ndee, o taykitii ɗum, o wii:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.
68 Nii Piyeer yeddi mo, wii:
—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.
Caggal ɗum, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan ndontoori jog-
gini.]†
69 Nde korɗo oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinooɓe ɗon ɓee, wii:
—Oo yo gooto maɓɓe!
70 Piyeer yeddi kasen. Ɗon e ɗon darinooɓe ɗon ɓee mbii Piyeer:
—Tayoral, a gooto e maɓɓe, sabi a Galilinke.
71 Nii o fuɗɗi hunaade e huttaade, omo wiya:
—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!
72 Ndontoori joggini ɗiɗaɓerde, Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo ɗum koo:
«Ɓade ndontoori jogginde cili ɗiɗi, a wiyan a anndaa kam cili tati.» O darii
omo woya.

---

§ **14:62** Jabuura 110.1 * **14:62** Daniyel 7.13 † **14:68** Cakite aaya 68 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyde ɗii.

15

No Pilaatu lamndorii Iisaa

1 Beetee law, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe e dunkee'en Sariya e
waalde Saahiiɓe ndee, ɓe fuu ɓe ndawridi. Ɓe kaɓɓi Iisaa, ɓe naɓi ɗum to
Pilaatu goforneer oo.
2 Pilaatu lamndii mo, wii:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
O jaabii, o wii:
—No mbii-ɗaa nii.
3 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee ana ngullanoroo mo kulle keewɗe.
4 Pilaatu lamndii mo kasen:
—Walaa ko njaaboto-ɗaa naa? A nanaali ko ɓe ngullani maa koo fuu naa?
5 Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa ɗum haaynii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteeɗo

6 Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimɓe ɓee suɓaade e ka-
sunkooɓe ɓee mo njiɗi yoppitaneede.
7 Gorko biyeteeɗo Barabas murtidiino e woɓɓe faa ɓe mbari neɗɗo. Oon
wakkati, eɓe uddanoo kasu saabe ko ɓe ngadi koo.
8 Jamaa oo ŋabboyi to Pilaatu woni too, naati e ɲaagaade ɗum waɗana ɓe ko
woownoo waɗande ɓe koo.
9 O jaabii ɓe, o wii:
—Oɗon njiɗi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
10 Sabi o anndii hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee haasidaaku waɗi so
ndokkitiri mo.
11 Kaa ɓe ndunyi jamaa oo e ɲaagaade Pilaatu yoppitana ɓe Barabas ɓurani
ɓe yoppita Iisaa.
12 Pilaatu jaabii kasen, wii ɓe:
—Ndennoo, koɗum njiɗ-ɗon mi waɗa mo mbiyaton kaananke Yahu-
udiyankooɓe oo?
13 Ɓe ngulli:
—Tontu mo e leggal bardugal!
14 Pilaatu lamndii ɓe:
—Koɗum o waɗi ko boni?
Ɓe ɓeydi dukude semmbe:
—Tontu mo e leggal bardugal!
15 Nde wonnoo Pilaatu ana yiɗi welnude ɓerɗe jamaa oo, yoppitani ɗum'en
Barabas. Caggal ɗum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, tontoyee e leggal bardugal.
16 Sordaasi'en ɓee naɓi mo naannoyi mo ley galle to huɓeere ndee woni too,
mooɓti fedde sordaasi'en ɓee fuu.
17 Ɓe ɓoorni mo burmusuure woɗeere,* ɓe caɲi tenngaade gi'e ɓe kippi e
hoore makko.
18 Ɓe keddii eɓe calmina mo, eɓe mbiya:
—Saɗi, kaananke Yahuudiyankooɓe.
19 Eɓe piira hoore makko kalacal, eɓe tutta e makko, ɓe tuggi koppi maɓɓe
eɓe cujidana mo.
20 Nde ɓe tilii jaayrude mo ndee, ɓe itti burmusuure woɗeere ndee, ɓe
ɓoorni mo kaddule makko, ɓe naɓi mo sella faa ɓe tontoya mo e leggal
bardugal.

---

* **15:17** Wakkati Iisaa, ***burmusuure woɗeere*** yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

21 Gorko gooto biyeteeɗo Simon, jeyaaɗo Sireene, baaba Aleksandere e
Rufus, ana ɓettoroo ɗon iwruɗo ley ladde. Sordaasi'en ɓee ndoolɗini mo o
wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal.
22 Ɓe naɓi Iisaa nokku biyeteeɗo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku
laalagal hoore.)
23 Ɓe ngaddani mo peguujam njillondiraaɗam e safaare haaɗunde yalla
omo yara, kaa o jaɓaali.
24 Ɓe tonti mo e leggal bardugal, ɓe pecciri kaddule makko urwa, ɓe anndi
ko gooto fuu heɓata.†
25 Nde ɓe tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beetee.
26 Ɓe mbinndi e alluwal tiimde hoore makko daliili ko tonti mo:
KAANANKE YAHUUDIYANKOOƁE.
27 Ɓe tontidi mo e yanooɓe ɗiɗon, gooto ɲaamo makko, goɗɗo oo nano
makko. [
28 ‡]
29 Yimɓe yaɓɓotooɓe ɗon ɓee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ana
mbiya:
—Ƒoo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balɗe
tati,
30 biltu hoore maa, jippa leggal bardugal ngal!
31 Hono non, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee duu njaayriri mo, kaɲum e
dunkee'en Sariya ana mbiyondira e ko'e mum'en:
—O biltii woɓɓe, kaa o ronkii biltude hoore makko!
32 Kanko Almasiihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jippoo leggal bardugal
ngal, yalla eɗen njiya ngoondinen!
Yanooɓe ɗiɗon ɓe o tontidaa ɓee duu ana mbonkoroo mo non.
33 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e leydi ndii fuu faa wakkati
yamnde tati kiikiiɗe.
34 E ley yamnde tati kiikiiɗe ndee, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:
—*Eloyi, eloyi, lama sabaktanii?* (Ɗum woni: «Laamɗo am, Laamɗo am!
Koɗum waɗi so njoppu-ɗaa kam?»§)
35 Yoga e darinooɓe ton ɓee nde nanunoo ɗum ndee, mbii:
—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!
36 Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley biineegiri, haɓɓi ɗum e sawru,
feewtini hunduko makko yalla omo ɓuuccoo, wii:
—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!
37 Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, ɗali aduna.
38 Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa
ley, laatii taye ɗiɗi.
39 Hooreejo sordaasi'en darinooɗo yeeso makko oo yii no o ɗaliri aduna
nii, wii:
—So goonga nii, oo neɗɗo yo Ɓii Laamɗo!
40 Rewɓe yogaaɓe ana toowti, ana coynoo. Ana e maɓɓe: Mariyama mo
Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba suka e Yoses.
41 Ɓeen njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o wonnoo Galili ndee.
E rewɓe woɓɓe kasen, ŋabbidinnooɓe e makko Urusaliima ana ngonnoo ɗon.

No tew Iisaa waɗiraa e yanaande

---

† **15:24** Jabuura 22.19 ‡ **15:28** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 28:*Ɗum tabintini Binndi biiɗi: «O hiisodaama e bonɓe.»* § **15:34** Jabuura 22.1

42 Hiiri, ɗum hawri e wakkati lanndinal tawi ɲalaande fowteteende ɓadike
fuddude.
43 Gooto e waalde Saahiiɓe, tedduɗo, biyeteeɗo Yuusufu mo Arimatiya,
wari. Kanko duu omo doomunoo ɓanngugol Laamu Laamɗo oo. O hulaali
yaade to Pilaatu o ndaarda ɗum tew Iisaa.
44 Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee, noddi hooreejo
sordaasi'en, lamndii ɗum so tawii yo goonga o maayii.
45 Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo ɗum ndee, o duŋanii Yuusufu
ɓamta tew oo.
46 Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fiili ɗum e kasanke oo, o
watti ɗum e yanaande asaande ley haayre. Caggal ɗum, o talliti haayre, o
uddiri damal yanaande ndee.
47 Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o waɗaa too.

16

No Iisaa immintiniraa

1 Nde ɲalaande fowteteende ndee ɓettinoo ndee, Mariyama mo Magdala
e Salome e Mariyama inna Yaakuuba, coodi nebameeji uurooji ngaddi faa
nguja e tew makko oo.
2 Ɲannde alan, ɓe ngari e yanaande ndee beetee kecco wakkati puɗal
naange.
3 Ɓe ndarii eɓe mbiyondira:
—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande ndee?
4 Kaa nde ɓe kunci gite ndee, ɓe njii haayre ndee tallitaama. Ende mawni
sanne.
5 Wakkati ɓe naatunoo e yanaande ndee, ɓe njii jokolle ana jooɗii bannge
ɲaamo ana ɓoornii saaya ndaneewa, ɓe kuli.
6 O wii ɓe:
—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanooɗo oo tewtaton. O immitike, o
walaa ɗoo. Nokku ɗo o waɗanoo ɗoo, annii.
7 Jooni kaa, njehee, mbiyoyee taalibaaɓe makko ɓee e Piyeer o adoyto on
Galili. Ton njiyoyton mo, hono no o wiirunoo on nii.
8 Rewɓe ɓee njalti yanaande ndee, ɓe ndogi eɓe ciɲɲa kulol cattungol. Ɓe
kaalanaali fay gooto huunde no ɓe poti hulde.
————————————————————
9 Caggal Iisaa wuurtii beetee law ɲannde alan, Mariyama mo Magdala mo
o ribbani seyɗaani'en njeɗɗon oo, kaŋum mo adii ɓanngande.
10 O yehi humpitoyde ɗum wondunooɓe e Iisaa ɓee, tawi eɓe cunaa eɓe
mboya.
11 Ko ɓe nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo, fuu ɓe
ngoondinaali ɗum.
12 Caggal ɗum, o ɓanngirani ɗiɗon maɓɓe mbaadi ngonndi, eɓe nanngi
laawol jahoowol ladde.
13 Ɓe ngarti ɓe kumpitoyi heddiiɓe ɓee, ɓe ngoondinaali ɗum'en kaŋum'en
duu.
14 Ko sakitii koo o ɓanngani taalibaaɓe sappo e go'o ɓee tawaaɓe ana
ɲaama. O ɲiŋiri ɓe waasude maɓɓe goondinde e yoorde maɓɓe ɓernde, sabi
ɓe ngoondinaali yiiɓe mo caggal immitagol makko ɓee.
15 O wii ɓe:
—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-ɗon tagoore ndee fuu Kabaaru Lobbo
oo.
16 Goondindo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo goondinaali jukkete.

17 Ɗii kaayeefiiji ana ngoodani goondiɓe ɓee: ɓe ndibbiran seyɗaani'en
saabe am, ɓe kaalan ɗemle kese,
18 ɓe nanngiran ɓoggi leydi juuɗe maɓɓe. Fay so ɓe njarii poson, fay huunde
waɗataa ɓe. Ɓe pawan junngo maɓɓe e ɲawɓe, cella.
19 Caggal Iisaa Joomiraaɗo oo haaldii e maɓɓe, ŋabbinaa kammu, jooɗii
ɲaamo Laamɗo.
20 Kaa kamɓe, ɓe njehi eɓe mbaajoyoo ley nokkuuje fuu. Joomiraaɗo ana
wondi e maɓɓe, tabintiniri konngol ngol taagumansaaji jaadooji e maggol.*

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyde ɗii.

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

1 Yimɓe heewɓe kornii jantaade kulle gaɗuɗe hakkunde men,
2 hono no seediiɓe gila puɗɗooɗe, laatiiɓe kaadime'en konngol ngol ɓee,
kaalaniri en nii.
3 Tawfilus tedduɗo, mi wiɗike kulle ɗee fuu gila arannde, mi tawii ana
haani mi winndane ɗum no waɗiri nii,
4 yalla aɗa heɓa tayoral jannde nde njanngine-ɗaa ndee yo goonga.

No Jibiriilu sapporii pinaaɗe Yaayaa

5 E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jottinoowo sadaka
biyeteeɗo Jakariyaa ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, ɓii Haaru-
una oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet.
6 Ɓe ɗiɗon fuu ɓe fooccitiiɓe yeeso Laamɗo, eɓe njokki jamirooje Joomi-
raaɗo e sariyaaji mum fuu, ɲiŋoore fuu walaa e maɓɓe.
7 Kaa ɓe keɓaalino ɓiɗɗo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu ɓe
ɗiɗon fuu ɓe naywii.
8 Ɲannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso
Laamɗo, sabi ɲannde mum yo waalde makko jeyti.
9 Nde wonnoo yottinooɓe sadaka ana mboownoo waɗude urwa, nii urwa
nanngi mo faa o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi.
10 Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo.
11 Oon wakkati, malaa'ika Joomiraaɗo ɓanngani mo, darii ɲaamo urirde
ndee.
12 Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana siɲɲa.
13 Malaa'ika oo wii mo:
—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa
Elisabet rimante ɓiɗɗo gorko, inndiraa ɗum Yaayaa.
14 Oon ɓiɗɗo waddante seyo manngo, heewɓe ceyorto pinaaɗe makko,
15 sabi o laatoto tedduɗo e Joomiraaɗo. O yarataa doro, o yarataa huunde
fuu ko sigirta. O heewan Ruuhu Ceniiɗo gila e ley reedu inniiko,
16 o wartiran ɓiɓɓe Israa'iilankooɓe heewɓe e Laamɗo Joomiraaɗo mum'en.
17 O ardoto Joomiraaɗo oo warde, o wonda e ruuhu e baawɗe ɗe annabi
Iliyaasa heɓunoo, faa o wartira ɓerɗe baabiraaɓe faade e ɓiɓɓe mum'en, faa o
wartira murtuɓe duu e hakkille fooccitiiɓe, kaɲum e moyyinande Joomiraaɗo
oo leɲol lanndiniingol.
18 Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:
—Hono hen anndiran-mi ɗum goonga? Sabi miin mi naywii, jom suudu
am oo duu waɗii duuɓi.
19 Malaa'ika oo jaabii mo, wii:
—Miin woni Jibiriilu darotooɗo yeeso Laamɗo, mi nelaaɗo e maa faa mi
haalane oo kabaaru lobbo.
20 Ndennoo jooni a muumɗan. A haalataa so wanaa wakkati mo ɗum
tabiti, sabi a goonɗinaali haala am. Haala am kaa tabitoyan so wakkati
majjum warii.
21 E ley ɗum fuu tawi yimɓe ɓee ana ndoomi Jakariyaa, ana kaaynaa ko
ɓooyni ɗum ley Suudu Dewal Mawndu too.

22 Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e maɓɓe. Ɓe paami won ko jergii
e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O darii omo haalda e maɓɓe
muumankoore, o heddii e muumaaku.
23 Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.
24 Caggal ɗeen balɗe, Elisabet jom suudu makko oo reedi, dammbii hakke
lebbi joy, ana wiya:
25 —Ɗum woni ko Joomiraaɗo waɗani kam nde wattani kam hakkille, ittani
kam dukkuru hakkunde yimɓe.

No Jibiriilu sapporii pinaaɗe Iisaa

26 E ley lewru Elisabet jeegoɓurdu nduu, Laamɗo neli malaa'ika Jibiriilu e
ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu ley leydi Galili,
27 faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteeɗo Yuusufu sabbi. Surba oo
ana wiyee Mariyama.
28 Malaa'ika oo naati ɗo Mariyama woni ɗoo, wii ɗum:
—Aan e jam, keɓuɗo moyyere Laamɗo. Joomiraaɗo ana wondi e maa.
29 Haala kaa jiiɓi hakkille Mariyama, darii ana miila ko ngoo jowtaango
waawi laataade.
30 Nii malaa'ika oo wii mo:
—Mariyama pati hul! Sabi a heɓii moyyere iwnde e Laamɗo,
31 a reedan, ndimaa ɓiɗɗo gorko, inndiraa ɗum Iisaa.
32 Oon ɓiɗɗo laatoto tedduɗo, o noddirte Ɓii Laamɗo Toowɗo. Laamɗo
Joomiraaɗo hokkan mo laamu maamiiko Daawuuda.
33 O laamoto iwdi Yaakuuba, laamu makko timmataa abada.
34 Mariyama wii malaa'ika oo:
—Hono ɗum laatortoo, mi anndaa gorko?
35 Malaa'ika oo jaabii mo, wii:
—Ruuhu Ceniiɗo jippoto e maa, baawɗe Laamɗo Toowɗo oo kuurete no
ɗowdi nii. Saabe ɗum, ɓiɗɗo mo ndimataa oo noddirte Ceniiɗo, noddirte Ɓii
Laamɗo.
36 Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu ɓamii reedu, taweede mo naywii
fuu, mo riman ɓiɗɗo gorko. Ana wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni
e lewru makko jeegoɓurdu,
37 sabi walaa fuu ko Laamɗo waawaa.
38 E oon wakkati, Mariyama wii:
—Miin, mi korɗo Joomiraaɗo. Yo laatanoram no mbiiru-ɗaa nii.
Caggal ɗum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

39 E ley ɗeen ɲalaaɗe, Mariyama immii law yehi ngeenndi Yahuudiya
ngootiri ngonndi dow baamle kaaye.
40 O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet.
41 Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, ɓiɗɗo gonɗo e reedu mum
oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniiɗo,
42 ilinii, wii:
—A barkinaaɗo hakkunde rewɓe, ɓiɗɗo mo caaw-ɗaa oo duu yo barki-
naaɗo.
43 Miin, ko ngon-mi faa inna Joomam naata galle am?
44 Nde jowtaango maa toɓɓinoo e nowru am ndee, ɓiɗɗo gonɗo e reedu am
oo dillinike saabe kuyam.
45 A welii hoore, aan goondinɗo ko Joomiraaɗo fodan maa koo laatoto.

Yimre Mariyama

46 Mariyama wii:
—Yonki am ana yetta Joomiraaɗo,
47 ɓernde am ana heewi seyo Laamɗo
Kisinoowo kam,
48 sabi o yurmike kam,
miin, kordo makko lo'uɗo oo.
Gila jooni jamaanuuji fuu noddiran kam belɗo hoore.
49 Sabi Jom Baawɗe oo waɗanii kam kulle mawɗe!
Innde makko yo seniinde.
50 Yurmeende makko herataa e hulɓe mo abada.
51 O gollirii golleeji mawɗi junngo makko semmbinngo,
o saakii mawninkiniiɓe.
52 O ɓoortii kaanankooɓe iwde e laamu mum'en,
o toownii leyɗuɓe.
53 O haarnirii yolbuɓe kulle lobbe,
o wirfintinii taajiri'en juuɗe ɓole.
54-55 O faabike Israa'iilankooɓe, jiyaaɓe makko,
o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwdi mum faa abada,
hono no o fodanirnoo njaatiraaɓe men nii.
56 Mariyama faɓɓidi e Elisabet ko waarata e lebbi tati, caggal mum, hooti suudu mum.

Haala pinaaɗe Yaayaa

57 Wakkati ɓeynugol Elisabet yottii, o ɓeyni o heɓi ɓiɗɗo gorko.
58 Taakallemme'en makko e sakiraaɓe makko nani hinnee mawɗo mo Joomiraaɗo waɗani mo oo, ceyodii e makko.
59 Nde cukalel ngel hiɓɓinnoo yontere ndee, ɓe ngari taadude ngel.* Ɓe njiɗiino inndirde ngel baaba maggel Jakariyaa,
60 kaa inna maggel jaɓaali, wii ngel inndiree Yaayaa.
61 Ɓe mbii ɗum:
—Sii maa fuu walaa inndiraaɗo ndee innde.
62 Ɓe lamndorii baaba maggel muumankoore, homo yiɗi ɓiyum oo inndiree.
63 Jakariyaa lamndii alluwal, winndi e maggal: «Innde maggel yo Yaayaa.» Ɓe fuu ɓe kaaynaa.
64 Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa yoppitaa, ɗemngal mum humtaa, watti haalde e yettude Laamɗo.
65 Kulol nanngi hoɗuɓe e seraaji ɗii ɓee fuu. Kasen duu ɗum saakii e ley haayre Yahuudiya fuu.
66 Nanɓe ɗum ɓee fuu ndesi ɗum e hakkillaaji mum'en, ana mbiya: «Koɗum ngel cukalel foti laataade?» Sabi ɓe njii baawɗe Joomiraaɗo ana e maggel.

Yimre Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceniiɗo, sappii, wii:
68 —Jettooje ngoodanii Joomiraaɗo, Laamɗo Israa'iila,
sabi faabike yimɓe mum, soottitike ɗum'en.
69 O waddanii en kisinoowo tedduɗo
iwɗo e suudu Daawuuda, kaadime makko oo
70 hono no o haalirnoo e kunduɗe annabaaɓe makko seniiɓe gila arannde nii.
71 O fodii o danndan en e konnee'en men,

* **1:59** Neesu Yahuudiyankooɓe, so suka gorko rimaama, ɲannde inndaa fuu, nden taadetee duu.

o ittan en e juuɗe wayɓe men.
72 O ɓannginanan en yurmeende nde o ɓannginani maamiraaɓe men ndee,
sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,
73 ɗum yo hunoore nde o hunanii maama men Ibarahiima.
Hunoore ndee woni o hokkan en
74-75 rewirde mo rafi kulol ley nguurndam men fuu
e ley senaare e fooccitaare yeeso makko,
tawi en ittaaɓe e juuɗe konnee'en men.
76 Aan duu ɓinngel am, a noddirte annabaajo Laamɗo Toowɗo,
sabi a ardoto Joomiraaɗo oo warde faa moyyinanaa mo laawol,
77 faa anndinaa yimɓe makko o hisiniran ɗum'en yaafaamuya luutti.
78 Sabi Laamɗo men yo keewɗo yurmeende,
faa o faaboroo en nanndudo e fooyre iwrunde dow,
79 yalla ana fooynana wonɓe e nimre, fooynana wonɓe e kulol maayde,
watta koyɗe men e laawol jam.
80 Suka oo ana mawna, hakkille mum ana ɓeydoo. O jooɗii ley ladde jeereende faa wakkati mo o ɓannginanaa Israa'iila.

2

Haala pinaaɗe Iisaa Almasiihu

1 E ley ɗeen balɗe, Ogusta kaananke mawɗo oo, yamiri limgal waɗee e ley laamu Roma fuu.
2 Kanngal woni limgal aranal, forri e laamu Kiriniyas ley leydi Siriya.
3 Yimɓe fuu njehi winndoyaade, gooto fuu e ngeenndi mum'en.
4 Yuusufu duu immii Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha ngeenndi Daawuuda mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi e leɲol Daawuuda jaati mo iwata.
5 O yehi ton winndoyaade, kanko e Mariyama cabbaaɗo makko, cowiiɗo.
6 E ley gonal maɓɓe ton, wakkati ɓeynugol Mariyama yottii,
7 o dikkii hammadi makko, o saawi ɗum e licce, o lelni ɗum ley akalaawal, sabi ɓe keyaali e jippunde ndee.
8 Duroobe ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e seraaji ɗii.
9 Malaa'ika Joomiraaɗo ɓanngani ɓe, teddeengal Joomiraaɗo filii ɓe hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi ɓe.
10 Nii malaa'ika oo wii ɓe:
—Pati kulee! Sabi mi garɗo haalande on Kabaaru Lobbo gaddanoowo leɲol ngol fuu seyo manngo.
11 Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi Daawuuda ndii, kanko woni Almasiihu, kanko woni Joomiraaɗo oo.
12 Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana saawaa e licce, ana lelnaa ley akalaawal.
13 Ɓon e ɗon, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti malaa'ika arano oo, naati e yettude Laamɗo, ana mbiya:
14 —Teddeengal woodanii Laamɗo Toowɗo! Jam woodanii yimɓe dow leydi, yimɓe horsuɓe e makko ɓee.
15 Nde malaa'ika'en ɓee ceerti e maɓɓe ndee, ŋabbiti kammu. Duroobe ɓee ndarii ana mbiyondira:
—Njehen Baytilaama, yeewen ko waɗi, ko Joomiraaɗo anndini en koo.
16 Ɓe keɲii, ɓe njehi, ɓe tawi ton Mariyama e Yuusufu e cukalel keccel ngel engel lelnaa ley akalaawal.

17 Nde ɓe njiinoo ngel ndee, ɓe kaalti ko malaa'ika oo haalnoo e maggel koo.
18 Nanɓe haala durooɓe ɓee fuu, kaayɗe nanngi ɗum'en.
19 Kaa Mariyama ana resi ɗum fuu e hakkille mum, o heddii omo miiloo ɗum.
20 Caggal ɗum, durooɓe ɓee mbirfitii ana teddina Laamɗo ana njetta ɗum, saabe ko ɓe nani e ko ɓe njii. Sabi ɗum fuu ɗum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo ɓe nii.

No Iisaa taadiraa e no ɓattiniraa Joomiraaɗo

21 Nde ɲalooma jettaɓo pinaaɗe cukalel ngel yottinoo ndee, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Ɗum woni innde nde malaa'ika oo haalannoo Mariyama gila reedaali ndee.
22 Nde laaɓugol Mariyama yottinoo, hono no Sariya Muusaa yamiri nii, ɓe naɓi cukalel ngel Urusaliima faa ɓe ɓattina ngel Joomiraaɗo.
23 Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraaɗo:
«Ɓiɗɗo gorko hammadiijo fuu, Joomiraaɗo woodani.»†
24 Ɓe ngaɗi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraaɗo yamiri nii: ɓiɓɓe buugaaji ɗiɗi naa ɓiɓɓe pooli maraaɗi ɗiɗi.
25 Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiyee Simeyon. Ruuhu Ceniiɗo ana e makko, o gorko pooccitiiɗo kulɗo Laamɗo, omo heɗinoo wakkati mo gondi Israa'iila coccetee.
26 Ruuhu Ceniiɗo oo anndinnoo mo e koyɗol, o maayataa o yiyaali Almasi-ihu Joomiraaɗo oo.
27 Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wakkati mo saaraaɓe ɓee ngaddi cukalel ngel faa ngaɗana ɗum ko Sariya oo yamiri koo.
28 Simeyon nanngi ngel, tammbii ngel e juuɗe mum, darii ana yetta Laamɗo, ana wiya:
29 —Joomiraaɗo, fodoore maa ndee tabitii,
ɓamtu maccuɗo maa e jam.
30 Sabi mi yiirii gite am kisindam
31 ɗam lanndinani-ɗaa yimɓe fuu.
32 Kisindam ɗam yo fooyre yaaynanoore leɲi aduna oo fuu,
ɗam fooyre teddinoore leɲol maa Israa'iila duu.
33 Ko haalaa e maggel koo, haaynii inna maggel e baaba maggel.
34 Simeyon duwanii ɓe, wii Mariyama, inna maggel:
—Ngel cukalel wardii liɓude yogaaɓe e imminde yogaaɓe ley Israa'iila. Ngel finnde nde yimɓe calotoo.
35 Nii miilooji gondi e yimɓe ɓanngirta. Aan e hoore maa, metti suufan ɓernde maa no kaafaawi nii.
36 Annabaajo debbo biyeteeɗo Anna ana ɗon kaɲum duu. O ɓii Fanu'iila, jeyaaɗo e suudu Asiira. O naywii sanne. O suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko duuɓi jeɗɗi,
37 oon maayi, o heddii o walaa gorko. Jooni duuɓi makko ana mbaara e capanɗe jetti e nay, o yaltataa Suudu Dewal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraaɗo koorka e duwaawu, jemma e ɲalooma fuu.
38 E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta Laamɗo, omo haalana doomtuɓe coottitaari Urusaliima ɓee fuu kabaaru cukalel ngel.

---

* **2:21** Neesu Yahuudiyankooɓe, so suka gorko rimaama, ɲannde inndaa fuu, nden taadetee duu.
† **2:23** Pergu 13.2,12,15; Limooje 18.15-16

39 Nde Yuusufu e Mariyama ngaɗunoo huunde fuu ko Sariya Joomiraaɗo
yamiri koo ndee, ɓe mbirfitii ngeenndi maɓɓe Nasaraatu ley leydi Galili.
40 Cukalel ngel ana mawna, ana ɓeydoroo semmbe e hakkille. Korsa
Laamɗo ana e maggel.

No Iisaa haaldiri e jannginooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

41 Hitaande fuu, saaraaɓe Iisaa ŋabban Urusaliima so iidi Paska warii.
42 Nde o heɓi duuɓi sappo e ɗiɗi ndee, ɓe ŋabbi Urusaliima no ɓe
mboowrunoo nii, ɓe naɓori mo.
43 Iidi oo tilii, ɓe mbirfitii ɓe kooti, jaka Iisaa heddike Urusaliima, tawi ɓe
anndaa,
44 ɓe cikkuno omo wondi e yaaduɓe maɓɓe. Ɓe njehi ŋalooma kiɓɓo. Caggal
mum, ɓe puɗɗi tewtude mo hakkunde sakiraaɓe maɓɓe e yiɓɓe maɓɓe.
45 Kaa nde wonnoo ɓe njiitaali mo ndee, ɓe mbirfitii Urusaliima tewtoyde
mo.
46 Balɗe tati caggal mum, ɓe tawi mo ley Suudu Dewal Mawndu, omo jooɗii
hakkunde jannginooɓe, omo hettindii ɗum'en, omo lamnditoo ɗum'en.
47 Hettindiiɓe mo ɓee fuu kaaynaa hakkille makko e jaabuuji makko.
48 Nde saaraaɓe makko njiiti mo ndee, kaayɗe nanngi ɗum'en. Inna makko
wii mo:
—Ɓinngel am, ko saabii so ngaɗu-ɗaa min nii? Miin e baaba maa fuu, min
cuŋlii e tewtude ma.
49 O jaabii, o wii:
—Koɗum waɗi so oɗon tewta kam? Tama on anndaa ana tilsi mi wona e
suudu Baabiraaɗo am?
50 Kaa ɓe paamaali haala ka o haalani ɓe kaa.
51 Caggal ɗum, o regodii e maɓɓe, ɓe kooti Nasaraatu, o ɗowtanii ɓe. Inna
makko ana resunoo kulle ɗee fuu e hakkille mum.
52 Iisaa ana mawna, hakkille mum ana ɓeydoo. Laamɗo e yimɓe fuu
korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

1-2 Laamɗo loowi Yaayaa ɓii Jakariyaa oo konngol mum ley ladde
jeereende. Ɗum hawrii e hitaande sappo e joyoɓerde laamu Tibeer kaananke
Roma mawɗo oo, nde Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya,
Hirudus duu ana laamii Galili, mawnum Filipa ana laamii leydi Ituriya e
Tarankoniti, Lisaniya duu ana laamii leydi Abileen, hawri e nde Annas e
Kayafas ngonnoo hooreeɓe yottinooɓe sadaka.
3 Yaayaa yiilii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooynoo yimɓe tuuba, lootee
lootogal batisima yalla luutti mum'en ana njaafee.
4 Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya:
«Neɗɗo ana ooynoo ley ladde jeereende ana wiya:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo ngol,
ndartinee ɗati makko!
5 Naɗɗiire fuu diɗɗete,
waamnde haayre e toowondireere fuu leydinee,
laawi ooŋiiɗi fuu ndartinee,
laawi bondi fuu moyyintinee!
6 Neɗɗo fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamɗo.»*

* **3:6** Esaaya 40.3-5

7 Yimɓe heewɓe ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee lootogal batisima. Kaa
omo wiya ɓe:
—Ɓiɓɓe bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e ɓerɗe mon: «Minen, min
taaniraaɓe Ibarahiima.» Sabi miɗo wiya on: Laamɗo ana waawi waylitinde
ɗee kaaye laatoo ɓiɓɓe Ibarahiima.
9 Jooni jammbere ndee huncaama faa soppa ɗaɗi leɗɗe. Ndennoo, lekki
fuu ki rimataa ɓiɗɗe lobbe, soppete, wedee e yiite.
10 Yimɓe ɓee lamndii mo, mbii:
—Koɗum min kaani waɗude?
11 O jaabii ɓe, o wii:
—Neɗɗo fuu jogiiɗo saayaaji ɗiɗi, yo hokku ngoota kaa mo walaa, neɗɗo fuu
jogiiɗo nguure, yo waɗu hono non.
12 Duwaaɲe'en ngari kaɲum'en duu faa lootee lootogal batisima, mbii mo:
—Moobbo, koɗum min kaani waɗude?
13 O jaabii ɓe, o wii:
—Pati njoɓinee yimɓe ko yawti sariya.
14 Sordaasi'en lamndii mo kaɲum'en duu, mbii:
—Minen nee, koɗum min kaani waɗude?
O wii ɓe:
—Pati ngarɲee fay gooto, pati kappee fay gooto fenaande, keɲɲitoree njoɓdi
mon.
15 Tawi yimɓe fuu ana ndenngii Almasiihu, gooto e maɓɓe fuu ana miila e
ɓernde mum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu ya?
16 Yaayaa jaabii ɓe fuu, wii:
—Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa ɓurɗo kam baawɗe ana wara.
Mi fotaa fay humtude ɓoggi paɗe makko. Kanko, Ruuhu Ceniiɗo e yiite o
batisirta on.
17 O lanndinike faa o hennoo ɲamri makko faa laaɓa. O mooɓta ɲamri ndii
ley beembal makko, kaa ɲaande ndee o duppiran ɗum yiite nge ɲifataa.
18 Tawi Yaayaa ɓannginanii yimɓe kabaaru Laamɗo, o waajorike ɓe kulle
keewɗe.
19 Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino ɗum saabe tayii Hirudiya jom suudu
mawnum, kaɲum e kulle goɗɗe bonɗe fuu ɗe waɗannoo.
20 Hirudus yowi hen bonnde wonnde kasen, o uddii Yaayaa e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

21 Ɗo yimɓe fuu lootaa lootogal batisima ɗoo, ɗoo Iisaa duu lootaa. Wakkati
mo o duwotoo oo, kammu udditii,
22 Ruuhu Ceniiɗo jipporii e makko mbaadi wuugaandu. Daande ooynii
iwde dow kammu, wii:
—Aan woni Ɓiyam mo korsin-mi, aan cuɓii-mi.

Haala dammbe Iisaa

23 Nde Iisaa fuɗɗata golle mum ndee, duuɓi mum ana njaara e capantati. E
ley jate yimɓe, Iisaa yo ɓii Yuusufu.
Yuusufu yo ɓii Eli,
24 Eli ɓii Matat,
Matat ɓii Lewi, Lewi ɓii Melki,
Melki ɓii Yannaayi, Yannaayi ɓii Yuusufu,
25 Yuusufu ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Amos,
Amos ɓii Nahum, Nahum ɓii Hesili,
Hesili ɓii Naggaayi,

26 Naggaayi ɓii Maata,
Maata ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Semeyin,
Semeyin ɓii Yuseka, Yuseka ɓii Yoda,
27 Yoda ɓii Yohana, Yohana ɓii Resa,
Resa ɓii Jorobaabel, Jorobaabel ɓii Salaatiyel,
Salaatiyel ɓii Neeri,
28 Neeri ɓii Melki,
Melki ɓii Addi, Addi ɓii Kusama,
Kusama ɓii Almadama, Almadama ɓii Eri,
29 Eri ɓii Iisaa, Iisaa ɓii Eliyeseer,
Eliyeseer ɓii Yorima, Yorima ɓii Matat,
Matat ɓii Lewi,
30 Lewi ɓii Simeyon,
Simeyon ɓii Yahuuda, Yahuuda ɓii Yuusufu,
Yuusufu ɓii Yonam, Yonam ɓii Eliyakim,
31 Eliyakim ɓii Malaya, Malaya ɓii Menna,
Menna ɓii Mattata, Mattata ɓii Natana,
Natana ɓii Daawuuda,
32 Daawuuda ɓii Yessa,
Yessa ɓii Obed, Obed ɓii Bo'es,
Bo'es ɓii Sala, Sala ɓii Nasuuna,
33 Nasuuna ɓii Aminadaabu, Aminadaabu ɓii Adamin,
Adamin ɓii Arni, Arni ɓii Hisuruuna,
Hisuruuna ɓii Fares, Fares ɓii Yahuuda,
34 Yahuuda ɓii Yaakuuba, Yaakuuba ɓii Isiyaaka,
Isiyaaka ɓii Ibarahiima, Ibarahiima ɓii Taraha,
Taraha ɓii Nahor,
35 Nahor ɓii Saruku,
Saruku ɓii Ragawu, Ragawu ɓii Faleka,
Faleka ɓii Eber, Eber ɓii Sala,
36 Sala ɓii Kaynam, Kaynam ɓii Arfasada,
Arfasada ɓii Samu, Samu ɓii Nuuhu,
Nuuhu ɓii Lamaka,
37 Lamaka ɓii Matusala,
Matusala ɓii Henok, Henok ɓii Yarada,
Yarada ɓii Maleliyel, Maleliyel ɓii Kaynam,
38 Kaynam ɓii Enos, Enos ɓii Setu,
Setu ɓii Aadama, Aadama ɓii Laamɗo.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

1 Iisaa iwi maayo Urdun yo keewɗo Ruuhu Ceniiɗo. Ruuhu oo naɓi mo ley
ladde jeereende.
2 To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balɗe capanɗe nay ana tewta
seytaade mo. Fay huunde o ɲaamaali ley ɗen ɲalaaɗe fuu. Ko sakitii koo, o
yolbi.
3 Ibiliisa wii mo:
—So a Ɓii Laamɗo, yamir ndee haayre laatoo ɲaamdu.
4 Iisaa jaabii mo, wii:
—Ana winndii: «Wanaa ɲaamdu tan neɗɗo wuurdata.»*

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3

5 Ibiliisa naɓi mo nokku toowɗo, holli mo wakkati gooto laamuuji aduna
oo ɗii fuu,
6 wii mo:
—Mi hokkete baawɗe dow ɗum fuu, kaŋum e teddungal mum. Sabi miin
hokkaa ɗum, miɗo waawi hokkude mo muuy-mi.
7 So a sujidanii kam, ɗum fuu yo aan jey.
8 Iisaa jaabii mo, wii:
—Ana winndii: «Joomiraaɗo maa Laamɗo tan kaan-ɗaa sujidande, kanko
tan kaan-ɗaa rewde.»†
9 Kasen Ibiliisa naɓi mo Urusaliima, darni mo dow leŋŋe-leŋŋe Suudu
Dewal Mawndu, wii mo:
—So a Ɓii Laamɗo, suur njippo-ɗaa e leydi,
10 sabi ana winndii:
«O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»
11 Ana winndii kasen:
«Ɓe njaɓɓete, pati koyngal maa gaaŋoo e haayre.»‡
12 Iisaa jaabii mo, wii:
—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamɗo, Joomiraaɗo maa.»§
13 Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko seeɗa.

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa

14 Iisaa wirfitii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum, kabaaru makko
saakii e leydi ndii fuu.
15 Omo waajoo ley cuuɗi baajorɗiYahuudiyankooɓe, yimɓe fuu ana teddini
mo.
16 O yehi Nasaraatu ɗo o mawni ɗoo, o naati e ley suudu waajordu ŋalaande
fowteteende no o woowiri nii. O immii faa o jannga,
17 o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e nokku binndi-
raaɗo hono nii:
18 «Ruuhu Joomiraaɗo ana e am,
sabi o suɓike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru Lobbo.
O nelii kam faa mi ooynanoo nanngaaɓe yoppiteede mum'en,
e wumɓe wumtineede mum'en,
e torraaɓe yoppiteede mum'en,
19 faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraaɗo hollata moyyere mum ndee
warii.»*
20 Caggal ɗum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley suudu waajordu
nduu oo, o jooɗii. Wonnooɓe ton ɓee fuu, puttini mo gite.
21 O darii omo wiya ɓe:
—Ko winndii koo, hannde ɗum tabitii ɗo nan-ɗon ɗum ɗoo.
22 Ɓe fuu eɓe kaala haala makko lobba, kasen duu konngi lobbi jaltuɗi e
hunduko makko ɗii ana kaaynoo ɓe. Ɓe ndarii eɓe mbiya:
—Wanaa oo woni ɓii Yuusufu oo naa?
23 O wii ɓe:
—Miɗo anndi on kaalanan kam ngol banndol: «Cawroowo, sawru hoore
maa. Ko min nani a waɗii Kafarnahum koo, waɗu ɗum ngeenndi maa ɗoo
duu.»
24 O wii kasen:
—Miɗo haalana on goonga: annabaajo fay gooto jaɓantaake e ngeenndi
mum'en.

---

† **4:8** Fillitagol Tawreeta 6.13 ‡ **4:11** Jabuura 91.11-12 § **4:12** Fillitagol Tawreeta 6.16 * **4:19** Esaaya 61.1-2

25 Miɗo haalana on, rewɓe misikiina'en ɓe worɓe mum'en maayi ana
keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde waadere kammu
saamaali e leydi ndii duuɓi tati e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde
waɗiino e leydi ndii fuu.
26 Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e maɓɓe, so wanaa e debbo gooto
mo gorum maayi, jeyaaɗo Sarepta leydi Sidon.
27 Kasen duu, seppaaɓe ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Eliisa,
kaa fay gooto e maɓɓe sellinaaka, so wanaa Naaman jeyaaɗo e leydi Siriya.
28 Nde yimɓe wonɓe e ley suudu waajordu nduu nannoo kaa haala ndee,
mettaa sanne,
29 immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi ɗum faa sera waamnde
haayre ɗo ngeenndi maɓɓe ndii woni ɗoo, faa mbedoo mo ley.
30 Kaa o seeki hakkunde maɓɓe, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaaɗo

31 Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo yimɓe e ley ɲalaande
fowteteende.
32 Ɓe kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajoroo ɓe baawɗe.
33 Gorko mo seyɗaani woni e mum ana ley waajordu nduu, wulli faa toowi,
wii:
34 —Iisaa Nasaraatunke oo, koɗum hillu maa e amen? A garɗo halkude min
naa? Miɗo anndi ko ngon-ɗaa, a ceniiɗo iwruɗo to Laamɗo!
35 Iisaa jahii e seyɗaani oo, wii:
—Deyyu yaltu e makko!
Seyɗaani oo liɓi neɗɗo oo hakkunde yimɓe fuu yalti e mum, tawi ɗum
waɗaali neɗɗo oo fay huunde.
36 Ɓe fuu ɓe kaaynaa, hedde eɓe lamndondira hakkunde maɓɓe:
—Ko kaa haala woni? Seyɗaani'en ɓee, omo yamira ɓe semmbe e doole ɓe
njaltan!
37 Innde Iisaa nanaa e seraaji ɗii fuu.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

38 Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle taalibbo makko
biyeteeɗo Simon. Esii Simon debbo ana wondunoo e jontere naawnde, ɓe
ndaardi mo o walla ɗum.
39 O darii sera daɗɗo mum, o jahii e jontere ndee, non jontere ndee yoppi
debbo oo, o selli. Debbo oo immii ɗon e ɗon, laatanii ɓe njaatigi.
40 Nde naange mutunoo, jogiiɗo ɲawɗo fuu waddi ɗum e makko. Ɲawɓe
ɲawuuji ko ɗi tawaa fuu ngaddaa, o fawi junngo makko e maɓɓe ɓe fuu gooto
gooto, o sellini ɓe.
41 Seyɗaani'en ana njalta e yimɓe heewɓe ana ngulla, ana mbiya:
—Aan woni Ɓii Laamɗo!
Omo jahoo e maɓɓe, omo wiya ɓe ndeyya, sabi eɓe anndi kanko woni
Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamɗo

42 Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teelɗo. Jamaa oo tewti mo
faa yiiti mo, nanngi mo pati o seerta e mum.
43 Kaa o wii ɓe:
—Ana tilsi mi ɓanngina Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo e geelle
goɗɗe. Sabi kammari majjum neliraa-mi.
44 O yehi, hedde omo waajoo ley cuuɗi baajorɗi leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaaɓe aranndeeɓe

1 Ɲannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Genesareeti, hedde
jamaa ana ɓillondira sera makko faa hettindoo konngol Laamɗo ngol.
2 O yii laanaaji ɗiɗi ana panndi e daŋŋeere weendu nduu. Awooɓe yaltuɓe
e majji ɓee, ana lalla bubbi mum'en.
3 O naati ngoota e laanaaji ɗii, ka Simon kaa, o ndaardi ɗum deerta ka
seeɗa, ka iwa e njoorndi ndii. O jooɗii e laana kaa, omo waajoo jamaa oo.
4 Nde mo tilii waajaade ndee, mo wii Simon:
—Njehee to luggiɗi, tippo-ɗon bubbi mon, awon.
5 Simon jaabii, wii:
—Moobbo, min mbaalii miɗen awa, min keɓaali fay huunde. Kaa so non
mbii-ɗaa, mi tippoto bubbi ɗii.
6 Nde ɓe tippii ɗi ndee, ɓe nanngi liɗɗi faa heewi, faa bubbi maɓɓe kosi
seekaade.
7 Ɓe noddi wondiiɓe maɓɓe wonɓe e laana ngokka kaa ɓee, ngara mballa
ɓe. Ɓeen ngari, ɓe kebbini laanaaji ɗiɗi ɗii fuu, faa ɗi kosi mutude.
8 Nde Simon Piyeer yii ɗum ndee, diccii yeeso Iisaa, wii ɗum:
—Moobbo, woɗɗitam, sabi mi neɗɗo luuttuɗo.
9 Ko saabii so o wii ɗum dee, kanko e wondiiɓe makko ɓee fuu, ɓe
kaaynaama saabe keewal liɗɗi ɗi ɓe nanngi ɗii.
10 Hono non Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede reentuɓe e Simon ɓee duu
kaayniraa. Kaa Iisaa wii Simon:
—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yimɓe.
11 Nii ɓe panndi laanaaji maɓɓe ɗii, ɓe njoppi fuu, ɓe njokki e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaaɗo

12 Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko ceppaaɗo yii ɗum,
diccii yeeso mum, wii:
—Moobbo, so tawii a jaɓii, aɗa waawi sellinde kam.
13 Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:
—Mi jaɓii, sellu!
Ɗon e ɗon ceppe ɗee iwi e makko.
14 Caggal ɗum, Iisaa daalii mo pati mo haalana ɗum fay gooto, kaa wii mo:
—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngaɗanaa laaɓugol maa ngol
sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina ɓe a sellii.
15 Non innde Iisaa ɓeydii naneede. Jamaa keewɗo wari, hawriti ɗo makko
faa hettindanoo mo, sellinee e ɲawuuji mum'en,
16 kaa o serindii e nokkuuje teelɗe, omo waɗa duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguujo

17 Ɲannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e jannginooɓe Sariya
Muusaa, iwruɓe geelle Galili e Yahuudiya, kaɲum e Urusaliima fuu, ana
njoodii. Joomiraaɗo ana ɓanngina baawɗe mum e makko, omo sellina
ɲawuuji.
18 Non yogaaɓe ngaddi gorko bonnguujo ana lelnaa e dengeleewo, ana
tewta naannude ɗum faa lelna ɗum yeeso makko.
19 Kaa nde ɓe ndonkunoo naannude mo sabaabu jamaa oo, ɓe ŋabbinoyi mo
dow bene oo, ɓe kippiti ɗum, ɓe njippini bonnguujo oo e dengeleewo mum
fuu hakkunde yimɓe ɓee yeeso Iisaa.
20 Nde o yiinoo goondinal maɓɓe ndee, o wii bonnguujo oo:

—Giɗam, luutti maa njaafaama.
21 Dunkee'en Sariya ɓee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya e ko'e
mum'en: «Oo homo bonkotoo Laamɗo? Homo waawi yaafaade luutti so
wanaa Laamɗo gooto oo?»
22 Iisaa faami miilooji maɓɓe, jaabii ɓe, wii:
—Koɗum waɗi so oɗon miiloo miilooji baaɗi nii e ɓerɗe mon?
23 Wiide: «Luutti maa njaafaama» e wiide: «Imma yaa», koɗum hen ɓuri
newaade?
24 Kaa faa mi anndina on Ɓii Neɗɗo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade
luutti...
Nden o wii bonnguujo oo:
—Miɗo haalane: imma, ɓam dengeleewo maa, njahaa suudu maa.
25 Ɗon e ɗon, bonnguujo oo immii yeeso yimɓe fuu, ɓamti dengeleewo
mum, hooti suudu mum ana yetta Laamɗo.
26 Ɓe fuu ɓe kaaynaa, hedde eɓe njetta Laamɗo. Kulol nanngi ɓe, ɓe mbii:
—Hannde njii-ɗen kaayeefiiji.

No Iisaa noddiri Lewi

27 Caggal ɗum, Iisaa yalti, yii duwaaɲe gooto ana wiyee Lewi ana jooɗii e
duwaaɲeere mum. O wii ɗum:
—Jokku e am!
28 Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.
29 Lewi naɓi mo galle mum, hoocci mo koɗu mawɗo, duwaaɲe'en heewɓe
e yimɓe woɓɓe ana ɲaamda e maɓɓe.
30 Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana ŋurŋurta, ana mbiya
taalibaaɓe makko ɓee:
—Ko saabii so oɗon ɲaamda oɗon njarda e duwaaɲe'en, kaɲum e luuttooɓe
hono mum'en?
31 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Wanaa celluɗo hasindini e cawroowo, ɲawɗo hasindini e cawroowo.
32 Wanaa noddude fooccitiiɓe waddi kam, noddude luuttooɓe faa tuuba
woni ko waddi kam.

Haala koorka

33 Ɓe mbii mo:
—Taalibaaɓe Yaayaa ana koora ana ngaɗa duwaawu wakkati fuu, hono
non taalibaaɓe Farisa'en ɓee duu ngaɗata. Kaa ɓe maa ɓee, ana ɲaama ana
njara.
34 O wii ɓe:
—Oɗon mbaawi hoorinde nootiiɓe kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana
wondi e mum'en naa?
35 Kaa ɲalaaɗe ngaran ɗe jommbaajo gorko oo ittetee e hakkunde maɓɓe.
E ɗeen ɲalaaɗe ɓe kooran.
36 O haalani ɓe banndol kasen:
—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa ɗammbira kiinngal. So
ɗum waɗii, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee
yaadataa e kiinngal ngal.
37 Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiɗɗi. So
ɗum waɗii, peguujam kesam ɗam fusan ɗi, yuppoo, ɗi mursee.
38 Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee.
39 Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiɗɗam, sabi wiyan
kiiɗɗam ɗam ɓuri welde.

6

Haala ɲalaande fowteteende

1 Waɗiino e ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese. Taalibaaɓe makko ana kelta butaali, ana ngoroo ana yakka.
2 Kaa yoga e Farisa'en mbii ɓe:
—Ko saabii so oɗon ngolla ko dagaaki gollude ɲalaande fowteteende?
3 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Tama on njanngaali ko Daawuuda waɗi nde yolbi, kaɲum e yimɓe mum?
4 O naati e ley hukkum ceniiɗo oo, o ɲaami buuru cakkaaɗo oo, o hokki hen yimɓe makko. Tawee nee, yottinooɓe sadaka tan nduŋanaa ɲaamde oon buuru.
5 O wii ɓe kasen:
—Ɓii Neɗɗo jey ɲalaande fowteteende.
6 Ɲalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu omo waajoo. Gorko mo junngo mum ɲaamo waati ana tawaa ton.
7 Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiiɗo sellinde gorko oo e ley ɲalaande fowteteende ndee, faa keɓa wullanaade mo.
8 Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji maɓɓe, o wii mo junngo mum waati oo:
—Imma, dara hakkunde yimɓe!
Gorko oo immii, darii.
9 Caggal ɗum, Iisaa wii ɓe:
—Miɗo lamndoo on: e ley ɲalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neɗɗo naa halkude ɗum?
10 E oon wakkati, o yeewi ɓe fuu, o wii mo junngo mum waati oo:
—Fooccu junngo maa!
Oon foocci ngo tan, ngo selli faa warti hono no wonngo ngoo nii.
11 Ɗum metti ɓe sanne, hedde eɓe piya dabare no ɓe kaani waɗude Iisaa.

No Iisaa suɓorii nelaaɓe sappo e ɗiɗon

12 E ley ɗeen ɲalaaɗe, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre faa waɗa duwaawu. O waali waɗude duwaawu.
13 Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaaɓe makko ɓee, o suɓii hen sappo e ɗiɗon, o inndiri ɗum'en nelaaɓe.
14 Kamɓe ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire miɲum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome
15 e Matta e Tomaa e Yaakuuba ɓii Alfaa e Simon noddirteeɗo Kiranoowo suudu baaba
16 e Yahuuda ɓii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jammbotooɗo mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimɓe

17 O jippodii e maɓɓe, o darii e nokku jaajuɗo, kanko e heewɓe e taalibaaɓe makko. Jamaa keewɗo iwri e ley leydi Yahuudiya fuu e Urusaliima e gure tiimuɗe maayo geeci gila Tirus faa Sidon.
18 Ɓe ngari hettindanaade mo e sellineede e ɲawuuji maɓɓe. Ɓe ladde torrunoo cellinaama.
19 Yimɓe ɓee fuu ana njiɗi memde mo, sabi baawɗe ana njalta e makko cellina ɗum'en fuu.

Haala welɓe hoore e mettuɓe hoore

20 E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taalibaaɓe makko ɓee, o wii:
—Onon misikiina'en, on mbelii hoore,
sabi onon njey Laamu Laamɗo oo.
21 Onon yolbuɓe jooni, on mbelii hoore,
sabi on kaaran.
Onon woyooɓe jooni, on mbelii hoore,
sabi on njalan.
22 On mbelii hoore so yimɓe mbaɲii on,
ndibbii on, njennii on,
mbonnii inde mon saabe Ɓii Neddo.
23 Ɲannde mum, ceyee, ilino-ɗon, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Hono non ɓe ngaɗunoo annabaaɓe aranndeeɓe ɓee.
24 Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en,
sabi on keɓii neema mon.
25 Bone woodanii on, onon haarɓe jooni,
sabi on njolban.
Bone woodanii on, onon jalooɓe jooni,
sabi on cuŋlan, on mboyan.
26 Bone woodanii on, so yimɓe fuu manii on,
sabi hono non ɓe ngaɗunoo annabaaɓe peneeɓe ɓee duu.

Haala yiɗugol konnee'en

27 —Kaa onon hettindantooɓe kam ɓee, miɗo wiya on: njiɗee konnee'en mon, tikkanɓe on ngaɗanon ɗum'en moyyere.
28 Nduwanee huɗooɓe on, torrooɓe on duu, ɲaagano-ɗon ɗum'en Laamɗo.
29 So won piiɗo ma banaawo, accu ɗum fiye bannge goddo oo duu. So won teetuɗo ma dolloke maa, pati haɗu ɗum forgo oo duu.
30 Neddo fuu ɲaagiiɗo ma, ndokkaa ɗum. Teetuɗo ma jawdi maa, njoppiraa ɗum.
31 Ngaɗiranee yimɓe no njiɗ-ɗon ɓe ngaɗirana on nii.
32 So yiɗuɓe on tan njiɗaton, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttooɓe ana njiɗi yiɗuɓe ɗum'en.
33 So waɗanooɓe on moyyere tan ngaɗanton moyyere, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttooɓe ɓee hono non ngaɗata.
34 So ɓe miil-ɗon heɓude e mum tan ɲamloto-ɗon, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttooɓe ɓee ana ɲamloo luuttooɓe hono mum'en, yalla ana njoɓee ɲamaande mum'en.
35 Kaa onon, njiɗee konnee'en mon, ngaɗon moyyere tawa on ɗaminaaki hen fay huunde. Nden, on keɓan mbarjaari mawndi, on laatoto ɓiɓɓe Laamɗo Toowɗo oo, sabi oon ana neemina bonnooɓe moyyere ana neemina bonɓe duu.
36 Laatee yurmotooɓe, no Baabiraaɗo mon oo laatorii jurmotooɗo nii.

Haala ɲiŋondiral

37 —Pati ɲiŋee, on ɲiŋataake. Pati njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete.
38 Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante saawal lobbal, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiranton woɓɓe koo, ɗum etirante-ɗon.
39 O ɓeydani ɓe hen banndol gonngol, o wii:
—Bumɗo ana waawi ɗowde bumɗo hono mum naa? So ɗum waɗii, wanaa ɓe ɗiɗon fuu, ɓe caaman ley ngaykaare naa?

40 Taalibbo ɓurataa moobbo mum, taalibbo kiɓɓuɗo laatoto hono moobbo mum.
41 Ko saabii so aɗa yiya kuɗol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee?
42 Hono mbaawru-ɗaa wiide sakiike maa: «Sakiike, ɗal mi ittane kuɗol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, a maatataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laaɓata, faa keɓaa no ittiraa kuɗol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e ɓiɗɗe mum

43 —Lekki lobbi rimataa ɓiɗɗe bonɗe, lekki ki wooɗaa rimataa ɓiɗɗe lobbe.
44 Sabi lekki fuu ana anndiitiree ɓiɗɗe mum. Ibbe teɓataake e kebbe, peguuje teɓataake e gi'e.
45 Neɗɗo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley ɓernde mum. Neɗɗo bonɗo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley ɓernde mum. Sabi ko woni e ɓernde, ɗum yaltata e hunduko.

Banndol haala suudu diidaandu dow haayre

46 —Ko saabii so oɗon noddira kam «Moobbo», kaa on ngaɗataa ko mbii-mi?
47 Neɗɗo fuu garɗo e am so hettindii haalaaji am so jokki ɗi, mi hollan on mo nanndi:
48 Joomum ana nanndi e neɗɗo mahuɗo suudu, so asi leydi ndii faa yottii haayre, diidi ndu dow mayre. Nde yiiwoonde toɓunoo faa ilaali mbuuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi dow haayre ndu mahaa.
49 Kaa nanɗo haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono mahuɗo suudu dow njaareendi, mo asanaali ɗum diidol. Nde ilaali mbuuwnoo, ndu wurji e leydi ɗon e ɗon, ndu boni.

7

No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en

1 Nde Iisaa tilii waajaade hettindotooɓe ɓee ndee, yehi Kafarnahum.
2 Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsuɗo ɲawi faa ana haɓana yonki.
3 Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko mawɓe Yahu-udiyankooɓe, o wara o dannda kaadime mum oo.
4 Ɓe ngari e Iisaa, ɓe ndaardi ɗum sanne sanne, eɓe mbiya:
—Omo haani waɗaneede ɗum,
5 sabi omo yiɗi leɲol men ngol, kasen duu kanko mahi suudu men waa-jordu nduu.
6 Iisaa yaadi e maɓɓe. Kaa nde ɓe ɓadinoo galle oo ndee, hooreejo sordaasi'en oo neli yimɓe mum e makko, wii mo:
—Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am.
7 Ɗum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade to maa. Kaa daɲa ko kaal-ɗaa tan, kaadime am oo sellan.
8 Miin e hoore am, mi laamaaɗo, miin duu miɗo laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goɗɗo wara, waran, so mi wii kaadime am waɗa huunde, waɗan.
9 Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sordaasi'en oo, yeeyii yimɓe jokkuɓe e mum ɓee, wii:
—Miɗo haalana on, mi yiyaali hono ngal goonɗinal e sellude fay e Is-raa'iilanke.

10 Nde nelaaɓe ɓee mbirfitii galle too ndee, tawi kaadime oo sellii.

No Iisaa wuurtiniri ɓii debbo mo gorum maayi

11 Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko e taalibaaɓe
makko e yimɓe heewɓe.
12 Nde o ɓadinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e mahiidi suka gorko.
Oon yo bajjo, abba mum maayii, inna mum ɓamaaka kasen. Yimɓe ngeenndi
ndii heewɓe ana njokki e inniraaɗo oo.
13 Nde Iisaa yii inniraaɗo oo ndee, yurmii ɗum, wii:
—Pati woy!
14 Iisaa ɓadii, memi leggal naɓirgal ngal. Roondinooɓe ɓee ndarii, o wii:
—Suka jokolle, miɗo wiye: imma!
15 Nii maayɗo oo immii jooɗii, ana haala. Iisaa totti mo inniiko.
16 Kulol nanngi yimɓe ɓee fuu, hedde eɓe njetta Laamɗo, eɓe mbiya:
—Annabaajo mawɗo ɓanngii e ley men! Laamɗo warii faabaade yimɓe
mum!
17 Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

18 Ko waɗi koo fuu, Yaayaa narrii ɗum taalibaaɓe mum, noddi ɗiɗon maɓɓe,
19 neli ɗum'en to Iisaa, ɓe lamndoo ɗum yalla kaŋum woni garoowo oo, naa
ɓe ndooman goɗɗo?
20 Ɓeen worɓe ɗiɗon ngari e Iisaa, mbii ɗum:
—Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde yalla aan woni
kaanɗo warde oo, naa min ndooma goɗɗo?
21 E oon wakkati, omo sellina yimɓe heewɓe ɲawuuji ɗi ngaldaa sii, omo
ribba seyɗaani'en, omo wumtina wumɓe heewɓe.
22 O jaabii ɓe, o wii:
—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-ɗon e ko nan-ɗon: wumɓe ana
mbumta, layannooɓe ana njaɓɓa faa gasa, seppaaɓe ana cellinee, faaɗuɓe ana
paaɗita, maayɓe ana nguurta. Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo
oo.
23 Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.
24 Nde nelaaɓe ɓee kooti ndee, Iisaa fuɗɗi haalande jamaa oo haala Yaayaa,
o wii:
—Koɗum yeewoyno-ɗon to ladde jeereende too? Kuɗol dimmbotoongol e
henndu naa?
25 Koɗum yeewoyno-ɗon? Neɗɗo pariiɗo naa? Ɓoornotooɓe kaddule lobbe so
nguura nguurndam lobbam ɓee, e cuuɗi kaanankooɓe tawetee.
26 Koɗum yeewoyno-ɗon ndennoo? Annabaajo naa? Goonga! Miɗo haalana
on, omo ɓuri annabaajo.
27 Kanko woni mo Binndi ɗii mbii e mum:
«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaaɗo am moyyinanoowo ma laawol.»*
28 Miɗo haalana on, bammbaade bammbaali ɓurɗo Yaayaa, tawee nee, ɓurɗo
lo'ude e Laamu Laamɗo oo ɓuri mo teddude.
29 Yimɓe hettindiiɓe mo ɓee fuu, fay duwaaɲe'en ɓee, njaɓii konngol Laamɗo
ngol ko Yaayaa looti ɗum'en lootogal batisima koo.
30 Kaa Farisa'en e janngooɓe Sariya mberrike faandaa Laamɗo ko ɓe calii
looteede e junngo Yaayaa koo.
31 Ndennoo, koɗum nanndinan-mi e yimɓe oo jamaanu? Hoɓe ɓe nanndi?
32 Eɓe mba'i hono sukaaɓe jooɗiiɓe e luumo, ana noddondira, ana mbiya:

* **7:27** Malakiya 3.1

«Min piyanii on cereeli,
on mbamaali.
Min mboyanii on woondu yurminiindu,
on mboyaali.»
33 Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, ɲaamataa ɓii jalo, yarataa doro,
on mbii yo laddaaɗo.
34 Kaa Ɓii Neɗɗo oo warii, ana ɲaama ana yara, on mbii ɲaamde e yarde tan
woni e hakkille mum, o giɗo duwaaɲe'en e luuttooɓe hono mum'en.
35 Kaa Laamɗo hakkilante oo, jaɓuɓe ɗum ɓee fuu njiyan goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

36 Gooto e Farisa'en ɓee noddi mo bottaari. O naati galle joomum, omo
ɲaamda e mum.
37 Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa ana wottoo to galle
Farisanke oo koo, o waddi faandu nebam uuroojam,
38 o heedi caggal mum sera koyɗe mum, omo woya, omo leefinira koyɗe
mum ɗee gondi makko, omo soccira ɗe sukundu makko, omo uurnoo ɗe, omo
wuja e majje nebam ɗam.
39 Nde Farisanke nodduɗo mo oo yii ɗum ndee, wii e ley becce mum:
«Sinndo oo yo annabaajo, o anndan debbo memoowo mo oo, o annditan oon
yo pijoowo.»
40 Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:
—Simon, miɗo haalane huunde wootere.
O jaabii:
—Haal, Moobbo!
41 Iisaa wii:
—Ɲamlotooɗo gooto ana rewannoo yimɓe ɗiɗon, gooto oo buudi cardi
teemeɗe joy, goɗɗo oo buudi cardi capanɗe joy.
42 Kaa nde mo anndunoo ɓe ngalaa ko ɓe njoɓira mo ndee, o yaafii ɓe ɗiɗon
fuu. Jooni, homo e maɓɓe ɓuri yiɗude mo?
43 Simon jaabii:
—Miɗo miila mo o yaafii kaalisi keewɗo oo.
Iisaa wii mo:
—A haalii goonga!
44 Caggal ɗum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:
—A yii oo ɗoo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam ko mi semmbira
koyɗe am a hokkaali kam. Kaa kanko, gondi makko o leefiniri koyɗe am, o
socciri ɗe sukundu makko.
45 Aan, a ɓuuccaaki kam, kaa kanko, gila naatu-mi, o ŋoottaali ɓuuccaade
koyɗe am.
46 A wujaali hoore am nebam, kaa kanko, o wujii e koyɗe am nebam
uuroojam.
47 Ɗum saabii so miɗo wiye: luutti makko e heewde fuu njaafaama,
ndennoo jilli makko ana mawni. Kaa jaafaaɗo seeɗa, jilli seeɗa hollata.
48 Caggal ɗum, o wii debbo oo:
—Luutti maa njaafaama.
49 Ɲaamdannooɓe e makko ɓee ana mbiya e ko'e mum'en: «Homo woni oo
gorko jaafotooɗo fay luutti?»
50 Non o wii debbo oo:
—Goondinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

8

No rewɓe ɗowtanirii Iisaa

1 Caggal ɗum, Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana ooynoo Kabaaru
Lobbo haala Laamu Laamɗo. Taalibaaɓe makko sappo e ɗiɗon ɓee ana
ngondi e makko,
2 kaɲum e rewɓe yogaaɓe ɓe seyɗaani'en mum'en ndibbaa, ɲawuuji
mum'en cellinaa. Kamɓe ngoni Mariyama annditirteeɗo mo Magdala, mo
seyɗaani'en njeɗɗon ndibbanoo iwde e mum,
3 e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteeɗo Huja, kaɲum e
Susaana e rewɓe woɓɓe heewɓe wallirannooɓe ɓe jawle mum'en.

Banndol haala aawoowo

4 Yimɓe iwi e geelle ɗee fuu, ngari e makko. Jamaa keewɗo filii mo, o
haalani ɓe ngol banndol:
5 —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami
e laawol, yaaɓaa, pooli ngari cuɓi ɗum.
6 Yoga mayri saami e korokaaye, fuɗi, yoori, sabi nokku oo darnataa
ndiyam.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata, kebbe ɗee cuumi ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fuɗi, rimi, wabbere fuu sowii cowe
teemedere.
Nde o haalnoo ɗum ndee, o toowni daande makko, o wii:
—Jom nowru fuu yo nanu.
9 Taalibaaɓe makko ɓee lamndii mo:
—Koɗum ngol banndol firritata?
10 O wii ɓe:
—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduɗo haala Laamu Laamɗo oo.
Kaa woɓɓe ɓee e banndi ɓe kaalanirtee, yalla:
«eɓe yeewa, tawa ɓe njiyataa,
ɓe nana, tawa ɓe paamataa.»*
11 Maanaa banndol ngol annii: aawdi ndii yo konngol Laamɗo.
12 Yimɓe yogaaɓe ana nanndi e laawol. So ɓe nanii konngol ngol fuu,
Ibiliisa waran itta ngol e ɓerɗe maɓɓe pati ɓe ngoondina, sako ɓe kisa.
13 Yogaaɓe ana nanndi e korokaaye. Ɓe nanan konngol ngol, ɓe njaɓɓoroo
ngol seyo. Kaa ngol walaa ɗaɗi e maɓɓe, wakkati gooto tan ɓe ngoondinta.
Nde soobee oo wari fuu, ɓe njoppan.
14 Yogaaɓe ana nanndi e nokku kebbe ɗo aawdi ndii saami ɗoo. So ɓe nanii
konngol ngol tan, ɓe mbittan, sabi sugullaaji aduna e joote jawdi e giɗaaɗe
yonki cuuman ngol ngol waasa ɓenndude.
15 Kaa ɗo aawdi ndii saami e leydi mbelndi ɗoo, ɓeen ngoni naniroo ɓe
konngol ngol ɓerɗe belɗe, laaɓuɗe, so kayba ngol faa ngol rima.

Banndol haala lampa

16 —Fay gooto huɓɓataa lampa so hippa hen la'al naa soorna ɗum ley leeso.
Ko waɗata dee, sinndan ɗum, yalla eka yaaynana naatooɓe.
17 Sabi walaa fuu ko ɲooɓi ko ɓanngintaake, walaa ko suuɗii ko anndi-
tataake faa yaltinee sella.
18 Ndennoo, tiiɗee e no nanir-ɗon nii, sabi jogiiɗo fuu, ɓeydante. Kaa mo
walaa oo, fay ko miilata ana jogii koo teetete.

Inna Iisaa e miɲiraaɓe Iisaa

---

* **8:10** Esaaya 6.9

19 Inniiko e miɲiraaɓe makko worɓe ngari e makko, kaa ɓe keɓaali yottaade
mo saabe jamaa.
20 O haalanaa inna makko e miɲiraaɓe makko ana ndarii sella ana njiɗi
yiide mo.
21 Nii o jaabii, o wii:
—Innam e miɲiraaɓe am yo nanooɓe konngol Laamɗo ngol so ngollira ɗum
ɓee.

No Iisaa waaltiniri henndu

22 Ɲannde wootere Iisaa e taalibaaɓe mum naati laana. O wii ɓe:
—Lummben weendu nduu.
Ɓe ndeerti.
23 E ley lummbugol ngol, mo ɗaanii. Oon wakkati fuu, henndu mawndu
immii, laana kaa heewi ndiyam, ka hosi mutude.
24 Ɓe ɓadii, eɓe pinndina mo eɓe mbiya:
—Moobbo, Moobbo, miɗen nii kalkoo!
O fini, o jahii e henndu nduu e bempeeje ɗee, non fuu wii teen!
25 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Hoto hoolaare mon woni?
Ɓe kuli, ɓe cuŋli, eɓe mbiyondira e ko'e maɓɓe:
—Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, ɗi ɗowtanto mo.

No Iisaa selliniri laddaaɗo tuddiiɗo janaale

26 Caggal ɗum, ɓe panndoyi leydi Gerasankooɓe, peewtondirndi e leydi
Galili.
27 Nde o yeenti ndee, gorko laddaaɗo, jeyaaɗo e ngeenndi ndii, joppuɗo
kaddule ko ɓooyi so tuddoyii janaale, wari e makko.
28 Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali faa toowi, o wii:
—Iisaa, Ɓii Laamɗo Toowɗo, ko njiɗ-ɗaa waɗude kam? Miɗo ɲaage, pati
torram.
29 Walaa ko o wiiri non, sinaa Iisaa yamirii seyɗaani oo yalta e neɗɗo oo.
Oo seyɗaani ana war-wartannoo e makko cili keewɗi. Oon ana geyyetenoo
juuɗe e koyɗe fuu, geyyiree calali, kaa o tayan ɗum fuu, seyɗaani oo regina
mo ngeenndi, naɓa mo ley ladde jeereende.
30 Iisaa lamndii mo, wii:
—Hono mbiyete-ɗaa?
O jaabii:
—Miɗo wiyee «Jamaa».
O wii ɗum non, sabi seyɗaani'en heewɓe ana ngondi e makko.
31 Ɓe ndarii eɓe ndaarda Iisaa pati o yamira ɓe ɓe naatoya e iduru.
32 Sewre girooji mawnde ana durannoo ɗon e hoore waamnde haayre.
Seyɗaani'en ɓee ndaardi mo o duŋanoo ɗum'en naatoya e ley girooji ɗii. O
duŋanii ɓe.
33 Ɓe njalti e neɗɗo oo, ɓe naati e ley girooji ɗii. Sewre ndee fuu diiri, iwi
hoore waamnde haayre too, naatoyi e ley weendu nduu, yoolii.
34 Nde durooɓe ɓee njii ɗum ndee, ɓe ndogi, ɓe njantanoyii ɗum yimɓe
ngeenndi ndii e seraaji mum.
35 Ɓeen ngari yeewde ko waɗi koo. Nde ɓe njottii Iisaa ndee, ɓe tawi
laddanooɗo oo ana jooɗii bannge makko, ana ɓoornii kaddule, yeeɗɗitii. Nii
kulol nanngi ɓe.
36 Yiinooɓe ɗum ɓee njantanii yimɓe no laddanooɗo oo selliniraa.
37 Yimɓe leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppana ɗum'en leydi mum'en,
sabi kulol manngol nanngi ɗum'en. O naati laana, o witti.

38 Mo seyɗaani mum ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa
Iisaa wirfintini mo, wii:
39 —Hootu suudu maa, kumpitaa yimɓe maa ko Laamɗo waɗan maa.
O yehi, o ooynii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa waɗani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri ɓii Jayrus e no sellinirі debbo ɲawɗo

40 Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo jaɓɓii ɗum, sabi yimɓe fuu ana
ndoomunoo ɗum.
41 Non gorko biyeteeɗo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari e makko,
diccii yeeso makko, ndaardi mo o wara galle mum,
42 sabi ɓiyum debbo bajjo, mo duuɓi mum mbaarata e sappo e ɗiɗi, ana
haɓana yonki.
E ley yaadu Iisaa ton nduu, yimɓe ɓilli ɗum sanne.
43 Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duuɓi sappo e ɗiɗi,
ana tawaa ton. Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laaɓi, kaa fay gooto
heɓaali sellinde mo.
44 Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kommbol saaya mum. Ɗon e ɗon yiiyam
ɗam tayi.
45 Iisaa wii:
—Homo memi kam?
Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:
—Moobbo, hakkunde yimɓe ngon-ɗaa, eɓe ɓillu maa.
46 Iisaa wii:
—Won memɗo kam, sabi mi maatii won semmbe iwɗo e am.
47 Nde debbo oo annditinnoo ɗum suuɗataako ndee, wari ana siɲɲa, diccii
yeeso makko, haali hakkunde yimɓe fuu ko saabii so memi mo e no selliri
ɗon e ɗon.
48 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, goonɗinal maa danndii ma. Yaa e jam.
49 Iisaa tilaaki haalde, faa won iwruɗo to hooreejo suudu waajordu oo too,
wii Jayrus:
—Ɓiya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.
50 Kaa nde wonnoo Iisaa nanii ɗum, wii hooreejo suudu waajordu oo:
—Pati hul, hoolam tan, ɓiya oo daɗan.
51 Nde o yottii galle Jayrus ndee, o ɗalaali fay gooto naadda e makko, so
wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oo e inna mum.
52 Yimɓe ɓee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii
ɓe:
—Pati mboyee! O maayaali, o ɗaaniiɗo tan.
53 Kaa ɓe puuytini haala makko, sabi eɓe anndi o maayii.
54 Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:
—Suka, imma!
55 Yonki makko warti e makko, o immii ɗon e ɗon. Iisaa yamiri ɓe ndokka
mo ko o ɲaama.
56 Saaraaɓe suka oo kaaynaa. O daalii ɓe pati ɓe kaalana fay gooto ko waɗi
koo.

9

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee

1 Iisaa noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, hokki ɗum'en semmbe, hokki
ɗum'en baawɗe ribbugol seyɗaani'en e sellingol ɲawuuji.

2 O neli ɓe ɓe ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo, ɓe cellina ɲawɓe.
3 O wii ɓe:
—Pati naɓoree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure, wanaa kaalisi. Kasen duu pati naɓoron saayaaji ɗiɗî.
4 Galle mo njippi-ɗon e mum fuu, keddo-ɗon ɗon faa nde iw-ɗon ɗon.
5 Ngeenndi fuu ndi yimɓe mum njaɓɓaaki on, njalton ɗum, piɗɗon colla koyɗe mon, faa jeertina ɓe ko ɓe ngadî koo ana boni.
6 Ɓe mbitti, eɓe ngaɗa ngeenndi e ngeenndi, eɓe mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, eɓe cellina ɲawɓe wonɓe e nokkuuje ɗee fuu.

No kabaaru Iisaa jiiɓiri hakkille Hirudus

7 Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nannoo haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jiiɓii. Sabi won wiyannooɓe Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti,
8 woɓɓe ana mbiya annabi Iliyaasa ɓanngi, woɓɓe kasen ana mbiya gooto e annabaaɓe aranndeeɓe ɓee wuurti.
9 Kaa Hirudus wii:
—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baaɗo hono nii?
Omo tewta yiide ɗum.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy gorko

10 Nelaaɓe ɓee ngarti. Ɓe njantanii Iisaa ko ɓe ngaɗî koo fuu. O naɓi ɓe hedde ngeenndi mbiyeteendi Baytisayda, o teeldi e maɓɓe.
11 Jamaa oo nani ɗum, jokki e makko, o jaɓɓii ɓe, hedde omo haalana ɓe haala ɓanngugol Laamu Laamɗo oo, o sellini e maɓɓe hasindinɓe e sellineede ɓee.
12 Nde hiiri ndee, sappo e ɗiɗon ɓee ɓattitii mo, mbii mo:
—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliiɗî yalla ana keɓa ɗo njippoo ɲaama, sabi oo nokku yo ladde.
13 O wii ɓe:
—Onon e ko'e mon, ndokkee ɓe ko ɓe ɲaama!
Ɓe mbii mo:
—Buuruuje joy e liɗɗî ɗiɗî tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan ɓee yimɓe fuu ko ɲaama dee.
14 Tawi yimɓe ɓee ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Njoyyiniree ɓe tunaale-tunaale, wootere fuu capanɗe njoyon.
15 Ɓe ngadîri non, ɓe njoyyini ɓeen fuu.
16 O ɓami buuruuje joy ɗee e liɗɗî ɗiɗî ɗii, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru oo e liɗɗî ɗii, o hokki taalibaaɓe makko ɓee njeɗa jamaa oo.
17 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini tayɗe keddiiɗe ɗee, kebbini cagiije sappo e ɗiɗî.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

18 Ɲannde wootere omo teeldi e taalibaaɓe makko, omo waɗa duwaawu, kanko tan. O lamndii ɓe, o wii:
—Homo yimɓe mbiyata ngon-mi?
19 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen gooto e annabaaɓe aranndeeɓe ɓee wuurti.
20 O lamndii ɓe:
—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?
Piyeer jaabii mo, wii:

—A Almasiihu Laamɗo!
21 O yaggini ɓe pati ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa ɓannginiri maayde mum e wuurtugol mum

22 O ɓeydi hen kasen, o wii:
—Ana tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi, mawɓe ɓee e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan ɲannde tataɓere.
23 Caggal ɗum, o wii ɓe fuu:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, ŋootta yurmaade hoore mum, ɓama leggal mum bardugal* ɲannde fuu, jokka e am.
24 Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki sabaabu am, danndan ki.
25 Koɗum heɓude aduna oo fuu nafata neɗɗo so halkii yonki mum naa mursii hoore mum?
26 Jaannoriiɗo kam miin e haalaaji am ɗii fuu, miin Ɓii Neɗɗo oo duu, mi yaannorto ɗum nde mi wardii e malaa'ika'en seniiɓe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraaɗo am.
27 Miɗo haalana on goonga: yoga e wonɓe ɗoo ɓee maayataa, tawee njiyaali Laamu Laamɗo oo ɓanngii.

No noone Iisaa waylitorii

28 Ko waarata e balɗe jetti caggal ko o haali ɗii haalaaji koo, o ŋabboyi dow waamnde haayre faa o waɗa duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba.
29 Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni faa ana njalba.
30 Non worɓe ɗiɗon ɓanngi, ana kaalda e makko, ɗum Muusaa e Iliyaasa.
31 Ɓe ɓanngidi e teddeengal, eɓe kaala haala laawol makko tabitoyoowol Urusaliima ngol.
32 Piyeer e wondiiɓe mum ɓee yo ɗaaninooɓe ɗoyngol teddungol, ɓe pini, ɓe njii teddeengal makko, ɓe njii worɓe ɗiɗon wonduɓe e makko ɓee.
33 Nde yimɓe ɗiɗon ɓee ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:
—Moobbo, gonal amen ɗoo ana moyyi. Ɗal min ndarna ɗoo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.
Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo.
34 O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi ɓe. Taalibaaɓe ɓee kuli sanne nde luurde ndee suddi ɓe ndee.
35 Daande iwri e ley luurde ndee, wii:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo cuɓii-mi. Kettindee mo!
36 Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kaɲum tan gooto tawaa ton. Taalibaaɓe ɓee cuudi kabaaru oo. E ley ɗeen ɲalaaɗe, ɓe kaalanaali fay gooto ko ɓe njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaaɗo

37 Janngo mum, ko ɓe njippii waamnde haayre ndee koo, higgere jamaa jaɓɓii mo.
38 E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:
—Moobbo, miɗo ɲaage, tiinna yeewanam ɓiyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi.

---

* **9:23** Maanaa ***ɓamde leggal mum bardugal*** woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

39 Ladde ana nannga mo, o wulla, o siŋŋa faa hunduko makko yufa ngufo.
Nde yoppataa mo so wanaa caldi makko fuu taya.
40 Mi ŋaagike taalibaaɓe maa ɓee ndibba nde, kaa ɓe ndonkii.
41 Iisaa jaabii, wii:
—Hey yimɓe jamaanu bondo ɓe nganaa goondinɓe. Faa mande tilotoo-mi
e mon? Faa mande keddotoo-mi muŋande on? Ɓattin ɓiya oo doo!
42 Nde suka oo ɓadinoo Iisaa ndee, ladde ndee liɓi dum e leydi, hedde ana
dimmba dum. Nii Iisaa jahii e ladde ndee, sellini suka oo, totti dum baaba
mum.
43 Yimɓe fuu kaaynaa saabe baawde Laamdo mawde dee.

No Iisaa ɓannginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e golleeji Iisaa dii koo, o wii taalibaaɓe
makko ɓee:
44 —Onon, pidee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Ɓii Nedo oo wadete e
juude yimɓe.
45 Kaa ɓe paamaali haala kaa, maanaa makka ana suudanii ɓe, faa ɓe
mbaasi anndiinde ka. Ɓe kulii lamnditaade mo duu.

Haala ɓurdo teddude

46 Non taalibaaɓe ɓee ndarii ana njeddondira ɓurdo teddude hakkunde
mum'en.
47 Nde wonnoo omo anndi ko woni e ɓerde maɓɓe, o nanngi junngo cukalel,
o darni ngel bannge makko,
48 o wii ɓe:
—Nedo fuu jaɓɓiido ngel cukalel e innde am, miin jaati o jaɓɓii. Kasen duu,
jaɓɓiido kam, jaɓɓike neldo kam oo. Sabi ɓurdo lo'ude hakkunde mon fuu,
kaŋum woni teddudo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

49 Yuhanna haali, wii:
—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa, min
kadii mo, sabi o waldaa e men.
50 Iisaa wii mo:
—Pati kadee mo dum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon wondi.
51 Nde wakkati mo Laamdo ŋabbintinta Iisaa dow kammu ɓadinoo, Iisaa e
hoore mum fellisi yahan Urusaliima,
52 neli nelaaɓe ardoo dum. Ɓeen nelaaɓe naati e ngeenndi Samariyankooɓe
ngootiri faa ndaartana mo jippunde.
53 Kaa ndiin ngeenndi jaɓɓaaki mo, sabi Urusaliima o fa'i.
54 Nde Yaakuuba e Yuhanna njiinoo dum ndee, mbii:
—Kalfaado, ada yidi min njamira yiite iwa dow kammu duppa ɓe naa?
55 Nii o yeeccitii ɓe, o ŋiŋi ɓe.
56 Caggal mum, ɓe njehi ngeenndi ngonndi.

No yimɓe mbiiri njokkan e Iisaa

57 E ley yaadu maɓɓe nduu, nedo gooto wii mo:
—Mi jokkete to njahataa fuu.
58 Iisaa wii mo:
—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Ɓii Nedo oo
walaa fay do soppinoo sako faa lelna hoore mum fowtinoo.
59 O wii nedo godo:
—Jokkam!
Oon jaabii mo, wii:

—Accu mi iroya baabam tafon.
60 Iisaa wii mo:
—Ɗal maayɓe ira maayɓe mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamɗo oo.
61 Goɗɗo kasen wii mo:
—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tafon.
62 Iisaa jaabii mo, wii:
—Neɗɗo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamɗo oo.

10

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum capanɗe njeɗɗon e ɗiɗon

1 Caggal ɗum, Iisaa suɓii e ley taalibaaɓe mum capanɗe njeɗɗon e ɗiɗon, neliri ɓe ɗiɗon ɗiɗon, ɓe ardoo ɗum e ngeenndi fuu e nokku fuu ɗo o haannoo yaade, kanko e hoore makko.
2 O wii ɓe:
—Gese ɓenndude ana keewi, kaa hettooɓe keewaa. Ndennoo, ɲaagee Jom kettal oo nelda hettooɓe to hettantee too.
3 Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii.
4 Pati naɓoree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa paɗe. Pati njowtee fay gooto e dow laawol.
5 Galle mo naataton fuu, njowton joomum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!»
6 So neɗɗo jom jam won ɗon, duwaawu mon hewtan ɗum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo wartan e mon.
7 Njippo-ɗon e oon galle. Ko ɓe ndokki on fuu ɲaamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njoɓdi mum. Pati ngaɗee naata-yalta e ley galleeji.
8 Ngeenndi fuu ndi naatu-ɗon, so on njaɓɓaama, ko ngaddane-ɗon fuu ɲaamon.
9 Cellinon ɲawɓe ɓe taw-ɗon ɗon fuu, mbiyon yimɓe ngeenndi ndii: «Laamu Laamɗo ɓattiima on.»
10 Ngeenndi fuu ndi naatu-ɗon, so on njaɓɓaaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon:
11 «Min piɗɗii e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyɗe amen. Kaa ɗum e taweede, anndee Laamu Laamɗo ɓattiima.»
12 Miɗo haalana on: ɲannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi ɓuran ngo Sodooma* ngoo naawde.
13 Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayɗe gaɗanooɗe e ley mon ɗee ngaɗanooma Tirus e Sidon, nden, hoɗuɓe ton ɓee tuubanno law, tawete ɓe ɓoornike licce caakuuji, ɓe njoodike e ndoondi, faa ɓe kollita tuubugol maɓɓe.
14 Saabe ɗum, ɲannde darngal, jukkungo mon ɓuran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde.
15 Aan duu Kafarnahum, aɗa miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maayɓe.
16 O haalani taalibaaɓe makko kasen:
—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanike neldo kam oo duu.
17 Capanɗe njeɗɗon e ɗiɗon ɓee ngartidi e seyo, mbii:

* **10:12** ***Sodooma*** yo ngootiri e geelle ɗiɗi ɗe Laamɗo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puɗɗooɗe 19.1-29

—Kalfaaɗo, fay seyɗaani'en ɓee ɗowtanike min saabe innde maa.
18 O wii ɓe:
—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii.
19 Mi hokkii on baawɗe yaaɓude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada.
20 Kaa noo, pati ceyoree ko seyɗaani'en ɗowtanii on koo. Ceyoree ko inɗe mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

21 Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniiɗo hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:
—Baabiraaɗo jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suuɗii ɗee kulle hakkilanteeɓe e anndubɓe, ɓannginan-ɗaa ɗum cukaloy. Jaati, Baabiraaɗo, hono non worri, sabi ɗum wel maa.
22 Baabiraaɗo am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraaɗo, fay gooto anndaa Baabiraaɗo oo so wanaa Bajjo oo, kaŋum e mo Bajjo oo muuyi ɓannginande ɗum fuu.
23 Caggal ɗum, Iisaa yeeccitii taalibaaɓe ɓee, gunndii ɗum'en, wii:
—Gite jiyooje ko njiyaton koo, mbelii hoore!
24 Sabi miɗo wiya on: annabaaɓe heewɓe e kaanankooɓe heewɓe njiɗiino yiide ko njiyaton koo, njiyaali, njiɗiino nande ko nanaton koo, nanaali.

Banndol haala Samariyanke moyyo

25 Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:
—Moobbo, hono kaan-mi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
26 Iisaa jaabii mo, wii:
—Koɗum winndii e Sariya? Koɗum njanngu-ɗaa ton?
27 Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:
—Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo maa ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.†
28 Iisaa wii mo:
—Jaabu maa moyyii. So a waɗii non, a heɓan nguurndam ɗam!
29 Kaa jannginoowo Sariya oo ana yiɗi heedude e goonga, wii mo:
—Homo woni tanaa am?
30 Iisaa jaabii mo, wii:
—Ŋannde wootere gorko gooto iwi Urusaliima, ana fa'i Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanooɓe, ɓe ɓoli mo, ɓe pii mo faa ɓe njoppi mo wanaa guurɗo mo wanaa maayɗo.
31 Forri e jottinoowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiinoo janaaɗo oo ana lelii ndee, o woorti ɗum, o yaɓɓii.
32 Lewinke‡ gooto, kaŋum duu wari tawi mo ɗon, yii mo, woorti mo, yaɓɓii.
33 Samariyanke dawɗo wari e makko, yii mo, yurminaa,
34 ɓadii mo, sawriri barme makko nebam e peguujam, fiili hen licce. Caggal ɗum, o waɗɗini ɗum daaba makko, o naɓi ɗum e jippunde hoɓɓe, o hinnii ɗum.
35 Janngo mum, o itti buuɗi cardi ɗiɗi, o hokki njaatigi mum oo, o wii ɗum: «Hinna mo. So almusaɗɗa makko ɓurii ɗum, so mi wartii, mi tottete.»
36 Nde Iisaa tilii banndol ngol ndee, wii:
—E miilo maa, homo e taton ɓee laatii tanaa janaaɗo oo?
37 Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

† **10:27** Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkooɓe 19.18 ‡ **10:32** ***Yimɓe leŋol Lewi*** ngonnoo humaniiɓe golle dewal Laamɗo gila e jamaanu Muusaa.

—Jurmiiɗo mo oo.
Iisaa wii mo:
—Aan duu, yaa, waɗoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

38 E laawol maɓɓe ngol, Iisaa faŋi ngeenndi ngootiri, debbo biyeteeɗo
Marta jippini mo.
39 Marta ana jogii miɲiraaɗo biyeteeɗo Mariyama. Oon ana jooɗii sera
koyɗe Iisaa, ana nana haala mum.
40 Kaa Marta, no golleeji ɗii keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:
—Moobbo, a hillaaka ko miɲam oo ɗaldi kam golle oo koo naa? Wii mo o
immoo, o walla kam!
41 Moobbo oo jaabii mo, wii:
—Marta, Marta, aɗa tampina hoore maa kulle keewɗe, aɗa jiiɓa hakkille
maa.
42 Kaa huunde wootere tan woni ko neɗɗo hasindini e mum. Mariyama
suɓike ko moyyi koo, o teetataake ɗum duu.

11

No Iisaa jannginiri taalibaaɓe mum no duwortee

1 Ɲannde wootere, Iisaa ana waɗa duwaawu e nokku gooto. Nde o tilinoo
ndee, gooto e taalibaaɓe makko ɓee wii mo:
—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa jannginiri
taalibaaɓe mum nii.
2 O wii ɓe:
—So oɗon nduwoo, nii mbiyaton:
Baabiraaɗo,
yo innde maa teddine.
Yo Laamu maa war.
3 Hokku min ɲannde fuu ɲaamdu heyooru min.
4 Yaafa min luutti amen,
sabi miɗen njaafoo tooɲuɓe min fuu.
Pati accu min ceytee.
5 O wii ɓe kasen:
—So gooto mon yehii to giɗo mum hejjere jemma, wii ɗum: «Giɗam,
ɲamlam buuruuje tati,
6 mi heɓii koɗo jooni, mi walaa ko mi holla ɗum»,
7 yalla giɗo maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati torram, sabi
damal ngal cokaangal, sukaaɓe am duu yo leliiɓe, mi waawaa immaade faa
mi hokke fay huunde»?
8 Miɗo wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a giɗo makko, waajibi mo
immoo, mo hokke hakke ko kasindin-ɗaa e mum fuu, kammari ko tekkin-ɗaa
ɲaagunde maa ndee koo.
9 Miin, miɗo wiya on: ɲaagee, on keɓan, tewtee, on njiitan, calminee gila
oɗon damal galle, on udditante.
10 Sabi ɲaagiiɗo fuu, heɓan, tewtuɗo fuu, yiitan, calminɗo fuu, udditante.
11 Homo woni e mon baabiraaɗo mo ɓiyum ɲaagotoo liingu so hokka ɗum
mboddi?
12 Naa ɲaagoo ɗum ɓoccoonde, hokka ɗum yaare?
13 No mbonir-ɗon fuu, oɗon ndokka ɓiɓɓe mon kulle lobbe, sako Baabi-
raaɗo mon gonɗo dow kammu oo. Ɲaagiiɗo mo Ruuhu Ceniiɗo fuu, o hokkan
ɗum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

14 Ɲannde wootere, Iisaa ana ribbana neɗɗo gooto seyɗaani
muumɗinnooɗo ɗum. Nde seyɗaani oo yalti ndee, muumɗunooɗo oo watti
haalde. Jamaa oo haaynaa.
15 Kaa yoga e maɓɓe ana wiya:
—«Beelsebul», hooreejo seyɗaani'en oo o ribbirta seyɗaani'en ɓee!
16 Woɓɓe ndaardi mo taagumansa kaayniiɗo iwoowo dow kammu faa itta
koro makko.
17 Nde wonnoo omo anndi miilooji maɓɓe, o wii ɓe:
—Laamu fuu pecciiɗo ana haɓa e hoore mum, bonan, maadiiji mum fuu
ngurjan e leydi.
18 So Ibiliisa e hoore mum fecciima, hono laamu mum heddortoo? Nde
wonnoo on mbii «Beelsebul» ndibbiran-mi seyɗaani'en ɓee.
19 So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seyɗaani'en, yimɓe mon ɓee nee, homo
ndibbirta ɓe? Yimɓe mon ɓee jaati kollata on ngalaa e goonga!
20 Kaa so baawɗe Laamɗo ndibbiran-mi seyɗaani'en, ɗum ana holla Laamu
Laamɗo warii e mon.
21 Gorko jom semmbe jogiiɗo kaafaawi, so haybii galle mum, jawdi mum
reenoto.
22 Kaa so ɓurɗo ɗum semmbe yanii e mum, jaalike ɗum, teetan joomum
kaafaawi ki fawnoo hoolaare e mum kii, fecca jawdi mum ndii e woɓɓe.
23 Mo waldaa e am fuu yo gaɲo am. Mo mooɓtidataa e am fuu yo caakoowo.
24 So seyɗaani yaltii e neɗɗo, seyɗaani oo yiiloyto e nokkuuje joorɗe, tewta
ɗo ŋoottinoo. So mo heɓaali, mo wiyan: «Miɗo nii wirfitoo galle am mo
eggunoo-mi e mum oo.»
25 So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa, ana moyyinaa ana
paraa faa woodi.
26 Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seyɗaani'en njeɗɗon ɓurɓe mo bonde,
ɓe naata e galle oo, ɓe koɗa e mum. Nii battane oo neɗɗo ɓurdata arannde
mum bonde.
27 Nde o haalata ɗum ndee, debbo gooto ana hakkunde jamaa oo, toowni
daande mum, wii:
—Debbo caawɗo ma so muynin maa, welii hoore!
28 Non Iisaa jaabii, wii:
—Welɓe hoore dee, nanooɓe konngol Laamɗo so njokka ngol ɓee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

29 Nde wonnoo jamaa oo ana ɓillondira e makko sanne, o fuɗɗi wiide:
—Yimɓe jamaanu jooni yo yimɓe bonɓe. Eɓe ndaara holleede taagumansa,
kaa ɓe kollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.
30 Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkooɓe taagumansa nii, hono non Ɓii
Neɗɗo oo duu laatanortoo yimɓe oo jamaanu taagumansa.
31 Ɲannde darngal, kaananke debbo leydi ɓaleeri oo immodoto e yimɓe
jamaanu jooni ɓee, liɓa ɗum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde
hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku ɗii. Haya,
ɓurɗo Suleymaana won ɗoo!
32 Ɲannde darngal, yimɓe Niniwe duu immodoto e yimɓe jamaanu jooni
ɓee, liɓa ɗum'en. Sabi ɓe tuubii gila nde ɓe nannoo waaju annabi Yuunusa
ndee. Haya, ɓurɗo Yuunusa won ɗoo!

Haala fooyre caldi

33 Iisaa wii kasen:

—Fay gooto huɓɓataa lampa so suuɗa ɗum naa hippa e mum kaakol. So lampa huɓɓaama, sinndete, yalla ana yaaynana naatooɓe.
34 Gite maa ngoni lampa caldi maa. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooynan. Kaa so ɗe moyyaa, caldi maa fuu niɓɓan.
35 Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee niɓɓa.
36 Sabi so caldi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu salndu maa wonndu e nimre, ɗi fuu ɗi pooyniran no lampa fooynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginooɓe Sariya

37 E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddi ɗum bottaari. O nootoyii ɗum galle mum, o joodii faa o ɲaama.
38 Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juuɗe fade makko ɲaamde.*
39 E ley ɗum, Iisaa wii mo:
—Onon Farisa'en, oɗon lawya caggal kore looɗe e caggal lehoy, tawee nee, ɓerɗe mon ana caawi nguykaaji e boneeji!
40 Jaahili'en! Tama wanaa Taguɗo dow oo tagi ley oo duu?
41 Ittiree sadakaaji mon ɗii ɓerɗe laaɓuɗe. Nden, ko heddii koo fuu daganto on.
42 Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi oɗon ittana Laamɗo jakka naanaa, oɗon ittana ɗum jakka danndi e ko tutaton fuu. Kaa oɗon njeebii fooccitaare, oɗon njeebii yiɗude Laamɗo. Tawee nee, kaɲum kaanno-ɗon waɗude tawee on njeebaaki ko heddii koo.
43 Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi oɗon njiɗi joolle lobbe e ley cuudi baajordi, oɗon njiɗi salmineede calminaali teddungal e luumooji.
44 Bone yanan e mon. Sabi oɗon nanndi e janaale ɗe ngalaa maande, ɗe yimɓe njahata e mum, tawee anndaa.
45 Gooto e jannginooɓe Sariya jaabii Iisaa, wii:
—Moobbo, no kaalirtaa nii, aɗa hoyna min minen duu.
46 Iisaa jaabii, wii:
—Onon jannginooɓe Sariya ɓee duu, bone yanan e mon! Sabi oɗon ndonndina yimɓe donnge tedduɗe, tawee onon e ko'e mon, on memirtaa ɗe fay hoore feɗeendu mon.
47 Bone yanan e mon, sabi oɗon maha janaale annabaaɓe ɓe njaatiraaɓe mon mbari ɓee.
48 Ndennoo, onon, on ceettiima golle maɓɓe oo ana weli on. Sabi kamɓe, ɓe mbarii annabaaɓe, onon, oɗon maha janaale mum'en!
49 Ɗum nee, Laamɗo hakkilante oo wii: «Mi neldan ɓe annabaaɓe e nelaaɓe, ɓe mbara yoga, ɓe torra yoga.»
50 Ɗum waɗi so yiiyam annabaaɓe njuppaaɗam gila e puɗɗooɗe aduna oo ɗam, ana yoɓtee e yimɓe oo jamaanu.
51 So goonga dee, miɗo wiya on: yiiyam gila Haabiila faa Jakariyaa baraaɗo hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu Laamɗo nduu, ɗum fuu ɗum yoɓete e oo jamaanu.
52 Bone yanan e mon, onon jannginooɓe Sariya! Sabi on teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen duu on kaɗii naatooɓe ɓee naatude.
53 Nde Iisaa iwi ɗon ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewɗe,
54 hedde eɓe tuufana mo faa ɓe keɓa e makko haala ka ɓe nannginira mo.

---

* **11:38** Ngol ***lootugol juuɗe*** haɓɓaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina waɗiraa.

12

Haala kulol Laamɗo

1 Ko foti ujunaaji ujunaaji yimɓe kawriti faa ana njaaɓondira. Nden Iisaa
wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, ɗum woni ɓe naafigi'en.
2 Walaa fuu ko suudii ko ɓanngintaake, walaa sirri mo saakataake.
3 Ɗum saabii huunde fuu ko kaal-ɗon ley nimre nantete ley fooyre. Kasen
duu ko ngunndi-ɗon ley cuudi fuu, ooynete dow beneeji.
4 Miɗo haalana on, onon gidiraaɓe am: pati kulee waroo6e yimɓe ɓe ngalaa
fuu ko mbaawi caggal majjum ɓee.
5 Mi hollan on mo kaan-ɗon hulde: kulee baroowo neɗɗo baawɗo tippaade
ɗum ley jahannama. So goonga dee, miɗo wiya on: oon kaan-ɗon hulde!
6 Tama biiwuuji joy coottataake buudi ɗiɗi? Laamɗo yeggitataa fay gootel
e majji.
7 Onon, fay leeɓi ko'e mon fuu ko limaa faa laaɓi. Ndennoo, pati kulee, sabi
onon ɓuri biiwuuji keewɗi teentilaade.
8 Miɗo wiya on: ceettaniiɗo kam hakkunde yimɓe fuu, miin Ɓii Neɗɗo oo
duu, mi seettanto ɗum yeeso malaa'ika'en Laamɗo.
9 Kaa calaniiɗo kam hakkunde yimɓe, salante yeeso malaa'ika'en Laamɗo.
10 Neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e Ɓii Neɗɗo, ana waawi yaafeede. Kaa bonkiiɗo
Ruuhu Ceniiɗo oo yaafataake.
11 So on naɓaama e cuudi baajordi naa yeeso hooreeɓe naa kaanankooɓe,
pati mbemmbe-ɗon ko njaaboto-ɗon, naa ko kaalaton,
12 sabi Ruuhu Ceniiɗo oo anndinan on oon wakkati fuu ko kaan-ɗon
haalde.

Banndol haala arsukunte pamaro hakkille

13 Won biiɗo e ley jamaa oo:
—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngeɗu am e ndonu amen oo.
14 Iisaa jaabii mo, wii:
—Hey aan! Homo waɗi kam caroowo mon naa peccoowo jawdi mon?
15 O wii jamaa oo:
—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neɗɗo fay so tawaa mo
arsukunte.
16 O haalani ɓe banndol, o wii:
—Arsukunte gooto, gese mum moyyunoo faa sanne.
17 O miilii e hoore makko: «Hono ngaɗan-mi? Sabi mi walaa fuu ɗo mi
mooɓta ɲamri am ndii.
18 Eyyoo! Mi wurjinan beembe am ɗee, mi maha goɗɗe ɓurɗe ɗe manngu,
mi mooɓta hen ɲamri am ndii e ngalu am fuu,
19 mi wiya hoore am: A heɓii ngalu baawɗo jogaade ma duuɓi kuurɗi,
hankasen fowtu, ɲaamaa, njaraa, mbelto-ɗaa.»
20 Kaa Laamɗo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e oo ɗoo jemma.
Homo heettata e ko paggiti-ɗaa koo?»
21 Nii woni sifa neɗɗo fuu paggitaniiɗo hoore mum jawdi aduna, wanaa
galo yeeso Laamɗo.

Haala ndaartugol Laamu Laamɗo

22 Caggal ɗum, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Ɗum saabii so miɗo wiya on: pati cuŋlanee e ley nguurndam mon ko
ɲaamaton e ko ɓoornoto-ɗon.
23 Sabi nguurndam ɓuri nguure, terɗe ɓuri koltal.

24 Yeewee daawle ɗee: ɗe aawataa, ɗe kettataa, ɗe ngalaa caakuuji, ɗe
ngalaa beembe, kaa Laamɗo ana ɲammina ɗe. Onon, oɗon ɓuri pooli ɗii
teentilaade ɗo woɗɗi!
25 Homo e mon waawi ɓeydude e balɗe mum fay ɲalooma gooto kammari
sugulla mum? Walaa.
26 Ndennoo, so tawii on mbaawaa waɗude fey hono ɗum e famɗude, ko
saabii so oɗon cuŋlana ko heddii koo?
27 Yeewee piindiiji no peertirta. Ɗi tampataa, ɗi mottataa. Haya miɗo wiya
on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii.
28 Laamɗo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e
yiite janngo, sako onon, onon famɗuɓe hoolaare!
29 Pati kiinnee ndaartude ɲaamdu e yardu, pati mbemmbe-ɗon!
30 Sabi ɗee kulle fuu yimɓe aduna tan ndaarata ɗum. Kaa Baabiraaɗo mon
ana anndi oɗon kasindini e majjum.
31 Ko kaan-ɗon waɗude dee, ndaartee Laamu Laamɗo. Ko heddii koo, on
ɓeydante ɗum.
32 Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraaɗo mon ana seyorii
hokkude on Laamu oo.
33 Coottee jawdi mon fuu, cakko-ɗon. Moyyinanee ko'e mon danngaaji ɗi
mbonataa, njogo-ɗon jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo
ɓadataako, mooyu duu bonnataa.
34 Sabi ɗo jawdi maa woni fuu, ɗon yonki maa duu woni.

Banndol haala lanndiniiɓe jaɓɓaade kalfaaɗo mum'en

35 —Kumee, kuɓɓee lampaaji mon.
36 Laatee hono yimɓe lanndinaniiɓe jaɓɓaade kalfaaɗo mum'en nde
wartata kuurtungu, faa udditana ɗum ɗon e ɗon so salminii.
37 Kaadime'en ɓe kalfaaɗo mum'en tawi ɗaanaaki, mbelii hoore. Miɗo
haalana on goonga: o humoto, o joyyina ɓe faa ɓe ɲaama, o wara o gollana
ɓe.
38 So o wartirii ɗiɗaɓere jemma naa so tataɓere jemma, ɓe o tawri non ɓee,
mbelii hoore.
39 Paamee ɗum ɗoo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo
warata, yoppataa o naata galle mum.
40 Onon duu, lanndinee, sabi Ɓii Neɗɗo oo waran e wakkati mo on miilaali.
41 Piyeer wii mo:

—Kalfaaɗo, ngol banndol, minen tan kaaldu-ɗaa naa yimɓe fuu?

42 Iisaa jaabii, wii:

—Homo woni golloowo koolniiɗo, hakkilante, mo kalfaaɗo mum halfinta
maccuɓe mum hokka ɗum'en nguure mum'en?
43 Oon golloowo mo kalfaaɗo mum warti so tawi ana golla golle mo
halfinaa oo, welii hoore.
44 Miɗo haalana on goonga: kalfaaɗo oo halfinan mo jawdi mum fuu.
45 Kaa so golloowo oo wii e hoore mum kalfaaɗo mum oo ɓooyii wartaali,
hedde ana fiya maccuɓe e horɓe, ana ɲaama ana yara ana sigira,
46 nden, kalfaaɗo oo wartiran ɲalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati
mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde ɓe nganaa
hoolniiɓe.
47 Golloowo anndudo ko kalfaaɗo mum yiɗi, mo lanndinaaki fay huunde,
mo gollaali ko kalfaaɗo mum yiɗi, fiyete ɓoggi keewɗi.

48 Kaa golloowo mo anndaa ko kalfaaɗo mum yiɗi, so waɗii ko fiyata ɗum,
fiyete ɓoggi seeɗa. Dokkaaɗo ko heewi, lamndete ko heewi. Kalfinaaɗo ko
heewi, lamndete ko ɓuri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimɓe

49 —Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Miɗo heppi nge huɓɓaali!
50 Won lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Miɗo heppi ɗum
waɗaali.
51 Oɗon miila jam ngardu-mi e leydi ndii naa? Wanaa! Miɗo wiya on:
seenndude yimɓe ngardu-mi.
52 Gila jooni yimɓe njoyon ley galle gooto ceeran, taton ɓee kaɓa e ɗiɗon
ɓee, ɗiɗon ɓee kaɓa e taton ɓee.
53 Baabiraaɗo haɓan e ɓiyum gorko, ɓiɗɗo gorko haɓan e baaba mum,
inniraaɗo haɓan e ɓiyum debbo, ɓiɗɗo debbo haɓan e inna mum, debbo
ɓamaaɗo haɓan e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

54 Iisaa wii jamaa oo kasen:
—So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde toɓan. Laa-
torto hono non duu.
55 So henndu ɓaleeri wibbii, on mbiyan wulan taw. Hono non laatortoo
duu.
56 Onon naafigi'en! Oɗon mbaawi seenndude mbaadi leydi e kammu, ko
waɗi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo ɗoo jamaanu?
57 Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni fooccitaare?
58 So aɗa yaada e mo kaɓu-ɗaa faa cardoyon, ndaartu rewritinde e makko
gila e laawol, pati o naɓe to caroowo, so caroowo oo hokke kayboowo kasu,
kayboowo kasu oo duu udde.
59 Miɗo haalane: abada a yaltataa, so a yoɓaali ko ndewete-ɗaa koo faa
laaɓa.

13

Haala tuubugol e halkagol

1 E oon wakkati, won warɓe so kumpiti Iisaa ko hewtii Galilinkooɓe
yogaaɓe. Ɓe mbii Pilaatu* jillondiriino yiiyam maɓɓe e yiiyam sadakaaji
maɓɓe.
2 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Oɗon miila ɓee Galilinkooɓe torraaɓe ɓuri luuttude diina Galilinkooɓe
heddiiɓe ɓee naa?
3 Miɗo haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non
kalkorto-ɗon.
4 Naa oɗon miccitoo sappo e njetton ɓe suudu Silowam toowndu nduu
saami e mum'en faa maayi ɓee? Oɗon miila kamɓe ɓuri Urusaliima fuu
junuubu naa?
5 Miɗo haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non
kalkorto-ɗon.
6 Caggal ɗum, o waɗani ɓe ngol banndol:
—Neɗɗo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari teɓude ki, kaa o tawaali
e makki fay huunde.
7 Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duuɓi tati, hitaande fuu mi
waran faa mi teɓa ki, mi tawa ki rimaali. Feyyu ki! So walaa ko ki nafata,
ko saabii so eki itta semmbe leydi ndii?»

---

* **13:1** ***Pilaatu*** yo hooreejo leydi Yahuudiya.

8 Golloowo oo wii mo: «Kalfaaɗo, yoppu ki ɗoo faa mawuuri. Ɗoo e nden,
mi gaawtoto foomre makki, mi waɗa hen birgi.
9 Ana moyya ki rima ɗoo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa ki.»

No Iisaa selliniri debbo ley ɲalaande fowteteende

10 Waɗiino e ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii ana waajoo ley
suudu waajordu wooturu.
11 Debbo gooto mo ladde ɲawni duuɓi sappo e jetti ana tawaa ɗon. O turiiɗo
tan, o waawaa dartaade fey.
12 Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddi mo, wii mo:
—Banndam debbo, a daɗii e ɲaw maa oo.
13 Iisaa fawi juuɗe mum dow makko, non o dartii cot! Hedde omo yetta
Laamɗo.
14 Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa sellini neɗɗo ley
ɲalaande fowteteende koo, wii yimɓe ɓee:
—Balɗe jeegom kaanɗe golleede ana ngoodi. E ɗeen balɗe kaan-ɗon warde
sellineede, wanaa e ɲalaande fowteteende.
15 Iisaa jaabii mo, wii:
—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge mum naa ndaki-
iwa mum ɲalaande fowteteende yarnoya ɗum naa?
16 Oo debbo taanii Ibarahiima, mo Ibiliisa haɓɓiri duuɓi sappo e jetti,
haanaa humteede ɲalaande fowteteende naa?
17 Nde Iisaa haalnoo ɗum ndee, wayɓe mum ɓee fuu njaagii faa walaa
seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayeefiiji ɗi o waɗata ɗii.

Banndi haala Laamu Laamɗo

18 Iisaa wii:
—Hono Laamu Laamɗo wa'i? Koɗum nanndinan-moo-mi?
19 Laamu Laamɗo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neɗɗo ɓami, aawi e
sardiŋe mum. Ngeeyu oo fuɗi, laatii lekki faa pooli ana ɲiɓa cuuɗi e caɓe
mum.
20 O wii kasen:
—Koɗum nanndinan-mi e Laamu Laamɗo oo?
21 Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo ɓami, so jiiɓi e saawal tati conndi
alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paaɗungal

22 Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana faŋa geelle e gure fuu, ana waajoo.
23 Neɗɗo gooto lamndii mo:
—Moobbo, yimɓe seeɗa tan kisata naa?
O wii ɓe:
24 —Tiinnee naatiron damal paaɗungal ngal, sabi miɗo wiya on: heewɓe
njiɗan naatude, ndonka.
25 So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii sella oɗon
calmina, oɗon mbiya: «Kalfaaɗo, udditan min!» o jaaboto on: «Mi anndaa to
njeye-ɗon!»
26 Nden, on ndaroto oɗon mbiya: «Min ɲaamdii e maa, min njardii e maa,
a waajike e daalaaje amen.»
27 Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeye-ɗon. Ngoɗɗee kam, onon ooɲiiɓe!»
28 On njiyan Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kaɲum e annabaaɓe fuu
ley Laamu Laamɗo, tawa onon oɗon mbedaa sella. Ɲannde nden on mboyan,
on ŋeryondiran ɲiiye kammari mimsee mon.

29 Yimɓe iwran funnaange e hiirnaange, saahal e ɓaleeri, njoodoo ɲaamda
ley Laamu Laamdo.
30 Nden yoga e caggalaaɓe laatoto ardiiɓe, yoga e ardiiɓe laatoto
caggalaaɓe.

No Iisaa suŋlirani yimɓe Urusaliima

31 E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:
—Iw doo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo ana tewta no
warde.
32 O wii ɓe:
—Njehee mbiyoyee ndoɓu oo: «Miin, mi ribban laddeeji, mi sellinan ɲawɓe
hannde e janngo. Ɲalooma tataɓo oo mi timminan golle am fuu.
33 Kaa ana tilsi mi yaha hannde e janngo e faɓɓi-janngo, sabi annabaajo
haanaa maayde so wanaa ley Urusaliima.»
34 Hay yimɓe Urusaliima, on mbarii annabaaɓe, on mbardii nelaaɓe e mon
kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde ɓiɓɓe mon no cofal hawrintinirta
ɓiɓɓe mum ley biifoole mum nii. Kaa on njaɓaali.
35 Ɗum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. Mido
wiya on: on njiyataa kam so wanaa faa wakkati mo mbiyaton e mum: «Barke
woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»†

14

No Iisaa selliniri gorko uppudo

1 Wadiino e ley ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa ana wonnoo e galle
hooreejo Farisa'en gooto faa ɲaama. Tawanooɓe ton ɓee ngattani mo
hakkille
2 kammari nedɗo uppudo ana tawanoo don.
3 Iisaa haaldi e jannginooɓe Sariya e Farisa'en, wii:
—Sellinde ɲawdo ley ɲalaande fowteteende, ana dagii naa dagaaki?
4 Ɓe fuu, ɓe mbii teen. E oon wakkati, o memi ɲawdo oo, o sellini dum, o
yoppiti dum.
5 Caggal dum, o wii ɓe:
—Homo e mon ɓiyum naa ngaari mum saamata e ɓunndu waasa yaltinde
dum don e don, fay so dum ɲalaande fowteteende?
6 Ɓe ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala suɓaade joolle e noddude yimɓe

7 Nde Iisaa yiinoo noddaaɓe ɓee ana cuɓoo joolle ɓurde teddude ndee, o
waajii ɓe, o wii:
8 —So a noddaama kuurtungu, pati jooda e joonnde ɓurnde teddude. Sabi
ɓurdo ma teddude ana waawi warde,
9 noddudo on oo wara, wiye: «Hokku oo doo joonnde ndee!» Nden, a
yaagoto joodoyaade e joonnde ɓurnde leydude ndee.
10 So a noddaama kuurtungu, joodoya caggal, yalla noddudo ma oo ana
wara, wiye: «Gido, heettu yeeso gaa!» Nden, dum laatante teddungal yeeso
noddaaɓe ɓee fuu.
11 Sabi mawninkiniido fuu, leydinte, leydinkiniido teddinte.
12 O wii noddudo mo oo duu:
—So ada nodda yimɓe bottaari naa hiraande, pati noddu gidiraaɓe naa ban-
ndiraaɓe naa sakiraaɓe naa taakallemme'en maa tawaaɓe yo arsukunte'en.
So ɓe noddite, dum laatoo mbarjaari maa.

† **13:35** Jabuura 118.26

13 So a wadii waliima, noddu misikiina'en e wooyɓe e bonnguuɓe e wumɓe.
14 Nden, a welan hoore, sabi ɓeen ngalaa ko njoɓire, a yoɓete ɲannde
immital fooccitiiɓe.

Banndol haala waliima

15 Gooto e ɲaamooɓe ɓee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:
—Ɲaamoyoowo ley Laamu Laamɗo, welii hoore.
16 Iisaa wii mo:
—Gorko gooto waɗiino waliima, noddi yimɓe faa heewi.
17 Nde ɲaamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to yimɓe ɓee,
wiya: «ngaree, waliima oo lanndinike.»
18 Ɓe fuu, gooto gooto, ɓe puɗɗi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii ngesa, ana
tilsi mi yaha mi yiyoya nga, njaafo-ɗaa kam.»
19 Goɗɗo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy. Miɗo yiɗi
hornoyde ɗi, njaafo-ɗaa kam.»
20 Goɗɗo kasen wii: «Mi jommbaajo, ɗum saabii so mi heɓataa warde.»
21 Kaadime oo warti, haaltani ɗum kalfaaɗo mum. Oon bilaa, wii mo: «Yaa
law ley boli e dinngiraaji ngeenndi ndii, noddoyaa misikiina'en e wooyɓe e
wumɓe e bonnguuɓe.»
22 Kaadime oo warti, wii: «Kalfaaɗo, ko mbii-ɗaa koo fuu waɗaama, kaa faa
jooni yolannde ana heddii.»
23 Kalfaaɗo oo wii kaadime oo: «Yaa dow ɗati jaajuɗi e paaɗuɗi. Mo keɓu-
ɗaa fuu, ndooldinaa ɗum wara naata, yalla suudu am nduu ana huuɓa.
24 Sabi miɗo wiya on: fay gooto e ɓe noddunoo-mi ɓee meeɗataa ɲaamdu
am.»

No neɗɗo laatortoo taalibbo Iisaa

25 Yimɓe heewɓe ana njaada e Iisaa. O yeeccitii, o wii ɓe:
26 —Garɗo e am fuu, sinaa mi ɓurana ɗum inna mum e baam mum e
jom suudu mum e sukaaɓe mum e miɲiraaɓe mum e mawniraaɓe mum,
mi ɓurana ɗum fay kaɲum e hoore mum. So wanaa ɗum, joomum waawaa
laataade taalibbo am.
27 Kasen duu, mo ɓamaali leggal mum bardugal jokka e am fuu, waawaa
laataade taalibbo am.
28 So won muuyɗo e mon mahude suudu toowndu, wanaa joomum jooɗoto
tafon, hiisoo ko hasindini e mum, yeewa so ana jogii ko biltata ɗum naa?
29 So wanaa ɗum, so joomum diidii taɲɲaali, jiiɗo mo fuu jalan mo,
30 wiya: «Ɗeewee oo neɗɗo diidii, ronkii taɲɲude.»
31 Kasen, so kaananke yehii faa haɓoya e kaananke goɗɗo, o miilataako
tafon yalla worɓe ujunaaji sappo ana mbaawi jaɓɓaade worɓe ujunaaji
noogay faa kaɓa e mum?
32 So mo waawaa jaɓɓaade ɗum, o waɗan e mum nelaaɓe gila yottaaki
ɓadaaki, faa jam waɗa hakkunde maɓɓe.
33 Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am so yoppaali ko
jogii fuu.
34 Lamɗam ana moyyi, kaa so ɗam ŋoottii lammude, koɗum lamminta ɗam
kasen?
35 Walaa fuu ɗo ɗam waawata naftoreede, wanaa e leydi, wanaa e birgi.
Ɗam tippete sella.
Jom nowru fuu yo nanu.

15

Banndol haala mbaalu majjuɗo

1 Duwaaɲe'en e luuttooɓe hono mum'en fuu ana ɓadinoo mo faa kettin-
danoo mo.
2 Farisa'en e dunkee'en Sariya ana ŋurŋurta, ana mbiya:
—Oo ana jaɓɓoo luuttooɓe ana ɲaamda e mum'en!
3 E ley ɗum, o waɗani ɓe ngol banndol, o wii:
4 —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majjiraama mbaalu gooto,
wanaa yoppan capanɗe jeenay e jeenay ɗii fuu ley ladde tewtoya majjuɗo
oo faa yiita ɗum naa?
5 So o yiitii mo, o towiran ɗum seyo.
6 Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan giɗiraaɓe makko e
taakallemme'en makko, o wiya ɗum'en: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbaalu
am majjunooɗo oo.»
7 Miɗo haalana on: hono non seyo laatortoo dow kammu so luuttoowo
gooto tuubii. Engo ɓuri seyo capanɗe njeenayon e njeenayon fooccitiiɓe ɓe
kasindinaa e tuubal.

Banndol haala mbuuɗu cardi majjuɗo

8 —Naa, so debbo ana jogii buuɗi cardi sappo, majjiraama hen gooto,
huɓɓataa lampa, wuuwa galle oo, tewtira mbuuɗu oo hakkille faa yiita ɗum
naa?
9 So o yiitii mo, o hawrintinan giɗiraaɓe makko e taakallemme'en makko,
o wiya: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbuuɗu am majjunooɗo oo.»
10 Miɗo haalana on: hono non malaa'ika'en Laamɗo ceyortoo so luuttoowo
gooto tuubii.

Banndol haala ɓiɗɗo kalkiiɗo

11 Iisaa wii kasen:
—Gorko gooto ana joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗon.
12 Miɲiraaɗo oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngeɗu am e jawdi ndii.»
Ndennoo, baabiraaɗo oo fecci jawdi mum ndii hakkunde maɓɓe.
13 Waɗi baldɗe seeɗa, miɲiraaɗo oo reentini ko jogii fuu, dawi, yehi leydi
ngoɗɗundi. Ton o bonniri ngeɗu makko oo fuu e fijirde.
14 Nde o timminnoo ndee, yolbere bonnde waɗi e ndiin leydi, o fuɗɗi
tampude.
15 O yehi o takkoyii e gorko jeyaaɗo e ndiin leydi. Oon neldi mo gese mum
faa mo duranoya ɗum girooji.
16 Omo muuyannoo fay ɲaamde ɲaamdu girooji ɗii, kaa fay gooto hokkaali
mo.
17 Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko: «Gollanooɓe
baabam ɲaaman faa njoppa, miin miɗo maaya ɗoo yolbere.
18 Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya ɗum: Baaba, mi tooɲii
Laamɗo, mi tooɲii ma,
19 mi haanaa fay wiyeede ɓiya. Ndennoo, jogoram no gooto e gollooɓe maa
ɓee nii!»
20 Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo soynii mo to woɗɗi,
ɓernde mum heccidi, dogi maaɓii mo.
21 Ɓiɗɗo oo wii mo: «Baaba, mi tooɲii Laamɗo, mi tooɲii ma, mi haanaa fay
wiyeede ɓiya.»

22 Non baaba oo wii gollooɓe mum: «Njaawnee, ngaddoyee saaya ɓurka
fuu moyyude ɓoornon mo, ngaɗanon mo felfelde e feɗeendu makko, ngaɗon
paɗe e koyɗe makko.
23 Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson ɗum faa ɲaamen,
mbelto-ɗen.
24 Sabi ɓiyam oo, o maaynooɗo o wuurtii, o kalkinooɗo o hewtaama.» Nii
ɓe puɗɗi weltaare.
25 E ley ɗum, ɓiɗɗo hammadiijo oo iwri gese. Nde o ɓadinoo yottaade galle
oo ndee, o nani bawɗi e dippanɗe.
26 O noddi gooto e gollooɓe ɓee, o lamndii ɗum ko ndee dillere woni?
27 Oon wii mo: «Miɲa oo warti e jam, baam maa hirsanii mo ngaari payndi
ndii.»
28 Nii mawniraaɗo oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo yalti, suri mo
yalla omo naata.
29 O jaabii baabiiko, o wii: «Annii, duuɓi kuurɗi miɗo gollane, fay nde
wootere mi salaaki yamiroore maa. Kaa ɗum e taweede, abada a hokkaali
kam fay damngel faa miin e giɗiraaɓe am, min mbeltoroo.
30 Kaa ɓiya ɲaamɗo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a hirsanii ɗum
ngaari payndi ndii.»
31 Baabiiko wii mo: «Ɓinngel am, enen ngondi abada, ko njey-mi fuu, aan
jey.
32 Ana haani ceyo-ɗen, mbelto-ɗen. Sabi miɲa oo, o maaynooɗo o wuurtii,
o kalkinooɗo o hewtaama.»

16

Banndol haala howruujo yoyuɗo

1 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee kasen:
—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O haalanaa howruujo
oo ana bonna jawdi makko.
2 O noddi ɗum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo, ko woni? War, hiisa ko
kalfine-ɗaa koo, sabi hankasen a waawaa halfineede.»
3 Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngaɗan-mi? Sabi kalfaaɗo am
yoppan kam golle. Mi walaa doole remde, miɗo yaagoo ɲaagaade.
4 Ooho! Mi anndii no ngaɗan-mi, yalla ana daɲa jaɓɓiiɓe kam e ley cuuɗi
mum'en, so mi ɓoortaama.»
5 Oon wakkati, o noddiri ɓe kalfaaɗo makko rewata ɓee, gooto gooto. O wii
arano oo: «Hono foti kalfaaɗo am oo rewete?»
6 Oon wii mo: «Bidoŋaaji teemedere nebam ndewetee-mi.» Howruujo oo
wii mo: «Ɓam dewtere maa ɲamaale, yaawnu, jooɗa mbinndaa capanɗe joy.»
7 O wii goɗɗo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-ɗaa?» Oon wii mo:
«Caakuuji teemedere gawri ndewetee-mi.» O wii oon: «Ɓam dewtere maa
ɲamaale, mbinndaa caakuuji capanɗe jetti.»
8 Kalfaaɗo oo mani howruujo ooɲiiɗo oo saabe yoyre mum. Sabi yimɓe
adunankooɓe ɓee ɓuri yimɓe jeyaaɓe e fooyre Laamɗo ɓee yoyande yimɓe
hono mum'en.
9 Miin, miɗo wiya on: tewtee giɗiraaɓe, tewtiree ɓe jawdi aduna yalla so
ndi timmii, oɗon njaɓɓitee e ley nguurndam nduumiiɗam.
10 Iisaa ɓeydi hen, wii:
—Koolniiɗo e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teentiliiɗe. Jammbiiɗo
e kulle pamare, jammboto e kulle teentiliiɗe duu.

11 Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori ndii, homo fuu
halfinta on jawdi ngoongaraari ndii?
12 Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi jananndi, hono ndokkirte-ɗon
ko njey-ɗon koo?
13 Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaaɓe ɗiɗon, sabi naa joomum
waɲii gooto, yiɗii keddiiɗo oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiiɗo
oo. On mbaawaa gollidande Laamɗo e jawdi.

14 Farisa'en ɓee ana kettindoo ɗum fuu. Nde wonnoo ɓe yiɓɓe kaalisi, eɓe
njala mo.
15 O wii ɓe:

—Onon, oɗon cenna ko'e mon yeeso yimɓe, kaa Laamɗo ana humpitii ɓerɗe
mon. Sabi ko yimɓe teddinta koo, ana harmi to Laamɗo.

16 Sariya oo e annabaaɓe ana ngoodunoo faa e jamaanu Yaayaa. Gila e
Yaayaa Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo ana ɓannginee. Gooto fuu
ana haɓanoo naatude e makko.
17 Timmugol kammu e leydi ɓuri newaade diina ittude toɓɓere wootere e
ley Sariya oo.

18 Ceerɗo jom suudu mum so ɓami goɗɗo fuu, jeenii. Kasen duu neɗɗo fuu
ɓamɗo debbo ceeraaɗo, jeenii.

Banndol haala arsukunte e Laajaru

19 —Waɗiino e ɓettaade, gorko arsukunte gooto parortonooɗo burmusuuje
boɗeeje ɗaatuɗe, duuminooɗo e neema e weltaare.
20 Gorko uubaaɗo mo walaa fay huunde, biyeteeɗo Laajaru, ana lelinoo
damal galle makko.
21 Ana yiɗunoo ɲaamde kedde makko, fay dawaaɗi ana ngarannoo ana
mettoo uube makko ɗee.
22 Misikiino oo maayi, malaa'ika'en naɓi ɗum faa to Ibarahiima. Arsukunte
oo maayi kaɲum duu, iraa,
23 naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite makko, o soynii
Ibarahiima to woɗɗi, Laajaru ana dow koyɗe mum.
24 O eewnii o wii: «Maamam Ibarahiima, yurmam, nel Laajaru suuwa hoore
feɗeendu mum ley ndiyam, yalla ana ɓuumna ɗemngal am. Sabi mi torrike
sanne ley ngee yiite.»
25 Kaa Ibarahiima wii: «Ɓinngel am, miccita a heɓii neema maa e ley
nguurndam maa, Laajaru kaa bone heɓi. Jooni, kanko mo heɓan hinnee, aan
torro-ɗaa.
26 Ko ɓuri ɗum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde amen e mon.
Ndennoo so won yiɗuɓe iwde to mon ngara ga amen, naa iwde ga amen
njaha to mon, tawan mbaawaa.»
27 Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, miɗo ɲaage, nel Laajaru galle
baabam,
28 sabi mi ɗalii ton miɲiraaɓe am njoyon worɓe, faa o jeertina ɓe pati ɓe
ngara e oo nokku torra.»
29 Kaa Ibarahiima wii mo: «Eɓe njogii dewtere Muusaa e dewte annabaaɓe
ɓee, yo ɓe kettindano ɗen.»
30 O jaabii ɗum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so won iwɗo
hakkunde maayɓe yehi to maɓɓe, ɓe tuuban.»
31 Ibarahiima wii mo: «So ɓe kettindanaaki Muusaa e annabaaɓe, fay iwɗo
e hakkunde maayɓe waɗataa so ɓe ngoonɗina.»

17

Haala luuttude e yaafeede

1 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Ko fergitata yimɓe faa luutta waasataa heɓeede, kaa bone woodanii laatiiɗo sabaabu majjum.
2 Haayre teddunde haɓɓee e daande joomum tippee ley geeci ɓuri moyyande ɗum, diina luuttinde gootel e koy ɗoo cukaloy.
3 Kaybee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, ɲiŋaa ɗum. So tuubii, njaafo-ɗaa ɗum.
4 So o tooɲii ma cili jeɗɗi e ley ɲalooma gooto, o warti e maa cili jeɗɗi omo tuubane, njaafo-ɗaa mo.

Haala goondinal e ɗowtaare

5 Nelaaɓe ɓee mbii Moobbo oo:
—Beydan min goondinal.
6 Iisaa jaabii, wii:
—So goondinal mon famɗiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii ɗoo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki ɗowtanto on.
7 Homo e mon maccuɗo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya ɗum ɲaamdu mum annii oon wakkati fuu?
8 Walaa! A wiyan mo moyyinane ɲaamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa ɲaamaa njaraa. Caggal mum, o ɲaama kanko duu. Wanaa non worri naa?
9 Yalla a yettan maccuɗo oo saabe waɗii ko njamir-ɗaa ɗum koo?
10 Onon duu hono non. So on ngaɗii huunde fuu ko njamire-ɗon, mbiyee: «Min maccoy tan, ko min kaani waɗude nii min ngaɗi.»

No Iisaa selliniri seppaaɓe sappo

11 Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, yaɓɓorii hakkunde leyɗe Samariya e Galili.
12 O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaaɓe sappo worɓe peewti mo, ndarii to toowti,
13 eewnii, mbii:
—Moobbo Iisaa, yurma min!
14 Nde o yiinoo ɓe ndee, o wii ɓe:
—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinooɓe sadaka ɓee.
E ley yaadu maɓɓe nduu, ɓe cellinaa.
15 Gooto maɓɓe, nde yiinoo sellii ndee, wirfitii ana yetta Laamɗo e daande toownde.
16 O diccii yeeso Iisaa, o yetti ɗum. Oon yo Samariyanke.
17 Iisaa jaɓɓitii, wii:
—Tama wanaa sappo ɓee fuu cellinaama? Hoto njeenayon ɓee nee ngoni?
18 Walaa miilɗo wirfitaade yetta Laamɗo so wanaa janano oo naa?
19 Caggal ɗum, o wii gorko oo:
—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa danndii ma.

No Laamu Laamɗo wardata

20 Nden Farisa'en ɓee lamndii Iisaa mande Laamu Laamɗo oo warata? O jaabii ɓe, o wii:
—No Laamu Laamɗo wardata nii, yiyataake.
21 Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamɗo ana hakkunde mon.
22 Caggal ɗum, o wii taalibaaɓe makko ɓee:

—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide ɲalaaɗe Ɓii Neɗɗo oo, fay so ɲannde wootere, kaa on njiyataa.
23 On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati njehee, pati njokkee ɓe.
24 Sabi no majere fooynirta kammu fuu nii, hono non Ɓii Neɗɗo laatortoo ɲannde gartol mum.
25 Kaa ko adii ɗum, ana tilsi o torree torraaji keewɗi, yimɓe oo ɗoo jamaanu tippitoo mo.
26 No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata e ɲalaaɗe Ɓii Neɗɗo:
27 yimɓe ana ɲaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa ɲannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu ɗam wari, halkiri ɓe fuu.
28 Wa'an hono no wakkati Luuɗu nii, yimɓe ana ɲaama, ana njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana maha.
29 Kaa nde Luuɗu yaltunoo Sodooma ndee, Laamɗo tomni yiite e sitti, halki ɓe fuu.
30 Hono non ɲannde ɓanngugol Ɓii Neɗɗo oo duu wa'ata.
31 Ɲannde nden, mo ɗum tawi dow bene, tawi kaaki mum ana ley suudu, pati wiya jippanto ɗi. Mo ɗum tawi gese, pati hoota cuuɗi.
32 Miccitee jom suudu Luuɗu oo.
33 Neɗɗo fuu tewtuɗo danndude yonki mum, waasan ki, kaa neɗɗo fuu baasuɗo ki, danndan ki.
34 Miɗo haalana on: e oon jemma, yimɓe ɗiɗon leldiiɓe e daɗɗo wooto, gooto maɓɓe naɓete, goɗɗo oo yoppee.
35 Rewɓe ɗiɗon undooɓe, gooto mum'en naɓete, goɗɗo oo yoppee. [
36 *]
37 Taalibaaɓe ɓee njaɓɓitii, mbii mo:
—Kalfaaɗo, hoto ɗum waɗata?
O wii ɓe:
—Ɗo jiibe ngoni fuu, ɗon dute kawritata.

18

Banndol haala caroowo ooɲiiɗo

1 Iisaa waɗani ɓe banndol faa hollita ɓe ana tilsi ɓe nduumoo e duwaawu, pati ɓe njeeboo.
2 O wii:
—Caroowo gooto mo hulataa Laamɗo, yaagataako fay gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri.
3 Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana warannoo e caroowo oo, wiya: «Wallam faa mi hewta goonga hakkunde am e kaɓdo am oo.»
4 Caroowo oo deyyinii faa ɓooyi. Kaa sakitii o wii hoore makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamɗo mi yaagataako fay gooto duu,
5 mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»
6 Caggal ɗum, Iisaa wii:
—On nanii ko caroowo ooɲiiɗo oo wii naa?
7 Laamɗo nee wallataa suɓaaɓe mum wullitotooɓe ɗum jemma e ɲalooma ɓee fuu faa ɓe kewta goonga maɓɓe naa? Mo jaabantaako ɓe law naa?

* **17:36** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 36:*Worɓe ɗiɗon wonɓe e ngesa ngoota, gooto mum'en naɓete, goɗɗo oo yoppee.*

8 Miɗo haalana on: o wallan ɓe law. Kaa so Ɓii Neɗɗo waroyii, omo tawa
goondiɓe mo e leydi ndii naa?

Banndol haala Farisanke e duwaaɲe

9 Yimɓe jogoriiɓe ko'e mum'en yo fooccitiiɓe, njataaki woɓɓe, ɓeen o
waɗani ngol banndol:
10 —Worɓe ɗiɗon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa ngaɗa
duwaawu. Gooto oo Farisanke, goɗɗo oo duwaaɲe.
11 Farisanke oo darii ana duworoo ley ɓernde mum hono nii: «Laamɗo, mi
yettirii ma ko mi nanndaali e yimɓe heddiiɓe ɓee, ɗum woni wuyɓe e ooɲiiɓe
e jeenooɓe, e ko mi nanndaali e oo ɗoo duwaaɲe koo.
12 Miɗo hoora yontere fuu cili ɗiɗi, miɗo itta jakka e huunde fuu ko keɓu-
mi.»
13 Duwaaɲe oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade kammu, jurginii, ana
wiya: «Laamɗo yurmam, mi luuttoowo.»
14 Haya, miɗo wiya on: oo hooti yo nanngiraaɗo pooccitiiɗo, wanaa oo too.
Sabi mawninkiniiɗo fuu leyɗinte, leyɗinkiniiɗo fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

15 Won waddanɓe Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema koy. Kaa nde
taalibaaɓe ɓee njiinoo ɗum ndee, ndarii ana njahoo e yimɓe ɓee.
16 Non Iisaa noddi taalibaaɓe ɓee, wii ɗum'en:
—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe no makkoy nii
ɓee njey Laamu Laamɗo oo.
17 Miɗo haalana on goonga: mo jaɓiraali Laamu Laamɗo oo no cukalel nii
fuu, naatataa hen!

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

18 Gooto e hooreeɓe Yahuudiyankooɓe lamndii mo, wii:
—Moobbo moyyo, koɗum kaan-mi waɗude faa mi heɓa nguurndam ndu-
umiiɗam?
19 Iisaa wii mo:
—Ko saabii so aɗa noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo
woni Laamɗo.
20 Aɗa anndi ɗii ɗoo sariyaaji: «Pati jeenu, pati ɲaaɗu hoore, pati wujju, pati
seeda fenaande, teddin inna maa e baam maa.»*
21 Hooreejo oo jaabii mo, wii:
—Miɗo haybi ɗum fuu gila e cukaaku am.
22 Nde Iisaa nanunoo ɗum ndee, wii mo:
—Aɗa ɲakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-ɗaa koo fuu, ndokkaa
kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heɓan jawdi dow kammu. Caggal ɗum,
ngaraa, njokkaa kam.
23 Kaa nde mo nanunoo ɗum ndee, mo ɲirɓinii, sabi o arsukunte ɲolɗo.
24 Iisaa yeewi mo, wii:
—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo ana tiiɗi!
25 Sabi yaɓɓoraade ngelooba e wuddere mesalal ɓuri newaade, diina
naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo.
26 Hettindantooɓe mo ɓee mbii:
—Ndennoo, homo woni kisoowo?
27 Iisaa jaabii:
—Ɗo yimɓe ɗum laatataako, kaa eɗum laatoo to Laamɗo.

---

* **18:20** Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

28 Piyeer jaɓɓitii, wii:
—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.
29 O wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu joppirɗo galle mum naa jom suudu mum naa sakiraaɓe mum naa saaraaɓe mum naa sukaaɓe mum saabe Laamu Laamɗo,
30 heɓan cowe keewɗe e oo ɗoo wakkati mo ngon-ɗen e mum jooni, heɓa nguurndam nduumiiɗam e wakkati garoyoowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tataɓere maayde mum e wuurtugol mum

31 Iisaa noddi taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee, wii ɗum'en:
—Kettinee, eɗen nii ŋabbita Urusaliima. Ko annabaaɓe mbinndunoo haala Ɓii Neɗɗo koo fuu, tabitan.
32 Sabi o waɗete e juuɗe heeferɓe, ɓe njaayra mo, ɓe torra mo, ɓe tutta e makko,
33 ɓe piya mo dorri, ɓe mbara mo. Kaa ɲalooma tataɓo oo, mo wuurtan.
34 Taalibaaɓe ɓee paamaali haala kaa. Maanaa makka suuɗanike ɓe, ɓe anndaa ko o yiɗi wiide.

No Iisaa wumtiniri bumɗo

35 Nde Iisaa ɓadinoo Yeriko ndee, tawi bumɗo ana jooɗii sera laawol ngol, ana garbinoo.
36 Oon maati jamaa ana yaɓɓoo, lamndii ko ɗum woni?
37 Ɓe mbii mo:
—Iisaa Nasaraatunke oo ɓettotoo ɗoo.
38 O wulli, o wii:
—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!
39 Ardiiɓe ɓee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyyinoo. Kaa o ɓeydii wullude, omo wiya:
—Taanii Daawuuda, yurmam!
40 Iisaa darii yamiri ɓe ngadda mo e mum. Nde mo ɓadinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:
41 —Koɗum njiɗ-ɗaa mi waɗane?
O wii:
—Moobbo, mi hewta gite am!
42 Iisaa wii mo:
—Wumtu, goondinal maa danndii ma.
43 Ɓon e ɗon o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamɗo. Nde yimɓe ɓee njiinoo ɗum ndee, ndarii ana njetta Laamɗo.

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

1 Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii.
2 Gorko biyeteeɗo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaaɲe'en, o arsukunte duu.
3 Omo yiɗunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe ɓillondiral, nde wonnoo mo daɓɓo.
4 O dogi, o arditii, o ŋabbi lekki ɗo Iisaa yaɓɓortoo ɗoo faa o yiya ɗum.
5 Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggitii, yii mo, wii:
—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.
6 Jakayus yaawni jippii, jaɓɓorii mo seyo.
7 Yiiɓe ɗum ɓee fuu keddii ana ŋurŋurta, ana mbiya:
—O jippanoyike luuttoowo.

8 Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:
—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misikiina'en. So won mo teetu-
mi huunde, mi yoɓan ɗum cowe nay.
9 Iisaa wii mo:
—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahiima!
10 Sabi Ɓii Neɗɗo warii tewtude majjuɓe faa hisina ɗum'en.

Banndol haala mutakal

11 Yimɓe ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawi hen banndol
gonngol. Sabi o ɓadike Urusaliima, kasen duu yimɓe miilii Laamu Laamɗo
ɓanngan jooni temmbu.
12 O wii:
—Gorko dimo ɗor yehi leydi ngoɗɗundi faa lamminee, caggal ɗum, warta.
13 O noddi kaadime'en makko sappo, o hokki gooto maɓɓe fuu mutakal
kaŋŋe, o wii ɓe: «Njaagoree faa mi warta.»
14 Kaa nde wonnoo yimɓe ngeenndi makko njiɗaa mo, ɓe immini nelaaɓe
caggal makko, ɓe mbii: «Min njiɗaa o laamoo min.»
15 Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo noddanee
kaadime'en ɓe mo halfini jawdi ɓee, faa mo annda ko gooto maɓɓe fuu tinorii
e jaagu mum oo.
16 Arano oo wari, wii: «Kalfaaɗo, mutakal maa ngal tinike mutakal sappo.»
17 O wii ɗum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde wonnoo a
hoolnike e ko famɗi, mi lamminii ma geelle sappo.»
18 Ɗiɗaɓo oo wari, wii: «Kalfaaɗo, mutakal maa ngal tinike mutakal joy.»
19 O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.»
20 Caggal ɗum, goɗɗo kasen wari, wii: «Kalfaaɗo, annii mutakal maa, mi
piɓunoodo ngal e fetalaare
21 sabi miɗo hule. Sabi a gorko ɲaaɗuɗo, aɗa ɓama ko a resaali, aɗa hetta
ɗo a aawaali.»
22 O wii ɗum: «Dara! Haalaaji maa jaati cariran-maa-mi, aan kaadime
laaliiɗo. Aɗa anndi mi gorko ɲaaɗuɗo, mi ɓaman ko mi resaali, mi hettan
ɗo mi aawaali.
23 Ko saabii so a waɗaali jawdi am ndii e ley banki, yalla ana daɲa ko keɓu-
mi hen so mi wartoyii?»
24 Caggal ɗum, kalfaaɗo oo wii kaadime'en mum ɓee: «Teetee mo mutakal
ngal, ndokkon ngal jogiiɗo mutakal sappo oo.»
25 Ɓe mbii mo: «Kalfaaɗo, kanko, omo jogii mutakal sappo.»
26 O wii: «Miɗo haalana on, jogiiɗo fuu ɓeydante, kaa mo walaa, fay seeɗa
mo jogii oo teetete.
27 Kaa wayɓe am ɓe njiɗaa mi laamoo ɗum'en ɓee, ngaddee ɓe ɗoo, mbaron
ɓe yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

28 Nde Iisaa tilinoo haalde ɗum ndee, ardii woɓɓe ɓee, ŋabbiti fa'i Urusali-
iima.
29 Nde o ɓadinoo Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde haayre
wiyeteende Jaytun, o neli taalibaaɓe makko ɗiɗon,
30 o wii ɓe:
—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, on tawan mola
ndakiiwa nga fay gooto waɗɗaaki abada ana haɓɓii. Kumton nga, ngaddon
nga ɗoo.

31 So won biiɗo on, «Ko saabii so oɗon kumta nga?» mbiyon ɗum hono nii:
«Moobbo ana haajaa nga.»
32 Nelaaɓe ɓee njehi, tawri no o wiiri ɗum'en nii.
33 E ley humtugol maɓɓe mola ngaa, jeyɓe mola ngaa ɓee mbii:
—Ko kumtirton mola ngaa?
34 Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Moobbo ana haajaa nga.
35 Nii ɓe naɓani Iisaa mola ngaa, ɓe njappi e magga saayaaji maɓɓe, o waɗɗii.
36 No o yaarata nii, ɓe mbeerti saayaaji maɓɓe dow laawol ngol.
37 Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, tawi taalibaaɓe ɓee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamɗo e daande toownde, saabe deental kaayɗe ɗe ɓe njiinoo ɗee.
38 Eɓe mbiya:
—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innde Joomiraaɗo!* Jam dow kammu. Teddeengal woodanii Laamɗo Toowɗo!
39 Yoga e Farisa'en tawaaɓe e jamaa oo ɓee mbii mo:
—Moobbo, haja taalibaaɓe maa ɓee!
40 O jaabii ɓe, o wii:
—Miɗo haalana on, so kamɓe ɓe ndeyyii, kaaye ɗee ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

41 Nde o ɓadinoo, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi,
42 o wii:
—So aan duu, aɗa anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, ɗum suuɗaama e gite maa.
43 Ɲalaaɗe ngaran nde wayɓe maa moyyinta cuuɗorɗe, pile, ɓille,
44 ngurjine, kalke aan e ɓiɓɓe maa fuu. Ɓe njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii dow wonnde, sabi a annditaali wakkati mo Laamɗo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

45 Caggal ɗum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaagotooɓe,
46 omo wiya ɗum'en:
—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewrudu Laamɗo»,† kaa onon, on ngaɗii ndu suuɗorde yanooɓe.
47 Iisaa ana waajoo ɲannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya e mawɓe leɲol ngol ɓee ana ndaara no masinbinira mo,
48 kaa ɓe ndonkii heɓude laawol, sabi yimɓe ɓee ana ngattani haalaaji makko ɗii hakkille faa sanne.

20

Ɗo yamiroore golle Iisaa iwri

1 Ɲannde wootere Iisaa ana janngina yimɓe ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu. E ley no o jannginirta ɓe Kabaaru Lobbo oo nii, mawɓe ɓee e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya ngari e makko,
2 mbii mo:

---

* **19:38** Jabuura 118.26 † **19:46** Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa ɗum?
3 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-ɗon kam ɗum:
4 lootogal batisimaYaayaa ngal, to Laamɗo iwri naa to yimɓe?
5 Ɓe ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:
—So en mbii to Laamɗo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoonɗinaali Yaayaa?»
6 Kaa so en mbii «yimɓe», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi ɓe fuu eɓe tayori Yaayaa yo annabaajo.
7 Non ɓe njaabii ɓe anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri.
8 Iisaa wii ɓe:
—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remooɓe bonɓe

9 Iisaa fuɗɗi haalande yimɓe ngol banndol, wii:
—Neɗɗo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remooɓe, dawi. O ɓooyi e dawol makko ngol.
10 Nde teɓugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe peguuje ɗee. Kaa remooɓe ɓee pii nelaaɗo oo, mbirfini ɗum juuɗe teete.
11 O neli e maɓɓe golloowo goɗɗo, ɓe pii oon duu, ɓe koyni ɗum, ɓe mbirfini ɗum juuɗe teete.
12 O neli kasen golloowo tataɓo, ɓe mbarmini oon, ɓe ndibbi ɗum.
13 E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngaɗan-mi? Ooho, mi nelan ɓiyam gorko korsuɗo oo, yaama ɓe njaagoo mo!»
14 Kaa nde remooɓe ɓee njiinoo ɓiɗɗo oo ndee, mbiyondiri hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo, keddoro-ɗen ngesa ngaa!»
15 Ɓe mbedii mo to caggal ngesa too, ɓe mbari mo. Jooni nee, hono jom ngesa oo waddata e maɓɓe?
16 O waran, o halka remooɓe ɓee, o hasira ngesa ngaa woɓɓe.
Nde yimɓe ɓee nannoo ɗum ndee, mbii:
—Pati hono majjum laato!
17 Iisaa yeewi ɓe, wii:
—Ndennoo, koɗum woni maanaa ko winndii koo:
«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,
kaŋum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii»?*
18 Neɗɗo fuu caamɗo e nden haayre, helan. Neɗɗo fuu mo nde saami e mum, noyoto.
19 Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinooɓe sadaka paamii banndol ngol e mum'en fewti. Ɓe njiɗiino nanngude mo ɗon e ɗon, kaa ɓe kulii yimɓe.

Haala yoɓugol lampo

20 Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ngattani Iisaa hakkille, neli horooɓe nanndinkiniiɓe e moyyuɓe, yalla ana keɓa e haala makko laawol, ngaɗa mo e juuɗe goforneer laamiiɗo leydi ndii oo, sara ɗum.
21 Ɓeen lamndii mo:
—Moobbo, miɗen anndi ko kaalataa koo e ko mbaajoto-ɗaa koo yo goonga, miɗen anndi a ɓurdintaa yimɓe, aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol goonga.

* **20:17** Jabuura 118.22

22 Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawɗo oo lampo
naa dagaaki?
23 Nde wonnoo o faamii hiila maɓɓe kaa, o wii ɓe:
24 —Kollee kam mbuuɗu cardi! Natal homo e innde homo woni ɗoo?
Ɓe mbii:
—Kaananke Roma.
25 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamɗo duu ko
jey.
26 Ɓe ndonki heɓude laawol e ko mo haalata yeeso yimɓe koo, jaabu makko
oo haaynii ɓe, ɓe ndeyyinii.

Haala immitagol maayɓe

27 Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kamɓe ngoni fennuɓe immital.
Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
28 —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neɗɗo ɓamii debbo, maayii, heɓaali
ɓiɗɗo, miɲum naa mawnum ɓamta debbo oo, yalla ana heɓana maayɗo oo
ɓeyngu.
29 Waɗiino e ɓettaade rimdaaɓe njeɗɗon. Arano oo ɓami debbo, maayi,
heɓaali ɓiɗɗo.
30 Ɓiɗaɓo oo ɓamti debbo oo, maayi,
31 tataɓo oo jokki hen. Hono nii njeɗɗon ɓee fuu ɓamiri mo, ɗalaali ɓiɗɗo.
32 Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi.
33 Ndennoo, ɲannde immital, homo e maɓɓe debbo oo laatotoo jom suudu
mum? Sabi ɓe njeɗɗon fuu ɓe ɓamiino mo.
34 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Yimɓe oo jamaanu ana ɓama, ana ɓamee.
35 Kaa haandinaaɓe e nguurndam janngo, kaɲum e immitagol ɓee,
ɓamataa, ɓamataake,
36 sabi ɓe mbaawaa maayde kasen. Ɓe laatoto no malaa'ika'en nii, ɓe ɓiɓɓe
Laamɗo, sabi ɓe immitike e maayde.
37 Kaa ko maayɓe immitoto koo, fay Muusaa sappike ɗum e ley haala
wuutuure. Sabi ton o noddiri Joomiraaɗo oo «Laamɗo Ibarahiima e Laamɗo
Isiyaaka e Laamɗo Yaakuuba.»†
38 Laamɗo yo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.‡ Sabi banngal
makko yimɓe fuu yo wuurɓe!
39 Yoga e dunkee'en Sariya mbii:
—Moobbo, a haalii goonga.
40 Caggal ɗum, ɓe cuusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

41 Iisaa wii ɓe:
—Hono ɓe mbaawiri wiide Almasiihu yo taanii Daawuuda?
42 Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:
«Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ɲaamo am,
43 faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»§
44 Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laatortoo taanum
tan?

---

† **20:37** Pergu 3.6 ‡ **20:38** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ɓooyi. Ko Laamɗo wii yo Laamɗo maɓɓe koo, holli eɓe nguuri. § **20:43** Jabuura 110.1

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

45 Nde wonnoo yimɓe ɓee fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaaɓe makko
ɓee:
46 —Ndeentee e dunkee'en Sariya yiɗuɓe yiiloraade saayaaji mawɗi e
jowteede ley luumooji, fooɗantooɓe joolle ɓurɗe teddude e ley cuuɗi baajorɗi
e ley yanngeeji fuu.
47 Eɓe teeta cuuɗi rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en maayi, eɓe njuutina
duwaawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e moyyuɓe. Kamɓe, jukkungo
naawngo ɓurata jippineede e maɓɓe.

21

Haala sadaka ɓurɗo moyyude

1 Iisaa hunci gite, yii arsukunte'en ana ngaɗa sadakaaji mum'en e keesu
sadaka oo.
2 Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, kaŋum duu ana waɗa hen buuɗi
ɗiɗi.
3 E ley ɗum, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o waɗi e ley keesu oo
koo, ɓuri ko ɓee too fuu ngaɗi hen koo.
4 Sabi ɓe fuu, ko bonnantaa ɓe huunde tan ɓe ngaɗi hen, kaa kanko debbo
oo, ko o hasindini e mum o waɗi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaji kollooji timmooɗe aduna

5 Won yogaaɓe ana kaala haala Suudu Dewal Mawndu nduu, no ndu
ŋarɗiniraa kaaye e kulle cakkaaɗe. Nden Iisaa wii:
6 —Ko njiyaton koo, wakkati waran nde fay haayre wootere heddataako
ɗoo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.
7 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Moobbo, humpitin min nde ɗum waɗata. Taagumansa homo hollata
waɗugol kuɗɗe ɗee fuu?
8 O wii:
—Ndeentee pati on yoŋŋe. Heewɓe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni
kanko», «Wakkati oo ɓadike». Pati njokkee ɓe.
9 So on nanii golowole e murtereeji, pati kulee. Ana tilsi ɗum waɗa tafon,
kaa ɗum wanaa timmooɗe ɗon e ɗon.
10 O jokki wiide:
—Leŋol haɓan e leŋol, laamu haɓan e laamu,
11 dimmbanɗe leydi mawɗe e yolbereeji ngaɗan, ŋawuuji bonɗi ngaran
e nokkuuje yogaaje, kulle kulɓiniiɗe e taagumansaaji mawɗi ɓanngan dow
kammu.
12 Kaa gila ɗum fuu ɗum waɗaali, yimɓe nanngan on, torra on cara on ley
cuuɗi baajorɗi, mbede-ɗon e kasu, naɓe-ɗon yeeso kaanankooɓe e saroobe
saabe am.
13 Ɗum hokkan on seettanaade kam.
14 Piɓee anniya e ɓerɗe mon mbaason lanndinanaade no ndanndirton ko'e
mon,
15 sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko
wayɓe mon ɓee fuu mbaawaa salaade naa yeddude.
16 Saaraaɓe mon e sakiraaɓe mon e koreeji mon e giɗiraaɓe mon, kaŋum'en
njammbotoo on, mbara yoga e mon.
17 Yimɓe fuu mbaŋan on saabe am,

18 kaa fay leembol ko'e mon majjataa.
19 Muŋal mon ndanndirton yonkiiji mon.

No Urusaliima halkirtee e no Ɓii Neɗɗo oo wartirta

20 —Nde njii-ɗon Urusaliima ana filaa konuuji fuu, anndee helde mum ɓadike.
21 Oon wakkati, ɓe ɗum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu peewa baamle kaaye, ɓe ɗum tawi e ley ngeenndi ndii fuu, yo njaltu e mayri, tawaaɓe ladde duu, pati naattu ngeenndi ndii.
22 Sabi ɗeen ŋalaaɗe yo ŋalaaɗe yoɓtagol, faa ko winndii koo fuu tabita.
23 Bone woodanii haamili'en e muyninooɓe ley ɗeen ŋalaaɗe! Sabi torraaji mawɗi njanan e leydi ndii, jukkungo jippoo e leŋol ngol.
24 Ɓe camminirte kaafaawi, ɓe nanngee, ɓe naɓee hakkunde heeferɓe. Ɓeen ndippan e Urusaliima faa nde wakkati mum'en timmi.
25 Taagumansaaji ngaɗan e naange e lewru e koode. Kulol waɗan e leydi ndii, faa leŋi ɗii fuu mbemmbee saabe dillere geeci e bempeeje mum.
26 Yimɓe moɗoto saabe kulol so miilike albalaawu jippotooɗo e aduna oo, sabi fay kulle gonɗe dow kammu ɗee ndimmboto.
27 E oon wakkati, Ɓii Neɗɗo oo yiyete, ana wara e duule, ana warda baawɗe e teddeengal manngal.
28 Onon, so ɗum fuɗɗii waɗude, ceyo-ɗon, njoonndoro-ɗon soottiteede mon ɓadike.

Banndol haala ibbe

29 Caggal ɗum, o haalani ɓe ngol banndol:
—Taykitee ibbe e leɗɗe goɗɗe ɗee fuu.
30 So on njii ɗe mbillitii, oɗon anndi onon e ko'e mon, ndunngu ɓadike.
31 Hono non, so on njii ɗeen kulle ana ngaɗa, anndee Laamu Laamɗo oo ɓadike.
32 Miɗo haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee kuɗɗe ɗee fuu ngaɗaali.
33 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am ɗii timmataa abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

34 —Ndeenee ko'e mon pati ɓerɗe mon metta, so kebbinoro-ɗon yaraawo faa cigiron, so cuŋlanon aduna, so ŋannde gartol Almasiihu ndee juhira on
35 no piccal nii. Sabi ende wara dow yimɓe aduna fuu.
36 Ndennoo, njeerto-ɗon wakkati fuu, nduwo-ɗon, yalla oɗon keɓa daɗude e ɗeen kulle gaɗooje fuu, mbaawon daraade yeeso Ɓii Neɗɗo oo.
37 Ŋalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, jemma, o yaltan, o waaloya dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun.
38 Yimɓe fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal Mawndu too gila beetee kecco faa kettindanoo mo.

22

No hooreeɓe ndawriri faa nanngа Iisaa

1 Wakkati iidi mo buuru yuufinaaka biyeteeɗo Paska oo ɓadike.
2 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya ɓee ana tewta no mbarda Iisaa, kaa eɓe kula yimɓe ɓee.
3 Nden Ibiliisa naati e Yahuuda annditirteeɗo Isikariyota, jeyaaɗo e sappo e ɗiɗon ɓee.

4 Yahuuda yehi haaldoyi e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e haybooɓe Suudu
Dewal Mawndu nduu no o waɗira Iisaa e juuɗe mum'en.
5 Ɓe ceyii, ɓe podani mo ɓe njeenan mo kaalisi.
6 O jaɓi, omo fiya dabare no o jammbortoo Iisaa tawa yimɓe ɓee kumpi-
taaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

7 Iidi mo buuru yuufinaaka, nde ɓe mboownoo hirsude jawɗi Paska ndee,
yottii.
8 Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii ɗum'en:
—Njehee lanndinanee en hiraande iidi Paska faa ɲaamen.
9 Ɓe lamndii mo:
—Hoto njiɗ-ɗaa min lanndinoyoo nde?
10 O wii ɓe:
—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko, ana roondii
mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle ɗo mo naatata ɗoo,
11 mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu ɲaamdata e taalibaaɓe
mum ɓee hiraande iidi Paska?»
12 O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanto-ɗon en ɗum.
13 Ɓe njehi, ɓe tawri hono no o wii ɓe nii, ɓe lanndinii hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

14 Nde wakkati oo yottinoo ndee, o joodii kanko e sappo e ɗiɗon ɓee.
15 O wii ɓe:
—Miɗo yiɗi ɲaamdude e mon sanne hiraande Paska ndee, gila mi torraaka.
16 Sabi miɗo wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa ɲannde nde nde tabiti
ley Laamu Laamɗo.
17 O ɓami horde, o yetti Laamɗo, o wii:
—Nanngee ɗum, peccee ɗum e hakkunde mon
18 sabi miɗo wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde Laamu Laamɗo
waroyi.
19 Kasen, o ɓami buuru, o yetti Laamɗo, o helti, o hokki ɓe, o wii:
—Ɗum yo terɗe am cakkiraaɗe kammari mon, ngaɗee ɗum faa miccito-ɗon
kam.
20 Hono non duu, nde ɓe tilii hiraande ndee, o ɓami horde peguujam, o
hokki ɓe, o wii:
—Ndee ɗoo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintiniraama yiiyam am
njupportooɗam saabe mon.
21 Kaa jammbotooɗo kam oo ana ɲaamda e am e la'al gootal.
22 Waajibi Ɓii Neɗɗo ɗalira aduna no fodiranaa nii. Kaa bone woodanii
jammbotooɗo mo oo!
23 Hedde eɓe lamndondira hakkunde maɓɓe homo e maɓɓe gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaaɓe mum ɓee

24 Nii taalibaaɓe ɓee ndarii ana njeddondira hakkunde mum'en homo ɓuri
teddude.
25 Iisaa wii ɓe:
—Kaanankooɓe ana ndonna laamu mum'en dow leɲi mum'en. Jom'en
doole e maɓɓe ɓee duu ana njiɗi noddireede sooninkooɓe.
26 Kaa onon, wanaa non ɗum laatortoo hakkunde mon. Ko kaan-ɗon
laataade dee, ɓurɗo teddude e mon yo laato hono cukalel, ardiiɗo laatoo
hono golloowo.

27 Homo ɓuri teddude, joodiido faa ɲaama naa ɓattinoowo ɲaamdu?
Wanaa ɲaamoowo oo naa? Kaa miin, mido wa'i hakkunde mon no
ɓattinoowo ɲaamdu nii.
28 Onon ngoni wonduɓe e am e ley ko koro am ittetee koo fuu.
29 Kammari dum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabiraado am hokkiri
kam laamu nii,
30 faa ɲaamden, njarden e la'al am ley laamu am, njoodo-don e dow
joodorde kaanankooɓe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii.
31 Simon, Simon, Ibiliisa ɲaagike faa sedа on no alkama sedirtee nii.
32 Kaa mi ɲaaganike ma pati goondinal maa mursee. Aan, so a wartii e am,
ngadaa e sakiraaɓe maa ɓee semmbe.
33 Piyeer wii mo:
—Kalfaado, mi lanndinike naɓdeede e maa kasu e wardeede e maa!
34 Kaa Iisaa wii:
—Piyeer, mido haalane: fade ndontoori jogginde hannde a wiyan a anndaa
kam cili tati.
35 O wii ɓe kasen:
—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e pade, won ko ɲaki on naa?
Ɓe mbii:
—Walaa!
36 O wii ɓe:
—Jooni kaa, jogiido dannga ɓama, jogiido mbasu naɓora, mo walaa
kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti.
37 Sabi ana winndii mi hiisodete e bonɓe.* Mido wiya on: ana tilsi dum
hewtoo kam. Ko cappanaa-mi koo fuu goondan.
38 Ɓe mbii:
—Kalfaado, kaafaaje didi annii!
O wii ɓe:
—Heyii!

No Iisaa ɲaagorii Laamdo dow waamnde haayre Jaytun

39 Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o woowiri nii.
Taalibaaɓe makko ɓee njokki e makko.
40 Nde o yottinoo ndee, o wii ɓe:
—Nduwee pati on ceyte.
41 Caggal dum, o toowtiri ɓe ko waarata e wedannde haayre, o diccii, omo
duwoo,
42 omo wiya:
—Baaba, so a muuyii, wodɗinam ndee horde bone. Kaa pati laatoo sago
am, laatoo sago maa aan!
43 Oon wakkati fuu, malaa'ika iwrudo dow kammu ɓanngani mo, hokki mo
semmbe.
44 O ruubi faa walaa seese, o ɓeydii tekkinde duwaawu makko, nguli
makko ana toɓɓa e leydi no toɓɓe yiiyam nii.
45 Nde o tilii duwaade ndee, o wirfitii e taalibaaɓe makko ɓee, o tawi eɓe
daanii saabe terde baatude.
46 O wii ɓe:
—Kodum daanoto-don? Immee nduwo-don, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

---

* **22:37** Esaaya 53.12

47 Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteeɗo Yahuuda, gooto e sappo e
ɗiɗon ɓee, ardii ɓe. Yahuuda ɓattitii Iisaa faa ɓuuccoo ɗum.
48 Iisaa wii mo:
—Yahuuda, ɓuccaango njammborto-ɗaa Ɓii Neɗɗo oo naa?
49 Nde wonduɓe e Iisaa ɓee njii ko waɗata koo ndee, mbii:
—Kalfaaɗo, min coppa ɓe kaafaaje naa?
50 Non gooto maɓɓe soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawɗo tayi nowru
mum ɲaamuru.
51 Iisaa jaabii, wii:
—Ɗaldee nii!
O memi nowru kaadime oo, o sellini ɗum.
52 Iisaa haalani warɓe nanngude ɗum ɓee, mawɓe ɓee e hooreeɓe yotti-
nooɓe sadaka e haybooɓe Suudu Dewal Mawndu ɓee, wii:
—Ko ngardu-ɗon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo?
53 Ɲannde fuu miɗo wondunoo e mon ley Suudu Dewal Mawndu nduu, on
pawaali e am junngo. Kaa jooni yo wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre
laamotoo.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa

54 Ɓe nanngi Iisaa, ɓe ngusi ɗum faa ley galle Jottinoowo Sadaka Mawɗo.
Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maɓɓe.
55 Yiite huɓɓanooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer wari jooddii e
jooɗiiɓe ton ɓee.
56 Korɗo gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa gasi, wii:
—Oo duu e makko wondunoo.
57 Nii Piyeer yeddi mo, wii:
—Banndam debbo, mi anndaa mo fey.
58 Nde ɓooynoo seeɗa, goɗɗo yii mo, wii:
—Aan duu e maɓɓe njeye-ɗaa!
Piyeer wii oon:
—Giɗo, mi jeyaaka e maɓɓe!
59 Faa waɗi leer caggal mum, goɗɗo kasen immini haala kaa, wii:
—Tayoral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o Galilinke.
60 Piyeer jaabii, wii:
—Giɗo, mi faamataa ko kaalataa koo!
O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini.
61 Nden Iisaa yeeccitii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccitii konngol ngol Iisaa
haalannoo ɗum ngol: «Fade ndontoori jogginde hannde, a wiyan a anndaa
kam cili tati.»
62 O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No mawɓe diina cariri Iisaa

63 Yimɓe nannguɓe Iisaa ɓee ndarii ana njaayra ɗum, ana piya ɗum.
64 Ɓe cuddi yeeso makko, eɓe lamndoo mo, eɓe mbiya:
—Annditin homo fii maa!
65 Hedde eɓe mbiya mo bihiile bonɗe.
66 Nde weetunoo ndee, waalde Saahiiɓe ndee hawriti, ɗum woni mawɓe
leɲol ngol e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya. Iisaa waddaa
yeeso maɓɓe.
67 Ɓe mbii ɗum:
—So aan woni Almasiihu oo, haalan min.
O wii ɓe:
—Fay so mi wii on non, on njaɓataa.

68 So mi lamndike on duu, on njaabataako.
69 Kaa gila jooni, Ɓii Neɗɗo oo jooɗoyto ɲaamo Laamɗo, Jom Baawɗe oo.
70 Ɓe fuu ɓe mbii:
—Ndennoo a Ɓii Laamɗo naa?
O wii ɓe:
—No mbii-ɗon nii.
71 Ɓe mbii:
—En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii hunduko makko, en fuu en nanii!

23

No Pilaatu lamndorii Iisaa

1 Caggal ɗum, waalde Saahiiɓe ndee fuu immii, naɓi Iisaa to Pilaatu goforneer oo.
2 Ɓe ndarii eɓe ngullanoo mo, eɓe mbiya:
—Min tawii oo ana jirkita leɲol amen, ana haɗa ɗum yoɓude kaananke Roma oo lampo, ana wiya hoore mum yo Almasiihu, ɗum woni kaananke.
3 Pilaatu lamndii mo, wii:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
O jaabii, o wii:
—No mbii-ɗaa nii.
4 Pilaatu jaɓɓitii, wii hooreeɓe yottinooɓe sadaka e jamaa oo fuu:
—Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.
5 Kaa ɓe cattini e haala maɓɓe faa sanne, eɓe mbiya:
—Ko o waajotoo koo ana murtina yimɓe ley leydi Yahuudiya fuu, gila Galili to o fuɗɗiri too faa ɗoo.
6 Nde Pilaatu nanunoo ɗum ndee, lamndii yalla o Galilinke naa?
7 O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi ɗum Hirudus. Sabi e ley ɗen ɲalaaɗe tawi Hirudus ana Urusaliima.
8 Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi ɓooyii omo yiɗi yiide ɗum saabe ko mo nannoo e mum koo. Kasen duu omo yeloo yiide ɗum ana waɗa kaayɗe.
9 O lamndii ɗum lamndi keewɗi, kaa Iisaa jaabaaki fay huunde.
10 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya ndarii ɗon, ana ngullanoo mo ko mbaawi fuu.
11 Hirudus duu hoyni mo, jaayri mo, kaɲum e sordaasi'en mum, ɓoorni mo saaya lobba, neltiri mo Pilaatu.
12 Ɲannde mum Pilaatu e Hirudus laatii giɗiraaɓe, arannde ɓe honnondirnooɓe.

No Iisaa sariraa yo bareteeɗo

13 Pilaatu noddi hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe ɓee e yimɓe fuu,
14 wii ɗum'en:
—On ngaddanii kam oo neɗɗo jirkitoowo yimɓe. Mi lamndike mo yeeso mon, kaa ko ngullaniri-ɗon mo koo fuu, mi yiyaali hen daliili ko jukkata mo.
15 Hirudus duu yiyaali e makko fay huunde, sabi o neltirii en mo. Anndee, oo gorko waɗaali fay huunde ko warata ɗum.
16 Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [
17 *]

---

* **23:17** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 17:*Nde wonnoo ana tilsi e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana ɓe kasunke gooto.*

18 Ɓe fuu ɓe ngullidi daande wootere, ɓe mbii:
—War mo, njoppitanaa min Barabas!
19 Barabas nee yo uddiranoodo kasu saabe murtere wadunoonde e ngeen-
ndi ndii, e saabe war-hoore.
20 Pilaatu haaldi e maɓɓe cilol dìdaɓol dow yidude yoppitinde Iisaa,
21 kaa ɓe ndarii eɓe ngulla, eɓe mbiya:
—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!
22 Pilaatu wii ɓe tataɓol:
—Kodum o wadì ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko haani warde
mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.
23 Kaa ɓe ɓeydii wullude gullaali mawdi, eɓe mbiya o tontee. Gullaali
maɓɓe dii njaalii Pilaatu,
24 o fellisi wadande ɓe ko ɓe ɲaagii koo.
25 O yoppitani ɓe mo ɓe ɲaagii yoppitee oo, oon yo uddiranoodo kasu saabe
murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o wadì dum e juude maɓɓe, faa ɓe ngada dum
ko weli ɓe.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

26 Nde ɓe naɓata mo ndee, ɓe nanngi gorko Sireenanke biyeteedo Simon,
iwrudo ley ladde. Ɓe mbakkini dum leggal bardugal ngal faa jokka e caggal
Iisaa.
27 Yimɓe heewɓe njokki hen. Rewɓe duu ana hakkunde maɓɓe, ana mboya
no dum foti mettude dum'en.
28 Iisaa yeeccitii rewɓe ɓee, wii dum'en:
—Rewɓe Urusaliima, pati mboyee kam, mboyee ko'e mon e ɓiɓɓe mon!
29 Sabi ɲalaade ngaran nde yimɓe mbiyata: «Rewɓe rimarɓe e deedì dì
caawaali abada e endì dì muyninaali, mbelii hoore!»
30 Nden, yimɓe mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en, mbiya tule
cudda dum'en.
31 Sabi so ɓe ngadii nii gila caɓal ngal keccal, hono laatotoo so ngal yoorii?
32 Ɓe naɓidi e Iisaa yimɓe dìdon yanooɓe. Ɓeen duu yo wareteeɓe.
33 Nde ɓe njottinoo nokku biyeteedo Laalagal Hoore ndee, ɓe tonti mo e
leggal bardugal, kanko e yanooɓe dìdon ɓee, gooto ɲaamo makko, goddo oo
nano makko.
34 O wii:
—Baaba, yaafa ɓe sabi ɓe anndaa ko ɓe ngadata.
Nii ɓe pecciri kaddule makko urwa.
35 Yimɓe ndarii don ana yeewa. Hooreeɓe ɓee duu ndarii ana njaayra mo,
ana mbiya:
—O biltii woɓɓe, o bilta hoore makko so o Almasiihu, Cuɓaado Laamdo oo!
36 Sordaasi'en ɓee duu njaayri mo, ngaddani mo biineegiri,
37 ana mbiya:
—So aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo, biltu hoore maa!
38 Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: OO YO KAANANKE YAHU-
UDIYANKOOƁE.
39 Gooto e yanooɓe dìdon tontidaaɓe e makko ɓee ana ɲiŋa mo, ana wiya:
—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbiltaa min minen
duu!
40 Kaa goddo oo jahii e oo too, wii:
—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo.
41 Enen, en keɓii ko kaandu-den, jukkeede men yo goonga jaati, sabi ko
ngollu-den tan njoɓete-den. Kaa kanko, o wadaali fay huunde ko dagaaki.

42 Caggal ɗum, o wii:
—Iisaa, miccito-ɗaa kam so a laatitike kaananke.
43 Iisaa wii mo:
—Miɗo haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley alijenne.

Haala maayde Iisaa

44 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiiɗe,
45 naange niɓɓi, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii, laatii tayɛ ɗiɗi.
46 Iisaa wulli wullaango manngo, wii:
—Baaba, mi tummbii yonki am kii e junngo maa.
O haali ɗum tan, o ɗali aduna.
47 Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko waɗi koo ndee, yetti Laamɗo, wii:
—So goonga nii, oo neɗɗo yo pooccitiiɗo!
48 Jamaa garnooɗo yeewde oo fuu, nde yiinoo ko waɗi koo ndee, wirfitii terɗe mum ana mbaati.
49 Kaa annduɓe mo ɓee fuu, ndarii to toowti ana yeewa. Rewɓe jokkunooɓe e makko gila leydi Galili ɓee ana e maɓɓe.

No tew Iisaa waɗiraa e yanaande

50-51 Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahiiɓe ndee, ana wiyee Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi Yahuudiya. O gorko moyyo, pooccitiiɗo, omo doomunoo ɓanngugol Laamu Laamɗo oo. O tawdaaka e waalde Saahiiɓe ndee haala e golle.
52 O yehi to Pilaatu, o ndaardi ɗum tew Iisaa,
53 o jippini ɗum leggal bardugal ngal, o fiili ɗum e kasanke, o watti ɗum e yanaande asaande ley haayre, ɗo fay gooto meeɗaali watteede.
54 Ɗum hawri e ɲannde lanndinal tawi ɲalaande fowteteende ɓadike fuɗɗude.
55 Rewɓe wondunooɓe e Iisaa gila Galili ɓee njokki e Yuusufu, njii yanaande ndee e no o wattiraa ley mayre,
56 kooti, moyyinoyi nebameeji uurooji.
Caggal ɗum, ɓe powti ɲalaande fowteteende no yamiroore ndee wiiri nii.

24

No Iisaa immintiniraa

1 Beetee law ɲannde alan, ɓe pahi to yanaande too, tawi ɓe naɓorii nebameeji uurooji ɗi ɓe moyyinnoo ɗii.
2 Ɓe tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal yanaande ndee,
3 kaa nde ɓe naatunoo ndee, ɓe tawaali ton tew Iisaa, Moobbo oo.
4 E ley no hakkille maɓɓe jirkitorii nii, worɓe ɗiɗon ndarii yeeso maɓɓe, ana ɓoornii kaddule jalbooje.
5 Nii kulol nanngi ɓe, ɓe tuggi tiiɗe maɓɓe e leydi. Oon wakkati worɓe ɓee mbii ɓe:
—Ko saabii so oɗon tewta guurɗo hakkunde maayɓe?
6 O walaa ɗoo, o immitike. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili koo
7 nde o wii: «Ana tilsi Ɓii Neɗɗo oo waɗee e juuɗe luuttooɓe, tontee e leggal bardugal, immitoo ɲannde tataɓere.»
8 Nii ɓe miccitii haala Iisaa kaa.
9 Ɓe iwi to yanaande too, ɓe mbirfitii ɓe kaalanoyi ɗum sappo e go'o ɓee e woɓɓe ɓee fuu.

10 Ɓeen rewɓe ngoni: Mariyama mo Magdala e Yowanna e Mariyama inna
Yaakuuba. Kamɓe e rewɓe wondunooɓe e maɓɓe ɓee kaalani ɗum nelaaɓe
ɓee.
11 Nelaaɓe ɓee njogorii haala maɓɓe kaa yo meere, calii goondinde ɓe,
12 kaa Piyeer immii, dogani yanaande ndee. Nde o yuurninoo ndee,
kasanke oo tan o yii. Caggal ɗum, o hooti galle maɓɓe, o bemmbaaɗo saabe
ko waɗi koo.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum ɗiɗon dow laawol Emmayus

13 E oon ɲalooma jaati, ɗiɗon e taalibaaɓe ɓee nanngi laawol wuro
wiyeteengo Emmayus. Hakkunde ngoon wuro e Urusaliima ana waara e
kilooji sappo e go'o.
14 Eɓe ngaajodoo ko waɗi koo fuu.
15 E ley gaajaate maɓɓe ɗee eɓe ndokkondira hakkillaaji, nii Iisaa e hoore
mum hewtii ɓe, waddi e maɓɓe jaadal.
16 Kaa heedoode waɗaa e gite maɓɓe pati ɓe anndita mo.
17 O wii ɓe:
—Koɗum ngaajoto-ɗon e laawol mon ngol?
Non ɓe ndarii, terɗe maɓɓe mbaati.
18 Gooto e maɓɓe biyeteeɗo Kiliyopas jaabii mo, wii:
—Aan tan gooto woni koɗo ley Urusaliima mo anndaa ko waɗi e ley ɲalaaɗe
ɗee koo naa?
19 O wii ɓe:
—Koɗum?
Ɓe mbii mo:
—Ko waɗi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaajo, jom baawɗe ley haala
makko e golle makko yeeso Laamɗo e yimɓe fuu.
20 Kaa hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe men ngaɗi mo e juuɗe laamu
yalla omo jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal.
21 Miɗen njikkunoo kanko soottitotoo Israa'iila. Hannde woni ɲalooma
tataɓo ko ɗum waɗi.
22 Kasen, yoga e rewɓe amen kaaynii min. Ɓe njehi to yanaande too beetee
law,
23 ɓe tawaali ton tew makko, ɓe ngarti, ɓe mbii malaa'ika'en ɓannganii ɓe,
mbii omo wuuri.
24 Caggal ɗum, yoga e wondiiɓe amen njaaɓe to yanaande too ɓee, tawri no
rewɓe ɓee mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, ɓe njiyaali mo.
25 Oon wakkati Iisaa wii ɓe:
—Hey onon famarɓe hakkille! Ɓooyii on ngoondinaali haala annabaaɓe!
26 Wanaa ana tilsi Almasiihu torree, naata e teddungal mum naa?
27 Nden o fammini ɓe ko Binndi ɗii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta
Muusaa faa e dewte annabaaɓe ɓee.
28 Nde ɓe paandii wuro ngo ɓe immanii ngoo ndee, Iisaa waɗi hono o
anniyiiɗo ɓettaade nii.
29 Nii ɓe ɲaagii mo, ɓe mbii:
—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.
O jokki e maɓɓe, o jippanii ɓe.
30 Nde ɓe njooɗinoo eɓe ɲaama ndee, o ɓami buuru, o yetti Laamɗo, o helti
buuru oo, o hokki ɓe.
31 Non gite maɓɓe peerti, ɓe annditi mo. Ɓon e ɗon o iwi e gite maɓɓe.
32 Gooto fuu darii ana wiya goɗɗo:

—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi ɗii ndee,
wanaa ɓerɗe men ɓuuɓii naa?
33 Ɗon e ɗon, ɓe immii ɓe mbirfitii Urusaliima, ɓe tawtoyi ton sappo e go'o
ɓee e wondiiɓe mum'en ana kawriti.
34 Ɓeen mbii:
—Goonga, Kalfaaɗo men Iisaa wuurtii, o ɓannganii Simon.
35 Ɗiɗon ɓee duu njantanii ɓe ko waɗunoo e laawol mum'en, e no annditiri
mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum sappo e go'o ɓee

36 Ɓe tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde maɓɓe, wii ɓe:
—Onon e jam!
37 Ɓe kuli, ɓe ɗemyii, ɓe miili ko ɓe njii koo yo mbeelu.
38 Non o wii ɓe:
—Ko hulɓini on? Ko saabii so oɗon miila ɗii miilooji e ɓerɗe mon?
39 Yeewee juuɗe am e koyɗe am, ɗum miin jaati. Memee kam, yeewon. Sabi
mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.
40 Nde o haalata ɗum ndee, o holli ɓe juuɗe makko e koyɗe makko.
41 Nde wonnoo ɓe ndonkii goonɗinde saabe seyo e kaayɗe, o wii ɓe:
—Oɗon njogii ɗoo ko ɲaametee naa?
42 Ɓe ngaddani mo tayre liingu cahaaɗo,
43 o nanngi nde, o ɲaami yeeso maɓɓe.
44 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe e Jabuura cappii e am koo fuu,
ana tilsi ɗum goonɗa. Ɗum jaati woni ko kaalannoo-mi on nde ngondunoo-
mi e mon ndee.
45 Oon wakkati, o udditi hakkillaaji maɓɓe, yalla eɓe paama Binndi ɗii.
46 O wii ɓe:
—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immitoto hakkunde
maayɓe ɲalooma tataɓo.
47 Ana winndii kasen: saabe makko leɲi ɗii fuu ooynante faa tuuba, keɓa
yaafaamuya luutti. Ɗum ana fuɗɗa gila Urusaliima.
48 Onon ngoni seettotooɓe kulle ɗee!
49 Miin, mi neldan on ko Baabiraaɗo am fodi koo fuu. Kaa keddee e
ngalluure ndee, faa nde baawɗe gonɗe dow ɗee njippii e mon fuu.

No Iisaa ŋabbiniraa dow kammu

50 Iisaa naɓi ɓe faa hedde Baytaniya, hunci juuɗe, duwanii ɓe.
51 Ɗo o duwantoo ɓe ɗoo, o seerti e maɓɓe, o ŋabbinaa dow kammu.
52 Ɓe cujidani mo, caggal ɗum, ɓe mbirfodii Urusaliima e seyo manngo.
53 Wakkati fuu eɓe tawee ley Suudu Dewal Mawndu nduu, eɓe njetta
Laamɗo.

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Yuhanna

No Konngol Laamɗo laatorii neɗɗo

1 E puɗɗooɗe biyeteeɗo Konngol ana woodi. Biyeteeɗo Konngol oo ana
wondi e Laamɗo, o Laamɗo.
2 Omo wondi e Laamɗo gila puɗɗooɗe.
3 E makko Laamɗo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko woodi koo, tagaaka
so wanaa e makko.
4 E makko nguurndam woni, ɗam nguurndam laatanii yimɓe fooyre.
5 Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa ɲifude nde.
6 Waɗiino e wakkati, Laamɗo nelii neɗɗo biyeteeɗo Yaayaa.
7 O seedee garɗo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimɓe fuu ana
ngoonɗinira saabe haala makko kaa.
8 Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee garɗo haalde haala mayre
oo.
9 Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa yaaynana yimɓe
fuu.
10 Biyeteeɗo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni taguɗo aduna oo, kaa
aduna oo anditaali mo.
11 Mo warii e leɲol makko, kaa leɲol makko jaɓɓaaki mo.
12 Kaa jaɓɓiiɓe mo so ngoonɗini mo ɓee, o hokkii ɗum'en baawɗe laataade
ɓiɓɓe Laamɗo.
13 Ɓeen yo rimraaɓe ko wanaa muuyo terɗe, ko wanaa muuyo gorko,
kamɓe ɓe rimraaɓe iwrude to Laamɗo.
14 Konngol ngol laatii neɗɗo. Oon hoɗidi e meeɗen, o keewɗo hinnee e
goonga. Min njii teddeengal makko, teddeengal hono ngal Bajjo heɓata e
baam mum.
15 Yaayaa seettanike mo, eewnii, wii:
—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-mi: «Caggal am
ardiiɗo kam waran, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»
16 No hinnee makko foti heewde, en fuu en keɓii, hinnee dow hinnee.
17 Saabe Muusaa keɓir-ɗen Sariya, kaa hinnee e goonga saabe Iisaa Almasi-
ihu heɓiraa.
18 Fay gooto yiyaali Laamɗo abada. Jonnoo, Ɓiɗɗo bajjo gonduɗo e Baabi-
raaɗo oo, kaɲum humpiti en mo.

No Yaayaa waajorii

19 YahuudiyankooɓeUrusaliima neli Lewinkooɓe* e yottinooɓe sadaka to
Yaayaa lamndoo kaɲum woni homo.
20 O jaabii ɓe ko selli:
—Miin, mi wanaa Almasiihu.
21 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?
O wii:
—Mi wanaa.
Ɓe mbii:
—A Annabaajo oo naa?

---

* **1:19** ***Yimɓe leɲol Lewi*** ngonnoo humaniiɓe golle dewal Laamɗo gila e jamaanu Muusaa.

O jaabii:
—Mi wanaa!
22 Ɓe mbii mo:
—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya neluɓe min ɓee. Ko njogori-ɗaa hoore maa?
23 O jaabii, o wii:
—Miin woni «ooynotooɗo ley ladde jeereende so ana wiya: moyyintinee laawol Joomiraaɗo»,† hono no annabi Esaaya wiiri nii.
24 Nelaaɓe ɓee to Farisa'en iwri.
25 Ɓe lamndii mo:
—Ko saabii so aɗa loota yimɓe lootogal batisima, tawi a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?
26 Yaayaa jaabii ɓe, wii:
—Miin, miɗo batisira ndiyam, kaa won dariiɗo hakkunde mon mo on anndaa.
27 Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude ɓoggi paɗe makko.
28 Ɗum waɗii Baytaniya ootoo bannge maayo Urdun, ɗo Yaayaa batisannoo ɗoo.
29 Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:
—Annii, njawdiri Laamɗo ndoondotoondi luutti aduna.
30 Ɗum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neɗɗo waran caggal am, ardiiɗo kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»
31 Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii miɗo batisira ndiyam yalla omo ɓanngana Israa'iilankooɓe.
32 Yaayaa seettii, wii:
—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow kammu faa hoɗi dow makko.
33 Miin, mi anndaano mo. Kaa nelɗo kam mi batisira ndiyam oo, kaɲum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jippoo dow mum oo, kaɲum woni batisiroowo Ruuhu Ceniiɗo.»
34 Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Ɓii Laamɗo.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe mum aranndeeɓe

35 Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaaɓe mum ɗiɗon.
36 O yii Iisaa ana ɓettoo, o wii:
—Annii, njawdiri Laamɗo!
37 Taalibaaɓe ɗiɗon ɓee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa.
38 Iisaa yeeccitii, yii eɓe njokki e mum, wii ɓe:
—Koɗum tewtaton?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—*Rabbii* (ɗum woni «Moobbo»), hoto njooɗoto-ɗaa?
39 O wii ɓe:
—Ngaree yeewee!
Nden ɓe ngari, ɓe njii ɗo o jooɗotoo ɗoo. Ɓe ngondi e makko oon ɲalooma. Ɗum waɗii wakkati kiikiiɗe.
40 Andire miɲii Simon Piyeer oo yo gooto e ɗiɗon nanɓe haala Yaayaa so njokkitii Iisaa ɓee.
41 Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii ɗum:
—Min njii Almasiihu.
(Ɗum woni Cuɓaaɗo.)
42 O naɓi ɗum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii ɗum:

† **1:23** Esaaya 40.3

—Aan, Simon ɓii Yuhanna mbiyete-ɗaa, caggal jooni a innditirte Kefas.
(Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)
43 Janngo mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii ɗum:
—Jokkam!
44 Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee.
45 Filipa hawri e Natanayel, wii ɗum:
—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaaɓe oo. O Iisaa Nasaraatunke ɓii Yuusufu oo.
46 Natanayel wii mo:
—Ko moyyi ana waawi iwrude Nasaraatu naa?
Filipa jaabii mo:
—War yeew!
47 Iisaa yii Natanayel ana feewi ɗum, wii:
—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.
48 Natanayel wii mo:
—Hoto anndu-ɗaa kam?
Iisaa jaabii mo, wii:
—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.
49 Natanayel jaabii, wii:
—Moobbo, a Ɓii Laamɗo, a kaananke Israa'iila.
50 Iisaa jaabii mo, wii:
—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoonɗinir-ɗaa naa? A yiyan ko ɓuri ɗum haaynaade.
51 Nden o wii Natanayel:
—Miɗo haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamɗo ana ŋabba ana njippoo dow Ɓii Neɗɗo.

2

No Iisaa waɗiri haaynde ley kuurtungu

1 Balɗe ɗiɗi caggal mum, kuurtungu waɗi ley ngalluure wiyeteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ana tawanoo ton.
2 Iisaa e taalibaaɓe mum duu noddaama ngara kawra e kuurtungu oo.
3 Nde peguujam maɓɓe timmunoo ndee, inna Iisaa wii:
—Ɓe ngalaa peguujam.
4 Iisaa jaabii mo, wii:
—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi waɗude? Wakkati am yonaali tafon.
5 Inniiko wii gollooɓe ɓee:
—Ko o yamiri on fuu, ngaɗon.
6 Kaaye jeegom, asiiɗe faa laatii hono pakaaje mawɗe ɗo Yahuudiyankooɓe lootetee faa laɓɓinee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naanna bulki sappo ndiyam.
7 Iisaa wii ɓe:
—Kebbinee pakaaje ɗee ndiyam.
Ɓe kebbini ɗe faa ɗe keewi.
8 O wii ɓe:
—Jooni kaa, ɲeɗee naɓanee hooreejo kuurtungu oo.
Ɓe naɓi.
9 Nde hooreejo oo meeɗunoo ndiyam mbaylitaaɗam peguujam ɗam ndee, annditaali to ɗam ittaa. Kaa gollooɓe ɲeɗuɓe ndiyam ɗam ɓee ana anndi. O noddi jommbaajo gorko oo,

10 o wii ɗum:
—Yimɓe fuu peguujam mbelɗam mboowi adoraade. Nde yimɓe cigirii, nden ɗam welaa ɗam yaretee. Kaa aan, aɗa resi mbelɗam ɗam faa jooni.
11 Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O ɓanngini baawɗe makko, taalibaaɓe makko ɓee ngoonɗini mo.
12 Caggal ɗum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafarnahum, kanko e inniiko e miɲiraaɓe makko e taalibaaɓe makko. Ɓe paɓɓi ton balɗe seeɗa.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

13 Nde iidi Yahuudiyankooɓe biyeteeɗo Paska oo ɓadinoo ndee, Iisaa ŋabbiti Urusaliima.
14 O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaaɓe ga'i e baali e soottooɓe buugaaji, kaɲum e weccooɓe kaalisi ana njooɗii.
15 O nanngi ɓoggi, o sowi, o ribbi ɓe fuu ɓe njalta Suudu Dewal Mawndu nduu, kamɓe e ga'i maɓɓe e baali maɓɓe. O sankiti kaalisi weccooɓe, o hippi taabe maɓɓe.
16 O wii soottooɓe buugaaji ɓee:
—Ittee ɗum ɗoo, pati ngaɗee suudu Baabiraaɗo am nduu soottirdu.
17 Taalibaaɓe makko ɓee miccitii ko Binndi ɗii mbii koo:
«Jilli suudu maa laatanike kam sugulla.»*
18 Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe mbii mo:
—Haaynde honde kollataa min aɗa foti waɗude ko ngaɗ-ɗaa koo?
19 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on njiyan miɗo mahitoo ndu ley balɗe tati.
20 Ɓe njaabii mo:
—Nduu suudu mahiraama duuɓi capanɗe nay e jeegom. Dee aan, a mahitoto ndu ley balɗe tati naa?
21 Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu.
22 Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaaɓe mum ɓee miccitii o haaliino ɗum. Ɓe ngoonɗini ko Binndi ɗii mbii koo e konngol o haalnoo ngol.
23 Nde Iisaa faɓɓoynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heewɓe ngoonɗini mo saabe njii kaayɗe ɗe o waɗi ɗee.
24 Kaa Iisaa hoolaaki ɓe faa hokkita ɓe hoore mum, sabi omo anndi ɓe fuu.
25 O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yimɓe, nde wonnoo omo humpitii ko woni e ɓii-aadama.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

1 Won gorko Farisanke biyeteeɗo Nikodemus, gooto e hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.
2 Oon gorko yehi to Iisaa jemma, wii ɗum:
—Moobbo, miɗen anndi a jannginoowo iwruɗo to Laamɗo, sabi fay gooto waawaa waɗude hono kaayɗe ɗe ngaɗataa ɗee so Laamɗo wondaa e mum.
3 Iisaa jaabii mo, wii:
—Miɗo haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu Laamɗo tawee rimtaaka kasen.
4 Nikodemus wii mo:
—Hono mawɗo waawiri rimtireede? Omo waawi naattude e reedu inniiko, o rimtee kasen naa?

* **2:17** Jabuura 69.10

5 Iisaa jaabii:
—Miɗo haalane goonga: so wanaa neɗɗo rimtiree ndiyam e Ruuhu so heɓa
naatude e Laamu Laamɗo.
6 Ko ɓii-aadama rimata koo yo ɓii-aadama. Ko Ruuhu oo rimata koo yo
ruuhu.
7 Pati ɗum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-ɗon kasen.
8 Henndu ana wibba ɗo muuyiri fuu. Aɗa nana dillere mayru, kaa a
anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata. Hono non oon dimraaɗo Ruuhu
oo worri.
9 Nikodemus wii mo:
—Hono hen ɗum laatortoo?
10 Iisaa jaabii mo:
—Aan, jannginoowo ley Israa'iila oo fuu, a anndaa ɗum naa?
11 Miɗo haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata, ko min njii min
ceettotoo, kaa onon, on njaɓataa seedaaku amen.
12 On ngoondinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi ndee. Hono
ngoondinirton so mi haalanii on haala kulle dow kammu?
13 Fay gooto ɲabbaali dow kammu, so wanaa oon iwruɗo dow kammu oo,
ɗum woni Ɓii Neɗɗo.
14 Hono no Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde jeereende nii, so
wanaa Ɓii Neɗɗo oo duu toowniree hono non,
15 yalla goondindo mo fuu ana heɓa nguurndam nduumiiɗam.
16 Sabi Laamɗo ɓamii ana yiɗa aduna oo faa hokkitiri Ɓiyum bajjo, yalla
goondindo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite, heɓa nguurndam ndu-
umiiɗam.

17 Laamɗo neliraali Ɓiyum oo e aduna faa Ɓiyum oo saroo aduna oo. Ko mo
neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe makko.
18 Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaali fuu tilike sareede, sabi
goondinaali Ɓii Laamɗo bajjo oo.
19 Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yimɓe, nimre cuɓii dow fooyre
saabe golleeji mum'en bondi.
20 Bondo tagu yiɗaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati golleeji mum
bondi ɓanngu.
21 Kaa goongirante waran e fooyre yalla golleeji ɗi waɗiri saabe Laamɗo
ɗii ana ɓannga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

22 Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaaɓe mum leydi Yahuudiya. O faɓɓidi e
maɓɓe ton, omo loota yimɓe lootogal batisima.
23 Yaayaa duu ana batisa to Aynon too bannge Salim, sabi cewle ana keewi
ton. Yimɓe ana ngara ana mbatisee.
24 Tawi Yaayaa nannganooka tafon.
25 Taalibaaɓe Yaayaa ɓee njeddondiri e Yahuudiyanke haala laaɓal.
26 Ɓe njehi to Yaayaa, ɓe mbii ɗum:
—Moobbo, gorko gondunoodo e maa ootoo bannge maayo Urdun mo
ceettani-ɗaa oo, kanko duu omo batisa, yimɓe fuu ana njaha to makko.
27 Yaayaa jaabii ɓe, wii:
—Neɗɗo waawaa heɓude fay huunde so wanaa ko Laamɗo hokki ɗum.
28 Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa Almasiihu, kaa miɗo
adii mo neleede.

29 Gaddanaaɗo jommbaajo debbo, kaɲum woni jommbaajo gorko. Dammbidiiɗo gorko oo ana darii, ana hettindii. So o nanii daande jommbaajo gorko
oo, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoo hiɓɓiri.
30 So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyɗa.
31 Oon iwruɗo dow, kaɲum tiimti yimɓe fuu. Iwɗo e leydi yo leydinke.
Haalaaji mum duu yo haalaaji leydinkooji. Oon iwruɗo dow kammu, kaɲum
tiimti yimɓe fuu.
32 Ko o yii e ko o nani o seettotoo, kaa fay gooto jaɓataa seedaaku makko.
33 Oon jaɓuɗo seedaaku makko, sellinii Laamɗo yo goongirante.
34 Oon mo Laamɗo neli, ko Laamɗo haali haaltata, sabi Laamɗo hokkii mo
Ruuhu mo walaa ɗo haaɗi.
35 Baabiraaɗo oo ana yiɗi Ɓiɗɗo oo faa waɗi huunde fuu e junngo makko.
36 Goondinɗo Ɓiɗɗo oo, heɓii nguurndam nduumiiɗam. Mo goondinaali
Ɓiɗɗo oo, heɓataa ɗam, tikkere Laamɗo duu ana woodani ɗum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

1 Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima ana heɓa
taalibaaɓe faa ɓuri Yaayaa.
2 Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taalibaaɓe makko ɓee
tan mbatisannoo.
3 Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi Yahuudiya,
wirfitii leydi Galili,
4 kinaa o seeka leydi Samariya.
5 O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar bannge ngesa nga Yaaku-
uba hokkunoo ɓiyum Yuusufu ngaa.
6 Ɗon ɓunndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa jooɗii daande ɓunndu nduu faa
ŋoottinoo. Ɗum forrii e wakkati hakkunde naange.
7 Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wii mo:
—Hokkam ndiyam, mi yara no!
8 Tawi taalibaaɓe makko ɓee njehii to ngeenndi too soodoyde ɲaamdu.
9 Debbo oo wii Iisaa:
—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, ɲaagorto-ɗaa kam miin, Samariyanke,
ndiyam njaraa?
(Sabi Yahuudiyankooɓe e Samariyankooɓe yo harmondirɓe.)
10 Iisaa jaabii mo:
—Sinndo aɗa anndunoo no dokke Laamɗo poti e oon biiɗo ma ndokkaa
ɗum ndiyam yara oo, a ɲaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.
11 Debbo oo wii mo:
—Giɗo, a walaa cafirgal. Ɓunndu nduu ana luggiɗi. Hoto keɓataa ɗam
ndiyam nguurndam?
12 Aan, aɗa ɓuri njaatigi amen Yaakuuba dokkuɗo min ɓunndu nduu oo
teddude naa? Kanko e ɓiɓɓe makko e daabaaji makko fuu, ɓe njarii e mayru.
13 Iisaa jaabii mo:
—Neɗɗo fuu jarɗo ɗam ndiyam ɗomɗan kasen,
14 kaa jarɗo ndiyam ɗam ndokkan-mi ɗum ɗam fuu, ɗomɗataa abada. Sabi
ndiyam ndokkan-mi ɗum ɗam laatanto ɗum ndiyam iloojam nguurnoojam
ɗum nguurndam nduumiiɗam.
15 Debbo oo wii:

—Giɗo, hokkam ɗam ndiyam pati mi ɗomɗa kasen, sako mi warta yoogude ɗoo kasen.
16 Iisaa wii mo:
—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!
17 Debbo oo jaabii mo:
—Mi walaa jom suudu.
Iisaa wii mo:
—A haalii goonga ko mbii-ɗaa a walaa jom suudu koo.
18 A ɓamanooma worɓe njoyon. Gorko ngondu-ɗaa jooni oo duu, wanaa jom suudu maa. A haalii goonga.
19 Debbo oo wii mo:
—Moobbo, laaɓanii kam a annabaajo.
20 Njaatiraaɓe amen ndewii Laamɗo e ndee waamnde haayre, kaa onon Yahuudiyankooɓe, oɗon mbiya to Urusaliima too Laamɗo haani reweede.
21 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, jaɓu ko kaalanan-maa-mi koo: wakkati waran, mo ndewaton Baabiraaɗo tawee wanaa e ndee waamnde haayre, wanaa e Urusaliima.
22 Onon Samariyankooɓe, oɗon ndewa ko on anndaa, kaa minen Yahuudiyankooɓe, ko min anndi min ndewata, sabi kisindam to Yahuudiyankooɓe iwrata.
23 Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewirooɓe Laamɗo goonga ɓee ndewirta ɗum Ruuhu e goonga. Hono ɓee rewooɓe Baabiraaɗo ndaarti.
24 Laamɗo yo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓee kinaa ndewira mo ruuhu e goonga.
25 Debbo oo wii:
—Miɗo anndi Cuɓaaɗo biyeteeɗo Almasiihu oo yo garoowo. Nde o warii, o humpitan min kulle fuu.
26 Iisaa wii mo:
—Miin kaaldoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoondiniri Iisaa

27 E dow ɗum taalibaaɓe makko ɓee njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oo koo haaynii ɓe, kaa fay gooto e maɓɓe wiyaali ɗum: «Ko ndaartataa? Ko kaaldataa e makko?»
28 Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfitii ngeenndi haalanoyi yimɓe, wii:
29 —Ngaree yeewee gorko kaaltanɗo kam ko ngannoo-mi fuu annii, yalla wanaa kanko woni Almasiihu?
30 Ɓe njehi yeewoyde mo.
31 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ndaardi mo, ana mbiya:
—Moobbo, tiinna ɲaamu!
32 O jaabii ɓe:
—Miɗo jogii ko mi ɲaama ko on anndaa.
33 Taalibaaɓe ɓee ana lamndondira:
—Ɗum nee, won gaddanɗo mo ko ɲaametee naa?
34 Iisaa wii ɓe:
—Ɲaamdu am yo waɗude sago nelɗo kam oo e timminde golle makko.
35 Onon, oɗon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.» Kaa miin, miɗo wiya on: tippee gite mon, yeewee gese ɗee fuu ɓenndii, ɗe njonii hetteede.
36 Kettuɗo heɓan ngeenaari, mooɓtana ɲamri ndii nguurndam nduumiiɗam, yalla aawuɗo e kettuɗo ana ceyodoo.

37 Ɗum tabintinta banndol biyoowol: «Gooto ana aawa, goɗɗo ana hetta.»
38 Mi nelii on kettoyon nga on tampanaali. Woƃƃe tampi. Onon, on ndaamitike e tampere maƃƃe.
39 Samariyankooƃe heewƃe ley ndee ngalluure ngoondiinii Iisaa saabe haala debbo ceettiiɗo so wii: «O haaltanii kam ko ngaɗunoo-mi fuu.»
40 Nde Samariyankooƃe ƃee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi mo o faƃƃana ɗum'en. O waɗi ɗon balɗe ɗiɗi.
41 Yimƃe heewƃe ngoondiini mo kasen faa ƃuri no arannde nii saabe konngol makko ngol.
42 Ɓe mbii debbo oo:
—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa ɗii tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dee, minen e ko'e amen, min nanii konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo aduna oo.

No Iisaa selliniri ƃii howruujo kaananke

43 Caggal balɗe ɗiɗi ɗee, o iwi ton, o yehi Galili.
44 Kanko e hoore makko o seettinoke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.»
45 Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkooƃe njaƃƃorii mo juuɗe ɗiɗi, sabi kamƃe duu ƃe njehiino iidi Urusaliima, ƃe njiino ko o gollunoo ley iidi oo koo.
46 Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, ɗo mo waylitinnoo ndiyam o waɗi ɗam peguujam ɗoo. Howruujo kaananke mo ƃiyum sellaa ana ley Kafarnahum.
47 Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa, ndaardi ɗum jippoo sellinoya ƃiyiiko kaƃanoowo yonki.
48 Iisaa wii mo:
—So on keƃaali finnde, on njiyaali kaayɗe, on ngoondintaa.
49 Howruujo kaananke oo wii mo:
—Moobbo, njehen gila ƃiyam oo maayaali.
50 Iisaa wii mo:
—Hootu, ƃiya oo sellii.
Gorko oo goondini ko Iisaa wii ɗum koo, hooti.
51 Gollooƃe makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:
—Ɓiya oo daɗii.
52 O lamndii ƃe wakkati homo suka o samtanaa. Ɓe mbii mo:
—Sallifanaa keeŋen jonte ɗee njoppiti mo.
53 Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo ɗum: «Ɓiya oo sellii!» Nii kanko e koreeji makko fuu ƃe ngoondiniri Iisaa.
54 Ɗum woni haaynde ɗiɗaƃere nde Iisaa golli kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujo

1 Caggal majjum, iidi Yahuudiyankooƃe ana waɗa. Iisaa ŋabboyi Urusaliima.
2 To Urusaliima too, bannge dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal ndiyam ana ton. Engal wiyee Baytijata e ibaraninkoore. Danɗe joy ana pilii ngal.
3 Ŋawƃe heewƃe ana lelii ley ɗeen danɗe: wumƃe e wooyƃe e ƃe terɗe mum'en fuu mbaati. [

4 *]
5 Gorko ɲawɗo duuɓi capantati e jetti ana wonnoo ɗon.
6 Iisaa yii omo lelii, anndi o ɓooydii e ɲaw, lamndii mo:
—Aɗa yiɗi sellude naa?
7 Ɲawɗo oo jaabii mo, wii:
—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam regaade e luggal ngal nde ndiyam ɗam jirkitike. Ɗo mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiiɗo kam jolde.
8 Iisaa wii mo:
—Imma, ɓamtu daɗɗo maa, yaa!
9 Ɗon e ɗon gorko oo selli, ɓamti daɗɗo mum fuɗɗiti yaade.
Ɗum hawrii e ɲalaande fowteteende,
10 saabe majjum hooreeɓe Yahuudiyankooɓe mbii cellinaaɗo oo:
—Hannde yo ɲalaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-ɗaa daɗɗo maa.
11 O jaabii ɓe:
—Cellinɗo kam oo, kaɲum wii kam: «Ɓamtu daɗɗo maa, yaa!»
12 Ɓe lamndii mo:
—Homo woni oo neɗɗo biiɗo ma ɓamtu daɗɗo maa, yaa?
13 Kaa cellinaaɗo oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii ɗon sabi yimɓe ana keewnoo e oon nokku.
14 Caggal ɗum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:
—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko ɓuri ɗum bonde heɓe.
15 Gorko oo yehi haalanoyi hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓee Iisaa woni cellinɗo ɗum oo.

Kabaaru Baabiraaɗo oo e Ɓiɗɗo oo

16 Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe puɗɗi torrude Iisaa sabi o waɗii ɗum e ɲalaande fowteteende.
17 Iisaa wii ɓe:
—Baabiraaɗo am ana golla faa jooni, miin duu, miɗo golla.
18 Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓeydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii ɲalaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamɗo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamɗo.
19 Iisaa wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: Ɓiɗɗo waawaa gollude fay huunde kaɲum tan, kinaa ko yii Baabiraaɗo ana golla. Sabi ko Baabiraaɗo oo gollata koo, ɗum Ɓiɗɗo oo duu gollata.
20 Sabi Baabiraaɗo oo ana yiɗi Ɓiɗɗo oo, ana holla ɗum huunde fuu ko gollata. O hollan ɗum golleeji ɓurɗi ɗii ɗoo fuu teentilaade faa kaayne-ɗon.
21 Sabi hono no Baabiraaɗo oo immintinirta maayɓe so hokka ɗum'en nguurndam nii, non Ɓiɗɗo oo duu hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude.
22 Baabiraaɗo oo, kaɲum kaa sarataa fay gooto, o waɗii sariya kaa fuu e junngo Ɓiɗɗo oo,
23 yalla yimɓe fuu ana teddinira Ɓiɗɗo oo hono no teddiniri Baabiraaɗo oo nii. Neɗɗo fuu mo teddinaali Ɓiɗɗo oo, teddinaali Baabiraaɗo nelɗo mo oo.

---

* **5:4** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 4:*Eɓe ndoomi faa ndiyam ɗam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraaɗo ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam ɗam. Ɲawɗo adiiɗo fuu regaade e ndiyam ɗam nde ɗam jirkitii ndee, sellan ko ɲaw mum oo tawaa fuu.*

24 Miɗo haalana on goonga: nanɗo haala am so goondiini nelɗo kam oo
heɓii nguurndam nduumiiɗam. Mo sarataake, mo diwii maayde, mo naatii
e nguurndam.
25 Miɗo haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike jaati, wakkati mo
maayɓe nanata daande Ɓii Laamɗo oo. Nanɓe ɓee nguuran.
26 Hono no Baabiraaɗo oo wuuriri e hoore mum nii, hono non o hokkiri
Ɓiɗɗo oo duu baawɗe wuurirde e hoore mum.
27 O hokkii oon baawɗe sarde, sabi oon yo Ɓii Neɗɗo.
28 Pati ɗum haayno on. Wakkati waran mo maayɓe wonɓe ley janaale fuu
nanata daande makko,
29 njalta. Golluɓe golleeji lobbi immitanoo nguurndam, golluɓe golleeji
bondi immitanoo sariya.
30 Miin, walaa fuu ko mbaaw-mi gollirde hiini hoore am. Ko nanu-mi koo
cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi jokkataa sago am, sago nelɗo kam
oo njokku-mi.

No Laamɗo seettirantoo Iisaa

31 —So mi seettanike hoore am, seedaaku am sellataa.
32 Won goɗɗo ceettantooɗo kam. Miɗo anndi seedaaku mo seettantoo kam
oo yo goonga.
33 Onon, on nelii e Yaayaa, o seettike goonga.
34 Miin, mi hasindinaa e seedaaku ɓii-aadama, walaa ko mbiiru-mi
seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison.
35 Yaayaa laatike lampa kuɓɓoowa, njaaynoowa. On njaɓii weltaade
wakkati gooto e fooyre makko.
36 Miin, miɗo jogii seedaaku ɓurɗo mo Yaayaa oo teentilaade: golleeji ɗi
Baabiraaɗo yamiri kam mi golla ɗii, kaɲum jaati ceettantoo kam Baabiraaɗo
neli kam.
37 Kasen duu, Baabiraaɗo nelɗo kam oo hoore seettantoo kam. Abada on
nanaali daande makko, abada on njiyaali mo,
38 haala makko deembilaaki e mon, sabi on ngoondinaali mo o neli oo.
39 Oɗon mbiɗitoo Binndi ɗii sabi on miilii on keɓan e majji nguurndam
nduumiiɗam. Kanji jaati ceettantoo kam.
40 Kaa on njaɓaali warde e am faa keɓon nguurndam.
41 Wanaa teddeengal yimɓe tewtan-mi.
42 Kaa miin, miɗo anndi on, miɗo anndi jilli Laamɗo ngalaa e mon.
43 Miin, mi wardii saabe Baabiraaɗo am, on njaɓɓaaki kam. Kaa so goɗɗo
wardii saabe hoore mum, on njaɓɓoto ɗum.
44 Oɗon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to
Laamɗo gooto, hono mbaawru-ɗon goondinirde?
45 Pati miilee miin wullantoo on to Baabiraaɗo. Muusaa, mo pawu-ɗon
jikke mon dow mum oo, kaɲum wullantoo on.
46 So nii on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi
miin o sappinoo e binndi makko.
47 Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy gorko

1 Caggal ɗum, Iisaa lummbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas.
2 Jamaa keewɗo ana jokki e makko sabi ɓe njii kaayɗe ɗe o waɗunoo nde o
sellinnoo ɲawɓe ɓee ndee.

3 Iisaa ŋabbi dow waamnde haayre, jooddii ton e taalibaaɓe mum.
4 Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteeɗo Paska oo ɓadike.
5 Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewɗo ana fa'i ɗum. O wii Filipa:
—Hoto coodaten ɲaamdu ko ɲamminta ɓee fuu?
6 Tawi o biiruɗo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude.
7 Filipa jaabii mo:
—Buuru teemeɗe ɗiɗi cardi heyataa ɓe faa gooto e maɓɓe fuu heɓa hen seeɗa.
8 Taalibbo makko goɗɗo, biyeteeɗo Andire miɲii Simon Piyeer, wii mo:
9 —Annii, suka gorko gooto ana jogii buuruuje joy e liɗɗi ɗiɗi, koɗum ɗum nafirta yimɓe heewɓe hono ɓee?
10 Iisaa wii:
—Mbiyee ɓe njooɗoo!
Nde wonnoo nokku oo ana heewi huɗo, ɓe njooɗii. Eɓe poti e ujunaaji joy gorko.
11 Iisaa ɓami buuruuje ɗee, yetti Laamɗo, hokki taalibaaɓe ɓee. Ɓeen ndokki jooɗiiɓe ɓee. Hono non liɗɗi ɗii duu. Gooto fuu heɓi ko haajaa.
12 Nde ɓe kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaaɓe mum:
—Ndeentinee kedde ɗee pati fay huunde mursee.
13 Ɓe kawrini kedde taye buuruuje joy ɗe ɲaamnooɓe ɓee keddi ɗee, ɗe kebbini cagiije sappo e ɗiɗi.
14 Nde yimɓe ɓee njiinoo haaynde nde Iisaa golli ndee, mbii:
—Kanko jaati woni Annabaajo cappanooɗo ana wara e aduna oo.
15 Nde Iisaa annditinnoo eɓe njarroo nanngirde ɗum junngo ɓe ngaɗa ɗum kaananke ndee, iwi ɗon ŋabbi dow waamnde haayre kaɲum tan.

No Iisaa yaariri koyɗe dow ndiyam

16 Nde hiirnoo ndee, taalibaaɓe Iisaa ɓee ndegii e weendu nduu.
17 Ɓe naati laana faa ɓe lummba, yaade Kafarnahum. Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki ɓe.
18 Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike.
19 Ɓe ngurfi laana kaa faa ɓe keɓi hono kilooji joy naa jeegom. Nden ɓe coynii Iisaa ana warda koyɗe dow weendu nduu, ana fewti ɓe. Ɓe kuli.
20 Iisaa wii ɓe:
—Ɗum miin. Pati kulee!
21 Ɓe ndaardi mo o naata laana kaa. Ɗon e ɗon ɓe panndi ɗo ɓe pa'unoo ɗoo.
22 Janngo mum, jamaa keddinooɗo oo too bannge weendu nduu oo ana anndunoo laana ngoota tan wonnoo ton. Ɓe njii Iisaa naatidaali e taalibaaɓe mum laana kaa. Ɓe njii duu taalibaaɓe ɓee tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti.
23 Laanaaji iwruɗi Tiberiyas ngarii bannge ɗo Iisaa yettunoo Laamɗo so ɓe ɲaami buuru ɗoo.
24 Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaaɓe mum fuu ngalaa ɗon ndee, naati laanaaji ɗii, peewti Kafarnahum tewtoyde Iisaa.

No Iisaa wiiri kaɲum woni ɲaamdu wuurnooru

25 Nde ɓe tawnoo Iisaa oo too bannge weendu nduu ndee, ɓe mbii ɗum:
—Moobbo, mande ngar-ɗaa ɗoo?
26 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayɗe tewtirton kam. Ko tewtirton kam dee, saabe on ɲaamii buuru on kaarii.

27 Pati tampanee ɲaamdu murseteendu. Ko kaan-ɗon tampande dee,
ɲaamdu heddotoondu wuurnooru yimɓe nguurndam nduumiiɗam. Nduun
ɲaamdu Ɓii Neɗɗo hokkata on. Sabi Laamɗo Baabiraaɗo oo waɗii maande
mum e makko.
28 Nden ɓe lamndii mo:
—Koɗum min ngaɗata faa min ngolla golleeji ɗi Laamɗo yiɗi?
29 Iisaa jaabii ɓe:
—Golle mo Laamɗo yiɗi oo woni ngoondinon mo o neli oo.
30 Ɓe njaabii mo:
—Haaynde honde ngaɗataa faa min njiya, min ngoondine? Koɗum ngol-
lataa?
31 Njaatiraaɓe amen ɲaamii ɲaamdu wiyeteendu «maanu» ley ladde
jeereende, hono no winndiraa nii: «O hokkii ɓe ɲaamdu iwrundu dow
kammu faa ɓe ɲaama.»*
32 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on ɲaamdu iwrundu
dow kammu. Ko selli hen dee, Baabiraaɗo am kaɲum woni dokkoowo on
ɲaamdu goongaraaru iwrundu dow kammu.
33 Sabi ɲaamdu ndu Laamɗo hokkata nduu woni iwrooru dow kammu,
hokkooru aduna oo nguurndam.
34 Ɓe mbii mo:
—Moobbo, hokku min ɲannde fuu nduun ɲaamdu.
35 Iisaa wii ɓe:
—Miin woni ɲaamdu wuurnooru. Garɗo e am fuu, yolbataa abada.
Goondindo kam fuu ɗomɗataa abada.
36 Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoondinaali.
37 Mo Baabiraaɗo hokki kam fuu, waran e am. Garɗo e am fuu, mi ribbataa
ɗum.
38 Sabi wanaa faa mi waɗa sago am iwru-mi dow kammu, faa mi waɗa sago
nelɗo kam oo.
39 Annii sago nelɗo kam oo: pati fay gooto e ɓe o hokki kam ɓee majja, mi
immintinan ɓe ɲalaande sakitotoonde.
40 Annii sago Baabiraaɗo am oo: neɗɗo fuu jiiɗo Ɓiɗɗo oo so goondini
ɗum heɓan nguurndam nduumiiɗam, mi immintinan ɗum ɲalaande sakito-
toonde.
41 Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓee ana ŋermitoo haala makko sabi o wii
«Miin woni ɲaamdu iwrundu dow kammu nduu.»
42 Ɓe mbii:
—Oo, wanaa Iisaa ɓii Yuusufu mo anndu-ɗen inna mum e baam mum oo
naa? Hono o wiirata dow kammu o iwri?
43 Iisaa wii ɓe:
—Pati ŋermitee hakkunde mon!
44 Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraaɗo nelɗo kam oo fooɗaali
ɗum. Garɗo e am fuu, mi immintinan ɗum ɲalaande sakitotoonde.
45 Ana winndii ley dewte annabaaɓe: «Ɓe fuu, Laamɗo anndinan ɓe.»†
Neɗɗo fuu kettindiiɗo Baabiraaɗo oo so faami, waran e am.
46 Fay gooto yiyaali Baabiraaɗo, so wanaa iwruɗo to makko oo. Kanko tan
yii Baabiraaɗo.
47 Miɗo haalana on goonga: goondinɗo kam, heɓii nguurndam ndu-
umiiɗam.

* **6:31** Pergu 16.4; Jabuura 78.24 † **6:45** Esaaya 54.13

48 Miin woni ɲaamdu wuurnooru.
49 Njaatiraaɓe moodon ɲaamii «maanu» ley ladde jeereende. Ɗum e taweede hadaali ɓe maayde.
50 Kaa dum doo jooni yo ɲaamdu iwrundu dow kammu, yalla so nedɗo ɲaamii ndu ana waasa maayde.
51 Miin woni ɲaamdu wuurnooru iwrundu dow kammu. So nedɗo ɲaamii nduun ɲaamdu, wuuran faa abada. Ɲaamdu ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terde am.
52 Dow dum Yahuudiyankooɓe ana ndukida ko mbaawi fuu, ana mbiya:
—Hono o waawiri hokkude en terde makko faa ɲaamen?
53 Iisaa jaabii ɓe:
—Mido haalana on goonga: so on ɲaamaali terde Ɓii Nedɗo, on njaraali yiiyam mum, nguurndam walanaa on.
54 Nedɗo fuu ɲaamdo terde am so yari yiiyam am heɓii nguurndam nduumiidam. Miin duu mi immintinan dum ɲalaande sakitotoonde.
55 Sabi terde am yo ɲaamdu jaati, yiiyam am duu yo njaram jaati.
56 Nedɗo fuu ɲaamdo tew am so yari yiiyam am, ɲiiɓii e am, mi ɲiiɓii e mum.
57 Baabiraado neldo kam oo yo guurdo. E makko nguuru-mi. Hono non ɲaamdo kam fuu wuurirta e am.
58 Kayru woni ɲaamdu iwrundu dow kammu: ndu waldaa e ndu njaatiraaɓe mon ɲaamunoo so maayii nduu. Ɲaamdo nduun ɲaamdu, wuuran faa abada.
59 Ɗii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafarnahum.
60 Nde ɓe nannoo di ndee, heewɓe e taalibaaɓe makko mbii:
—Ɗii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade di?
61 Iisaa humpitii ley becce mum taalibaaɓe mum ɓee ana ŋermitoo e majjum, wii ɓe:
—Ɗum huɓindanaaki on naa?
62 Ndennoo so on njii Ɓii Nedɗo ŋabbitii to wonnoo too, hono ngadaton?
63 Ruuhu, kaɲum hokkata nguurndam, kaa terde ɓii-aadama nafataa fay huunde. Haalaaji di kaalanan-mi on dii, kaɲum woni ruuhu, kaɲum woni nguurndam.
64 Ana e mon ɓe ngoondintaa.
Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e pudɗoode ɓe ngoondintaa dum ɓee, kaɲum e jammbotoodo dum oo.
65 O ɓeydi hen:
—Ɗum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado hokkaali dum no warda.
66 Caggal dum, heewɓe e taalibaaɓe makko ɓee mbitti, ŋootti jokkude e makko.
67 Nden Iisaa wii sappo e didon ɓee:
—Onon duu, odon njidi wittude naa?
68 Simon Piyeer jaabii mo:
—Moobbo, to homo min njahata? Ɗo maa doo haalaaji guurnooji nedɗo nguurndam nduumiidam ngoni.
69 Min ngoondinii, miden anndi a Ceniido Laamdo.
70 Iisaa wii:
—Onon sappo e didon ɓee, wanaa miin suɓii on naa? Kaa gooto moodon yo seydaani.

71 Haala Yahuuda ɓii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jamm-
botoodo mo oo, haya o gooto e sappo e dīdon ɓee nee.

7

No Iisaa yaari iidi Buguuji

1 Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley
Yahuudiya sabi hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ana tewta no mbarda mo.
2 Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteedo iidi Buguuji oo ɓadike.
3 Miɲiraaɓe Iisaa worɓe mbii dum:
—Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaaɓe maa ɓee ana njiya golleeji dī
ngollataa dīi.
4 Fay gooto suudataa ko gollata so ana yidī anndeede. So ada golla dīi
golleeji, ɓannginan yimɓe hoore maa.
5 Tawi fay miɲiraaɓe makko ɓee duu ngoondinaali mo.
6 Iisaa wii ɓe:
—Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon.
7 Yimɓe aduna mbaawaa waɲude on, kaa miin eɓe mbaɲi kam, sabi mido
seedii golleeji maɓɓe dīi moyyaa.
8 Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi
sabi wakkati am yottaaki tafon.
9 O haalani ɓe dum tan, o heddii Galili.
10 Nde miɲiraaɓe Iisaa ɓee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu
yehii ton, kaa o ɓannginaali hoore makko, o suudī.
11 Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:
—Hoto o woni?
12 Yimɓe heewɓe ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:
—O nedđo lobbo!
Woɓɓe ana mbiya:
—Wanaa dee, o majjinoowo yimɓe.
13 Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi eɓe kula
hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.
14 Nde iidi oo feccirta, tawi Iisaa fuđđii waajaade ley Suudu Dewal Mawndu
nduu.
15 Yahuudiyankooɓe kaaynaa sanne, ɓe mbii:
—Hono o waawiri dewte, kanko mo janngaali?
16 Iisaa jaabii ɓe:
—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To nelđo kam oo mo iwranta
kam.
17 So nedđo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi am dīi to
Laamdo iwri, naa so waajuuji am dīi e am iwi.
18 Oon baajortoodo hiini hoore mum, hoore mum teddinta. Kaa oon
teddinoowo neldo dum, goonga haalata, ooɲaare walaa e mum.
19 Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e mon jokkaali
Sariya. Ko saabii so odon tewta warde kam?
20 Yimɓe ɓee njaabii mo:
—Aan, a laddaado. Homo ndaarata warde ma?
21 Iisaa jaabii ɓe:
—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama.
22 Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraaɓe moodon dum iwrii
fuu, wanaa to Muusaa. Odon taada nedđo fay ɲalaande fowteteende.

23 So nii neɗɗo ana taadee ɲalaande fowteteende pati on luuttu Sariya
Muusaa, koɗum tikkiranton kam saabe mi sellinii neɗɗo kuurɗo ɲalaande
fowteteende?
24 Pati cariree no njiiru-ɗon, cariree goonga.

No yimɓe lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

25 Yoga e yimɓe Urusaliima mbii:
—Wanaa oo woni mo ɓe tewtata warde oo naa?
26 Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Ɓe mbiyaali mo fay
huunde. Tama mawɓe ɓee cellinii kanko woni Almasiihu oo jaati?
27 Oo ɗoo kaa, eɗen anndi ɗo iwata, kaa nde Almasiihu oo ana wara, fay
gooto anndataa to iwrata.
28 Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O haali faa
toowi, o wii:
—Oɗon anndi kam, oɗon anndi ɗo iwan-mi? Wanaa miin waddi hoore am.
Nelɗo kam oo yo goongaraajo. Onon, on anndaa mo.
29 Kaa miin, miɗo anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko neli kam.
30 Nden ɓe ndaari nanngude mo, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e
makko, sabi wakkati makko waraalino tafon.
31 Heewɓe e ley jamaa oo ngoondinii mo, mbii:
—So Almasiihu oo warii, gollan kaayɗe ɓurɗe ɗe oo gorko golli ɗee naa?

No hayboobe Suudu Dewal Mawndu neliraa nannga Iisaa

32 Farisa'en nani ko yimɓe ɓee ngunndondirta e haala Iisaa koo. Hooreeɓe
yottinooɓe sadaka e Farisa'en neli hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu
nannga mo.
33 Non Iisaa wii:
—Miin, miɗo wondi e moodon seeɗa tafon. Caggal mum, mi wirfitoto to
nelɗo kam oo.
34 On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa yaade to
ngonan-mi too.
35 Yahuudiyankooɓe lamndondiri:
—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O tawtoyan yimɓe
men ferɓe to Yunaninkooɓe, o waajoo ɗum'en naa?
36 O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa yaade to mo
tawetee too. Koɗum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondindo dum fuu domdataa

37 Ɲalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali faa toowi, wii:
—Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo wara e am, yara.
38 Neɗɗo fuu goondindo kam, calluɗi ndiyam nguurnoojam ilan iwde e
ɓernde mum, hono no winndiraa e Binndi ɗii nii.
39 Tawi ɗum o haali haala Ruuhu mo goondindo mo fuu heɓata oo. Nden
Ruuhu waraali, sabi Iisaa ŋabbitaali e teddeengal Laamɗo tafon.

No yimɓe luurriri saabe Iisaa

40 Nde heewɓe e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:
—Kanko jaati woni Annabaajo oo.
41 Yogaaɓe mbii:
—Kanko woni Almasiihu oo.
Woɓɓe kasen mbii:
—Almasiihu, Galili iwrata naa?
42 Binndi ɗii mbii e leɲol Daawuuda Almasiihu iwata, e ngeenndi Bayti-
laama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.

43 Jamaa oo fecci saabe makko.
44 Won yiɓɓe nanngude mo e maɓɓe, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko.

No mawɓe Yahuudiyankooɓe calorii goondinde Iisaa

45 Non haybooɓe Suudu Dewal Mawndu ɓee ngarti to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en. Ɓeen mbii ɓe:
—Ko saabii so on ngaddaali mo?
46 Haybooɓe ɓee njaabii:
—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.
47 Farisa'en njaabii ɓe:
—Onon duu on majjinaama naa?
48 Won fuu e hooreeɓe ɓee naa e Farisa'en goondindo mo naa?
49 Ɓee yimɓe paamataa Sariya Muusaa, ɓe hudaaɓe.
50 Gooto e Farisa'en biyeteedo Nikodemus, jahunoodo to Iisaa jemma oo, wii ɓe:
51 —Sariya meeden ana sara neddo tawee nanaaka ko haali, anndaaka ko golli naa?
52 Ɓe njaabii mo:
—Aan duu, a Galilinke naa? Widita Binndi dii, a yiyan annabaajo fuu iwrataa Galili.
———————————————

No Iisaa waddi e debbo maɓɓaado e jeenu

53 Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8

1 Nden Iisaa ŋabboyi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.
2 Beetee kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo fuu wari. O joodii, omo waajoo ɓe.
3 Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo maɓɓaado e jeenu. Ɓe ndarni dum hakkunde jamaa oo.
4 Ɓe mbii Iisaa:
—Moobbo, oo debbo yo maɓɓaado ana jeena.
5 Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarda hono ɓee rewɓe kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?
6 Ɓe kaaldi nii faa ɓe tuufana mo, yalla eɓe keɓa ko ɓe kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira fedeendu mum leydi.
7 Nde wonnoo eɓe njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci hoore, wii ɓe:
—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo haayre.
8 O turii kasen, omo diida e leydi.
9 Nde ɓe nannoo dum ndee, ɓe mbittiri gooto gooto. Nayeeɓe ɓee fuu adii wittude faa heddii Iisaa tan e debbo oo.
10 Iisaa hunci hoore, wii mo:
—Banndam debbo, hoto wullaniiɓe ma ɓee ngoni? Fay gooto jukkaali ma naa?
11 O jaabii:
—Moobbo, fay gooto.
Iisaa wii mo:
—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luuttaa kasen.*
———————————————

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeji ɓurdi fuu ɓooyde dii.

No Iisaa wiiri kaŋum woni fooyre aduna

12 Iisaa waajii ɓe kasen, wii:
—Miin woni fooyre aduna oo. Jokkuɗo kam fuu heɓan fooyre nguurndam,
yahataa ley nimre.
13 Nden Farisa'en mbii mo:
—Aɗa seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.
14 Iisaa jaabii ɓe:
—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi miɗo anndi
ɗo iwru-mi, miɗo anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa ɗo iwru-mi, on
anndaa to njahan-mi.
15 Onon, no njiiru-ɗon yimɓe cardaton ɗum'en, kaa miin, mi sarataa fay
gooto.
16 Ƒay so miɗo sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabi-
raaɗo nelɗo kam oo ana wondi e am.
17 Warii e Sariya mooɗon: seedaaku yimɓe ɗiɗon ana sella.
18 Miin, miɗo seettanoo hoore am. Baabiraaɗo nelɗo kam oo duu, ana
seettanoo kam.
19 Ɓe mbii mo:
—Hoto Baabiraaɗo maa oo woni?
Iisaa jaabii:
—On anndaa kam miin, sako Baabiraaɗo am. Sinndo oɗon anndunoo kam,
maa on annduno Baabiraaɗo am oo duu.
20 Iisaa haali ɗii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu,
nokku ɗo keesuwal sadakaaji ngal woni ɗoo. Fay gooto nanngaali mo, sabi
wakkati makko yottaaki tafon.
21 Iisaa wii ɓe kasen:
—Miɗo nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa
yaade to njahan-mi too.
22 Non Yahuudiyankooɓe mbii:
—Ɓum nee, o bartoytooɗo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?
23 Iisaa wii ɓe:
—Onon, ley njeye-ɗon, kaa miin, dow njeyaa-mi. Onon, e aduna njeye-ɗon,
kaa miin, mi jeyaaka e makko.
24 Ɓum saabii so mbii-mi on: on maaydan e luutti mon. Sabi so on
ngoondinaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.
25 Ɓe mbii mo:
—Aan homo?
Iisaa jaabii:
—Ko mbiinoo-mi on gila arannde koo ngon-mi.
26 Miɗo joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Haya nelɗo kam oo
yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalanan-mi aduna oo.
27 Ɓe paamaali haala Baabiraaɗo o haalanta ɓe.
28 Nden Iisaa wii ɓe:
—Nde Ɓii Neɗɗo toownaa fuu, nden paamaton miin woni mo ngon-mi oo.
Mi waɗirtaa fay huunde hiini hoore am, mi haalan ko Baabiraaɗo anndini
kam koo.
29 Nelɗo kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teelɗo, sabi ko weli
mo tan ngaɗan-mi wakkati fuu.

Haala rimɓe e maccuɓe

30 Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heewɓe ngoondini mo.
31 Non Iisaa wii Yahuudiyankooɓe goondinɓe ɗum ɓee:
—So on ɲiiɓii e konngol am, on taalibaaɓe am jaati.

32 Nden anndaton goonga. Goonga oo rimɗinan on.
33 Ɓe njaabii mo:
—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimɗan?
34 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccuɗo luutti.
35 Abada maccuɗo heddataako e galle, kaa ɓiɗɗo ana heddoo faa abada.
36 So Ɓiɗɗo rimɗinii on, on laatoto rimɓe ɗor.
37 Miɗo anndi on iwdi Ibarahiima, kaa oɗon tewta warde kam sabi waaju am naataali on.
38 Miin, ko njiiru-mi Baabiraaɗo am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-ɗon baaba mon ngaɗaton.
39 Ɓe njaabii mo:
—Ibarahiima woni baaba amen.
Iisaa wii ɓe:
—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno golleeji Ibarahiima.
40 Kaa jooni oɗon tewta warde kam, miin kaalanɗo on goonga mo narru-mi Laamɗo oo. Ɗum Ibarahiima waɗaali.
41 Onon, golleeji baaba mon ngollaton.
Ɓe mbii mo:
—Minen, min nganaa ɓiɓɓe haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamɗo.
42 Iisaa wii ɓe:
—Sinndo Laamɗo wonnoo baam mon jaati, maa on njiɗam, sabi to Laamɗo iwru-mi, so ngar-mi. Mi wardaali hiini hoore am, kanko neli kam.
43 Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo.
44 Onon, Ibiliisa woni baam mon. Giɗaaɗe baam mon ngollaton. O ɲaaɗii hoore gila puɗɗooɗe. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o fenii, gikku makko tan o waɗi, sabi mo penoowo, mo inna pene.
45 Kaa miin, saabe miɗo haala goonga woni ko on ngoonɗiniraali kam.
46 Homo e mooɗon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoonɗintaa kam?
47 Neɗɗo Laamɗo hettintoo haala Laamɗo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yimɓe Laamɗo.

No Iisaa ɓurdi Ibarahiima

48 Yahuudiyankooɓe mbii mo:
—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke, a laddaaɗo ndee naa?
49 Iisaa jaabii:
—Mi wanaa laddaaɗo, miɗo teddina Baabiraaɗo am. Onon, oɗon koyna kam.
50 Miin, mi tewtantaa hoore am teddeengal. Ana woodi tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo.
51 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu jokkuɗo konngol am maayataa abada.
52 Yahuudiyankooɓe mbii mo:
—Jooni fuu tabitani min a laddaaɗo. Ibarahiima e annabaaɓe fuu maayii, kaa aan, aɗa wiya neɗɗo fuu jokkuɗo konngol maa, meeɗataa ɗeɗɗere maayde.
53 Tama aɗa ɓuri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon maayii, annabaaɓe duu maayii. Koɗum cikku-ɗaa ngon-ɗaa?

54 Iisaa jaabii ɓe:
—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere. Baabiraaɗo
am mo mbiyaton Laamɗo mon oo teddinta kam.
55 On anndaa mo. Kaa miin, miɗo anndi mo. So mi wii mi anndaa mo, naa
mi laato penoowo hono mon. Miɗo anndi mo, miɗo jokki konngol makko.
56 Baaba mon Ibarahiima ana seyortonoo yiide ɲalaande am. O yii nde, o
seyike.
57 Yahuudiyankooɓe mbii mo:
—Fay duuɓi capanɗe joy a heɓaali tafon, kaa a yii Ibarahiima?
58 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin, miɗo woodi.
59 Non, ɓe cuɓi kaaye faa ɓe mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii, yalti Suudu
Dewal Mawndu nduu.

9

No Iisaa wumtiniri pinduɗo e mbumndam

1 Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pinduɗo e mbumndam.
2 Taalibaaɓe makko lamndii mo:
—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko naa saaraaɓe
makko?
3 Iisaa jaabii:
—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraaɓe makko. Ɗum waɗii yalla baawɗe
Laamɗo ana ɓannga e makko.
4 So nii ɲalooma ana heddii, ana haani no ngollen golleeji nelɗo kam oo,
sabi jemma waran nde fay gooto waawaa gollude.
5 So nii miɗo heddii e aduna oo, miin woni fooyre makko.
6 Nde o haalnoo ɗum ndee, o tutti e leydi, o jiiɓiri tuttaaɗe ɗee loope, o wuji
e gite bumɗo oo.
7 O wii ɗum:
—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.
(Maanaa majjum yo «nelaaɗo».)
O sulmoyii, o warti omo yiya.
8 Hoddiiɓe makko, kaɲum e yiyannooɓe mo omo garbinoo, mbii:
—Tama wanaa oo woni jooɗinooɗo ana garbinoo oo?
9 Ɓee mbii:
—Ɗum kanko!
Ɓee mbii:
—Wanaa! Nanndoore makko!
Gorko oo e hoore mum wii:
—Ɗum miin jaati!
10 Ɓe mbii mo:
—Hono mbumtir-ɗaa?
11 O jaabii:
—Gorko biyeteeɗo Iisaa oo jiiɓi loope, wuji e gite am, wii kam mi yaha
luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi, mbumtu-mi.
12 Ɓe mbii mo:
—Hoto gorko oo woni?
O wii:
—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaaɗo oo

13 Nden ɓe naɓi bumnooɗo oo to Farisa'en.

14 Nde Iisaa jiiɓunoo loope so wumtini mo ndee, yo ɲalaande fowteteende.
15 Non Farisa'en duu lamndii mo:
—Hono mbumtir-ɗaa?
O jaabii ɓe:
—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.
16 Yoga e Farisa'en mbii:
—Gorko oo iwraali to Laamɗo sabi o jokkaali sariya ɲalaande fowteteende.
Woɓɓe mbii:
—Hono neɗɗo luuttuɗo waawiri waɗirde hono ɗee kaayɗe?
Dow ɗum ɓe luurri, ɓe ceeri.
17 Farisa'en ɓee lamndii bumnooɗo oo kasen:
—Aan nee, ko mbiyataa e bumtinɗo ma oo?
O jaabii:
—O annabaajo.
18 Ɗum fuu e taweede hooreeɓe Yahuudiyankooɓe njaɓaali mo bumnooɗo so mo wumtinaa faa ɓe noddi saaraaɓe makko.
19 Ɓe lamndii ɓeen:
—Oo ɗoo yo ɓii mooɗon naa? Mbii-ɗon e mbumndam mo findi naa? Ndennoo hono mo wumtiri jooni?
20 Saaraaɓe ɓee njaabii:
—Miɗen anndi mo ɓii amen, e mbumndam mo findi.
21 Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu homo wumtini mo. Kanko duu o mawɗo, lamndee mo! Omo waawi jaabanaade hoore makko.
22 Walaa ko saaraaɓe makko mbiiri nii so wanaa kammari eɓe kula hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Saabe ɓeen kawrii: neɗɗo fuu cellinɗo Iisaa woni Almasiihu oo, ɓe ndibban ɗum yalta waajordu.
23 Ɗum saabii so saaraaɓe makko ɓee mbii: «O mawɗo, lamndee mo!»
24 Farisa'en nodditi bumnooɗo oo, mbii mo:
—Haalu hakkunde maa e Laamɗo! Minen kaa miɗen anndi oo gorko yo luuttuɗo.
25 O jaabii ɓe:
—So o luuttuɗo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndu-mi: mi bumnooɗo, jooni mi wumtii.
26 Ɓe mbii mo:
—Koɗum o waɗi e maa? Hono o wumtinir ma?
27 O jaabii ɓe:
—Mi haalaniino on ɗum, kaa on njaɓaali. Ko saabii so oɗon njiɗi nantude ɗum kasen? Tama onon duu, oɗon njiɗi laataade taalibaaɓe makko?
28 Ɓeen njenni mo, mbii mo:
—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaaɓe Muusaa.
29 Minen, miɗen anndi Laamɗo haaldii e Muusaa, kaa kanko, min anndaa fay to mo iwata.
30 Gorko oo jaabii, wii ɓe:
—Hee, ko haaynii! O wumtinii kam. Onon, oɗon mbiya on anndaa to mo iwata!
31 Eɗen anndi Laamɗo jaabantaako luuttooɓe, kaa omo jaabanoo kulɗo mo, gaɗoowo sago makko.
32 Abada nanaaka bumtinɗo pinduɗo e mbumndam.
33 Sinndo wanaa to Laamɗo oo gorko iwri, o waawataa waɗude fay huunde.
34 Ɓe njaabii mo:
—Aan, a fuu ley luutti pinu-ɗaa! Aan waajotoo min minen naa?

Ɓe njaltini mo sella.

Haala mbumndam ɓerɗe

35 Iisaa nani ɓe njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:
—Aan nee, aɗa goonɗini Ɓii Neɗɗo oo naa?
36 O jaabii:
—Moobbo, homo woni kanko faa mi goonɗina mo?
37 Iisaa wii mo:
—A yii mo. Kaaldoowo e maa oo woni kanko.
38 O jaabii:
—Moobbo, miɗo goonɗini.
O sujidani ɗum.
39 Nden Iisaa wii mo:
—Sarde waddi kam e oo aduna, faa wumɓe njiya, yiyooɓe mbuma.
40 Farisa'en tawanooɓe ɗon ɓee, nani haala kaa, lamndii mo:
—Minen nee, min wumɓe naa?
41 Iisaa jaabii ɓe:
—Sinndo on wumɓe, on luuttataano. Kaa no mbii-ɗon jooni oɗon njiya nii, luutti mooɗon keddike.

10

Haala duroowo lobbo

1 —Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu naatoowo hoggo baali mo naatiraali damal, kaŋum woni gujjo, kaŋum woni janoowo.
2 Kaa naatiroowo damal oo, kaŋum woni duroowo baali.
3 Kayboowo damal oo udditinan mo, baali ɗii nana daande makko. O noddira baali makko ɗii, hongu fuu innde mum, o yaltina ɗi.
4 Nde o yaltini ɗi fuu, o ardoto ɗi njokka e makko, sabi eɗi anndi daande makko.
5 Ɓi njokkataa koɗo, ko jaasi ɗum fuu, ɗi ndogan mo sabi ɗi annditataa daande hoɓɓe.
6 Iisaa haalani ɓe ngol tinndinol, kaa ɓe paamaali ko o muuyiri ɗum.

No Iisaa wiiri kaŋum woni duroowo lobbo oo

7 Iisaa wii ɓe kasen:
—Miɗo haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali.
8 Adiiɓe kam warde ɓee fuu yo wuyɓe nii e yanooɓe, baali ɗii nanataa daaɗe maɓɓe.
9 Miin woni damal. Neɗɗo fuu naatirɗo kam, hisan, naatan, yaltan, heɓan durdude.
10 Gujjo wardataa so wanaa faa wujja, hirsa, bonna. Kaa miin, mi wardii faa yimɓe nguura, ɓe nguura nguurndam lobbam.
11 Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokkitiroowo yonki mum saabe baali mum.
12 Kaa kasaaɗo mo wanaa dunkee durngol, mo walaa ko wonani ɗum e dammuli ɗii, nde yii ŋanngiri fuu, yoppan ɗi doga, ŋanngiri ndii nannga ko nanngata, keddiiɗi ɗii caakoo.
13 Kasaaɗo oo dogan yoppa ɗi sabi o kasaaɗo tan, walaa ko wonani mo e majji.
14-15 Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraaɗo oo anndiri kam so anndir-mi ɗum nii, hono non anndir-mi baali am so baali am anndi kam. Non miɗo hokkitira yonki am saabe majji.

16 Miɗo jogii baali goɗɗi kasen ɗi ngalaa ley ngoo hoggo. Ɗiin duu kinaa mi
wadda ɗi. Ɗi nana daande am, ɗi laatoo sewre wootere, duroowo gooto.
17 Baabiraaɗo ana yiɗi kam saabe miɗo hokkitira yonki am faa mi hewta
ki kasen.
18 Fay gooto ittantaa kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Miɗo jogii
baawɗe hokkitirde ki. Miɗo jogii baawɗe wartirde ki. E Baabiraaɗo am keɓu-
mi ndee yamiroore.
19 Ɗii haalaaji ɓeydi waddondirde Yahuudiyankooɓe.
20 Heewɓe maɓɓe ana mbiya:
—O laddaaɗo o kaahaango. Ko saabii so oɗon kettindoo mo?
21 Kaa yogaaɓe mbii:
—Ɗii waajuuji nganaa waajuuji laddaaɗo. Laddaaɗo ana waawi wumtinde
bumɗo naa?

No Yahuudiyankooɓe calorii goonɗinde Iisaa

22 Yiitu mawuuri heyɗintingol Suudu Dewal Mawndu nduu waɗii Urusali-
ima. Ɗum hawrii e dabbunde.
23 Ɗo Suudu Dewal Mawndu ɗoo, Iisaa ana waɗa yaha warta ley ndanki
Suleymaana kii.
24 Nden Yahuudiyankooɓe pilii mo, mbii mo:
—Faa mande keddoto-ɗaa aɗa yoppi min e wemmbere? Haalan min faa
laaɓa, aan woni Almasiihu oo naa?
25 Iisaa jaabii ɓe:
—Mi haalanii on, on ngoonɗinaali. Golleeji ɗi ngollir-mi e innde Baabi-
raaɗo am ɗii, kanji ceettantoo kam.
26 Kaa onon, on ngoonɗinaali sabi on nganaa baali am.
27 Baali am ana nana daande am. Miɗo anndi ɗi, eɗi njokka e am.
28 Miɗo hokka ɗi nguurndam nduumiiɗam, ɗi mbaatataa abada. Fay gooto
ittataa ɗi e junngo am.
29 Baabiraaɗo dokkuɗo kam ɗi oo ɓuri huunde fuu teddude. Fay gooto
waawaa ittude ɗi e junngo Baabiraaɗo am oo.
30 Miin e Baabiraaɗo, min gooto.
31 Yahuudiyankooɓe cuɓi kaaye kasen faa mbedoo mo.
32 Iisaa wii ɓe:
—Mi gollirii baawɗe Baabiraaɗo golleeji lobbi keewɗi yeeso mon. E ley ɗii
golleeji, saabe homo e majji mbedorto-ɗon kam kaaye?
33 Yahuudiyankooɓe njaabii mo:
—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaaye, ko min mbedorte kaaye
dee, saabe aɗa bonkoo Laamɗo. Aan a neɗɗo, a waɗii hoore maa a Laamɗo.
34 Iisaa jaabii ɓe:
—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamɗo wii «onon on laamɗo'en»?*
35 Laamɗo noddirii laamɗo'en ɓeen ɓe o haaldi. Ko Binndi ɗii mbii koo
sottataa.
36 Mo Baabiraaɗo suɓii so neli e aduna oo, hono mbiiraton mo bonkike
Laamɗo saabe mi wii mi Ɓii Laamɗo?
37 So mi gollaali golleeji Baabiraaɗo am, pati ngoonɗinee kam.
38 Kaa so miɗo golla ɗi, fay so on ngoonɗintaa kam, ngoonɗinee golleeji ɗii
yalla oɗon annda, ngoonɗinon miɗo e Baabiraaɗo, Baabiraaɗo ana e am.
39 Ɓe tewti nanngude mo kasen. O soɓɓitorii ɓe.
40 O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku ɗo Yaayaa lootannoo lootogal
batisima arannde ɗoo kasen, o faɓɓi ton.

---

* **10:34** Jabuura 82.6

41 Yimɓe heewɓe ngari e makko, mbii:
—Yaayaa waɗaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e gorko oo koo fuu goondii.
42 Heewɓe ngoondini Iisaa ton.

11

Haala maayde Laajaru

1 Gorko ɲawɗo biyeteeɗo Laajaru ana Baytaniya, kaɲum e banndiraaɓe mum rewɓe Mariyama e Marta.
2 Tawi Mariyama woni gujuɗo Moobbo oo nebam uuroojam so socciri koyɗe makko sukundu muuɗum. Laajaru ɲawɗo oo yo miɲiiko gorko.
3 Banndiraaɓe rewɓe ɓee neli e Iisaa, mbii:
—Moobbo, giɗo maa mo korsin-ɗaa oo ɲawii.
4 Nde Iisaa nanunoo ɗum ndee, wii:
—Oo ɲaw wanaa ɲaw saate. Mo ɲaw tabintinoowo teddeengal Laamɗo, yalla Ɓii Laamɗo oo ana teddiniree mo.
5 Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraaɓe mum rewɓe, Marta e Mariyama,
6 taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, haɗaali mo faɓɓude ton balɗe ɗiɗi goɗɗe.
7 Caggal ɗum, o wii taalibaaɓe makko:
—Mbirfito-ɗen Yahuudiya!
8 Taalibaaɓe ɓee njaabii:
—Moobbo, ɓooyaa fey ko Yahuudiyankooɓe ndaari wardude ma kaaye, laatoo ton mbirfoto-ɗaa kasen naa?
9 Iisaa jaabii:
—Wanaa wakkatiiji sappo e ɗiɗi ngoni ley ɲalooma naa? Jahoowo ɲalooma fergataako sabi omo yiya fooyre aduna oo.
10 Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e muuɗum.
11 Caggal o haalii ɗii haalaaji, o wii ɓe:
—Giɗo men Laajaru ɗaanike, mi yahan mi finndinoya mo.
12 Taalibaaɓe ɓee mbii:
—Moobbo, so tawii o ɗaaniiɗo, ndennoo o daɗii.
13 Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kamɓe ɓe miilii haala ɗoyngol o haali.
14 Iisaa laɓɓinani ɓe:
—Laajaru hedditaaki!
15 Mi seyorike saabe mooɗon ko mi tawaaka ton koo yalla oɗon ngoondina. Kaa jonnoo, njehen to makko.
16 Nden Tomaa noddirteeɗo Funeeru oo wii taalibaaɓe woɓɓe ɓee:
—Njehen enen duu yalla eɗen maayda e makko.

No Iisaa wiiri kaɲum woni immital e nguurndam

17 Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi waɗii balɗe nay ko Laajaru iriraa.
18 Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima ɓuraa hono kilooji tati,
19 Yahuudiyankooɓe heewɓe ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru, eɓe koomta ɗum'en e maayde miɲiiɓe gorko.
20 Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitoyii mo. Mariyama kaa heddii cuuɗi.
21 Marta wii Iisaa:
—Moobbo, sinndo aɗa wonnoo ɗoo, miɲam gorko oo maayataano.
22 Kaa fay jooni miɗo anndi huunde fuu ko ndaardu-ɗaa Laamɗo, waɗante.

23 Iisaa wii mo:
—Miɲa gorko oo immitoto.
24 Marta wii:
—Miɗo anndi o immitoto ɲannde immital, ɲalaande sakitotoonde.
25 Iisaa wii mo:
—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neɗɗo fuu goondiindo kam, fay so maayi, wuuran.
26 Guurɗo fuu goondiindo kam, maayataa abada. Aɗa goondiini ɗum naa?
27 O jaabii:
—Sanne Moobbo! Miɗo goondiini aan woni AlmasiihuƁii Laamɗo garoowo e aduna oo.
28 E dow ɗum, o yehi noddoyde miɲiiko Mariyama, o gunndii ɗum:
—Moobbo oo warii, omo nodde.
29 Nde Mariyama nanunoo ɗum ndee, heɲii law, nootoyii.
30 Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddii ɗo Marta hawrunoo e makko ɗoo.
31 Yahuudiyankooɓe ana ngondunoo e Mariyama ley galle, ana koomtannoo ɗum. Ɓe njii o gurbitike, o yaltii. Ɓe njokkitii mo, ɓe miili o woyoyan dow yanaande too.
32 Mariyama yottii ɗo Iisaa woni ɗoo, yii ɗum tan, diccii yeeso muuɗum, wii ɗum:
—Moobbo, sinndo aɗa wonnoo ɗoo, miɲam gorko oo maayataano.
33 Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankooɓe wonduɓe e mum ɓee ana mboya ndee, yonki makko ɲawi, hakkille makko immii.
34 O wii:
—Hoto ndesu-ɗon mo?
Ɓe njaabii:
—Moobbo, war yeew!
35 Nii Iisaa woyi.
36 Yahuudiyankooɓe ɓee mbii:
—Yeewee no o foti horsinde ɗum.
37 Yoga e maɓɓe wii:
—Bumtinɗo bumɗo waawaano haɗude Laajaru maayde naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

38 Yonki Iisaa ɓeydi ɲawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee. Yanaande ndee yo loowol uddiraangol haayre.
39 Iisaa wii:
—Ittee haayre ndee!
Marta, banndii debbo maayɗo oo, wii mo:
—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko waylitike, sabi hannde woni balɗe makko nay.
40 Iisaa jaabii mo:
—Tama mi wiyaali ma, so a goondiinii, a yiyan teddeengal Laamɗo?
41 Ɓe itti haayre ndee. Iisaa tiggitii, wii:
—Baabiraaɗo, miɗo yettire ko njaabani-ɗaa kam koo.
42 Miin kaa, miɗo anndi ɲannde fuu aɗa jaabanoo kam. Kaa mi haaldirii nii saabe yimɓe filiiɓe kam ɓee, yalla eɓe ngoondina aan neli kam.
43 Caggal ɗii haalaaji, o duki semmbe, o wii:
—Laajaru, yaltu sella!
44 Maayɗo oo yalti, juuɗe mum e koyɗe mum ana piilaa leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii ɓe:

—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiiɓe dawriri faa nannga Iisaa

45 Heewɓe e Yahuudiyankooɓe warnooɓe to Mariyama ɓee njii ko Iisaa wadi koo, ngoondini ɗum.
46 Kaa yogaaɓe njehi to Farisa'en, kaaltani ɗum'en ko Iisaa wadi koo.
47 Nden Farisa'en e hooreeɓe yottinooɓe sadaka mooɓti waalde Saahiiɓe ndee, mbii:
—Oo gorko ana waɗa kaayɗe keewɗe. Hono ngaɗaten?
48 So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan mo. Nden kaa, Romankooɓe ngaran mbonna nokku men ceniiɗo oo e leɲol men ngol.
49 Gooto maɓɓe biyeteeɗo Kayafas, laatinooɗo Jottinoowo Sadaka Mawɗo e nden hitaande, wii ɓe:
—Onon, on anndaa fay huunde.
50 On anndaa neɗɗo gooto maayana yimɓe fuu ɓuri moyyande en diina leɲol meeɗen fuu halkoo.
51 Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala, kaa nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawɗo nden hitaande, o sappike Iisaa maayanan leɲol ngol.
52 Kaa wanaa leɲol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee, faa o mooɓta ɓiɓɓe Laamɗo saakiiɓe ɓee fuu e fedde wootere.
53 Gila oon ɲalooma, ɓe ndawridi faa ɓe mbara mo.
54 Ɗum wadi so Iisaa ŋootti saccude hakkunde Yahuudiyankooɓe. O iwi ɗo o wonnoo ɗoo, o yehi ngalluure wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O jooɗodii ton e taalibaaɓe makko.
55 Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteeɗo Paska oo ɓadike. Heewɓe e yimɓe leydi ndii njehi Urusaliima faa cenna ko'e mum'en gila iidi oo yottaaki.
56 Eɓe tewta Iisaa. Eɓe ndarii ley Suudu Dewal Mawndu nduu, eɓe kaalda:
—Oɗon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?
57 Tawi hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en njamiriino neɗɗo fuu anndudo to mo woni yo haalu faa mo nanngee.

12

No Mariyama wujiri koyɗe Iisaa nebam

1 Baldɗe jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa yehi Baytaniya ɗo Laajaru mo o wuurtinnoo oo jeyaa ɗoo.
2 Ɗon ɓe ndefani mo ɲaamdu. Marta feccani ɓe, Laajaru yo gooto e ɲaamdooɓe e Iisaa ɓee.
3 Nden Mariyama ɓami feccitere liituru nebam laaɓuɗam, uuroojam, tiiɗuɗam coggu, wuji ɗam e koyɗe Iisaa, socciri ɗe sukundu mum. Suudu nduu fuu ukkiti.
4 Gooto e taalibaaɓe Iisaa ɓee, ɗum woni Yahuuda Isikariyota jammbotooɗo mo oo, wii:
5 —Ko saabii so ɗam nebam soottaaka buudi teemeɗe tati cardi,* hokkee misikiina'en?
6 Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa yurmeende misikiina'en. Kanko woni kawjotooɗo jawdi maɓɓe, omo woowi wujjitidde hen.
7 Iisaa wii:
—Celee e debbo oo. O resirii ɗam ɲannde iretee-mi.

* **12:5** ***Buudi teemeɗe tati cardi*** ana mbaara e njoɓdi neɗɗo hitaande.

8 Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ɲannde fuu. Kaa miin, mi taw-
dataake e mon ɲannde fuu.

No hooreeɓe yottinooɓe sadaka anniyorii warde Laajaru

9 Yahuudiyankooɓe heewɓe anndi Iisaa ana Baytaniya, njehi ton. Wanaa
saabe Iisaa tan waddi ɓe, yalla eɓe njiya Laajaru guurtinaaɗo oo duu.
10 Non hooreeɓe yottinooɓe sadaka ndawridi mbaran Laajaru duu,
11 sabi Yahuudiyankooɓe heewɓe ana njoppa ɓe ngoondinoya Iisaa saabe
Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

12 Janngo mum, jamaa keewɗo garɗo hawrude e iidi oo nani Iisaa garoowo
Urusaliima.
13 Ɓe ɓami caɓe tamarooje, ɓe cakkitoyii mo. Eɓe kuljina, eɓe mbiya:
—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraaɗo oo!†
Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!
14 Iisaa heɓi mola ndakiiwa, waɗɗii, hono no Binndi ɗii mbiiri ɗum nii:
15 «Yimɓe ngalluure Siyona, pati kulee!
Yeew, kaananke mon ana wara,
ana waɗɗii mola ndakiiwa.»‡
16 Nden taalibaaɓe makko ɓee paamaalino ko ɗum woni. Kaa caggal Iisaa
teddinaama, ɓe miccitii ko mo sappananoo koo ɓe ngaɗi mo.
17 Jamaa tawdanooɗo e makko nde o wuurtinnoo Laajaru, o noddi ɗum iwde
e yanaande ndee, kaɲum'en duu ana ceettii.
18 Ɗum waɗi so yimɓe heewɓe njehi cakkitoyii mo sabi ɓe nanii o waɗii ndee
haaynde.
19 Non Farisa'en mbiyondiri:
—On njii, walaa fuu ko mbaawan-ɗen mo, aduna oo fuu annii jokki e
makko.
20 Won Yunaninkooɓe tawaaɓe hakkunde warɓe Urusaliima faa ndewa ley
ɲalaaɗe iidi ɗee.
21 Ɓe ɓattitii Filipa jeyaaɗo Baytisayda ley leydi Galili, ɓe mbii ɗum:
—Moobbo, miɗen njiɗi yiide Iisaa.
22 Filipa yehi haalanoyi Andire. Ɓe njottinoyi haala kaa Iisaa.
23 Iisaa jaabii ɓe:
—Wakkati mo Laamɗo hollata teddeengal Ɓii Neɗɗo oo yottike.
24 Miɗo haalana on goonga: so wabbere alkama yooraali aawaama e leydi,
heddoto yo wabbere wootere. Kaa so nde yoorii nde aawaa fuu, nde riman
faa heewa.
25 Neɗɗo fuu jiɗɗo yonki mum, mursan ki, kaa jeebiiɗo yonki mum e aduna
oo, damman ki, heɓan nguurndam nduumiiɗam.
26 So won muuyɗo gollande kam, yo jokku e am. Ɗo ngon-mi fuu, ɗoo
golloowo am duu wonata. Baabiraaɗo teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde mum

27 —Jooni mi wemmbaama. Koɗum mbiyan-mi? Mi wiya Abba hisinam e
oo wakkati naa? Mi waawaa wiide ɗum sabi kammari wakkati oo ngardu-
mi.
28 Abba, teddin innde maa.
Daande nanaa iwrude dow kammu:
—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.

---

† **12:13** Jabuura 118.25-26 ‡ **12:15** Jakariyaa 9.9

29 Nde yimɓe darinooɓe ton ɓee nanunoo nden daande ndee, mbii ɗum
riggaango kammu. Woɓɓe mbii:
—Malaa'ika haaldi e makko!
30 Iisaa wii ɓe:
—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe mooɗon.
31 Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo ɗoo aduna tippete sella.
32 Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi fooɗan yimɓe fuu warde e
am.
33 Tawi ɗii haalaaji o sapporii no mo maayrata nii.
34 Yimɓe ɓee njaabii mo:
—Sariya oo anndinii min Almasiihu yo duumotooɗo. Hono aan mbiirataa
kinaa Ɓii Neɗɗo oo toownee? Homo woni oo Ɓii Neɗɗo?
35 Iisaa jaabii ɓe:
—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeɗa tafon. Njahon gila fooyre ana
heddii e mon, pati nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa ɗo yahata.
36 Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla oɗon laatoo yimɓe fooyre.

No yimɓe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu ɗum tan, yehi suuɗoyii ɓe.
37 Kaayɗe ɗe o waɗi yeeso maɓɓe ɗee fuu, waɗaali so ɓe ngoondini mo,
38 yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita:
«Joomiraaɗo, homo goondini waaju amen oo?
Homo ɓannginanaa baawɗe Joomiraaɗo?»§
39 Ɓe mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:
40 «O wumnii gite maɓɓe,
o helii hakkillaaji maɓɓe,
pati gite maɓɓe njiya,
pati hakkillaaji maɓɓe paama
sako ɓe tuuba, so mi sellina ɓe.»*
41 Ɗum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.
42 Kaa ɗum fuu e taweede, hooreeɓe Yahuudiyankooɓe heewɓe ngoondinii
Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, ɓe kulii yaadirde pati ɓe njaltinee waajordu.
43 Ɗum woni teddineede yimɓe ɓurani ɓe teddineede Laamɗo.
44 Iisaa haali faa toowi, wii:
—Goondinɗo kam, wanaa miin tan o goondini, nelɗo kam oo duu o
goondinii ɗum.
45 Neɗɗo fuu jiiɗo kam, yii nelɗo kam oo.
46 Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondinɗo kam fuu pati heddoo
ley nimre.
47 So won nanɗo waaju am jokkaali ɗum, miin, mi sarataa ɗum. Sabi mi
wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina mo ngardu-mi.
48 Oon calaniiɗo kam, so jaɓaali waajuuji am, ana jogii caroowo. Konngol
ngol kaal-mi ngol sarata ɗum ɲalaande sakitotoonde.
49 Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraaɗo nelɗo kam oo hokki
kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi.
50 Miin, miɗo anndi yamiroore makko, kaɲum woni nguurndam ndu-
umiiɗam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraaɗo haalaniri kam nii kaaltir-mi.

13

No Iisaa lootiri koyɗe taalibaaɓe mum

§ **12:38** Esaaya 53.1 * **12:40** Esaaya 6.10

1 Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so
hootana Baabiraaɗo oo warii. Ga aduna gaa omo yiɗi yimɓe makko, omo
yiɗi ɓe kaaddi jilli.
2 Wakkati mo ɓe kirtotoo oo, Ibiliisa waɗi e ɓernde Yahuuda ɓii Simon
Isikariyota jammbaade mo.
3 Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamɗo iwri to Laamɗo hootata. Laamɗo
waɗii huunde fuu e junngo makko.
4 O immii e hiraande ndee, o ɓoortii saaya makko, o ɓami disawel, o fiili e
makko.
5 Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude koyɗe taalibaaɓe
makko, omo soccira ɗe disawel o fiilii ngel.
6 Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:
—Moobbo, aan lootata koyɗe am naa?
7 Iisaa jaabii mo:
—A faamaali ko ngaɗan-mi koo tafon, kaa a faamoyan caggal jooni.
8 Piyeer wii mo:
—A lootataa koyɗe am abada!
Iisaa jaabii mo:
—So mi lootanaali ma, a walaa ngeɗu e am.
9 Simon Piyeer wii mo:
—Moobbo! So non, pati haaɗu e koyɗe am tan, lootu juuɗe am e hoore am
duu.
10 Iisaa wii mo:
—Lootiiɗo fuu yo laaɓuɗo. Mo hasindinaa e lootaneede kinaa koyɗe tan.
Onon on laaɓuɓe, kaa wanaa on fuu.
11 Ɗawi omo anndi jammbotooɗo mo oo. Ɗum waɗi so o wii wanaa on fuu
ngoni laaɓɓe.
12 Nde Iisaa lootunoo koyɗe maɓɓe ndee, ɓamti saaya muuɗum, joottii, wii
ɓe:
—On paamii ko ngaɗu-mi on koo naa?
13 Oɗon noddira kam «Moobbo» oɗon noddira kam «Kalfaaɗo». Ko mbiyaton
koo ana moyyi, sabi ɗum ngon-mi.
14 Ndennoo, miin Kalfaaɗo, miin Moobbo, mi lootii koyɗe mon, waajibi
onon duu gooto fuu lootana goɗɗo koyɗe mum.
15 Ko ngaɗu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, oɗon ngaɗondira hono
ko ngaɗu-mi on koo.
16 Miɗo haalana on goonga: maccuɗo ɓurataa kalfaaɗo mum teddude,
nelaaɗo duu ɓurataa nelɗo ɗum.
17 Nde wonnoo on anndii ɗum jooni, so nii on njokkirii non, on mbelan
hoore.
18 Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Miɗo anndi ɓeen ɓe cuɓii-mi, kaa
kinaa ko Binndi ɗii mbii koo tabita: «Ɲaamduɗo e am latiri kam teppere
muuɗum.»*
19 Gila jooni miɗo haalana on ɗum, fade majjum yottaade, yalla nde ɗum
yottii fuu, oɗon ngoondina miin woni mo ngon-mi.
20 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo nelaaɗo am, jaɓɓike kam.
Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo kam, jaɓɓike nelɗo kam oo duu.

No Yahuuda jammborii Iisaa

21 Nde o haalnoo ɗum ndee, yonki makko ɲawi, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: gooto mooɗon jammboto kam.

* **13:18** Jabuura 41.10

22 Taalibaaɓe ɓee yeewondiri. Ɓe anndaa mo o haalata haala mum.
23 Gooto e taalibaaɓe ɓee, mo Iisaa horsini oo, ana joodinoo bannge mum.
24 Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o haalata haala mum.
25 Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:
—Moobbo, ɗum homo?
26 Iisaa jaabii:
—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo.
O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda ɓii Simon Isikariyota oo.
27 Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii mo:
—Waɗu ko ngaɗataa koo law!
28 Tawi fay gooto e joodiiɓe ɗon ɓee faamaali ko Iisaa haalani mo koo.
29 Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotoodo jawdi maɓɓe, yoga miilii Iisaa wii mo somonoyoo iidi, naa daɲa ko o hokki misikiina'en.
30 Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati fuu. Ɗum jemma.

Haala yamiroore heyre

31 Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:
—Jooni Ɓii Neddo teddinaama, Laamɗo duu teddiniraama saabe makko.
32 So Laamɗo teddiniraama saabe makko,† kaɲum duu teddinan mo e hoore mum, teddinan mo law.
33 Sukaaɓe am, miɗo wondi e mon seeɗa tafon. On tewtan kam. Miɗo wiya on jooni hono ko mbiinoo-mi Yahuudiyankooɓe e ɓettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi too.
34 Miɗo hokka on yamiroore heyre: njiɗondiree! Hono no njiɗir-mi on nii, onon duu njiɗondiron hono non!
35 So on njiɗondirii, yimɓe fuu anndiran on taalibaaɓe am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran ɗum

36 Simon Piyeer wii mo:
—Moobbo, hoto njahataa?
Iisaa jaabii mo:
—To njahan-mi jooni too, a waawaa jokkude e am. Kaa caggal jooni a jokkan e am!
37 Piyeer wii mo:
—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jokkude e maa jooni? Miɗo hokkitira yonki am saabe maa.
38 Iisaa jaabii mo:
—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Miɗo haalane goonga: fade ndontoori jogginde hannde a wiyan a anndaa kam cili tati.

14

No Iisaa wiiri kaɲum woni laawol ngol

1 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Pati imminee hakkille mon. Ngoondinee Laamɗo, ngoondinee kam.
2 Cuudi keewdi ana ley galle Baabiraaɗo am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi moyyinanoya on ton nokku.
3 Ndennoo, so mi moyyinanoyii on nokku, mi wartan kasen mi ɓamta on faa onon duu ngonon to ngonan-mi too.
4 Oɗon anndi to njahan-mi too, oɗon anndi laawol mum.

† **13:32** Puddoode aaya 32,*«So Laamɗo teddiniraama saabe makko»*,tawaaka e ɗereeji ɓurdi fuu ɓooyde ɗii.

5 Tomaa wii mo:
—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?
6 Iisaa jaabii mo:
—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurndam ɗam. So wanaa saabe am fay gooto waawaa yaade to Baabiraaɗo.
7 Sinndo oɗon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraaɗo am oo duu. Gila jooni on anndii mo, on njii mo.
8 Filipa wii mo:
—Moobbo, hollu min Baabiraaɗo, ɗum tan ana heya min.
9 Iisaa wii mo:
—No ngondir-mi e mooɗon faa ɓooyi nii fuu, Filipa, a anndaali kam naa? Jiiɗo kam, yii Baabiraaɗo. Hono mbiirataa: «Hollu min Baabiraaɗo»?
10 A goonɗinaali miɗo e ley Baabiraaɗo, Baabiraaɗo ana e am naa? Waajuuji ɗi mbaajii-mi on ɗii fuu, mi waajortaako ɗi hiini hoore am. Baabiraaɗo gonɗo e am oo gollata golleeji mum.
11 Ngoonɗinee kam so mi wii miɗo e Baabiraaɗo, Baabiraaɗo ana e ley am. Fay so on ngoonɗinaali ɗum, ngoonɗiniron kam saabe golleeji ɗii.
12 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu goonɗinɗo kam, gollan kaɲum duu golleeji ɗi ngollan-mi ɗii, gollan ko ɓuri ɗi, sabi mi kootoowo to Baabiraaɗo am.
13 Mi waɗanan on huunde fuu koɲaagori-ɗon Laamɗo saabe am. Mi waɗan ɗum yalla Baabiraaɗo oo ana teddiniree saabe Ɓiɗɗo oo.
14 So won koɲaagori-ɗon Laamɗo saabe am, mi waɗanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniiɗo

15 —So oɗon njiɗi kam, on njokkan jamirooje am.
16-17 Mi ɲaagoto Baabiraaɗo hokka on Balloowo goɗɗo, oo woni Ruuhu goonga, yalla omo wonda e mon faa abada. Aduna oo waawaa jaɓɓaade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo. Kaa onon, oɗon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo e mon.
18 Mi yoppataa on atiime'en, mi wartan e mon.
19 So ɓooyii seeɗa aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon, on njiyan kam, sabi mi guurɗo, onon duu on nguuran.
20 Ɲannde nden on paaman miɗo e ley Baabiraaɗo, oɗon e am, miɗo e ley mon.
21 Neɗɗo fuu anndunɗo jamirooje am so jokki ɗe, kaɲum woni jiɗɗo kam. Jiɗɗo kam, Baabiraaɗo am yiɗan ɗum. Miin duu, mi yiɗan ɗum, mi ɓannginanan ɗum hoore am.
22 Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:
—Moobbo, hono ɓannginirantaa min hoore maa, tawee a ɓannganaali aduna oo?
23 Iisaa jaabii mo:
—So neɗɗo ana yiɗi kam, jokkan konngol am, Baabiraaɗo am yiɗan ɗum. Miin e Baabiraaɗo am oo min ngaran to mum min njooddoo e mum.
24 Neɗɗo fuu mo yiɗaa kam, jokkataa konngol am. Haala ka nanaton kaa, ka wanaa ka am, ka haala Baabiraaɗo neldo kam oo.
25 Ɗum kaalanan-mi on gila miɗo tawdaa e mon.
26 Ruuhu Ceniiɗo, Balloowo on mo Baabiraaɗo neldirta on saabe am oo, kaɲum anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoo-mi on koo fuu.
27 Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on nii. Pati imminee hakkille mon, pati kulee.

28 On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi warta e mon.»
Sinndo oɗon njiɗunoo kam, maa on ceyoro mi jahoowo to Baabiraaɗo, sabi
Baabiraaɗo ɓuri kam teddude.
29 Mi haalanii on jooni gila ɗum waraali, yalla so ɗum warii, oɗon
ngoonɗina.
30 Haala am e mooɗon heewataa kasen, sabi kaananke oo aduna ana wara.
Fay huunde o waawaa e am.
31 No Baabiraaɗo yamiri kam nii, non ngaɗiran-mi, faa aduna oo faama
miɗo yiɗi Baabiraaɗo. Immee njehen, iwen ɗoo.

15

No Iisaa wiiri kaɲum woni peguuwi ngoongaraawi

1 —Miin woni peguuwi ngoongaraawi, Baabiraaɗo woni jom ngesa pegu-
uje.
2 Caɓal am dimaral fuu o feyyan ɗum, caɓal dimoowal fuu, o saltoto ɗum
yalla engal ɓeydoo rimde.
3 Onon, jooni on laaɓuɓe saabe waaju mo mbaajii-mi on oo.
4 Ɲiiɓee e am. So on ɲiiɓii e am, miin duu mi ɲiiɓan e mon! Hono no caɓal
peguuwi waawaa rimde e hoore mum kinaa tawee engal ɲiiɓi e peguuwi nii,
hono non onon duu, on mbaawaa rimde so on ɲiiɓaali e am.
5 Miin woni peguuwi, onon ngoni caɓe. Neɗɗo fuu ɲiiɓuɗo e am, mi ɲiiɓii e
mum, riman duu faa heewa. On mbaawaa waɗude fay huunde so on ngaldaa
e am.
6 Neɗɗo fuu mo ɲiiɓaali e am, tippete sella hono no caɓal peyyaangal nii,
yoora. Caɓe joorɗe ɗee mooɓtete, tippee ley yiite, ɗe kuɓɓa.
7 So on ɲiiɓii e am, waaju am ɲiiɓii e mon, nden kaa ɲaagee Laamɗo ko
muuy-ɗon fuu, on keɓan.
8 So on ndimii faa heewii, ɗum hollititta on laatike taalibaaɓe am, nden
yimɓe njiyata teddeengal Baabiraaɗo am.
9 Hono no Baabiraaɗo yiɗiri kam nii, miin duu hono non njiɗir-mi on.
Ɲiiɓee e jilli am.
10 So on njokkii jamirooje am, on ɲiiɓan e jilli am, hono no njokkir-mi
jamirooje Baabiraaɗo am so ɲiiɓu-mi e jilli mum nii.
11 Mi waajike on ɗum yalla seyo am ana ɲiiɓa e mon, seyo mon hiɓɓa.
12 Annii yamiroore am: njiɗondiree hono no njiɗir-mi on nii.
13 Huunde fuu ɓuraa ɗii ɗoo jilli mawnude: neɗɗo hokkitira yonki mum
saabe yiɓɓe mum.
14 Onon ngoni yiɓɓe am, so on ngollii ko njamir-mi on koo.
15 Mi wiyataa on maccuɓe kasen sabi maccuɗo anndaa ko kalfaaɗo mum
gollata. Miɗo wiya on yiɓɓe, sabi ko narru-mi Baabiraaɗo am koo fuu, mi
anndinii on.
16 Wanaa onon cuɓii kam, miin suɓii on so yamiri on njahon ndimoyon
ɓiɓɓe, ɓiɓɓe mon nduumoo, yalla Baabiraaɗo ana hokka on huunde fuu ko
ɲaagori-ɗon saabe am.
17 Njiɗondiree! Ɗum njamir-mi on.

No aduna oo waɲiri Iisaa e taalibaaɓe mum fuu

18 —So aduna oo ana waɲi on, anndee, miin o adii waɲude.
19 Sinndo on laatinoke adunankooɓe, maa aduna oo yiɗu on. Kaa on
nganaa adunankooɓe. Mi suɓike on mi seenndii on e aduna oo. Ɗum saabanii
mo waɲude on.

20 Miccitee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccuɗo ɓurataa kalfaaɗo mum.» So ɓe torrii kam, ɓe torran on, onon duu. So ɓe njokkii konngol am, ɓe njokkan
ngol mon ngol duu.
21 Ɓe ngaɗiran on ɗum fuu saabe am, sabi ɓe anndaa nelɗo kam oo.
22 So mi waraalino, mi waajanooki ɓe, ɓe ɲiŋataakeno. Kaa jooni mi warii,
mi waajike ɓe, ɓe ngalanaa luutti maɓɓe ɗii ujuuru fuu.
23 Neɗɗo fuu baɲuɗo kam, waɲii Baabiraaɗo am oo duu.
24 Sinndo mi gollaalino ɗii golleeji ɗi fay gooto meeɗaali gollude yeeso
maɓɓe, ɓe ɲiŋataakeno. Kaa jooni ɓe njii ɗi fuu, eɓe keddii waɲude kam, miin
e Baabiraaɗo am.
25 Ɗum waɗii faa tabintina ko winndaa ley Sariya maɓɓe: «Ɓe mbaɲirii kam
dow meere.»*
26 Ruuhu goonga iwroowo to Baabiraaɗo, Balloowo on mo neldan-mi on
oo, nde warii, kaɲum seettantoo kam.
27 Onon duu, on ceettanto kam sabi oɗon ngondi e am gila puɗɗooɗe.

16

1 —Mi waajike on ɗum pati on njoppu goondinal.
2 Ɓe njaltinan on cuuɗi baajorɗi. Wakkati waroyan nde barɗo on fuu
miilata rewii Laamɗo.
3 Ɓe ngaɗan ɗum sabi ɓe anndaa Baabiraaɗo oo, ɓe anndaa kam miin duu.
4 Mi waajike on ɗum, yalla so wakkati oo warii, oɗon miccitoo mi haalani-
ino on ɗum.

Haala golle Ruuhu Ceniiɗo

—Mi haalanaali on gila arannde sabi miɗo wondi e mon.
5 Jooni miɗo nii hootana nelɗo kam oo, kaa fay gooto e mon lamndaaki kam
hoto njahan-mi.
6 On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on ɗum koo.
7 Ɗum fuu e taweede, miɗo haalana on goonga: yaadu am ɓuri moyyande
on. Sabi so mi yahaali, Balloowo on oo warataa. Kaa so mi yehii, mi neldan
on mo.
8 So o warii, o ɲiŋan aduna oo banngal luutti e fooccitaare e sariya.
9 Banngal luutti, sabi ɓe ngoondinaali kam.
10 Banngal fooccitaare, sabi miɗo hoota to Baabiraaɗo oo, on njiyataa kam
kasen.
11 Banngal sariya, sabi kaananke oo ɗoo aduna saraama.
12 Miɗo jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on mbaawtataa ɗum
jooni.
13 Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, ɗowan on faade e goonga fuu. Sabi o
haaldataa hiini hoore makko, o haalanan on ko o nani fuu, o humpitan on
ko waroyta.
14 Kanko, o teddinan kam, sabi o ɓaman ko njey-mi koo, o humpitira on.
15 Ko Baabiraaɗo oo jogii fuu, miin jey. Ɗum saabii mbii-mi o humpitan on
ko o heɓi e am koo.

No sunu waylitortoo seyo

16 —So ɓooyii seeɗa, on njiyataa kam, so ɓooyii seeɗa kasen, njiyon kam.
17 Yoga e taalibaaɓe makko ɓee lamndondiri, mbii:

* **15:25** Jabuura 35.19; 69.5

—Koɗum woni maanaa haala makko so o wii «so ɓooyii seeɗa, on njiyataa kam e so ɓooyii seeɗa kasen, njiyon kam», o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraaɗo»?
18 Ɓe mbii:
—«So ɓooyii seeɗa», koɗum ɗum firritata? Min paamaali ko o wii koo.
19 Nde Iisaa anndunoo eɓe njiɗi lamndaade ɗum ndee, wii ɓe:
—Oɗon lamndondira maanaa haala am kaa: «So ɓooyii seeɗa on njiyataa kam, so ɓooyii seeɗa kasen, njiyon kam.»
20 Miɗo haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboytoto, tawee aduna oo ana seyii. On cuŋlan, kaa sunu mon waylitoto seyo.
21 So debbo ana ŋaywa, mo suŋlan sabi wakkati makko warii. Kaa so cukalel ngel rimaama, o miccitataako naawalla ŋatawere makko, no seyo makko foti heewde dow aduna oo heɓii koɗo.
22 Onon duu hono non cuŋlir-ɗon jooni, kaa mi yiitan on kasen, on ceyoto, fay gooto waawaa bonnude seyo mon.
23 Ɲannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Miɗo haalana on goonga: huunde fuu ko ɲaagi-ɗon Baabiraaɗo oo, hokkiran on saabe am.
24 Faa jooni, walaa fuu ko ɲaagori-ɗon saabe am. Ɲaagee, on keɓan, yalla seyo mon ana hiɓɓa.

No Iisaa jaalorii aduna

25 —Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati waran, wakkati mo mi hippataa haala. Nden kaa mi haalanan on haala Baabiraaɗo faa laaɓa.
26 Ɲannde nden on ɲaagorto Laamɗo saabe am. Mi wiyaali miɗo ɲaaganoo on Baabiraaɗo,
27 sabi Baabiraaɗo e hoore mum ana yiɗi on. O yiɗirii on saabe oɗon njiɗi kam, on ngoonɗinii to Laamɗo iwru-mi.
28 Mi iwii to Baabiraaɗo, mi warii e aduna. Jooni miɗo ɗala aduna oo, mi hootana Baabiraaɗo.
29 Taalibaaɓe makko mbii mo:
—Jooni kaa, a haalii faa laaɓi, walaa fuu ko kippu-ɗaa hen.
30 Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto hasindinaa e lamndaade ma. Ɗum saabii so min ngoonɗini a iwɗo to Laamɗo.
31 Iisaa jaabii ɓe:
—Jooni, on ngoonɗinii naa?
32 Wakkati oo ana wara, o warii jooni, ɗo on fuu caakoto-ɗon, homo fuu hoota suudu mum, njoppon kam mi teelɗo. Kaa mi wanaa teelɗo, sabi Baabiraaɗo oo ana wondi e am.
33 Mi haalanii on ɗum, yalla oɗon kemra jam e am. Oɗon ngondi e torra ley aduna oo. Kaa ceyo-ɗon, miin, mi jaalike aduna oo!

17

No Iisaa duworii saabe taalibaaɓe mum

1 Nde Iisaa waajinoo waajuuji ɗii ndee, tiggitii kammu, wii:
—Baabiraaɗo, wakkati oo warii, teddin Ɓiya, yalla Ɓiya oo duu ana teddine.
2 Sabi a hokkii mo baawɗe dow neɗɗo fuu, yalla omo hokka ɓeen ɓe ndokku-ɗaa mo ɓee fuu nguurndam nduumiiɗam.
3 Nguurndam nduumiiɗam woni ɓe annde, aan Laamɗo goongaraajo gooto oo, ɓe annda Iisaa Almasiihu mo nel-ɗaa oo.
4 Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo ndokku-ɗaa kam mi golla oo.

5 Jooni kaa, Baabiraaɗo, teddinam teddeengal ngal njoginoo-mi ɗo maa
ɗoo gila aduna oo tagaaka ngal.
6 Yimɓe ɓe ndokku-ɗaa kam e aduna oo ɓee, mi ɓannginanii ɗum'en innde
maa. Aan jey ɓe, a hokkii kam ɓe, eɓe njokki konngol maa.
7 Jooni kaa, ɓe anndii ko ndokku-ɗaa kam koo fuu to maa iwi,
8 sabi mi haaltanii ɓe haalaaji ɗi kaalan-ɗaa kam ɗii, ɓe njaɓii ɗi. Ɓe keɓii
tayoral to maaɗa iwru-mi, ɓe ngoonɗinii aan neli kam.
9 Miɗo ɲaagore saabe maɓɓe. Mi ɲaagortaako saabe aduna oo, miɗo
ɲaagoroo saabe ɓe ndokku-ɗaa kam ɓee, sabi aan jey ɓe.
10 Ɓe njey-mi fuu, aan jey, ɓe njey-ɗaa fuu, miin jey. Mi teddiniraama saabe
maɓɓe.
11 Kamɓe, ɓe keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddataako e makko.
To maa njahan-mi. Aan Baabiraaɗo Ceniiɗo, reenir ɓe baawɗe maaɗa ɗe
ndokku-ɗaa kam ɗee, yalla eɓe laatoo gooto hono no men nii.
12 Nde ngondunoo-mi e maɓɓe ley aduna oo ndee, mi reenirii ɓe baawɗe
maa ɗe ndokku-ɗaa kam ɗee, mi tiiɗii e maɓɓe. Fay gooto majjaali so wanaa
yiitenke oo, yalla ko sappaa e Binndi ɗii koo ana tabita.
13 Jooni kaa miɗo wara to maa. Miɗo haala ɗii haalaaji gila miɗo heddii e
aduna oo tafon, yalla seyo am ana hiɓɓa e maɓɓe.
14 Mi yottinii ɓe konngol maa. Aduna oo waɲii ɓe, sabi ɓe njeyaaka e
makko, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii.
15 Mi ɲaagaaki ittaa ɓe e aduna oo, kaa miɗo ɲaage ndeenaa ɓe e Ibiliisa.
16 Ɓe njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii.
17 Sennir ɓe goonga maa. Konngol maa woni goonga.
18 Hono no nelir-ɗaa kam e oo aduna nii, miin duu non nelir-mi ɓe e makko.
19 Miɗo sennira hoore am saabe maɓɓe, yalla kamɓe duu eɓe laatoo
senniraaɓe goonga.
20 Wanaa saabe maɓɓe tan ɲaagorto-maa-mi. Miɗo ɲaagoroo duu saabe
ɓeen goonɗinirɓe kam waajuuji maɓɓe,
21 yalla ɓe fuu eɓe laatoo gooto. Hono no aan Baabiraaɗo laatori-ɗaa e
am, miin duu miɗo e maa nii, yalla kamɓe duu eɓe laatoo gooto e men, yalla
aduna oo ana goonɗina aan neli kam.
22 Mi waɗanii ɓe teddeengal ngal ngaɗan-ɗaa kam ngal, yalla eɓe laatoo
gooto, hono no laatori-ɗen gooto nii.
23 Miin miɗo e maɓɓe, aan aɗa e am, yalla ngootummaaku maɓɓe ana hiɓɓa,
yalla aduna oo ana annda aan neli kam, mo annda duu aɗa yiɗi ɓe hono no
njiɗir-ɗaa kam nii.
24 Baabiraaɗo, miɗo yiɗi ɓe ndokku-ɗaa kam ɓee ngonda e am nokku fuu ɗo
tawaa-mi, yalla eɓe njiya teddeengal ngal ngaɗan-ɗaa kam ngal sabi a yiɗii
kam gila aduna oo diidaaka.
25 Baabiraaɗo pooccitiiɗo, aduna oo anndaa ma, kaa miin noo miɗo anndu
maa, ɓee ɗoo ana anndi aan neli kam.
26 Mi anndinii ɓe ko ngon-ɗaa, mi ɓeydan anndinde ɓe, yalla jilli njiɗ-ɗaa
kam ɗii ana tawee e maɓɓe, miin duu mi tawee e maɓɓe.

18

No Iisaa nanngiraa

1 Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaaɓe mum ootoo bannge
callugol biyeteengol Kedoron. Ɓe naati ton e nokku keewɗo leɗɗe.
2 Yahuuda jammbotooɗo mo oo ana anndi nokku oo, sabi Iisaa e taalibaaɓe
mum ana mooɓtotonoo ton sanne.

3 Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e gollooɓe iwruɓe to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en. Ɓe ngari ton, eɓe njogii cunkume kuɓɓooje e lampaaji e kaɓordɗe.
4 Nde wonnoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu, sakkitii ɓe, wii:
—Homo tewtaton?
5 Ɓe njaabii mo:
—Iisaa Nasaraatunke oo.
O wii ɓe:
—Miin woni kanko!
Yahuuda jammbotoodo mo oo duu ana dardii e maɓɓe.
6 Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, ɓe njaari cagga-caggarde ɓe caami e leydi.
7 Iisaa lamndii ɓe kasen:
—Homo tewtaton?
Ɓe njaabii:
—Iisaa Nasaraatunke oo.
8 Iisaa wii ɓe:
—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee ɓee kaa njaha.
9 Non ɗum laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e ɓe ndokku-ɗaa kam ɓee.»
10 Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawɗo e nowru ɲaamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiyee Malkus.
11 Nden Iisaa wii Piyeer:
—Soornu kaafaawi maa kii e ŋaro mum. Aɗa miili mi yarataa horde bone nde Baabiraaɗo hokki kam ndee naa?
12 Ɗon sordaasi'en e kaananke mum e gollanooɓe hooreeɓe Yahuudiyankooɓe nanngi Iisaa, kaɓɓi ɗum.
13 Ɓe naɓi mo to Annas tafon. Annas yo esii Kayafas laatiiɗo Jottinoowo Sadaka Mawɗo ley nden hitaande.
14 Kanko Kayafas oo dawrannoo hooreeɓe Yahuudiyankooɓe dabare, wii: ko ɓuri moyyude e yimɓe leɲol ngol, neɗɗo gooto maayana ɓe.*

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

15 Simon Piyeer e taalibbo goɗɗo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana anndondiri e Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, ɗum wadi so o heɓi naaddude e Iisaa galle mawɗo hooreeɓe yottinooɓe sadaka oo.
16 Piyeer kaa, darii damal sella too. Taalibbo anndondirɗo e Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer.
17 Kordo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:
—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaaɓe gorko oo naa?
Piyeer jaabii mo:
—Mi wanaa!
18 Nde wonnoo jaangol ana heewi, gollooɓe e doomooɓe kuɓɓiino yiite ana yuwloo. Piyeer duu dardii e maɓɓe ana yuwloo.

No mawɓe diina cariri Iisaa

19 Nden Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo lamndii Iisaa haala taalibaaɓe mum e waaju mum.
20 Iisaa jaabii mo:

---

* **18:14** Yuhanna 11.49-50

—Mi ɓannginanii aduna oo waaju am. Wakkati fuu miɗo waajoo ley cuuɗi baajorɗi e ley Suudu Dewal Mawndu to Yahuudiyankooɓe fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-mi cuucuukka.
21 Ko lamndorto-ɗaa kam? Lamnda ɓeen hettindiiɓe kam. Kamɓe kaa, eɓe anndi ko mbaajii-mi koo.
22 Nde Iisaa haalnoo ɗum ndee, gooto e doomooɓe ɓee fii mo banaawo, wii:
—Nii jaaborto-ɗaa Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo naa?
23 Iisaa jaabii mo, wii:
—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii ko moyyi mbii-mi, ko saabii so pii-ɗaa kam?
24 Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, omo haɓɓii.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa kasen

25 Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa ɓe mbii mo:
—Aan, a wanaa gooto e taalibaaɓe makko ɓee naa?
O yeddi, o wii:
—Mi wanaa!
26 Gooto e gollanooɓe Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muuɗum oo, wii:
—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewɗo leɗɗe too naa?
27 Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

28 Caggal ɗum, ɓe itti Iisaa to Kayafas gila beetee kecco, ɓe naɓi mo to huɓeere goforneer oo. Naɓuɓe mo ɓee naataali huɓeere ndee, sabi so ɓe naatii nde, ɓe coɓan, ɓe ɲaamataa ndeendi iidi Paska ndii.
29 Pilaatu, goforneer oo, tawoyi ɓe sella too, wii:
—Koɗum ngullaniri-ɗon oo gorko?
30 Ɓe njaabii mo:
—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.
31 Nden Pilaatu wii ɓe:
—Naɓee mo, cardon mo sariya mooɗon.
Yahuudiyankooɓe ɓee njaabii:
—Min nduŋanaaka warde fay gooto.
32 Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa tabitiri.
33 Pilaatu naatti galle mum, noddi Iisaa, wii ɗum:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
34 Iisaa jaabii mo:
—Aan e hoore maa wii non naa woɓɓe narru-ɗaa?
35 Pilaatu jaabii mo:
—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngaɗu-ɗaa so leɲol maa e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ngaddu maa ga am?
36 Iisaa jaabii:
—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, gollooɓe am kaɓotono pati mi naata juuɗe hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo ɗoo.
37 Nden Pilaatu wii mo:
—Ndennoo, a kaananke?
Iisaa jaabii:
—No mbii-ɗaa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraa-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seettoo goonga. Neɗɗo fuu jiɗɗo goonga, ana nana daande am.

38 Pilaatu wii mo:
—Goonga? Koɗum woni goonga?
Nde o haalnoo ɗum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankooɓe ɓee to sella too, o wii ɓe:
—Mi heɓaali feloore fay wootere e makko.
39 Kaa ley aada mooɗon, iidi Paska fuu miɗo yoppitana on kasunke gooto. Oɗon njiɗi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
40 Ɓe fuu ɓe ngulli, ɓe mbii:
—Wanaa oo, Barabas min njiɗi.
Barabas nee yo janoowo.

19

1 Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri.
2 Sordaasi'en ɓee caɲi tenngaade gi'e, kippi e hoore makko, ɓoorni mo burmusuure woɗeere.*
3 Ɓe ɓattitii mo, eɓe mbiya:
—Saɗi, kaananke Yahuudiyankooɓe!
Eɓe piya mo banaaje.
4 Pilaatu yalti kasen, wii Yahuudiyankooɓe ɓee:
—Mi yaltinan mo faa anndon mi heɓaali feloore fay wootere e makko.
5 Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana ɓoornii saaya mboɗeewa kaa. Pilaatu wii ɓe:
—Gorko oo annii!
6 Nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka e doomooɓe ɓee njiinoo mo ndee, ngulli mbii:
—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!
Pilaatu wii ɓe:
—Nanngee mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi heɓaali feloore e makko.
7 Yahuudiyankooɓe njaabii mo:
—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o waree, sabi o waɗii hoore makko o Ɓii Laamɗo.
8 Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum ɓeydii.
9 O naatti huɓeere ndee kasen o wii Iisaa:
—Aan, hoto iwataa?
Iisaa jaabaaki mo fay huunde.
10 Nden Pilaatu wii mo:
—Miin muroto-ɗaa naa? Tama a anndaa miɗo waawi yoppitidde ma, miɗo waawi tontude ma?
11 Iisaa jaabii mo:
—So wanaa Laamɗo hokku maa baawɗe, a waawaano e am fay huunde. Ɗum saabii so gattuɗo kam e junngo maa oo ɓur maa ɲiŋinaade.
12 Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Ɗum saabii so Yahuudiyankooɓe ana ngulla, ana mbiya:
—So nii a yoppitii mo, a wanaa giɗo kaananke Roma mawɗo oo. Neɗɗo fuu gaɗuɗo hoore mum kaananke yo gaɲo kaananke Roma.
13 Nde Pilaatu nannoo ɗii haalaaji ndee, yaltini Iisaa, jooɗii dow jooɗorgal sariya, nokku biyeteeɗo Dinngira Kaaye (e ibaraninkoore omo wiyee Gabbata).
14 Nden yo ɲannde lanndinal iidi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii Yahuudiyankooɓe:
—Kaananke mooɗon annii!

* **19:2** Wakkati Iisaa, ***burmusuure woɗeere*** yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

15 Ɓe nduki semmbe:
—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!
Pilaatu jaabii:
—Mi tonta kaananke moodon oo naa?
Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee mbii:
—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawdo oo.
16 Nden o hokki ɓe Iisaa faa ɓe tontoya dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

Nii ɓe nanngi Iisaa, ɓe naɓi dum.
17 Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteedo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiyee Golgata).
18 Ɗon ɓe tontidi mo e dîdon woɓɓe: oo nano, oo ɲaamo, Iisaa ana lommbii.
19 Pilaatu winndi e alluwal: IISAA NASARAATUNKE OO, KAANANKE YAHUUDIYANKOOƁE. O yamiri ngal takkee e leggal bardugal ngal.
20 Yahuudiyankooɓe heewɓe njanngii binndi dîi sabi do Iisaa tontaa doo wodda ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkoore e yunaninkoore e romankoore.
21 Nden hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee mbii Pilaatu:
—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankooɓe», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankooɓe».
22 Pilaatu jaabii:
—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.
23 Nde sordaasi'en ɓee tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pecce nay. Homo fuu ɓami feccere mum. Ɓe ɓami saaya makko duu. Saaya kaa walaa ɲootol. Ka fuu ka lefol gootol.
24 Sordaasi'en ɓee kaaldi:
—Pati ceeken saaya kaa. Ngaden ka urwa, yeewen keɓoowo ka.
Ɗum wadii, yalla ko sappaa e Binndi dîi koo ana tabita:
«Ɓe peccii kaddule am hakkunde maɓɓe,
ɓe ngadii saaya am urwa.»†
Ɗum sordaasi'en ɓee ngadî.
25 Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii bannge leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal.
26 Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsudo oo ana ndarodii, wii inna mum:
—Inna, ɓiya annii!
27 Nden o wii taalibbo oo:
—Inna maa, annii.
Gila nden taalibbo oo naɓi Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

28 Caggal dum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddii. Yalla ko Binndi dîi mbii koo ana tabita, o wii:
—Mi domdii!‡
29 Mbulku keewdo biineegiri ana wonnoo don. Ɓe cuuwi liccere e biineegiri oo, ɓe kaɓɓi e loocol hisopiyaawol, ɓe cukki e hunduko makko.
30 Nde Iisaa ɓuuccinoo biineegiri oo ndee, wii:
—Tilike!
O turi hoore, o dali aduna.

† **19:24** Jabuura 22.19 ‡ **19:28** Jabuura 22.16

31 Nden yo ɲannde lanndinal iidi. Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ndaardi
Pilaatu yalla korre tontaaɓe ɓee ana kelee, ɓeen ɓamtee, pati terɗe ɗee
keddoo e leɗɗe ɗee ɲalaande fowteteende. Sabi ɲalaande ndee yo teddunde.
32 Non sordaasi'en ɓee ngari, keli korre worɓe ɗiɗon tontidanooɓe e Iisaa
ɓee.
33 Kaa nde ɓe njottinoo Iisaa ndee, ɓe tawi mo maayii. Ɗum saabii ɓe kelaali
korre makko.
34 Kaa gooto e sordaasi'en ɓee yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. Ɗon yiiyam e
ndiyam mbaacii.
35 Neɗɗo ceettiiɗo ɗum oo yii ɗum. Seedaaku makko duu ana sella. Kaalɗo
oo ana anndi haalii goonga, yalla onon duu, oɗon ngoonɗina.
36 Ɗum fuu waɗii, yalla ko Binndi ɗii mbii koo ana tabita:
«Fay gootal e gi'e makko helataake.»§
37 Ɗi mbii kasen:
«Ɓe njiitan oon mo ɓe njuwnoo oo.»*

No tew Iisaa waɗiraa e yanaande

38 Caggal mum, Yuusufu Arimatiyanke ndaardi Pilaatu yalla omo ɓamta
tew Iisaa oo. Pilaatu jaɓani mo. O ɓamti oon. Tawi Yuusufu oo yo taalibbo
Iisaa e cuucuukka, sabi omo hulannoo hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.
39 Nikodemus jaanooɗo to Iisaa jemma oo duu wari, o jillondiri uurdiiji
mbiyeteeɗi miiri e alo'e o waddori. Eɗum yaha e kilooji capantati e ɗiɗi.
40 Non ɓe ɓamti tew Iisaa, ɓe nguji mo uurdi ndii, ɓe ngaɗi mo e kasanke
hono no Yahuudiyankooɓe mboowiri waɗude fade mum'en irde maayɗo nii.
41 Nokku keewɗo leɗɗe ana wonnoo ɗo Iisaa tontanoo ɗoo. Yanaande heyre
ana ley nokku oo, ɗo fay gooto meeɗaali watteede.
42 Ɗum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankooɓe, tawi yanaande ndee
ana ɓadii, ɗum waɗi so ɓe ndesi Iisaa ɗon.

20

No Iisaa immintiniraa

1 Ɲannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to yanaande too. O tawi
haayre uddiranoonde yanaande ndee tallitaama.
2 O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsinnoo oo, o wii ɓe:
—Ɓe ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi anndaa fuu ɗo ɓe ngaɗi mo.
3 Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too.
4 Eɓe ndoga ko ɓe mbaawi fuu. Taalibbo oo daɗi Piyeer, adii ɗum e
yanaande ndee.
5 O yuurnii, o yii kasanke oo yo ɓolo, kaa o naataali.
6 Simon Piyeer, kaɲum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo ana jooɗii.
7 Pilkol pilkanoongol e hoore Iisaa ngol tawdaaka e kasanke oo, ngol
tawaama engol sowii feere maggol.
8 Nden taalibbo ardinooɗo warde oo, kaɲum duu naati, yii, goonɗini.
9 Tawi ɓe paamaano tafon ko Binndi ɗii mbii koo, Iisaa yo immitintooɗo.
10 Caggal mum, taalibaaɓe ɗiɗon ɓee kooti to mum'en.

No Iisaa ɓanngirani Mariyama mo Magdala

11 Kaa Mariyama ana darii ɗo damal yanaande ɗoo, ana woya. O turii, o
yuurnii ley yanaande ndee.

§ **19:36** Pergu 12.46; Jabuura 34.21 * **19:37** Jakariyaa 12.10

12 O yii malaa'ika'en ɗiɗon ɓe kaddule daneeje ana njoodii ɗo tew Iisaa oo
resanoo ɗoo, gooto ɗo hoore ɗoo, goɗɗo oo to koyɗe too.
13 Malaa'ika'en ɓee mbii mo:
—Banndam debbo, koɗum mboyataa?
O jaabii ɓe:
—Ɓe ittii Moobbo am ɗoo, mi anndaa fuu to ɓe ndesi ɗum.
14 Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeeccitii, o yii Iisaa ana darii, kaa o
anndítaali ɗum.
15 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, koɗum mboyataa? Homo tewtataa?
Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii oon:
—Giɗo, so aan itti mo ɗoo, haalanam ɗo ndesu-ɗaa mo, faa mi ɓamta mo.
16 Iisaa wii mo:
—Mariyama!
O yeeccitii, o wii e ibaraninkoore:
—*Rabbunii!*
(Ɗum woni «Moobbo».)
17 Iisaa wii mo:
—Pati memam, sabi mi ŋabbitaali to Baabiraaɗo am tafon. Yaa to sakiraaɓe
am, mbiyaa ɓe mi ŋabbitan to Baabiraaɗo am, Baabiraaɗo mon, Laamɗo am,
Laamɗo mon.
18 Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaaɓe ɓee kumpa, wii ɓe:
—Mi yii Moobbo oo.
O haaltani ɓe ko Iisaa haalani mo koo fuu.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum

19 Nde kiikiiɗe alan warnoo ndee, taalibaaɓe Iisaa coki baafal dow hoore
mum'en nokku ɗo ɓe kawriti ɗoo, saabe kulol hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.
Nden Iisaa wari darii hakkunde maɓɓe, wii ɓe:
—Onon e jam!
20 Nde o jowtunoo ɓe ndee, o holli ɓe nebbe juuɗe makko e wuttuldu
makko. Taalibaaɓe ɓee ceyii nde njii Joomiraaɗo oo ndee.
21 Nden Iisaa wii ɓe kasen:
—Onon e jam! Hono no Baabiraaɗo neliri kam nii, neliran-mi on.
22 Nde o haalnoo ɗii haalaaji ndee, o fuufi e maɓɓe, o wii:
—Njaɓɓee Ruuhu Ceniiɗo!
23 Mo njaafi-ɗon luutti mum, yaafaama ɗi, mo on njaafaaki luutti mum,
yaafataake.

No Iisaa ɓanngirani Tomaa

24 Kaa Tomaa noddirteeɗo Funeeru, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, walaano
ɗon nde Iisaa ɓanngunoo hakkunde maɓɓe ndee.
25 Taalibaaɓe ɓee mbii mo:
—Min njii Moobbo men!
O jaabii ɓe:
—So mi yiyaali batte tontanɗe ɗee e nebbe makko, mi waɗa feɗeendu am e
majje, mi waɗa junngo am e wuttuldu makko, abada mi goondíntaa.
26 Yontere wootere caggal mum, taalibaaɓe ɓee kawriti kasen. Tomaa ana
wondi e maɓɓe. Baafe ɗee fuu ana cokii. Iisaa ɓanngi, darii hakkunde maɓɓe,
wii:
—Onon e jam!
27 O wii Tomaa:

—Waddu ɗoo feɗeendu maa, yeew juuɗe am, waddu junngo maa, waɗu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goonɗin tan.
28 Tomaa jaabii, wii mo:
—Joomiraaɗo am, Laamɗo am.
29 Iisaa wii mo:
—Saabe a yii kam ngoonɗinir-ɗaa. Ɓeen ɓe njiyaali kam so ngoonɗini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

30 Iisaa waɗii yeeso taalibaaɓe mum kaayɗe goɗɗe keewɗe ɗe mbinndaaka ley ndee dewtere.
31 Ɗee ɗoo mbinndaama, yalla oɗon ngoonɗina Iisaa woni AlmasiihuƁii Laamɗo oo, yalla so on ngoonɗinii, oɗon keɓira nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum njeɗɗon

1 Caggal ɗum, Iisaa ɓannganii taalibaaɓe mum ɓee kasen sera weendu Tiberiyas. Annii no mo ɓanngiri:
2 Simon Piyeer e Tomaa noddirteeɗo Funeeru oo e Natanayel mo Kaana leydi Galili e ɓiɓɓe Jebede worɓe ɓee e taalibaaɓe ɗiɗon woɓɓe, ɓe fuu eɓe tawdanoo ton.
3 Simon Piyeer wii ɓe:
—Mi yahan awgal.
Ɓe mbii mo:
—Minen duu, min njaadan e maa.
Ɗon e ɗon ɓe njalti, ɓe naatoyi laana. Oon jemma, ɓe keɓaali fay huunde.
4 Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow daŋŋeere ndee, kaa taalibaaɓe ɓee annditaali ɗum Iisaa.
5 O wii ɓe:
—Sukaaɓe, oɗon jogii ko ɲaametee naa?
Ɓe mbii:
—Min ngalaa!
6 O wii ɓe:
—Tippee bubbol ngol bannge ɲaamo laana kaa, on keɓan.
Non ɓe tippii ngol. Ɓe keɓi liɗɗi faa ɓe ndonki suutude ngol.
7 Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:
—Ɗum Moobbo men!
Nde Simon Piyeer nannoo ɗum moobbo mum'en ndee, ɓoornii saaya mum, sabi mo ɓoortinoodo ka, mo fiyii e ndiyam ɗam.
8 Taalibaaɓe heddiiɓe ɓee ngaddi laana kaa, ana ndaasa bubbol keewngol liɗɗi ngol. Ɓe ngoɗɗoraaki daŋŋeere ndee kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere.
9 Nde ɓe yeentunoo ndee, ɓe njii liɗɗi ana pawii dow yulɓe yiite, ɓe njii buuru duu.
10 Iisaa wii ɓe:
—Ngaddee yoga e liɗɗi ɗi nanngu-ɗon jooni ɗii.
11 Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yeŋŋini. Ngol keewngol liɗɗi mawɗi. Liɗɗi ɗii yo teemedere e capanɗe joy e tati. No ɗi poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki.
12 Iisaa wii ɓe:
—Ngaree, ɲaamee!

Nde wonnoo ɓe fuu ɓe anndii ɗum Joomiraaɗo, fay gooto e taalibaaɓe ɓee lamndaaki mo «Aan homo?»
13 Nden Iisaa wari, ɓami buuru e liɗɗi, hokki ɓe.
14 Ngol woni cilol tataɓol ko Iisaa ɓanngani taalibaaɓe mum caggal immitagol mum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

15 Nde ɓe tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:
—Simon ɓii Yuhanna, a ɓuraa ɓee ɗoo yiɗude kam naa?
O jaabii:
—Goonga, Moobbo, aɗa anndi miɗo yiɗu maa.
Iisaa wii mo:
—Tiiɗu e baaloy am!
16 Iisaa wii mo kasen:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?
O jaabii:
—Sanne, Moobbo, aɗa anndi miɗo yiɗu maa!
Iisaa wii mo:
—Tiiɗu e baali am!
17 Iisaa wii mo kasen:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?
Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tataɓol ko Iisaa wii mo «Aɗa yiɗi kam naa?» Piyeer wii mo:
—Joomiraaɗo, aɗa humpitii huunde fuu, aɗa anndi miɗo yiɗu maa.
Iisaa wii mo:
—Tiiɗu e baali am!
18 Miɗo haalane goonga, e njokollaaku maa a ɓoornike kaddule maa, a yehii to njiɗ-ɗaa fuu. Kaa nde a naywii, a fooccan juuɗe maa, goɗɗo ɓoorne ɗe, naɓe to a yiɗaa.
19 E ɗii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamɗo. Nde o haalnoo ɗum ndee, o wii ɗum:
—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsuɗo oo

20 Piyeer yeeccitii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Kaŋum woni naayinooɗo e Iisaa nde ɓe kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbotooɗo ma oo?»
21 Nde Piyeer yiinoo korsuɗo oo ndee, wii Iisaa:
—Moobbo, hono oo nee wattinirta?
22 Iisaa jaabii mo:
—So miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, koɗum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.
23 Ngol konngol saakii hakkunde goondinɓe Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, koɗum hillu maa hen?»
24 Oo taalibbo seettii ɗee kulle so winndi ɗe, eɗen anndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmooɗe dewtere ndee

25 Iisaa waɗii kuɗɗe goɗɗe keewɗe kasen. So ɗe mbinndiranooma gootel gootel, miɗo miila ɗee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaaɓe

1 Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi winndii hen ko
Iisaa fuɗɗiri gollude e waajaade fuu,
2 faa ɲannde nde mo ŋabbinaa ndee, caggal o wasike nelaaɓe ɓe o suɓorii
Ruuhu Ceniiɗo ɓee.
3 Caggal nde o torraa ndee, o ɓannginani ɓe hoore makko, o hollirii ɓe
e daliilaaji keewɗi omo wuuri. O wondi e maɓɓe balɗe capanɗe nay, omo
waajoo ɓe haala Laamu Laamɗo.
4 Ɲannde wootere omo ɲaamda e maɓɓe, o wasii ɓe pati ɓe ngoɗɗoo
Urusaliima, ɓe kettoo fodoore Baabiraaɗo nde ɓe naniri mo ndee.
O wii:
5 —Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balɗe seeɗa, onon, on mbatisirte
Ruuhu Ceniiɗo.
6 Ɓe fuu ɓe kawri, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Joomiraaɗo, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'iila naa?
7 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—On mbaawaa anndude jamaanuuji e wakkatiiji ɗi Baabiraaɗo waɗiri
baawɗe mum.
8 Kaa so Ruuhu Ceniiɗo oo jippike e mooɗon, on keɓan baawɗe, on laatoto
seedee'en am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kaɲum e Samariya,
faa to leydi haaɗi.
9 Nde o haalnoo ɗum ndee, o ŋabbinaa. Ɓe tiggitii, eɓe yeewa faa luurde suddi
mo.
10 Ɓo ɓe tiggitii kammu oo tawi omo ŋabbinee ɗoo, worɓe ɗiɗon ɓe kaddule
daneeje ngari ndardii e maɓɓe,
11 mbii:
—Galilinkooɓe, ko saabii so ndari-ɗon, oɗon yeewa kammu? Iisaa ittaaɗo e
mon so ŋabbintinaa dow kammu oo wartiran hono no njiiru-ɗon omo ŋabbitira
dow kammu nii.
12 Nde ɓe iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, ɓe mbirfitii
Urusaliima. Ton e Urusaliima ana waara e kilon gooto.
13 Nde ɓe njottii ndee, ɓe ŋabboyi suudu dowuuru ndu ɓe mboownoo
mooɓtaade e mum nduu. Nelaaɓe ɓee ngoni: Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba
e Andire e Filipa e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba ɓii Alfaa e Simon
kiranoowo suudu baaba e Yahuuda ɓii Yaakuuba.
14 Ɓe fuu ɓe laatii daande wootere, eɓe tiiɗi e duwaawu, kamɓe e miɲiraaɓe
Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rewɓe woɓɓe.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

15 Ley ɗeen ɲalaaɗe, goondinɓe ko waarata e teemedere e noogay kawri.
Piyeer immii, darii hakkunde maɓɓe, wii:
16 —Sakiraaɓe, ko Ruuhu Ceniiɗo haaliri e hunduko Daawuuda, ko woni
e Binndi ɗii koo, tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kolluɗo
nanngu ɓe Iisaa ɓee laawol oo.
17 E meeɗen Yahuuda hiisetenoo, o heɓii ngeɗu makko e golle e nelal.
18 (Kaalisi mo o yeenanoo e golle makko bonɗo oo, o soodi ɗum ngesa, o
yehi o wartoyii ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mbaylii e
leydi.

19 Yimɓe Urusaliima fuu nanii ɗum. Ɗum waɗi so ɓe inndiri ngesa ngaa
Akeldama. E ley ɗemngal maɓɓe ɗum woni «Ngesa Yiiyamaawa».)
20 Sabi ɗum winndii e ley dewtere Jabuura:
«Yo galle makko laato saabeere,
pati fay gooto hoɗu hen.
Yo goɗɗo darto darnde makko.»*
21 Haya, worɓe yogaaɓe njaadii e men ko juuti gila nde Joomiraaɗo men Iisaa
wondi e men ndee,
22 iwde e wakkati mo Yaayaa looti mo lootogal batisima yaade e ɲalaande nde
o ɓamtaa faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e maɓɓe laatidoo e
men seedee immitagol Iisaa.
23 Ɓe ndarni worɓe ɗiɗon: Yuusufu noddirteeɗo Barasaba coowirteeɗo
Yustus, kaɲum e Mattiyas.
24 Ɓe nduwii, ɓe mbii:
—Joomiraaɗo, aan annduɗo ɓerɗe yimɓe fuu, fammin min mo cuɓi-ɗaa e
ɓee ɗoo ɗiɗon
25 faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppuɗo ɗum so yehi to
nokku mo haandi e mum oo.
26 Ɓe ngaɗi urwa maɓɓe. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaaɓe
sappo e go'o ɓee.

2

No Ruuhu Ceniiɗo jipporii dow goonɗinɓe

1 Nde iidi biyeteeɗo Pantekot warnoo ndee, goonɗinɓe Iisaa ɓee fuu
mooɓtii e nokku gooto.
2 Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow
kammu, hebbini suudu ɗo ɓe njoodii ɗoo fuu.
3 Ko wa'i no ɗemɗe yiite nii ɓanngani ɓe. Ɗe peccii, ɗe pawii e gooto maɓɓe
fuu.
4 Ɓe fuu ɓe keewi Ruuhu Ceniiɗo, ɓe puɗɗi haalde ɗemɗe janane no Ruuhu
oo hokkiri ɓe ɓe kaala nii.
5 Worɓe Yahuudiyankooɓe hulɓe Laamɗo iwooɓe e tatteeji ɗii fuu ana
njoodii Urusaliima.
6 Nde dillere ndee waɗunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmbaa, sabi
gooto fuu nanii ɗemngal mum ana haalee.
7 Ɓe fuu ɓe mbemmbaa, ɓe kaaynaa, ɓe mbiyondiri:
—Ɓee haalooɓe fuu nganaa Galilinkooɓe naa?
8 Ɗum nee, hono hen gooto e meeɗen fuu nanirta ko ɓe kaalata e ɗemngal
ngal muyni?
9 En Partiyankooɓe e Mediyankooɓe e Elamiyankooɓe, en joodiiɓe
Mesopotamiya, kaɲum e Yahuudiya e Kappadokiya e Ponta e Asiya
10 e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyɗe sera Libiya hedde Sireene. Yoga e
meeɗen iwii e Roma,
11 en Yahuudiyankooɓe kaɲum e naatuɓe e diina Yahuudiyankooɓe. Yoga
kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya. Kaa ɗum e taweede fuu, en fuu
eɗen nii nana eɓe kaala e ɗemɗe meeɗen golleeji mawɗi ɗi Laamɗo waɗi ɗii!
12 Ɓe fuu ɓe mbemmbaa, ɓe cikkitii, ɓe mbiyondiri:
—Koɗum ɗum foti laataade?
13 Wooɓɓe ana njaayra goonɗinɓe ɓee, ana mbiya:
—Ɓe haarɓe doro so eɓe cigira!

* **1:20** Jabuura 69.26; 109.8

No Piyeer waajorii jamaa oo

14 Piyeer dardii e sappo e go'o ɓee, toowni daande muuɗum, wii jamaa oo:
—Onon Yahuudiyankooɓe e onon jooɗiiɓe Urusaliima fuu, kettinee haala
am yalla oɗon paama kabaaru gaɗuɗo oo.
15 Ɓee yimɓe nganaa sigirɓe hono no onon miildaton nii, sabi jooni yo
ɲawlal tan.
16 Ɗum woni ko annabi Yo'ila wii:
17 «Laamɗo wii:
E ley ɲalaaɗe cakitotooɗe ɗee
mi saakan Ruuhu am e dow tagaaɓe fuu.
Ɓiɓɓe mooɗon worɓe e rewɓe
kaaliran hono no annabaaɓe nii,
jokolɓe mooɗon njiyan ko yellitii e mum'en,
nayeeɓe mooɗon koyɗinte.
18 Fay gollooɓe am worɓe e gollooɓe am rewɓe,
mi saakan Ruuhu am dow muuɗum'en e ley ɗeen ɲalaaɗe,
ɓe kaaltan konngol ngol loow-mi e maɓɓe ngol.
19 Mi waɗan kaayɗe dow kammu,
mi waɗan taagumansaaji dow leydi,
ɗi laatoo yiiyam e yiite e cuurki.
20 Fade ɲannde gartol Joomiraaɗo mawnde teddunde ndee warde,
naange niɓɓan,
lewru wojjan hono no yiiyam nii.
21 Nden, neɗɗo fuu nodduɗo innde Joomiraaɗo hisinte.»*
22 Piyeer wii kasen:
—Israa'iilankooɓe, kettinee ɗii haalaaji: Iisaa Nasaraatunke oo yo neɗɗo
mo Laamɗo suɓanii on. Laamɗo hokki ɗum baawɗe, o hokki ɗum waɗude
kaayɗe e taagumansaaji hakkunde mon, no onon e ko'e mon anndir-ɗon nii.
23 On ngaɗii oon neɗɗo e juuɗe bonɓe, on tontii mo e leggal bardugal, on
mbaririi mo no Laamɗo muuyrunoo ɗum laatoo gila arannde nii.
24 Kaa Laamɗo wuurtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabi maayde ndee
waawaanoo heddoraade mo.
25 Sabi Daawuuda ana haala haala makko nde wii:
«Wakkati fuu miɗo yiya Joomiraaɗo,
sabi omo ɲaamo am, pati mi yeryerta.
26 Saabe majjum ɓernde am seyii,
ɗemngal am jaarii
faa terɗe am duu mbaaltoo dow jikke,
27 sabi a yoppataa yonki am hakkunde maayɓe,
a accataa Ceniiɗo maa oo ɲola.
28 A anndinii kam laawi nguurndam,
miɗo seyii sabi aɗa wondi e am.»†
29 Piyeer jokkini hen:
—Sakiraaɓe, miɗo haalana on ko laaɓi haala njaati meeɗen Daawuuda: o
maayii, o iraama, yanaande makko ndee ana ɗo meeɗen ɗoo faa hannde.
30 O annabaajo, omo anndi Laamɗo hunanike mo gooto e taaniraaɓe
makko joottoto e bimmbeere makko laamu.
31 O adii o yii o haali haala immitagol Almasiihu, kaɲum yonki muuɗum
accaaka hakkunde maayɓe, terɗe muuɗum ɲolaali.
32 Oo woni Iisaa mo Laamɗo immintini, min fuu miɗen ceedii.

---

* **2:21** Yo'ila 3.1-5 † **2:28** Jabuura 16.8-11

33 Laamɗo toowni mo, heedini mo ɲaamo muuɗum, mo heɓi e Baabiraaɗo
Ruuhu Ceniiɗo podananoodo en oo, o saaki ɗum. Jooni oɗon njiya ɗum, oɗon
nana ɗum.
34 Sabi Daawuuda meeɗaali ŋabbude dow kammu, kaa wii:
«Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ɲaamo am,
35 faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»‡
36 Yo suudu baaba Israa'iila fuu tayor Laamɗo waɗii Iisaa mo tontu-ɗon e
leggal bardugal oo Joomiraaɗo, waɗii ɗum Almasiihu.

Haala deental adiiɓe goondinde

37 Nde ɓe nannoo kaa haala ndee, ɓe tayi sanne, ɓe mbii Piyeer e nelaaɓe
heddiiɓe ɓee:
—Sakiraaɓe, koɗum min ngaɗata?
38 Piyeer jaabii ɓe, wii:
—Tuubee, gooto e mooɗon fuu lootiree lootogal batisima e innde Iisaa
Almasiihu, yalla oɗon keɓa yaafeede luutti. Nden on ndokkete Ruuhu
Ceniiɗo.
39 Sabi fodoore ana woodani on, onon e ɓiɓɓe mooɗon e woɗɗuɓe fuu. Ende
woodani neɗɗo mo Joomiraaɗo Laamɗo meeɗen noddi fuu.
40 Caggal ɗum, Piyeer seedanike ɓe haalaaji goɗɗi keewɗi, ana waajoo ɓe,
ana wiya:
—Celee e ndee fedde bonnde yalla oɗon kisa.
41 Jaɓuɓe haala makko ɓee lootaa lootogal batisima. Ɲannde nden, ana foti
ujunaaji tati neɗɗo ko naati e deental goondinɓe ngal.
42 Eɓe njokki waaju nelaaɓe ɓee, eɓe nanngondiri e deental maɓɓe ngal, eɓe
taya buuru,§ kasen eɓe ngaɗida duwaawuuji.
43 Kulol naati e gooto fuu, sabi nelaaɓe ɓee kaɲum'en duu ana ngaɗannoo
kaayde e taagumansaaji keewɗi.
44 Goondinɓe ɓee fuu yo daande wootere, ɓe ngaɗi fii maɓɓe fuu foroba.
45 Ɓe cootti jawleele maɓɓe, ɓe ndokki gooto fuu ko hasindini e muuɗum.
46 Ɲannde fuu ɓe kawritan ley Suudu Dewal Mawndu nduu, ɓe laatii
daande wootere, eɓe taya buuru, eɓe ɲaamda ley cuuɗi maɓɓe ley weltaare
e seyo.
47 Eɓe njetta Laamɗo, yimɓe fuu ana njiɗi ɓe. Ɲannde fuu Joomiraaɗo ana
ɓeydana deental ngal hisooɓe.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yimɓe

1 Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu wakkati
sallifanaa.
2 Tawi gorko bonnguujo pinduɗo e bonnguwaaku ana jooɗii damal Suudu
Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal Lobbal. Ɲannde fuu yimɓe makko
njoyyinan mo ɗon faa o garbinoo naatooɓe Suudu Dewal Mawndu ɓee
sadaka.
3 Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii ɗum'en.
4 Ɓe taykitii mo, non Piyeer wii:
—Yeew min!
5 O yeewi ɓe, sabi omo miilii heɓude e maɓɓe huunde.

---

‡ **2:35** Jabuura 110.1 § **2:42** Maanaa ***tayude buuru*** woni rewirde Laamɗo hiraande seniinde.

6 Piyeer wii:
—Mi walaa kaalisi, mi walaa kaŋŋe, kaa mi hokkete ko njogii-mi koo: saabe
Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma yaa!
7 O nanngi junngo muuɗum ɲaamo, o darni ɗum. Ɗon e ɗon koyɗe muuɗum
teeŋi e leydi,
8 gurbitii, darii, ana yiiloo. O naatidi e maɓɓe ley Suudu Dewal Mawndu
nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamɗo.
9 Yimɓe ɓee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamɗo.
10 Ɓe annditi mo, kanko woni jooɗotonoodo e Damal Lobbal ngal so ana
garbinoo oo. Kaayɗe e wemmbere nanngi ɓe sanne saabe ko o heɓi koo.
11 Ɗo o jokkondirnoo e Piyeer e Yuhanna ɗoo, yimɓe ɓee fuu ndogi kawriti
e maɓɓe to ndanki mbiyeteeki ndanki Suleymaana too no poti haayneede.
12 Nde Piyeer yiinoo ɗum ndee, wii yimɓe ɓee:
—Israa'iilankooɓe, ko waɗi so oɗon kaaynee ɗum ɗoo? Ko waɗi so oɗon
puttina min gite, hono baawɗe amen naa kulol amen Laamɗo waɗi so oo
gorko ana yaha e koyɗe muuɗum?
13 Laamɗo Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamɗo njaatiraaɓe
meeɗen, teddini kaadime muuɗum Iisaa. Kaa onon on ngaɗii mo e juuɗe
laamu, on njankirii mo yeeso Pilaatu, fay so taweede Pilaatu ana yiɗunoo
yoppitinde mo.
14 Kaa onon, on njankirii Ceniiɗo Pooccitiiɗo oo, on ndaartii yoppitaneede
barɗo hoore.
15 Gaddoowo nguurndam nduumiiɗam oo, oon mbar-ɗon. Kaa Laamɗo
wuurtinii mo e maayde. Miɗen ceedii ɗum.
16 Gorko mo njiyaton mo anndu-ɗon oo, ko mo goonɗini Iisaa koo sellini
mo yeeso moodon on fuu.
17 Haya, sakiraaɓe, hono ko onon e hooreeɓe moodon ngaɗu-ɗon Almasi-
ihu koo, miɗo anndi yo majjere tan.
18 Kaa hono nii Laamɗo tabintiniri ko annabaaɓe muuɗum fuu kaali koo:
Almasiihu torroto.
19 Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti moodon ana tosee,
20 yalla Joomiraaɗo ana waddana on wakkatiiji ceyniiɗi, nelda on Iisaa
Almasiihu cuɓananoodo on gila arannde oo.
21 Ana tilsi oon heddoo dow kammu faa nde Laamɗo heyɗintini kulle ɗee
fuu, no annabaaɓe seniiɓe ɓee kaaldunoo haala muuɗum gila arannde nii.
22 Sabi Muusaa wii: «Joomiraaɗo Laamɗo moodon nelan e mon annabaajo
hono am, sakiike mon. Njaɓon huunde fuu ko o haalanta on.
23 Neɗɗo fuu mo jaɓanaali annabaajo oo, yaltinte e suudu baaba, halkete.»*
24 Gila e Samuyila faa e annabaaɓe jokkuɓe e muuɗum, ɓe fuu eɓe kaalan-
noo haala ɗee ɲalaaɗe.
25 Onon ngoni ronooɓe annabaaɓe ɓee, onon ngoni ronooɓe aadi ndi
Laamɗo nanngani njaatiraaɓe men ɓee nde wii Ibarahiima: «E iwdi maa,
cuuɗi baaba aduna oo fuu keɓirta barke.»†
26 Nde Laamɗo immintinnoo Iisaa kaadime muuɗum oo ndee, e moodon o
adii nelde ɗum, faa o waɗa e mon barke e ley ko o wartirta homo e mon fuu
e makko so njoppon golle mon bonɗo.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiiɓe

* **3:23** Fillitagol Tawreeta 18.15,18,19 † **3:25** Puɗɗooɗe 12.3

1 Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yimɓe ɓee ndee, yottinooɓe sadaka
e mawɗo haybooɓe Suudu Dewal Mawndu oo, kaŋum e Saduki'en ngari e
maɓɓe.
2 Eɓe mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yimɓe ɓee haala
immital maayɓe, ko ɓe mbii Iisaa wuurtii koo.
3 Ɓe nanngi ɓeen, ɓe uddi ɗum'en e kasu faa janngo muuɗum, sabi tawii
hiiriino.
4 Kaa heewɓe e nanɓe waaju oo ɓee ngoondini, faa ɓe laatii ko foti ujunaaji
joy gorko.
5 Janngo muuɗum, hooreeɓe maɓɓe e mawɓe e dunkee'en Sariya kawritoyi
Urusaliima.
6 Annas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo e Kayafas e Yuhanna e Aleksandere
e iwdi hooreeɓe yottinooɓe sadaka ndii fuu ana ton.
7 Ɓe ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso maɓɓe, ɓe lamndii ɗum'en e dow
dabare honde naa alhorma homo ɓe celliniri bonnguujo oo.
8 Nden, Piyeer keewɗo Ruuhu Ceniiɗo oo wii ɓe:
—Hooreeɓe e mawɓe,
9 so on lamndike min hannde moyyere nde min ngaɗani bonnguujo oo
ndee, on lamndike min no o selliri,
10 oɗon kaani anndineede ɗum, onon e Israa'iilankooɓe ɓee fuu. Saabe
Iisaa Almasiihu Nasaraatunke mo tontuno-ɗon e leggal bardugal so Laamɗo
wuurtini ɗum oo, kaŋum darni mo yeeso mon so sellini mo.
11 Iisaa woni:
«haayre nde onon mahooɓe tippiti-ɗon,
laatiinde haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.»*
12 Kisindam heɓirtaake e goɗɗo fey, innde wonnde duu walaa ley aduna oo
fuu nde Laamɗo hokki yimɓe nde kaan-ɗen hisinireede.
13 Nde waalde Saahiiɓe ɓee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna ndee, ɓe
kaaynaa, sabi eɓe anndi ɓeen njanninaaka, ɓe baadiyankooɓe. Ɓe annditi
ɓeen ana ngondunoo e Iisaa.
14 Kaa nde ɓe njiinoo gorko cellinaaɗo oo ana dardii e maɓɓe, walaa fuu ko
ɓe mbaawi yeddude.
15 Ɓe njamiri yo ɓeen njaltu sarirde ndee, eɓe ndawrida,
16 eɓe mbiya:
—Koɗum ngaɗaten ɓee ɗoo worɓe ɗiɗon? Tabitanii hoɗuɓe Urusaliima fuu,
ɓe ngaɗii ɗoo haaynde maanunde, kasen duu en mbaawaa yeddude ɗum.
17 Kaa ndaalo-ɗen ɓe, kaɗen ɓe haalande fay gooto innde Iisaa ndee pati
ɗum saakoo e ley yimɓe ɓee.
18 Nden ɓe nodditi ɓeen kasen, ɓe njaggini ɗum'en pati mbaajoo, pati
njanngina innde Iisaa.
19 Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii ɓe, mbii:
—Onon e ko'e mooɗon, yeewee yalla ɗowtanaade on luutta Laamɗo woni
goonga.
20 Minen kaa, min mbaawaa ŋoottude haalde ko min njiiri gite amen e ko
min naniri noppi amen.
21 Ɓe ndaalii ɓeen kasen. Caggal ɗum, ɓe njoppiti ɗum'en, tawi ɓe keɓaali
fay huunde ko ɓe njukkira ɗum'en saabe yimɓe ɓee. Sabi yimɓe fuu ana
njetta Laamɗo dow ko waɗi koo.
22 Celliniraaɗo haaynde ndee oo, duuɓi muuɗum ana ɓuri capanɗe nay.

* **4:11** Jabuura 118.22

23 Nde ɓe njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yimɓe muuɗum'en,
njantanii ɗum ko hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe mbii ɗum'en koo fuu.
24 Nde ɓeen nani ɗum ndee, ɓe fuu ɓe laatii daande wootere, ɓe eewnii
Laamɗo, ɓe mbii:
—Laamɗo, taguɗo kammu e leydi e geeci e ko woni e muuɗum'en fuu,
25 aan kaalirɗo dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo e hunduko njaati amen
Daawuuda kaadime maa nde oon wii:
«Ko saabanii leɲi jirkitaade?
Ko saabanii yimɓe miilde miilooji ɓoli?
26 Kaanankooɓe aduna ndarii,
ardiiɓe mooɓtondiri faa kaɓa
e Joomiraaɗo e Almasiihu muuɗum.»†
27 Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngondirii e
Israa'iilankooɓe e leɲi goɗɗi faa kaɓa e Iisaa, kaadime maa ceniiɗo mo cuɓi-
ɗaa oo,
28 yalla eɓe ngolla ko koddirno-ɗaa baawɗe maa e muuyɗe maa fuu.
29 Jooni Joomiraaɗo, yeew gidi maɓɓe ɗii, ndokkaa gollooɓe maa waajoraade
haala maa fuu cuusal,
30 ɓanngin baawɗe maa, sellin ɲawɓe, waɗu taagumansaaji e kaayɗe saabe
Iisaa, kaadime maa ceniiɗo oo.
31 Nde ɓe tilinoo ɲaagaade Laamɗo ndee, nokku ɗo ɓe kawritinnoo ɗoo
dimmbii. Ɓe fuu ɓe kebbinaa Ruuhu Ceniiɗo, eɓe mbaajoroo konngol
Laamɗo ngol cuusal.

No goondinɓe ɓee nguurdi

32 Jamaa goondinɓe oo fuu yo daande wootere yo hakkille gooto. Ɓe ngadi
ko ɓe njogii fuu foroba, fay gooto e maɓɓe wiyantaa jawdi muuɗum fay
huunde.
33 Baawɗe mawɗe nelaaɓe ɓee ceettortonoo immitagol Iisaa Joomiraaɗo,
kasen duu moyyere mawnde ana e maɓɓe ɓe fuu.
34 Fay gooto e maɓɓe hasindinaa, sabi jogiiɓe gese e galleeji fuu coottan,
ngadda kaalisi oo,
35 tummba ɗum e juuɗe nelaaɓe ɓee. Nden homo e maɓɓe fuu hokkee ko
hasindini e muuɗum.
36 Iwɗo e leɲol Lewi‡ biyeteeɗo Yuusufu, mo nelaaɓe ɓee coowirannoo
Barnabas (ɗum woni ɓii koomtoowo), pinɗo Kiprus,
37 ana joginoo ngesa, sootti nga, waddi kaalisi oo, tummbi ɗum e juuɗe
nelaaɓe ɓee.

5

No Ananiyas e Safiira penirani Ruuhu Ceniiɗo

1 Gorko biyeteeɗo Ananiyas ana wondi e jom suudu muuɗum Safiira. O
sootti ngesa makko.
2 O suudi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana anndani. O naɓi ko
heddii koo, o hokki nelaaɓe ɓee.
3 Piyeer wii:
—Ananiyas, ko saabii so accu-ɗaa Ibiliisa naata e ɓernde maa faa penanaa
Ruuhu Ceniiɗo, cuuɗaa yoga e coggu ngesa ngaa?

† **4:26** Jabuura 2.1-2 ‡ **4:36** ***Yimɓe leɲol Lewi*** ngonnoo humaniiɓe golle dewal Laamɗo gila e jamaanu Muusaa.

4 Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga? Tama nde coottu-ɗaa nga
ndee, a waawaano nawtoraade kaalisi oo? Ko hewti maa so ngaɗ-ɗaa nii?
Wanaa yimɓe penan-ɗaa, Laamɗo penan-ɗaa.
5 Nde Ananiyas nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi. Ɓum laatanii
nanɓe ɗum ɓee fuu kulol manngol.
6 Sukaaɓe jokolɓe immii, ngaɗi mo e kasanke, ndoondii mo, njalti sella, iri
mo.
7 Caggal muuɗum, ko waarata e leeruuji tati, jom suudu makko naati, tawi
nanaali ko waɗi koo.
8 Piyeer wii mo:
—Haalanam so tawii ɗum jaati coottu-ɗon ngesa mooɗon ngaa?
O wii:
—Ooho, ɗum jaati min cootti.
9 Nden Piyeer wii mo:
—Hono aan e jom suudu maa kawrir-ɗon faa itton koro Ruuhu Joomi-
raaɗo? Muɲu, iroynooɓe jom suudu maa ana ngara, naa ɓe naɓe, aan duu!
10 Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi.
Jokolɓe ɓee naati, tawi o maayii, ɓe ndoondii mo, ɓe njalti sella, ɓe iri mo
bannge jom suudu makko.
11 Kulol manngol nanngi deental goondinɓe ɓee e nanɓe ɗum ɓee fuu.

No nelaaɓe ɓee ngolliri taagumansaaji e kaayɗe

12 Nelaaɓe ɓee ana ngaɗannoo taagumansaaji e kaayɗe keewɗe hakkunde
yimɓe ɓee. Goondinɓe ɓee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, ɓe fuu
ɓe daande wootere.
13 Fay gooto e woɓɓe ɓee suusaa takkaade e maɓɓe. Kaa ɗum e taweede
yimɓe ɓee ana teddina ɓe.
14 Goondinɓe Joomiraaɗo ɓee ana ɓeydoroo yimɓe heewɓe, jamaa worɓe e
rewɓe,
15 faa ɓe ndoondii ɲawɓe, ɓe njaltini ɗum'en dow mbeddaaji, eɓe lelna
ɗum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muuɗum ana
mema yoga maɓɓe.
16 Yimɓe heewɓe iwri e geelle piliiɗe Urusaliima ɗee, ngaddi ɲawɓe e
laddaaɓe. Ɓeen fuu cellinaa.

No nelaaɓe ɓee torriraa

17 Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo e tawdaaɓe e muuɗum hakkille
ɓee, ɗum woni Saduki'en, haasidaaku naati e maɓɓe.
18 Ɓe nanngi nelaaɓe ɓee, ɓe uddi ɗum'en ley kasu.
19 Kaa e oon jemma, malaa'ika Joomiraaɗo udditi dame kasu oo ɗee, yaltini
ɓe, wii:
20 —Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-ɗon yimɓe
haalaaji dokkooji nguurndam kesam ɗii fuu.
21 Nde ɓe nannoo ɗum ndee, ɓe naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila
beetee, eɓe njanngina.
Non Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo e battaa'en mum noddi waalde Saahiiɓe
e mawɓe Israa'iila fuu batu. Ɓe njamiri nelaaɓe ɓee ittoyee to kasu too,
ngaddee.
22 Kaa nde doomooɓe ɓee njottinoo ndee, tawaali ɓeen e ley kasu oo. Ɓe
mbirfitii, ɓe kaaltani waalde Saahiiɓe ɓee, ɓe mbii:
23 —Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomooɓe ɓee ana ndarii sella
ana pewtondiri e dame ɗee, kaa nde min udditinnoo ndee, min tawaali fay
gooto ley too.

24 Nde mawɗo doomooɓe Suudu Dewal Mawndu oo e hooreeɓe yottinooɓe
sadaka ɓee nani ɗum ndee, ɓe mbemmbaa ko ɗum foti laataade.
25 Nden neɗɗo gooto wari, humpiti ɓe, wii:
—Worɓe ɓe udduno-ɗon kasu ɓee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu
too, ana njanngina yimɓe!
26 Nden, mawɗo doomooɓe oo yaadi e doomooɓe, ngartiri nelaaɓe ɓee. Kaa
ɓe ngaɗiraali ɗum doole sabi eɓe kula pati yimɓe mbedoo ɓe kaaye.
27 Nde ɓe ngartiri ɓeen ndee, ɓe ndarni ɗum'en yeeso waalde Saahiiɓe ɓee.
Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo lamndii ɓe,
28 wii:
—Min ndaalinoke on daaloore sattunde, pati njannginon haala gorko oo.
Kaa onon on caakii waaju mooɗon oo ley Urusaliima. Kasen duu, oɗon njiɗi
min ngoytiree gorko oo.
29 Piyeer e nelaaɓe ɓee njaabii, mbii:
—Neɗɗo ana haani ɗowtanaade Laamɗo faa ɓura no ɗowtirantoo yimɓe nii.
30 Laamɗo njaatiraaɓe meeɗen wuurtinii Iisaa mo tontu-ɗon e leggal so
mbar-ɗon ɗum oo.
31 Kanko Laamɗo teddini so toowni, so joyyini bannge muuɗum ɲaamo,
waɗi mo hooreejo, waɗi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankooɓe no
tuubira, yalla ana keɓa yaafeede luutti.
32 Minen ngoni seedee'en kabaaruuji ɗii, minen e Ruuhu Ceniiɗo mo
Laamɗo hokki ɓeen ɗowtaniiɓe ɗum.
33 Nde ɓe nani ɗum ndee, ɓe mbilaa sanne, ɓe ndawridi no ɓe mbarda ɓeen.
34 Gorko jeyaaɗo e waalde Farisa'en biyeteeɗo Gamaliyel, jannginoowo
Sariya Muusaa, tedduɗo e yimɓe fuu, immii darii hakkunde waalde Saahiiɓe
ɓee, yamiri nelaaɓe ɓee njaltinee seeɗa.
35 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Israa'iilankooɓe, ndeenee ko'e mon e ɓee yimɓe e ko anniyi-ɗon waɗude
koo.
36 Tewdas ɓanngiino ko ɓooyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no
o foti. Ko waarata e yimɓe teemeɗe nayon ana njokkunoo e makko. O
waraama, jokkunooɓe e makko ɓee fuu caakike, fay gooto heddaaki.
37 Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati limgal, yimɓe
heewɓe njokkii e makko. O halkike kanko duu, jokkunooɓe e makko ɓee fuu
caakike.
38 Jooni, miɗo haalana on: ngoortee ɓee yimɓe, celon e maɓɓe. Sabi so
anniyaaji maɓɓe e golle maɓɓe to yimɓe iwri, firritoto.
39 Kaa so nii tawii to Laamɗo iwri, on mbaawaa sakkaade ɗum. Kaybee,
pati on luuttu Laamɗo!
40 Waalde Saahiiɓe ɓee njaɓi dabare makko. Ɓe nodditi nelaaɓe ɓee, ɓe
pii ɗum'en, ɓe ndaalii ɗum'en pati kaala haala innde Iisaa kasen, ɓe njoppiti
ɗum'en.
41 Nelaaɓe ɓee iwi yeeso waalde Saahiiɓe ɓee. Ɓe ceyii sabi Laamɗo ana
teddini ɓe, ko yimɓe koyni ɓe saabe Iisaa koo.
42 Gila ɗum waɗi, ɓe keraali e waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala
Iisaa Almasiihu ley Suudu Dewal Mawndu nduu e ley galleeji.

6

No worɓe njeɗɗon cuɓiraa faa mballa nelaaɓe ɓee

1 E ɗeen balɗe, tawi taalibaaɓe ɓee ana ɓeydoo heewde, Yahuudiyankooɓe
haalooɓe yunaninkoore ngullanii Yahuudiyankooɓe haalooɓe

ibaraninkoore, sabi rewɓe mum'en talka'en ɓe worɓe mum'en maayi ɓee
njakkantaake hiraande so yimɓe fuu ana njakkanee.
2 Nelaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee noddi jamaa goonɗinɓe oo fuu, mbii:
—Minen, yoppude konngol Laamɗo, min kiinnoo jakkaade hiraande, sell-
antaa min.
3 Sakiraaɓe, cuɓee hakkunde mooɗon worɓe njeɗɗon anndiraaɓe gikku
lobbo, heewɓe Ruuhu Ceniiɗo e caahu, faa min keettina ɗum'en e oon golle.
4 Minen kaa, accon min kiinnoo waɗude duwaawu e waajaade konngol
Laamɗo.
5 Haala kaa weli goonɗinɓe ɓee fuu. Nden ɓe cuɓii Eciyen, gorko goonɗinɗo
keewɗo Ruuhu Ceniiɗo oo, kaŋum e Filipa e Porokor e Nikanor e Timon e
Parmenas e Nikolas, jeyaaɗo Antiyokiya naatuɗo e diina Yahuudiyankooɓe
oo.
6 Ɓe ndarnaa yeeso nelaaɓe ɓee. Ɓeen pawi juuɗe muuɗum'en e dow
maɓɓe, nduwanii ɓe.
7 Konngol Laamɗo ana yaaja yaade, taalibaaɓe ana ɓeydoo heewde sanne
e ley Urusaliima. Yottinooɓe sadaka heewɓe ngoonɗini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

8 Eciyen, keewɗo moyyere e baawɗe Laamɗo oo, ana waɗannoo kaayɗe e
taagumansaaji mawɗi hakkunde yimɓe.
9 Kaa won yoga e jeyaaɓe e waajordu wiyeteendu waajordu rimɗinaaɓe,
kaŋum e iwɓe Sireene e Aleksandiri e Silisi e Asiya, immaniiɓe mo ana
ndukida e makko,
10 kaa ɓe ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e maɓɓe hakkilantaaku
e Ruuhu.
11 Nden ɓe kaaldi e yimɓe yalla ana mbiya nanii omo yenna Muusaa e
Laamɗo.
12 Nii ɓe njirkitiri jamaa oo e mawɓe ɓee e dunkee'en Sariya ɓee. Nden, ɓe
nanngi Eciyen, ɓe naɓi ɗum to waalde Saahiiɓe too,
13 ɓe ngaddi seedee'en peneeɓe, ana mbiya:
—Oo gorko ŋoottaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu, o ŋoottaali
yennude Sariya Muusaa.
14 Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjinan suudu nduu,
waylita aadaaji ɗi Muusaa ɗaldi en ɗii.
15 Saahiiɓe jooɗiiɓe ton ɓee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso makko ana
wa'i no yeeso malaa'ika nii.

7

No Eciyen waajorii

1 Nden Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo lamndii:
—Ko ɓe mbii koo, hono non worri naa?
2 Eciyen jaabii, wii:
—Sakiraaɓe e baabiraaɓe, accee hakke, kettinee! Laamɗo tedduɗo oo
ɓannganii njaati meeɗen Ibarahiima nde wonnoo leydi Mesopotamiya, fade
muuɗum hoɗoyde Haran,
3 wii ɗum: «Eggu e leydi maa e suudu baam maa, njahaa e leydi ndi kollan-
maa-mi ndii.»*
4 Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hoɗoyi Haran. Caggal maayde
baam mum, Laamɗo eggini ɗum ɗon, waddi ɗum e ndii ɗoo leydi, ndi koɗu-
ɗon e muuɗum joonin ndii.

* **7:3** Puɗɗooɗe 12.1

5 Laamɗo hokkaali mo e leydi ndii fay taaɓannde, kaa fodii hokkude mo
ndi, ndi laatoo halal makko, kanko e iwdi makko, fay so taweede o walaa
ɓiɗɗo tafon.
6 Annii ko Laamɗo wii: «Iwdi maa feran jooɗoyoo leydi jananndi, maree,
torree duuɓi teemeɗe nay.
7 Kaa leŋol marngol ɓe ngol, mi jukkan ɗum'en. Caggal ɗum, ɓe njaltan, ɓe
ndewa kam e oo ɗoo nokku.»†
8 Nden Laamɗo nanngondiri e Ibarahiima aadi. Taadagol laatii finnde aadi
ndii. Hono non, Ibarahiima heɓi Isiyaaka, taadi ɗum nde heɓunoo balɗe jetti.
Hono non Isiyaaka taadiri Yaakuuba, hono non Yaakuuba duu taadiri ɓiɓɓe
muuɗum sappo e ɗiɗon, laatiiɓe njaatiraaɓe leŋi sappo e ɗiɗi ɓee.
9 Njaatiraaɓe ɓee kaasidii Yuusufu, cootti ɗum Misira. Kaa Laamɗo ana
wondi e makko,
10 hinnii mo e torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku
yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon waɗi mo o dawranoowo galle
muuɗum e Misira fuu.
11 Nden yolbere waɗi ley Misira e Kanaana fuu. Ɓillaare mawni faa
njaatiraaɓe meeɗen ndonki nguure.
12 Nde Yaakuuba nannoo ŋamri ana Misira ndee, neli ton njaatiraaɓe
meeɗen. Ɓe ngarti, ɓe njehi kasen.
13 Nden Yuusufu anndintini sakiraaɓe muuɗum ɓee hoore mum. Suudu
baaba Yuusufu duu ɓanngani Fira'awna.
14 Nden Yuusufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e koreeji muuɗum
fuu, ɓe capanɗe njeɗɗon e njoyon neɗɗo.
15 Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton, kanko e njaatiraaɓe
meeɗen ɓee.
16 Ɓe naɓtaa Sikem, ɓe iraa e yanaande nde Ibarahiima soodunoo e ɓiɓɓe
Hamor to Sikem too kaalisi cardi.
17 Nde fodoore nde Laamɗo fodannoo Ibarahiima ɓadinoo yottaade ndee,
Ibaraninkooɓe keewi ley Misira.
18 Oon wakkati, kaananke goɗɗo mo anndaano Yuusufu laamii Misira.
19 Oon kaananke hiili leŋol meeɗen, torri njaatiraaɓe meeɗen faa tilsini ɓe
ɓe njoppa cukaloy maɓɓe yalla ana maaya.
20 Ley oon wakkati, Muusaa fini, laatii moy-ŋaro sanne. O muyninaa lebbi
tati e galle baam makko.
21 Nde o tippaa ndee, ɓii Fira'awna debbo hoocciti mo, jogorii mo ɓiyum.
22 Hono non Muusaa janngiri annde Misirankooɓe fuu, o laatii barkaani
haalaaji e golleeji.
23 Nde Muusaa heɓunoo duuɓi capanɗe nay ndee, anniyii faabaade saki-
raaɓe muuɗum ɓiɓɓe Israa'iila.
24 O yii Misiranke ana tooŋa gooto maɓɓe, o yoɓtii ko neɗɗo makko oo
tooŋaa koo, o fii Misiranke oo, o wari ɗum.
25 O sikkuno sakiraaɓe makko ɓee paaman Laamɗo ana hisinira ɗum'en
saabe makko, kaa ɓe paamaali.
26 Janngo muuɗum o forri e ɗiɗon maɓɓe ana kaɓa. O yiɗi rewrintinde ɓe,
o wii: «Giɗiraaɓe am, onon, on sakiraaɓe! Ko waddondiri on?»
27 Non tooŋuɗo tanaa muuɗum oo dunyi mo, wii: «Homo waɗu maa
hooreejo naa caroowo amen?
28 Ɗum nee a muuyɗo warde kam no mbarduno-ɗaa Misiranke oo keeŋen
nii?»‡

† **7:7** Puɗɗooɗe 15.13-14 ‡ **7:28** Pergu 2.11-14

29 Muusaa dogiri saabe konngol ngol, feri, yehi leydi Madiyan. O heɓi ton
ɓiɓɓe worɓe ɗiɗon.
30 Nde mo hiɓɓinnoo ton duuɓi capanɗe nay ndee, malaa'ika ɓanngani mo
e ley metangal wuutuure huɓɓoore ley ladde jeereende bannge waamnde
haayre wiyeteende Siinaayi.
31 Nde Muusaa yii ɗum ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo ɓattitoo faa mo
yeewa, nii daande Joomiraaɗo wii:
32 «Miin woni Laamɗo njaatiraaɓe maa, Ibarahiima e Isiyaaka e Yaaku-
uba.» Muusaa darii ana siŋŋa, huli yeewde.
33 Joomiraaɗo wii mo: «Ɓoorta paɗe maa, sabi nokku ɗo ndari-ɗaa ɗoo yo
leydi seniindi.
34 Mi yii torra kewtiiɗo yimɓe am ɓee to Misira, no ɗum foti naawde, mi
nanii boytaali maɓɓe, mi jippiima faa mi tonngita ɓe. Joonin, war mi nele
Misira.»§
35 Muusaa mo ɓe calanii so ɓe mbii: «Homo waɗu maa hooreejo naa ca-
roowo?» oo Laamɗo neli, so waɗi ɗum ardiiɗo e kisinoowo, saabe malaa'ika
ɓanngannoodo ɗum e ley wuutuure oo.
36 Kanko yaltini ɓe, o waɗi kaayɗe e taagumansaaji ley leydi Misira e ley
maayo Maaliya e ley ladde jeereende duuɓi capanɗe nay.
37 Oo woni Muusaa biiɗo ɓiɓɓe Israa'iila: «Laamɗo nelan e mon annabaajo
hono am, sakiike mon.»
38 Kanko wondi e malaa'ika kaaldunoodo e makko to waamnde haayre
wiyeteende Siinaayi, kanko wondi e njaatiraaɓe meeɗen nde ɓe mooɓtinoo
ley ladde jeereende ndee, kanko heɓi konngi guurnooji faa o hokka en.
39 Kaa njaatiraaɓe meeɗen njaɓaali ɗowtanaade mo. Ɓe calanii mo,
hakkillaaji maɓɓe mbirfii Misira,
40 ɓe mbii Haaruuna: «Waɗan en tooruuji ardotoodi en, sabi en anndaa ko
hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oo.»*
41 E ley ɗeen ɲalaaɗe ɓe tafi tooru suuriindu suura gahel, ɓe ngaɗani ndu
sadaka, ɓe ceyorii golle juuɗe maɓɓe.
42 Laamɗo ɗuurtii ɓe, yoppiri ɓe rewde koode kammu, hono no winndiraa
e dewtere annabaaɓe nii:
«Hey suudu baaba Israa'iila!
Duuɓi capanɗe nay ɗi ngaɗu-ɗon ley ladde jeereende ɗii,
on ngaɗanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?
43 On ngaɗaali. On ndoondiima hukkum tooru Moloko,
kaɲum e hoodere tooru moodon Refan,
nate ɗe moyyin-ɗon faa cujidanon ɗum'en!
Ɗum waɗi so miɗo eggina on,
faa naɓe-ɗon caggal Baabila.»†
44 Eciyen jokkini hen:
—Njaatiraaɓe meeɗen ɓee ana njoginoo hukkum seedaaku ley ladde
jeereende. Oon hukkum moyyiniraama hono no Laamɗo tinndiniri Muusaa
nii.
45 Njaatiraaɓe meeɗen ndoni hukkum oo. Ɓe eggidi e makko wakkati mo
Yosuwa ardii ɓe, ɓe naanni mo leydi ndi ɓe teeti leɲi ɗi Laamɗo ribbi ɗii. Ɗum
worri non faa jamaanu Daawuuda.
46 Daawuuda heɓii moyyere Laamɗo, o ɲaagii ɗum yalla omo yarranee mo
mahana Laamɗo Yaakuuba hoɗorde. O heɓaali.

§ **7:34** Pergu 3.1-10 * **7:40** Pergu 32.1 † **7:43** Amos 5.25-27

47 Suleymaana, kaŋum mahi ndu.
48 Kaa Laamɗo Toowɗo oo jooɗataako e cuuɗi ɗi yimɓe ngolli, hono no
annabaajo wiiri nii:
49 «Joomiraaɗo wii:
Kammu yo jooɗorgal am,
leydi yo njaaɓirdi koyɗe am.
Suudu hondu mahanton kam?
E nokku homo powtintoo-mi?
50 Tama wanaa miin tagiri kulle ɗee fuu baawɗe am?»‡
51 Eciyen jokkini hen, wii:
—Onon tiiɗuɓe ko'e, yoorɓe ɓerɗe, pahinkiniiɓe, abada oɗon calanii Ruuhu
Ceniiɗo oo hono no njaatiraaɓe mooɗon ɓee nii.
52 Homo woni annabaajo mo njaatiraaɓe mooɗon torraali ɗum? Ɓe mbarii
ardinooɓe haalde haala garol Pooccitiiɗo, mo onon e ko'e mon njammbi-ɗon,
so mbar-ɗon ɗum jooni oo,
53 onon heɓuɓe Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippini so njokkaali ɗum
ɓee.

No Eciyen wardiraa kaaye

54 Nde Saahiiɓe ɓee nannoo ɗii haalaaji ndee, ɓe tikki faa ɓe ndarii eɓe
ŋattanoo mo eɓe picca peɗeeli.
55 Kaa kanko kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo oo, o tiggitii kammu, o yii ted-
deengal Laamɗo, o yii Iisaa ana darii ŋaamo Laamɗo.
56 O wii:
—Yeewee! Miɗo yiya kammu ana udditii, Ɓii Neɗɗo ana darii ŋaamo
Laamɗo!
57 Ɓe fuu ɓe ngulli semmbe, ɓe cukki noppi maɓɓe, ɓe ndiirani mo,
58 ɓe njaltini mo ngalluure ndee, ɓe mbedii mo kaaye. Seedee'en ɓee ɓoortii
saayaaji muuɗum'en, njoyyini bannge koyɗe jokolle biyeteeɗo Sool.
59 Eɓe mbedoo Eciyen kaaye forri omo ŋaagoo Laamɗo omo wiya:
—Iisaa Joomiraaɗo, jaɓɓa yonki am!
60 Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:
—Joomiraaɗo, pati rewta ɓe e ɗii luutti!
Nde o haalnoo ɗum ndee, o maayi.

8

1 Sool ana yarrii ko ɓe mbari Eciyen koo.
Oon ŋalooma, torra mawɗo hewtii deental goonɗinɓe to Urusaliima too.
Ɓe fuu ɓe caakii ley leyɗe Yahuudiya e Samariya, so wanaa nelaaɓe ɓee.
2 Worɓe hulɓe Laamɗo iri Eciyen, mboyi ɗum bojji mawɗi sanne.
3 Kaa Sool tewtii timminde deental goonɗinɓe ngal. Omo naata cuuɗi, o
nannga worɓe e rewɓe, o daasa ɗum'en, o uddoya ɗum'en kasu.
4 Kaa saakinooɓe ɓee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

5 Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii ɓe haala
Almasiihu.
6 Ɓe fuu ɓe kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, ɓe njii taagumansaaji ɗi
o waɗi ɗii.
7 Sabi laddaaɓe heewɓe, seyɗaani'en muuɗum'en njaltiri gullaali mawɗi.
Bonnguuɓe heewɓe e layooɓe cellii.
8 Ɗum laatanii ngalluure ndee seyo manngo.

‡ **7:50** Esaaya 66.1-2

9 Gorko biyeteeɗo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo
ndaggadaaku, omo haayɗinannoo Samariyankooɓe sanne, omo jogorinoo
hoore makko won no o foti.
10 Ɓe fuu eɓe njarranii mo, gila suka faa mawɗo, ɓe mbii:
—Oo gorko woni mo Laamɗo luɓii baawɗe biyeteeɗe «Baawɗe mawɗe».
11 Ɓe njokkii mo ko ɓooyi saabe omo haayɗinannoo ɓe e bidiga makko.
12 Kaa nde Filipa waajinoo ɓe Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo e
haala Iisaa Almasiihu ndee, ɓe ngoondini, worɓe e rewɓe fuu lootaa lootogal
batisima.
13 Simon e hoore muuɗum goondini, kaŋum duu. Nde o batisaa ndee, o
takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaji e kaayɗe mawɗe
gaɗaaɗe ɗee.
14 Nelaaɓe wonɓe Urusaliima ɓee nani Samariyankooɓe ngoondinii kon-
ngol Laamɗo. Ɓe neli e muuɗum'en Piyeer e Yuhanna.
15 Nde ɓeen njottinoo ndee, nduwanii ɓe yalla eɓe keɓa Ruuhu Ceniiɗo,
16 sabi Ruuhu Ceniiɗo jippaaki e fay gooto e maɓɓe tafon. Saabe Iisaa
Joomiraaɗo oo tan ɓe mbatisiraa.
17 Nden Piyeer e Yuhanna pawi juuɗe muuɗum'en dow maɓɓe so ɓe keɓi
Ruuhu Ceniiɗo.
18 Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawi juuɗe muuɗum'en dow maɓɓe
ana ndokka ɓe Ruuhu Ceniiɗo ndee, waddani ɓe kaalisi,
19 wii:
—Ndokkee kam miin duu ɗeen baawɗe yalla mo paw-mi juuɗe am e dow
muuɗum fuu ana heɓa Ruuhu Ceniiɗo.
20 Nii Piyeer jaabii mo, wii:
—Yo Laamɗo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamɗo ana
coottitiree kaalisi!
21 A walaa geɗal, a walaa yolannde e ley haala kaa, sabi ɓernde maa
fooccitanaaki Laamɗo.
22 Tuubu, iw e bonannda maa oo, ŋaago-ɗaa Joomiraaɗo yaafe ko miilataa
koo.
23 Sabi mi yii ma a ɓaleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.
24 Simon jaabii, wii:
—Ŋaaganee kam Joomiraaɗo pati fay huunde e ko mbii-ɗon koo hewtoo
kam.
25 Caggal ko ɓe ceettii so ɓe mbaajii konngol Joomiraaɗo ngol koo, Piyeer e
Yuhanna mbirfitii Urusaliima. E laawol ngol, ɓe mbaajii Kabaaru Lobbo oo
e geelle Samariya keewɗe.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

26 Malaa'ika Joomiraaɗo wii Filipa:
—Imma, yaaru ɓaleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja,
kanngol ngol jeewnugol.
27 O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiyanke, howruujo kaananke
debbo Ecopii biyeteeɗo Kandaake, yehiino Urusaliima juuroyaade. Kanko
haybata beembal jawdi kaananke debbo oo.
28 Nde o wirfitinoo ndee, omo jooɗii e wotoro makko, omo jannga ley
dewtere annabi Esaaya.
29 Ruuhu wii Filipa:
—Ɓatta, sawnda wotoro oo.
30 Filipa dogi hewtii mo, nani omo jannga dewtere annabi Esaaya, wii mo:
—Aɗa faama ko njanngataa koo naa?

31 Gorko oo jaabii, wii:
—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam?
O ndaardi Filipa ŋabba jooddoo e makko.
32 Ɓee aayaaje o janngannoo e dewtere ndee:
«O naɓiraa hono no mbaalu kirsoyteeɗo nii.
E no njawdiri deyyirta yeeso kesoowo ɗum nii,
hono non o deyyiri.
33 Leyɗinkinaare makko bonni sareede makko.
Homo waawi jantaade janta iwdi makko?
Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.»*
34 Howruujo oo wii Filipa:
—Miɗo ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata haala muuɗum, hoore muuɗum naa goɗɗo?
35 Non Filipa jaabii, yeewi binndi ɗii, waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa.
36 Eɓe njokki laawol maɓɓe ngol faa ɓe njii ndiyam. Howruujo oo wii:
—Ndiyam annii! Ko haɗata kam looteede lootogal batisima? [
37 †]
38 O yamiri wotoro oo daroo. Ɓe ɗiɗon fuu ɓe njippii, ɓe ndegii e ndiyam ɗam. Filipa batisi mo.
39 Nde ɓe yeentunoo ndiyam ɗam ndee, Ruuhu Joomiraaɗo diwtii Filipa. Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muuɗum seyo.
40 Filipa tawoyaa Ajootus. Gila ɗon faa Kaysariya, ngeenndi fuu ndi mo wari e muuɗum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

9

No Sool tuubiri

1 Sool ana heddii e gidoraade taalibaaɓe Joomiraaɗo ɓee waran ɓe. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawɗo.
2 O ndaardi ɗum talki yamiroore naannooji mo cuuɗi baa-jordiYahuudiyankooɓe gondi Damas, yalla so o tawii ton yimɓe jokkuɓe laawol Iisaa, worɓe naa rewɓe, o nannga ɗum'en, o haɓɓa, o naɓa Urusaliima.
3 Nde o yahunoo faa o ɓadii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii mo.
4 O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:
—Sool, Sool, ko saabii so aɗa torra kam?
5 O lamndii:
—Aan homo, giɗo Laamɗo?
Jaabu wari e makko:
—Miin Iisaa mo torru-ɗaa oo.
6 Imma naatu e ley ngalluure ndee. Ɓe kaalante ko kaan-ɗaa waɗude.
7 Worɓe wonduɓe e makko ɓee, nanii daande ndee kaa njiyaali fay gooto. Ɓe ndarii, ɓe mugaa.
8 Sool immii e leydi, darii ana futtini gite muuɗum, kaa yiyataa fay huunde. Nden o ɗowaa, o naannaa Damas.
9 O waɗi balɗe tati o bumɗo, o ŋaamaali o yaraali.
10 Taalibbo biyeteeɗo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomiraaɗo noddi ɗum ley koyɗol, wii ɗum:
—Ananiyas!

---

* **8:33** Esaaya 53.7-8 † **8:37** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 37:*Filipa wii: —So tawii aɗa goondiniri ɓernde laaɓunde, walaa ko haɗete batiseede. O jaabii, o wii: —Miɗo goondini Iisaa Almasiihu woni Ɓii Laamɗo.*

O jaabii, o wii:
—Haa, Joomiraaɗo.
11 Joomiraaɗo wii mo:
—Imma yaaru Bolol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, ndaartaa gorko biyeteeɗo Sool, jeyaaɗo Tarsus, sabi jooni omo wondi e waɗude duwaawu.
12 O yii e ley koyɗol gorko biyeteeɗo Ananiyas ana naata, ana fawa juuɗe muuɗum e makko, yalla omo wumta.
13 Ananiyas jaabii, wii:
—Joomiraaɗo, mi narrii yimɓe heewɓe haala oo gorko e torraaji keewɗi ɗi o waɗi seniiɓe maa wonɓe Urusaliima ɓee.
14 O wardii ɗoo e yamiroore hooreeɓe yottinooɓe sadaka, faa o haɓɓa noddooɓe innde maa fuu.
15 Joomiraaɗo wii mo:
—Yaa waɗoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cuɓii-mi faa anndina yimɓe innde am. O waajoo ɗum leɲi e kaanankooɓe, kaɲum e ɓiɓɓe Israa'iila.
16 Mi hollan mo no tilsiri mo torriree torraaji keewɗi saabe am.
17 Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juuɗe muuɗum e makko, wii:
—Sakiike am Sool, Joomiraaɗo men Iisaa ɓanngannooɗo ma e laawol ngardanno-ɗaa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniiɗo.
18 Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no koɓɓaaje nii hoɓɓitii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootogal batisima.
19 O ɲaami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaaɓe wonɓe Damas ɓee balɗe seeɗa.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

20 Sool heɲii law fuɗɗi waajaade haala Iisaa ley cuuɗi baajorɗi. O wii kaɲum jaati woni Ɓii Laamɗo.
21 Hettintonooɓe mo ɓee fuu kaaynaa, mbii:
—Wanaa kanko wonnoo torrannooɗo goondinɓe Iisaa wonɓe ley Urusaliima ɓee naa? Wanaa faa o haɓɓa goondinɓe o naɓa ɗum'en to hooreeɓe yottinooɓe sadaka waddi mo ɗoo naa?
22 Ana ɓooya fuu Sool ana ɓeydoroo soobee e ley waaju mum oo, faa ɗum wemmbi Yahuudiyankooɓe wonɓe Damas ɓee fuu, o laɓɓinani ɓe Iisaa woni Almasiihu oo.
23 Ɲalaaɗe njehi, ngarti, Yahuudiyankooɓe ndawridi faa mbara Sool.
24 Sool humpitii dabare maɓɓe oo. Jemma e ɲalooma eɓe kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla eɓe keɓa no ɓe mbarda mo.
25 Jemma gooto taalibaaɓe makko ɓami mo, ngatti mo e sagiire, kaɓɓi hen ɓoggol, njawtini mo tatawol piliingol ngalluure ndee ngol.

No taalibaaɓe wonɓe Urusaliima keɓiri hoolaade Sool

26 Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yiɗi takkaade e taalibaaɓe Iisaa ɓee, kaa ɓe fuu eɓe kula mo, ɓe koolaaki yalla o laatike taalibbo Iisaa jaati jaati.
27 Nden Barnabas naɓi mo to nelaaɓe ɓee too, haalani ɗum'en no o yiiri Joomiraaɗo oo ana haalda e makko e laawol ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal.
28 Caggal ɗum, Sool wondi e maɓɓe, ana naata ana yalta ley galleeji maɓɓe Urusaliima, ana waajoroo haala Joomiraaɗo kaa cuusal.
29 Omo haalda e Yahuudiyankooɓe haalannooɓe yunaninkoore ɓee, omo yeddondira e maɓɓe, jaka ɓeen ana tewtannoo no mbarda mo.

30 Nde deental goondinɓe ngal annditinnoo ɗum ndee, naɓi Sool Kaysariya.
Caggal ɗum, ɓe neli mo Tarsus.
31 Nii deental goondinɓe ngal heɓiri jam ley Yahuudiya e Galili, kaɲum
e Samariya fuu. Ngal ɲiiɓi, ngal wattiniri kulol Joomiraaɗo, ngal ɓeydorii
heewde saabe ballal Ruuhu Ceniiɗo.

No Piyeer golliri kaayɗe ley geelle biyeteeɗe Lidda e Yoppe

32 Piyeer ana yiilotonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii seniiɓe wonɓe Lidda
ɓee duu.
33 O tawi ton gorko ɲawɗo mo terɗe muuɗum fuu mbaati, biyeteeɗo
Ayneyas. Waɗii duuɓi jetti ana lelii.
34 Piyeer wii mo:
—Ayneyas, Iisaa Almasiihu sellinii ma! Imma, moyyintin lelnde maa!
Oon wakkati fuu o immii.
35 Wonɓe Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomiraaɗo.
36 Taalibbo debbo biyeteeɗo Tabita ana wonnoo Yoppe. Tabita woni
Dorkas e yunaninkoore, maanaa mum yo lewla. Omo golla golleeji lobbi,
omo waɗana misikiina'en moyyere.
37 E ɗeen balɗe o ɲawi, o maayi, o lootaa, o lelnaa dow sooro tafon.
38 Nde wonnoo Yoppe woɗɗondiraa e Lidda, taalibaaɓe ɓee nani Piyeer ana
ton, neli worɓe ɗiɗon ndaarda mo o yottoo ɗum'en law.
39 Piyeer immii, yaadi e maɓɓe. Nde yottinoo ndee, ɓe ŋabbini ɗum dow
sooro too. Rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en maayi ɓee fuu ɓattii ɗum
ndarii ana mboya, ana kolla ɗum forgooji e dollokaaji ɗi Dorkas ɲo'unoo nde
wondunoo e muuɗum'en ndee.
40 Piyeer yaltini yimɓe ɓee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal ɗum, yeeccitii e
maayɗo oo, wii:
—Tabita, imma!
Non Tabita feerti gite muuɗum, yii Piyeer, joodii.
41 Piyeer nanngi junngo makko, immini mo. Caggal ɗum, o noddi seniiɓe
ɓee e rewɓe talka'en ɓee, o holli ɗum'en Tabita yo guurɗo.
42 Ɗum nanaa e ley Yoppe fuu, heewɓe ngoondini Joomiraaɗo.
43 Piyeer faɓɓi Yoppe balɗe kuurɗe e galle ɲobboowo guri biyeteeɗo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

1 Gorko biyeteeɗo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O hooreejo konu
biyeteeɗo Italiyanke.
2 O kuppidiɗɗo e diina, kanko e koreeji makko fuu ɓe hulɓe Laamɗo. Omo
sakkoo Yahuudiyankooɓe sadakaaji keewɗi, omo ɲaagoo Laamɗo wakkati
fuu.
3 Kiikiiɗe gooto hono wakkati sallifanaa ɓuuɓuɗo, o heɓi holleede, o yii
malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya mo:
—Korneliyus!
4 O huli faa gite makko paapii, o wii ɗum:
—Giɗo Laamɗo, kori jam?
Malaa'ika oo wii mo:
—Laamɗo jaabanike ma duwaawuuji maa e sadakaaji maa.
5 Nel jooni worɓe to ngeenndi Yoppe, nodda biyeteeɗo Simon, noddirteeɗo
Piyeer.

6 Omo jippii galle ɲobboowo guri biyeteeɗo Simon, mo galle muuɗum
heedi e maayo geeci.
7 Nde malaa'ika kaaldannooɗo e makko oo wittunoo ndee, o noddi gollooɓe
makko ɗiɗon e sordaasi gooto kulɗo Laamɗo jeyaaɗo e howruuɓe makko.
8 O haalani ɓe ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli ɓe Yoppe.
9 Janngo muuɗum, eɓe e laawol. Nde worɓe taton ɓee ɓattii ngeenndi ndii
ndee, tawi Piyeer ŋabbii dow bene muuɗum wakkati hakkunde naange faa
waɗa duwaawu.
10 O yolbi faa sanne, omo yiɗi ɲaamde. Nde ɓe moyyinanta mo ɲaamdu
ndee, Laamɗo holli mo,
11 o yii kammu udditike, huunde wa'unde no daɗɗamaare mawnde, nde
coɓɓuli muuɗum nay fuu kaɓɓaa, ana rennee faade e leydi.
12 Sii daabaaji fuu, ɗi koyɗe nay e ŋaarooji, kaɲum e sii pooli fuu ana e
mayre.
13 Daande wii mo:
—Piyeer, imma, hirsu, ɲaam!
14 Piyeer wii:
—Sawra Joomiraaɗo! Abada mi ɲaamaali ko harmi naa ko soɓi.
15 Daande ndee wii mo kasen:
—Pati harmin ko Laamɗo senni.
16 Ɗum waɗi non cili tati. Nden daɗɗamaare ndee ŋabbintinaa dow kammu.
17 Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no ɗum waawi laatoraade. Tawi e oon
wakkati, worɓe ɓe Korneliyus nelnoo ɓee, lamndike galle Simon. Ɓe ngari,
ɓe ndarii e damal ngal.
18 Ɓe noddi, ɓe lamndii yalla Simon noddirteeɗo Piyeer ɗon jippii.
19 Piyeer ana heddii miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii ɗum:
—Worɓe taton ana tewte.
20 Imma, jippa, njaadaa e maɓɓe tawa a sikkitaaki, sabi miin neli ɓe.
21 Piyeer jippii, wii worɓe ɓee:
—Miɗo nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam waddi on?
22 Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiiɗo, kulɗo Laamɗo, mo
leɲol Yahuudiyankooɓe fuu seettanii moyyere. Malaa'ika ceniiɗo yamirii mo
min nodde, ngaraa suudu makko, yalla omo nana waaju maa.
23 Piyeer noddi ɓe, silmini ɓe, jippini ɓe galle muuɗum.
Janngo muuɗum, o immii, o yaadi e maɓɓe. Yoga e sakiraaɓe jeyaaɓe Yoppe
njaadi e makko.
24 Faɓɓi-janngo muuɗum ɓe njottii Kaysariya. Korneliyus ana tijjinoo ɓe,
noddi sakiraaɓe muuɗum e yiɓɓe muuɗum ɓadiiɓe.
25 Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus jaɓɓii ɗum, sujidani ɗum.
26 Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:
—Imma, sabi miin duu mi neɗɗo tan.
27 Piyeer ana haalda e makko, faa ɓe naati galle oo, tawi ton yimɓe heewɓe
ana mooɓtii.
28 O wii ɓe:
—Oɗon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo wanaa Yahu-
udiyanke, naa naatude suudu muuɗum. Kaa Laamɗo hollii kam pati mi
nanngira fay gooto karmuɗo naa coɓuɗo.
29 Ɗum waɗi nde nelan-ɗon kam ndee, mi warii, mi ujaaki. Ɗum nee,
kaalanee kam, saabe koɗum noddir-ɗon kam?
30 Korneliyus jaabii, wii:

—Hannde woni balɗe nay, miɗo waɗa duwaawu ley suudu am e oo ɗoo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am,
31 wii: «Korneliyus, Laamɗo jaabanike ma duwaawuuji maa e sadakaaji maa.
32 Jooni, nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-ɗaa gorko biyeteeɗo Simon, noddirteeɗo Piyeer. Omo jippii galle ɲobboowo guri biyeteeɗo Simon, mo galle muuɗum heedi e maayo geeci.»
33 Ɗum waɗi so nel-mi noddoye-ɗaa oon wakkati fuu. Ko ngar-ɗaa koo gasii sanne. Jooni min fuu miɗen nii yeeso Laamɗo faa min kettinoo ko Joomiraaɗo yamir maa mbaajo-ɗaa fuu.
34 Nden Piyeer fuɗɗi waajaade, wii:
—Jooni mi yii goonga jaati Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.
35 Neɗɗo kuloowo mo, gaɗoowo ko fooccitii, o yiɗan ɗum ko leɲol muuɗum tawaa fuu.
36 Oɗon anndi konngol ngol Laamɗo neldi ɓiɓɓe Israa'iila ngol, ngol ceyniroowol jam heɓiraama saabe Iisaa Almasiihu, kaɲum woni Joomiraaɗo yimɓe fuu.
37 Oɗon anndi ngol konngol kuuɓungol leydi Yahuudiya fuu, puɗɗirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yimɓe loote batisima.
38 Oɗon anndi no Laamɗo suɓorii Iisaa Nasaraatunke oo, no jippiniri e muuɗum Ruuhu Ceniiɗo e baawɗe. Oɗon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana sellina wonnooɓe e margal Ibiliisa fuu sabi Laamɗo ana wondi e muuɗum.
39 Minen min seedee'en ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Ɓe ɓili mo e leggal bardugal, ɓe mbari mo,
40 kaa Laamɗo wuurtinii mo ɲannde tataɓere, ɓanngintini mo hakkunde amen.
41 Kaa wanaa yimɓe fuu o ɓanngani. O ɓannganii seedee'en ɓe Laamɗo adii suɓaade ɓee, minen ɲaamduɓe e makko so njardi e makko caggal wuurtugol makko ɓee.
42 O yamirii min mbaajoo yimɓe, min ceettoo kanko woni mo Laamɗo waɗi caranoowo wuurɓe e maayɓe.
43 Annabaaɓe fuu ceettanike mo, mbii goonɗinɗo mo fuu heɓan yaafeede luutti muuɗum saabe makko.
44 Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniiɗo jippii e hettintooɓe ɓee fuu.
45 Yahuudiyankooɓe goonɗinɓe wardunooɓe e Piyeer ɓee fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniiɗo ngal saakorii e yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe nii.
46 Sabi eɓe nanannoo ɓeen yimɓe ana kaala e ɗemɗe janane ana njetta Laamɗo. Nden, Piyeer jaabii, wii:
47 —Yimɓe ɓee keɓii Ruuhu Ceniiɗo hono no meeɗen nii. Homo waawi haɗude ɓe looteede lootogal batisima?
48 O yamiri ɓe mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal ɗum, ɓe ndaardi mo o faɓɓana ɓe balɗe.

11

No Piyeer jaaborii deental goonɗinɓe gonngal Urusaliima

1 Nelaaɓe ɓee e sakiraaɓe wonnooɓe Yahuudiya ɓee nani yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee duu keɓii konngol Laamɗo.
2 Nde Piyeer ɲabbunoo Urusaliima ndee, goonɗinɓe tilsinɓe taadagol ɓee peli ɗum,

3 mbii:
—A jippike e yimɓe ɓe taadaaki, a ɲaamdii e muuɗum'en!
4 Nden Piyeer haalani ɓe ko waɗi koo gila e puɗɗooɗe faa e timmoode, wii:
5 —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, miɗo duwoo faa njii-mi huunde yellitike e am. Huunde wa'unde no daɗɗamaare mawnde nde coɓɓuli muuɗum nay fuu kaɓɓaa, ana rennee iwde e kammu faade e am.
6 Taykitii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, dí koyɗe nay e kulle ladde e ŋaarooji e sii pooli fuu.
7 Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu, ɲaam!»
8 Mbii-mi: «Sawra Joomiraaɗo! Abada mi ɲaamaali ko harmi naa ko soɓi.»
9 Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati harmin ko Laamɗo senni.»
10 Ɗum waɗi non cili tati. Caggal mum, kulle ɗee fuu ŋabbintinaa dow kammu.
11 E oon wakkati, worɓe taton nelaaɓe e am iwde Kaysariya ngari e suudu ɗo min ngonnoo ɗoo.
12 Ruuhu Ceniiɗo wii kam mi yaada e maɓɓe pati mi sikkitoo fay huunde. Ɓee ɗoo sakiraaɓe njeegom njaadi e am, min naaddi suudu Korneliyus.
13 O haalani min no o yiiri malaa'ika darinooɗo suudu makko ana wiya mo: «Nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe noddane-ɗaa Simon noddirteeɗo Piyeer.
14 O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.»
15 Nde puɗɗu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniiɗo jippii e maɓɓe hono no jipporinoo e meeɗen arannde nii.
16 Nden, miccitii-mi ngol ɗoo konngol ngol Joomiraaɗo wiinoo: «Yaayaa-batisirannoo ndiyam, kaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniiɗo.»
17 So Laamɗo fonndii en e maɓɓe, hokkii ɓe ko hokkunoo en koo nde ngoonɗinno-ɗen Joommen Iisaa Almasiihu ndee, ndennoo miin, ko ngon-mi so mi haɗa Laamɗo?
18 Nde ɓe nannoo ɗum ndee, ɓe ndeyyinii, eɓe njetta Laamɗo, eɓe mbiya:
—Laamɗo tuubinii yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe duu yalla ana keɓa nguurndam ngoongaraajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

19 Yoga e saakiiɓe saabe torraaji gaɗuɗi caggal maayde Eciyen ɓee, njehi faa Finikiya e Kiprus e Antiyokiya. Ɓe mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahuudiyankooɓe.
20 Kaa yoga e goonɗinɓe iwooɓe Kiprus e Sireene naati Antiyokiya ana mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraaɗo oo hakkunde Yunaninkooɓe.
21 Baawɗe Joomiraaɗo ana e maɓɓe. Yimɓe heewɓe ngoonɗini, tuubi, ngarti e Joomiraaɗo.
22 Deental goonɗinɓe wonɓe Urusaliima ɓee nani kabaaru gaɗuɗo Antiyokiya oo, neli ton Barnabas.
23 Nde oon yottinoo so yii e maɓɓe moyyere Laamɗo ndee, seyii, waajii ɓe fuu ɓe tiinnoo ɓe tabita e Joomiraaɗo ɓernde laaɓunde.
24 Barnabas yo gorko moyyo, kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo e goonɗinal. Jamaa keewɗo goonɗini Joomiraaɗo saabe makko.
25 Caggal ɗum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool.
26 Nde o yiiti ɗum ndee, o naɓi ɗum Antiyokiya. Ɓe ngondii e deental goonɗinɓe wonɓe ton ɓee hitaande hiɓɓere, ɓe njannginii yimɓe heewɓe. Taalibaaɓe wonɓe Antiyokiya ɓee adii fuu wiyeede yimɓe Iisaa.

27 E ɗeen balɗe, yimɓe loowaaɓe konngol Laamɗo iwruɓe Urusaliima ngari
Antiyokiya.
28 Gooto e maɓɓe biyeteeɗo Agabus, immii, darii, sapporii saabe Ruuhu
yolbere mawnde waɗan ley laamu Roma fuu. Nde waɗi e laamu kaananke
mawɗo biyeteeɗo Kalawdiyus.*
29 Taalibaaɓe ɓee anniyii hawrintinde gooto fuu ko waawi, faa ɓe nelda
sakiraaɓe maɓɓe wonɓe Yahuudiya ɓee paabitoroo.
30 Ɓe ngaɗi ɗum, ɓe neldi ballal ngal Barnabas e Sool tummba e juuɗe
mawɓe deental ton.

12

No goonɗinɓe torriraa

1 Oon wakkati, kaananke biyeteeɗo Hirudus fuɗɗi torrude yoga e deental
goonɗinɓe ngal.
2 O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi.
3 Nde o yiinoo eɗum weli Yahuudiyankooɓe ndee, o nanngi Piyeer duu.
Ɗum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka.
4 Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi ɗum, o yamiri pelle nay sordaasi'en
loomtondira e haybugol mum, fedde fuu yimɓe nayon. O anniyike naɓude
ɗum yeeso yimɓe fuu, so iidi Paska oo yaɓɓike.
5 Ɗum waɗi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental goonɗinɓe ngal
ŋoottaali ɲaaganaade mo Laamɗo.
6 Nde Hirudus anniyinoo naɓude mo ndee, oon jemma omo ɗaaninoo
hakkunde sordaasi'en ɗiɗon, omo haɓɓiraa calali ɗiɗi. Hayboo ɓe damal kasu
oo ɓee duu ana kayba.
7 Nii malaa'ika Joomiraaɗo wari e makko, suudu nduu fuu fooyni, memi
mo, finndini mo, wii:
—Heɲa law, imma!
Non calali ɗii kumtii, iwi e juuɗe makko, caami.
8 Malaa'ika oo wii mo:
—Huma kumorgol maa, ɓoorna paɗe maa.
Piyeer waɗiri non. Malaa'ika oo wii mo:
—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.
9 Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo waɗata, ana wa'ani
mo hono no koyɗol nii, kaa ɗum goonga jaati.
10 Ɓe ɓettii kayboowo arano oo, kaɲum e ɗiɗaɓo oo, ɓe njottii damal
njamndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngal udditi hoore maggal yeeso
maɓɓe, ɓe njalti, ɓe njokki e laawol ngol. Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e
makko.
11 Hakkille Piyeer warti, o wii:
—Jooni mi tayorii Joomiraaɗo neli malaa'ika muuɗum, faa hisina kam e
junngo Hirudus e ko Yahuudiyankooɓe njoonndorinoo mi waɗete fuu.
12 Nde hakkille makko jippitinoo ndee, o yehi galle Mariyama, inna
Yuhanna noddirteeɗo Marka, ton yimɓe heewɓe mooɓtotonoo ana ngaɗa
duwaawu.
13 Nde Piyeer tappunoo damal galle too ndee, golloowo debbo biyeteeɗo
Rode wari e damal ngal faa humpitoo.

---

* **11:28** ***Kalawdiyus*** yo kaananke Roma mawɗo joyaɓo. O laamike hakkunde duuɓi 41 e 54 caggal pinaaɗe Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde waɗiino ley laamu Roma fuu hakkunde duuɓi 46 e 48 caggal pinaaɗe Iisaa.

14 Nde o annditinnoo daande Piyeer ndee, o yeggiti udditinde damal ngal
no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o humpiti ɓe Piyeer darii damal sella too.
15 Ɓe mbii mo:
—A kaahaango!
Kaa omo heddii nanngude ɗum Piyeer. Ɓe mbii kasen:
—Ɗum yo malaa'ika makko.
16 Kaa ɗum fuu Piyeer ana heddii tappude. Nde ɓe udditinnoo so ɓe njii mo
ndee, ɓe kaaynaa sanne.
17 O huncani ɓe junngo yalla eɓe ndeyyinoo, o jantanii ɓe no Joomiraaɗo
yaltiniri mo kasu, o wii:
—Kaalanee ɗum Yaakuuba, kaɲum e sakiraaɓe woɓɓe ɓee.
Caggal muuɗum, o yalti, o yehi nokku goɗɗo.
18 Nde finnoo beetee ndee, sordaasi'en ɓee ana lamndondira hoto Piyeer
woni, ɓe mbemmbaa faa hakkillaaji maɓɓe keli.
19 Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so heɓaali mo ndee, lamndii
haybooɓe ɓee no laatii, yamiri ɓe mbaree. Caggal ɗum, Hirudus regii
Yahuudiya, yehi Kaysariya jooɗoyii ton.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

20 Hirudus tikkani yimɓe Tirus e Sidon. Ɓeen kaaldi, kawri, ngari e makko.
Ɓe adorii Bilastus howruujo makko oo, ɓe keɓi hakkille muuɗum, ɓe ɲaagii
yalla dewral ana waɗa hakkunde maɓɓe, sabi leydi maɓɓe ndii e leydi
Hirudus etata.
21 Sarti maɓɓe oo yottii, Hirudus ɓoornii kaddule kaananke, jooɗii dow
bimmbeere laamu, haaldi e maɓɓe.
22 Yimɓe ɓee ngulli, mbii:
—Ɗum daande laamɗo, wanaa daande neɗɗo!
23 Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraaɗo fii Hirudus, sabi o jaɓii ted-
dinireede o Laamɗo, tawi o wanaa. O yumi gilɗi, o maayi.
24 Kaa konngol Laamɗo ngol ana yaara yeeso, ana ɓeydoo saakaade.
25 Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muuɗum'en Urusaliima ndee, ɓe
mbirfodii e Yuhanna noddirteeɗo Marka.

Dawol Pool aranol

13

No Barnabas e Pool cuɓiraa so nelaa faa ngolla golle Laamɗo

1 Annabaaɓe e jannginooɓe ana e ley deental goonɗinɓe gonngal An-
tiyokiya ngal. Kamɓe ngoni Barnabas e Simeyon noddirteeɗo Ɓaleejo e
Lukiyus mo Sireene e Manahen, bammbidanooɗo e Hirudus hooreejo leydi
oo, kaɲum e Sool.
2 Ɲannde wootere eɓe ndewa Joomiraaɗo tawi eɓe ngoni e koorka, faa
Ruuhu Ceniiɗo wii ɓe:
—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddir-mi ɓe oo.
3 Caggal ɓe koorii, ɓe nduwike, ɓe pawi juuɗe maɓɓe e dow ɓeen, ɓe njoppiti
ɗum'en ndawi.
4 Nii Ruuhu Ceniiɗo neliri ɓe, ɓe ndegii e Selewkiya, ɓe naati laana geeci ɓe
peewi Kiprus.
5 Nde ɓe njottinoo Salamis ndee, ɓe mbaajii konngol Laamɗo ngol ley cuuɗi
baajorɗi Yahuudiyankooɓe. Eɓe ngondi e Yuhanna (noddirteeɗo Marka) ana
faaboo ɓe.
6 Nde ɓe taccunoo ruunde ndee so ɓe njottii Pafos ndee, ɓe tawi ton daggada
Yahuudiyanke biyeteeɗo Bar-Iisaa, jaaroowo yo annabaajo,

7 howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante, caahiiɗo. O noddi
Barnabas e Sool sabi ana yiɗi nande konngol Laamɗo ngol.
8 Kaa Elimas daggada oo yo calaniiɗo ɓe, omo tewta bonnitidde goonɗinal
kaananke oo. (Maanaa Elimas woni daggada.)
9 E ley ɗum, Sool biyeteeɗo kasen Pool kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo oo futtini
mo gite,
10 wii:
—Ɓii Ibiliisa! Aan keewɗo jammba e njiiɓdu, gaɲo ko moyyi fuu! A seerataa
e ooɲude laawi Joomiraaɗo pooccitiiɗi ɗii naa?
11 Jooni jukkungo Joomiraaɗo saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange
faa sarti cartaaɗo oo yottoo.
Oon wakkati fuu, gite makko ngaɗi mbummbaalu, ɗe niɓɓi, omo wumm-
biloo, omo tewta ɗowoowo.
12 Nde kaananke oo yiinoo ko waɗi koo ndee, goonɗini Iisaa, haaynaa e ko
nani haala Joomiraaɗo kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

13 Pool e yaaduɓe e muuɗum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos,
peewi Perge ley leydi Pamfiliya. Ɗon Yuhanna Marka seerti e maɓɓe, wirfitii
Urusaliima.
14 Ɓe yaɓɓii Perge, ɓe ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Ɓe naati waa-
jorduɲalaande fowteteende, ɓe njooɗii.
15 Caggal janngeede Sariya Muusaa e annabaaɓe, hooreeɓe waajordu
nduu ɓee neli e maɓɓe, mbii:
—Sakiraaɓe, so won ko mbaajoto-ɗon yimɓe ɓee, kaalee.
16 Pool immii, hunci junngo muuɗum, wii:
—Israa'iilankooɓe e hulɓe Laamɗo woɓɓe, kettinee:
17 Laamɗo Israa'iilankooɓe oo suɓiima njaatiraaɓe meeɗen, teddinii leɲol
maɓɓe nde ngol hoɗoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri ɓe ton baawɗe
muuɗum.
18 O muɲanii* ɓe ko foti duuɓi capanɗe nay e ley ladde jeereende.
19 Caggal o halkii leɲi jeɗɗi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yimɓe makko
ndona ndi.
20 Eɗum waara e duuɓi teemeɗe nay e capanɗe joy. Caggal ɗum, o hokki ɓe
saroo ɓe faa jamaanu annabi Samuyila.
21 Nde ɗum ɓettii ndee, ɓe ɲaagii Laamɗo hokka ɓe kaananke. Laamɗo
hokki ɓe Sawul ɓii Kis iwɗo e leɲol Beɲamin. Oon laamii ɓe duuɓi capanɗe
nay.
22 Nden Laamɗo ɓoorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala
muuɗum so o wii: «Mi heɓii Daawuuda ɓii Yessa gorko ɓuuɓinoowo ɓernde
am, gaɗoowo sago am.»
23 E iwdi makko Laamɗo yaltini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no fodirnoo nii.
24 Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke leɲol Israa'iila fuu yo tuubu, lootee
lootogal batisima.
25 Kasen, nde Yaayaa timminta golle muuɗum ndee, wiino: «Mi wanaa mo
miilaton ngon-mi oo. Kaa mo mi fotaa fay e humtude ɓoggi paɗe muuɗum
ana wara caggal am.»
26 Sakiraaɓe, onon iwdi Ibarahiima e ɓeen hulɓe Laamɗo wonɓe hakkunde
mon! Onon neldaa oo kabaaru kisinoowo.

---

* **13:18** Won binndanɗe biiɗeo *ɲamminii ɓe.*

27 Sabi wonɓe Urusaliima ɓee e hooreeɓe muuɗum'en fuu annditaali
Iisaa. Kasen duu ɓe paamaali haalaaji annabaaɓe janngetenoodi ɲalaande
fowteteende fuu ɗii. Kaa ɓe njottinii ɗiin haalaaji nde ɓe carunoo mo ndee.
28 Fay so taweede ɓe keɓaali feloore fay wootere nde ɓe pelira mo yalla omo
maaya, ɓe ndaardii Pilaatu o waree.
29 Nde ɓe ngolli ko Binndi ɗii mbiinoo e makko koo faa hiɓɓi ndee, ɓe
njippini mo leggal bardugal ngal, ɓe ngaɗi mo e yanaande.
30 Kaa Laamɗo wuurtinii mo.
31 Balɗe kuurɗe o ɓanngani wondunooɓe e makko ɓee gila Galili faa
Urusaliima. Ɓeen ngoni seettantooɓe mo yeeso yimɓe jooni.
32 Minen, miɗen ceynira on fodoore nde njaatiraaɓe meeɗen podanaa
ndee,
33 Laamɗo hiɓɓinanii en ɗum, enen ɓiɓɓe maɓɓe, nde wuurtinnoo Iisaa
ndee. No winndiraa kasen e jimol Jabuura ɗiɗaɓol:
«Aan, a ɓiyam, hannde ndimu-maa-mi.»†
34 Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maayɓe e waasugol makko
ɲolde, nii Laamɗo wii:
«Mi tabintinanan on podooje ceniiɗe ɗe mbontataa,
ɗe podannoo-mi Daawuuda ɗee.»‡
35 Ɗum waɗi so o wii e nokku goɗɗo:
«A accataa Ceniiɗo maa ɲola.»§
36 Daawuuda waɗii sago Laamɗo e jamaanu muuɗum. Caggal ɗum, o maayi,
o mooɓtidaa e njaatiraaɓe makko, o ɲoli.
37 Kaa mo Laamɗo wuurtini oo ɲolaali.
38 Sakiraaɓe, anndee saabe makko mbaajore-ɗon yaafeede luutti.
39 Sariya Muusaa waawaa waɗude neɗɗo pooccitiiɗo, kaa kanko, goondindo
mo fuu, o nanngiran ɗum pooccitiiɗo.
40 Ɗum nee, kaybee pati ko annabaaɓe cappinoo koo hewto on:
41 «Onon hoynuɓe,
yo on kaayne yo on kalko!
Sabi miɗo nii golla golle e ley wakkati mooɗon,
golle mo on ngoondintaa so neɗɗo haalaniino on.»*
42 Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa oo ndaardi ɓe yo
ɓe ngartu fowteteende waroore, yalla eɓe njokka e waaju maɓɓe oo.
43 Caggal mooɓtagol ngol, Yahuudiyankooɓe heewɓe e naatuɓe e diina
maɓɓe njokki e Pool e Barnabas. Ɓeen ɗiɗon duu ana kaalda e maɓɓe ana
mbaajoo ɓe yo ɓe ɲiiɓu e moyyere Laamɗo.
44 Fowteteende jokkunde hen ndee, ngalluure ndee fuu mooɓtii yalla ana
hettinoo konngol Laamɗo.
45 Kaa nde Yahuudiyankooɓe ɓee njiinoo oo jamaa ndee, haasidaaku naati
e muuɗum'en, eɓe njedda ko Pool waajotoo koo, eɓe njenna ɗum.
46 Nden Pool e Barnabas kaalaniri ɓe cuusal, mbii:
—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamɗo ngol, kaa ko tippiti-ɗon
ngol so car-ɗon ko'e mooɗon on kaandaa e nguurndam nduumiiɗam koo,
min njahan to yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe.
47 Sabi ko Joomiraaɗo yamiri en koo annii:
«Mi darnii ma yalla aɗa laatanoo leɲi ɗii fooyre,
faa kisinaa aduna oo fuu.»†

† **13:33** Jabuura 2.7 ‡ **13:34** Esaaya 55.3 § **13:35** Jabuura 16.10 * **13:41** Habaakuk 1.5 † **13:47** Esaaya 49.6

48 Nde yimɓe leɲi goɗɗi ɗii nannoo ɗii haalaaji ndee, ceyii, teddini konngol
Joomiraaɗo ngol. Ɓe Laamɗo suɓanii nguurndam nduumiiɗam ɓee fuu
ngoondini.
49 Konngol Joomiraaɗo ngol saakii e leydi ndii fuu.
50 Kaa Yahuudiyankooɓe ɓee loofi rewɓe rewooɓe Laamɗo saahiiɓe, kaɲum
e mawɓe ngalluure ndee ɓee. Ɓe ndooɓi torra dow Pool e Barnabas, ɓe
njaltini ɗum'en leydi maɓɓe.
51 Ɓeen duu piɗɗi e maɓɓe colla koyɗe muuɗum'en, peewti Ikoniya.
52 Taalibaaɓe ɓee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniiɗo.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

1 Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajorduYahuudiyankooɓe.
Eɓe mbaajoo faa Yahuudiyankooɓe e yimɓe leɲi goɗɗi heewɓe ngoondini.
2 Kaa Yahuudiyankooɓe saliiɓe goondinde ɓee loofi leɲi goɗɗi ɗii, mbonni
ɓerɗe muuɗum'en yalla ana mbaɲa sakiraaɓe ɓee.
3 Ɗum e taweede haɗaali ɓe ɓooyde ton, eɓe pawi jikke maɓɓe e Joomiraaɗo,
eɓe mbaajoroo cuusal. Joomiraaɗo seettii konngol hinnee muuɗum, nde
hokkunoo ɓe baawɗe waɗude taagumansaaji e kaayɗe dogooje e juuɗe
maɓɓe.
4 Yimɓe ngeenndi ndii ɓee peccii: yoga heedani Yahuudiyankooɓe ɓee,
yoga heedani nelaaɓe ɓee.
5 Yimɓe leɲi goɗɗi e Yahuudiyankooɓe e ardiiɓe muuɗum'en anniyii tor-
rude ɓe e wardude ɓe kaaye.
6 Nde ɓe maatunoo ɗum ndee, ɓe ndogani Listara e Derbe e geelle seraaji
muuɗum'en ley leydi Likoniya,
7 eɓe mbaajoo ton Kabaaru Lobbo oo.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

8 Gorko bonnguujo, dimdaaɗo e bonnguwaaku, mo meeɗaali daraade e
koyɗe muuɗum, ana wonnoo Listara.
9 Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal makko sellinta
mo,
10 haaldi semmbe, wii:
—Imma, dara e koyɗe maa!
Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha.
11 Nde yimɓe ɓee njii ko Pool waɗi koo ndee, ngulliri gullaali
likoniyankoore, mbii:
—Laamɗo'en nanndinkinike e yimɓe, njippiima e meeɗen!
12 Ɓe inndiri Barnabas «Jewus», ɓe inndiri Pool «Hermes»,* sabi Pool won-
noo kaaloowo.
13 Galle ɗo Jewus rewetee ana wonnoo to naatirde ngeenndi too. Jotti-
noowo sadaka oo waddi ga'i pariraaɗi piindi e dame ɗee. Omo yiɗi waɗude
sadaka, kanko e yimɓe ɓee.
14 Kaa nde Barnabas e Pool nannoo ɗum ndee, ceeki kaddule muuɗum'en,
keɲanii jamaa oo ana ngulla,
15 ana mbiya:
—Worɓe, koɗum ngaɗaton ɗoo? Minen duu min yimɓe hono mooɗon.
Miɗen mbaajoo Kabaaru Lobbo oo faa tuubon, iwon e ɗii golleeji laaliiɗi,

* **14:12** E ley diina Yunaninkooɓe ***Jewus*** woni hooreejo tooruuji, ***Hermes*** woni nelaaɗo majji.

ngarton e Laamɗo guurɗo, taguɗo kammu e leydi e geeci e ko woni e
muuɗum'en fuu.
16 E jamaanuuji jawtuɗi ɗii o yoppii leɲi ɗii fuu njokka laawi muuɗum'en.
17 Ɗum e taweede, omo golla ko moyyi faa ɗum seettanoo mo, omo
hokka on toɓo kammu, omo ɓenndinana on ɲamri e wakkati muuɗum, omo
waaltinira hakkillaaji mon nguure e seyo.
18 Ko ɓe mbaajii koo fuu, semmbe ɓe kaɗiri jamaa oo hokkude ɓe sadaka.
19 Caggal ɗum, Yahuudiyankooɓe iwi Antiyokiya e Ikoniya. Ɓe keɓi hakkil-
laaji yimɓe ɓee, ɓeen mbedii Pool kaaye, ndaasi ɗum faa naɓi ɗum caggal
ngeenndi ndii, sabi miilii mo maayɗo.
20 Kaa nde taalibaaɓe ɓee ngari pilii mo ndee, o immii, o naatti e ley
ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

Janngo muuɗum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe.
21 Ɓe mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, ɓe keɓi taalibaaɓe faa keewi. Caggal
muuɗum, ɓe mbirfitii Listara e Ikoniya, kaɲum e Antiyokiya.
22 Eɓe cuusina yonkiiji taalibaaɓe, eɓe mbaajoo ɗum'en yo ɲiiɓu e
goondinal, eɓe mbiya:
—Kinaa tampen tampereeji keewɗi so naaten e Laamu Laamɗo.
23 E ley deente goondinɓe ɗee fuu, ɓe cuɓanii ɗum'en hooreeɓe. Caggal ɗum,
ɓe koori, ɓe nduwii, ɓe kalfini ɗum'en Joomiraaɗo mo ɓe ngoondini oo.
24 Nde ɓe ceekunoo Pisidiya ndee, ɓe ngari Pamfiliya.
25 Ɓe mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muuɗum, ɓe
njippoyii Attaliya.
26 Ton ɓe naati laana geeci, ɓe mbirfii Antiyokiya ɗo ɓe kalfinanoo moyyere
Laamɗo faa ɓe ngolla golle mo ɓe tilii jooni oo.
27 Nde ɓe njottinoo ndee, ɓe mooɓti deental goondinɓe ngal, ɓe kaalani
ngal ko Laamɗo waɗidi e maɓɓe fuu, no o udditirani yimɓe ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe damal goondinal.
28 Ɓe ngondi ɗon e taalibaaɓe ɓee faa ɓooyi.

15

Haala kawrital gaɗaangal Urusaliima

1 Yimɓe yogaaɓe iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njanngina sakiraaɓe
ɓee, ana mbiya:
—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.
2 Pool e Barnabas pooɗondiri e maɓɓe, nduddi e maɓɓe faa naawi. Ɗum
waɗi so ɓe tabintini nelde Pool e Barnabas e yimɓe woɓɓe faa Urusaliima,
faade e nelaaɓe ɓee e hooreeɓe ɓee, saabe haala kaa.
3 Ɗum saabii so deental goondinɓe ngal neli ɓe. Ɓe ceeki Finikiya e
Samariya, eɓe kaalana ɗum'en haala tuubugol yimɓe ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe. Ɗum laatanii sakiraaɓe ɓee fuu seyo manngo.
4 Nde ɓe njottinoo Urusaliima ndee, deental goondinɓe ngal e nelaaɓe ɓee
e hooreeɓe ɓee njaɓɓii ɓe. Ɓe kaalani ɗum'en ko Laamɗo waɗani ɓe fuu.
5 Kaa yoga e goondinɓe jeyaaɓe e fedde Farisa'en immii, mbii:
—Waajibi ɓe taadee, ɓe njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.
6 Nelaaɓe ɓee e mawɓe ɓee kawriti faa yeewa haala kaa.
7 Caggal haali-haalti keewɗo, Piyeer immii, wii ɓe:

—Sakiraaɓe, oɗon anndi Laamɗo suɓike kam e ley mooɗon gila ko ɓooyi, faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oo hakkunde yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, yalla eɓe nana ɓe ngoondiɗina.
8 Laamɗo anndude ɓerɗe oo hollii jaɓanii ɓe, nde hokki ɓe Ruuhu Ceniiɗo oo hono no meeɗen nii.
9 Walaa fuu ko o seenndiri en e maɓɓe, nde wonnoo o laɓɓinirii ɓerɗe maɓɓe goondinal.
10 Jooni, ko saabii so oɗon itta koro Laamɗo? Oɗon pawa e taalibaaɓe ɓee donngal, ngal enen e maamiraaɓe meeɗen en mbaawaa roondaade.
11 E moyyere Joomiraaɗo men Iisaa ngoondinir-ɗen so kisu-ɗen, hono non kamɓe duu.
12 Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e Pool ana njantoo no Laamɗo waɗiri taagumansaaji e kaayɗe hakkunde leɲi goddi.
13 Caggal ɓe ndeyyinike, Yaakuuba jaɓɓitii, wii:
—Sakiraaɓe, kettinanee kam!
14 Simon humpitii en no Laamɗo suɓorii gila e puddooɗe yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, faa waɗa ɗum'en yimɓe muuɗum.
15 Ɗum hawri e haalaaji annabaaɓe ɗii, hono no winndiraa nii:
16 «Joomiraaɗo wii:
Caggal ɗum, mi wartan,
mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,
mi reentinan taye tuufeeje ɗee,
mi darna ndu kasen,
17 yalla yimɓe heddiiɓe ɓee ana tewta Joomiraaɗo.
Ɗum woni, leɲi ɗi innde am noddaa e muuɗum'en ɗii.
Joomiraaɗo tabintinɗo ɗeen kulle
18 anndaaɗe gila huunde fuu tagaaka,
wii non.»*
19 Ɗum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiiɗinanen yimɓe leɲi goddi tuubuɓe so ngarti e Laamɗo ɓee.
20 Kaa ko haani hen, nelen e maɓɓe ɓe nantoo e ko tooruuji coɓini e jeenu e ɲaamde jiibe e ɲaamde yiiyam.
21 Gila e jamaanuuji ɓooydi, Sariya Muusaa ana jannginee ley geelle ɗee fuu, eɓe njannga mo ɲalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala ɓataaki faade e goondinɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe

22 Ɗum waɗi so nelaaɓe ɓee kaɲum e hooreeɓe ɓee e deental goondinɓe ngal fuu ndawridi faa cuɓoo worɓe e ley muuɗum'en faa nela ɗum'en Antiyokiya, ɓe tawta Pool e Barnabas. Ɓe cuɓii hooreeɓe ɗiɗon ley sakiraaɓe ɓee, Yahuuda noddirteeɗo Barasaba, kaɲum e Silas.
23 Ɓe ndokki ɗum'en oo ɗoo ɓataaki:

Minen sakiraaɓe mooɗon, nelaaɓe kaɲum e hooreeɓe, miɗen njowta on, onon sakiraaɓe amen leɲi goddi wonɓe Antiyokiya e Siriya e Silisi.
24 Min nanii yimɓe iwii ga amen giryinirii on haalaaji, njiiɓii hakkillaaji mon. Minen nee, min njamiraali ɓe.
25 Min ndawridii, min kawrii, min cuɓike worɓe faa min nela ɗum'en e mooɗon, ɓe tawta yiɓɓe amen Barnabas e Pool,
26 yeebiiɓe yonkiiji muuɗum'en saabe Joommen Iisaa Almasiihu.
27 Ɗum waɗi so min neli Yahuuda e Silas, pammina on ko min mbinndi e mon koo hunduko e hunduko.

* **15:18** Amos 9.11-12

28 Minen e Ruuhu Ceniiɗo, min kawrii pati min njappa on ko teddi so
wanaa ko tilsi koo:
29 nanto-ɗon e kirsanaaɗi tooruuji e yiiyam e jiibuɗi e jeenu. So on
ndeenii ko'e mon e majji, on ngaɗii ko moyyi. Yo Laamɗo faabo en!
30 Ɓe ndokkaa laawol, ɓe njehi Antiyokiya. Nde ɓe njottinoo ndee, ɓe
mooɓti deental goondinɓe ngal, ɓe ndokki ngal ɓataaki oo.
31 Nde ɓeen janngunoo mo ndee, ceyii sabi haalaaji ɗii ndokkii ɗum'en
semmbe.
32 Yahuuda e Silas, Laamɗo loowi e mum'en konngol mum faa ɓe mbaajii
sakiraaɓe waajuuji keewɗi, cuusini ɗum'en.
33 Caggal ɓe paɓɓii ton, ɓe ceerti e sakiraaɓe ɓee e dow jam, ɓe mbirfitii to
nelnooɓe ɓee too. [
34 †]
35 Pool e Barnabas njooɗii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo
konngol Joomiraaɗo. Woɓɓe heewɓe ana mballa ɓe.

Dawol Pool ɗiɗaɓol

No Pool e Barnabas ceertiri

36 Caggal balɗe seeɗa, Pool wii Barnabas:
—Mbirfo-ɗen e geelle ɗe mbaajino-ɗen konngol Joomiraaɗo ngol ɗee fuu,
njippano-ɗen sakiraaɓe meeɗen ɓee, yeewen no ɓe ngorri.
37 Barnabas ana yiɗunoo ɓe njaada e Yuhanna noddirteeɗo Marka.
38 Kaa ɗum welaali Pool sabi oon seeriino e maɓɓe Pamfiliya yaadaali e
maɓɓe faa gollida e maɓɓe.
39 Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e maɓɓe fuu suɓii neɗɗo
goɗɗo. Barnabas yaadi e Marka, naati laana geeci feewi Kiprus.
40 Pool suɓii Silas, yaadi e muuɗum caggal sakiraaɓe ɓee kalfinii ɗum e
hinnee Joomiraaɗo.
41 O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo hokka deente goondinɓe ɗee
semmbe.

16

No Timote yaadiri e Pool e Silas

1 Pool wari Derbe, caggal ɗum, o yottii Listara. Goondinɗo biyeteeɗo
Timote ana wonnoo ɗon. Inniiko yo Yahuudiyanke goondinɗo, kaa baam
makko yo Yunaninke.
2 Sakiraaɓe wonɓe Listara e Ikoniya ɓee ana njetta mo.
3 Pool yiɗi naɓorde mo, taadi mo, nde wonnoo Yahuudiyankooɓe hoɗuɓe e
ɗeen leyɗe ɓee fuu ana anndi baam makko yo Yunaninke.
4 Ley geelle ɗe ɓe ceeki ɗee, eɓe njottina goondinɓe ɓee sariya mo nelaaɓe
e mawɓe wonɓe Urusaliima ɓee ɓami oo, eɓe njamira ɓeen yo njokku mo.
5 Hono non, deente goondinɓe ɗee ana ɓeydoroo semmbe banngal
goondinal, ana ɓeydoo heewde ɲannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

6 Ruuhu Ceniiɗo haɗi ɓe waajaade konngol ngol ley Asiya, saabe majjum
ɓe ceeki leydi Firigiya e leydi Galaatiya.
7 Nde ɓe ngarnoo keerol Misiya ndee, ɓe tewti yaade Bitiniya, kaa Ruuhu
Iisaa yarranaaki ɓe ɓe naata.
8 E ley ɗum, ɓe yaɓɓii Misiya, ɓe ndegii e ngeenndi mbiyeteendi Torowas.

---

† **15:34** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 34:*Kaa Silas, kaɲum kaa, heddii ton.*

9 E ley jemmaaku muuɗum won ko yellitii e Pool. O yii gorko Make-
doniyanke ana darii, ana ndaarda mo ana wiya:
—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-ɗaa min!
10 Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati fuu min
ndaari yaade Makedoniya, min tayori Laamɗo noddi min faa min mbaajoo
ɓe Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goonɗiniri waaju Pool ley Filipa

11 Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati ruunde
Samotaras. Janngo muuɗum, min pahi Neyapolis.
12 Min iwi ɗon, min pahi Filipa, ngeenndi ɓurndi fuu teentilaade e leydi
Makedoniya ndi Romankooɓe kumanii. Min ngaɗi ɗon balɗe.
13 Ɲalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde daande maayo,
ton Yahuudiyankooɓe mboownoo waɗude duwaawu. Min tawi ɗon rewɓe
ana mooɓtii, min njooɗii, min mbaajii ɓe.
14 Debbo dewoowo Laamɗo, biyeteeɗo Lidiya, coottoowo kaddule boɗeeje,
jeyaaɗo ngalluure wiyeteende Tiyatira, ana hettinoo. Joomiraaɗo udditi
ɓernde makko yalla omo goonɗina ko Pool waajotoo koo.
15 Kanko e koreeji makko fuu ɓe lootaa lootogal batisima. Caggal ɗum, o
ɲaagii min, o wii:
—So oɗon njogorii kam mi goonɗinɗo Joomiraaɗo, njippee suudu am.
O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

16 Ɲannde wootere miɗen njahannoo to nokkuure waɗirde duwaawu.
Korɗo debbo bataaɗo anndudo ko warata hawriti e amen. Halfaaɓe makko
paggike kaalisi keewɗo e ndaggadaaku makko oo.
17 Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:
—Ɓee yimɓe yo gollanooɓe Laamɗo Toowɗo oo! Eɓe mbaajoo on laawol
kisindam.
18 Balɗe kuurɗe omo waɗa non faa Pool mettaa, yeeccitii, wii ladde ndee:
—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!
Ladde ndee yalti oon wakkati fuu.
19 Nde halfaaɓe ɓee anndunoo jikke muuɗum'en iwii e faggitoraade korɗo
oo ndee, nanngi Pool e Silas, ndaasi ɗum'en faa sakoro to saroo ɓe.
20 Non ɓe naɓi ɓeen to hooreeɓe ngeenndi ndii, mbii:
—Ɓee worɓe ɗiɗon ɓe Yahuudiyankooɓe, eɓe nii ngadda baasi e ngeenndi
meeɗen ndii.
21 Eɓe mbaajoo aadaaji ɗi ndagantaako en njaɓen naa ngollen, enen
Romankooɓe.
22 Jamaa oo diirani ɓe. Hooreeɓe ɓee njamiri kaddule maɓɓe ceekee, ɓe
piyee.
23 Ɓe piyaa faa naawi, ɓe uddaa ley kasu. Hooreeɓe ɓee njamiri kayboowo
kasu oo hayba ɓe faa gasa.
24 Oon nee, gila heɓi ndee yamiroore, naanni ɓe e ley suudu kasu hakkun-
deeru, o geyyii koyɗe maɓɓe geyyelle leɗɗe.
25 Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamɗo, eɓe
njaaroo ɗum. Kasunkooɓe woɓɓe ɓee ana kettinanoo ɓe.
26 Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa pooɓe kasu ɗee
njergi. Dame ɗee fuu udditii, geyyelle kasunkooɓe ɗee fuu kumtii.
27 Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu ɗee ana udditii ndee, soorti
kaafaawi muuɗum faa wartoo, miili kasunkooɓe ɓee ndogii.

28 Pool wulli faa toowi, wii mo:
—Pati waɗu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miɗen ɗoo!
29 Nde o heɓunoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngoni too, o sujidi, hedde omo siŋŋa.
30 Caggal ɗum, o yaltini ɓe, o wii ɓe:
—Baabiraaɓe, hono fuu kaan-mi waɗude yalla miɗo hisa?
31 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Goondin Iisaa Joomiraaɗo oo faa kisaa, aan e koreeji maa.
32 Ɓe mbaajii mo konngol Joomiraaɗo ngol, kanko e koreeji makko fuu.
33 Oon jemma fuu o naɓi ɓe, o lootoyi barme maɓɓe. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal batisima, kanko e koreeji makko fuu.
34 O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki ɗum'en ŋaamdu. Kanko e koreeji makko fuu ɓe ceyii sabi ɓe keɓii goondinde Laamɗo.
35 Nde weetunoo ndee, hooreeɓe Romankooɓe ɓee neli laamunkooɓe mbiya kayboowo oo yoppa worɓe diɗon ɓee.
36 Kayboowo oo haalanoyi ɗum Pool, wii:
—Hooreeɓe ɓee nelii njoppite-ɗon. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.
37 Pool jaabii, wii:
—Ɓe njamirii min piyee yeeso yimɓe tawee min caraaka, ɓe naanni min e kasu. Minen worɓe diɗon ɓee, min fuu min Romankooɓe. Jooni ɓe yaltinirooɓe min cuucuukka naa? Patti, ɗum waawaa laataade. Kinaa kamɓe e ko'e maɓɓe, ɓe ngara ɓe njaltina min!
38 Laamunkooɓe ɓee kaaltani hooreeɓe Romankooɓe ɓee haala kaa. Ɓeen kuli nde nannoo Pool e Silas yo Romankooɓe ndee.
39 Ɓe njehi, ɓe curoyi ɓeen, ɓe njaltini ɗum'en kasu oo. Ɓe ndaardi ɗum'en njaltana ɓe ngeenndi ndii.
40 Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. Ɓe njii sakiraaɓe ɓee, ɓe mbaaltini hakkillaaji mum'en. Caggal ɗum, ɓe mbitti.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

1 Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahuudiyankooɓe won.
2 Pool waɗi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Ŋalaaɗe powteteeɗe tati omo liddondira e maɓɓe omo dallinoroo Binndi ɗii.
3 O fammini ɓe, o holli ɓe ana tilsi Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii ɓe:
—Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muuɗum oo, kaŋum woni Almasiihu.
4 Yoga e maɓɓe tayori ɗum goonga, njokki e Pool e Silas, kaŋum e Yunaninkooɓe rewooɓe Laamɗo heewɓe e rewɓe saahiiɓe yonɓe.
5 Yahuudiyankooɓe ɓe nganaa goondinɓe ɓee konnii Pool e Silas, nanngi yimɓe laaliiɓe yiilotooɓe ley sakoro, ndeentini ɗum'en. Ɓe njirkiti ngalluure ndee fuu. Ɓe naati e galle Yason, eɓe tewta Pool e Silas faa ɓe naɓa ɗum'en to yimɓe ɓee too.
6 Nde ɓe ndonki yiitude ɓeen ndee, ɓe ndaasi Yason e yoga e sakiraaɓe ɓee faa to saranooɓe ngalluure ndee, eɓe ngulla eɓe mbiya:
—Yimɓe imminooɓe baasi e aduna oo fuu ngarii ɗoo,
7 Yason jippinii ɗum'en! Ɓe fuu ko ɓe ngaɗata koo ana luuttondiri e sariya kaananke Roma mawɗo oo, eɓe mbiya ana woodi kaananke goɗɗo biyeteeɗo Iisaa.

8 Ɗiin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranooɓe ngalluure ndee ɓee.
9 Yason e sakiraaɓe ɓee njoɓi kaalisi, caggal muuɗum ɓe njoppitaa.

No yimɓe Bereya njaɓɓorii Kabaaru Lobbo oo soobee

10 Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muuɗum, sakiraaɓe ɓee neli Pool e Silas Bereya. Nde ɓe njottii ndee, ɓe njehi to waajorduYahuudiyankooɓe too.
11 Ɓeen ɓuri Yahuudiyankooɓe wonɓe Tesaloniiki ɓee laaɓude ɓernde. Ɓe njaɓɓorii konngol ngol soobee, eɓe mbiɗoo Binndi ɗii ɲannde fuu faa ɓe yeewa yalla ko Pool waajii koo yo goonga.
12 Heewɓe e maɓɓe ngoondini, kaɲum e rewɓe Yunaninkooɓe saahiiɓe e worɓe Yunaninkooɓe heewɓe.
13 Nde Yahuudiyankooɓe Tesaloniiki ɓee anndunoo Pool waajike konngol Laamɗo ngol ley Bereya ndee, ɓe ngari ton, ɓe njiiɓi jamaa oo.
14 Oon wakkati fuu, sakiraaɓe ɓee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddii ɗon.
15 Liwndiiɓe Pool ɓee njaadi e muuɗum faa Ateena. Ɓe ngarti, ɓe ngaddani Silas e Timote nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

16 Nde Pool doomannoo ɓe Ateena fade maɓɓe warde ndee, yonki muuɗum ɲawi sanne ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruuji nii.
17 Ɗum waɗi so o haaldi e Yahuudiyankooɓe e rewooɓe Laamɗo woɓɓe ley waajordu nduu, omo haalda e ɓe o hawrannoo e mum ɲannde fuu ley sakoro ɓee duu.
18 Yoga e miijotooɓe wiyeteeɓe Epikuri'en e Sitoyko'en njaabondiri e makko. Yogaaɓe ana mbiya:
—Koɗum oo ndoryoowo haalata?
Woɓɓe duu ana mbiya:
—Omo nanndi e baajotoɗo haala tooruuji janani.
Walaa ko ɓe mbiiri non so wanaa haala Iisaa kaɲum e immital maayɓe o waajinoo ɓe.
19 Nden ɓe ɓami Pool ɓe naɓi ɗum waamnde haayre wiyeteende Areyopagus,* ɓe mbii ɗum:
—Miɗen njiɗi anndude diina keso mo mbaajoto-ɗaa oo.
20 Sabi a toɓɓii e noppi amen haalaaji ɗi min mboowaa nande. Miɗen njiɗi anndude maanaa majji.
21 Tawi Ateenankooɓe e hoɓɓe jooɗiiɓe ton ɓee ngollataa huunde fuu so wanaa haalde huunde heyre nde ɓe nani.
22 Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:
—Ateenankooɓe, mi yii e mon on diinankooɓe sanne,
23 sabi nde njiilinoo-mi e ngalluure mooɗon ndee, mi yii cuuɗi mooɗon dewirɗi, mi tawii ana winndaa e ittirde sadaka wootere: «laamɗo mo anndaaka».† Ndennoo, ko ndewaton ko on anndaa koo, ɗum mbaajotoo-mi on e muuɗum.
24 Laamɗo taguɗo aduna e ko woni e muuɗum fuu oo, kaɲum woni Jom kammu e leydi, o jooɗataako ley cuuɗi mahiraaɗi juuɗe.
25 O hasindinaa e yimɓe ngollana mo fay huunde, sabi kanko hokkata tageefu oo fuu nguurndam e yonki e foofaango e huunde fuu.

---

* **17:19** ***Areyopagus*** yo deental ɓurngal toowde deentinoowal ardiiɓe ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankooɓe ngaɗi e rewrude innde laamɗo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo ɓe njeggiti ana waasa mettinde.

26 E neɗɗo gooto Laamɗo yaltini leɲi ɗii fuu, joyyini ɗum'en e aduna oo.
Gila ɗum waɗaali, o darnani ɗum'en jamaanuuji e keeri hakkunde koɗorɗe
muuɗum'en,
27 yalla eɓe tewta Laamɗo, ɓe moomoo faa ɓe njiita ɗum. Ɗum e taweede o
woɗɗaaki fay gooto e meeɗen.
28 «Nguurndam e dillinaade e goodal, saabe makko keɓir-ɗen.» No yoga e
yimooɓe mooɗon mbii: «Enen duu, en iwdi makko.»
29 Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo nanndi e tooru
moyyiniraandu kaŋŋe naa kaalisi naa haayre sehaande, nde neɗɗo moyyinirta
ɲeeɲal e hakkille.
30 Laamɗo rewtaaki yimɓe nde ngonnoo e majjere ndee. Jooni, o yamirii
yimɓe fuu tuuba ɗo tawaa fuu,
31 sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e fooccitaare, o sarira ɗum
neɗɗo mo o suɓii oo. O hollii yimɓe fuu ɗum yo goonga nde o immintini oon
neɗɗo e maayde.
32 Nde ɓe nannoo Pool ana waajoo haala immital maayɓe ndee, yoga ana
uyyoo mo, yoga ana wiya:
—Min kettinante oo waaju ɲannde wonnde.
33 Non Pool iwi hakkunde maɓɓe.
34 Yoga jokkii e makko, goondinii. Ana jeyaa e ɓeen biyeteeɗo Diyonisiyus,
jeyaaɗo e deental Areyopagus, kaɲum e debbo biyeteeɗo Damaris, e woɓɓe
kasen.

18

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

1 Caggal ɗum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu.
2 O tawi ton Yahuudiyanke biyeteeɗo Akilas, pinɗo leydi mbiyeteendi
Ponta. Ɓooyaali ko oon e jom suudu muuɗum biyeteeɗo Piriskilla iwi
Italiya, sabi Kalawdiyus kananke mawɗo oo yamiriino Yahuudiyankooɓe
fuu njalta Roma.* Pool yehi yeewoyde ɓe.
3 O woni ɗon, omo gollida e maɓɓe sabi o moyyinoowo hukkummaaji no
maɓɓe nii.
4 Ŋalaande fowteteende fuu, Pool ana liddondira e Yahuudiyankooɓe e
Yunaninkooɓe ley waajordu, yalla omo heɓa hakkillaaji maɓɓe.
5 Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu ndee, Pool watti
hakkille muuɗum fuu e waajaade, ana seettanoo Yahuudiyankooɓe ɓee Iisaa
woni Almasiihu oo.
6 Kaa nde wonnoo eɓe calanii mo, eɓe njennannoo mo, o fiɗɗi kaddule
makko, o wii ɓe:
—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi walaa hen janngo. Gila
jooni mi yahan to ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe.
7 O iwi ɗon, o yehi to gorko dewoowo Laamɗo, biyeteeɗo Titus Yustus, mo
galle muuɗum takkii e waajordu nduu.
8 Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, kaɲum e koreeji muuɗum
fuu ngoondini Joomiraaɗo. Heewɓe e Korintunkooɓe hettintonooɓe ɓee
ngoondini, lootaa lootogal batisima.
9 Jemma gooto Joomiraaɗo yellintini e Pool, wii:
—Pati hul, pati deyyina, waaja.

---

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankooɓe Roma ndee darnaama hitaande 49 naa 50 caggal pinaaɗe Iisaa.

10 Miɗo wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi yimɓe am ana
keewi ley ndee ngalluure.
11 Pool jooɗii hakkunde maɓɓe hitaande e feccere, ana janngina ɓe konngol
Laamɗo ngol.
12 Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee, Yahuudiyankooɓe kaaldi,
kawri, nanngi Pool, naɓi ɗum sarirde,
13 kappi ɗum, mbii:
—Oo gorko yo yoŋŋoowo yimɓe yalla ana ndewra Laamɗo ko waldaa e
sariya oo.
14 Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii Yahuudiyankooɓe ɓee:
—Yahuudiyankooɓe, so tawii tooŋannge naa golle bonɗo, mi jaɓanan on ko
ngullani-ɗon mo koo,
15 kaa nde wonnoo ɗum jeddi dow haalaaji diina mooɗon e inɗe, kaŋum e
sariya mooɗon onon tan, ɗum onon e ko'e mooɗon carata. Miin, mi sarataa
ɗee kuɗɗe!
16 O yaltini ɓe sarirde ndee.
17 Nden, ɓe fuu ɓe nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduu oo, ɓe pii ɗum
ɗo yeeso sarirde ɗoo. Kaa fuu Galliyon ɓilaaki hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyokiya

18 Pool faɓɓi ɗon balɗe kuurɗe. Caggal ɗum, o waynondiri e sakiraaɓe ɓee, o
naati laana, o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e Akilas. Fade makko naatude,
tawi o laɓii hoore makko nokku biyeteeɗo Kankiriya sabi o fodiino fodoore.
19 Ɓe njottii Efeesu, Pool yoppi ɗon Piriskilla e Akilas, kaŋum naati waa-
jordu ana liddondira e Yahuudiyankooɓe ɓee.
20 Ɓe ndaardi mo o faɓɓana ɓe, kaa o jaɓaali.
21 Nde o waynondirta e maɓɓe ndee, o wii:
—Mi wartan e mooɗon so Laamɗo jaɓii.
O naati laana, o iwi Efeesu,
22 o yottii Kaysariya, o ŋabbiti Urusaliima faa o jowta deental goonɗinɓe
ngal. Caggal ɗum, o yehi Antiyokiya.

Dawol Pool tataɓol

23 Caggal Pool waɗii ton wakkati, o witti. O seeki leydi Galaatiya e leydi
Firigiya, omo yaha omo ɓeydana taalibaaɓe cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

24 Yahuudiyanke biyeteeɗo Apollos, pinɗo Aleksandiri, wari Efeesu. O
gorko fasiilante haala, baawɗo Binndi ɗii,
25 annduɗo laawol Joomiraaɗo. Omo waajoroo soobirantaaku e seyo, diina
Iisaa kaa pay o janngintа. Kaa o anndaa so wanaa lootogal batisimaYaayaa
ngal.
26 Omo waajoroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde Piriskilla e Akilas
kettinaninoo mo ndee, ɓe naɓi mo, ɓe pirritani mo laawol Laamɗo ngol faa
ɓuri no arannde nii laaɓude.
27 Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraaɓe ɓee mballi
mo, ɓe mbinndi e taalibaaɓe wonɓe ton ɓee ɓataaki njaɓɓoo mo faa gasa. Nde
o yottii ton ndee, o walli goonɗinɓe ɓee e dow moyyere Laamɗo sanne.
28 Sabi o liɓii Yahuudiyankooɓe ɓee ngattu naawɗo hakkunde yimɓe, omo
dallinoroo Binndi ɗii, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool hawrintiniri taalibaaɓe Yaayaa ley Efeesu

1 Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu.
O tawi ton taalibaaɓe,
2 o lamndii ɗum'en, o wii:
—Yalla on keɓiino Ruuhu Ceniiɗo oo nde ngoonɗin-ɗon ndee naa?
Ɓe njaabii mo:
—Min nanaali Ruuhu Ceniiɗo ana woodi duu, sako min keɓa.
3 O lamndii ɓe, o wii:
—Ndennoo, lootogal batisima hongal keɓu-ɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Lootogal batisima Yaayaa ngal.
4 Pool wii:
—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yimɓe ɓee yo ngoonɗin garoowo caggal muuɗum oo, ɗum woni Iisaa.
5 Nde ɓe nannoo ɗum ndee, ɓe mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraaɗo oo.
6 Nde Pool fawnoo juuɗe muuɗum e maɓɓe ndee, Ruuhu Ceniiɗo jippii e maɓɓe, eɓe kaala e ɗemɗe janane, eɓe kaalta ko Laamɗo loowi e maɓɓe koo.
7 Eɓe mbaara e yimɓe sappo e ɗiɗon.
8 Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo ɓe cuusal hakke lebbi tati, omo haalda e maɓɓe, omo liddondira e maɓɓe, omo haɓanoo famminde ɓe haala Laamu Laamɗo.
9 Kaa tiiɗuɓe ko'e ngon e maɓɓe, calii goonɗinde, ana mbonnita laawol Joomiraaɗo ngol yeeso yimɓe fuu. Ɗum wadi so Pool seerti e maɓɓe, naɓi taalibaaɓe ɓee feere, ana waajoo ɗum'en ɲannde fuu e ley janngirde neɗɗo biyeteeɗo Tirannus.
10 O worri non faa hiɓɓi duuɓi ɗiɗi, faa hoɗunooɓe e Asiya ɓee fuu, gila e Yahuudiyankooɓe faa e Yunaninkooɓe, nani konngol Joomiraaɗo ngol.
11 Laamɗo wadiri juuɗe Pool kaayɗe mawɗe,
12 fay e sarbetiiji e kaddule memnooɗe terɗe makko ana naɓee pawee e ɲawɓe, ɲawuuji muuɗum'en cella, seyɗaani'en njalta e muuɗum'en.
13 Yoga e Yahuudiyankooɓe yiilotooɓe faa ndibba seyɗaani'en, ndaarii ribbirde ɗum'en innde Iisaa, mbii:
—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muuɗum oo, njaltee!
14 Gooto e hooreeɓe yottinooɓe sadaka, Yahuudiyanke biyeteeɗo Sikewas, ɓiɓɓe muuɗum worɓe njeɗɗon ngaɗii non,
15 faa seyɗaani jaabii ɗum'en, wii:
—Miɗo anndi Iisaa, miɗo anndi Pool, kaa onon, on hoɓe?
16 Neɗɗo laddaaɗo oo haɓi e maɓɓe, jaalii ɓe, torri ɓe faa ɓe ndogi, ɓe njaltiri galle oo terɗe teete e barme.
17 Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankooɓe e Yunaninkooɓe jooɗiiɓe Efeesu. Kulol nanngi ɓe fuu, innde Iisaa Joomiraaɗo oo teddinaa.
18 Heewɓe e goonɗinɓe ɓee ngari njaadiri, kaalti golleeji ɗi ngaɗunoo.
19 Boŋobii'en heewɓe ndeentini dewte muuɗum'en, nduppi ɗe yeeso yimɓe fuu. Ɓe kiisii coggu majje, ɓe tawi ana foti ujunaaji capanɗe joy kaalisi daneejo.*
20 Hono nii, haala Joomiraaɗo kaa ɓeydorii saakaade e heewde semmbe.

No fitina mawɗo waɗiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraaɗo

* **19:19** Ɗum hawrata e golle jokolle duuɓi teemedere e capanɗe joy.

21 Caggal ɗum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya faade Urusaliima.
O wii:
—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.
22 O neli gollidooɓe makko ɗiɗon, Timote e Erasta, njaha Makedoniya.
Kanko, o faɓɓi Asiya.
23 E oon wakkati, fitina mawɗo waɗi sabaabu laawol Joomiraaɗo ngol.
24 Baylo ndaneeri biyeteeɗo Demeteriyus ana tafa cuuroy kaalisi nan-
ndukoy e rewrudu tooru biyeteeɗo Artemis. Omo heɓa hen tino heewngo,
kanko e gollooɓe makko.
25 O reentini ɓeen e woɓɓe ɓe nanndi golle, o wii ɗum'en:
—Yiɓɓe, oɗon anndi e oo ɗoo golle keɓal meeɗen ngal fawii.
26 Oɗon njiya, oɗon nana Pool majjinii yimɓe heewɓe, wanaa ley Efeesu
ɗoo tan, ley leyɗe Asiya fuu. O haalani ɓe kulle deweteeɗe ɗe yimɓe moyyiniri
juuɗe mum'en ɗee nganaa deweteeɗe.
27 So jokkii nii, yimɓe mbonnan golle meeɗen. Wanaa ɗum tan, yimɓe
ŋoottan teddinde rewrudu Artemis nduu duu, tooru men mawɗo mo hoɗuɓe
Asiya e aduna oo fuu ndewata oo.
28 Nde ɓe nani ɗiin haalaaji ndee, ɓe mettaa sanne, hedde eɓe ngulla, eɓe
mbiya:
—Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo! Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo!
29 Ngalluure ndee fuu jiiɓii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Ɓe
ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankooɓe, yaaduɓe Pool ɓee.
30 Pool ana yiɗi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaaɓe ɓee kaɗi mo
ɗum.
31 Yoga e hooreeɓe leydi Asiya, yiɓɓe makko, neli e makko ana ndaarda mo
pati o naata boowal too.
32 E oon wakkati, jamaa oo ana jiiɓii sanne. Ɓee ana ngullana ɗum ɗoo,
ɓee too ana ngullana ɗum gaa. Ko ɓuri heewde e yimɓe ɓee anndaa fay ko
hawrintini ɗum'en.
33 Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteeɗo Aleksandere mo
Yahuudiyankooɓe ɓee ngaɗi kaaloowo muuɗum'en oo. Aleksandere huncani
ɓe junngo faa jinngana yimɓe muuɗum ɓee.
34 Kaa nde ɓe anndinnoo o Yahuudiyanke ndee, ɓe fuu eɓe ngulla ko
waarata e leeruuji ɗiɗi, eɓe mbiya:
—Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo!
35 Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:
—Onon Efeesunkooɓe, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni
hayboore rewrudu Artemis deweteeɗo mawɗo oo, kaŋum e natal muuɗum
iwrungal dow kammu ngal?
36 Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude ɗum, oɗon kaani jippinde
hakkillaaji mooɗon pati ngolliron fay huunde e heŋaare.
37 Worɓe ɓe ngaddu-ɗon ɓee, nganaa wujjooɓe kulle rewrudu, nganaa
yennooɓe deweteeɗo meeɗen oo.
38 So tawii Demeteriyus e gollooɓe wonduɓe e muuɗum ɓee won mo
njiɗi wullanaade, ŋalaaɗe careteeɗe ana ndarnaa, kaanankooɓe sarooɓe ana
ngoodi, yo ɓe noddondir!
39 Kaa so tawii won goɗɗum ko ndaartaton, to deental saahiiɓe ɗum
saroytee.
40 Eɗen mbaawi felireede murtere waɗunde hannde ndee, sabi fitina
baaɗo nii walaa fay daliili gooto.
41 Caggal ɗii haalaaji, o firriti jamaa oo.

20

No Pool dawiri yaade leyɗe Makedoniya e Yuunan

1 Nde fitina oo yawti ndee, Pool mooɓti taalibaaɓe ɓee, waajii ɗum'en.
Caggal ɗum, waynii ɗum'en, feewi Makedoniya.
2 O seeki ndiin leydi, omo waajoo yimɓe ɓee haalaaji keewɗi. Caggal ɗum,
o yehi Yuunan.
3 O waɗi ton lebbi tati. O lanndinii faa o naata laana faade Siriya.
Kaa caggal nde Yahuudiyankooɓe ndawridi faa njammboo mo, o anniyii
wirfitoraade laawol Makedoniya.
4 Ɓee ɗoo ɗowtunoo mo: Sopater ɓii Pirrus jeyaaɗo Bereya, e Aristarka e
Sekundus jeyaaɓe Tesaloniiki, e Gayus jeyaaɗo Derbe e Timote e Tikikus e
Torofim jeyaaɓe leydi Asiya.
5 Ɓeen ardii min, ndoomoyi min Torowas.
6 Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru yuufinaaka. E
ley balɗe joy min kewtii ɓe Torowas, min ngadi ɗon yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

7 Ɲannde aranndeere e yontere, tawi miɗen mooɓtii faa min taya buuru.*
Pool ana waajoo yimɓe ɓee, nde wonnoo omo anniyii wittude janngo mum.
O jokki e waaju oo faa hejjere jemma.
8 Lampaaji keewɗi ana ngonnoo e ley suudu dowuuru ndu min mooɓtinoo
e muuɗum nduu.
9 Suka jokolle biyeteeɗo Ewtikus ana jooɗii dow falanteere. Ko Pool juutini
waaju muuɗum oo koo, Ewtikus ɗaanii ɗoyngol teddungol. O saami iwde e
falanteere sooro tataɓo ngoo. Nde ɓe ɓamti mo ndee, tawi o maayii.
10 Kaa Pool jippii, hippii e makko, ɓami mo e juuɗe muuɗum, wii:
—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!
11 Nii Pool ŋabbiti, tayi buuru, ɲaami. Caggal ɗum, o jokki waaju makko faa
weenndoogo, o witti.
12 Suka jokolle oo naɓtaa ana wuuri. Ɗum ɓuuɓini ɓerɗe maɓɓe sanne.

No Pool waynorii hooreeɓe goondinɓe wonɓe Efeesu

13 Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos ɗo min kaani
naatinde Pool, sabi o anniyiiɗo yaarude ton koyɗe.
14 Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana, min peewi
Mitilene.
15 Min iwi ɗon e laana, min njottoyii janngo mum yeeso ruunde Kiyos.
Faɓɓi-janngo mum min yaɓɓorii bannge ruunde Samos, faɓɓiti-janngo mum
min njottii Miletus.
16 Pool fellisii yaɓɓoraade Efeesu, sabi o yiɗaa neeptude e leydi Asiya ndii,
omo heɲoo yottaade Urusaliima ɲannde iidi Pantekot so tawii ana laatoo.
17 Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooreeɓe deental goondinɓe
Efeesu ɓee.
18 Nde ɓe ngari ndee, o wii ɓe:
—Oɗon anndi no ngorru-mi e mooɗon gila ɲannde koyngal am adii
naatude e leydi Asiya ndii faa hannde.
19 Mi golliranii Joomiraaɗo leyɗinkinaare fuu, kaɲum e gondi keewɗi e
torraaji Yahuudiyankooɓe kewtiiɗi kam ɗii.
20 Oɗon anndi mi suuɗaali on huunde fuu ko nafata on, mi waajike on, mi
jannginii on hakkunde yimɓe kaɲum e ley galleeji mooɗon.

---

* **20:7** ***Tayude buuru*** ana firrita rewirde Laamɗo hiraande seniinde.

21 Mi tinndinii Yahuudiyankooɓe e Yunaninkooɓe fuu tuubana Laamɗo,
ngoondina Joomiraaɗo meeɗen Iisaa.
22 Jooni, miɗo nii jokki e Ruuhu Ceniiɗo, miɗo yaha Urusaliima, mi anndaa
ko hewtoytoo kam ton,
23 so wanaa ko Ruuhu Ceniiɗo oo hollata kam: ley geelle ɗee fuu ana wiya
kam geyyelle e torra ana ndoomi kam.
24 Kaa miin, mi jataaki nguurndam am e maayde am fuu so mi heɓii
yottinirde golle mo Iisaa Joomiraaɗo halfini kam oo seyo. Oon golle woni
seettaade Kabaaru Lobbo haala hinnee Laamɗo.
25 Jooni, miɗo anndi on njiitataa kam kasen, onon ɓe ngondunoo-mi so
miɗo waajoo ɗum'en haala Laamu Laamɗo oo ɓee.
26 Ɗum waɗi so miɗo seettanoo on hannde ɗum ɗoo: so tawii gooto e
mooɗon halkiima, wanaa sabaabu am.
27 Sabi mi waajike on anniyaaji Laamɗo fuu, mi suuɗaali on fay huunde.
28 Ndeenee ko'e mooɗon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniiɗo oo ɗaldi on
ndee, laato-ɗon duroo ɓe deental goondinɓe Laamɗo ngal, sabi yiiyam makko
o soottitorii ngal.
29 Miin, miɗo anndi caggal am yimɓe bonɓe cooroto e ley mooɗon hono no
pobbi nii, kasen duu ɗi njokkan e sewre ndee.
30 Fay e ley mooɗon daɲan worɓe immiiɓe ana mbaajoo waajuuji peneeji
faa pooɗa taalibaaɓe ɓee njokka caggal muuɗum'en.
31 Ɗum nee, njeertee! Miccito-ɗon duuɓi tati, jemma e ɲalooma, mi ŋoottaali
waajoraade gooto e mooɗon fuu gondi.
32 Jooni, mi halfinii on Laamɗo, kaɲum e konngol hinnee muuɗum baawn-
gol naɓude on yeeso e ley goonɗinal, hokka on ko resani sennaaɓe ɓee fuu.
33 Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaalisi, wanaa kaŋŋe,
wanaa kaddule.
34 Onon e ko'e mooɗon, oɗon anndi juuɗe am ɗee kumti haajuuji am e
haajuuji wonduɓe am.
35 Mi hollii on e kabaaruuji ɗii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'uɓe
tawa oɗon miccitoo ɗii ɗoo haalaaji ɗi Joomiraaɗo men Iisaa haali kaɲum e
hoore muuɗum: «Hokkude ɓuri mbelko'aaku diina hokkoreede.»
36 Nde Pool tilinoo haalde ɗum ndee, kaɲum e maɓɓe fuu ɓe ndiccii, ɓe
nduwii.
37 Ɓe fuu ɓe mboyi bojji mawɗi, ɓe kippii e Pool, ɓe caɓɓindii ɗum.
38 Ko ɓeydi suŋlinde ɓe ko o wii ɓe njiitataa mo kasen koo. Caggal ɗum, ɓe
liwndii mo faa to laana too.

21

No Pool ŋabbitiri Urusaliima

1 Nde min ceerti e maɓɓe ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde
Kos. Janngo mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi ɗon, min peewi
ngeenndi Patara.
2 Min keɓi laana lummboowa yaade Finikiya, min naati hen, min ɓettii.
3 Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus bannge amen nano, min
peewi Siriya, min njottoyii Tirus.
Ɗon laana kaa jippinta kaaki muuɗum.
4 Min tawi ɗon taalibaaɓe, min ngoni ɗon balɗe jeɗɗi. Eɓe mbiira Pool ley
Ruuhu Ceniiɗo pati ŋabbita Urusaliima.

5 Nde yontere ndee hiɓɓunoo ndee, min mbitti. Ɓe fuu ɓe liwndii min faa
min njalti ngeenndi ndii, kamɓe e rewɓe e sukaaɓe. Min ndiccii dow fonngo
maayo geeci, min nduwii.
6 Nde min mbaynondirnoo ndee, minen min naati laana, kamɓe ɓe mbir-
fitii cuuɗi maɓɓe.
7 Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Potolemayis. Min njowti
sakiraaɓe, min ɲallani ɓe, min mbaali.
8 Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa
baajotoodo Kabaaru Lobbo oo, min njippanii ɗum. Kanko omo jeyaa e
njeɗɗon suɓaaɓe Urusaliima ɓee.*
9 Omo jogii ɓiɓɓe rewɓe nayon ɓe ɓamaaka, haaltooɓe ko Laamɗo loowi e
mum'en koo.
10 Nde min paɓɓunoo ɗon ndee, gorko loowaaɗo konngol Laamɗo
biyeteeɗo Agabus iwri Yahuudiya.
11 O wari e amen, o ɓami kumorgol Pool, o haɓɓi juuɗe makko e koyɗe
makko, o wii:
—Ruuhu Ceniiɗo wii: nii Yahuudiyankooɓe wonɓe Urusaliima ɓee kaɓɓirta
jeyɗo ngol kumorgol oo, ngaɗa ɗum e juuɗe heeferɓe.
12 Nde min nani ɗum ndee, minen e jeyaaɓe ɗon ɓee fuu, min ndaardi Pool
pati ŋabba Urusaliima.
13 Pool jaabii, wii:
—Koɗum waɗi so oɗon mboya, oɗon taya ɓernde am? Miin, miɗo lannd-
inanii ko wanaa haɓɓeede tan, miɗo lanndinanii fay maayde Urusaliima
saabe innde Iisaa Joomiraaɗo oo.
14 Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:
—Yo muuyɗe Joomiraaɗo laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

15 Caggal ɗeen balɗe, min lanndinii, min ŋabbiti Urusaliima.
16 Yoga e taalibaaɓe Kaysariyankooɓe njaadi e amen, naɓi min galle gorko
biyeteeɗo Manason, jeyaaɗo Kiprus, laatiiɗo taalibbo gila ko ɓooyi, yalla
miɗen jippanoo ɗum.
17 Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraaɓe ɓee njaɓɓorii min weltaare.
18 Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooreeɓe deental
goondinɓe ɓee fuu ana tawanoo ton.
19 Caggal ko o jowti ɓe koo, o haalani ɓe huunde fuu ko Laamɗo waɗani
yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe saabe golle makko.
20 Nde ɓe nani ɗum ndee, ɓe njetti Laamɗo. Ɓe mbii Pool:
—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankooɓe njii-ɗaa ko ngoondini, haya
faa hannde eɓe tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo.
21 Ɓe kaalanaama aɗa janngina Yahuudiyankooɓe wonɓe hakkunde leɲi
goddi njoppa Sariya Muusaa, mbii-ɗaa pati taada sukaaɓe muuɗum'en kasen,
pati njokka neesuuji ɗii kasen.
22 Ndennoo, hono ngaɗaten? Sabi min tayorii ɓe nanan a warii.
23 Waɗu ko min kaalante koo. Miɗen njogii ɗoo worɓe nayon ɓamanɓe
Laamɗo fodoore.
24 Naɓu ɓe cennidaa hoore maa e maɓɓe, njoɓaa ko ɓe kaani yoɓude koo,
yalla eɓe mbaawa laɓeede. Yimɓe fuu anndan ko haaletenoo e maa koo fuu
wanaa goonga, ɓe anndan kasen aan e hoore maa, aɗa jokki Sariya Muusaa.

* **21:8** Golle Nelaaɓe 6.1-6; 8.5

25 Goondinɓe iwɓe e leɲi goɗɗi ɓee, min mbinndii e mum'en ndeentoo e ko
hirsanaa tooruuji e yiiyam e jiibuɗi, kaŋum e jeenu.
26 Pool ɓami naɓi worɓe ɓee, yaadi e mum'en. Janngo mum, ɓe cennidaa.
O naati Suudu Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinooɓe sadaka ɲalaaɗe
sennugol ɗee kiɓɓii, faa gooto e maɓɓe fuu waɗanee sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

27 Nde balɗe jeɗɗi ɗee ɓadinoo hiɓɓude ndee, yoga e Yahuudiyankooɓe
leydi Asiya njii Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, ɓe njirkiti yimɓe ɓee
fuu, ɓe nanngi mo.
28 Eɓe ngulla, eɓe mbiya:
—Israa'iilankooɓe, paabee min! Oo woni gorko jannginoowo yimɓe e
ley nokkuuje ɗee fuu ana bekkisoo yimɓe leɲol meeɗen, ana bekkisoo
sariya meeɗen oo, ana bekkisoo nokku ceniiɗo oo. Jooni kaa, o waddii
fay Yunaninkooɓe e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O soɓinii oo nokku
ceniiɗo!
29 Walaa ko ɓe mbiiri non so wanaa ɓe njiino Torofim Efeesunke oo ana
wondi e Pool ley ngalluure ndee. Ɓe cikkiino Pool naanniino mo e ley Suudu
Dewal Mawndu nduu.
30 Jirkitagol ngol huuɓi ngalluure ndee. Yimɓe ana njaltira tatteeji ɗii fuu.
Ɓe nanngi Pool, ɓe ndaasi ɗum faa ɓe njaltini ɗum Suudu Dewal Mawndu
nduu, ɓe uddi dame ɗee oon wakkati fuu.
31 Nde ɓe tewti faa ɓe mbara Pool ndee, tawi hooreejo sordaasi'en oo
humpitike Urusaliima fuu ana darorii koyngal gootal.
32 Ɗon e ɗon, o ɓami sordaasi'en e mawɓe muuɗum'en, o dogani ɓe. Nde
yimɓe ɓee njii mo kanko e sordaasi'en ɓee ndee, ŋootti fiide Pool.
33 O ɓattii Pool, o yamiri Pool nanngee, o wii haɓɓiree calali ɗiɗi, o lamndii
kaŋum yo homo e koɗum waɗi?
34 Jamaa oo ana wulla. Ɓee ana ngulla geɗel, ɓee too ana ngulla gonngel.
Nde wonnoo jirkitaare ndee haɗii mo faamde, o yamiri Pool naɓee to
huɓeere too.
35 Nde Pool wari faa ŋabba kalikali huɓeere oo ndee, sordaasi'en ɓee
ndoondii mo saabe jirkitaare jamaa oo,
36 sabi yimɓe heewɓe ana njokki e makko ana ngulla, ana mbiya:
—War mo!

No Pool jaaborii Urusaliimankooɓe

37 Nde ɓe ngari faa ɓe naanna mo e damal huɓeere ngal ndee, Pool wii
hooreejo oo:
—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?
Oon wii mo:
—Ee? Aɗa waawi yunaninkoore naa?
38 Ndennoo wanaa aan woni Misiranke gaɗuɗo murtere ko ɓooyaali, wardi
e warooɓe ko'e ujunaaji nayon, naɓi ɗum'en ley ladde jeereende oo?
39 Pool jaabii, wii:
—Miin, mi Yahuudiyanke pinɗo Tarsus ley leydi Silisi, e ndee ngalluure
nde wanaa ɲooɓunde njeyaa-mi. Miɗo ɲaage nduŋano-ɗaa kam mi haalda
e yimɓe ɓee.
40 O duŋanii ɗum. Pool darii e dow ŋabbirde ndee, huncani yimɓe ɓee
junngo. Nde ɓe ndeyyininoo ndee, o haali e ibaraninkoore, o wii:

22

1 —Sakiraaɓe e baabiraaɓe, kettinee jooni faa mi fammina on mi waɗaali
ko boni.
2 Nde ɓe nani ibaraninkoore o haaldata e maɓɓe ndee, ɓe ndeyyinii teen. O
wii:
3 —Mi Yahuudiyanke pinɗo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa ɗo Urusaliima ɗoo
mawnu-mi. Gamaliyel wonnoo moobbo am. Kanko janngini kam sariya
njaatiraaɓe meeɗen oo faa paamu-mi. Miɗo jootunoo e Laamɗo hono no on
fuu ngorru-ɗon hannde nii.
4 Mi torrii jokkuɓe ngol ɗoo Laawol ɓee faa maayi. Mi nanngii worɓe e
rewɓe, mi uddii ɗum'en kasu.
5 Jottinoowo Sadaka Mawɗo e waalde Saahiiɓe ɓee fuu ana ceettanoo kam
kaŋum'en duu. Keɓu-mi e maɓɓe kasen talki faa mi holla sakiraaɓe maɓɓe
wonɓe Damas ɓee, njaa-mi haɓɓoyde jokkuɓe laawol Iisaa wonɓe ton ɓee, faa
mi wadda ɗum'en Urusaliima yalla ana caree.
6 Njaa-mi faa ɓadii-mi Damas, wakkati hakkunde naange, fooyre mawnde
iwi dow kammu, yaayni, filii kam.
7 Caamu-mi e leydi, nan-mi daande ana wiya kam: «Sool, Sool, ko saabii so
aɗa torra kam?»
8 Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, giɗo Laamɗo?» O wii kam: «Miin, Iisaa
Nasaraatunke mo torru-ɗaa oo.»
9 Wonduɓe e am ɓee njii fooyre ndee, kaa ɓe nanaali daande kaalduɗo e am
oo.
10 Nden, mbii-mi: «Joomiraaɗo, koɗum ngaɗan-mi?» Joomiraaɗo wii kam:
«Imma, yaa Damas, a haalante ton ko njamire-ɗaa ngaɗaa koo fuu.»
11 Wonduɓe e am ɓee ɗowi kam faa ley Damas, sabi fooyre ndee wumniino
kam no nde sattiri yaaynude.
12 Ananiyas yo gorko kulɗo Laamɗo, jokkuɗo Sariya Muusaa, mo Yahu-
udiyankooɓe hoɗuɓe ton fuu ceettii moyyo oo,
13 wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, sakiike, wumtu!» Ɗon e ɗon njii-
moo-mi.
14 O wii: «Laamɗo njaatiraaɓe meeɗen oo suɓike ma yalla aɗa annda sago
muuɗum, njiyaa Pooccitiiɗo oo, nanaa haala muuɗum.
15 Sabi aan seettantoo mo yeeso yimɓe fuu ko njii-ɗaa e ko nan-ɗaa.
16 Jooni, koɗum ndoomataa? Imma, loote-ɗaa lootogal batisima, njaafire-
ɗaa luutti maa e noddude innde Joomiraaɗo.»
17 Caggal mi wirfitike Urusaliima, miɗo rewa Laamɗo ley Suudu Dewal
Mawndu nduu, faa won ko yellitii e am,
18 nden njii-mi Joomiraaɗo, wii kam: «Heŋa law, yaltu Urusaliima, sabi ɓe
njaɓataa seedaaku mo ceettanto-ɗaa kam oo.»
19 Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraaɗo, eɓe anndi miɗo yahannoo ley cuuɗi
baajorɗi ɗii fuu, miɗo uddannoo miɗo fiyannoo goonɗinɓe ma ɓee.
20 Nde yiiyam Eciyen seede maa oo yuppetee ndee, miɗo darii, eɗum weli
kam ko o waraa koo, miin haybannoo kaddule warɓe mo ɓee.»
21 Joomiraaɗo jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woɗɗi to yimɓe ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe.»

No Pool wiiri yo Romanke

22 Eɓe kettinanii mo faa o haali ngol konngol. Nden ɓe ngulli, ɓe mbii:
—Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!
23 Eɓe ngulla, eɓe mbeeynaa saayaaji maɓɓe, eɓe immina colla.

24 Hooreejo oo yamiri Pool naɓee to ley huɓeere too, lamndoree piiɗe faa
ɓe annda ko saabii so jamaa oo ana wulla e makko hono nii.
25 Nde ɓe kaɓɓi mo faa ɓe piya mo ndee, o wii mawɗo gondo ɗon oo:
—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?
26 Nde mawɗo oo nani ɗum ndee, haalanoyi hooreejo oo, wii:
—Aɗa anndi ko kosu-ɗaa faa ngaɗaa naa? Gorko oo yo Romanke non!
27 Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii ɗum, wii:
—Haalanam, soobee fuu a Romanke naa?
Pool jaabii, wii:
—Kaŋum!
28 Hooreejo oo jaabii, wii:
—Miin, so wanaa njoɓu-mi kaalisi keewɗo nde keɓu-mi laataade Romanke.
Pool wii mo:
—Miin, mi finii mi tawii mi kaŋum.
29 Ɗon e ɗon anniyiiɓe fiide mo faa tilsina mo haaltude ɓee njalti. Hooreejo
oo huli, sabi anndii Pool yo Romanke, haɓɓiino ɗum.

No Pool naɓiraa yeeso waalde Saahiiɓe

30 Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yiɗunoo tayorde ko Yahu-
udiyankooɓe ɓee ngullanirii Pool, humti ɗum, yamiri hooreeɓe yottinooɓe
sadaka e waalde Saahiiɓe ndee fuu kawrita. Caggal ɗum, o waddi Pool, o
darni ɗum yeeso maɓɓe.

23

1 Pool yeewi waalde Saahiiɓe ɓee, wii:
—Sakiraaɓe, hakkille baaltiiɗo nguurdu-mi yeeso Joomiraaɗo gila pinu-mi
faa yottaade ŋalooma hannde oo.
2 Nii Ananiyas, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, yamiri darinooɓe bannge
makko ɓee piya mo e hunduko.
3 Nden, Pool wii mo:
—Laamɗo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A jooɗoto faa cariraa kam
Sariya Muusaa, ko njamir-ɗaa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.
4 Darinooɓe ɗon ɓee mbii Pool:
—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawɗo mo Laamɗo suɓii oo naa?
5 Pool jaabii, wii:
—Sakiraaɓe, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawɗo, sabi miɗo anndi ana
winndii: «Pati yennu hooreejo leŋol maa!»*
6 Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahiiɓe ɓee yo Saduki'en, yoga
mum'en yo Farisa'en, duki semmbe, wii:
—Sakiraaɓe, miin mi Farisanke, ɓii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital
maayɓe carirtee-mi.
7 Nde o haalnoo ɗum ndee, Farisa'en ɓee e Saduki'en ɓee njeddondiri,
deental ngal feccii.
8 Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhuuji
ngalaa, kaa Farisa'en ana ngoonɗini ɗum fuu.
9 Duko ngoo ɓeydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedanɓe Farisa'en
ɓee ndarii, immini duko manngo, ana mbiya:
—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa
malaa'ika haaldi e makko!

* **23:5** Pergu 22.27

10 Jeddi ɗii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. Ɗum
waɗi so o yamiri sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juuɗe yimɓe
ɓee, naɓta ɗum to huɓeere too.
11 Jemma jokkuɗo hen oo, Joomiraaɗo darii yeeso Pool, wii ɗum:
—Pati hul! No ceettanori-ɗaa kam ley Urusaliima nii, ana haani
ceettanoro-ɗaa kam non Roma duu.

No Yahuudiyankooɓe ngaɗiri gaddal faa mbara Pool

12 Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankooɓe ɓee ngaɗi gaddal, kunii
ɲaamataa njarataa gila ɗoo faa mbara Pool.
13 Wannooɓe ngal gaddal ɓee ana ɓuri capanɗe nayon gorko.
14 Ɓe njehi to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe, ɓe mbii:
—Min kunike hunoore fay huunde min ɲaamataa min njarataa gila ɗoo faa
min mbara Pool.
15 Jooni, onon e waalde Saahiiɓe ɓee, mbiyee hooreejo sordaasi'en oo
waddana on Pool, mbiyon oɗon njiɗi faamtindaade ko o haalannoo koo.
Minen, miɗen lanndinii faa min mbara mo gila mo yottaaki.
16 Baaɗii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to huɓeere too, naati,
humpiti Pool.
17 Pool noddi gooto e mawɓe sordaasi'en ɓee, wii ɗum:
—Naɓu oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yiɗi haalande ɗum.
18 Mawɗo sordaasi'en oo naɓi mo to hooreejo muuɗum too, wii ɗum:
—Nanngaaɗo biyeteeɗo Pool oo noddi kam, ɲaagii kam mi wadda oo suka
gorko to maa, sabi won ko oon yiɗi haalande ma.
19 Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:
—Koɗum kaalantaa kam?
20 O wii ɗum:
—Yahuudiyankooɓe kaaldii, kawrii, ndaardete janngo yalla aɗa waddana
ɗum'en Pool yeeso waalde Saahiiɓe ɓee, ɓe nanndinkinoo e yiɓɓe faamtin-
daade ko o haalannoo koo.
21 Pati njaɓanaa ɓe! Sabi ko ɓuri worɓe capanɗe nayon e maɓɓe ana
ɲugganii mo, kunike ɲaamataa njarataa so mbaraali mo. Ɓe lanndinike, eɓe
ndoomi yamiroore maa.
22 Hooreejo oo wii suka gorko oo:
—Pati haalan fay gooto a haalanii kam ɗum.
O yoppi ɗum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

23 Caggal ɗum, o noddi mawɓe sordaasi'en makko ɗiɗon, o wii ɗum'en:
—Mooɓtee worɓe teemeɗe ɗiɗon e waɗɗiiɓe pucci capanɗe njeɗɗon, kaɲum
e teemeɗe ɗiɗon jom'en gaawe. On fuu, lanndinee yaade Kaysariya wakkati
jeenaɓo jemma.
24 Kaɓɓee pucci faa naɓiron Pool e dow jam, to Filikus goforneer oo too.
25 Hooreejo oo winndi oo ɓataaki:

26 Miin, Kalawdiyus Lisiyas, miɗo jowte, aan Filikus goforneer tedduɗo oo.
27 Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankooɓe nanngunoo ɗum, an-
niyii warde ɗum. Nde kumpitinoo-mi o Romanke ndee, naatu-mi hen,
miin e fedde sordaasi'en ndee, mbiltu-moo-mi.
28 Nde wonnoo miɗo yiɗi faamde ko ɓe ngullanirii mo ndee, ngaddu-
moo-mi yeeso waalde Saahiiɓe maɓɓe.

29 Taw-mi banngal sariya maɓɓe tan ɓe ngullanirii mo, kaa ko o wullanaa
e muuɗum koo, waawaa waddande mo wareede naa uddeede.
30 Caggal ɗum, martu-mi kumpa Yahuudiyankooɓe ndawridii faa nan-
nga mo. Ɓum waɗi so neldu-maa-mi mo ɗon e ɗon, njamir-mi wullaniiɓe mo
ɓee duu njaha to maa.

31 Sordaasi'en ɓee ngaɗi ko njamiraa koo, ɓami Pool ley jemmaaku, naɓi
ɗum faa Antibatiris.
32 Janngo mum, sordaasi'en yaarannooɓe koyɗe ɓee mbirfitii to huɓeere
too, ɗaldi Pool waɗɗiiɓe pucci ɓee njottinoya ɗum.
33 Nde ɓeen njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo ɓataaki oo, kolli
ɗum Pool.
34 Nde kaananke oo janngi ɓataaki oo ndee, lamndii hoto o jeyaa. Nde o
nani Silisi Pool jeyaa ndee,
35 o wii ɗum:
—So wullaniiɓe ma ɓee ngarii, mi nanan haala maa.
O yamiri oon mooɓtoyee to suudu laamordu Hirudus too.

24

No Pool wulliranaa to Filikus

1 Balɗe joy caggal muuɗum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo yottii
Kaysariya ana wondi e yoga e mawɓe ɓee, kaŋum e dunkee sariyaRo-
mankooɓe biyeteeɗo Tartulus. Ɓe ngullanii Pool to goforneer oo.
2 Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuɗɗi wullanaade mo yeeso kaananke
oo, wii:
—Filikus kaananke tedduɗo, laamu maa waddanii min jam ɓooyɗo, kasen
ɲeeɲal maa waylitii leɲol ngol sanne.
3 Ɓum fuu saabe maa min keɓiri tatteeji fuu, min njettii ma sanne.
4 Mi yiɗaa joonnde ndee juuta, kaa miɗo ndaarde saabe moyyuki maa,
kettinano-ɗaa min seeɗa.
5 Min tawii oo ɗoo gorko yo bonɗo sanne, gaddoowo fitina hakkunde Yahu-
udiyankooɓe wonɓe e aduna oo ɓee fuu. O hooreejo diina Nasaraatunkooɓe
oo.
6 O naatii e soɓinde Suudu Dewal Mawndu nduu, ɗum nee min nanngii mo.
[
7 *]
8 Aan e hoore maa, lamndo-ɗaa mo, paamaa ko min ngullanirii mo koo fuu.
9 Yahuudiyankooɓe tawdaaɓe e makko ɓee mbii non jaati worri.
10 Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:
—Miɗo anndi waɗii duuɓi aɗa sara ngol leɲol. Ɓum waɗi so miɗo seyoroo
liddi am ɗii.
11 Ɓuraa balɗe sappo e ɗiɗi ko ngar-mi Urusaliima faa mi rewa Laamɗo. So
a taykiima, aan e hoore maa, a tawan hono non worri.
12 Fay gooto tawaali kam miɗo hiitondira e neɗɗo naa miɗo jirkita jamaa,
wanaa e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa e ley cuuɗi baajorɗi, wanaa
e ley ngalluure ndee.
13 Ɓe mbaawaa tabintinde ko ɓe ngullanirii kam e muuɗum jooni koo.

---

* **24:7** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 7:*Miɗen njiɗi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hooreejo sordaasi'en oo ittirii mo e juuɗe amen semmbe, yamiri wullaniiɓe mo ɓee ngara yeeso maa.*

14 Kaa miɗo jaɓi yeeso maa: miɗo rewri Laamɗo njaatiraaɓe meeɗen oo
diina mo ɓe mbiyata diina peneejo oo. Miɗo goondiɗini ko winndaa e Tawreeta
Muusaa koo e ko winndaa e dewte annabaaɓe koo fuu.
15 Kasen duu miɗo fawi jikke am e Laamɗo mo ɓe pawi jikke maɓɓe e
muuɗum kamɓe duu oo, o wuurtinan fooccitiiɓe e ɓe pooccitaaki fuu.
16 Ɗum saabii so tiinnitii-mi yalla ana laatanoo kam hakkille baaltiiɗo
ɲannde fuu ko waldaa e feloore yeeso Laamɗo e yeeso yimɓe.
17 Caggal duuɓi keewɗi, ngartu-mi faa mi waɗana yimɓe am dokke, mi itta
sadakaaji.
18 E ley majjum ɓe tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu nduu caggal mi
sennaama, mi waldaa e jamaa, mi waldaa e dillere.
19 Yoga e Yahuudiyankooɓe leydi Asiya wonnooɓe ɗon, ɓeen kaannoo
warde wullanaade kam yeeso maa, so tawii won ko ɓe ngullantoo kam.
20 Naa ɓee ɗoo, kaŋum e hoore mum'en kaala boofi ɗi njii e am nde
ndarinoo-mi yeeso waalde Saahiiɓe ndee,
21 so wanaa konngol gootol ngol ndarii-mi so ngullu-mi, mbii-mi: «Saabe
immital maayɓe carirton kam hannde!»
22 Nde Filikus nannoo ɗum ndee, riiwti ɓe e dow no mo anndiri diina oo. O
wii:
—So Lisiyas hooreejo oo warii, mi saran haala mooɗon kaa.
23 O yamiri mawɗo sordaasi'en oo hayba Pool, waɗana ɗum mosolaa, pati
haɗa fay gooto e yiɓɓe muuɗum ɓee gollande ɗum naa warde e muuɗum.
24 Balɗe seeɗa caggal muuɗum, Filikus wardi e jom suudu muuɗum
Yahuudiyanke biyeteeɗo Durusilla. O neli Pool waddoyee, o nanii ana haala
haala goondiɗinal Iisaa Almasiihu.
25 Kaa nde Pool haalannoo haala fooccitaare e nantaare e sariya garoowo
ndee, Filikus huli, wii:
—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde keɓindii-mi fuu, mi nodditete.
26 O miilii Pool hokkan mo kaalisi. Ɗum saabii so omo nodda ɗum cili
keewɗi faa ɓe ngaajodoo.
27 Kaa nde ɗum heɓunoo duuɓi ɗiɗi ndee, Porsiyus Festus loomtii Filikus,
laatii kaananke. Nde wonnoo Filikus ana yiɗi seynude Yahuudiyankooɓe
ɓee, yoppi Pool e ley kasu oo.

25

No Pool ɲaagorii sariya mum naɓee to kaananke Roma

1 Balɗe tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi Kaysariya, yehi
Urusaliima.
2 Ɗon, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe Yahuudiyankooɓe ngari to
makko ngullitanii Pool. Ɓe ndaardi mo soobee
3 o hokka ɓe Pool, ɓe ngadda ɗum Urusaliima, sabi eɓe tewta no ɓe njanira
mo, ɓe mbara mo.
4 Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e hoore makko o
birfitotooɗo ton law.
5 O wii:
—Mawɓe mooɗon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo gorko oo so
tawii won ko waɗi.
6 Festus faɓɓidaali e maɓɓe ko ɓuri balɗe jetti naa sappo, caggal ɗum, o
regii o feewi Kaysariya. Janngo mum, o jooɗoyii to sarirde too, o yamiri Pool
waddee.

7 Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankooɓe iwɓe Urusaliima ɓee pilii ɗum,
kappi ɗum kuɗɗe bonɗe keewɗe, ɗe ngalaa daliili.
8 Pool jaabii, ana wiya:
—Mi meeɗaali tooɲude, wanaa sariya Yahuudiyankooɓe oo, wanaa Suudu
Dewal Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma mawɗo oo.
9 Nde wonnoo Festus ana yiɗi seynude Yahuudiyankooɓe ɓee, lamndii
Pool, wii:
—Aɗa jaɓa yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya ton kabaaru
maa oo naa?
10 Pool wii:
—E sarirde kaananke Roma mawɗo ngon-mi, ɗo kaan-mi sareede ɗoo. Mi
tooɲaali Yahuudiyankooɓe ɓee, no aan e hoore maa anndir-ɗaa ɗum nii.
11 So tawii miin tooɲi, mi waɗii ko foti warde kam, mi salataako wareede.
Kaa so fay huunde e ko ɓe kappi kam koo wanaa goonga, fay gooto waawaa
wattude kam e juuɗe maɓɓe. Sariya am ɓettinee, yaha to kaananke Roma
mawɗo oo.
12 Caggal nde Festus haaldi e howruuɓe muuɗum, jaabii, wii:
—Sariya maa ɓettinee to kaananke Roma mawɗo njiɗ-ɗaa, ɗum nee, a
ɓettinte yaade to kaananke Roma mawɗo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

13 Balɗe seeɗa caggal muuɗum, Agirippa kaananke oo e Barniki ngari
Kaysariya jowtude Festus.
14 Nde ɓe paɓɓunoo ɗon balɗe seeɗa ndee, Festus haalani kaananke oo
haala Pool, wii:
—Won gorko mo Filikus yoppi ɗoo e kasu.
15 Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe
Yahuudiyankooɓe kaalanii kam haala makko, ɲaagiima mi sara mo.
16 Njaabii-mi ɓe: Romankooɓe neesoraaki sarde neɗɗo tawee jooddaaki e
happuɓe ɗum ɓee, jaaboo ɗum'en.
17 Nde ɓe mooɓtinoo so ɓe ngari ɗoo ndee, miin nee, mi neemtinaali fay
huunde. Janngo mum, njooɗoyii-mi to sarirde too, njamir-mi gorko oo
waddee.
18 Nde wullaniiɓe mo ɓee ndarii bannge makko ndee, ngaddaali fay feloore
wootere e ko miilannoo-mi koo.
19 Ɓe ngaddi e makko haalaaji banngal diina maɓɓe, kaɲum e gooto
biyeteeɗo Iisaa maayɗo, mo Pool wiyata ana wuuri oo.
20 Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, ɗum waɗi so lamndi-moo-
mi yalla omo jaɓa saroyeede Urusaliima naa?
21 Kaa o ɲaagiima kabaaru makko wattee e juuɗe kaananke mawɗo oo,
ndennoo njamir-mi o haybee ɗoo faa mi heɓa neldude mo kaananke Roma
mawɗo oo.
22 Agirippa wii Festus:
—Miɗo yiɗi hettinaade oo gorko, miin e hoore am.
Festus wii:
—A hettinto mo janngo.
23 Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuukinaare mawnde, naati
e ley sarirdu nduu, kamɓe e hooreeɓe sordaasi'en ɓee e mawɓe ngalluure
ndee. Festus yamiri Pool waddee.
24 Festus wii:
—Agirippa kaananke e deental tawaaɓe ɗoo! On njii oo gorko. Yahu-
udiyankooɓe fuu ngullanike mo ga am ley Urusaliima e ɗoo fuu, eɓe ngulla
eɓe mbiya o haanaa yoppeede o wuura.

25 Miin e hoore am, mi tawii o waɗaali fay huunde ko haani warde mo. Kaa
nde wonnoo kanko e hoore makko o ɲaagiima sariya makko ɓettinee, naɓee
to kaananke Roma mawɗo oo, mi fellisii neldude mo ton.
26 Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e kaananke oo. Ɗum
waɗi so ndarnu-moo-mi yeeso mooɗon on fuu, faa ɗum teeŋa e maa, aan
Agirippa kaananke oo, yalla so en kettinike haala makko, miɗo heɓa ko mi
winnda.
27 Sabi ɗum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawɗo oo tawee ko
nanngiraa koo hollitaaka faa laaɓa.

26

1 Agirippa wii Pool:
—A hokkaama haala, haal haala maa.
Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:
2 —Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa hannde ko Yahu-
udiyankooɓe ngullanirii kam koo fuu.
3 Sabi aɗa anndi neesuuji Yahuudiyankooɓe e haalaaji muuɗum'en fuu.
Saabe majjum miɗo ɲaage, muŋaa, kettinano-ɗaa kam.
4 Yahuudiyankooɓe fuu ana anndi no nguurdu-mi gila mi cukalel tusukel.
Eɓe anndi no ngorrunoo-mi e ley suudu baaba am e ley Urusaliima fuu.
5 Eɓe anndi gila arannde, so ɓe njaɓii seettaade: miɗo jokki laawol diina
amen ɓurngol tiiɗude ngol, miɗo hiisodaa e Farisa'en.
6 Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow fodoore nde
Laamɗo waɗani njaatiraaɓe meeɗen ndee.
7 Leŋi meeɗen sappo e ɗiɗi ɗii ana pawi jikke muuɗum e tabital fodoore
ndee, ana ndewira soobee jemma e ɲalooma. Kaananke, saabe oo jikke
Yahuudiyankooɓe ngullanorii kam!
8 Ko saabii so onon Yahuudiyankooɓe miil-ɗon Laamɗo waawaa im-
mitinde maayɓe?
9 Miin e hoore am, e ɓettaade mi tayoriino miɗo haani bonnude innde Iisaa
Nasaraatunke oo, no laatorii fuu.
10 Ɗum woni ko ngaɗu-mi Urusaliima. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee
njarraninoo kam mi udda seniiɓe heewɓe e kasu. Nde ɓe caranoo ɓe
wareteeɓe ndee, miɗo yarrii ɗum.
11 Mi torrii ɓe cili keewɗi e cuuɗi baajorɗi ɗii fuu, mi tilsinii ɓe mbonkoo
Joomiraaɗo. Torra am e maɓɓe ana mawnunoo sanne faa miɗo tawoyannoo
ɓe ley geelle janane.
12 Hono non njaaru-mi Damas nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee njar-
ranii kam ndee.
13 Kaananke, miɗo e laawol wakkati hakkunde naange, njii-mi fooyre ana
iwa dow kammu ana filoo kam, miin e yaaduɓe e am ɓee fuu. Fooyre ndee
ana ɓuri naange jalbude.
14 Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam e ley
ibaraninkoore: «Sool, Sool, ko saabii so aɗa torra kam? So ndemoori wii
saloto ko nannguɗo ginol mum waɗata fuu, ɓeydan naawnaade.»
15 Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, giɗo Laamɗo?» Joomiraaɗo wii: «Miin,
Iisaa mo torru-ɗaa oo.
16 Imma dara, sabi mi ɓannganii ma mi suɓike ma faa ngollanaa kam,
ceedano-ɗaa kam ley ko njii-ɗaa koo e ko anniyii-mi ɓannginanoyde ma
caggal hannde.

17 Mi reenete e Yahuudiyankooɓe e yimɓe leɲi goɗɗi, ɓe nelan-maa-mi e
muuɗum jooni ɓee,
18 yalla aɗa feerta gite maɓɓe, ɓe iwa e nimre, ɓe ngarta e fooyre, ɓe iwa
e junngo Ibiliisa, ɓe ngarta e Laamɗo, ɓe keɓa yaafeede luutti, ɓe ndonida e
sennaaɓe ɓee saabe ko ɓe goondini kam koo.»
19 Kaananke Agirippa, ɗum waɗi so mi salaaki ɗowtanaade ko njii-mi, ko
iwrani kam dow kammu koo.
20 Ɓe miɗo adoo waajaade fuu yo yimɓe Damas e yimɓe Urusaliima e piilol
Yahuudiya fuu. Caggal ɗum, njokkin-mi hen yimɓe leɲi goɗɗi tuuba, ngarta
e Laamɗo, ngolla golleeji kollitooji ɓe tuubii.
21 Saabe ɗum Yahuudiyankooɓe nanngiri kam ley Suudu Dewal Mawndu
nduu, tewti warde kam.
22 Kaa faa hannde, Laamɗo ana reeni kam. Miɗo seettanoo tedduɓe e
lo'uɓe. Mi waajataako fay huunde so wanaa ko annabaaɓe e Sariya Muusaa
kaali waroyan koo:
23 Almasiihu torroto, adoo maayɓe immitaade. Caggal ɗum, o waajoto
fooyre, ko wanaa yimɓe meeɗen tan, o waajoto leɲi goɗɗi duu.
24 Nde Pool haalata ɗum ndee, Festus jahii jahaango manngo, wii:
—Pool, a haandii! Heewgol maa anndal ngol haandinii ma!
25 Pool jaabii, wii:
—Tedduɗo, mi haanɗaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji goonɗuɗi, jogiiɗi
maanaa.
26 Agirippa kaananke oo ana anndi kuɗɗe ɗee. Ɗum waɗi so miɗo hoolii
haalde ɗum yeeso makko. Sabi miɗo tayori fay huunde ɲooɓanaali mo hen,
sabi ɗum waɗaali e cuucuukka.
27 Kaananke! Aɗa goondini annabaaɓe naa? Miɗo anndi aɗa goondini!
28 Agirippa wii Pool:
—Seeɗa tan haɗete waɗude kam neɗɗo Iisaa.
29 Pool jaabii, wii:
—Yaawi taaɗi fuu, mi ɲaagoto Laamɗo faa aan e hettintooɓe kam jooni ɓee
fuu laato-ɗon ko ngon-mi koo, tawee ɓoggol e calali ngalaa e mon.
30 Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinooɓe e muuɗum'en ɓee
fuu immii.
31 Nde ɓe njalti suudu nduu ndee, eɓe mbiyondira:
—O waɗaali ko haani warde mo naa ko haani uddude mo kasu.
32 Agirippa wii Festus:
—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko ɓettinee naɓee
to kaananke Roma mawɗo oo.

27

No Pool neldiraa Roma

1 Nde yaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool e kasunkooɓe
woɓɓe ngaɗaa e junngo mawɗo sordaasi'en biyeteeɗo Yuliyus, jeyaaɗo e
fedde sordaasi'en kaananke Roma mawɗo oo.
2 Min naati laana geeci iwka Adaramatiya njahoowa so ana faŋa ley leydi
Asiya, min ndeerti. Miɗen ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke iwoowo
Tesaloniiki.
3 Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus waɗani Pool mosolaa, duŋanii
ɗum yaha to yiɓɓe mum yalla ana paaboroo ɗum ko hasindini e mum.
4 Nde min iwi ɗon ndee, min ɓattitii fonngo ruunde Kiprus, sabi e henndu
min peewtunoo.

5 Min lummbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii Mira
ley leydi Lisiya.
6 Ɗon, mawɗo sordaasi'en oo heɓani min laana iwka Aleksandiri ana fa'i
Italiya, naanni min hen.
7 Balɗe kuurɗe laana amen kaa waɗi ana yaara seese. Semmbe e doole min
njottorii daŋŋeere Kinidus. Nde wonnoo henndu nduu haɗii min yawtude
ndee, min lummbiri Salmone. Gila ɗon min takkii e fonngo ruunde Kereta.
8 Nde min yaɓɓorinoo ɗon semmbe e doole ndee, min ngari e nokku
biyeteeɗo Hoɗorde Lobbere nde woɗɗaa e ngeenndi Lasiya.
9 Nde wonnoo min paɓɓii sanne ndee, dawirde laana geeci hulɓiniima sabi
ɲannde hooreteende ɓettike, jaangol ngol duu fuɗɗii. Pool ana jeertina ɓe,
10 ana wiya:
—Sakiraaɓe, mi yii ngol ɗoo dawol yo keewoowol kunkooji e mursee,
wanaa laana kaa e kaaki ɗii tan, ana waawi laataade yonkiiji men duu.
11 Kaa mawɗo sordaasi'en oo, haala mawɗo laana oo kaɲum e joomiika
ɓuri hoolaade, diina ko Pool haali koo.
12 Daŋŋeere nde ɓe ngoni e muuɗum ndee, welaa dabbunde, ɗum waɗi so
ɓurɓe heewde e wonɓe e laana ɓee mbii ɓe njaha ɓe tewta yottaade Feniksa,
daŋŋeere Kereta fewtunde e soɓɓundu hiirnaange ɓaleeri e soɓɓundu hiir-
naange saahal, yalla eɓe ndabba ton.
13 Nde henndu iwrundu ɓaleeri fuɗɗi mooyde ndee, ɓe cikki ɓe mbaawan
yottinde faandaare maɓɓe ndee. Ɓe ŋabbini torooje ɗee, ɓe takkii e fonngo
Kereta, ɓe mbirfitii.
14 Kaa caggal ɗum seeɗa, henndu mawndu wiyeteendu henndu funnaange
saahal iwri to ruunde too, jippii.
15 Laana kaa hayti, min ndonki haɗude henndu nduu naɓude ka. Ɗum waɗi
so min acci ka doya.
16 Nde min ɓettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda ndee, duungel
ngel huuri min seeɗa e henndu, min cippiri ɗon e laanawel tusukel ngel, min
kewti ngel.
17 Nde ɓe ɓamtunoo ngel ndee, ɓe ɓami ɓoggi, ɓe cacci e laana mawka kaa.
Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e soɓɓundu Sirta koo, ɓe jippini wiir oo, ɓe njoppi
eka doya.
18 Henndu nduu wibbi semmbe. Ɗum waɗi so janngo mum ɓe puɗɗi
tippaade donngal laana kaa.
19 E ɲalooma tataɓo oo, ɓe mbedorii juuɗe maɓɓe kaaki laana ɗii.
20 Balɗe kuurɗe naange e koode fuu njiyataake. No henndu nduu foti
mawnude, min tayi jikke amen fuu e hisude.
21 Nde wonnoo yimɓe ɓee paɓɓii keɓaali ko ɲaama, Pool darii hakkunde
maɓɓe, wii:
—So on njaɓiino haala am on iwaalino Kereta, ɗii kunkooji e oo mursee
hewtataakono en.
22 Jooni, miɗo haalana on: ceyee, sabi fay gooto e mooɗon yonki muuɗum
mursataake, laana kaa tan mursetee.
23 Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamɗo mo ndewan-mi oo warii e am,
24 wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma mawɗo oo,
Laamɗo reenete aan e dawduɓe e maa ɓee fuu.»
25 Ndennoo, tiinnee, sabi miɗo hoolii ko Laamɗo haalani kam koo, hono
non jaati worrata,
26 kaa waajibi en njanoyan e ruunde.

27 E ley jemma sappo e nayaɓo oo, nde min ndoydata e geeci Adiriyatiki
ndee, wakkati hejjere jemma donnooɓe laana kaa ɓee cikki ɓadike fanndude.
28 Ɓe tippii ɓoggol kaɓɓaangol ko teddi, ɓe tawi luggeendi ndii yo hakke
darɗe noogay. Ɓe njehi yeeso seeɗa, ɓe tippii kasen, ɓe tawi luggeendi ndii
yo hakke darɗe sappo e joy.
29 Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e kaaye koo, ɓe njippini torooje nay caggal laana
kaa, eɓe ndoomi beetee.
30 Nde wonnoo donnooɓe laana kaa ɓee ana njiɗunoo soɓɓitaade, ɓe
njippini laanawel pamarel ngel e ndiyam, ɓe mbii eɓe ɲiɓoya torooje to yeeso
laana kaa too.
31 Pool wii mawɗo oo e sordaasi'en ɓee:
—So yimɓe ɓee keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndaɗataa.
32 Nden sordaasi'en ɓee tayi ɓoggi nanngunooɗi laanawel pamarel ngel ɗii,
njoppi ngel doyi.
33 Nde ɓadinoo weetude ndee, Pool ndaardi ɓe fuu ɓe ɲaama, wii:
—Hannde woni balɗe sappo e nay oɗon kettii on ɲaamaali fay huunde.
34 Ɗum waɗi so miɗo ndaarda on ɲaamon, yalla oɗon ndaɗa, sabi fay gooto
e mooɗon leeɓol hoore muuɗum solataa so saama.
35 Nde o haalnoo ɗum ndee, o ɓami buuru, o yetti Laamɗo yeeso maɓɓe ɓe
fuu, o helti, o fuɗɗi ɲaamde.
36 Nden ɓe fuu ɓe ceyii, kamɓe duu ɓe ɓami ɓe ɲaami.
37 Minen wonɓe ley laana kaa ɓee, min yimɓe teemeɗe ɗiɗon e capanɗe
njeɗɗon e njeegom.
38 Nde ɓe ɲaamnoo faa ɓe kaari ndee, ɓe ɓami caakuuji alkama gonɗi e
laana kaa ɗii, ɓe tippii ɗi ley geeci yalla eɗum hoyfina ka.
39 Nde weetunoo ndee, ɓe coynii leydi, kaa ɓe annditaali ndi. Ɓe njii
soɓɓundu e fonngo muuɗum. Ɓe kawri ɓe naɓan ton laana kaa so ɓe
mbaawii.
40 Ɓe tayi torooje ɗee, ɓe njoppi ɗe ley ndiyam ɗam, ɓe njorŋini ɓoggi
kummbeeje gurfirɗe ɗee. Caggal ɗum, ɓe piilti wiir oo, ɓe ŋabbini ɗum to
hoore laana too, yalla henndu nduu ana dunyira ka yeeso. Ɓe peewi fonngo
ngoo.
41 Ɓe porri e siwre, laana kaa higgi. Becce makka ɲiɓii e ley njaareendi ndii
faa ka ronki dillinaade, bempeeje keli laaci makka.
42 Sordaasi'en ɓee anniyii warde kasunkooɓe ɓee pati fay gooto e maɓɓe
yinoo so doga.
43 Kaa nde wonnoo mawɗo sordaasi'en oo ana yiɗi danndude Pool, haɗi
ɓe waɗude anniya maɓɓe oo, yamiri waawɓe yinaade ɓee adoo fiyaade e
ndiyam yeentoya,
44 heddiiɓe ɓee, yoga muuɗum'en nanngi bamuuje laana kaa, yoga nanngi
taye makka. Hono nii ɓe fuu ɓe njottorii njoorndi e jam.

28

1 Nde min ndaɗi ndee, min nani ruunde ndee Malta wiyetee.
2 Hoɗuɓe ɗon ɓee njaɓɓorii min caahu mawɗo. Nde wonnoo oon wakkati
kammu ana toɓa jaangol ana woodi, ɓe kuɓɓi yiite, ɓe njaɓɓii min faa min
yuwloo.
3 Pool mooɓi leɗɗe, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e majje mboddi,
ndi soppi junngo makko.
4 Nde hoɗuɓe ɗon ɓee njii mboddi ndii ana weelta e junngo Pool ndee,
mbiyondiri e ko'e muuɗum'en:

—Tayoral oo gorko yo bardo hoore, taweede o dadii to geeci too fuu, hakkeeji makko dii accataa mo wuura.
5 O ficci mboddi ndii e yiite ngee, dum torraali mo fay huunde.
6 Ɓe miili o ɓuutan naa o saama don e don o maaya. Kaa nde ɓe kettinoo faa ɓooyi ndee, ɓe njii dum torriraali mo fay huunde, hakkillaaji maɓɓe mbaylitii e makko, ɓe mbii o gooto e laamdo'en ɓee.
7 Publiyus, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muudum ana e sera nokkuure ndee. O jaɓɓiima min faa gasi, o jippini min, o saahii e amen, min ngadi to makko baldɗe tati.
8 Hawri baaba Publiyus ana lelii sellaa, jontaado, reedu muudum ana doga yiiyam. Pool yehi to makko, duwii, fawi juudɗe muudum e makko, sellini mo.
9 Nde dum wadunoo ndee, ɲawɓe wonɓe e ruunde ndee ɓee ngari, cellinaa.
10 Ɓe teddini min teddeengal manngal. Nde min njahata ndee, ɓe njooɓini min ko min kasindini e mum fuu.

No Pool dawiri iwde Malta yaade Roma

11 Caggal lebbi tati, min naati e laana iwka Aleksandiri, ndabbunooka e ruunde ndee kaa, min mbitti. Eka ɲeɲaa ɲeɲugol Tooruuji Puneeji.*
12 Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngadi don baldɗe tati.
13 Min naati don, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus. Janngo mum, henndu ɓaleeri wifi. E ley baldɗe didi min njottii Potiyoli.
14 Min tawi ton sakiraaɓe, ndaardi min paɓɓana dum'en yontere. Hono nii min njottorii Roma.
15 Nde wonnoo sakiraaɓe wonɓe Roma ɓee nanii garol amen, ngarii faa sakoro Abiya e nokku biyeteedo Jippule Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo ɓe ndee, yetti Laamdo, ɓeydorii cuusal.
16 Nde min njottii Roma ndee, Pool duŋanaa jippoo feere muudum, kaɲum e sordaasi kayboowo dum oo.

No Pool waajorii ley Roma

17 Baldɗe tati caggal muudum, Pool noddi mawɓe Yahuudiyankooɓe. Nde ɓe mooɓtinoo ndee, o wii ɓe:
—Sakiraaɓe! Mi wadaali fay huunde ko luuttondirta kam e yimɓe meeden ɓee naa aadaaji njaatiraaɓe meeden dii, kaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juudɗe Romankooɓe.
18 Nde ɓeen yeewi kabaaru am ndee, njidiino yoppude kam, sabi ɓe tawaali e am fay daliili gooto kaando warde kam.
19 Kaa kammari Yahuudiyankooɓe ɓee caliima mi yoppitee, dum waddani kam ɲaagaade sariya am ɓettinee naɓee to kaananke Roma mawdo oo, tawee mi happaali leɲol am ngol fay huunde.
20 Dum wadi so noddu-mi on yalla mido yiya on mi haalana on. Mido haɓɓorii dii calali saabe mo Israa'iilankooɓe pawi jikke e muudum oo.
21 Ɓe mbii mo:
—Min keɓaali ɓataaki iwdo Yahuudiya kaaloowo haala maa. Kasen duu fay gooto e sakiraaɓe ɓee waraali humpita min naa haala ko boni ko ngad-daa.
22 Kaa miden njidi kaalanaa min ko njii-daa e hakkille maa, sabi miden anndi diina mo njokku-daa oo ana luurraa ley nokkuuje dee fuu.
23 Ɓe cartanii mo nde ɓe ngartata. Ɲalaande ndee yottii, heewɓe ngari kawriti to jippunde makko too. Gila beetee kecco faa caggal kiraade

* **28:11** E oon jamaanu, summooɓe laanaaji mbii kanji ndeenata dum'en.

omo waajoo ɓe, omo fammina ɓe haala Laamu Laamɗo. Omo dallinoroo
Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe haala Iisaa.
24 Yoga e maɓɓe jaɓi ko o haali koo, yogaaɓe njaɓaali.
25 Nde ɓe caakotoo, tawi ɓe nganaa hawruɓe ndee, Pool ɓeydi hen konngol
gootol, wii:
—Ruuhu Ceniiɗo haalii goonga nde yottiniri haala annabi Esaaya, nde oon
wii njaatiraaɓe mooɗon:
26 «Yaa to ngol leɲol mbiyaa ɗum:
On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.
On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.
27 Sabi ngol leɲol ɓernde mum yoorii.
Ɓe cukkii noppi maɓɓe, ɓe mbumnii gite maɓɓe,
pati gite maɓɓe njiya, pati noppi maɓɓe nana,
pati hakkillaaji maɓɓe paama,
sako ɓe ngarta mi sellina ɓe.»†
28 Pool jokkini hen, wii:
—Anndee, kisindam Laamɗo neldaama ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe.
Kamɓe ɓe kettinto! [
29 ‡]
30 Pool waɗii duuɓi ɗiɗi kiɓɓi e ley suudu hasunoo nduu. Ɓon o silminannoo
warannooɓe yeewde mo ɓee fuu,
31 omo waajoo Laamu Laamɗo, omo jannginira cuusal kabaaru Iisaa
Almasiihu Joomiraaɗo oo, walaa kaɗuɗo mo.

† **28:27** Esaaya 6.9-10 ‡ **28:29** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 29:*Nde Pool haalnoo ɗii haalaaji ndee, Yahuudiyankooɓe ɓee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.*

Ɓataaki Pool faade e Romankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccuɗo Iisaa Almasiihu, mi
noddaaɗo faa mi laatoo nelaaɗo mum, mi cuɓaaɗo faa mi yottina Kabaaru
Laamɗo Lobbo oo.
2 Oon Kabaaru Lobbo, Laamɗo fodiriino mo gila arannde annabaaɓe mum
e ley Binndi ceniiɗi ɗii.
3 Kabaaru oo haala Ɓiyiiko haalata, iwɗo e Daawuuda banngal ɓii-
aadamaaku mum,
4 banngal Ruuhu Ceniiɗo oo holliraa mo Ɓii Laamɗo Jom Baawɗe ko o
immitii e maayde koo. Kanko woni Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu,
5 saabe makko keɓir-mi moyyere laataade nelaaɗo faa goondinɓe
ɗowtaniiɓe mo keɓee ley leɲi ɗii fuu, yalla innde makko ndee ana teddinee.
6 Onon wonɓe Roma ɓee duu, oɗon njeyaa e maɓɓe, onon ɓe Laamɗo noddi
faa kaɓɓo-ɗon e Iisaa Almasiihu ɓee.
7 Miɗo jowta on fuu, onon ɓe Laamɗo horsini, onon ɓe Laamɗo noddi faa
laato-ɗon seniiɓe. Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo
e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

No Pool yiɗiri yiide goondinɓe wonɓe Roma ɓee

8 Ko adii fuu, miɗo yetta Laamɗo e innde Iisaa Almasiihu saabe mooɗon on
fuu, sabi haala goondinal mon haalaama e aduna oo fuu.
9 Laamɗo mo ndewiran-mi ɓernde laaɓunde e ley ko njottinan-mi Kabaaru
Lobbo haala Ɓiyiiko oo koo, o seede miɗo miccitoo on wakkati fuu
10 e ley duwaawuuji am fuu. Miɗo ɲaagoo Laamɗo newnana kam laawol e
ley muuyɗe muuɗum no mi warda to mon.
11 Sabi miɗo yiɗi yiide on sanne, yalla ana daɲa ko njottin-mi on e dokkal
ngal Ruuhu hokkata ngal faa ɲiiɓina on.
12 Mi ɓeyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-ɗen e mum ngal ana hokka
en fuu semmbe.
13 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi anndon: cili kuurɗi ngaɗu-mi anniya mi waran to
mon, yalla ana daɲa ɓe keɓu-mi hakkunde mon no keɓir-mi yimɓe hakkunde
leɲi goɗɗi ɗii nii, kaa faa jooni mi heɓaali warde.
14 Waajibi mi yaha to yimɓe fuu, joodiiɓe e ferɓe, janngubе e ɓe njanngaali.
15 Ɗum saabanii kam yiɗude yottinde on, onon Romankooɓe ɓee duu
Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.

Haala baawɗe Kabaaru Lobbo oo

16 Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawɗe Laamɗo, omo waawi
hisinde goondinɗo mo fuu: Yahuudiyankooɓe tafon, caggal ɗum, leɲi goɗɗi
ɗii duu.
17 Sabi Kabaaru Lobbo oo ɓannginta no Laamɗo nanngirta neɗɗo pooc-
citiiɗo yeeso mum – goondinal tan waɗata ɗum, iwde e fuɗɗoode yaade e
timmoode, no Binndi ɗii mbiiri nii: «Pooccitiiɗo wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamɗo faade e yedduɓe

18 Tikkere Laamɗo ana ɓannga iwde dow kammu ana jippoo e yedduɓe e
ooɲiiɓe fuu ɓe ooɲaare mum'en ɗeɗɗata goonga oo ɓee,

* **1:17** Habaakuk 2.4

19 sabi ko neɗɗo waawi anndude e Laamɗo koo ana laaɓani ɓe, Laamɗo
jaati ɓannginanii ɓe ɗum.
20 Sabi gila Laamɗo tagi aduna oo faa hannde, golle mum ana ɓanngina sifa
mum mo yiyataake oo faa laaɓa, ɗum woni baawɗe makko faa abada ɗee e
allankaaku makko oo. Saabe ɗum, yedduɓe mo ɓee ngalaa daɗirgal fey.
21 Fay so taweede eɓe anndi Laamɗo, ɓe teddiniraali ɗum no foti ted-
dinireede nii, ɓe njettaali mo duu. Miilooji maɓɓe ɗii laatike ɓoli, fay ko ɓe
anndi seeɗa koo duu niɓɓii.
22 Eɓe njaara ɓe hakkilante'en, kaa ɓe kaanɗii.
23 Ɓe loomtinirii teddeengal Laamɗo duumiiɗo oo tooruuji nanndudi e
yimɓe maayooɓe e pooli e daabaaji ɗi koyɗe nay e ɓoggi leydi.
24 Saabe ɗum, Laamɗo ɗaldi ɓe e coɓe no yonkiiji maɓɓe ɗii njiɗiri nii faa ɓe
koyni terɗe maɓɓe, kamɓe e ko'e maɓɓe.
25 Ɓe loomtinirii Laamɗo goongaraajo oo fenaande, ɓe teddinii ko tagaa
ɓe ndewii ɗum, ɓe njoppii Taguɗo oo. Yo jettooje ngoodan mo faa abada!
Aamiina.
26 Saabe ɗum, Laamɗo ɗaldi ɓe e giɗaaɗe yonki maɓɓe kersiniiɗe. Rewɓe
maɓɓe ɓee njoppii lelɗe worɓe mum'en ɗee, ndeentii e rewɓe hono mum'en
faa woortondiri e no Laamɗo muuyrunoo ɗum nii.
27 Hono non worɓe ɓee duu njoppi waaldude e rewɓe faa ngatti
muuyondirde. Worɓe ana ngaɗondira ko hersinii. Ɓe njukkaama kamɓe e
ko'e maɓɓe jaati hakke majjere maɓɓe.
28 Saabe ko ɓe miijinoo anndude Laamɗo walaa ko nafata koo, Laamɗo
ɗaldi ɓe e majjere maɓɓe, faa ɓe ngaɗi ko neɗɗo haanaa waɗude.
29 Ɓe ooɲiiɓe, ɓe ɓaleeɓe yonki, eɓe keewi joote e comndam fuu, kaɲum e
haasidaaku e war-hoore e pooɗondiral e jammba e anniya bondo. Ɓe ɲo'ooɓe
yimɓe,
30 ɓe ɲiŋooɓe yimɓe, ɓe waɲuɓe Laamɗo, ɓe hoynooɓe yimɓe, ɓe mawnink-
iniiɓe, ɓe mantotooɓe, ɓe seeɓanɓe ko boni, ɓe murtirɓe saaraaɓe maɓɓe,
31 ɓe ngalaa hakkille, ɓe nganaa hoolniiɓe, ɓe yoorɓe ɓerɗe, ɓe ngalaa
yurmeende.
32 Fay so taweede eɓe anndi Laamɗo yamirii gaɗoowo hono ɗee kulle fuu
ana haandi e maayde, ɓe kaaɗataa e waɗude ɗe tan, eɓe njaɓani duu gaɗoowo
ɗe fuu.

2

Haala jukkungo Laamɗo

1 Ndennoo, aan peloowo woɓɓe oo, ko mbaaw-ɗaa laataade fuu a walaa
daɗirgal. Sabi so a felii woɓɓe tawi golle mooɗon yo gooto, a liɓii hoore maa.
2 Eɗen anndi Laamɗo ana sarira gollirooɓe hono ɗii golleeji ɓee ko waarata
e goonga oo.
3 Hey! Aan peloowo gollooɓe hono ɗii golleeji ɓee tawee hono non
ngollirtaa, tama aɗa sikki a daɗan sarri jukkungo Laamɗo ngoo?
4 Naa a jawɗo moyyuki Laamɗo mawki kii, kaɲum e muɲal mum e
sawraare mum? Tama a anndaa Laamɗo ana holle moyyuki mum yalla aɗa
tuuba?
5 Kaa ko a joorɗo ɓernde a caliiɗo tuubude koo, aɗa waddana hoore
maa tikkere Laamɗo ɲannde Laamɗo ɓannginta tikkere mum e sariya mum
pooccitiiɗo oo.
6 Sabi Laamɗo barjoto gooto fuu golle mum.

7 Tewtooɓe darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtirooɓe ɗum muɲal ley
golle lobbo ɓee keɓan nguurndam nduumiiɗam.
8 Kaa haasidi'en saliiɓe goonga so ana kaɓɓii e bonannda ɓee, jukkungo
naawngo keɓata.
9 Torra e wemmbere ngoodanii gaɗoowo ko boni fuu: Yahuudiyankooɓe
tafon, leɲi goɗɗi njokka hen.
10 Darja e teddeengal e jam ngoodanii gaɗoowo ko moyyi fuu, Yahu-
udiyankooɓe tafon, leɲi goɗɗi njokka hen.
11 Sabi Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.
12 Laamɗo jukkan luuttooɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, fay so ɓe anndaa
Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttooɓe so tawi ana anndi Sariya Muusaa oo,
carirte Sariya oo.
13 Neɗɗo nanngirtaake pooccitiiɗo yeeso Laamɗo e hettinaade Sariya tan,
jokkude Sariya oo waɗata so nanngiree pooccitiiɗo.
14 Ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee, kamɓe e waasude anndude Sariya
Muusaa oo fuu, so ɓe ngaɗirii no Sariya Muusaa oo wiiri nii, ɓe kollii eɓe
njogii sariya e ley hakkillaaji maɓɓe kamɓe e ko'e maɓɓe fay so ɓe ngalaa
Sariya Muusaa oo.
15 Ɓe kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e ɓerɗe maɓɓe.
Hakkillaaji maɓɓe ceediima ɗum, wakkatiiji eɓe anndi ley miilooji maɓɓe ɓe
ngaɗii ko boni, wakkatiiji eɓe anndi ɓe ngaɗii ko moyyi.
16 Ɗum woni ko ɓanngoyta ɲannde Laamɗo yamirta Iisaa Almasiihu sara
ko suuɗii ley ɓerɗe koo, sarira ɗum no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo
wiiri nii.

No Yahuudiyankooɓe ngorri e Sariya Muusaa

17 Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike
Laamɗo,
18 aɗa anndi sago Laamɗo, a jannginaaɗo Sariya Muusaa oo faa mbaaw-
ɗaa suɓaade ko moyyi,
19 a tayorii a ɗowoowo wumɓe, a fooyre wonɓe e nimre ɓee,
20 aɗa waajoo ɓe njanngaali ɓee, aɗa janngina sukaaɓe saabe ko njogi-ɗaa
anndal e goonga faa hiɓɓi e ley Sariya Muusaa oo koo –
21 aɗa tinndina woɓɓe, ndennoo a tinndintaa hoore maa naa? Aɗa waajoo
pati wujjee, a wujjataa naa?
22 Aɗa wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Aɗa harmina tooruuji, a wujjataa
ley to ɗi ndewetee too naa?
23 Aan mantortooɗo Sariya Muusaa oo, a luuttataa mo koynaa innde
Laamɗo ndee naa?
24 Ɗum waɗi so Binndi ɗii mbii: «Onon ngaɗi so ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe
ɓee ana mbonkoo innde Laamɗo ndee.»*
25 Sabi taadagol ana waawi nafude ma so aɗa haybi Sariya Muusaa oo, kaa
so a yaaɓii Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii.
26 So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa ɗee, yalla waasude
taadaade makko hiisataake no o taadiiɗo nii naa?
27 Mo taadaaki kaybuɗo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttuɗo Sariya oo,
fay so a taadiiɗo anndude Binndi ɗii.
28 Sabi wanaa ko yiyetee koo waɗata neɗɗo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko
golletee e terɗe koo woni taadagol.

---

* **2:24** Esaaya 52.5

29 Ko yiyataake koo waɗata neɗɗo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley
ɓernde neɗɗo tawetee. E Ruuhu oo ɗum fawii, wanaa e binndi ɗii. Neɗɗo
baaɗo non, wanaa yimɓe njettata ɗum, Laamɗo yettata ɗum.

3

1 Ndennoo, koɗum Yahuudiyanke ɓurdi leɲi goɗɗi ɗii? Koɗum woni nafaa
taadagol?
2 Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliiji ɗii fuu. Ko adii fuu, Yahu-
udiyankooɓe kalfinaa konngol Laamɗo ngol.
3 Kaa so yoga maɓɓe nganaa hoolniiɓe, ɗum ana waawi bonnude ko
Laamɗo yo koolniiɗo koo naa?
4 Waawaa! Fay so yimɓe fuu yo fenooɓe, Laamɗo kaa yo goongirante. Sabi
nii winndorii:
«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,
so a sardaama a liɓan.»*
5 Ɗoo miɗo haalda no yimɓe nii: so ooɲaare men ana ɓeyda ɓannginde
fooccitaare Laamɗo ndee, ɗum ana waɗa so mbiyen Laamɗo yo ooɲiiɗo so
jippinii e men tikkere mum naa?
6 Fes! Sabi so Laamɗo yo ooɲiiɗo, hono o sarirta aduna oo?
7 So tawii fenaande am ana ɓeyda ɓannginde goonga Laamɗo oo eɗum
teddina mo, saabe koɗum carirtee-mi mi luuttoowo?
8 Won ɲo'ooɓe en wiyooɓe eɗen mbiya: «Ngaɗen ko boni yalla ko moyyi ana
funta hen.» Ɓeen yimɓe, jukkungo mum'en ana foti e golleeji mum'en.

No yimɓe fuu ndonkiri laataade fooccitiiɓe

9 Ndennoo, enen Yahuudiyankooɓe ɓee, eɗen ɓuri heddiiɓe ɓee naa? En
ɓuraa. Sabi mi hollii Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke fuu e ley
luutti ngoni,
10 no Binndi ɗii mbiiri nii:
«Walaa fuu pooccitiiɗo, fay gooto,
11 fay gooto walaa faamu,
fay gooto tewtataa Laamɗo.
12 Yimɓe fuu yo majjuɓe, fuu yo bonɓe,
walaa fuu gaɗoowo ko moyyi, fay gooto.»†
13 «Kunduɗe maɓɓe ana mba'i no janaale udditiiɗe nii,
ɗemɗe maɓɓe ana mbowla pene bonɗe.
Toni maɓɓe ana caawi tooke posoke.»‡
14 «Haala maɓɓe fuu yo kuddi e konngi mettuɗi.»§
15 «Koyɗe maɓɓe ana njaawani yuppude ɣiiɣam,
16 bonannda e kunkoo ana jokki e maɓɓe to ɓe njahata fuu,
17 ɓe anndaa laawol jam.»*
18 «Kulol Laamɗo walaa e ɓerɗe maɓɓe fey.»†
19 Eɗen anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, wonɓe e ley mum
ɓee haaldi, yalla kunduɗe fuu ana muɓɓoo, yimɓe aduna fuu paama potii e
jukkungo Laamɗo.

---

* **3:4** Jabuura 51.6 † **3:12** Jabuura 14.1-3; 53.2-4 ‡ **3:13** Jabuura 5.10 § **3:14** Jabuura 10.7
* **3:17** Esaaya 59.7-8 † **3:18** Jabuura 36.2

20 Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiiɗo yeeso Laamɗo saabe haybude
mum Sariya Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya Muusaa oo waawi so wanaa
anndinde yimɓe ko woni luuttal.

No yimɓe laatortoo fooccitiiɓe yeeso Laamɗo

21 Kaa jooni Laamɗo ɓannginii no nanngirta yimɓe fooccitiiɓe ko wanaa
haybude mum'en Sariya Muusaa – no Sariya oo e dewte annabaaɓe ɗee
ceedorii nii:
22 o nanngiran goondiinɓe ɓee fuu fooccitiiɓe saabe goondinal mum'en Iisaa
Almasiihu. Sabi walaa ko ɓurdini yimɓe:
23 yimɓe fuu luuttii, ngalaa ngeɗu e annoora Laamɗo.
24 Kaa Laamɗo nanngirii ɓe fooccitiiɓe meere meere kammari hinnee
mum. O waɗii ɗum saabe Iisaa Almasiihu coottitiiɗo ɓe oo.
25 Oon Laamɗo fodi hokkitirde yonki mum faa yaafoo luutti goondiinɓe
ɗum, saabe yiiyam mum ɗam. Hono non Laamɗo holliri fooccitaare mum,
fay so jukkaalino luuttooɓe arannde
26 saabe muŋal mum. O waɗirii ɗum faa o ɓanngina fooccitaare makko
wakkati mo ngon-ɗen e mum oo, yalla omo holla o pooccitiiɗo, kasen neɗɗo
fuu goondiinɗo Iisaa, o nanngiran ɗum pooccitiiɗo.
27 Ndennoo, koɗum fuu woni daliili wasu mo neɗɗo heddorii? Fay gooto!
Haybude Sariya Muusaa oo saabii ɗum naa? Wanaa! Goondinal tan saabii
ɗum!
28 Sabi miɗen anndi neɗɗo goondinal mum nanngirtee pooccitiiɗo, wanaa
saabe haybugol mum Sariya Muusaa oo.
29 Naa Laamɗo yo Laamɗo Yahuudiyankooɓe tan? Wanaa kanko woni
Laamɗo leŋi goɗɗi ɗii duu naa? Kanko jaati woni Laamɗo leŋi goɗɗi ɗii duu,
30 sabi Laamɗo gooto woodi, nanngiroowo taadiiɓe ɓee fooccitiiɓe saabe
goondinal mum'en, ɓe taadaaki ɓee duu o nanngiran ɗum'en fooccitiiɓe
saabe goondinal mum'en.
31 Ndennoo, min ittirooɓe Sariya Muusaa oo goondinal naa? Fes! Min
ittaali mo, min tabintinɓe mo!

4

Haala goondinal Ibarahiima

1 Koɗum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo?
2 So tawiino nii mo laatike pooccitiiɗo saabe golleeji makko ɗii, nden omo
waawi mantaade. Kaa mo waawaa mantaade yeeso Laamɗo.
3 Sabi Binndi ɗii mbii: «Ibarahiima goondinii Laamɗo, Laamɗo jatorike mo
saabe majjum mo pooccitiiɗo.»*
4 Golloowo, njoɓdi mum jatortaake waɗaneede moyyere, ɗum tilsuɗum.
5 Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, pawoowo jikke oo
e goondinde Laamɗo baawɗo nanngirde yedduɓe fooccitiiɓe oo, kanko,
Laamɗo jatorto mo saabe goondinal makko ngal mo pooccitiiɗo.
6 Nii Daawuuda siforii mbelko'aaku neɗɗo mo Laamɗo jatorii pooccitiiɗo
tawi walaa golleeji lobbi:
7 «Ɓe boofi mum'en njaafaa,
ɓe luutti mum'en tosaa,
mbelii hoore.
8 Neɗɗo mo Joomiraaɗo hiisaaki luutti mum,
welii hoore.»†

* **4:3** Puɗɗooɗe 15.6 † **4:8** Jabuura 32.1-2

9 Tama taadiiɓe ɓee tan njey oon mbelko'aaku? Tama ɓe taadaaki ɓee
ngalaa hen? Tama wanaa saabe goondinal Laamɗo jatorii Ibarahiima yo
pooccitiiɗo?
10 Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngiraa pooccitiiɗo ndee?
O taadiiɗo naa o wanaa? O nanngiraama o pooccitiiɗo gila o taadaaki.
11 Taadagol makko duu yo maande holloore fooccitaare makko ndee saabe
goondinal o heɓiri gila o taadaaki. Hono non, o laatorii njaati goondinɓe ɓe
taadaaki ɓee fuu, yalla ɓeen duu ana njatoree yo fooccitiiɓe.
12 Kasen kanko woni baaba taadiiɓe ɓe kaaɗaali e taadagol tan, jokkuɓe
laawol makko, kanko baaba men Ibarahiima goondindo Laamɗo gila
taadaaki oo.

Haala ko Laamɗo fodani Ibarahiima

13 Laamɗo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna oo. Wanaa
kammari Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamɗo fodiri ɗum, o fodirii ɗum
kammari fooccitaare nde o hokkiri Ibarahiima saabe goondinal mum ndee.
14 Sabi so tawii jokkude Sariya ana heya neɗɗo faa hokkee ko fodaa koo,
goondinal laatike meere, fodoore ndee duu nafataa.
15 Sabi Sariya oo jukkungo Laamɗo waddata, kaa ɗo sariya walaa, boofi
duu ngalaa.
16 Ndennoo, fodoore Laamɗo ndee e goondinal fawii, yalla ende laatoo
moyyere makko, nde tabitana iwdi Ibarahiima fuu, wanaa jokkuɓe Sariya
ɓee tan, nde tabitana goondinirɓe no Ibarahiima goondiniri nii ɓee fuu.
Kanko woni njaati meeɗen en fuu
17 yeeso Laamɗo, no winndorii nii: «Mi waɗii ma baaba leɲi keewɗi.»‡
Ibarahiima goondinii Laamɗo guurtinoowo maayɓe, biyoowo ko woodaa yo
laato.
18 Ɗo Ibarahiima haannoo tayude jikke ɗoo, ɗon fawi jikke goondini, nii
laatorii baaba leɲi keewɗi no Laamɗo wiirunoo mo nii: «Hono nii iwdi maa
fotata.»§
19 Ibarahiima duuɓi mum ana mbaara e teemedere, kaa goondinal makko
lo'aali nde o yiinoo terɗe makko naywii, Saaratu jom suudu makko oo duu
naywii yawtii rimde.
20 O sikkitaaki fodoore Laamɗo ndee, ko laatii dee, goondinal makko ɓeydi
heɓude semmbe, mo teddini Laamɗo,
21 sabi o tayorii Laamɗo ana waawi tabintinde fodoore mum.
22 Saabe ɗum, «Laamɗo jatorii mo o pooccitiiɗo.»
23 Ko Binndi ɗii mbii «Laamɗo jatorii mo o pooccitiiɗo» koo, wanaa kam-
mari makko tan winndorii,
24 ana winndorii kammari meeɗen enen duu, enen warooɓe jatoreede en
fooccitiiɓe, goondinɓe Laamɗo guurtinɗo Joomiraaɗo men Iisaa e hakkunde
maayɓe oo,
25 oon bardaaɗo saabe luutti men, guurtiniraaɗo yalla eɗen nanngiree en
fooccitiiɓe.

5

Haala jam hakkunde men e Laamɗo

1 Nde wonnoo en nanngiraama fooccitiiɓe saabe goondinal, jam waɗii
hakkunde men e Laamɗo kammari Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

‡ **4:17** Puɗɗooɗe 17.5 § **4:18** Puɗɗooɗe 15.5

2 Kanko udditani en damal hinnee Laamɗo mo ngon-ɗen e mum jooni oo,
ɗum laatorike saabe goondinal men ngal. Eɗen ceyoroo jikke heɓude ngeɗu
e annoora Laamɗo.
3 Wanaa ɗum tan, eɗen ceyoroo torraaji men duu sabi eɗen anndi torraaji
ndimata muɲal,
4 muɲal ngal rima neɗɗaaku, neɗɗaaku oo rima jikke.
5 Jikke oo noo fuurataa, sabi Ruuhu Ceniiɗo mo ndokke-ɗen oo hebbinanii
en jilli Laamɗo ɗii.
6 Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu maayani en, enen
yedduɓe Laamɗo, e ley wakkati mo Laamɗo suɓii oo.
7 Ana tiidi neɗɗo jaɓa maayande goɗɗo fay so oon yo pooccitiiɗo, ana moyya
neɗɗo jaɓa maayande neɗɗo moyyo.
8 Kaa Laamɗo tabintinanii en jilli mum e men ko Almasiihu maayani en
gila en luuttooɓe koo.
9 Jooni ko nanngira-ɗen en fooccitiiɓe saabe yiiyam makko ɗam koo, tayoral
en ndaɗan e jukkungo Laamɗo ngoo saabe makko.
10 Sabi nde ngonno-ɗen en konnee'en Laamɗo ndee, Laamɗo rewrintinii
en e mum saabe maayde Ɓiyum oo ndee. Ko ndewrintina-ɗen e makko jooni
koo, tayoral en kisinirte saabe nguurndam Ɓiyiiko oo ɗam.
11 Kasen duu eɗen ceyoroo Laamɗo saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasi-
ihu, dewrintinɗo en e Laamɗo oo.

No Aadama nanditirta e Almasiihu garoynoodo oo

12 Jooni, saabe neɗɗo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti ɗii
ngaddi maayde. Non maayde ndee yottorii yimɓe fuu, sabi ɓe fuu ɓe luuttii.
13 Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so
sariya walaa, luutti kiisataake.
14 Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay ɓe
luuttiraali no Aadama luuttuɗo yamiroore Laamɗo ɓee nii duu maayan. Oon
Aadama ana nanndita e garoyoowo oo.
15 Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamɗo. Goonga,
yimɓe heewɓe maayii saabe luuttal neɗɗo gooto, kaa hinnee Laamɗo ɓuri fuu
mawnude, kaɲum e moyyere nde o waɗani yimɓe heewɓe saabe neɗɗo gooto
ndee, ɗum woni Iisaa Almasiihu.
16 Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamɗo waddata koo e ko
luuttal neɗɗo gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal neɗɗo gooto
jukkungo waddi, kaa moyyere Laamɗo mawnde caggal luutti keewɗi waɗi
faa yimɓe nanngiraa fooccitiiɓe.
17 Ko luuttal neɗɗo gooto (ɗum woni Aadama) waddani maayde laamaade
yimɓe koo, tayoral heɓooɓe hinnee Laamɗo keewɗo hokkaaɓe fooccitaare
ɓee, kaɲum'en laamoto ley nguurndam saabe neɗɗo gooto (ɗum woni Iisaa
Almasiihu).
18 Ndennoo, no luuttal neɗɗo gooto waddirani yimɓe fuu jukkungo nii,
hono non kasen golle pooccitiiɗo mo neɗɗo gooto golli waɗirta yimɓe fuu
nanngiree fooccitiiɓe hokka ɗum'en nguurndam.
19 No salaare neɗɗo gooto waɗiri yimɓe heewɓe luuttooɓe nii, hono non
ɗowtaare neɗɗo gooto duu waɗiroyta heewɓe nanngireede fooccitiiɓe.
20 Sariya Muusaa oo wardii faa luutti ɓeyda annditeede, kaa ɗo luutti
keewi fuu, ɗon hinnee Laamɗo ɓurata fuu heewde.
21 Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee
Laamɗo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa naɓa en to nguurn-
dam nduumiiɗam ɗam Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu hokkata en ɗam.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidinde e mum

1 Ndennoo, koɗum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla hinnee Laamɗo
oo ana ɓeydoo naa?
2 Ɗum waawaa laataade! En maayɓe banngal luutti, ɗum woni en ceertii e
majji. Ndennoo hono mbaawraten kasen wuurde e ley luutti?
3 Oɗon anndi lootogal men batisima kaɓɓungal en e Iisaa Almasiihu ngal
haɓɓii en e maayde mum duu.
4 Ndennoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en irdaama e makko,
yalla no Almasiihu wuurtiri e hakkunde maayɓe saabe baawɗe Baabiraaɗo
teddude ɗee nii, enen duu eɗen nguurda non nguurndam kesam.
5 E ley ɗum, no ndeentir-ɗen e makko maayde nanndunde e nde makko
ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital nanndungal e ngal makko
ngal.
6 Sabi eɗen anndi ko hiiɗɗi ko woni ley men koo tontidaama e makko dow
leggal bardugal, yalla terɗe men luuttooje ɗee ana kalkoo, tonngite-ɗen iwde
e tonngoode luuttal.
7 Sabi maayɗo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nanngiraama pooc-
citiiɗo.
8 Ko maaydu-ɗen e Almasiihu koo, eɗen koolii en nguurdan e makko duu,
9 sabi eɗen anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maayɓe koo, maayataa
kasen, maayde duu jaalataako mo kasen.
10 Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol gootol keyoowol
yimɓe jamaanuuji ɗii fuu. Jooni e nguurndam makko ɗam, Laamɗo o
wuurani.
11 Hono non, onon duu, laatee no maayɓe nii banngal luuttal, no wuuranɓe
Laamɗo nii e haɓɓagol mon e Iisaa Almasiihu ngol.
12 Ndennoo, pati accee luuttal jaaloo terɗe mon maayooje ɗee faa njokkon
giɗaaɗe majje.
13 Pati ndokkee calɗi mon ɗii luuttal, pati ngaɗon ɗi kaɓorɗe ooɲaare.
Ndokkee ko'e mon Laamɗo. Kammari on maaynooɓe, jooni kaa on wuurɓe,
ngaɗon calɗi mooɗon ɗii kaɓorɗe fooccitaare.
14 Luuttal jaalataako on kasen, sabi on ɲoottii taweede e ley Sariya oo, ko
ngon-ɗon e mum dee, e ley hinnee Laamɗo.

No yimɓe laatortoo gollooɓe ɗowtaniiɓe fooccitaare

15 Koɗum hen, ndennoo? En luuttan saabe e ley hinnee ngon-ɗen wanaa e
ley Sariya naa? Ɗum waawaa laataade!
16 Oɗon anndi so on ngaɗii ko'e mon e gollande neɗɗo faa ɗowtano-ɗon
ɗum, on laatiima maccuɓe mo ɗowtanto-ɗon oo. Ndennoo, naa on laatiima
maccuɓe luutti naɓooji on e maayde, naa on ɗowtaniima Laamɗo naɓoowo
on e fooccitaare.
17 Kaa jettooje ngoodanii Laamɗo! Arannde e tonngoode luuttal ngonno-
ɗon, kaa jooni oɗon nii ɗowtorii ɓerɗe laaɓuɗe laawol ngol njanngine-ɗon
ngol.
18 On tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollooɓe
ɗowtaniiɓe fooccitaare ndee.
19 Miɗo haalda ɗoo no yimɓe paamirta nii kammari on njaawaali faamde.
No ngaɗirno-ɗon calɗi mon ɗii e maral tuundi e ooɲaare faa ngollu-ɗon ko
boni nii, jooni ngaɗiron non calɗi mon ɗii e maral fooccitaare faa ngollon ko
senii.

20 Nde ngonno-ɗon e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki gollooɓe
ɗowtaniiɓe fooccitaare.
21 Koɗum keɓuno-ɗon e majjum? Fay huunde, so wanaa ko kersirton
hannde koo, sabi battane majjum yo maayde.
22 Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gol-
lanooɓe Laamɗo, oɗon nguura e senaare. Battane majjum yo nguurndam
nduumiiɗam.
23 Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde Laamɗo hokkata
ndee yo nguurndam nduumiiɗam e ley haɓɓagol men e Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu.

7

No yimɓe tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

1 Sakiraaɓe, miɗo haaldana on no yimɓe annduɓe Sariya Muusaa oo ɓee
nii. Oɗon anndi faa laaɓi paca neɗɗo e ley Sariya tawetee so nii ana heddii
wuurde.
2 Hono nii debbo ɓamaaɗo, sariya tonngi ɗum e gorum oo so nii gorko
oo ana wuuri. Kaa so gorko oo maayii, mo tonngitaama iwde e sariya
tonngunooɗo mo oo.
3 So goɗɗo ɓamii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo jeenoowo. Kaa
so goriiko oo maayii, sariya oo yoppitan mo, mo wiyataake jeenoowo so mo
ɓamondirii e gorko goɗɗo.
4 Sakiraaɓe am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa, on iwii e ley mum
kammari maayde Almasiihu ndee, on jeyaama e goɗɗo, ɗum woni Almasiihu
mo Laamɗo wuurtini e hakkunde maayɓe oo yalla eɗen ngolla ko welata
Laamɗo.
5 Wakkati nde ngonno-ɗen e hiini hoore men ndee, giɗaaɗe yonki bonɗe ɗe
Sariya Muusaa oo tekkini ɗee ana ngolla e terɗe men faa naɓa en to maayde.
6 Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya Muusaa, sabi en
maayii banngal Sariya tonngunooɗo en oo faa mbaawen gollande Laamɗo
ley nguurndam kesam tuugiiɗam e Ruuhu oo, tawee ɗam tuugaaki e Sariya
kiiɗɗo binndaaɗo oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

7 Ndennoo, koɗum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal naa? Wanaa!
Kaa noo, Sariya oo anndini kam ko woni luuttal. Sabi mi anndataano ko
woni tuuyo so Sariya oo wiyaalino: «Pati tuuye-ɗaa!»
8 Luuttal ngal tuugike kaɗaaɗi ɗii, waɗi e am sii tuuyooji fuu. Sabi so Sariya
walaa, luutti ɗii yo baatuɗi.
9 Arannde, nde mi anndaano Sariya oo ndee, miin, miɗo wuurnoo, kaa ko
kaɗaaɗi ɗii ngari koo, luuttal laattii guurngal,
10 miin, maay-mi. Jamirooje kaannooɗe waddande kam nguurndam ɗee,
laatii naɓooje kam to maayde.
11 Sabi luuttal ngal tuugike kaɗaaɗi ɗii, yoŋŋi kam, wardi kam ɗi.
12 Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniiɗo, jamirooje ɗee duu yo ceniiɗe yo
pooccitiiɗe yo moyyuɗe.
13 Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Waddanaali! Luuttal woni
ko waddani kam maayde. Hono nii ngal anndititirtee ngal luuttal jaati, sabi
ngal nawtorike ko moyyi faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje
ɗee luuttal ngal ɓanngii ngal luuttal yaɓɓitiingal.

No yimɓe njogoraaki semmbe haɓude e luutti

14 Ɛɗen anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniiɗo iwi. Kaa miin mi neɗɗo
lo'uɗo mo luutti njaalii.
15 Sabi mi faamaali ko ngaɗan-mi koo: ko njiɗu-mi waɗude koo, mi
waɗataa ɗum, kaa ko mbaɲu-mi koo, ɗum ngaɗan-mi.
16 So miɗo waɗa ko mi yiɗaa koo, ɗum ana holla mi jaɓii Sariya Muusaa oo
ana moyyi.
17 Joonnoo, wanaa miin waɗirta non, luuttal gonngal e am ngal waɗirta
non.
18 Miɗo anndi e ley am, ɗum woni e ley terɗe am, ko moyyi walaa e mum.
Yiɗude waɗude ko moyyi ana e am, kaa mi waawaa waɗude ɗum.
19 Mi waɗataa ko moyyi ko njiɗu-mi koo, ko boni ko mi yiɗaa koo ngaɗan-
mi.
20 Kaa so mi waɗii ko mi yiɗaa, wanaa miin gollirta non, luuttal gonngal e
am ngal gollirta non.
21 Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu miɗo yiɗi waɗude ko moyyi, kaa ko
boni koo huɓindii kam.
22 To ley hakkille am too, Sariya Laamɗo oo ana weli kam jaati,
23 kaa miɗo maata neesu bonɗo e ley terɗe am, ana haɓa e sariya gonɗo ley
hakkille am oo. Neesu bonɗo oo ana waɗa kam maccuɗo luuttal gonngal e
terɗe am ngal.
24 Hee miɗo yurminii! Homo waawi ittude kam e ɗee terɗe naɓooje kam to
maayde?
25 Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu!
Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamɗo, kaa e
terɗe am mi gollanoowo luuttal.

8

Haala nguurndam kaɓɓiiɗam e Ruuhu Laamɗo

1 Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e haɓɓiiɓe e Iisaa Almasiihu ɓee,
2 sabi baawɗe Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu ɗee
ittii en e baawɗe luuttal, kaɲum e maayde fuu.
3 Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terɗe men koo, ɗum
Laamɗo timmini. Faa o tosa luutti o neldi Ɓiyiiko jaati dow mbaadi nan-
ndundi e ndi ɓiɓɓe aadama luuttooɓe ndii. E mum o jukki luuttal golloowal
e ley terɗe men ngal.
4 Ɗum fuu yalla laaɓal ngal Sariya oo yamiri ngal ana hiɓɓa e meeɗen, enen
jokkuɓe Ruuhu ɓe njokkaali e giɗaaɗe yonki mum'en ɓee.
5 Haɓɓiiɓe e giɗaaɗe yonki ɓee, giɗaaɗe yonki miilata, kaa haɓɓiiɓe e Ruuhu
ɓee, ko Ruuhu jey koo miilata.
6 Miilde giɗaaɗe yonki mum tan, maayde waddanta neɗɗo, kaa noo, miilde
ko Ruuhu jey koo, nguurndam e jam waddanta neɗɗo.
7 Sabi miiloowo giɗaaɗe yonki mum tan yo gaɲo Laamɗo, sabi joomum
ɗowtantaako Sariya Laamɗo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati.
8 Haɓɓiiɓe e giɗaaɗe yonki ɓee mbaawaa welde Laamɗo.
9 Kaa onon, on kaɓɓataako e giɗaaɗe yonki so Ruuhu Laamɗo ana e mon, e
Ruuhu oo kaɓɓoto-ɗon. Neɗɗo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e
Almasiihu.
10 Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terɗe mon ɗee yo maayɗe
saabe luuttal ngal, yonkiiji mon ɗii kaa yo guurɗi kammari on nanngiraama
fooccitiiɓe.

11 Laamɗo guurtinɗo Iisaa Almasiihu e hakkunde maayɓe oo, so Ruuhu
mum ana e mon, kaɲum jaati hokkata terɗe mon maayooje ɗee nguurndam,
o hokkiran ɗum Ruuhu makko gonɗo e mon oo.
12 Jooni kaa, sakiraaɓe, so won ko tilsinte-ɗen, wanaa jokkude giɗaaɗe
yonki tilsinte-ɗen.
13 So on nguurdii no giɗaaɗe yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on
mbardii giɗaaɗe ɗee Ruuhu Laamɗo oo, on nguuran.
14 Ɓe Ruuhu Laamɗo oo ɗowata ɓee yo ɓiɓɓe Laamɗo.
15 Sabi Ruuhu mo Laamɗo hokki on oo waɗataa on maccuɓe faa wartira on
e kulol. Ko keɓu-ɗon dee, Ruuhu gaɗoowo on ɓiɓɓe Laamɗo. Kanko waɗata
en noddiren Laamɗo «Abba».
16 Ruuhu oo jaati, kaɲum e ɓerɗe men ɗee ana ceedoo en ɓiɓɓe Laamɗo.
17 So en ɓiɓɓe, en ronooɓe duu. So en ronooɓe ko Laamɗo fodi koo, en
rondooɓe e Almasiihu. So eɗen torridee e makko, en keɓidan e makko
teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

18 Miɗo anndi torraaji meeɗen hannde ɗii mbaawaa fonndeede e teddeen-
gal ngal Laamɗo ɓannginanta en janngo ngal.
19 Tagoore ndee fuu ana heppi ɲalaande nde Laamɗo ɓannginta teddeen-
gal ɓiɓɓe mum ndee.
20 Sabi tagoore ndee, baawɗe naɓooje nde e meere laamotoo nde. Wanaa e
sago mayre ɗum waɗaa, Laamɗo muuyrunoo ɗum non. Kaa jikke ana woodi,
21 sabi tagoore ndee tonngitete iwde e tonngoode ɲolgol, soottitee heɓa
ngeɗu e teddeengal ngal ɓiɓɓe Laamɗo ɓee keɓata ngal.
22 Sabi eɗen anndi, faa jooni tagoore ndee fuu ana uuma ana tampi e
naawalla ŋatawere.
23 Wanaa ɗum tan, enen heɓirɓe Ruuhu Laamɗo oo no dokkal Laamɗo
adiingal nii ɓee duu eɗen uuma, sabi eɗen keppi Laamɗo soottitaaki terɗe
men ɗee waɗa en ɓiɓɓe mum.
24 Sabi e ley jikke kisina-ɗen. Kaa jikke keɓaaɗo ŋoottii laataade jikke, sabi
neɗɗo fawataa jikke e ko heɓi.
25 Kaa so eɗen pawa jikke e ko en keɓaali tafon, en ndoomiran ɗum
sawraare.
26 Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu, sabi en anndaa
no kaan-ɗen waɗirde duwaawu nii. Kaa Ruuhu oo e hoore mum ɲaaganto
en Laamɗo, ɲaagoroo uumaali ɗi mbaawaa sifeede e haalaaji.
27 Laamɗo kumpitiiɗo ko woni ley ɓerɗe men oo duu ana anndi anniya
Ruuhu, sabi e sago makko Ruuhu oo ɲaagirantoo seniiɓe ɓee.
28 Eɗen anndi, yiɗuɓe Laamɗo noddiraaɓe anniya makko ɓee, Laamɗo ana
waɗa huunde fuu gollida faa laatanoo ɗum'en ko moyyi.
29 Sabi ɓe Laamɗo anndi gila tagaaka ɓee, o hoddiranii ɗum'en nanndude
e Ɓiyiiko oo, yalla Ɓiɗɗo oo ana laatoo hammadiijo sakiraaɓe heewɓe.
30 Kasen duu ɓe o hoddirani ɓee, o noddii ɗum'en, ɓe o noddi ɓee, o
nanngirii ɗum'en fooccitiiɓe, ɓe o nanngiri fooccitiiɓe ɓee, o hokkii ɗum'en
ngeɗu mum'en e teddeengal makko.

Haala jilli Almasiihu

31 Caggal ɗum fuu, koɗum mbiyaten? So Laamɗo ana wondi e men, homo
waawi honude en?

32 Kanko, fay Ɓiyiiko oo e hoore mum mo haɗaali en, o hokkitirii ɗum
kammari men en fuu. Fay huunde haɗataa mo hokkude en ko moyyi fuu,
o hokkida en ɗum e mum.
33 Homo naɓata ɓe Laamɗo suɓii ɓee sariya? Fay gooto, sabi Laamɗo
nanngirii ɓe fooccitiiɓe!
34 Homo waawi liɓude ɓe e sariya? Walaa, sabi Iisaa Almasiihu maayanii
en, ko ɓuri ɗum fuu, o wuurtanii en. Omo jooɗii ɲaamo Laamɗo omo
ɲaaganoo en.
35 Koɗum waawi seenndude en e jilli ɗi Almasiihu yiɗi en ɗii? Ɓillaare
naa, wemmbere naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, farati naa, naa
kaafaawi?
36 Nii Binndi ɗii mbiiri:
«Saabe maa miɗen nii kosa maayde
ɲannde fuu,
miɗen nanngiraa no baali kirsoyteeɗi nii.»*
37 Ɗum fuu e taweede, eɗen keɓira jaalogal manngal saabe jiɗɗo en oo.
38 Sabi miɗo tayori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa malaa'ika'en,
wanaa laamu, wanaa ko wari jooni, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe,
39 wanaa baawɗe gonɗe dow, wanaa gonɗe ley, wanaa huunde fuu ko tagaa,
fay huunde waawaa seenndude en e jilli ɗi Laamɗo waɗi e men ɗii e ley
haɓɓagol men e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

9

Haala leɲol ngol Laamɗo suɓii

1 Ko kaalan-mi ɗoo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Almasiihu koo
kaaliran-mi, mi fenataa. Hakkille am mo Ruuhu Ceniiɗo ɗowata oo, ana
seedanoo kam
2 mboy-yonki cattuɗo, kaɲum e naawalla duumiiɗo ana e am
3-4 saabe Israa'iilankooɓe sakiraaɓe am ɓee. Miɗo yelinoo laataade
kuɗaaɗo mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so ana nafannoo leɲol am
ngol. Kamɓe ngoni ɓe Laamɗo waɗi ɓiɓɓe mum, holli ɓe teddeengal mum.
Kamɓe njey aadiiji ɗii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamɗo anndinii ɓe
no rewirtee, waɗanii ɓe podooje mum.
5 Leɲol am yo iwdi maamiraaɓe Israa'iila aranndeeɓe ɓee, Almasiihu duu
banngal ɓii-aadamaaku mum e leɲol ngol iwi, kanko woni Laamɗo, o tiimɗo
huunde fuu, yo o yette faa abada. Aamiina.
6 Ɗum wanaa wiide konngol Laamɗo ngol laatike meere. Sabi wanaa iwɓe
e Israa'iila ɓee fuu ngoni Israa'iilankooɓe,
7 wanaa iwɓe e Ibarahiima ɓee fuu ngoni ɓiɓɓe mum jaati. Sabi Laamɗo
wii Ibarahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»*
8 Ɗum woni: wanaa ɓiɓɓe Ibarahiima rimiraaɓe no yimɓe fuu ndimirtee nii
ngoni ɓiɓɓe Laamɗo, rimiraaɓe saabe fodoore ndee ɓee nanngiraa no iwdi
makko jaati nii.
9 Sabi Laamɗo fodii ɗii konngi wii: «Mi wartan e hono oo wakkati mawuuri,
Saaratu heɓan ɓiɗɗo gorko.»†
10 Wanaa ɗum tan. Rebekka duu ɓamii reedu funeeɓe. Baaba maɓɓe yo
Isiyaaka, maama men oo.

---

* **8:36** Jabuura 44.23 * **9:7** Puɗɗooɗe 21.12 † **9:9** Puɗɗooɗe 18.10,14

11-12 Gila ɓiɓɓe ɓee ndimaaka sako ɓe ngaɗa ko moyyi naa ko boni, nden
Laamɗo wii Rebekka: «Mawniraaɗo oo laatoto maccuɗo mjniraaɗo oo.»‡ O
waɗiri non faa anniya makko banngal suɓagol tabita, ɗum woni: suɓagol
makko ngol fawaaki e golle yimɓe, e Laamɗo noddoowo oo ngol fawii
13 no Binndi ɗii mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa koynu-mi.»§
14 Ndennoo, koɗum mbiyaten? Laamɗo yo ooɲiiɗo naa? Fes!
15 Annii ko o wii Muusaa:
«Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade,
mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.»*
16 Ndennoo, suɓagol makko fawaaki e sago neɗɗo naa e golle mum, ko fawii
e mum dee, dow Laamɗo jurmotooɗo oo.
17 Sabi e ley Binndi ɗii, Laamɗo wii Fira'awna: «Ko ngaɗir-maa-mi kaananke
dee, faa mi hollira baawɗe am e maa, kasen duu faa innde am ooynee e
aduna oo fuu.»†
18 Ndennoo, Laamɗo yurmoto mo muuyi, yoornan ɓernde mo muuyi.
19 Ana moyya daɲa biiɗo kam: «So non ɗum worri, koɗum Laamɗo felirta
yimɓe so fay gooto waawaa salaade muuyɗe makko ɗee?»
20 Aan neɗɗo oo, koɗum ngon-ɗaa faa njeddaa Laamɗo? Loonde mahaande
ana wiya mahuɗo ɗum oo: «Ko saabii so mahir-ɗaa kam nii?»
21 Mahoowo looɗe ana waawi waɗude e loope ɗee ko yiɗi fuu: e loopal
gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, o maha
wonnde gollirteende ko wanaa ko hensaa.
22 Haya, fay so taweede Laamɗo muuyii ɓannginde tikkere mum kaɲum
e baawɗe mum, o muɲanii ɓe o tikkani ɓee muɲal cattungal, ɗum woni
haanduɓe e halkaade ɓee.
23 O waɗirii nii faa o ɓanngina annoora makko mawɗo dow ɓe o yurmotoo
ɓee, ɓe o lanndinanii gila ko ɓooyi yalla ana keɓa ngeɗu e annoora makko.
24 Been yimɓe ngoni enen ɓe o noddi ɓee, wanaa ley Yahuudiyankooɓe ɓee
tan, ley leɲi goɗɗi ɗii duu.
25 Nii Laamɗo wiiri ɗum e dewtere annabi Hosee'a:
«Leɲol ngol wanaa leɲol am ngol,
mi noddiroyan ngol leɲol am,
yimɓe ɓe korsinaaka ɓee,
mi noddiroyan ɓe yimɓe am horsuɓe.
26 Kasen duu ɗo ɓe mbiyetenoo ɓe nganaa yimɓe am ɗoo,
ɗon ɓe mbiyoytee ɓiɓɓe Laamɗo guurɗo oo.»‡
27 Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'iilankooɓe, wii: «Fay so ɓiɓɓe Is-
raa'iila keewiri no njaareendi geeci nii, seeɗa maɓɓe tan hisintee,
28 sabi Joomiraaɗo tabintinan konngol mum faa hiɓɓa e leydi ndii ko
yaawi.»§
29 Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arannde:
«Sinndo Joomiraaɗo Jom Semmbe oo ɗaldaalino en iwdi,
tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e ngeenndi
Gomoora.»*

No Laamɗo nanngirta goonɗinɓe Iisaa ɓee fooccitiiɓe

‡ **9:11-12** Puɗɗooɗe 25.23 § **9:13** Malakiya 1.2-3 * **9:15** Pergu 33.19 † **9:17** Habaakuk 9.16
‡ **9:26** Hosee'a 2.25; 2.1 § **9:28** Esaaya 10.22-23 * **9:29** No ***Sodooma*** e ***Gomoora*** kalkiraa nii winndaama e ley Puɗɗooɗe 19.1-29

30 Ndennoo, koɗum mbiyaten? Ko mbiyaten annii: yimɓe ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe ɓe tewtaalino nanngireede fooccitiiɓe yeeso Laamɗo ɓee,
ɓeen keɓi fooccitaare, ɗum woni fooccitaare saabe goondinal.
31 Israa'iilankooɓe tewtunooɓe nanngireede fooccitiiɓe yeeso Laamɗo
saabe jokkude Sariya ɓee ndonkii heɓude nanngireede fooccitiiɓe.
32 Ko saabii? Saabe ɓe tewtiraali ɗum goondinal, golle maɓɓe ɓe tewtiri
ɗum faa ɓe pergitii e «haayre fergitoore ndee»
33 no haala kaa hippiraa ley Binndi ɗii nii:
«Mi fawan e Siyona haayre nde yimɓe pergitotoo e mum so liɓa ɗum'en.
Kaa goondinɗo nde fuu hersataa abada!»†

10

1 Sakiraaɓe, ko njiɗu-mi e ɓernde am jaati, e ko ɲaagotoo-mi Laamɗo:
Israa'iilankooɓe kisinee.
2 Miɗo seedanoo ɓe eɓe kirana Laamɗo sanne, kaa kiram maɓɓe ɗam
waldaa e faamu.
3 Ɓe paamaali fooccitaare nde Laamɗo hokkata neɗɗo ndee, faa ɓe piyani
ko'e maɓɓe dabare laataade fooccitiiɓe. Hono nii ɓe ɗowtanaaki sariya mo
Laamɗo darni faa nanngira neɗɗo pooccitiiɗo oo.
4 Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya Muusaa oo, yalla goondinɗo
Almasiihu fuu ana nanngiree pooccitiiɗo.

No kisindam woodirani goondinɗo Almasiihu fuu

5 Ko Muusaa winndi banngal fooccitaare iwnde e Sariya ndee annii:
«Neɗɗo fuu jokkuɗo Sariya oo, wuurdan saabe Sariya oo.»*
6 Kaa ko fooccitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati wii e ɓernde maa
«Homo ŋabbata dow kammu?» Ɗum woni faa jippina Almasiihu,
7 naa «Homo yahata laakaraa?» Ɗum woni faa immintina Almasiihu e
hakkunde maayɓe.
8 Ndennoo, koɗum fooccitaare iwnde e goondinal wiyata? Ɗum ɗoo nde
wiyata: «Konngol Laamɗo ana ɓadi maa, engol e hunduko maa, engol e
ɓernde maa.»† Ngol konngol woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo
ngal.
9 So a seedorike hunduko maa Iisaa yo Joomiraaɗo, a goondinii e ɓernde
maa Laamɗo wuurtinii mo e hakkunde maayɓe, a hisinte.
10 Sabi goondinɗo e ley ɓernde mum, Laamɗo nanngiran ɗum pooccitiiɗo,
ceedoriiɗo hunduko mum, Laamɗo hisinan ɗum
11 no Binndi ɗii mbiiri nii: «Goondinɗo mo fuu hersataa.»
12 Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke, ɓe
fuu ɓe Joomiraaɗo gooto, o kebbinoowo moyyereeji makko e noddooɓe mo
ɓee fuu.
13 Sabi «neɗɗo fuu nodduɗo innde Joomiraaɗo, hisinte.»‡
14 Kaa hono ɓe mbaawiri noddude mo so ɓe ngoondinaali mo? Hono ɓe
mbaawiri goondinde mo so ɓe nanaali kabaaru makko? Hono ɓe mbaawiri
nande kabaaru makko so baajotooɗo walaa?
15 Hono yimɓe mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi ɗii mbii: «Huunde
fuu ɓuraa yiigol warooɓe yottinde Kabaaru Lobbo ɓee ngol wooɗude.»§

---

† **9:33** Esaaya 28.16 * **10:5** Lewinkooɓe 18.5 † **10:8** Fillitagol Tawreeta 30.12-14 ‡ **10:13** Yo'ila 3.5 § **10:15** Esaaya 52.7

16 Kaa wanaa yimɓe fuu njaɓani Kabaaru Lobbo oo. Annabi Esaaya wii:
«Joomiraaɗo, homo goondiɗni waaju amen oo?»*
17 Hono nii goondiɗnal heɓiraa e nande waaju, waaju duu heɓiraa e konngol Almasiihu.
18 Kaa miɗo lamndoo ɗum ɗoo: Israa'iilankooɓe nanaali naa? Ɓe nanii jaati! Nii Binndi ɗii mbii:
«Daaɗe maɓɓe nanaama e aduna oo fuu,
konngi maɓɓe njottiima faa hoore leydi.»†
19 Miɗo lamndoo kasen: Israa'iilankooɓe paamaali naa? Ley Tawreeta Muusaa Laamɗo wii tafon:
«Mi waɗan kiron ɓe laataaki leɲol ɓee,
mi waɗan tikkanon leɲol ngol walaa hakkille.»‡
20 Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:
«Ɓe tewtaalino kam ɓee tawii kam,
ɓe lamndanaaki kam ɓee,
mi ɓannganii ɗum'en.»§
21 Kaa banngal Israa'iila, Laamɗo wii:
«Ɲannde fuu miɗo lanndinii jaɓɓaade leɲol caliingol jeddungol ngol.»*

11

No Laamɗo holliri ana yurmoo Israa'iilankooɓe

1 Ndennoo, miɗo lamndoo: Laamɗo yoppii yimɓe mum Israa'iilankooɓe ɓee naa? O yoppaali! Sabi miin e hoore am mi Israa'iilanke, mi iwdi Ibarahiima, e suudu baaba Beɲamin njeyaa-mi.
2 Laamɗo yoppaali yimɓe mum ɓe suɓinoo gila arannde ɓee. Tama on anndaa ko Binndi ɗii mbii nde annabi Iliyaasa wullantonoo Israa'iilankooɓe ɓee to Laamɗo, wii:
3 «Joomiraaɗo, ɓe mbarii annabaaɓe maa, ɓe ngurjinii ittirɗe maa sadaka, miin tan gooto heddii, eɓe ndaara no ɓe mbarda kam.»
4 Koɗum Laamɗo jaabii mo? Ɗum ɗoo: «Mi mooɓtanii hoore am ujunaaji njeɗɗon gorko ɓe cujidanaali tooru wiyeteendu Ba'ala.»
5 Hono non, hakkunde yimɓe hannde ɓee, ana woodi yimɓe seeɗa ɓe Laamɗo suɓorii saabe hinnee mum.
6 Kaa so o suɓorike ɓe hinnee, en anndan o suɓoraaki ɓe saabe golle maɓɓe. So wanaa ɗum, hinnee Laamɗo oo heddataako laataade hinnee hankasen.
7 Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'iilankooɓe ɓee keɓaali ko ndaartunoo koo, ɓe Laamɗo suɓii ɓee nii keɓi ɗum. Woɓɓe ɓee, ɓerɗe mum'en mbumnaa
8 no winndorii nii:
«Laamɗo uddii hakkillaaji maɓɓe,
wumnii gite maɓɓe, faaɗinii noppi maɓɓe.
Faa hannde non worri.»*
9 Daawuuda duu wii:
«Yo rewgol maɓɓe bonngol ngol laatano ɓe piccal kaɲum e yammbuure,
laatanoo ɓe fergitere yalla eɓe njukkee.
10 Yo gite maɓɓe niɓɓine pati ɓe njiya,
yo cagge maɓɓe ture faa abada!»†

---

* **10:16** Esaaya 53.1 † **10:18** Jabuura 19.5 ‡ **10:19** Fillitagol Tawreeta 32.21 § **10:20** Esaaya 65.1 * **10:21** Esaaya 65 * **11:8** Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10 † **11:10** Jabuura 69.23-24

11 Ndennoo, miɗo lamndoo: ko Yahuudiyankooɓe ɓee pergitii koo, yalla
faa ɓe caama faa abada naa? Wanaa! Kaa saabe luutti maɓɓe ɗii, yimɓe ɓe
nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee keɓiri kisindam ɗam, yalla Yahuudiyankooɓe
ɓee ana kira.
12 So luutti maɓɓe ɗii ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude maɓɓe
goondinde Iisaa duu waddanii ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee ko moyyi,
wanaa haala so Yahuudiyankooɓe ɓee fuu tuubii.

Haala hisineede ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe

13 Jooni, onon ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee kaaldan-mi: ko laatii-mi
nelaaɗo e mooɗon koo, miɗo mantoroo golle mo ndokkaa-mi oo
14 yaama mi heɓa waddude kiram e ley leɲol am, faa mi hisina yoga e
maɓɓe.
15 So woɗɗineede Yahuudiyankooɓe rewrintinii aduna oo e Laamɗo, hono
laatoytoo so ɓe njaɓɓoyaama? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e
maayde so naata e nguurndam.
16 So tamre aranndeere sakkaama Laamɗo, tame keddiiɗe ɗee duu
cakkaama. So ɗaɗi lekki cakkaama Laamɗo, caɓe ɗee duu cakkaama.
17 Jonnoo, Israa'iilankooɓe ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki caɓe
mum yogaaje caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nannduɗo e caɓal
maangoroowi ki tutaaka, a waddaama a dobaama e maangoroowi kii. Nii
keɓir-ɗaa ngeɗu e ko iwata e ɗaɗi maangoroowi tutaaki kii no caɓe goɗɗe ɗee
keɓiri nii.
18 Kammari majjum, pati manta yeeso caɓe caltaaɗe ɗee. Kaa so aɗa
mantoo, anndaa wanaa aan wuurni ɗaɗi ɗii, ɗaɗi ɗii nguurnu maa.
19 Ana moyya tawee aɗa wiya: «Caɓe caltaama yalla miɗo dobee ɗo ɗe
ngonnoo ɗoo.»
20 Ana selli! Kaa ko ɗe caltiraa dee, rafi goondinal majje, aan aɗa heddii
e dobeede saabe goondinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-ɗaa e
kulol Laamɗo.
21 Sabi so Laamɗo ɗalaali caɓe layliije ɗee, ɗalataa ma aan duu.
22 Ndennoo, taykita moyyuki Laamɗo e ɲanngere mum fuu: omo ɲanngana
saamɓe ɓee, kaa omo moyya e maa so nii aɗa ɲiiɓi e kii moyyuki. So wanaa
ɗum, aan duu a saltete.
23 Israa'iilankooɓe duu, so ɓe ɲiiɓaali e salaare maɓɓe ndee, ɓe ndoboyte,
sabi Laamɗo ana waawi dobirde ɓe e maangoroowi kii no ɓe caltiranoo nii.
24 Ndennoo aan iwɗo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so a saltaama iwde
e makki a dobaama e maangoroowi tutaaki kii, haala walaa caɓe iwɗe e lekki
tutaaki kii, so caltanooma ana mbaawi dobeede e inna mum'en.

No Laamɗo yurmortoo yimɓe fuu

25 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi anndinde on oo ɗoo sirri, pati yeewron ko'e mon
on hakkilante'en: yoga e Israa'iilankooɓe, ko'e mum'en tiiɗinaa faa nde ɓe
nganaa Yahuudiyankooɓe goondinoyooɓe ɓee fuu kisinaa.
26 Hono non Israa'iilankooɓe ɓee fuu kisinirtee, no Binndi ɗii mbiiri nii:
«Kisinoowo oo Siyona iwrata,
mo ittan iwdi Yaakuuba fuu e geddi Laamɗo.»‡
27 «Ɗum woni aadi am e maɓɓe
wakkati mo tosoyan-mi luutti maɓɓe ɗii fuu.»§

‡ **11:26** Esaaya 59.20 § **11:27** Yeremiya 31.33-34

28 Ko ɓe calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankooɓe ɓee laatorii kon-
nee'en Laamɗo kammari mon. Kaa ko Laamɗo suɓii ɓe koo, ɓe laatike yiɓɓe
mum saabe maamiraaɓe maɓɓe.
29 Sabi mimsee walaa e dokkal Laamɗo, kaŋum e noddaango mum.
30 No calorino-ɗon Laamɗo arannde, keɓu-ɗon jooni yurmeende saabe
salaare Yahuudiyankooɓe nii,
31 hono non, jooni ɓe calorii mo yalla eɓe keɓa yurmeende kamɓe duu saabe
yurmeende nde ngaɗana-ɗon ndee.
32 Sabi Laamɗo uddii yimɓe fuu e ley salaare, yalla omo yurmoo ɓe fuu.
33 Hee ngalu Laamɗo ana mawni! Hakkilantaaku makko e anndal makko
ana luggiɗi! Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto
waawaa faamde laawi makko.
34 Sabi nii winndorii:
«Homo anndi miilooji Joomiraaɗo?
Naa homo waawi laataade howruujo makko?»*
35 «Homo adii hokkude mo sako o yoɓa ɗum?»†
36 Sabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko woodiri, huunde
fuu kanko woodani. Yo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina!

12

No goonɗinɓe Iisaa kaani wuurdude

1 Ndennoo sakiraaɓe, miɗo ndaarda on saabe yurmeende Laamɗo ndee,
cakkee ko'e mon laatoo sadaka guurɗo, ceniiɗo, beldo Laamɗo. Ɗum woni
dewal ngal kaan-ɗon rewirde mo ngal.
2 Pati ɲemmbee aduna, kaa ɗalee Laamɗo heyɗintina hakkillaaji mon yalla
ɓerɗe mon ana mbaylitoo. Nden, on mbaawan anndude muuyɗe Laamɗo: ko
moyyi e ko weli mo e ko hiɓɓi.
3 Saabe moyyere nde Laamɗo hokki kam ndee, miɗo wiya gooto e mon fuu:
pati naɓee ko'e mon to on njottaaki. Ko kaan-ɗon waɗude dee, yeewron ko'e
mon miilooji hakkilantaaku baarooji e goonɗinal ngal Laamɗo etani on ngal.
4 Gooto e men fuu ana jogii caldi keewɗi, kaa caldi ɗii fuu ngaldaa golle.
5 Hono non, enen e heewde fuu, en neɗɗo gooto e ley haɓɓagol men e
Almasiihu, en fuu eɗen njeydaa no gooto fuu jeydiri e goɗɗo nii.
6 En ndokkaama dokke ceertuɗe ɗe Laamɗo hokkiri en moyyere mum.
Dokkaaɗo haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mum, haaltira ngol no
hawrirta e goonɗinal nii.
7 Dokkaaɗo gollande deental goonɗinɓe Laamɗo, golla. Dokkaaɗo tin-
ndinde tinndina.
8 Dokkaaɗo waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkira ɓernde laaɓunde.
Hooreejo fuu ardoroo soobee. Jurmotooɗo yurmoroo neɗɗo dow seyo.
9 Jilli mon ɗii laatoo ɗi ngaldaa e naafigaaku. Ngoɗɗee ko boni, tiiɗee e ko
moyyi.
10 Njiɗondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina banndum faa ɓurna ɗum
hoore mum.
11 Pati laatee nattuɓe, laatee soobirante'en, ndewiron Joomiraaɗo ɓerɗe
laaɓuɗe,
12 mbeltee e ley jikke oo, muŋee torra, pati ceeree e duwaawu.
13 Mballee seniiɓe Laamɗo ɓee e haajuuji mum'en ɗii, laatee jippinooɓe
hoɓɓe,
14 nduwanee torrooɓe on ɓee, nduwo-ɗon, pati kuɗon.

* **11:34** Esaaya 40.13 † **11:35** Ayyuuba 41.3

15 Mbeltodee e weltotooɓe ɓee, mboydee e woyooɓe ɓee.
16 Laatodee miilooji gooti, laatee leyɗinkiniiɓe, pati mawninkinee, pati
njogoree ko'e mon on hakkilante'en.
17 So won gaɗuɗo on ko boni, pati njoɓtee ɗum. Ndaaree waɗude ko yimɓe
fuu miilii ana moyyi.
18 Nguurdee e yimɓe fuu dow jam so ana waawi laataade, dow no
mbaawru-ɗon.
19 Sakiraaɓe horsuɓe, pati njoɓtanee ko'e mon, ko kaan-ɗon waɗude dee,
ɗalee tikkere Laamɗo ndee yoɓtanoo on. Sabi e ley Binndi ɗii Joomiraaɗo
wii: «Miin yoɓtoytoo mi yoɓoyan ɓe.»*
20 Nii winndorii kasen: «So gaɲo maa yolbii ɲamminaa ɗum, so ɗomɗii
njarnaa ɗum. So a waɗii nii, a waɗan o yaagoo saabe ko o waɗi ko boni koo.»†
21 Pati ɗal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

13

Haala ɗowtanaade laamiiɓe

1 Yo gooto fuu ɗowtano laamiiɓe ɓee, sabi laamu walaa so wanaa iwruɗo
to Laamɗo oo, kasen duu laamiiɓe ɓee Laamɗo lammini ɗum'en.
2 Saabe ɗum, neɗɗo fuu calaniiɗo laamu saliima yamiroore Laamɗo,
caliiɗo yamiroore Laamɗo nee jukkete.
3 Gaɗoowo ko moyyi walaa ko huldata hooreeɓe ɓee, kuloowo ɓe dee,
gaɗoowo ko boni. Aɗa yiɗi waasude hulde laamu naa? Ndennoo, waɗu ko
moyyi, o yette.
4 Sabi laamu yo gollanoowo Laamɗo faa nafe. Kaa so tawii ko boni
ngaɗataa, hul, sabi wanaa meere laamu wakkorii kaafaawi, o gollanoowo
Laamɗo faa o tabintina jukkungo mum faade e gaɗoowo ko boni fuu.
5 Ndennoo, waajibi ɗowtano-ɗon laamiiɓe ɓee, wanaa saabe hulde juk-
keede tan, pati hakkillaaji mon ɲiɲa on duu.
6 Ɗum saabii so oɗon njoɓa lampo, sabi laamiiɓe ɓee e ley golle mum'en
nanngugol lampo ngol, ɓe gollanooɓe Laamɗo.
7 Ndokkee ɓe fuu hakkeeji maɓɓe. Ndokkee lampo mo kaan-ɗon hokkude
lampo, ndokkon usuru mo kaan-ɗon hokkude usuru, kulon mo kaan-ɗon
hulde, teddinon mo kaan-ɗon teddinde.
8 Pati ɲamaande fuu ɓiloo hakkunde mon so wanaa ɲamaande jilli. Homo
fuu rewa banndum jilli. Sabi jiɗɗo neɗɗo hono mum fuu, tabintinii Sariya
Muusaa oo.
9 E ley ɗum, ɗii ɗoo kaɗaaɗi: «Pati jeenu, pati ɲaaɗu hoore, pati wujju, pati
tuuye-ɗaa», kanji e jamirooje goɗɗe ɗee fuu eɗe kawriti e ndee ɗoo yamiroore
wootere: «Njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.»
10 Jiɗɗo tanaa mum gollataa ɗum ko boni, ndennoo, jilli tabintinta Sariya
oo.
11 Oɗon anndi wakkati mo ngon-ɗen e mum. Wakkati mo kaan-ɗon finde
oo yonii. Sabi jooni kisindam ɓuri ɓadaade en diina nde naatuno-ɗen e
goonɗinal ndee.
12 Jemma oo woɗɗiima, ɲalooma oo ɓattiima. Ndennoo, njoppen gollude
golleeji nimre ɗii, ɓamen kaɓitorɗe fooyre,
13 nguurden no haaniri, no wonɓe e fooyre ɲalooma nii, tawee wanaa e ley
wanngiyaare e sigiro e ko soɓi e njaahilaaku e pooɗondiral e haasidaaku.

* **12:19** Fillitagol Tawreeta 32.35 † **12:20** Tinndi 25.21-22

14 Ɓoornoree Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu no kaddungal nii, pati kiin-
nee giɗaaɗe yonki mon, pati njokkon ɗe.

14

Haala tewtude ko naɓata deental goondinɓe yeeso

1 Njaɓɓee mo goondinal mum lo'i tawa on ɲiŋiraali ɗum ko woni e hakkille
mum.
2 To banngal ɲaamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa ɲaamde hu-
unde fuu, tawee ootoo goondinal mum ana lo'i faa waasa ɲaamde tew.
3 Ɲaamoowo tew oo pati yawa mo ɲaamataa tew oo. Mo ɲaamataa tew oo
pati ɲiŋa ɲaamoowo tew oo, sabi Laamɗo jaɓɓiima mo.
4 Aan, koɗum ngon-ɗaa faa ɲiŋaa gollanoowo goɗɗo? Mo heddoo tarsi-
naade naa mo saama, yo donngal kalfaaɗo makko oo. Kaa mo tarsinto faa
gasa, sabi Joomiraaɗo ana waawi ɲiiɓinde mo.
5 To banngal ɲalaaɗe, ooɗoo ana jogorii ɲalaaɗe ɗee ana ɓurdi moyyude,
ootoo ana jogorii ɲalaaɗe ɗee fuu potu. Gooto fuu yo heɓu tayoral e ley
hakkille mum.
6 Ɓurdindo ɲalaaɗe ɗee oo waɗirii ɗum kammari Joomiraaɗo. Kasen duu,
ɲaamoowo ko yiɗi fuu oo waɗirii ɗum kammari Joomiraaɗo, sabi o yettan
Laamɗo. Mo ɲaamataa tew oo waɗirii ɗum kammari Joomiraaɗo, o yettan
Laamɗo kanko duu.
7 Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu fay gooto e men
maayanaali hoore mum.
8 So en nguurii, Joomiraaɗo oo nguuran-ɗen, so en maayii, Joomiraaɗo oo
maayan-ɗen. So en nguur naa so en maay, Joomiraaɗo oo jey en.
9 Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wuurtii faa laatanoo wuurɓe e maayɓe
fuu Joomiraaɗo.
10 Aan, ko waɗi so aɗa ɲiŋa sakiike maa goondinɗo oo? Naa aan, ko waɗi
so aɗa yawa sakiike maa goondinɗo oo? En fuu, en ndaroyto yeeso sarirde
Laamɗo,
11 sabi ana winndii:
«Joomiraaɗo wii:
‹ Mi hunorike baawɗe am:
Koppi fuu kofanto kam,
gooto fuu sellinan miin woni Laamɗo. › »*
12 Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamɗo.
13 Ɗum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, ɓamee anniya reentaade
e huunde fuu ko waawi fergitinde sakiike mon liɓa ɗum.
14 Saabe Joomiraaɗo men Iisaa miɗo tayori ɲaamdu fuu harmaa e hoore
mum. Kaa so neɗɗo miilii won harmundu, ɗum harmanan ɗum kaɲum.
15 So a torrii sakiike maa goondinɗo oo saabe ɲaamdu maa, a jokkaali
laawol jilli. Pati halku mo Almasiihu maayani oo saabe ɲaamdu maa nduu.
16 Ndennoo, ko keɓu-ɗon so taw-ɗon ana moyyi koo, pati waddana yimɓe
haalde haala mbonka.
17 Sabi Laamu Laamɗo fawaaki e ɲaamdu naa e yardu, ko fawii e mum dee,
fooccitaare e jam e seyo e ley haɓɓagol men e Ruuhu Ceniiɗo oo.
18 Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamɗo welete ɗum, yimɓe ɓee
duu teddinan ɗum.

* **14:11** Esaaya 45.23

19 Ndennoo, tewten ɓeydude jam hakkunde men, kasen duu homo fuu
tewta ko naɓata banndum yeeso e ley goondinal.
20 Pati bonnitin golle Laamdo saabe ɲaamdu. So goonga, ɲaamdu fuu ana
dagii, kaa so ɲaamdu ndu ɲaamataa nduu ana liɓa sakiike maa, ɲaamde ndu
moyyaa.
21 Ko moyyi dee, waasude ɲaamde tew e waasude yarde doro, kaɲum e
waasude wadude huunde fuu ko fergitata sakiike mum.
22 Huunde fuu ko ngoondin-daa hen, yo laato hakkunde maa e Laamdo. Mo
sikkitataako ko woni e hakkille mum, welii hoore!
23 Kaa nedɗo fuu cikkitiido e ko ɲaamata, jukkete, sabi joomum ɲaamirtaa
goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal yo luuttal.

15

1 Enen selluɓe goondinal ɓee, eden kaani wallude ɓe goondinal mum lo'i
ɓee, mbaasen tewtude ko weli en tan.
2 Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon yaara yeeso e
ley goondinal.
3 Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli dum, kaa o wii no winndorii nii:
«Bonkaaji bonkiiɓe ma dii e am njani.»*
4 Ko winndanoo arannde e ley Binndi dii koo fuu, faa janngina en winndi-
raa, yalla muɲal e ɓerde ɓuuɓude de Binndi dii ndokkata en dee ana laatanoo
en jikke.
5 Yo Laamdo Jom muɲal, ɓuuɓinoowo ɓerde oo, hokku on laataade miilo
wooto no Iisaa Almasiihu anndiniri on nii,
6 faa teddiniron Laamdo anniya gooto e daande wootere. Sabi kanko
Laamdo woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.
7 Njaɓɓondiree no Almasiihu jaɓɓorii on nii, faa Laamdo teddinee.
8 Mido wiya on: Almasiihu warii gollande Yahuudiyankooɓe faa hol-
lita Laamdo yo koolniido. Sabi Almasiihu tabintinii podooje de Laamdo
wadannoo njaatiraaɓe Yahuudiyankooɓe dee
9 yalla leɲi godɗi dii duu ana teddinira Laamdo saabe yurmeende mum, no
Binndi dii mbiiri nii:
«Saabe dum, mi jaarete hakkunde leɲi,
mi yimete faa teddina innde maa.»†
10 Binndi dii mbii kasen:
«Leɲi, mbeltodee e yimɓe Joomiraado ɓee.»‡
11 Kasen:
«Onon leɲi dii fuu, njettee Joomiraado,
yo yimɓe fuu njettu mo.»§
12 Annabi Esaaya duu wii:
«Iwdo e Yessa waroyan,
oon immoytoo faa laamoo leɲi dii,
di pawoyan jikke majji e makko.»*
13 Yo Laamdo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e ley goondinal mon,
yalla odon ɓeydoo heewde jikke saabe baawde Ruuhu Ceniido oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

14 Sakiraaɓe am, miin jaati mido tayori odon moyyi sanne, odon keewi
anndal, kasen duu odon mbaawi waajondirde.

---

* **15:3** Jabuura 69.10 † **15:9** 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50 ‡ **15:10** Fillitagol Tawreeta 32.43
§ **15:11** Jabuura 117.1 * **15:12** Esaaya 11.10

15 Kaa ley ɓataaki oo miɗo suusi haalande on haalaaji yogaaji faa laaɓa faa
mi miccintina on ɗi. Mi haaldii non saabe moyyere nde Laamɗo hokki kam
16 nde waɗi kam gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe ndee. Ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo oo koo yo golle ceniiɗo
yalla ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee ana laatoo sadaka beldo Laamɗo mo
Ruuhu Ceniiɗo oo senni.
17 Ndennoo, e haɓɓagol am e Iisaa Almasiihu, miɗo waawi mantoraade
golleeji ɗi ngollan-mi Laamɗo ɗii.
18 Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde so wanaa ko baawɗe Almasiihu
tabintini e ley golle am faa waddana ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee
ɗowtanaade Laamɗo. Haala am e golle am duu,
19 Laamɗo tabintinirii ɗum baawɗe taagumansaaji e kaayɗe e ley baawɗe
Ruuhu Laamɗo oo. Hono non njottinir-mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu
oo nokkuuje ɗee fuu gila Urusaliima e seraaji mum faa leydi Illiriya.
20 Kasen duu, gila arannde anniya am yo waajaade Kabaaru Lobbo oo ɗo
innde Almasiihu ndee yottanooki pati mi maha dow maadi neddo goddo,
21 no Binndi ɗii mbiiri nii:
«Ɓe njottinanooka haala makko ɓee njiyoyan,
ɓe nanaalino kabaaru makko ana haalee ɓee paamoyan.»†

Haala anniyaaji Pool

22 Golle am oo haɗi kam warde to mooɗon too cili keewɗi.
23 Kaa jooni golle oo huuɓii ɗee ɗoo leyɗe, kasen duu ko njiɗu-mi warde to
mooɗon koo waɗii duuɓi kuurɗi jooni.
24 Miɗo yiɗi faŋude to mon so miɗo yaha Espaniya, mi wonda e mooɗon
seeɗa, njooɓinon kam ko kasindinan-mi e laawol am ngol.
25 Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla seniiɓe wonɓe ton ɓee.
26 Sabi deente goondinɓe gonɗe Makedoniya e Akaya ɗee anniyike
hawrintinde kaalisi faa mballa misikiina'en jeyaaɓe e seniiɓe Urusaliima
ɓee.
27 Ɓe anniyorii ɗum ɓerɗe laaɓuɗe, kaa eɓe kaani waɗande ɓeen ɗum
duu. Sabi tawii ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee keɓii ngeɗu e moyyereeji
ɗi Ruuhu oo hokki Yahuudiyankooɓe ɓee ɗii, ndennoo, ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe ɓee duu ana kaani feccude jawle mum'en e Yahuudiyankooɓe
ɓee.
28 So ɗum yawtii, so mi hokkii ɓe ko hawrintinaa koo, mi yaɓɓorto to
mooɗon too so miɗo yaha Espaniya.
29 Miɗo anndi so miɗo wara to mooɗon, mi wardan e barke Almasiihu
kiɓɓuɗo oo.
30 Sakiraaɓe, saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e saabe jilli ɗi Ruuhu
oo hokkata ɗii, miɗo ndaarda on: kaɓodo-ɗon e am e ley duwaawuuji mon
faade e Laamɗo saabe am,
31 yalla miɗo daɗa e ɓe ngoondinaali wonɓe Yahuudiya ɓee, kasen seniiɓe
wonɓe Urusaliima ɓee njaɓɓoo ballal ngal naɓanan-mi ɗum'en ngal.
32 Hono non, so Laamɗo muuyii, mi yottorto on weltaare, kasen duu mi
fowta hakkunde mon.
33 Yo Laamɗo gaddoowo jam oo wondu e mon, on fuu. Aamiina!

16

Jowtaali

† **15:21** Esaaya 52.15

1 Miɗo haalana on kabaaru banndii men debbo biyeteeɗo Febe, gollanoowo deental goondiinɓe gonngal ley Kankiriya oo.
2 Njaɓɓoro-ɗon mo e dow innde Joomiraaɗo no seniiɓe ɓee kaani waɗude nii, kasen duu mballee mo e huunde fuu ko mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heewɓe, miin e hoore am miɗo hen.
3 Miɗo jowta Piriskilla e Akilas, gollidooɓe e am golle Iisaa Almasiihu ɓee.
4 Sabi ɓe kosii mursude yonkiiji maɓɓe faa ɓe ndannda yonki am. Wanaa miin tan yettata ɓe, deente goondiinɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɗee fuu ana njetta ɓe.
5 Miɗo jowta deental goondiinɓe kawroowal galle maɓɓe ngal fuu. Miɗo jowta Epaynetus, giɗo am korsuɗo oo. Kanko adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu.
6 Miɗo jowta Mariyama tampanɗo on sanne oo.
7 Miɗo jowta Andoronikus e Yuniyas, suudu baabaaɓe am worɓe ɓe uddidanoo-mi kasu ɓee. Ɓe nelaaɓe teddinaaɓe, kasen duu kamɓe adii kam goondinde Almasiihu.
8 Miɗo jowta Ampiliyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraaɗo oo.
9 Miɗo jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu oo, kaŋum e Estakis giɗo am korsuɗo oo.
10 Miɗo jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa so tawaa ana laaɓi oo. Miɗo jowta galle Aristobil.
11 Miɗo jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Miɗo jowta yimɓe galle Narsisi haɓɓiiɓe e Joomiraaɗo ɓee.
12 Miɗo jowta Tirifena e Tirifosa, ɓeen yo rewɓe gollanooɓe Joomiraaɗo. Miɗo jowta Persis mo korsin-mi, oon yo debbo tampuɗo sanne e ley gollande Joomiraaɗo.
13 Miɗo jowta Rufus mo Joomiraaɗo suɓii oo, miɗo jowta inna makko mo nanngir-mi no innam nii, miin duu.
14 Miɗo jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermasa e goondiinɓe Iisaa wonduɓe e maɓɓe ɓee.
15 Miɗo jowta Filolog e Yuliya, miɗo jowta Nere e banndum debbo, kaŋum e Olimpas, miɗo jowta seniiɓe wonduɓe e maɓɓe ɓee fuu.
16 Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli. Deente goondiinɓe Almasiihu ɗee fuu ana njowta on.
17 Sakiraaɓe, miɗo ndaarda on, ndeento-ɗon e waddooɓe ceeraagu e pergite saabe salagol mum'en jannde nde keɓu-ɗon ndee, ngoɗɗee ɓe!
18 Sabi yimɓe wa'uɓe non ngollantaa Joomiraaɗo men Almasiihu, ko ɓe ngollanta dee, deeɗi maɓɓe ɗii. Haalaaji maɓɓe beldi e manooje maɓɓe jaayɗe ɓe majjinirta hakkillaaji yimɓe ɓe yoyaa ɓee.
19 Kaa onon, kabaaru ɗowtaare mon yottike yimɓe fuu. Saabe ɗum miɗo weltanii on, kaa miɗo muuyani on laato-ɗon hakkilante'en banngal ko moyyi, laato-ɗon laaɓuɓe banngal ko boni.
20 Laamɗo gaddoowo jam oo waɗan niison Ibiliisa ley teppe mon ɓooyataa. Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa wonu e mon!
21 Timote gollidiiɗo am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoros suudu baabaaɓe am ɓee ana njowta on.
22 Miin, Tertiyus, binndanɗo Pool oo ɓataaki oo, miɗo jowta on saabe haɓɓagol meeɗen e Joomiraaɗo.
23 Gayus, njaatigi am mo deental goondiinɓe ngal hawrata galle mum oo, ana jowta on. Erasta kalfinaaɗo kaalisi ngeenndi ndii oo ana jowta on, kaŋum e Kartus sakiike men oo. [

24 *]

Jettooje

25 Jettooje ngoodanii Laamɗo baawɗo hokkude on semmbe oo. O hokkiran
on ɗum Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajii-mi oo. Oon
Kabaaru Lobbo yo ɓanngugol sirri Laamɗo cuuɗanoodo gila arannde
26 kaa jooni o ɓannginaama. Dewte annabaaɓe anndinii ɗum leɲi ɗii fuu
no Laamɗo duumiiɗo oo yamiri nii, faa ɗi ngoonɗina Laamɗo ɗi ɗowtanoo
ɗum.
27 Yo teddeengal woodan Laamɗo gooto hakkilante oo faa abada saabe
Iisaa Almasiihu. Aamiina!

* **16:24** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 24:*Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!*

Ɓataaki Pool arano faade e Korintunkooɓe

1 Oo ɓataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɲum e sakiike men Sosteni. Miin
Pool, mi noddiraaɗo sago Laamɗo faa mi laatoo nelaaɗo Iisaa Almasiihu.
2 Miɗen njowta deental goondinɓe Laamɗo gonngal ngalluure Korintu.*
Laamɗo laɓɓinirii on saabe Iisaa Almasiihu, noddii on faa laato-ɗon yimɓe
mum, onon e noddooɓe innde Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ɗo mbaawi
wonde fuu. Sabi Iisaa yo Joomiraaɗo maɓɓe, yo Joomiraaɗo men.
3 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamɗo banngal Korintunkooɓe

4 Miɗo yetta Laamɗo saabe mon wakkati fuu dow moyyere makko nde
ndokkire-ɗon Iisaa Almasiihu ndee.
5 Saabe makko on keɓii arsuku fuu e ley haala e ley anndal fuu.
6 Seedaaku amen haala Almasiihu ɲiiɓii e mon jaati,
7 ɗum waɗi so on ɲakoraaka fay dokkal Laamɗo gootal e ley doomugol mon
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu faa warta.
8 Kanko hokkata on semmbe faa ɗo aduna haaɗi, yalla oɗon laatoo ɓe
ngalaa ɲiŋe ɲannde gartol makko, kanko Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
9 Laamɗo yo koolniiɗo, kanko noddi on kaɓɓo-ɗon e Ɓiyiiko Iisaa Almasiihu
Joomiraaɗo men oo.

Haala pooɗondiral hakkunde goondinɓe

10 Sakiraaɓe, miɗo ndaarda on ɗum ɗoo e innde Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu: nanngondiree, laato-ɗon daande wootere, pati ceerton, laato-
ɗon hakkille gooto e anniya gooto.
11 Sakiraaɓe am, mi narrii yimɓe suudu Kolowe pooɗondiral won
hakkunde mon.
12 Ko njiɗu-mi wiide dee, yogaaɓe mon ana mbiya ana ngoodani Pool,
woɓɓe ana mbiya ana ngoodani Apollos,† woɓɓe duu ana mbiya ana
ngoodani Piyeer, woɓɓe kasen duu ana mbiya ana ngoodani Almasiihu.
13 Tama Almasiihu yo pecciiɗo? Tama Pool maayani on dow leggal
bardugal, naa e innde Pool lootira-ɗon lootogal batisima?
14 Mi yettirii Laamɗo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal batisima koo,
so wanaa Kirispus e Gayus.
15 Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-ɗon lootogal batisima.
16 Ooho, goonga mi batisiino kasen duu galle Istifanas. Ko yawti ɗum, mi
anndaa yalla mi batisii goɗɗo.
17 Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam dee, mi haala
Kabaaru Lobbo oo, tawa mi haaliraali ɗum ɲeeɲal haala, pati maayde makko
dow leggal bardugal ndee laatoo meere.

No Almasiihu holliri baawɗe Laamɗo e hakkilantaaku Laamɗo

18 Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku banngal halko-
tooɓe ɓee, kaa banngal men enen hisinteeɓe ɓee, ka baawɗe Laamɗo.
19 Sabi ana winndii:
«Mi bonnitan hakkilantaaku hakkilante'en ɓee,

---

* **1:2** Golle Nelaaɓe 18.1-17 † **1:12** Golle Nelaaɓe 18.24-28

mi jiiɓan faamu faamuɓe ɓee.»‡
20 Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya won ko woni naa?
Baawɗo haala e oo jamaanu won ko woni naa? Wanaa Laamɗo waylitii
hakkilantaaku oo aduna waɗii ɗum majjere naa?
21 Yimɓe aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali no Laamɗo holliri
hoore mum e ley hakkilantaaku mum nii. Ɗum saabii so Laamɗo yiɗi
hisinirde goondinɓe ɗum ɓee waaju amen nannduɗo e safiyaaku oo.
22 Yahuudiyankooɓe ana ndaarta kaayɗe, Yunaninkooɓe ana njiɗi kaɲum'en
hakkilantaaku.
23 Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal mbaajoto-ɗen.
Banngal Yahuudiyankooɓe ɗum metti, banngal leɲi goɗɗi ɗum safiyaaku.
24 Kaa banngal noddaaɓe ɓee, Yahuudiyankooɓe e leɲi goɗɗi fuu potu,
Almasiihu yo baawɗe Laamɗo yo hakkilantaaku Laamɗo.
25 Sabi golle Laamɗo mo yimɓe njogorii yo safiyaaku oo ana ɓuri hakki-
lantaaku neɗɗo, kasen duu ko ɓe njogorii yo loore Laamɗo koo ana ɓuri
semmbirantaaku neɗɗo.
26 Yeewee ko'e mon, onon sakiraaɓe ɓe Laamɗo noddi: banngal yimɓe,
hakkilante'en keewaa e ley mon, jom'en semmbe keewaa e ley mon, iwɓe
e leɲi tedduɗi keewaa e ley mon.
27 Kaa Laamɗo suɓike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa hoyna hakki-
lante'en ɓee, ko aduna jogorii yo loore koo faa o hoyna ko jogii semmbe koo.
28 O suɓike ko hoyi, ko yawnii, ko jataaka e aduna oo koo faa o waɗa ko
jataa koo yo meere,
29 yalla ɓii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamɗo.
30 Kanko haɓɓi on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatanii en hakkilantaaku
iwɗo e Laamɗo, laatanii en fooccitaare e senaare e coottitaari
31 faa «mantotoodo fuu mantoroo golle Joomiraaɗo» hono no winndorii nii.

2

Haala hakkilantaaku Laamɗo

1 Sakiraaɓe, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waajoo on goonga
Laamɗo tedduɗo oo ndee, mi waajoraaki on haalaaji beldi, mi waajoraaki
on hakkilantaaku yimɓe.
2 Sabi mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa haala Iisaa
Almasiihu e tonteede mum e leggal bardugal.
3 Nde ngondunoo-mi e mon ndee, miɗo lo'i, miɗo huli, miɗo siɲɲa sanne.
4 Haala am e waaju am fawanooki e ɲeeɲal haala jaalotoongal neɗɗo. Ko
ɗum fawinoo e mum dee, baawɗe ɗe Ruuhu Ceniiɗo hollata ɗee
5 pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yimɓe, fawoo e baawɗe
Laamɗo.
6 Ɗum e taweede, miɗen mbaajoo hakkilantaaku hakkunde ɲiiɓuɓe e
ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku oo ɗoo aduna min mbaajotoo naa
hakkilantaaku jom'en baawɗe halkotooɓe e ley oo ɗoo jamaanu –
7 hakkilantaaku Laamɗo min mbaajotoo. Hakkilantaaku oo yo goonga
tedduɗo cuuɗaaɗo yimɓe mo Laamɗo fodani en gila aduna tagaaka faa
naaten e teddeengal mum.
8 Fay gooto e adunankooɓe laamiiɓe ɓee anndaa oo hakkilantaaku, sabi
sinndo eɓe anndunoo mo, ɓe tontataano Joomiraaɗo tedduɗo oo.
9 Kaa nii winndorii:
«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,

‡ **1:19** Esaaya 29.14

e ko hakkille waddaali abada,
ɗum jaati woni ko Laamɗo moyyinani yiɗuɓe ɗum.»*
10 Kaa enen, Laamɗo hollirii en ɗum Ruuhu Ceniiɗo. Oon Ruuhu ana yiya
fuu, fay ko luggiɗi to Laamɗo.
11 Homo waawi anndude neɗɗo faa laaɓa so wanaa yonki wonki e mum kii?
Laamɗo duu hono non, fay gooto anndaa mo faa laaɓa so wanaa Ruuhu
gonɗo e makko oo.
12 Enen, wanaa adunankaaku keɓ-ɗen, Ruuhu iwɗo e Laamɗo oo keɓ-ɗen,
yalla eɗen annda moyyere nde Laamɗo waɗani en ndee fuu.
13 So miɗen mbaajoo ɗum, min nawtortaako haalaaji ɗi hakkilantaaku ɓiɓɓe
aadama waajotoo min ɗii – haalaaji ɗi Ruuhu oo waajotoo ɗii min nawtortoo.
Hono non min pamminirta heɓuɓe Ruuhu ɓee goongaaji Ruuhu ɗii.
14 Mo heɓaali Ruuhu Laamɗo oo waawataa jaɓɓaade kulle oon Ruuhu, sabi
ɗe safiyaaku ɗo joomum. O waawataa faamude ɗe, sabi Ruuhu oo tan waawi
hollude no kulle ɗee carirtee.
15 Neɗɗo keɓuɗo Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay gooto waawaa
sarde ɗum.
16 Sabi nii Binndi ɗii mbiiri:
«Homo anndi anniya Joomiraaɗo oo?
Homo waawi waajaade ɗum?»†
Kaa enen, anniya Almasiihu oo njogi-ɗen.

3

Haala gollanooɓe Laamɗo

1 Miin noo, sakiraaɓe, mi waawaa haalirande on hono no on heɓuɓe Ruuhu
Ceniiɗo nii. No kaaliran-mi on dee, hono no on adunankooɓe nii, hono no on
cukaloy keccoy e ley goonɗinal Almasiihu ngal nii.
2 Ɓiraaɗam ndokku-mi on, wanaa ɲaamdu tekkundu, sabi on
mbaawanaano ndu. Fay jooni duu, on mbaawanaa ndu,
3 sabi adunankaaku tan nguurdu-ɗon tafon. Ko haasidaaku e pooɗondiral
woni hakkunde mon koo, wanaa ɗum ana holla e oo ɗoo aduna njeya-ɗon?
Wanaa eɗum holla nguurndam ɓii-aadama nguur-ɗon naa?
4 So gooto e mon wii Pool woodani, goɗɗo kasen wii Apollos woodani,
wanaa ɗum ana holla miilooji oo ɗoo aduna njokku-ɗon?
5 Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanooɓe Laamɗo tan, gooto fuu
ko Joomiraaɗo hokki ɗum. E juuɗe amen ngoonɗin-ɗon.
6 Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamɗo woni mawninoowo.
7 Hono non, tutuɗo oo e jarnuɗo oo fuu nganaa hen fay huunde, Laamɗo
mawninoowo oo tan woni fuu.
8 Tutuɗo oo e jarnuɗo oo fuu potu, homo e maɓɓe fuu barjete ko waarata e
tampere mum.
9 Sabi minen min gollidooɓe e Laamɗo, onon on ngesa Laamɗo, on maadi
Laamɗo.
10 Kammari moyyere nde Laamɗo waɗani kam ndee, mi asii gasol no
mahoowo hakkilante waɗata nii, mi waɗii mahol aranol. Jooni goɗɗo ana
maha e maggol. Kaa gooto fuu waɗa hakkille e no mahirta nii.
11 Sabi fay gooto waawaa waɗude mahol gonngol so wanaa aranol ngol,
kanngol woni Iisaa Almasiihu.
12 Neɗɗo ana ɲiɓa e maadi aranndeeri ndii kaŋŋe naa cardi naa kaaye dime
naa leɗɗe naa huɗo naa gawye.

* **2:9** Esaaya 64.3 † **2:16** Esaaya 40.13

13 Ɲannde gartol Almasiihu, neɗɗo fuu sariya ɓannginan fayda golle mum,
sabi nden, neɗɗo fuu yiite ɓannginan golle mum, holla gooto fuu fayda golle
mum.
14 Mo golle mum heddii daraade dow mahol aranol ngol, heɓan mbarjaari.
15 Kaa mo yiite ngee ɲaami golle mum, waasii mbarjaari mum, kaa kaɲum
hisinte, ana wa'i no coɓɓitiiɗo e yiite nii.
16 Tama on anndaa on suudu Laamɗo, kasen Ruuhu Laamɗo oo ana e mon?
17 Ndennoo, neɗɗo fuu kalkuɗo suudu Laamɗo nduu, Laamɗo halkan ɗum.
Sabi suudu Laamɗo nduu yo seniindu, kasen duu onon ngoni suudu nduu.
18 Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miilɗo e mon yo hakkilante e oo aduna
fuu yo laato safi, yalla ana laatoo hakkilante jaati.
19 Sabi hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso Laamɗo. Sabi ana
winndii: «Laamɗo nanngiran hakkilante'en ɓee hiila mum'en.»*
20 Ana winndii kasen: «Joomiraaɗo ana anndi miilooji hakkilante'en ɓee,
omo anndi ɗi meere.»†
21 Ndennoo, pati fay gooto mantoroo yimɓe, sabi onon njey fuu:
22 Pool e Apollos e Piyeer, kaɲum e aduna oo, nguurndam e maayde,
hannde e janngo, fuu onon njey.
23 Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamɗo jey ɗum.

4

Haala golle nelaaɓe Almasiihu e tampereeji mum'en

1 Ndennoo, njogoree min min gollanooɓe Almasiihu, njogoree min min
halfinaaɓe goongaaji Laamɗo teddudi cuuɗaaɗi ɗii.
2 Kalfinaaɗo, hoolaare tan ndaardaa.
3 Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e sarirde ɓiɓɓe
aadama wiyooɓe mi wanaa koolniiɗo, walanaa kam baasi. Mi felataa hoore
am duu jaati.
4 So goonga nii, fay so mi walaa ko mi felda hoore am, ɗum waɗataa kam
mi pooccitiiɗo. Joomiraaɗo woni caroowo kam.
5 Saabe ɗum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade, fade Joomi-
raaɗo oo warde. Kanko yaltinta ko suudinoo e nimre, kanko ɓannginta ko
woni e ɓerɗe yimɓe. Ɲannde nden, gooto fuu heɓan e Laamɗo jettooje ɗe foti
heɓude.
6 Sakiraaɓe, haalaaji ɗii fuu mi fawii ɗum dow amen miin e Apollos
kammari mooɗon, yalla miɗen laatanoo on misaalu, paamon pati njawton
ko winndii koo, tawa on mawninkinaaki e jaɓande ooɗoo e salanaade ootoo.
7 Ndennoo homo ɓurnu maa woɓɓe ɓee? Koɗum njogi-ɗaa ko a hokkaaka?
Ko njogi-ɗaa fuu a dokkaaɗo, ko waɗi so aɗa mantoroo ɗum hono ɗum wanaa
dokke Laamɗo?
8 Woy on kaarii, woy on keɓii arsuku, woy on laamiima, minen min laa-
maaki! Haya miɗen njiɗi laamo-ɗon jaati, yalla miɗen mbaawa laamodaade
e mon minen duu!
9 Sabi ana nanndani kam, minen nelaaɓe ɓee, Laamɗo heedini min caggal
no saraaɓe wareteeɓe nii. Sabi min laatike fijirteeɓe yeeso aduna oo fuu:
yeeso malaa'ika'en e yimɓe fuu.
10 Min majjuɓe saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en e haɓɓagol mon
e Almasiihu. Min lo'uɓe, onon on jom'en semmbe. Min hoynaaɓe, onon on
teddinaaɓe.

* **3:19** Ayyuuba 5.13 † **3:20** Jabuura 94.11

11 Fay wakkati mo ngon-ɗen e mum jooni oo, min ceeraali e yolbere e ɗomka e kolndam e fiyeede, kaŋum e yiilaaru,
12 miɗen tiinnitoo wuurdude semmbe terɗe amen. So min njennaama, min nduwoto. So min torraama, min muŋan.
13 So min ŋo'aama, min mbaaltinan hakkillaaji joomum'en. Faa jooni miɗen njogoraa no mbuuwdi nii ley aduna oo, hono tuundi ndi yimɓe fuu mbedotoo.
14 Mi winndiraali ɗum faa mi hersina on, ko mbinndir-mi ɗum dee, faa mi jannginira on no sukaaɓe am horsuɓe nii.
15 Fay so taweede e ley haɓɓagol mon e Almasiihu oɗon njogii ɗowooɓe ujunaaji ujunaaji, on keewaa baabiraaɓe kaa. Sabi e haɓɓagol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee.
16 Ɗum waɗi so miɗo ndaarda on ŋemmbon kam.
17 Ɗum waɗi duu so nel-mi e mon Timote ɓiyam korsuɗo koolniiɗo e ley haɓɓagol mum e Joomiraaɗo. O miccintinan on laawi ɗi njokku-mi saabe Almasiihu e no mbaajortoo-mi ɗiin laawi nii nokku fuu e ley deente goondiinɓe ɗee fuu.
18 Won e mon mawninkiniiɓe dow jikkude mi warataa to mon.
19 Kaa ɓooyataa mi waran to mon so Joomiraaɗo jaɓii. Nden mi humpitoto ko wanaa haala mawninkiniiɓe ɓee tan, mi humpitoto baawɗe mum'en duu.
20 Sabi Laamu Laamɗo wanaa haala tan, yo baawɗe.
21 Hono njiɗ-ɗon mi warda e mon? Sawru naa jilli e newaare?

5

Haala ko yaannii hakkunde goondiinɓe

1 Haya, ko soɓi nanaama waɗii hakkunde mon. Hono ndee somnde waɗaali fay hakkunde heeferɓe: gooto e mon ana wondi e jom suudu baam mum!
2 Kasen duu oɗon mantoroo ɗum! Ko kaanno-ɗon waɗude dee, metteede ɗum, yalla oɗon itta gaɗuɗo oo golle bondo e hakkunde mon.
3 Miin, miɗo woɗɗorii on banngal terɗe, kaa miɗo ɓattorii on e hakkille. Gila jooni hono no mi tawaaɗo ton nii, mi sarii gaɗuɗo golle oo.
4 So on kawritii e dow innde Joomiraaɗo men Iisaa, hakkille am ana tawdee e mon, baawɗe Joomiraaɗo men Iisaa duu ana e men,
5 yo oon neɗɗo waɗe e juuɗe Ibiliisa, terɗe mum kalkee, yalla yonki mum ana hisinee ŋannde gartol Joomiraaɗo.
6 So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-ɗon fey! Tama on anndaa yuufinirdi seeɗa ana yuufina conndi farani njiiɓaandi fuu?
7 Laɓɓinee ko'e mon, itton yuufinirdi kiinndi ndii hakkunde mon, yalla oɗon laatoo conndi farani njiiɓaandi keyri ndi walaa yuufinirdi. Non ngorru-ɗon jaati, sabi layyaari men iidi Paska ndii hirsaama, ɗum woni Almasiihu.
8 Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono no yuufinirdi kiinndi naa yuufinirdi coɓundi naa mbonndi. Teddiniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laaɓal kaŋum e goonga.
9 E ɓataaki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley makko pati nawtondiron e soɓuɓe.
10 Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino soɓuɓe wonɓe e oo ɗoo aduna ɓee fuu, naa haasidi'en fuu naa wuyɓe fuu naa rewooɓe tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi njalton aduna oo.

11 Ko njiɗunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditortooɗo sakiike
tawee yo coɓuɗo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa ɲo'oowo yimɓe naa
jaroowo doro naa gujjo. Baaɗo hono non, pati ɲaamdon e mum duu.
12-13 Sabi ɓe ngalaa e ley deental goondiɲɓe Laamɗo ngal ɓee, wanaa miin
sarata ɓe, Laamɗo sarata ɓe. Kaa wonɓe ley deental goondiɲɓe Laamɗo ngal
ɓee, onon carata ɗum'en. Sabi nii winndorii: «Ittee neɗɗo bonɗo oo e ley
mon.»*

6

Haala gullondiral hakkunde sakiraaɓe goondiɲɓe

1 So luurral waɗii hakkunde mon, hono joomum'en cuusirta wullitaade
ooɲiiɓe ɓee njoppa fooccitiiɓe ɓee?
2 Tama on anndaa fooccitiiɓe ɓee caroyta aduna oo? Ndennoo, so onon
fooccitiiɓe ɓee caroyta aduna oo, hono ndonkirton sarde kulle pamare ɗee?
3 Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en ɓee? Sako kulle ɗam ɗoo
nguurndam!
4 Ndennoo, so luurral waɗii hakkunde mon banngal kulle aduna, ko saabii
so oɗon ngullitoyoo ɓe deental goondiɲɓe ngal jataaki ɓee?
5 Faa njaago-ɗon mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay hakkilante gooto
baawɗo sarde sakiraaɓe luurruɓe?
6 Ee, goondiɲɓo wullanoo goondiɲɓo banndum, tawa to ɓe ngoondiɲaali!
7 Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayiibe bonɗo jaati.
Ko saabii so on cuɓaaki muɲude tooɲannge? Ko saabii so on cuɓaaki muɲude
ɓoleede?
8 Kaa onon tooɲata, onon ɓolata fay sakiraaɓe mon.
9 Tama on anndaa ooɲiiɓe naatataa e Laamu Laamɗo oo? Pati njaayree
ko'e mon: soɓuɓe e rewooɓe tooruuji e jeenooɓe e luuɗunkooɓe
10 e wuyɓe e haasidi'en e yarooɓe doro e ɲo'ooɓe yimɓe e yanooɓe, fay gooto
e ɓee naatataa e Laamu Laamɗo oo.
11 Yoga mon laatinoke hono non, kaa jooni on lootaama on laaɓii, on nan-
ngiraama fooccitiiɓe saabe innde Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu, kaɲum e
Ruuhu Laamɗo men oo.

No goondiɲɓe kaaniri teddinirde Laamɗo terɗe mum'en

12 Oɗon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa wanaa fuu
nafata. So goonga «huunde fuu ana daganii kam», kaa miɗo salii huunde fuu
mara kam.
13 Oɗon mbiya: «Ɲaamdu jey reedu, reedu jey ɲaamdu.» Ooho, kaa Laamɗo
halkan ɗi ɗiɗi fuu. Terɗe ɓii-aadama tagiraaka kammari ko soɓi, ko ɗe tagiraa
dee, faa ɗe ndewa Joomiraaɗo, Joomiraaɗo duu hayba ɗe.
14 Laamɗo immintinɗo Joomiraaɗo men iwde e maayde oo, immintiniran
en enen duu e baawɗe mum.
15 Tama on anndaa terɗe mon ngoni caldi Almasiihu? Ndennoo, ana dagoo
mi ɓama caldi Almasiihu ɗii mi waɗa ɗum caldi debbo coottoowo hoore
mum? Abada!
16 Tama on anndaa piilondirɗo e debbo coottoowo hoore mum fuu, laa-
todike e mum terɗe goote? Sabi ana winndii: «Ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoto neɗɗo
gooto.»*
17 Kaa kaɓɓondirɗo e Joomiraaɗo laatodike e mum ruuhu gooto.

* **5:12-13** Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7 * **6:16** Puɗɗooɗe 2.24

18 Ndogee ko soɓi! Luuttal fuu ngal neɗɗo luutti, takkataako e terɗe mum.
Kaa coɓinɗo hoore mum tooɲii terɗe mum.
19 Tama on anndaa terɗe mon ɗee ngoni suudu Ruuhu Ceniiɗo gonɗo e mon
mo Laamɗo hokki on oo? Wanaa onon njey ko'e mon,
20 sabi Laamɗo soottitorii on coggu tiiɗuɗo. Ndennoo, teddiniree Laamɗo
terɗe mon ɗee.

7

Haala dewgal

1 Jooni kaa miɗo yiɗi jaabaade lamndi ɗi mbinndan-ɗon kam ɗii. Goonga,
ana moyyi e gorko waasude ɓamde debbo.
2 Kaa pati fijirde waɗa, gorko fuu yo tawre debbo, debbo duu tawree gorko.
3 Yo gorko hokku genndum hakke mum, debbo duu hokka gorum hakke
mum.
4 Debbo jeyaa terɗe mum, gorum jey ɗe. Gorko duu hono non, jeyaa terɗe
mum, genndum oo jey ɗe.
5 Pati fay gooto e mon salanoo goɗɗo so wanaa tawee e dow kawral
mon wakkati keertaaɗo faa keɓon no ɲaagoro-ɗon Laamɗo. Kaa caggal
ɗum, keddo-ɗon wuurdude no haaniri nii pati mbaason nantaade so Ibiliisa
seytoo on.
6 Ko kaalan-mi on ɗoo koo, wanaa ko tilsi, mi kolluɗo on laawol lobbol nii.
7 Miin, miɗo yiɗi yimɓe fuu laatoo hono am, kaa gooto fuu no Laamɗo
hokkiri ɗum: yoga hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.
8 Faade e ɓe ɓamaali e ɓe ɓamaaka, kaɲum e rewɓe ɓe worɓe mum'en
maayi, miɗo wiya worrude no am nii ɓuri moyyude e mum'en.
9 Kaa so tawii ɓe mbaawaa nantaade, ɓe ndewla, sabi ɗum ɓuri jooɗoraade
nii tan ana maaya muuyo.
10 Wonɓe e dewle ɓee, miɗo yamira ɗum'en ndee yamiroore nde iwaali e
am, iwnde e Joomiraaɗo: debbo haanaa seerde gorum.
11 So taweede mo seerii oon yo heddoro non, naa duu o warta e mum.
Gorko duu haanaa seerde genndum.
12 Kaa woɓɓe ɓee, miin e hoore am haalanta ɗum'en, wanaa Joomiraaɗo: so
goondinɗo Iisaa ana jogii debbo mo goondinaali tawee debbo oo ana yarrii
wondude e makko, pati o seera ɗum.
13 Naa so debbo goondinɗo ana dewlaa gorko mo goondinaali tawee gorko
oo yarrii wondude e makko, pati o seera ɗum.
14 Sabi gorko mo goondinaali oo ana laɓɓiniree genndum, kasen duu debbo
mo goondinaali oo ana laɓɓiniree gorum. So wanaa ɗum, ɓiɓɓe mon laatoto
ɓe anndaa Laamɗo, tawee nee ɓe seniiɓe.
15 Kaa mo goondinaali, so yiɗii seerde goondinɗo oo, yo seer. Goondinɗo oo
kaa, so debbo so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamɗo noddii en faa
nguuren e jam.
16 Debbo goondinɗo, hono anndirtaa aɗa waawi hisinde gora? Gorko
goondinɗo, hono anndirtaa aɗa waawi hisinde gennda?

No gooto fuu haani worrude no Joomiraaɗo feccirani ɗum nii

17 Ɗum nee, yo gooto fuu wuurdu no Joomiraaɗo feccirani ɗum nii, no
worrunoo nde Laamɗo noddi ɗum ndee. Ɗum njamir-mi deente goondinɓe
ɗee fuu.
18 Tawaaɗo yo taadiiɗo nde Laamɗo noddi ɗum ndee, pati tewta bonni-
tidde ko taadaa koo. Noddaaɗo so tawi taadaaki, pati taado.

19 Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko nafata dee,
jokkude jamirooje Laamɗo.
20 Yo gooto fuu heddoro no worrunoo wakkati nde Laamɗo noddata ɗum
ndee.
21 Nde noddete-ɗaa ndee, so tawii a diimaajo, pati ɗum laatane sugulla.
Kaa so a heɓii laawol no ndimɗiraa, rimɗu.
22 Sabi maccuɗo mo Joomiraaɗo noddi, laatike coottitaaɗo Joomiraaɗo.
Dimo noddaaɗo duu, laatike diimaajo Almasiihu.
23 On coottitoraama coggu tiiɗuɗo, ndennoo pati laatee maccuɓe yimɓe.
24 Sakiraaɓe, gooto fuu no worrunoo nde noddetee ndee, yo heddoro non
yeeso Laamɗo.

Haala dewlude e waasude dewlude

25 Banngal yimɓe ɓe ndewlaali ɓee, mi walanaa ɓe yamiroore iwnde to
Joomiraaɗo, kaa mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomi-
raaɗo waɗi koolniiɗo oo:
26 saabe torraaji jooni ɗii, miɗo miila neɗɗo heddoroo no worri nii ɓuri
moyyude e mum.
27 So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa tayude ngal. So
dewgal walaa hakkunde maa e debbo, pati tewtaa debbo.
28 Kaa so a ɓamii duu, a luuttaali. Mboomri duu so ɓamaama, luuttaali.
Kaa naatuɓe e dewle ɓee ɓilloto e nguurndam mum'en, mi yiɗanaa on ɗum.
29 Sakiraaɓe, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo ɓadike. Jooni, yo
ɓamɓe ɓee mba'u no ɓamaali nii,
30 woyooɓe mba'a no mboyaali nii, weltiiɓe mba'a no mbeltaaki nii,
soodooɓe mba'a no njogaaki nii,
31 heɓooɓe e oo ɗoo aduna mba'a no meeɗaali heɓude e makko nii. Sabi oo
ɗoo aduna no wa'i nii, annii yawta.
32 Ko njiɗu-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille mum to kulle
Joomiraaɗo yahata, ko welata Joomiraaɗo tewtata.
33 Kaa dewluɗo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata genndum
tewtata,
34 joomum fecciima. Hono non, mo ɓamaaka, kaŋum e mboomri, hakkille
mum to kulle Joomiraaɗo yahata, yalla terɗe mum e yonki mum fuu ana
cenoo. Kaa ɓamaaɗo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum
tewtata.
35 Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa faa tonnga on. Miɗo yiɗi nguurdon
no kaan-ɗon wuurdude nii, kaɓɓo-ɗon e Joomiraaɗo, tawa hakkillaaji mon
peccaaki.
36 So muuyo mawnii e neɗɗo sanne faa huli pati ronka nantaade e cab-
baaɗo mum, miila dewgal ngal ana haani timmineede, yo ngal timmine no
joomum yiɗiri nii, luuttaali.
37 Kaa so gorko fellisii e ɓernde mum fuu tawa tilsinaaka, faa ɓami anniya
huurtintaa cabbaaɗo mum, so ana waawi nantaade, waɗii ko moyyi.
38 E ley ɗum, kuurtinɗo cabbaaɗo mum waɗii ko moyyi, kaa mo hu-
urtinaali cabbaaɗo mum ɓuri waɗude ko moyyi.
39 Debbo ɓamaaɗo yo kaɓɓaaɗo so nii gorum ana heddii wuurde. Kaa so
goriiko oo yawtii, mo o yiɗi fuu ana waawi ɓamde mo, yo tawe e laawol
Joomiraaɗo ngol tan.
40 Ɗum nee, so o heddiima e ngoortaalaaku o ɓurata welde hoore. Ɗum
woni miilo am, kasen duu miɗo miila miin duu, mi heɓii Ruuhu Laamɗo.

8

Haala tew cakkanaaɗo tooruuji

1 Jooni miɗo jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaaɗo tooruuji ɗii.
Eɗen tayori «en fuu eɗen njogii anndal». «Anndal» nee waddan mawninki-
naare, jilli ngoni ko naɓata deental goondinɓe ngal yeeso.
2 Neɗɗo fuu miiluɗo ana anndi huunde, anndaa tafon no haani anndirde.
3 Kaa neɗɗo fuu jiɗɗo Laamɗo, Laamɗo ana anndi ɗum.
4 Ndennoo e banngal ɲaamugol tew cakkanaaɗo tooruuji, eɗen anndi «so
goonga, ley aduna, tooru wanaa fay huunde», «Laamɗo walaa so wanaa gooto
oo».
5 Sabi fay so ko yimɓe mbiyata reweteeɓe koo ana ngoodi dow kammu e
dow leydi – so goonga, wiyeteeɓe «reweteeɓe» e «joomiraaɓe» keewii –
6 enen, banngal men, Laamɗo gooto tan woodi, Baabiraaɗo taguɗo huunde
fuu mo nguuran-ɗen oo. Kasen Joomiraaɗo gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu
mo huunde fuu laatorii oo, mo keɓir-ɗen nguurndam oo.
7 Kaa wanaa yimɓe fuu paami ɗum tafon. Yogaaɓe woownooɓe rewde
tooruuji, faa hannde eɓe ɲaama tew cakkanaaɗo tooruuji e miilde tew oo
tooruuji jaati njey ɗum. Ɗum waɗata so eɓe miila ɓe coɓan, tawi ɓe mbaawaa
seenndude goonga e pene.
8 Tayoral, ɲaamdu ɓattintaa en Laamɗo. So en ɲaamii, nafataa en fay
huunde, so en ɲaamaali, bonnantaa en fay huunde.
9 Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon ɲaamde huunde fuu. Kaa
ndeentee pati ngol laawol liɓa ɓe ɲiiɓaali e ley goondinal ɓee.
10 Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'uɗo yii ma aɗa ɲaama ley suudu tooru,
hakkille mum hokkataa ɗum ɲaamde tew cakkanaaɗo tooruuji kaɲum duu
naa?
11 Hono non, oon sakiike men lo'uɗo mo Almasiihu maayani oo, halkortoo
saabe anndal maa ngal.
12 So on tooɲirii non sakiraaɓe ɓe ɲiiɓaali e ley goondinal ɓee, so on njiiɓii
hakkillaaji maɓɓe, on luuttii Almasiihu.
13 Ɗum nee, so tawii ɲaamdu ana liɓa sakiike am, mi ɲaamataa kasen tew
abada, pati mi liɓa sakiike am.

9

Haala ko nelaaɗo foti waɗaneede

1 Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaaɗo naa? Mi yiyaali Joomiraaɗo
men Iisaa naa? Goondinal mon, wanaa e ley golle mo ngollan-mi Joomiraaɗo
oo iwi naa?
2 Fay so banngal yogaaɓe mi wanaa nelaaɗo, banngal mon onon mi
nelaaɗo, sabi ko ngoondin-ɗon Iisaa koo ana holla Joomiraaɗo neli kam jaati.
3 Annii ko mbiyan-mi felooɓe kam ɓee:
4 min kaandaa e heɓude ɲaamdu e yardu e ley golle amen naa?
5 Min kaandaa e naɓorde rewɓe amen no nelaaɓe woɓɓe ɓee nii naa? No
miɲiraaɓe Joomiraaɗo ɓee nii, kaɲum e Piyeer?
6 Naa miin e Barnabas tan ngoni haanɓe gollude faa keɓa no nguurda?
7 Homo e mon yii sordaasi joɓoowo hoore mum? Homo woni demoowo mo
ɲaamataa ko hetti e ngesa mum? Homo woni duroowo mo yarataa kosam
sewre mum?
8 Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yimɓe tan fawii naa? Sariya oo
yamiraali ɗum naa?

9 Sabi nii winndiraa e Sariya Muusaa: «A haɗataa ngaari aloori tappoori
gawri muuɗude gawri.»* Ga'i alooji ɗii tan ngoni ko Laamɗo wattani hakkille
naa?
10 Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen mbinndanaa ngol
konngol, sabi demoowo e tappoowo fuu ana ngollira jikke heɓude ngeɗu
mum'en.
11 Min aawii e mon kulle ruuhunkooje. So min kettii e mon kulle
adunankooje, yalla miɗen kaawanee ɗum naa?
12 So woɓɓe ana kaandi e heɓude ɲaamdu e junngo mon, wanaa minen ɓuri
haandude hen?
Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miɗen muɲa huunde fuu pati min
kaɗa Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo yaade yeeso.
13 Tama on anndaa gollooɓe e ley Suudu Dewal Mawndu ɓee ana nguuri e
kulle ɗe yimɓe ndokkata Suudu nduu ɗee? Tama on anndaa halfinaaɓe golle
ittirde sadaka ɓee ana keɓa ngeɗu mum'en e mayre?
14 Hono non, Joomiraaɗo yamirii waajotooɓe Kabaaru Lobbo ɓee nguura
e Kabaaru Lobbo oo.
15 Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu mi winndiraali
ɗum faa mi heɓa huunde. Maayde ɓurani kam ɲaagaade huunde. Sabi ɗum
woni ko mantortoo-mi, mi jaɓataa fay gooto itta kam e majjum duu.
16 Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, ɗum tilsuɗum kam.
Bone woodanii kam so mi waajaaki Kabaaru Lobbo oo!
17 Sinndo mi golliriino oo golle saabe miɗo fellisinnoo ɗum miin e hoore
am, nden kaa mi heɓanno njoɓdi. Kaa laatike tilsere ngolliran-moo-mi, mo
golle mo kalfinaa-mi.
18 Ndennoo koɗum woni njoɓdi am? Njoɓdi am, ɗum woni seyo am ko
mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo meere meere koo, tawti e ko mi lamndataako
ko waajotooɓe Kabaaru Lobbo oo ɓee poti heɓude.
19 Mi walaa e margal fay gooto, kaa mi waɗii hoore am maccuɗo yimɓe fuu,
yalla miɗo heɓa ko ɓuri heewde e maɓɓe.
20 E ley Yahuudiyankooɓe, mi waɗii hoore am Yahuudiyanke, yalla miɗo
heɓa ɓe. E ley jokkuɓe Sariya Muusaa, mi waɗii hoore am jokkuɗo Sariya
Muusaa, yalla miɗo heɓa ɓe, fay so wanaa waajibi mi jokka Sariya oo.
21 E ley ɓe ngalaa e Sariya Muusaa ɓee, mi waɗii hoore am mo walaa e
Sariya oo, yalla miɗo heɓa ɓe, fay so miin e hoore am, mi waasaali taweede
e sariya Laamɗo oo, sabi ley sariya Almasiihu ngon-mi.
22 E ley lo'uɓe, mi waɗii hoore am mi lo'uɗo, yalla miɗo heɓa ɓe. Walaa fuu
no mi waɗaali hoore am kammari yimɓe fuu, yalla ana daɲa ɓe kisin-mi.
23 Ko ngaɗan-mi fuu, mi waɗiran ɗum kammari Kabaaru Lobbo oo yalla
miɗo heɓa hen ngeɗu.
24 Tama on anndaa daɗondirteeɓe ɓee fuu yo dogooɓe, kaa gooto tan
heɓata deesewal? Ndennoo, ndogiree heɓude ngal.
25 Lanndinantooɓe ndaggu fuu, mbiiran terɗe mum'en biirugol cattungol.
Ko ɓe ngaɗirta ɗum dee, faa ɓe keɓa deesewal ngal duumataako. Enen nee,
faa keɓen deesewal duumotoongal.
26 Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no kaɓoowo e henndu nii.
27 Kaa miɗo biira terɗe am no naawiri miɗo jaalii ɗe, yalla miin baajotooɗo
woɓɓe Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa yarraneede.

* **9:9** Fillitagol Tawreeta 25.4

10

Haala waasude rewde tooruuji

1 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon faa gasa ko hewtii maamiraaɓe men ja-
maanu Muusaa koo. Ɓe fuu ɓe ngoniino e ley luurde ndee, ɓe fuu duu ɓe
lummbiino geeci oo.
2 E ley haɓɓagol maɓɓe e Muusaa ɓe fuu ɓe keɓii lootogal batisima e ley
luurde ndee, kaŋum e ley geeci oo.
3 Kasen duu ɓe fuu ɓe ɲaamdii ɲaamdu wooturu ruuhunkooru,
4 ɓe fuu ɓe njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi eɓe njarannoo
ɗam e haayre ruuhunkoore jokkunoonde e maɓɓe ndee. Nden haayre woni
Almasiihu.
5 Kaa ko ɓuri heewde e maɓɓe, Laamɗo welaaka ɗum'en. Ɗum saabii so ɓe
kalkii ley ladde jeereende ndee.
6 Ɗum fuu eɗum holla en pati njokken giɗaaɗe yonki bonɗe no maɓɓe nii.
7 Pati laatee rewooɓe tooruuji no yoga maɓɓe nii, hono no winndorii nii:
«Yimɓe ɓee njooɗiima ana ɲaama ana njara, kasen immii ana mboma.»*
8 Pati naaten e fijirde no yogaaɓe e maɓɓe naatiri e fijirde nii. Ɗum saabii
so ujunaaji noogay e taton neɗɗo maayi ɲannde wootere.
9 Pati itten koro Almasiihu no yoga maɓɓe nii. Ɗum saabii so bolle kalki
ɗum'en.
10 Pati ŋermitee no yoga maɓɓe nii. Ɗum saabii so malaa'ika baroowo oo
halki ɓe.
11 Ɗum fuu waɗii yalla ana laatanoo en misaalu, ɗum winndiraama faa
ɗum waajoo en, enen wonɓe e cakite jamaanu ɓee.
12 Ɗum nee, miiloowo ana darii fuu, waɗa hakkille pati boɓɓoo e leydi.
13 Walaa torra ittoowa koro heɓuka on ka heɓaali ɓiɓɓe aadama. Laamɗo
yo koolniiɗo, o ɗalataa torra koroowa ɓurka on semmbe fawee e mon. Torra
fuu koroowa on, o hokkan on no mbaawron muɲude ɗum, o hokkan on
laawol no njaltiron e mum.
14 Saabe ɗum, sakiraaɓe am horsuɓe, ngoɗɗee dewal tooruuji.
15 Miɗo haalirana on hono no on hakkilante'en nii, caree onon e ko'e mon
ko mbii-mi koo.
16 Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamɗo kammari mum ndee, so
en njarii nde, tama en ndeentaali e yiiyam Almasiihu ɗam? Buuru mo tayaten
oo, so en ɲaamii mo, tama en ndeentaali e terɗe Almasiihu ɗee?
17 Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terɗe goote,
sabi eɗen njogii ngeɗu e oon buuru gooto.
18 Taykee leŋol Israa'iila ngol: tama yimɓe maɓɓe ɲaamooɓe sadakaaji ɓee
ndeentaali e Laamɗo gaɗanaaɗo ittirde sadaka ndee oo?
19 Miɗo yiɗi wiide tew cakkanaaɗo tooruuji won ko woni naa? Naa tooru e
hoore mum won ko woni?
20 Walaa! Ko njiɗu-mi wiide dee, ko heeferɓe ɓee cakkotoo koo, sakketee
seyɗaani'en, wanaa Laamɗo. Mi yiɗaa ndeenton e seyɗaani'en.
21 On mbaawaa yarde e horde Joomiraaɗo ndee njaron kasen e horde
seyɗaani'en, on mbaawaa ɲaamde e la'al Joomiraaɗo ngal ɲaamon kasen e
la'al seyɗaani'en ɓee.
22 Naa iirtude tikkere Joomiraaɗo njiɗ-ɗen? Naa en miilii eɗen ɓuri mo
semmbe?

Haala ngaɗiree huunde fuu faa Laamɗo teddinee

---

* **10:7** Pergu 32.6

23 Mbii-ɗon: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So
goonga, «huunde fuu ana dagii», kaa wanaa fuu naɓata deental goondiɓe
ngal yeeso.
24 Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa woɓɓe ɓee
duu.
25 Tew cootteteeɗo luumo fuu, oɗon mbaawi ɲaamirde ɗum hakkillaaji
ɗi ɲiŋataa on tawa on lamndaaki yalla ɗum tew cakkanaaɗo tooruuji naa
wanaa.
26 Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraaɗo woodani.»†
27 So neɗɗo mo goondinaali noddii on, on njaɓii nootaade, ɲaamon ko
ndokke-ɗon fuu, tawa hakkillaaji mon ɲiŋataa on.
28 Kaa so won biiɗo on: «Ɗum ko sakkanaa tooruuji», nden, pati ɲaamee
ɗum saabe biiɗo non oo e saabe hakkille mum ɲiŋoowo ɗum.
29 Wanaa ko wartata e hakkillaaji mon onon kaalan-mi ɗoo, ko wartata e
hakkille biiɗo non oo kaalan-mi.
Kaa fotaa ko hakkille neɗɗo goɗɗo sara ndimaaku am.
30 So miɗo yetta Laamɗo e dow ko ɲaaman-mi, ko waɗi so miɗo bonkee e
nduun ɲaamdu ndu njettu-mi Laamɗo kammari mum?
31 Ndennoo, so on ɲaaman, so on njaran naa ko ngaɗaton fuu, ngaɗiree
ɗum faa Laamɗo teddinee.
32 Pati laatanee fay gooto fergitere, wanaa Yahuudiyankooɓe wanaa ɓe
nganaa Yahuudiyankooɓe wanaa deental goondiɓe Laamɗo ngal.
33 Ngolliree no am nii, sabi miɗo tewta ko welata yimɓe fuu e dow huunde
fuu, tawee mi tewtaali nafaa am miin tan, ko nafata heewɓe tewtan-mi, yalla
eɓe kisinee.

11

1 Ɲemmbee kam no ɲemmbiran-mi Almasiihu nii.

Haala banngal soomugol hoore

2 Miɗo yetta on ko micciti-ɗon kam e huunde fuu koo, e ko njokku-ɗon
waajuuji ɗi mbaajii-mi on ɗii koo.
3 Kaa noo, miɗo yiɗi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko
woni hooreejo debbo, kasen duu Laamɗo woni hooreejo Almasiihu.
4 Ndennoo, gorko fuu kippiiɗo kufina so ana duwoo naa so ana haalta
konngol ngol Laamɗo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo.
5 Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa so ana haalta konngol
ngol Laamɗo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo, sabi omo wa'i
hono no o laɓiiɗo nii.
6 Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu mum. Kaa so nii
mesude hoore mum naa laɓude nde ana yaannoo debbo, yo soomu hoore
mum.
7 Gorko noo haanaa hippaade kufina, sabi yo mbaadi Laamɗo, kaɲum e
darja mum. Kaa debbo yo darja gorko.
8 Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko.
9 Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko.
10 Saabe ɗum ana wajibii e debbo soomude e hoore mum taagumansa
baawɗe saabe malaa'ika'en.
11 Kaa ɗum e taweede, e ley haɓɓagol men e Joomiraaɗo, debbo ana haɓɓii
e gorko, gorko duu ana haɓɓii e debbo.

† **10:26** Jabuura 24.1

12 Sabi no debbo ittiraa e gorko nii, hono non debbo duu rimirta gorko.
Kaa ɗum fuu, to Laamɗo ɗum iwi.
13 Caree onon e ko'e mon: yalla ana ŋardi e debbo rewa Laamɗo tawa
soomaaki?
14 Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu juutundu ana
yaaginii e gorko,
15 kaa e debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu juutundu yalla ana
sudda hoore ndee.
16 Muuyɗo yeddude ɗum fuu yo anndu en ngalaa oon aada, wanaa minen,
wanaa deente goondiɓe Laamɗo ɗee.

Haala hiraande seniinde

17 Won ko njiɗu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton. Haala majjum
mi waawaa yettude on, sabi kawrite mon ɗee naɓataa on yeeso, to boni ɗe
naɓata on.
18 Ko adii fuu, mi nanii so on kawritii, luurral ana hakkunde mon, kasen
duu won ko ngoondin-mi hen.
19 Ana tilsi pelle-pelle ngaɗa hakkunde mon, yalla hoolniiɓe jaati wonɓe e
ley mon ɓee ana annditee.
20 So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomiraaɗo ndee
ɲaamaton.
21 Sabi gooto gooto mon fuu heɲoto ɲaamde hiraande mum faa ɓee ɗoo
njolba, ɓee too cigira.
22 Tama on ngalaa cuuɗi ɗo kaan-ɗon ɲaamde e yarde? Naa on yawɓe
deental goondiɓe Laamɗo ngal? Naa oɗon njiɗi hoynude ɓe ngalaa ko njogii
ɓee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e ɗum.
23 Sabi miin, e Joomiraaɗo keɓu-mi ko njottin-mi on koo: e ley jemma mo
Joomiraaɗo men Iisaa jammbaa e mum oo, o ɓami buuru,
24 o yetti Laamɗo, o heli buuru oo, o wii: «Ɗum yo terɗe am keliraaɗe
kammari mon. Ngaɗee ɗum faa miccito-ɗon kam.»
25 Hono nii, nde ɓe tilii hiraande ndee, o ɓami horde peguujam, o wii: «Ndee
ɗoo horde woni aadi keyri tabintiniraandi yiiyam am. Faa nde njaraton fuu,
miccito-ɗon kam.»
26 Sabi nde ɲaamaton oon buuru e nde njaraton nden horde peguujam fuu,
oɗon mbaajoo haala maayde Joomiraaɗo faa nde o warti.
27 Ɗum nee, neɗɗo fuu ɲaamirɗo buuru Joomiraaɗo no haanaa, yardi horde
makko no haanaa, oon luuttii terɗe Joomiraaɗo ɗee e yiiyam makko ɗam fuu.
28 Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum ɲaamde oon buuru
naa yarde nden horde.
29 Sabi neɗɗo fuu ɲaamɗo buuru oo so yari horde ndee, so miilaaki ɗum
terɗe Joomiraaɗo ɗee, jukkete saabe ko ɲaami koo e ko yari koo.
30 Ɗum saabii so ɲawɓe e lo'uɓe ana keewi e mon, kasen duu won yawtuɓe.
31 Sinndo eɗen yeewtotonoo ko'e men, en yeewtatanooke.
32 Kaa Joomiraaɗo ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-ɗen e aduna oo.
33 Ndennoo sakiraaɓe am, so oɗon kawrita faa ɲaamdon hiraande Joomi-
raaɗo ndee, ndoomondiree.
34 So tawii won jolbuɗo e mon, yo ɲaamu to suudu mum too, pati kawrite
mon ɗee laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddii koo mi biltan ɗum so mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniiɗo

1 Haala dokke ɗe Ruuhu Ceniiɗo hokkata ɗee, sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon
ɗe faa gasa.
2 Nde ngonno-ɗon heeferɓe ndee, oɗon anndi no tooruuji muumi ɗii
majjiniri on.
3 Ɗum waɗi so njiɗu-mi paamon ɗum ɗoo: fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo
kuɗaaɗo» so Ruuhu Laamɗo ana e mum, kasen duu fay gooto waawaa wiide
«Iisaa yo Joomiraaɗo» so Ruuhu Ceniiɗo walaa e mum.
4 Dokke ɗe Ruuhu Ceniiɗo hokkata en ɗee ana ceerti sifaaji, kaa Ruuhu oo
yo gooto.
5 Gollanooɓe deental ɓee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraaɗo oo yo gooto.
6 Golleeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamɗo gooto oo kaŋum gollata ɗi fuu ley
yimɓe ɓee fuu.
7 Ruuhu Laamɗo oo ana ɓanngina e gooto fuu dokkal nafoowal deental
ngal fuu.
8 O hokka ooɗoo waaju kebbinaaɗo hakkilantaaku, o hokka ootoo waaju
kebbinaaɗo anndal.
9 Kanko Ruuhu gooto oo hokkata ooɗoo goondinal, ootoo sellinde ŋawɓe.
10 O hokka ooɗoo waɗude kaayɗe, ootoo haaltude konngol ngol Laamɗo
loowi e mum ngol, ooɗoo seenndude ko woni seyɗaani'en e Ruuhu goonga
oo, ootoo haalirde ɗemɗe Ruuhu Ceniiɗo, o hokka goɗɗo duu maandinde
ɗeen ɗemɗe.
11 Ruuhu gooto oo tan gollata ɗum fuu, feccirana gooto fuu dokkal ngal
muuyi.

Haala calɗi keewɗi ɗi neɗɗo gooto

12 E ley ɗum, no neɗɗo gooto jogorii calɗi keewɗi nii, e no calɗi ɗii e heewde
fuu laatorii neɗɗo gooto nii, hono non Almasiihu duu wa'i.
13 Sabi en fuu en mbatisiraamaRuuhu gooto faa laato-ɗen neɗɗo gooto, so
en Yahuudiyankooɓe naa so en nganaa Yahuudiyankooɓe, so en rimɓe naa
so en riimayɓe, kasen duu en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.
14 Neɗɗo wanaa salndu wooturu, yo calɗi keewɗi.
15 So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e neɗɗo oo», ɗum
haɗataa ngal jeyeede e makko.
16 Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e neɗɗo oo», ɗum
haɗataa ndu jeyeede e makko.
17 So calɗi ɗii fuu yo gite, hono neɗɗo oo nanirta? Naa so ɗi fuu ɗi noppi,
hono neɗɗo oo maatirta ko uurata e ko luuɓata?
18 Kaa noo, Laamɗo reentinii calɗi ɗii fuu e neɗɗo gooto hono no muuyiri
nii.
19 Salndu wooturu laatataako neɗɗo.
20 Ndennoo, calɗi ɗii ana keewi, kaa neɗɗo oo yo gooto.
21 Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.» Hoore duu
waawaa wiide koyɗe: «Haaje am walaa e mon.»
22 Kaa noo, calɗi neɗɗo nanndudi e ɓurɗi lo'ude ɗii, ɗiin ngoni kasindinaaɗi
sanne.
23 Ɗi nanngir-ɗen ɓurɗi jaasude ɗii, ɗiin ɓur-ɗen teddinde. Ɓurɗi gacci-
naade ɗii, ɗiin ɓur-ɗen suuɗude,
24 sabi calɗi men goɗɗi ɗii kasindinaa e suuɗeede. Laamɗo reentini calɗi
fuu, hokki calɗi lo'uɗi ɗii teddeengal,
25 pati ceeraagu waɗa e neɗɗo oo, yalla calɗi ɗii fuu ana tiiɗondira.

26 So tawii salndu wooturu naawii, goɗɗi ɗii fuu naawdan e mum. So
salndu wooturu teddinaama, goɗɗi ɗii fuu mbeltidoto e mum.
27 Onon, on fuu on terɗe Almasiihu, gooto e mon fuu yo salndu e calɗi
makko ɗii.
28 Nii Laamɗo darniri deental goondinɓe ngal: ko adii fuu o joyyini
nelaaɓe, o jokkini hen haaltooɓe konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en, o
jokkintini hen jannginooɓe, caggal ɗum, waɗooɓe kaayɗe e sellinooɓe ɲawɓe
e faabotooɓe e ardotooɓe, kaɲum e haalirooɓe ɗemɗe Ruuhu.
29 Yimɓe fuu yo nelaaɓe naa? Naa haaltooɓe konngol ngol Laamɗo loowi e
mum'en? Naa jannginooɓe? Yimɓe fuu ngaɗata kaayɗe naa?
30 Yimɓe fuu ndokkaa sellinde ɲawɓe naa? Naa haalirde ɗemɗe Ruuhu?
Naa maandinde ɗeen ɗemɗe?
31 Hono non, tiinnee, pooɗanee dokke ɓurɗe heewde nafaa ɗee.
Kaa jooni mi hollan on laawol ɓurngol fuu moyyude ngol.

13

Haala jilli

1 So kaalir-mi ɗemɗe yimɓe e ɗemɗe malaa'ika'en, kaa fuu so jilli ngalaa e
am, mi lennguru senyooru naa mi mbaggu dinndoowo tan.
2 So Laamɗo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji fuu e annde fuu,
naa so tawraa-mi goondinal faa mi sottina baamle kaaye, kaa fuu so jilli
ngalaa e am, mi wanaa fay huunde.
3 So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en naa so ndokkitir-mi tew am
duppee, kaa fuu so jilli ngalaa e am, nafataa kam fay huunde.
4 Jilli ana njogii muɲal, ana njogii moyyuki. Di ngaldaa e haasidaaku, ɗi
ngaldaa e haawtaare, mawninkinaare duu waldaa e majji.
5 Jilli ngaddataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum, eɗi caloo metti,
ɗi caawataa rikke.
6 Jilli kuyantaa ooɲaare, goonga ɗi kuyanta.
7 Jilli ana njaafoo fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo fuu, ana muɲa fuu.
8 Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamɗo loowi e men koo ana timma,
ɗemɗe ana timma, anndal ana timma.
9 Sabi anndal men ana ɲaki, looweede men konngol Laamɗo ana ɲaki,
10 kaa so ko hiɓɓi koo warii, ko ɲaki koo fuu wittan.
11 Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi, no cukalel
miilortoo nii miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii njiiran-mi. Kaa ko mawnu-
mi koo, mi seerii e golle cukaaku.
12 Jooni en njiyataa kulle ɗee faa laaɓa, ko wa'i hono no timtorgal niɓɓungal
nii njiiraten. Kaa wakkati waran en njiiran ɗe gite men jaati. Jooni anndal
am hiɓɓaali, kaa wakkati waran nde anndan-mi faa hiɓɓa, no Laamɗo
anndiri kam faa hiɓɓi nii.
13 Ndennoo, kulle tati ngoni duumotooɗe: goondinal e jikke e jilli. Kaa jilli
ɓuri ɗe fuu teddude.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniiɗo

1 Ndennoo, pooɗanee jilli no mbaawru-ɗon fuu, tewton kasen dokke
Ruuhu Ceniiɗo ɗee. Ko ɓur-ɗon fuu haande tewtude e majje, haaltude
konngol ngol Laamɗo loowi e mon ngol.

2 Sabi kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu e Laamɗo haaldata, wanaa e yimɓe. Sabi
fay gooto faamataa ko joomum haalata, Ruuhu oo hokkata joomum haalde
goongaaji Laamɗo teddudi cuuɗaadi ɗii.
3 Kaa loowaaɗo konngol Laamɗo oo, yimɓe haalanta, faa naɓa ɗum'en
yeeso e ley goondinal, hokka ɗum'en semmbe, ɓuuɓina ɓerɗe mum'en.
4 Kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu, hoore mum naɓata yeeso, loowaaɗo konngol
Laamɗo oo noo, deental goondinɓe naɓata yeeso.
5 Miɗo yiɗi kaaliron ɗemɗe Ruuhu on fuu, kaa ko ɓurani kam, kaalton
konngol ngol Laamɗo loowi e mon ngol. Sabi kaaltoowo konngol ngol
Laamɗo loowi e mum ɓuri kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu, so wanaa tawa neddo
ana waawi maandinde, yalla deental goondinɓe ngal ana yaara yeeso.
6 Ndennoo sakiraaɓe, so mi wariino to mon mi haaliranno on ɗemɗe
Ruuhu, so haala am waddanaalino on ko Laamɗo ɓannginani kam koo, naa
anndal, naa konngol ngol Laamɗo loowi kam ngol, naa waaju, koɗum ɗum
fuu ɗum nafata on?
7 Tayko-ɗen kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu. So ɗi piyaaka
faa laaɓa, hono annditirten ko sereendu nduu fiyata naa ko hoddu nduu
hoɗata?
8 Naa so puufoowo buututal wolde fuufaali faa laaɓa, homo lanndinantoo
wolde ndee?
9 Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo ɗemɗe Ruuhu tawa ko
famminii fuu walaa hen, hono paamirte-ɗon? On tippike haala mon!
10 No ɗemɗe ɗee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu, walaa haala ka
nanataake hen.
11 Kaa so neddo haaldii e am ɗemngal ngal mi nanataa, mi laatike janano
mum, laatike janano am.
12 Hono non, onon duu e ley fooɗanagol mon dokke Ruuhu ɗee, tewtee
dokke naɓooje deental goondinɓe ngal yeeso ɗee, tewtee ɗe faa sanne.
13 Ɗum nee, kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu fuu ɲaagoo Laamɗo waawde
maandinde ɗe.
14 Sabi so miɗo ɲaagoroo Laamɗo ɗemɗe Ruuhu, goonga, yonki am ana e
duwaawu, kaa mi faamataa miin e hoore am.
15 Ndennoo, hono ngaɗan-mi? Mi ɲaagorto yonki am, mi ɲaagorto hakkille
am. Mi yimiran yonki am, mi yimiran hakkille am.
16 So wanaa ɗum, so a yettirii Laamɗo ɗemɗe Ruuhu tan, hono tawaaɗo
ton mo woowaa ɗum waawirta wiide «Aamiina» e yettugol maa ngol? Sabi
joomum nanataa ko kaalataa koo.
17 Fay so yettugol maa ngol ana wooɗi sanne, ngol nafataa joomum.
18 Miɗo yetta Laamɗo, ko ɓur-mi on on fuu heewde haalirde ɗemɗe Ruuhu
koo.
19 Kaa e ley deental goondinɓe, haalde konngi joy pamminiiɗi baajotooɗi
heddiiɓe ɓee, ɓurani kam haalirde konngi ujunaaji ujunaaji ɗemɗe Ruuhu.
20 Sakiraaɓe, pati laatee ɓe ngalaa hakkille no cukaloy nii. Laatee cukaloy
banngal bone, kaa laatee baaliki'en banngal hakkille.
21 Nii winndorii e Sariya:
«Yimɓe ɓe ɗemɗe goddo,
kaɲum e kunduɗe woɓɓe
kaaliranan-mi yimɓe am ɓee.
Ɗum fuu e taweede,
ɓe kettintaako kam.»*

* **14:21** Esaaya 28.11-12

Hono non Joomiraaɗo wiiri.
22 Hono non, ɗemɗe Ruuhu ɗee yo maande ɗo ɓe ngoonɗinaali ɓee, kaa ɗo
goonɗinɓe ɓee, wanaa non worri. Haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e
mum duu yo maande ɗo goonɗinɓe ɓee, kaa ɗo ɓe ngoonɗinaali ɓee, wanaa
non worri.
23 Ndennoo, so yimɓe deental goonɗinɓe ngal fuu njoodiima, so ɓe fuu
ɓe naatii e haalirde ɗemɗe Ruuhu, so yimɓe ɓe mboowaa ɗum naa ɓe
ngoonɗinaali ngarii, joomum'en mbiyataa on haanɗuɓe naa?
24 Naa so gooto e ɓeen yimɓe warii, tawii yimɓe fuu ana kaalta konngol
ngol Laamɗo loowi e mum'en ngol, ko o nanata koo fuu ana fammina mo
luutti makko, ana sara mo duu,
25 sirriiji ɓernde makko ɓannginee, o diccoo o sujidana Laamɗo, o wiya:
«So goonga nii, Laamɗo ana wondi e mon.»

No deental goonɗinɓe haani worrude

26 Ndennoo sakiraaɓe, hono waɗetee? So on kawritii, dokkaaɗo yimre e
dokkaaɗo janngingol e dokkaaɗo ko Laamɗo ɓannginani ɗum e dokkaaɗo
haalirde ɗemɗe Ruuhu e dokkaaɗo maandinde ɗe, fuu yo waɗire faa naɓa
deental goonɗinɓe ngal yeeso.
27 So ɗemɗe Ruuhu kaalirtee, ɗiɗon naa taton so heewii kaani waɗude ɗum,
gooto fuu e wakkati mum. Yo gooto mon maandin.
28 Kaa so maandinoowo walaa, joomum deyyinoo e ley deental ngal,
gunndoo e ley ɓernde mum, haalda e Laamɗo.
29 Ɗiɗon naa taton kaalta konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en, heddiiɓe
ɓee cara haala maɓɓe kaa.
30 Kaa so won ko Laamɗo ɓannginani gooto e joodiiɓe ɓee, yo kaaloowo
arano oo deyyino.
31 Sabi on fuu, oɗon mbaawi haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mon
ngol, tawa gooto gooto kaaldaton, yalla deental ngal fuu ana heɓa anndal e
cuusal.
32 Haaltooɓe konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en ɓee ana poti waawde
jogaade konngol mum'en ngol,
33 sabi Laamɗo waɗataa ko jiiɓata kawrital, o Laamɗo gaddoowo jam.
No worri e deente seniiɓe ɗee fuu nii,
34 yo rewɓe ndeyyino ley deente ɗee, sabi ɓe nduŋanaaka haalde ley hen. Yo
ɓe ɗowtoro no sariya oo wiiri nii.
35 So tawii won ko ɓe njidi faamtinaade, yo ɓe accu faa ɓe koota, ɓe lamndoo
jom'en cuudi maɓɓe. Sabi konngol debbo nanee ley deental goonɗinɓe ana
yaaginii.
36 Naa oɗon miila konngol Laamɗo ngol to mon iwi? Naa onon tan keɓi
ngol?
37 Neɗɗo fuu miiluɗo ana waawi haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e
mum ngol naa miiluɗo yo keɓuɗo Ruuhu Ceniiɗo, ana haani annditidde ko
mbinndan-mi faade e mon koo yo yamiroore Joomiraaɗo.
38 Mo anndítaali ɗum fuu, Laamɗo anndítataa joomum.
39 Ndennoo sakiraaɓe, pooɗanee looweede konngol Laamɗo, kasen duu
pati kaɗee ɗemɗe Ruuhu haalireede.
40 Kaa huunde fuu yo waɗire no haaniri, tawee jiiɓaaki.

15

Haala immital Almasiihu

1 Sakiraaɓe, miɗo miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottin-mi on, mo
njaɓu-ɗon, mo ɲiiɓu-ɗon e mum oo.
2 Saabe oon Kabaaru kisinirte-ɗon so tawii on nanngirii mo no kaalanir-mi
on nii. So wanaa ɗum, goonɗinal mon laatoto meere.
3 Mi yottinii on kabaaru ɓurɗo faydinde mo keɓu-mi oo, ɗum woni:
Almasiihu maayirii saabe luutti men, no Binndi ɗii mbiiri nii,
4 o iraama, o immitike e ɲalooma tataɓo oo no Binndi ɗii mbiiri nii,
5 o ɓanngani Piyeer, caggal ɗum, o ɓanngani taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee,
6 caggal ɗum, o ɓanngani ko ɓuri sakiraaɓe teemeɗe njoyon darannde
wootere. Ko ɓuri heewde e maɓɓe ana nguuri faa jooni, kaa won yawtuɓe
e maɓɓe.
7 Jokkiti hen kasen, o ɓanngani Yaakuuba, o ɓanngani nelaaɓe ɓee fuu.
8 Ko sakitii koo, o ɓanngani kam miin baaɗo no ɓinngel ngel lebbi mum
kiɓɓaali nii.
9 Sabi miin ɓuri nelaaɓe ɓee fuu famɗude, mi fotaa fay noddireede nelaaɗo,
sabi mi torriino deental goonɗinɓe Laamɗo ngal.
10 Jonnoo, saabe moyyere Laamɗo ndee laatorii-mi ko ngon-mi koo.
Moyyere nde mo waɗani kam ndee duu laatanaaki kam meere, sabi miin
ɓuri nelaaɓe ɓee fuu gollude. So goonga, wanaa miin gollata, moyyere
Laamɗo wonnde e am ndee gollata.
11 Kaa so miin so kamɓe, fuu fotu, hono non min mbaajorii, hono non
ngoonɗinir-ɗon.

Haala immital maayɓe

12 Jooni, miɗen mbaajoo Almasiihu immitike e maayde. Ndennoo, hono
yoga mon wiirata maayɓe immitataako?
13 Sinndo immital maayɓe walaa, Almasiihu e hoore mum immitaaki,
14 so Almasiihu immitaaki, waaju amen yo meere, goonɗinal mon duu yo
meere.
15 Eɗum holla duu ko min kaali haala Laamɗo koo yo fenaande, sabi
min mbii Laamɗo immintinii Almasiihu, tawi wanaa goonga so maayɓe
immitataako.
16 Sabi so maayɓe immitataako, Almasiihu e hoore mum immitaaki,
17 so Almasiihu immitaaki, goonɗinal mon yo meere, oɗon ngondi e luutti
mon faa jooni,
18 maaynooɓe e ley goonɗinal Iisaa Almasiihu ɓee duu kalkike.
19 So jikke men e Almasiihu e ley ɗam ɗoo nguurndam tan nafannoo, enen
ɓurannoo yimɓe fuu yurminaade.
20 Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike arano e immito-
tooɓe.
21 Sabi no neɗɗo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non kasen neɗɗo gooto
sabinbiniri immital e maayde.
22 No yimɓe fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non kasen yimɓe fuu
immintinirtee saabe Almasiihu,
23 kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Ɗum woni Almasiihu woni
arano oo, caggal ɗum, ɓe o jey ɓee njokka hen ɲannde gartol makko.
24 So ɗum ɓettike, darngal daroo, Almasiihu halka kaanankaaku e baawɗe
e semmbe fuu, totta Laamɗo Baabiraaɗo men oo Laamu oo.
25 Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamɗo waɗi o yaɓɓa wayɓe ɓee
fuu.
26 Gaɲo cakitotooɗo halkeede oo yo maayde,

27 sabi ana winndii: «Laamdo wadii huunde fuu ley koyde makko.»* Kaa so
wiyaama non, tayoral Laamdo gadudo huunde fuu ley koyde makko oo walaa
hen.
28 So huunde fuu heedii ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum heedan ley
gadudo huunde fuu ley makko oo faa Laamdo laamoo huunde fuu e nedddo
fuu.
29 Haya, won yogaaɓe jaɓuɓe lootireede lootogal batisima saabe maayɓe.
So tawii maayɓe immitataakono, kodum wadi so yimɓe ana mbatisiree saabe
maɓɓe?
30 Enen e ko'e men, ko wadi so eden njarroo wakkati fuu naatude e farati?
31 Sakiraaɓe, ɲannde fuu mido hosa maayde saabe golleeji am dii. Mido
haalana on dum kammari ko mantortoo-mi on saabe haɓɓagol mon e Joomi-
raado men Iisaa Almasiihu koo.
32 So no nedddo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko kaɓannoo-mi e waasooji ley
Efeesu koo, kodum dum nafata kam? So maayɓe immitataakono, ngaden no
wiiraa nii: «Ɲaamen njaren, sabi en maayooɓe janngo.»
33 Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bonɓe ana bonna needi.»
34 Ngartiree hakkillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon
anndaa Laamdo. Ko mbiiru-mi non yalla odon njaagoo.
35 Kaa daɲan lamndiido: «Hono maayɓe immitortoo? Terde hode ɓe
tawretee?»
36 Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-daa fuu, sinaa waata so fuda.
37 Aawdi ndi aaw-daa fuu, so gawri so goddum yo wabbere tan, a aawataa
wullere ndee e hoore mum.
38 Caggal dum, Laamdo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii
wullere mum.
39 Kulle jogiide yonki duu ngaldaa terde: yimɓe terde mum, daabaaji terde
mum, pooli terde mum, liddi terde mum.
40 Ana woodi terde kammunkooje e terde leydinkooje. Kammunkooje dee
e ŋari mum, leydinkooje dee e ŋari mum.
41 Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, koode e jalbugol mum.
Fay koode dee e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.
42 Immital maayɓe duu hono non worri. Ko iretee koo ana ɲola, ko
immitotoo koo ɲolataa.
43 Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana
lo'i, ko immitotoo koo ana jogii semmbe.
44 Ko iretee koo yo terde leydinkooje, ko immitotoo koo yo terde ru-
uhunkooje. Terde leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terde ruuhunkooje duu
ana ngoodi.
45 Ɗum wadi so ana winndii: «Nedddo arano oo, dum woni Aadama, laatii
yonki wuurki.» Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurndam.
46 Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardii warde, ko jeyaa e leydi koo ardii
warde, caggal dum, ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen.
47 Nedddo arano oo e leydi iwi, leydi moyyiniraa. Nedddo dideɓo oo e kammu
iwi.
48 No iwdo e leydi oo wa'i nii, hono non iwɓe e leydi ɓee duu mba'i. No iwdo
dow kammu oo wa'i nii, hono non iwɓe dow kammu ɓee duu mba'ata.
49 Hono no nanndir-den e iwdo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwdo
dow kammu oo duu.
50 Sakiraaɓe, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiiyam mbaawataa naatude
e Laamu Laamdo oo, kasen duu ko ɲolata waawataa tawreede ko ɲolataa.

* **15:27** Jabuura 8.7

51 Miɗo ɓannginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitete
52 e wakkati gooto, no himyaango yitere nii, so buututal cakite jamaanu
ngal fuufii. Sabi ngal fuufan, maayɓe ɓee immitoto ɓe ɲolataa, enen,
mbaylite-ɗen.
53 E ley ɗum, ana tilsi terɗe ɲolooje ɗee ɓoornoo ko ɲolataa, terɗe maayooje
ɗee duu ɓoornoo ko maayataa.
54 So terɗe ɲolooje ɗee ɓoornike ko ɲolataa, maayooje ɗee ɓoornike ko
maayataa, e oon wakkati, ngol konngol binndaangol tabitan: «Jaalogal moɗii
maayde.»†
55 «Maayde, hoto jaalogal maa woni?
Maayde, hoto semmbe maa woni?»‡
56 Maayde, e luuttal heɓata semmbe, luuttal duu e Sariya oo heɓata baawɗe.
57 Kaa jettooje ngoodanii Laamɗo dokkiroowo en jaalogal saabe Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.
58 Ndennoo sakiraaɓe am horsuɓe, laatee joottiiɓe ɓe ndimmbataako,
ɓeydo-ɗon ɲannde fuu soobaade e golle Joomiraaɗo oo, sabi oɗon anndi ko
ngollaton e haɓɓagol mon e Joomiraaɗo koo wanaa meere.

16

Haala wallugol seniiɓe wonɓe ngalluure Urusaliima

1 Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniiɓe wonɓe ngalluure Urusaliima
ɓee, onon duu ngaɗon no njamir-mi deente goondinɓe gonɗe leydi Galaatiya
ɗee nii.
2 Alan fuu, gooto e mon fuu mooɓta ko waawi, pati ndoomon faa mi wara,
kawrinon ballal ngal.
3 So mi warii, mi waddanan ɓe cuɓoto-ɗon ɓee ɓataakiiji anndinooji ko ɓe
ngoni, faa ɓe naɓa ballal mon ngal Urusaliima.
4 So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

5 Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton yaɓɓortoo-mi.
6 Ana moyya mi faɓɓa to mon seeɗa naa mi dabba ton jaati. E ley ɗum oɗon
mbaawi yooɓinde kam faa mi yaha to njahan-mi fuu.
7 Sabi e ngol laawol, mi yiɗaa faŋude on tan so mi yaɓɓoo, miɗo yiɗi faɓɓude
to mon seeɗa so Joomiraaɗo jaɓii.
8 Kaa mi faɓɓan ɗo Efeesu ɗoo faa iidi Pantekot,
9 sabi mi heɓii ɗoo laawol manngol no mi gollira golle nafoowo, wayɓe duu
ana keewi.
10 So Timote warii e mon, njaɓɓee ɗum faa gasa pati hula, sabi Joomiraaɗo
o gollanta no am nii.
11 Ndennoo, pati fay gooto yawa mo. Njooɓinee mo e laawol ngol yalla omo
warta e am e jam, sabi miɗo doomi mo, kanko e sakiraaɓe ɓee.
12 Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewɗi o yaada e
sakiraaɓe ɓee to mon, kaa faa hannde o jaɓaali fey. O waran so o heɓindiima.

Baynondiral

13 Njeertee, ɲiiɓee e ley goondinal, laatee worɓe, ɓeydoro-ɗon semmbe.
14 Ko ngaɗaton fuu, ngaɗiree ɗum jilli.
15 Oɗon anndi Istifanas e koreeji mum. Kaɲum'en adii fuu goondinde ley
leydi Akaya, ɓe tiinnike e gollande seniiɓe ɓee. Sakiraaɓe, miɗo waajoo on:

† **15:54** Esaaya 25.8 ‡ **15:55** Hosee'a 13.14

16 njarranee yimɓe wa'uɓe non, kaɲum e gollidooɓe e maɓɓe, tiinniiɓe e
golle oo fuu.
17 Miɗo weltii e garol Istifanas e Fortunatus e Akaykus ngol. Ɓe ngaɗanii
kam ko onon on mbaawaa waɗande kam saabe waasude mon taweede.
18 Ɓe mbaaltinii hakkille am, kaɲum e hakkillaaji mon fuu. Teddinee hono
maɓɓe.
19 Deente goondiɓe gonɗe leydi Asiya ɗee ana njowta on. Akilas e
genndum Piriskilla e deental goondiɓe kawroowal galle maɓɓe ngal ana
njowta on sanne e innde Joomiraaɗo.
20 Sakiraaɓe ɓee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike
mum jowtaango wondungo e jilli.

21 E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo ɗoo jowtaango: miin Pool miɗo
jowta on.
22 Neɗɗo fuu mo yiɗaa Joomiraaɗo, kuddi woodanii ɗum! Joomiraaɗo
amen Iisaa, war!
23 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa wonu e mon!
24 Jilli am ana e mon on fuu saabe haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu.

Ƀataaki Pool ɗiɗaɓo faade e Korintunkooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo,
kaŋum e sakiike men Timote. Miɗen njowta deental Laamɗo gonngal
Korintu ngal, miɗen njowta seniiɓe wonɓe leydi Akaya ɓee fuu.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamɗo

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
Kanko woni Baabiraaɗo jom yurmeende, o Laamɗo ɓuuɓinoowo ɓerɗe faade
e huunde fuu.
4 Kanko ɓuuɓinta ɓerɗe men e ley torraaji men fuu, yalla enen duu, eɗen
mbaawa ɓuuɓinde ɓerɗe wonɓe e sii torraaji fuu no kanko o ɓuuɓinirta ɓerɗe
men nii.
5 Sabi, no njogori-ɗen ngeɗu e torraaji Almasiihu keewɗi ɗii nii, hono non
Almasiihu duu ɓuuɓinirta ɓerɗe men.
6 So min torraama, ɗum faa kisine-ɗon, ɓerɗe mon ɓuuɓa. So ɓerɗe amen
ɓuuɓinaama minen, ɗum yalla ɓerɗe mon ana ɓuuɓa, mbaawon muŋude sii
torraaji ɗi min torretee minen e ko'e amen ɗii.
7 Jikke amen e mooɗon ana selli, sabi miɗen anndi no njogori-ɗon ngeɗu e
torraaji amen ɗii nii, hono non kasen njogori-ɗon ngeɗu e ɓuuɓinegol ɓerɗe
ngol min ndokkaa ngol duu.
8 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi anndinde on torraaji kewtiiɗi min e leydi Asiya
ɗii. Torraaji kewtiiɗi min ton ɗii ana yaɓɓitii sanne faa min tayi jikke fay e
yonkiiji amen.
9 Ana wa'annoo min hono no min saraaɓe sariya wareede. Kaa noo, ɗum
waɗirii pati min pawa jikke amen e ko'e amen, kaa min pawa ɗe e Laamɗo
immintinoowo maayɓe oo.
10 Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen duu. E makko
jaati min pawi jikke o danndan min kasen
11 e ley ko mballirton min duwaawuuji mon koo, yalla moyyere nde min
keɓirta duwaawuuji yimɓe heewɓe ndee ana waɗa heewɓe njetta Laamɗo
saabe amen.

Haala bantugol Pool

12 Senaare e laaɓal ɓerɗe iwngal to Laamɗo min nguurdi e aduna oo, sako
hakkunde mon. Ƀum woni ɲaayo amen, kasen duu ɓerɗe amen ana mbaaltii
e majjum. Min njokkaali hakkilantaaku ɓiɓɓe aadama, hinnee Laamɗo ɗowi
min.
13 Sabi ko min mbinndanta on koo, fay huunde walaa ley hen so wanaa ko
njanngaton so paamon. Miɗo yiɗi paamon
14 ko puɗɗu-ɗon faamude jooni koo faa laaɓa: ɲannde gartol Joomiraaɗo
men Iisaa min mantorto on hono no onon duu mantorto-ɗon min nii.
15 Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arannde warde to mon yalla oɗon
ceyoo cili ɗiɗi.
16 Ko njiɗunoo-mi dee, mi faŋa to mon, mi yaha leydi Makedoniya, caggal
ɗum, mi warta to mon kasen lanndinano-ɗon kam mi yaha leydi Yahuudiya.

17 Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki naa? So mi
fellisii huunde, tama muuyɗe am tan ngaɗan-mi faa ɗum waddana ooho e
a'aa fuu taweede e am?
18 No Laamɗo laatorii koolniiɗo nii, hono non konngol ngol min kaalani on
ngol waasiri laatoraade ooho e a'aa.
19 Sabi Iisaa AlmasiihuƁii Laamɗo oo wanaano ooho e a'aa: ooho tan woni
e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru mum
to mon too oo.
20 Sabi podooje Laamɗo ɗee fuu tabitii e ley makko. Ndennoo enen duu,
kanko mbiiraten Aamiina faa Laamɗo teddinee.
21 Laamɗo jaati ɲiiɓini min, minen e mon fuu, haɓɓagol men e Almasiihu.
Kanko jaati suɓii en.
22 Kasen kanko waɗi maande makko e men, o loowi Ruuhu makko e ɓerɗe
men laatoo piɓiraaɗo moyyereeji ɗi o mooɓtani en ɗii.
23 Laamɗo ceennu-mi, yurmaade on haɗi kam wirfitaade Korintu.
24 Wanaa yiɗude dawrande goonɗinal mooɗon – sabi oɗon tabiti e
goonɗinal ngal – ko min njiɗi dee, wallondirde e mooɗon faa ceyo-ɗon.

2

1 Ɗum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi waddana on sugulla
kasen.
2 Sabi so mi suŋlinii on, homo seynata kam so wanaa onon ɓe cuŋlin-mi ɓee?
3 Ɗum waɗi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley ɓataaki am oo. Mi
yiɗaano warde to mon so fotuɓe seynude kam ɓee cuŋlina kam. Miɗo hoolii
on fuu seyo am yo seyo mon on fuu.
4 Ruubu e ɓernde mettunde e gonɗi keewɗi mbinndiran-mi on. Mi yiɗaa
suŋlinde on, ko njiɗu-mi dee, anndinde on no jilli am poti mawnude e mon
on fuu.

No Pool yaaforii tooɲuɗo oo

5 So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni, on fuu – naa
yoga e mooɗon, pati mi yawta goonga.
6 Jukkungo ngo ɓurɓe heewde e mon njukki joomum ngoo heyii,
7 jooni kaa, ko ɓuri moyyude dee: njaafo-ɗon mo, koomton mo pati mboy-
yonki jaaloo mo.
8 Ndennoo, miɗo ndaarda on tabintinon jilli mon e makko.
9 Sabi ittude koro mon saabanii kam winndande on kasen faa mi annda
oɗon ɗowtanii kam.
10 Mo njaafi-ɗon fuu mi yaafoto ɗum miin duu. Banngal am, ko njaafotoo-
mi koo – so won ko kaan-mi yaafaade mo – mi yaafoto ɗum yeeso Almasiihu
faa nafa on
11 pati Ibiliisa jammboo en, sabi eɗen anndi anniyaaji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

12 Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo
ndee, mi tawii Joomiraaɗo udditanii kam ton damal
13 kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus sakiike am oo. E
oon wakkati, mbaynii-mi sakiraaɓe ɓee, paa-mi leydi Makedoniya.
14 Kaa jettooje ngoodanii Laamɗo dokkoowo en jaalogal wakkati fuu saabe
haɓɓagol men e Almasiihu. Laamɗo hokki min saakude anndal Almasiihu
nokku fuu hono no uurdi mbelndi nii.

15 E ley ɗum, ɗo Laamɗo, min uurdi Almasiihu e ley hisinteeɓe ɓee e
halkotooɓe ɓee.
16 Ɓo halkotooɓe ɓee, min kaccol maayde naɓoowol ɓe e maayde, ɗo
hisinteeɓe ɓee, min uurdi nguurndam naɓoori ɓe e nguurndam.
Homo foti gollude oo golle?
17 Min nganaa julortooɓe konngol Laamɗo ngol no heewɓe ngaɗata nii,
sabi min nelaaɓe Laamɗo, miɗen kaalda ɓerɗe laaɓuɗe yeeso Laamɗo ley
haɓɓagol amen e Almasiihu.

3

Haala gollanooɓe aadi keyri

1 Kori min puɗɗitaali mantaade kasen? Naa miɗen kaajaa ɓataakiiji
anndinooji ko min ngoni paaɗi e mon naa iwɗi e mon hono no yimɓe yogaaɓe
kaajiraa nii naa?
2 Onon jaati ngoni ɓataaki amen binndaaɗo e ɓerɗe amen, mo yimɓe fuu
mbaawi anndude e janngude.
3 Sabi ana tayoraa on ɓataaki Almasiihu saabe golle amen. Ɓataaki oo
winndiraaka dawa, Ruuhu Laamɗo guurɗo o winndiraa. Kasen duu mo
winndaaka e alluuje kaaye, ɗo mo winndaa e mum dee, e ɓerɗe yimɓe.
4 Miɗen njogii hoolaare mawnde e Laamɗo saabe Almasiihu.
5 Minen min ngalaa baawɗe faa min ngolla oo golle. Baawɗe amen to
Laamɗo iwri.
6 Kanko waɗi min fotuɓe laataade gollanooɓe aadi keyri. Ndiin aadi
fawaaki e Sariya binndaaɗo, e Ruuhu Ceniiɗo ndi fawii. Sabi Sariya bin-
ndaaɗo oo ana naɓa yimɓe to maayde, kaa Ruuhu oo to nguurndam naɓata
yimɓe.
7 Sariyaaji binndaaɗi e alluuje kaaye, naɓooji yimɓe to maayde ɗii, ana
njogii darja faa Israa'iilankooɓe ndonki yeewde yeeso Muusaa saabe darja
gonɗo hen oo, fay so taweede o ɲifoowo.
8 Kaa golle Ruuhu oo ɓuri darja!
9 Golle liɓoowo oo ana jogii darja, sako golle fooccitaare oo.
10 Eɗen mbaawi fay wiide ko joginoo darja arannde koo majjii kammari
darja garɗo jooni mo walaa nanndo oo.
11 Ko ɲifata koo ana waawi jogaade darja, kaa ko ɲiiɓata faa abada koo ɓuri
fuu jogaade darja.
12 Nde wonnoo miɗen njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata.
13 Min ngaɗataa no Muusaa nii, gaɗunoodo heedoode e yeeso mum pati
Israa'iilankooɓe keddoo yeewde darja ɲifoowo oo faa timma.
14 Kaa ɓerɗe maɓɓe mbumii. Sabi faa hannde so eɓe keddii janngude aadi
kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese maɓɓe. Nde huncaaka tafon,
sabi e kaɓɓiiɗo e Almasiihu tan nde huncetee.*
15 Goonga, faa e ɲalooma mo ngon-ɗen e mum jooni oo, so Tawreeta
Muusaa ana janngee, heedoode ndee ana heddii huurde hakkillaaji maɓɓe.
16 Kaa so neɗɗo warti e Joomiraaɗo fuu, heedoode ndee huncete iwde e
mum.
17 Sabi Joomiraaɗo woni Ruuhu oo, kasen ɗo Ruuhu Joomiraaɗo oo woni
fuu, ɗon ndimaaku duu woni.

---

* **3:14** Yogaaɓe ana paamira aaya oo hono nii: *Sabi faa hannde so eɓe keddii janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese maɓɓe, ɓe paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu.*

18 Enen ɓe geese mum'en cudditaa ɓee fuu, darja Joomiraaɗo oo ana
ɓannga e meeɗen no e timtorgal nii. Omo nii waylita en faa nannden e
makko mbaadi, darja makko ɓeydoo e meeɗen. Ɗum woni golle Joomiraaɗo,
kanko woni Ruuhu oo.

4

Haala jawdi ley looɗe

1 Ndennoo, min kaaɓataa, sabi Laamɗo hokki min oo golle kammari
yurmeende mum.
2 Min calike kulle cuuɗiiɗe kersinooje ɗee. Min yoŋŋataa yimɓe, min
mbaylitataa konngol Laamɗo ngol. Ko min ngaɗata dee, e ley ɓanngingol
amen goonga ngol miɗen tewta heɓude hakkillaaji yimɓe fuu yeeso Laamɗo.
3 So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suuɗaama, halkotooɓe ɓee tan o
suuɗantee.
4 Ɓeen ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakkillaaji maɓɓe pati ɓe njiya
fooyre Kabaaru Lobbo kolloowo darja Almasiihu jogiiɗo mbaadi Laamɗo oo.
5 Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaajotoo dee,
kabaaru Iisaa Almasiihu, Joomiraaɗo men oo. Minen, saabe makko min
laatorii maccuɓe mooɗon.
6 Sabi Laamɗo biiɗo: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo, kaŋum yaayni
fooyre mum e ley ɓerɗe amen, faa hokka min anndal darja mum jiyeteeɗo
e yeeso Almasiihu oo.
7 Miɗen njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono no ley looɗe ɗe
ngalaa semmbe nii, yalla ana anndee ɗeen baawɗe mawɗe e Laamɗo iwi,
wanaa e amen.
8 E huunde fuu miɗen nii ɓillee, kaa min kalkaaki, miɗen nii e wemmbere
wakkati fuu, kaa min tayaali jikke,
9 miɗen nii torree, kaa Laamɗo yoppaali min, miɗen nii tippee e leydi, kaa
min maayaali.
10 Wakkati fuu, maayde Iisaa ndee ana e terɗe amen, yalla nguurndam
Iisaa ɗam duu ana yiyee e terɗe amen.
11 Fay so miɗen nguuri, miɗen kosa maayde wakkati fuu saabe ko min
mbaajotoo kabaaru Iisaa koo, yalla nguurndam Iisaa ɗam ana yiyee e terɗe
amen maayooje ɗee.
12 Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e mon.
13 Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraaɗo, ɗum waɗi so miɗo waajoo.»*
Minen duu min goondinɓe hono no makko nii, ɗum waɗi so miɗen mbaajoo.
14 Sabi miɗen anndi immintinɗo Joomiraaɗo men Iisaa e maayde oo im-
mintinidan min e makko minen duu, kasen duu waddan min yeeso makko,
minen e mooɗon fuu.
15 Ko hewtii min fuu yo kammari mooɗon yalla moyyere Laamɗo ndee ana
yottoo yimɓe heewɓe. Hono nii yimɓe heewɓe njettirta Laamɗo faa Laamɗo
ɓeydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

16 Ɗum waɗi so min kaaɓataa. Fay so terɗe amen ɗee yo kalkotooɗe, yonkiiji
amen ɗii ana keyɗintinee ŋannde fuu.
17 Sabi torraaji amen hannde ɗii ana kakindii ana njawta, kasen duu ɗi
lanndinanto min teddeengal manngal ngal timmataa, ɓurngal ɗiin torraaji
abada.

---

* **4:13** Jabuura 116.10

18 Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti hakkillaaji amen, e ko yiyataake min
ngatti hakkillaaji amen. Sabi ko yiyetee koo, yawtan, kaa ko yiyataake koo,
heddoto faa abada.

5

No ndarorto-ɗen yeeso Almasiihu

1 Eɗen anndi so suudu leydiiru ndu koɗu-ɗen e mum jooni nduu wurji-
naama, ɗum woni terɗe men, Laamɗo darnanii en suudu dow kammu ndu
junngo darnaali, darotoondu faa abada.
2 Eɗen nii caɓɓitoo saabe heppugol men naatude e ley suudu men dow
kammu nduu, eɗen ɓoornoroo ndu no kaddungal nii,
3 yalla so en ɓoorniima ndu pati tawe-ɗen en wuttiniiɓe.
4 Sabi e ley nduu suudu, en tampii en ottii. En njiɗaa ɓoortaade ndu, ko
njiɗ-ɗen dee, ɓoornaade wonndu dow mayru, yalla nguurndam ɗam ana
moɗa ko halkotoo ko woni e men koo.
5 Laamɗo jaati lanndinanii en e kabaaru majjum, mo loowi en Ruuhu
makko laatoo piɓiraaɗo moyyereeji desanaaɗi en ɗii.
6 Ndennoo, eɗen njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eɗen anndi so nii eɗen
keddii e ɗee ɗoo terɗe, eɗen ngoɗɗii suudu Joomiraaɗo nduu tafon.
7 Sabi ko ngoondin-ɗen nguurdu-ɗen, wanaa ko njiyaten nguurdu-ɗen.
8 Ndennoo eɗen njogii hoolaare, kaa ko ɓurani en, eggude e ɗee ɗoo terɗe
kammari faa koɗoyen bannge Joomiraaɗo.
9 Kaa waɗude ko welata mo woni ko ɓur-ɗen fuu tewtude, hoɗude ɗoo e
eggude ɗoo fuu fotu.
10 Sabi ana tilsi en fuu ndaro-ɗen yeeso Almasiihu faa care-ɗen, yalla gooto
fuu ana yoɓee golle mum mo waɗunoo e aduna, so golle lobbo naa so golle
bonɗo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamɗo

11 Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraaɗo, min tewtan
heɓude hakkillaaji yimɓe ɓee. Laamɗo ana anndi min, miɗo joonndorii onon
duu oɗon anndi min e ley ɓerɗe mon.
12 Min njiɗaa mantaade yeeso mon. Ko min njiɗi dee, hokkude on daliili no
mantoro-ɗon min, yalla oɗon keɓa ko njaabo-ɗon mantortooɓe kulle gonɗe
sella, ɓe mantortaako kulle gonɗe e ɓerɗe.
13 So min njogoraama min haanɗuɓe, ɗum saabe Laamɗo. So min njogo-
raama min yeeɗɗuɓe, ɗum kammari mooɗon.
14 Sabi jilli Almasiihu njaalike min, sabi min tayorii, gooto maayanii yimɓe
fuu, ndennoo yimɓe fuu maayii.
15 O maayanii yimɓe fuu, yalla wuurɓe ɓee ana ŋootta wuurande ko'e
mum'en, mo ɓe nguuranta dee, maayanɗo ɓe so wuurtani ɓe oo.
16 Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no ɓii-aadama jogortoo
neɗɗo nii. So min njogorikeno non Almasiihu, jooni min ŋoottii jogoraade
mo non.
17 So neɗɗo haɓɓike e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiiɗɗi koo yawtii,
hankasen kabaaru oo fuu heyɗitii.
18 Ɗum fuu to Laamɗo iwri, kanko neli Almasiihu faa rewrintina en e
makko, o halfini min golle rewrintingol hakkunde makko e yimɓe.
19 Sabi Laamɗo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yimɓe aduna
fuu e mum e waasude jataade luutti mum'en. Kanko halfini min kabaaru
rewrintingol ngol.

20 Ndennoo, min daraniiɓe Almasiihu, hono no Laamɗo jaati waajortoo ko
iwata e kunduɗe amen koo. Miɗen ndaarda on ɗum ɗoo e innde Almasiihu:
ngartee e Laamɗo!
21 Almasiihu meeɗaali luuttude abada. Kaa Laamɗo fawii luutti men fuu
dow makko, yalla haɓɓagol men e Almasiihu ana waɗa en fooccitiiɓe yeeso
Laamɗo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamɗo

1 Minen, kammari min gollidooɓe e Laamɗo, miɗen ndaarda on pati
pijiron moyyere Laamɗo nde keɓ-ɗon ndee.
2 Sabi o wii:
«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,
mi faabike ma ɲalaande kisindam.»*
Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni ɲalaande kisindam.
3 Min njiɗaa waɗude fay huunde ko fergitata yimɓe so feloore tawee e golle
amen.
4 Kaa e huunde fuu, min kolliran miɗen kaandi e laataade gollanooɓe
Laamɗo ley tiinnitaare mawnde, ley torraaji, ley caɗeele, ley wemmbere,
5 ley piiɗe, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi ɗoyngol, ley yolbere,
6 ley laaɓal, ley anndal, ley muɲal, ley moyyuki, ley Ruuhu Ceniiɗo, ley jilli ɗi
ngaldaa e naafigaaku,
7 ley konngol goonga, ley baawɗe Laamɗo, e kaɓorɗe fooccitaare gonɗe e
juuɗe amen nane e ɲaame,
8 ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yimɓe ɲo'ata min, kaɲum e ko
njettata min. Miɗen kolla yimɓe min gollanooɓe Laamɗo ley ko min njogoraa
min majjinooɓe tawee min goongirante'en,
9 ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaaɓe, ley ko min
njogoraa min maayooɓe jooni tawee min wuurɓe, ley ko min njogoraa min
jukkaaɓe tawee min maayaali,
10 ley ko min njogoraa min sunaaɓe tawee min seyotooɓe wakkati fuu, ley
ko min njogoraa min misikiina'en tawee miɗen ngaɗa heewɓe arsukunte'en,
ley ko min njogoraa min ngalaa fay huunde tawee minen njey fuu.
11 Korintunkooɓe, min kaaldanii on laaɓal reedu, min njaajinanii on ɓerɗe
amen.
12 Minen, min paaɗinanaali on ɓerɗe amen, onon paaɗinani ko'e mon
ɓerɗe mon.
13 Jooni miɗo haaldira e mooɗon no kaaldoowo e ɓikkoy mum nii: njaaji-
nee ɓerɗe mooɗon.

No laatori-ɗen suudu Laamɗo guurɗo

14 Pati kaɓɓondiree e ɓe ngoonɗinaali ɓee, sabi eɗum wa'i hono no
reentinde daabaaji ɗiɗi ɗi ngaldaa faa ndemda. Won ko reentini fooccitaare
e ooɲaare naa? Won ko reentini fooyre e nimre naa?
15 Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko reentini goonɗinɗo e
mo goonɗinaali naa?
16 Aadi won hakkunde suudu Laamɗo nduu e tooruuji ɗii naa? Anndee,
enen ngoni suudu Laamɗo guurɗo oo. Sabi Laamɗo wii:
«Mi hoɗidan e maɓɓe,
mi yiilodoto e maɓɓe,
mi laatoo Laamɗo maɓɓe,

* **6:2** Esaaya 49.8

ɓe laatoo yimɓe am.»†
17 Ɗum saabii so Joomiraaɗo wii kasen:
«Iwee hakkunde maɓɓe!
Ceertee e maɓɓe!
Pati memee ko soɓi!
Nden, mi jaɓɓoto on.‡
18 Mi laatanto on baaba,
laatano-ɗon kam ɓiɓɓe rewɓe e worɓe.
Ɗum Joomiraaɗo Jom Baawɗe oo wii.»§

7

1 Sakiraaɓe horsuɓe, en ngaɗanaama ɗee podooje fuu, ndennoo laɓɓinen ko'e men iwde e tuundi ngonndi e terɗe men e yonkiiji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol Laamɗo.

Haala sunu e seyo

2 Laɓɓinanee min ɓerɗe mooɗon! Min tooɲaali fay gooto, min mbonnanaali fay gooto, min ɲaamaali jawdi fay gooto.
3 Mi haaldaali ɗum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi haaliino gila naanen: miɗen njiɗi on sanne, fay huunde seenndataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde.
4 Miɗo hoolii on sanne, mi heɓii jaati no mi mantoroo saabe mooɗon, on ɓuuɓinii ɓernde am sanne, miɗo heewi seyo e ley tampereeji amen ɗii fuu.
5 Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min powtinaaki fey, torraaji tan min njii, gila e kulol ley ɓerɗe faa e sippirooji.
6 Kaa Laamɗo ɓuuɓinoowo ɓerɗe sunaaɓe oo, ɓuuɓinirii ɓerɗe amen garol Titus.
7 Wanaa garol makko ngol tan waɗi ɗum, ko ɓuuɓinno-ɗon ɓernde makko koo waaltinii hakkillaaji amen, kaɲum e ko mo wii oɗon njiɗi yiide kam sanne e ko o haalani min haala sunu mon kammari ko waɗi koo e haala tiinnaare mon e am, ɗum ɓuri fuu ɓeydude seyo am.
8 So ɓataaki am oo suŋliniino on, mi mimsitaali ɗum jooni. Fay so mi mimsitiino – sabi mi yii ɓataaki oo suŋliniino on fay so e wakkatiiwel gootel –
9 miɗo seyii jooni. Wanaa ko cuŋluno-ɗon koo waddani kam seyaade, ko sugulla mooɗon waddani on tuubude koo. Sabi sugulla kewtinooɗo on oo ana hawri e sago Laamɗo, hono non, walaa ko min mbonnannoo on.
10 Sabi sugulla kawroowo e sago Laamɗo oo waddata tuubugol, tuubugol ngol waddata kisindam, mimsee walaa e majjum. Kaa sugulla aduna, maayde waddata.
11 Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamɗo oo ko waddani on: o waddanii on soobaade, o wallii on daranaade ko'e mon, o waddanii on metteede e gaɗuɗo bone oo, kaɲum e kulol, o waddanii on yeeweede kam, kaɲum e tiinnaade, o wallii on jukkude bonɗo oo. E huunde fuu on kollii oɗon laaɓi e oon kabaaru.
12 Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe tooɲuɗo mbinndir-mi, wanaa saabe tooɲaaɗo duu mbinndir-mi, ko mbinndiran-mi on dee, yalla oɗon ɓannginanee soobee mo njogani-ɗon min oo yeeso Laamɗo.
13 Hakkillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.
Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo ɓeydi waaltinde hakkillaaji amen, sabi on fuu on ɓuuɓinii ɓernde makko.

---

† **6:16** Lewinkooɓe 26.12, Esekiyel 37.27 ‡ **6:17** Esaaya 52.11 § **6:18** 2 Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

14 So mi mantorike on seeɗa yeeso makko duu, on kersinaali kam. Kaa no
min kaalanirta on goonga wakkati fuu nii, hono non ko min mantorii on e
yeeso Titus koo laatorii goonga.
15 Ɓernde makko ɓeydoto yiɗude on so o miilike no ɗowtiri-ɗon on fuu e no
njaɓɓori-ɗon mo kulol e siŋŋugol nii.
16 Miɗo seyii ko keɓu-mi e mon hoolaare e dow huunde fuu koo.

8

Haala wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima

1 Sakiraaɓe, miɗen njidi anndinde on moyyere Laamɗo jippiinde e deente
goondinɓe Iisaa gondɗe leydi Makedoniya ɗee.
2 Kamɓe e horireede ɓillaare sattunde fuu, keewal maɓɓe seyo waddanii
ɓe hokkitirde ko heewi, fay so eɓe e talkaaku cattuɗo.
3 Mi seedee: ɓe ndokkitirii ko ɓe mbaawi fuu fay ko ɓuri baawɗe maɓɓe,
ɓerɗe laaɓuɗe tal ɓe ndokkiri.
4 Ɓe ndaardii min sanne yalla eɓe keɓa laawol waɗude juuɗe maɓɓe e
wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima ɓee.
5 Ɓe ngaɗii ko ɓuri miilo amen. Ko adii fuu, ɓe ndokki ko'e maɓɓe
Joomiraaɗo, caggal ɗum, e sago Laamɗo ɓe ndokki min ko'e maɓɓe minen
duu.
6 Ɗum wadi so min ndaardi Titus timmintinoya to moodon ngal dokkal no
fuɗɗirnoo ngal nii.
7 On arsukunte'en e huunde fuu – goondinal e waaju e anndal, oɗon njogii
soobee dow huunde fuu, oɗon korsini min duu. Tiinno-ɗon faa arsinkinire-
ɗon non e ngal dokkal duu.
8 Wanaa kammari tilsere waɗi so mbii-mi non, ko mbiiru-mi non dee, faa
mi hokka on laawol hollude jilli mon ɗii ana celli.
9 Sabi oɗon anndi moyyere Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu: kanko
arsukunte oo, o waɗii hoore makko talka kammari mon yalla oɗon laatoroo
arsukunte'en talkaaku makko oo.
10 Miɗo haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniiɓe wonɓe
Urusaliima ɓee, sabi ɗum ɓuri nafude on: rowanen onon adii fiide dabare
wallude ɓe, onon adii fuɗɗude golle oo duu.
11 Jooni noo, kiɓɓinee ɗum. No tiinnori-ɗon fiide dabare nii, tiinnoree non
gollude ɗum duu, ndokkiron no baawɗe mon mbaarata.
12 Sabi so neɗɗo anniyike waɗude moyyere, Laamɗo jaɓanan ɗum hakke ko
jogii koo, wanaa hakke ko jogaaki.
13 Mi wiyaali naaton e ɓillaare yalla woɓɓe ɓee ana powta, yimɓe fuu pota
njiɗu-mi.
14 Jooni ɗum forran onon on keɓii faa heewi faa mbaawon wallude wonɓe
e baasal ɓee. Caggal jooni, so tawii onon on ngonii ley baasal, kamɓe ɓe keɓii
ko heewi faa ɓe mbaawa wallude on. Hono nii yimɓe potirta,
15 no winndorii nii: «Mooɓtunoodo ko heewi oo yaɓɓintinaali,
mooɓtunoodo seeɗa oo ŋakoraaka.»*

Kabaaru Titus e yaaduɓe mum

16 Jettooje ngoodanii Laamɗo e ko waɗi e ɓernde Titus sii soobee mo min
njoganii on oo.
17 Titus jaɓii ko min ŋaagii ɗum wirfitaade to mon koo. Ko ɓuri ɗum fuu,
soobirantaaku mawɗo e ɓernde laaɓunde tal o wirfitorii faade to moodon.

* **8:15** Pergu 16.18

18 Miɗen neldida e makko sakiike men jetteteeɗo e deente goondinɓe ɗee
fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo oo.
19 Wanaa ɗum tan, deente goondinɓe ɗee cuɓii mo, yalla omo laatoo jaado
amen faa min naɓa dokkal ngal Urusaliima. Ngal dokkal ana teddina
Joomiraaɗo, ana ɓanngina anniya amen lobbo duu.
20 Miɗen ngaɗa ko min mbaawi fuu pati min keɓa feloore e ndiin jawdi
keewndi ndi min ndaranii.
21 Sabi wanaa ko woodi yeeso Joomiraaɗo tan min tewtata, miɗen tewta ko
woodi yeeso yimɓe duu.
22 Miɗen neldida e ɗiɗon ɓee sakiike meeɗen mo min taykitii soobee mum
wakkatiiji keewɗi e kulle keewɗe. Jooni mo ɓuri fuu tiinnaade e golle oo
kammari hoolaare mawnde nde mo joganii on ndee.
23 Titus duu yo gondiiɗo am yo gollidiiɗo am kammari mooɗon. Sakiraaɓe
men wonduɓe e makko ɓee yo nelaaɓe deente goondinɓe ɗee, ɓe teddeengal
Almasiihu.
24 Ndennoo jooni, kollee ɓe jilli mooɗon, kollee ɓe kamɓe e deente
goondinɓe ɗee fuu miɗen njogii daliili e mantoraade on.

9

No Laamɗo yiɗiri dokkiroowo seyo

1 Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima
ɓee,
2 sabi miɗo anndi on muuyii wallude ɓe sanne. Mi mantorike on ɗum yeeso
Makedoniyankooɓe, mbii-mi ɓe: Akayankooɓe lanndiniima gila rowanen
wallude. Tiinnaare mooɗon soobini ko ɓuri heewde e maɓɓe.
3 Kaa miɗo nela e mooɗon ɓee sakiraaɓe pati ko min mantorii on koo laatoo
meere, kaa tawee oɗon lanndinii no mbiiru-mi nii.
4 So wanaa ɗum, so Makedoniyankooɓe ngardii e amen to mooɗon tawi on
lanndinaaki, hoolaare nde min njoginoo e mooɗon ndee laatanto min gacce,
kasen duu onon ɓurata fuu hersude.
5 Ɗum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraaɓe ɓee ardoo kam
to mooɗon, ndaranoo ballal ngal poduno-ɗon ngal. Nden so mi warii fuu mi
tawan engal hawriti, ngal laatoo ballal ɓernde laaɓunde tal, tawee wanaa
tilsere.
6 Taykee: aawuɗo seeɗa, seeɗa hettata, aawuɗo ko heewi, ko heewi hettata.
7 Gooto fuu yo hokku ko anniyii e ɓernde mum, tawa wanaa dow metti,
wanaa e tilsere. Sabi Laamɗo ana yiɗi dokkiroowo seyo.
8 Laamɗo ana waawi hokkude on sii moyyereeji fuu, yalla e huunde fuu
oɗon keɓa ko heyata on wakkati fuu, keddoro-ɗon ko heewi kammari golle
lobbo fuu,
9 hono no winndorii nii:
«Omo saaka moyyere makko e ley talka'en,
moyyuki makko duumoto faa abada.»*
10 Laamɗo dokkoowo demoowo aawdi hokka ɗum nguure oo, hokkan on
aawdi heyoori on onon duu, o funnan ndi, yalla moyyuki mon ana rima faa
heewa.
11 Sabi o arsinkinan on e huunde fuu, faa mbaawon hokkitirde wakkati fuu.
Nden heewɓe njettan Laamɗo e ko mballir-ɗon ɗum'en ko iwri e juuɗe amen
koo.

* **9:9** Jabuura 112.9

12 Sabi ngal ballal wanaa faa nafa seniiɓe ɓee tan waɗiraa, ko ngal waɗiraa
dee, faa ngal waddana heewɓe yettude Laamɗo.
13 So ɓe yeewii ballal mooɗon ngal, ɓe teddinan Laamɗo saabe ɗowtaare mon
nde ceettorto-ɗon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu, ɓe teddinan mo duu
saabe ko caakaton jawdi mon e maɓɓe, kamɓe e yimɓe fuu.
14 Ɓe kolliran korsa maɓɓe faade e mooɗon duwaawuuji ɗi ɓe nduwantoo on
ɗii saabe moyyere mawnde nde Laamɗo waɗani on ndee.
15 Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe dokkal mum daɗungal sifa!

10

No Pool jaaborii feluɓe ɗum

1 Miin Pool biyeteeɗo lo'uɗo so miɗo hakkunde mooɗon kaa cuuso so miɗo
woɗɗii on oo, miɗo waajoroo on newaare e moyyuki Almasiihu,
2 miɗo ndaarda on: pati ngaɗee so mi garɲoo on nde ngaroy-mi to mon fuu.
Sabi banngal wiyooɓe miɗen ngollana muuyooji ɓii-aadama ɓee anniyii-mi
gollirde ngorgu.
3 Goonga, min ɓiɓɓe aadama tan, kaa no min kaɓirtee nii wanaa no ɓiɓɓe
aadama kaɓirtee.
4 Sabi kaɓorɗe ɗe min kaɓortoo ɗee nganaa ɗe ɓii-aadama, semmbe majje
to Laamɗo iwri faa ɗe mbaawi wurjinde tataaji e leydi. Minen, min wurji-
nooɓe miilooji wayɓe e leydi
5 kaɲum e mawninkinaare fuu haɗoore yimɓe anndude Laamɗo. Kasen
min nanngooɓe miilo fuu faa min ngartira ɗum e ɗowtanaade Almasiihu.
6 So ɗowtaare mooɗon hiɓɓii, min lanndiniima jukkude neɗɗo fuu mo
ɗowtaaki.
7 Yeewree kuɗɗe ɗee no ngorri nii – so won e mooɗon kooliiɗo yo neɗɗo
Almasiihu, yo miccito ɗum ɗoo duu: no joomum laatorii neɗɗo Almasiihu
nii, minen duu, non min laatorii yimɓe Almasiihu.
8 Joomiraaɗo men Iisaa hokkii min baawɗe faa min naɓa goondinal mon
yeeso, wanaa faa min ngurjina ngal. Fay so mantii-mi hen faa kosu-mi
yaɓɓitaade, ɗum hersintaa kam.
9 Mi yiɗaa miilon mi tewtoowo hulɓinde on e ɓataakiiji am ɗii.
10 Sabi ana wiyee ɓataakiiji am ɗii ana teddi, ana njogii semmbirantaaku,
kaa so miɗo hakkunde mon, miɗo lo'i, haala am ana yawnii.
11 Neɗɗo fuu biyoowo non, yo anndu ko min mbinndata so miɗen ngoɗɗii
on koo, ɗum min ngollata so min ngondii e mooɗon duu.
12 Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotooɓe ɓee. Min nanndaa e
maɓɓe duu. Kamɓe, eɓe ponnda ko'e maɓɓe e etirɗum maɓɓe, ɓe nanndintaa
ko'e maɓɓe e fay gooto so wanaa e ko'e maɓɓe tan! Ɓe ngalaa hakkille.
13 Minen noo, min njiɗaa mantaade faa yaɓɓitoo keerol, miɗen kaaɗa e
keerol ngol Laamɗo darnani min ngol, faa min njottii on onon duu.
14 So min njottanooki to mon, min yaɓɓitinoke keerol e manti amen. Kaa
min yaɓɓitaaki keerol, sabi minen adii waddude e mon Kabaaru Lobbo haala
Almasiihu oo.
15 Min mantortaako golle woɓɓe mo walanaa min. Kaa no goondinal
mooɗon ɓeydortoo nii, miɗen njikkii ɓeydoraade non teddungal e hakkunde
mooɗon, tawee min yaɓɓitaaki ko Laamɗo darnani min koo.
16 Nii waɗata so min keɓa no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo e nokkuuje
gonɗe caggal mooɗon ɗee, min mbaasa mantoraade golle gollaaɗo faa timmi
e ley nokkuuje ɗe woɓɓe kalfinaa.

17 Ana winndii: «Mantotoodo fuu, yo mantoro golle Joomiraado.»*
18 Sabi wanaa manoowo hoore mum woni jaɓaado, jaɓaado dee, mo
Joomiraado mani.

11

No Pool feliri nelaaɓe peneeɓe

1 Jooni kaa ɗalee kam mi haaldana on no ɓadiido haanɗude nii. Mido ɲaagii
on muɲanon kam.
2 Mido joganii on kiram iwruɗam to Laamdo jaati, sabi mi haɓɓii dewgal
mon e gorko gooto, ɗum woni Almasiihu. Mido yidi naɓude on to makko no
mboomri ceniindi nii.
3 Kaa mido huli pati hakkillaaji mon mbaylite, nanndon e Hawwaa mo
mboddi yoyundi ndii yoɲɲi oo faa njoppon hoolaare mon laaɓunde sellunde
wonnde e Almasiihu ndee.
4 Mido huli ɗum sabi so won gardo waajaade on Iisaa goddo mo waldaa e
mo min mbaajii e ley moodon oo, naa so on keɓii ruuhu goddo naa kabaaru
lobbo mo waldaa e mo keɓuno-don e amen oo, on njaɓɓoto ɗum sanne.
5 Kaa mido miila ɗiin kalahali mawdi, ɗum woni nelaaɓe moodon ɓee,
walaa fuu ko ɓurdi kam.
6 Ana waawi taweede mi wanaa fasiilante banngal haala, kaa mi wanaa
baaydo anndal, min kollii on ɗum faa laaɓi wakkati fuu e ley huunde fuu.
7 Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamdo Lobbo oo tawi on njoɓaali ndee, mi
leydinkinike kammari teddinde on, mi mboofii e ley majjum naa?
8 Deente goondinɓe goddе ndokki kam ko mi wuurda faa mi gollana on.
9 Nde ngonnoo-mi to moodon too ndee tawi mido hasindini, mi fawaaki e
dow fay gooto e mon. Sabi sakiraaɓe iwɓe Makedoniya ɓee ngaddanii kam
ko ɲakiranoo-mi koo. E oon wakkati, mido waɲunoo laatanaade on donngal.
Non worri faa hannde duu.
10 Goonga Almasiihu gondo e am oo kaalanan-mi on: ley leydi Akaya ndii
fuu fay gooto waawaa haɗude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal
koo.
11 Ko saabii so ngadir-mi non? Saabe mi yidaa on ngadir-mi non naa?
Laamdo ana anndi mido yidi on!
12 No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worrude non. Sabi yogaaɓe ana
tewta laawol mantoraade ko ɓe ngorri no amen nii koo. Ngol laawol, mido
yidi haɗude ɓe ngol.
13 Ɓeen yo nelaaɓe peneeɓe yo gollooɓe jammbotooɓe yo ɓoorniiɓe saaya
nelaaɓe Almasiihu.
14 Ɗum haaynaaki, sabi fay Ibiliisa ana ɓoornoo saaya malaa'ika jom
fooyre.
15 Ndennoo haaynaaki duu so gollanooɓe Ibiliisa ɓoorniima saaya gol-
lanooɓe fooccitaare. Kaa jukkungo maɓɓe laatoto hakke golle maɓɓe.

Haala torraaji kewtiidi Pool

16 Mi haalanii on naanen, mido wiya on kasen duu: pati fay gooto e moodon
nanngira kam kaahaango. Kaa fay so on nanngirii kam non, njaɓee kaandi
am ɗii, yalla miin duu mido mantoo seeda.
17 Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo Laamdo nii kaaldan-
mi, no kaanɗudo nii kaaldan-mi.

* **10:17** Yeremiya 9.23

18 Sabi heewɓe ana mantoroo kulle aduna, miin duu, miɗo waawi mantaade.
19 Sabi onon jogoriiɓe ko'e mum'en yo hakkilante'en ɓee, oɗon njarranii haanɗuɓe ɓee no weliri on.
20 Goonga, oɗon muɲa nelaaɓe peneeɓe ɓee maccina on, ɲaama jawdi mon, njana on, pamɗina on, piya on banaaje.
21 Miɗo yaagoo wiide on miɗen lo'unoo e majjum sanne.

Tawee nee, huunde fuu ko ɓe cuusi mantoraade kamɓe, miɗo suusi mantoraade ɗum miin duu. Miɗo haalda ɗoo hono no mi kaanɗuɗo nii.
22 So ɓe Yahuudiyankooɓe, miin duu mi Yahuudiyanke. So ɓe Israa'iilankooɓe, miin duu mi Israa'iilanke. So ɓe iwdi Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima.
23 So ɓe gollanooɓe Almasiihu, miin ɓuri ɓe fuu laataade ɗum – ɗoo kaaldan-mi hono no mi kaanɗuɗo nii. Miin ɓuri ɓe tiinnaare, ɓuri ɓe uddeede kasu, ɓuri ɓe fiyeede. Wakkati fuu, miɗo hosa maayde.
24 Cili joy Yahuudiyankooɓe ana piya kam, cilol fuu dorrii capantati e jeenay.
25 Cili tati Romankooɓe ana piya kam cabbi. Mi wedaama kaaye cilol gootol. Cili tati miɗo naata laana ana mutida e am, mi doyii jemma e ɲalooma ley geeci.
26 Miɗo e laawol wakkati fuu, miɗo e farati banngal maaje e banngal yanooɓe, banngal leɲol am e banngal leɲi goddi, miɗo e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley sakiraaɓe peneeɓe.
27 Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi ɗaanataako ɗoyngol juutungol. Mi yolbii, mi ɗomɗii, wakkati fuu miɗo hoora, mi jaangaama, mi holii.
28 Mi haalaali ko heddii koo so wanaa huunde wootere: ɲannde fuu miilooji banngal deente goonɗinɓe ɗee fuu ana kaɓɓi hoore am.
29 So won lo'uɗo, loore mum ana hewta kam. So won pergitiiɗo, ana ɲawna yonki am.
30 So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi.
31 Laamɗo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo kanko Baaba Iisaa Joomiraaɗo men oo faa abada.
32 Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke biyeteeɗo Aretas joyyiniino yimɓe faa kayba ngeenndi ndii yalla ana nannga kam,
33 kaa ngaɗaa-mi e ley sagiire, ndiwniraa-mi e falanteere tatawol ngeenndi ngol, njippinaa-mi caggal mayri, teetori-moo-mi.

12

Haala ko Laamɗo ɓannginani Pool

1 Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Ɗum e taweede, mi haalan ko yellitii e am, kaɲum e ko Joomiraaɗo ɓannginani kam koo.
2 Ana foti duuɓi sappo e nay, gorko gooto mo anndu-mi, kaɓɓiiɗo e Almasiihu, ŋabbinaama faa dow kammu ɓurɗo fuu toowde. Mi anndaa yalla terɗe makko duu ŋabbinaama naa ŋabbinaaka, Laamɗo tan anndi.
3-4 Miɗo anndi oon gorko naannaama alijenne – omo heddorii terɗe makko ɗee naa mo heddoraaki ɗe? Mi anndaa, Laamɗo anndi – o nani ton haala daɗuka hakkille ka ɓii-aadama fotaa haaltude.
5 Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so wanaa e loore am.
6 Fay so mi muuyiino mantaade, mi haanɗaali, sabi goonga kaalannoo-mi. Kaa miɗo nanta hoore am e majjum, pati yimɓe miila miɗo ɓuri ko njii miɗo waɗa naa ko nani miɗo haala.

7 Ko Laamɗo loowi e am koo ana daɗi hakkille, kaa pati mi mawninkinoroo
ɗum, ko wa'i hono gi'al suufaama e terɗe am, ɗum woni nelaaɗo Ibiliisa ana
fiya kam faa haɗa kam mawninkinaare fuu.
8 Cili tati miɗo ɲaagoo Joomiraaɗo yo ɗoofanam ngal,
9 kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawɗe am e loore kiɓɓirta.»
Saabe ɗum mi ɓeydiima seyaade e mantaade dow loore am ndee, yalla
baawɗe Almasiihu ɗee ana tawee e am.
10 Ɗum saabii so miɗo seyoroo loore e jennooje e caɗeele e torraaji e
wemmbere fuu kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-mi fuu, nden keɓan-mi
semmbe.

No Pool suŋliri banngal Korintunkooɓe

11 Mi haaldii hono no mi kaanɗuɗo, kaa onon ngaddani kam haalirde
non. Onon kaannoo jinngande kam, sabi fay so mi wanaa fay huunde,
kalahali mooɗon mawɗi ɗii, ɗum woni nelaaɓe mooɗon ɓee, ɓurdaali kam
fay huunde.
12 Golleeji mawɗi e kaayeefiiji e taagumansaaji kollooji mi nelaaɗo ngol-
laama to mon, kaaddi muɲal duu ɗi ngolliraa.
13 Koɗum deente goondinɓe Iisaa goɗɗe ɗee ɓurdi on, so wanaa ko mi
fawaaki e mon koo? Njaafee kam e oon tooɲannge!
14 Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tataɓol, mi fawataako e mon.
Wanaa jawdi mooɗon tewtan-mi, onon e ko'e mon tewtan-mi. Sabi wanaa
ɓiɓɓe kaani fagganaade saaraaɓe mum'en jawle, saaraaɓe kaani fagganaade
ɓiɓɓe mum'en jawle.
15 Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto hokkude on
fay hoore am, yalla miɗo walla on. So mi mawninii jilli am e mooɗon, on
ɓuytoto e yiɗude kam naa?
16 Ndennoo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa wiyaama mi yoŋŋii
on, mi heɓirii on hiila.
17 Won nelaaɓe am ɓe nelir-mi faa mi ɲaama jawdi mon naa?
18 Titus ɲaagii-mi yo yaa to mooɗon, neldidin-mi e mum sakiike men oo.
Titus ɲaamaali jawdi mooɗon, goonga naa pene? Wanaa minen ngoni miilo
wooto e laawol gootol naa?
19 Ɓooyii oɗon miila min laɓɓinooɓe ko'e amen yeeso mooɗon. Kaa ko min
ngaɗata dee, miɗen kaalda yeeso Laamɗo ley haɓɓagol amen e Almasiihu.
Sakiraaɓe horsuɓe, ko min ngaɗata koo fuu, yalla oɗon njaara yeeso.
20 Miɗo hula, so mi warii to mooɗon, pati mi tawira on no mi yiɗaa, tawiron
kam no on njiɗaa. Miɗo huli pati mi tawda on e pooɗondiral e haasidaaku e
konnaagu e tikkere e ɲiŋondiral e ɲoore e mawninkinaare e fitina.
21 Miɗo hula, so mi wirfitiima to mooɗon, pati Laamɗo hoyna kam
hakkunde mon kasen, mi suŋla saabe heewɓe luuttunooɓe ɓe tuubaali iwde
e tuundi mum'en e fijirde mum'en e njaahilaaku mum'en.

13

Baynondiral

1 Miɗo wara to mon jooni cilol tataɓol. «Huunde fuu ko neɗɗo happaa ana
hasindini e seedaaku yimɓe ɗiɗon naa taton.»* no winndorii nii.

* **13:1** Fillitagol Tawreeta 19.15

2 Mi haalaniino luuttunooɓe nde ngonnoo-mi to mon cilol ɗiɗaɓol ndee,
jooni duu ko mi walaa to mon koo, miɗo haaltana ɓe kasen kamɓe e heddiiɓe
ɓee fuu: so mi wartii, mi yurmataako fay gooto.
3 Onon, oɗon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am haalirta haala
mum. On keɓan finnde ndee duu. Almasiihu lo'aali banngal mooɗon, mo
cemmbiɗiɗɗo e mooɗon.
4 Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa omo wuurdi
baawɗe Laamɗo. E ley haɓɓagol amen e makko, min lo'uɓe, kaa min kollan
on, miɗen nguurdira e makko dow baawɗe Laamɗo.
5 Yeewtee ko'e mon faa njiyon so oɗon ngoonɗini, taykitee ko'e mooɗon.
Tama on maataali Iisaa Almasiihu ana e mooɗon? So on maataali, yeewtagol
mon ngol ana holla on ngalaa e goonga.
6 Kaa miɗo joonndorii on anndan minen banngal amen miɗen e goonga.
7 Miɗen ɲaagoo Laamɗo pati ngaɗon fay huunde ko boni, wanaa faa
holla minen miɗen e goonga, faa ngollon ko moyyi, fay sinndo tawii minen
banngal amen, min laatii hono ɓe ngalaa e goonga.
8 Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi dee, daranaade
mo.
9 So min lo'ii tawi onon oɗon njogii semmbe, miɗen ceyii hen, min ɲaagoto
Laamɗo faa laato-ɗon hiɓɓuɓe.
10 Saabe ɗum, miɗo winndana on ɗum gila mi waraali tafon, yalla so mi
warii, pati mi bonna e mooɗon hakke baawɗe ɗe Joomiraaɗo oo hokki kam
ɗee. Ko ndokkiraa-mi ɗe, faa yaara yeeso, wanaa faa wurjina.
11 Sakiraaɓe, walaa ko heddii so wanaa waynaade. Pooɗanee hiɓɓude,
njaɓee waajeede, njogee miilo wooto, nguuree e jam. Nden, Laamɗo Jom jilli
e jam oo wondan e mooɗon.
12 Yo gooto e mooɗon fuu jowtir banndum jowtaango wondungo e jilli.
Seniiɓe ɓee fuu ana njowta on.
13 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e jilli Laamɗo e deental
mooɗon e Ruuhu Ceniiɗo oo ngonu e mooɗon, on fuu!

Ɓataaki Pool faade e Galaatiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo oo. Wanaa yimɓe neli kam, mi
neliraaka saabe neɗɗo fuu, Iisaa Almasiihu jaati neli kam, kaɲum e Laamɗo
Baabiraaɗo men immintinɗo mo e maayde oo.
2 Miin e sakiraaɓe wonduɓe e am ɓee fuu, miɗen mbinnda oo ɓataaki faade
e mon, onon deente goondinɓe Iisaa gondɗe leydi Galaatiya ɗee.
3 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.
4 Almasiihu hokkitirii hoore mum kammari luutti men yalla ana dannda
en e oo jamaanu bondo. Nii o waɗiri sago Laamɗo Baabiraaɗo men.
5 Yo teddeengal woodan Laamɗo faa abada abadin. Aamiina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

6 Ana haaynii kam sanne no njaawir-ɗon yoppude Laamɗo, noddirɗo on
moyyere Almasiihu oo, so njokku-ɗon kabaaru lobbo goɗɗo.
7 Wanaa wiide kabaaru lobbo goɗɗo won, kaa yimɓe ana njiiɓa on, ana njiɗi
waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.
8 So neɗɗo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oo, fay
so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwɗo dow kammu, yo kuddi wonu e
joomum.
9 Min kaalaniino on ɗum, jooni duu miɗo haaltana on: so neɗɗo waajike
on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo keɓ-ɗon oo, yo kuddi wonu e mum.
10 Ɗum nee, yarraamuya yimɓe ndaaran-mi naa yarraamuya Laamɗo?
Tama ko welata yimɓe ndaaran-mi? So faa jooni mi ndaarannooɗo ko welata
yimɓe, mi laatataakono maccuɗo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaaɗo

11 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo,
wanaa e neɗɗo iwi.
12 Sabi wanaa neɗɗo hokki kam mo, wanaa neɗɗo janngini kam mo, Iisaa
Almasiihu ɓannginani kam mo.
13 On nanii no ngorrunoo-mi arannde e ley diina Yahuudiyankooɓe oo. Mi
torririi deental goondinɓe Iisaa ngal no mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde
ngal.
14 Miɗo ɓurnoo heewɓe e waaldeeɓe am Yahuudiyankooɓe jokkude diina
Yahuudiyankooɓe, kaɲum e hirande neesuuji njaatiraaɓe amen.
15 Kaa Laamɗo suɓike kam gila mi finaali, noddi kam saabe moyyuki mum
nde muuynoo ndee,
16 o ɓannginani kam Ɓiyiiko yalla miɗo waajoo kabaaru mum ley heeferɓe.
Oon wakkati, mi lamndondiraali e fay gooto,
17 mi yahaali Urusaliima to adiiɓe kam laataade nelaaɓe ɓee, njaa-mi ɗon
e ɗon leydi Arabiya, ngartu-mi Damas.
18 Duuɓi tati caggal mum, njaa-mi Urusaliima yalla miɗo anndondira e
Piyeer. Ngondu-mi e makko balɗe sappo e joy.
19 Mi yiyaali nelaaɗo fay gooto, so wanaa Yaakuuba miɲii Joomiraaɗo oo.
20 Ko mbinndan-mi on ɗoo koo, hakkunde am e Laamɗo mbinndir-mi, mi
fenaali.
21 Caggal ɗum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi.

22 E oon wakkati, deente kaɓɓiiɗe e Almasiihu gonɗe leydi Yahuudiya ɗee
meeɗaali yiirude kam gite mum'en.
23 Ɓe nananno tan ana wiyee: «Neɗɗo torrannooɗo en nden oo, ana waajoo
jooni diina ka siinunoo ɲifude kaa.»
24 Eɓe teddinannoo Laamɗo saabe am.

2

No nelaaɓe njaɓirani Pool

1 Duuɓi sappo e nay caggal mum, ŋabbitin-mi kasen Urusaliima, miin e
Barnabas. Titus duu ana wondi e amen.
2 Mi yaarii ton saabe ko Laamɗo ɓannginani kam koo. Mi hawritii ton e
mawɓe deental goondiinɓe, miin tan e maɓɓe, mi anndinii ɓe Kabaaru Lobbo
mo mbaajii-mi ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe oo. Sabi mi yiɗaa golle am
yaɓɓiiɗo oo e mo jooni oo fuu laatoo meere.
3 Kaa fay Titus jaado am oo, kaɲum e taweede yo Yunaninke fuu, tilsinaaka
taadeede.
4 Ɗum e taweede sakiraaɓe peneeɓe coorike e deental goondiinɓe ngal. Ko
ɓe ndaarti dee, anndande ndimaaku mo keɓ-ɗen e ley haɓɓagol men e Iisaa
Almasiihu oo faa ɓe ngartira en e maccungaaku.
5 Min njaɓanaali ɓe fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru Lobbo oo ana
heddanoo on.
6 Haya, jogoraaɓe mawɓe ɓee, no ɓe njogoranoo nii, miin walaa ko hilli kam
e majjum, sabi Laamɗo ɓurdintaa yimɓe. Ɓeen mawɓe tilsinaali min goɗɗum
fey.
7 Ɓe paamii Laamɗo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oo faade
e ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, hono no halfiniri Piyeer waajaade Yahu-
udiyankooɓe ɓee nii.
8 Sabi no Laamɗo neliri Piyeer hakkunde Yahuudiyankooɓe ɓee nii, non o
neliri kam miin duu hakkunde heeferɓe.
9 Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyɗe deente goondiinɓe teddinaaɗe ɗee,
nde njiinoo moyyere nde Laamɗo hokki kam ndee, ɓe ndokki kam miin e
Barnabas fuu juuɗe faa tabintina kawral hakkunde amen. Ndennoo minen,
min njaha to heeferɓe, kamɓe ɓe njaha to Yahuudiyankooɓe.
10 Ko ɓe ɲaagii min tan, min miccitoo misikiina'en ɓee. Mi tiinnike e
majjum jaati.

No Pool ɲiŋiri Piyeer to Antiyokiya too

11 Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyokiya ndee, mi ɲiŋii
ɗum yeeso yimɓe sabi o boofuɗo.
12 Sabi fade nelaaɓe Yaakuuba ɓee warde, omo ɲaamdannoo e goondiinɓe
Iisaa ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe. Kaa nde ɓeen ngarnoo ndee, o woɗɗiitii
ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee, o ŋootti ɲaamdude e mum'en, hultude
jokkuɓe sariya taadagol ɓee.
13 Yahuudiyankooɓe goondiinɓe Iisaa woɓɓe duu tawti mo faa naɓi fay
Barnabas e naafigaaku mum'en.
14 Nde njiinoo-mi no ɓe ngorri nii dartaaki, eɓe ngoorti goonga gonɗo e
Kabaaru Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso yimɓe fuu: «Aan Yahuudiyanke,
a worraano ɗoo hono no Yahuudiyankooɓe ngorri nii, no leɲi goɗɗi ɗii
ngorri nii ngorruno-ɗaa. Hono mbaawru-ɗaa tilsinirde yimɓe ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe ɓee kinaa laatoo hono no Yahuudiyankooɓe nii?»

No Laamɗo hisinirta yimɓe saabe goondinal

15 Minen, min iwdi Yahuudiyankooɓe, min njeyaaka e leɲi goɗɗi luuttooji ɗii.
16 Tawee nee, miɗen anndi neɗɗo nanngirtaake pooccitiiɗo saabe jokkugol
Sariya Muusaa oo, e goondinal mum Iisaa Almasiihu nanngirtee poocci-
tiiɗo. Minen duu min ngoondinii Iisaa Almasiihu, yalla miɗen nanngiree
fooccitiiɓe saabe goondinal amen Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Sariya
Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiiɗo saabe jokkugol Sariya
Muusaa.
17 Minen, miɗen ndaarta nanngireede fooccitiiɓe saabe haɓɓagol amen e
Almasiihu. E ley majjum so min tawaama min luuttooɓe minen duu hono no
ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee nii, ɗum ana holla Almasiihu yo daraniiɗo
luuttal naa? O wanaa!
18 Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi tabintinanno mi
boofoowo.
19 Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maayɗo, Sariya oo jaati waɗi ɗum,
yalla miɗo wuurana Laamɗo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal
bardugal,
20 mi wuuraa miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam
neɗɗo ɗam nguuran-mi jooni ɗam, e ley goondinal Ɓii Laamɗo nguuran-mi
ɗam, oon jiɗɗo kam so hokkitiri hoore mum saabe am.
21 Mi tippitataako moyyere Laamɗo ndee. Sabi so tawii jokkude Sariya oo
waɗata neɗɗo pooccitiiɗo, Almasiihu oo maayii meere.

3

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

1 Eehey Galaatiyankooɓe, woy oɗon pamɗi hakkille! Homo dawri on? On
cifanaama faa laaɓi paca no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal bardugal.
2 Njaabee kam ɗum ɗoo tan: saabe jokkude mon Sariya Muusaa keɓir-ɗon
Ruuhu Ceniiɗo oo, naa on keɓirii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo oo, on
ngoondinii?
3 Koɗum famɗiniri on nii hakkille? On puɗɗirii semmbe Ruuhu Laamɗo
oo, hono njiɗir-ɗon jooni timminirde tiinnaare mon jaati?
4 Ko hewtii on koo fuu laatike meere naa? Ɗum waawaa laataade meere.
5 Dokkoowo on Ruuhu so waɗa kaayɗe hakkunde mon oo, ɗum nee saabe
oɗon njokki Sariya o waɗirta ɗum naa saabe on nanii Kabaaru Lobbo on
ngoondinii?
6 Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamɗo, Laamɗo jatorii mo saabe
majjum mo pooccitiiɗo.»*
7 Ndennoo anndee: goondinɓe ɓee, kaɲum'en jaati ngoni iwdi Ibarahiima.
8 Sappaama e ley Binndi, Laamɗo nanngiran ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe
ɓee fooccitiiɓe saabe goondinal mum'en. Ɗum saabii so Binndi ɗii mbiyani
Ibarahiima oo kabaaru lobbo gila waɗaali tafon: «Leɲi ɗii fuu keɓiran barke
saabe maa.»†
9 Ndennoo, goondinɓe fuu keɓan barke no Ibarahiima goondinɗo oo heɓiri
barke nii.
10 Kaa fawɓe jikke mum'en e jokkude Sariya Muusaa, yo huɗaaɓe. Sabi ana
winndii: «Kuddi woodanii neɗɗo fuu mo jokkaali faa hiɓɓi ko woni e dewtere
Sariya ndee fuu.»‡

* **3:6** Puɗɗooɗe 15.6 † **3:8** Puɗɗooɗe 12.3 ‡ **3:10** Fillitagol 27.26

11 Tayoral, fay gooto nanngirtaake pooccitiiɗo yeeso Laamɗo saabe Sariya
oo. Sabi ana winndii: «Pooccitiiɗo wuurdan goonɗinal.»§
12 Sariya oo noo fawaaki e goonɗinal, sabi ana winndii: «Jokkuɗo Sariya oo
wuurdan saabe Sariya.»*
13 Almasiihu soottitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi e men ndii, ko
mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii: «Ɓilaaɗo e leggal bardugal fuu
yo kuɗaaɗo.»†
14 Ɗum Iisaa waɗi yalla ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee duu ana keɓa
barke mo Ibarahiima heɓi oo saabe Iisaa Almasiihu, keɓiren Ruuhu podaaɗo
oo e ley goonɗinal.

Haala Sariya e fodoore

15 Sakiraaɓe, miɗo sifanoo on ko woodi ɲannde fuu koo: so neɗɗo moyyinii
talkuru ndonu no sariya laamu jaɓiri nii, fay gooto waawaa imminde ɗum,
waawaa ɓeydude hen fay huunde.
16 Laamɗo waɗani Ibarahiima e iwɗo e mum podooje. Binndi ɗii mbiyaali:
«Iwɓe e mum», hono no ɗi cappike heewɓe, gooto nii ɗi cappii nde ɗi mbii:
«Iwɗo e maa». Ɗum woni Almasiihu oo.
17 Ko njiɗu-mi wiide koo annii: aadi ndi Laamɗo fiɓi ndii, Sariya garɗo
duuɓi teemeɗe nay e capantati caggal mum oo fiɓtataa ɗum, bonnataa
fodoore Laamɗo ndee.
18 Sabi so ndonu mo Laamɗo fodunoo oo e Sariya oo fawinoo, mo
fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe fodoore ndee Laamɗo hokkiri
moyyere mum ndee Ibarahiima.
19 Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddiraama faa o ɓanngina
luutti faa nde iwɗo e Ibarahiima podanaaɗo fodoore ndee oo wari fuu.
Laamɗo hokki yimɓe Sariya oo, o hokkiri ɓe malaa'ika'en, kaɲum e curoowo.
20 Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee, Laamɗo tan fodi.
21 Ndennoo, Sariya oo ana luuttondiri e podooje Laamɗo ɗee naa? Luut-
tondiraa! Sinndo sariya baawɗo hokkude yimɓe nguurndam jippinanooma,
fooccitaare iwanno e sariya oo jaati.
22 Kaa Binndi ɗii mbii aduna oo fuu, luutti mari ɗum, yalla goonɗinɓe ɓee
fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe goonɗinal mum'en Iisaa Almasiihu.
23 Fade wakkati goonɗinal warde, en kawjanooma ley hawju Sariya faa
goonɗinal ngal ɓanngina.
24 Hono non Sariya oo laatorii ɗowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari
e mum oo, yalla eɗen nanngiree fooccitiiɓe saabe goonɗinal ngal.
25 Jooni ko wakkati goonɗinal ngal wari koo, en njaltii e maral ɗowoowo
oo.
26 Jonnoo, on fuu on ɓiɓɓe Laamɗo saabe goonɗinal mon Iisaa Almasiihu.
27 On fuu on kaɓɓike e Almasiihu saabe looteede mon lootogal batisima.
Hono nii ɓoornori-ɗon mo no kaddungal nii.
28 Ndennoo, ceenndiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e Yunaninke, naa
dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, on fuu on gootum e haɓɓagol mon e Iisaa
Almasiihu.
29 So tawii Almasiihu jey on, on iwdi Ibarahiima, on ndonan ko Laamɗo
fodunoo koo.

§ **3:11** Habaakuk 2.4 * **3:12** Lewinkooɓe 18.5 † **3:13** Fillitagol Tawreeta 21.23

4

1 Miɗo waɗana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel, walaa fuu ko
seenndata ɗum e maccuɗo, tawee nee kaɲum jey jawdi ndii fuu.
2 Mo heddoto ley hawju haybooɓe mo e dawranooɓe jawdi makko faa sarti
mo baaba makko sartanii mo oo yottoo.
3 Enen duu, nde en sukaaɓe ndee, en maccuɓe semmbeeji aduna ɗii.
4 Kaa nde wakkati cartaaɗo oo hiɓɓi ndee, Laamɗo neli Bajjo muuɗum mo
debbo rimi, ɗowtaniiɗo Sariya Muusaa,
5 yalla omo soottitoo wonɓe e ley Sariya ɓee, keɓen laataade ɓiɓɓe Laamɗo.
6 Kammari on ɓiɓɓe makko, Laamɗo nelii RuuhuƁiyum oo e ley ɓerɗe men.
Ruuhu oo waɗata so noddiren Laamɗo «Abba».
7 Hankasen, en nganaa maccuɓe, en ɓiɓɓe. Kammari en ɓiɓɓe, Laamɗo duu
waɗii en ronooɓe.

No Pool hultirani Galaatiyankooɓe

8 Nden, nde on anndaano Laamɗo ndee, oɗon ngonnoo e maral reweteeɓe
ɓe nganaa reweteeɓe jaati ɓee.
9 Kaa jooni ko anndu-ɗon Laamɗo koo, naa miɗo haannoo wiide jooni ko
Laamɗo anndi on koo: hono mbaawirton wirfitaade e semmbeeji aduna
lo'uɗi ɗi ngalaa nafaa ɗii? Ko saabii so oɗon njiɗi laattaade maccuɓe majji
kasen?
10 Oɗon teddini ɲalaaɗe yogaaje e lebbi yogaaji e wakkatiiji yogaaji e
kitaale yogaaje.
11 Miɗo huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.
12 Sakiraaɓe, miɗo ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin duu mi
laatinoke hono mon. On ngaɗaali kam baasi fuu,
13 sabi oɗon anndi rafi-cellal waddani kam haalande on arannde Kabaaru
Lobbo oo.
14 Ƴaw am oo ittii koro mon, ɗum fuu e taweede on njawaali kam on nefaali
kam kammari ɲaw oo. Ko ngaɗu-ɗon dee, on njaɓɓorike kam no malaa'ika
Laamɗo nii, naa hono mi Iisaa Almasiihu.
15 Oon wakkati, oɗon keewnoo seyo sanne! Miɗo waawi seettanaade on:
so oɗon mbaawnoo, on ɗoofanno gite mon ndokkon kam. Ndennoo hono
seyo mon ngoo laatii?
16 Mi laatike gaɲo mon saabe miɗo haalana on goonga naa?
17 Anniya mo ɓeen yimɓe njoganii on oo moyyaa. Ko ɓe njiɗi dee, seen-
ndude on e am yalla oɗon ndaranoo ɓe.
18 Sikke walaa, daranaade neɗɗo ana moyyi so faa moyya, kasen duu
waajibi ɗum waɗee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan.
19 Sukaaɓe am, kammari mon miɗo naawaa kasen naawalla naawɗo hono
no ŋatawere nii, faa mbaadi Almasiihu tawee e mon.
20 Hee mi yiɗii tawdeede e mon jooni yalla miɗo heɓa haaldude e mon ko
wanaa no kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi kabaaru mon ana wemmbinii
kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

21 Onon yiɗuɓe jokkude Sariya Muusaa, miɗo lamndoo on: on nanaali ko
Sariya wii naa?
22 Ana winndii: Ibarahiima ana joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗon, gooto o heɓdi
ɗum e korɗo, goɗɗo oo o heɓdi ɗum e dimo.
23 Ɓii korɗo oo rimiraama no yimɓe fuu ndimirtee nii, kaa ɓii dimo oo
rimiraama saabe fodoore Laamɗo.

24 Won ko saawii e ley kaa janta. Rewɓe ɗiɗon ɓee ana capporaa aadiiji ɗiɗi.
Ngootiri, ndi Haajara ndii yo aadi waamnde haayre wiyeteende Siinaayi
ndii. Kayri, maccungaaku ndi rimata.
25 Haajara yo waamnde haayre wiyeteende Siinaayi wonnde Arabiya
ndee, ende sapporaa ngalluure Urusaliima hannde ndee. Sabi Urusaliima
e hoɗuɓe e mum ɓee fuu e margal ngoni.
26 Kaa Urusaliima gonɗo dow kammu oo yo dimo, kanko woni inna men.
27 Sabi ana winndii:
«Aan dimaro mo meeɗaali rimude,
welta!
Aan mo anndaa naawalla ŋatawere,
ilina gullaali seyo!
Sabi debbo jeebaaɗo heɓan sukaaɓe
faa ɓura debbo kaybaaɗo gorum.»*
28 Kaa onon sakiraaɓe, on ɓiɓɓe heɓaaɓe dow fodoore Laamɗo ndee hono no
Isiyaaka nii.
29 Nden, dimiraaɗo no yimɓe ndimirtee nii, ana torra dimiraaɗo Ruuhu
Laamɗo oo. Fay hannde duu non worri.
30 Kaa koɗum Binndi ɗii mbii? Ɗi mbii: «Ribbu korɗo oo e ɓiyum, sabi ɓii korɗo
oo rondataa e ɓii dimo oo abada.»†
31 Ndennoo sakiraaɓe, en nganaa ɓiɓɓe korɗo oo, en ɓiɓɓe dimo oo.

5

Haala ndimaaku goondinɓe Iisaa

1 Almasiihu rimɗinii en yalla eɗen ndimɗa ɗor. Ɗum nee, tiinnee pati on
ngartire e maccungaaku.
2 Kettinanee kam! Miin Pool, miɗo wiya on: so on njaɓii taadeede,
Almasiihu nafataa on fay huunde.
3 Kasen miɗo haalana neɗɗo fuu jaɓuɗo taadeede: ana tilsi e mum jokkude
Sariya Muusaa oo fuu.
4 Onon tewtooɓe nanngireede fooccitiiɓe saabe Sariya ɓee, on seertuɓe e
Almasiihu, on ngoɗɗitiima moyyere Laamɗo ndee.
5 Kaa minen, kammari goondinal miɗen pawa jikke amen e Laamɗo
nanngiroowo en fooccitiiɓe oo. Ɗum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu
oo.
6 Sabi kaɓɓiiɗo e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko
nafata tan, goondinal tabintinoowal jilli.
7 On puɗɗirii no woodi. Homo haɗi on jokkude goonga?
8 Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamɗo nodduɗo on oo.
9 Ana wiyee: yuufinirdi seeɗa ana yuufina conndi farani njiiɓaandi fuu.
10 Ɗum fuu e taweede Joomiraaɗo hokkii kam hoolaare e mon, mi tayorii
miilo mon seerataa e miilo am. Kaa jiiɓoowo on oo, ko waawi laataade fuu,
jukkete.
11 Kaa miin sakiraaɓe, so tawii faa hannde miɗo waajoo kinaa neɗɗo
taadee, ko saabii so miɗo torree faa jooni? Sinndo ɗum mbaajotonoo-mi,
waaju am haala maayde Iisaa dow leggal bardugal mettataano fay gooto.
12 Jiiɓooɓe on ɓee, yo ɓe ɗer ko'e maɓɓe.

---

* **4:27** Esaaya 54.1 † **4:30** Puɗɗooɗe 21.10

13 Sakiraaɓe, on noddaama faa ndim-ɗon. Jonnoo, pati ngaɗee so ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon giɗaaɗe yonki. Ko kaan-ɗon waɗude dee, homo fuu gollana goɗɗo e dow jilli.
14 Sabi Sariya oo fuu waɗaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.»*
15 Kaa so oɗon ŋatondira, oɗon ɲaamondira hono no dawaaɗi nii, njeertee pati on timmondir.

Haala Ruuhu Ceniiɗo, kaŋum e giɗaaɗe yonki

16 Ndennoo, miɗo wiya on: ɗalee Ruuhu Ceniiɗo ɗowa on, nden on njokkataa giɗaaɗe yonki mon.
17 Sabi giɗaaɗe yonki ana kaɓa e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu ana haɓa e giɗaaɗe yonki ɗee. Hongel e majji fuu ana haɓa e gonngel faa mbaasu-ɗon gollude ko muuy-ɗon.
18 So Ruuhu ɗowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo hankasen.
19 Ko giɗaaɗe yonki ɓannginta yo tuundi e ko soɓi e njaahilaaku
20 e dewal tooruuji e mbonɔobaaku e konnaagu e pooɗondiral e kiram e tikkere e haawtaare e luurral e rafi-kawral
21 e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e mum'en. Miɗo jeertina on ɗum ɗoo no njeertinirnoo-mi on ɗum nii, gollooɓe kulle baaɗe non ɓee naatataa e Laamu Laamɗo oo.
22 Kaa ko Ruuhu Ceniiɗo rimata e men koo woni jilli e seyo e jam e muŋal e moyyuki e yurmeende e goondinal
23 e leyɗinkinaare, kaŋum e nantaare. Tayoral, Sariya oo haɗataa kulle baaɗe non.
24 Jeyaaɓe e Iisaa Almasiihu ɓee tippitorike himmeeji mum'en e giɗaaɗe yonki mum'en fuu caggal, ana wa'i hono no ɓe tontii ɗe e leggal bardugal nii.
25 Kammari Ruuhu oo keɓir-ɗen nguurndam kesam ɗam, ndennoo njokken e Ruuhu,
26 pati mawninkino-ɗen, pati tooŋondiren, pati haasidaaku tawee hakkunde men.

6

No goondinɓe kaaniri wallondirde

1 Sakiraaɓe, so won tawaaɗo ana waɗa ko boni, onon jogiiɓe Ruuhu ɓee kaani ooncude ɗum, tawee e needi. Kaa gooto mon fuu hayba hoore mum pati seyte kaŋum duu.
2 Mballondiree roondaade donnge mon tedduɗe, hono non kiɓɓinirton sariya Almasiihu oo.
3 So neɗɗo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, yoŋŋii hoore mum.
4 Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi mantoraade, mantorto golle mum jaati, fotaa ko nanndina ɗum e golle neɗɗo goɗɗo.
5 Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.
6 Janninteeɗo konngol Laamɗo ngol ana haani feccondirde e janginoowo ɗum ko heɓi ko woodi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

7 Pati njaayree ko'e mon, Laamɗo jaɓataa yaweede. Gooto fuu, ko aawi koo hettata.

---

* **5:14** Lewinkooɓe 19.18

8 Aawɗo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa aawɗo ko welata
Ruuhu Ceniiɗo, hettan hen nguurndam nduumiiɗam.
9 Pati kaaɓen gollude ko moyyi. Sabi so en kaaɓaali, en kettan so wakkati
oo warii.
10 Ndennoo, e ley wakkati keddaniiɗo en oo, ngaɗanen yimɓe fuu moyyere,
ɓurɓe fuu haandude hen, sakiraaɓe men goonɗinɓe Iisaa Almasiihu ɓee.

Baynondiral

11 Yeewee ɗii binndi ɓutti ɗi mbinndiran-mi on junngo am.
12 Tilsinɓe on taadeede ɓee, tewtooɓe yalla ana manee. Walaa ko ɓe ngaɗiri
non so wanaa pati ɓe torriree saabe leggal bardugalAlmasiihu ngal.
13 Sabi fay kamɓe taadaaɓe ɓee, ɓe njokkataa Sariya. Ko ɓe njiɗiri taado-
ɗon dee, faa ɓe mantoroo ɗum.
14 Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal bardugal Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu ngal. Saabe ngal bardugal mi hillaaka e kabaaru
aduna, aduna duu hillaaka kam.
15 Sabi taadaade naa waasude taadaade, fayda walaa hen. Ko jogii fayda
dee, tagiteede tagu keso.
16 Jokkuɓe ngol laawol fuu, yo keɓu jam e hinnee, kamɓe e Israa'iilankooɓe
Laamɗo ɓee fuu.
17 Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terɗe am ngaɗii ɓatitanɗe
saabe Iisaa.
18 Sakiraaɓe, yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon!
Aamiina.

Ɓataaki Pool faade e Efeesunkooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo.
Miɗo jowta seniiɓe hoolniiɓe e ley haɓɓagol mum'en e Iisaa Almasiihu ɓee.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo hokkirta yimɓe moyyere saabe Almasiihu

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
gaɗanɗo en barkeeji ɗi Ruuhu oo hokkata ɗii fuu to dow kammu too saabe
haɓɓagol men e Almasiihu.
4 Sabi fade aduna oo tageede, Laamɗo suɓiima en saabe Almasiihu, yalla
eɗen laatoo seniiɓe ɓe ngalaa feloore yeeso makko. Saabe jilli makko
5 o hoddiranii en gila arannde laato-ɗen ɓiɓɓe makko saabe Iisaa Almasi-
ihu. Ɗum woni ko o yiɗani en saabe moyyuki makko
6 yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa ɗo haaɗi ndee.
Nden moyyere o hokki en saabe Ɓiyiiko korsuɗo oo.
7 E haɓɓagol men e makko coottitira-ɗen yiiyam makko ɗam, luutti meeɗen
njaafaa ko waarata e keewal makko hinnee.
8 Oon hinnee o wayli e meeɗen, o hokki en hakkilantaaku kiɓɓuɗo e anndal
kiɓɓungal,
9 mo anndini en sago makko suuɗinoongo ngoo. Gila arannde mo anniy-
orii tabintinirde ngo Ɓiyiiko oo saabe moyyuki makko.
10 Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hooreejo gooto, ɗum
woni Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi.
Laamɗo timminan sago mum ngoo so wakkati hiɓɓii.
11-12 E ley haɓɓagol men e makko, en cuɓaama, enen fawɓe jikke men e
Almasiihu gila jooni ɓee. Laamɗo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri
oo, hoddiranii en laataade sabaabu mawnineede teddeengal mum.
13 Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga ngol, ɗum woni
Kabaaru Lobbo kisinɗo on oo. Nde ngoonɗin-ɗon Almasiihu ndee, Laamɗo
waɗii e mon maande mum nde loowi e mon Ruuhu Ceniiɗo podanooɗo oo
ndee.
14 Oon Ruuhu Ceniiɗo woni piɓiraaɗo moyyereeji desanaaɗi en, faa ɲannde
keɓaten soottiteede. Hono non Laamɗo yettirtee saabe teddeengal muuɗum.

Haala duwaawu Pool

15 Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goonɗinal mooɗon Joomiraaɗo
men Iisaa, kaɲum e jilli ɗi njogani-ɗon seniiɓe ɓee fuu ɗii,
16 mi seerataa e yettude Laamɗo kammari mooɗon nde ɲaagantoo-mi on
Laamɗo fuu.
17 Miɗo ɲaagoo Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu oo, Baabi-
raaɗo Jom darja, hokka on Ruuhu mum Ceniiɗo gaɗoowo on hakkilante'en,
ɓannginanoowo on Laamɗo faa anndon ɗum.
18 Kasen duu miɗo ɲaagoo Laamɗo uddita ɓerɗe mooɗon faa paamon jikke
mo o hokki on nde o noddi on ndee, paamon no moyyereeji desanaaɗi seniiɓe
ɗii keewiri e no teddiri,
19 paamon kasen no baawɗe makko mawɗe ɗe ngalaa kaaddi ɗee ngorri e
meeɗen, enen goonɗinɓe ɓee. Ɗeen baawɗe keewɗe semmbe

20 o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini ɗum e hakkunde maayɓe so o
joyyini ɗum ɲaamo makko dow kammu,
21 ton o ɓurni ɗum laamu e baawɗe e semmbe e kaanankaaku fuu, kaɲum
e inɗe fuu baawɗe inndeede, wanaa ɗe hannde ɗee tan, ɗe janngo ɗee duu.
22 Laamɗo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo laataade hooreejo
deental goondiɓe, hokkii mo ɓurde huunde fuu.
23 Deental goondiɓe ngal yo terɗe Almasiihu. Ngal hebbinaama mo kanko
keewoowo huunde fuu e yimɓe fuu oo.

2

No kisinirte-ɗen saabe hinnee Laamɗo

1 Onon, on maaynooɓe saabe junuubaaji mooɗon e luutti mooɗon,
2 on jokkunooɓe laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol, on
ɗowtaninooɓe laamiiɗo baawɗe gonɗe dow mbeeyu ɗee oo. Laamiiɗo
oo yo Ibiliisa golloowo faa hannde ley yimɓe saliiɓe Laamɗo ɓee.
3 En fuu e maɓɓe njeyano-ɗen, e giɗaaɗe yonki men ngonno-ɗen, en
jokkunooɓe giɗaaɗe ɗee, en jokkunooɓe miilooji men bondi. No ngorruno-
ɗen nii jaati, eɗen kaandunoo e jukkungo Laamɗo ngoo no maɓɓe nii.
4 Kaa Laamɗo yo keewɗo yurmeende. Saabe jilli mawɗi ɗi mo yiɗi en ɗii
5 mo wuurtindinii en e Almasiihu, enen maaynooɓe saabe luutti men ɓee.
Goonga, saabe hinnee Laamɗo oo kisinira-ɗon.
6 E ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu, Laamɗo wuurtindinii en e makko,
joyyindinii en e makko to dow kammu too.
7 Hono nii o ɓanngini rta no hinnee makko ɓurdi huunde fuu mawnude.
Jamaanuuji garooji ɗii fuu njiyan moyyuki makko ki o waɗani en e Iisaa
Almasiihu.
8 Saabe hinnee Laamɗo oo kisinira-ɗon e dow hoolaade mon Almasiihu.
Ɗam kisindam, wanaa e golle mooɗon haɓɓii, ko ɗam haɓɓii e mum dee, e
dokkal Laamɗo.
9 Ɗam wanaa njoɓdi golle neɗɗo pati fay gooto heɓa mantoraade ɗam.
10 Sabi Laamɗo waɗi en ko ngon-ɗen jooni koo: e ley haɓɓagol men e
Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji lobbi ɗi o lanndinanii en gila
arannde ɗii.

No Almasiihu waɗiri en leɲol gootol

11 Jooni miɗo haalda e mon onon heeforɗirnooɓe arannde ɓee. Mantor-
tooɓe yo «taadiiɓe» ana koyna on noddira on «yimɓe ɓe taadaaki» fay so
taadagol maɓɓe ngol ko junngo ɓii-aadama gollata e terɗe tan. Ndennoo
onon, miccitee ko ngonno-ɗon arannde koo:
12 oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on jananɓe woɗɗiiɓe leɲol Is-
raa'iila ngol Laamɗo suɓii ngol, on ngalaano e aadiiji pawiiɗi e fodoore
Laamɗo ɗii, on nguurdiino on ngalaano jikke, on ngalaano Laamɗo e ley
aduna oo.
13 Kaa jooni, e haɓɓagol mooɗon e Iisaa Almasiihu, onon woɗɗunooɓe
arannde ɓee on ɓattiniraama saabe yiiyam makko ɗam.
14 Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeɗen ko o waɗi Yahu-
udiyankooɓe e leɲi goɗɗi fuu leɲol gootol koo. Nde o hokkitirnoo hoore
makko ndee, nden o wurjini kokowol palaangol ngol, ɗum woni o ittii
ngaɲaandi hakkunde leɲi ɗii.

15 O ittii jamirooje e kaɗaaɗi Sariya Muusaa fuu faa o waɗa Yahu-
udiyankooɓe e leɲi goɗɗi leɲol gootol kesol e ley haɓɓagol mum e makko. Nii
mo waɗiri jam oo.
16 E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri ngaɲaandi ndii, mo
reentini leɲi ɗii laatii terɗe goote, mo rewrintini ɗe e Laamɗo.
17 O warii waajaade on jam onon woɗɗunooɓe ɓee, o warii waajaade
ɓadinooɓe ɓee duu jam.
18 Sabi kammari makko en fuu keɓirten laawol yottaade Baabiraaɗo saabe
Ruuhu Ceniiɗo gooto oo.
19 Ndennoo, on nganaa jananɓe hankasen, on nganaa hoɓɓe duu, ko ngon-
ɗon dee, on wonduɓe e seniiɓe, on jeyaaɓe e suudu Laamɗo.
20 On mahaama e dow ko nelaaɓe e annabaaɓe ɲiɓi, Iisaa Almasiihu e
hoore mum woni haayre dooɓiraande maadi ndii.
21 Kanko waɗata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi toowa ndi laatoo
suudu Joomiraaɗo seniindu.
22 Ley haɓɓagol mon e makko on mahondiraama faa laati-ɗon hoɗorde
Laamɗo ɗo o hoɗiri Ruuhu makko ɗoo.

3

No Pool halfiniraa golle banngal ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe

1 Saabe ɗum miɗo diccanoo Laamɗo, miin Pool uddaaɗo kasu saabe
Iisaa Almasiihu mo ngollanan-mi hakkunde mon onon ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe ɓee.
2 Tayoral on nanii kabaaru golle mo Laamɗo halfini kam e ley moyyuki
mum faa nafa on oo ana haalee.
3 Sabi o ɓannginanii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no
raɓɓiɗiri,
4 so on njanngii ɗum on anndan no paamir-mi sirri haala Almasiihu oo.
5 Oon sirri anndinanooka ɓiɓɓe aadama ley jamaanuuji jawtuɗi ɗii,
kaa jooni Laamɗo ɓannginirii mo Ruuhu Ceniiɗo oo faa nelaaɓe mum e
annabaaɓe mum seniiɓe fuu paami mo.
6 Annii no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe ɓee keɓii ngeɗu e moyyereeji desaaɗi ɗii no Yahuudiyankooɓe
ɓee keɓiri nii, kasen duu ɓe ndeentii e mum'en terɗe goote, ɓe ndeentii e
mum'en fodoore nde Laamɗo fodi saabe haɓɓagol maɓɓe e Iisaa Almasiihu.
7 Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo moyyere nde
Laamɗo waɗirani kam baawɗe mum.
8 Miin ɓurɗo seniiɓe ɓee fuu famɗude oo, mi waɗanaama moyyere faa mi
waajoo ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe barkeeji gonɗi e Almasiihu ɗi ngalaa ɗo
kaaɗi ɗii.
9 Mi waɗanaama kasen famminde yimɓe fuu no Laamɗo taguɗo huunde
fuu oo tabintinirta sirri mum cuuɗinooɗo gila arannde oo,
10 yalla laamu e baawɗe gonɗe e mbeeyu ɗe njiyataake ɗee fuu ana paama
no anndal Laamɗo yaajiri e huunde fuu, paamira ɗum kammari deental
goonɗinɓe ngal
11 ko waarata e anniya ɓooyɗo mo Laamɗo tabintiniri Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu.
12 E ley haɓɓagol men e makko kanko Almasiihu eɗen mbaawi ɓadoraade
Laamɗo hoolaare saabe ko ngoonɗin-ɗen mo koo.
13 Saabe ɗum, miɗo ndaarda on pati tayon jikke saabe torraaji kewtotooɗi
kam kammari mooɗon ɗii, sabi ɗiin torraaji yo teddeengal mooɗon.

Haala jilli ɗi Almasiihu yiɗi en

14 Saabe majjum, miɗo nii diccanoo Baabiraaɗo
15 jeyɗo leɲol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo.
16 Miɗo ɲaagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o hokka on semmbe
saabe Ruuhu makko Ceniiɗo oo
17 faa Almasiihu wona e ley ɓerɗe mooɗon ko ngoondin-ɗon mo koo. Miɗo
ɲaagoo mo kasen o ɲiiɓina on e ley jilli, o tabintina on ley majji.
18 Non paamirton, onon e seniiɓe ɓee fuu, no jilli Almasiihu daɗuɗi hakkille
ɗii poti mawnude faa ngalaa ɗo ɗi kaadi,
19 anndon ɗi yalla oɗon keewa kiɓɓal Laamɗo ngal.
20 Tayoral, Laamɗo gollirɗo ley meeɗen baawɗe mawɗe oo ana waawi
gollude ko ɓuri duwaawuuji men e miilooji men.
21 Yo teddeengal woodan mo ley deental goondinɓe saabe Iisaa Almasiihu
e ley jamaanuuji ɗii fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goondinɓe Iisaa ɓee laatorii terɗe goote

1 Miin uddaaɗo kasu saabe gollande Joomiraaɗo oo, miɗo ndaarda on:
nguuron nguurndam kawroojam e noddaango ngo Laamɗo noddi on e mum
ngoo
2 tawee e leyɗinkinaare e newaare e muɲal. Tiiɗondiron e ley jilli.
3 Ruuhu Ceniiɗo waɗirii on gooto e jam kaɓɓondirɗo on oo. Tiinno-ɗon e
heddaade ley oon ngootummaaku.
4 On terɗe goote, oɗon njogii Ruuhu gooto, no jikke mo Laamɗo noddi on
faade e mum oo yo gooto nii.
5 Kasen Joomiraaɗo gooto woodi, goondinal gootal woodi, batisima gooto
woodi,
6 kaɲum e Laamɗo gooto Baaba yimɓe fuu, tiimɗo ɓe fuu, golliroowo ɓe fuu,
gonɗo e maɓɓe ɓe fuu.
7 Homo e men fuu heɓii moyyere Laamɗo ko waarata no Almasiihu hokkiri
ɗum nii.
8 Sabi nii winndorii:
«O ŋabbii dow, o naɓorii honaaɓe heewɓe,
o hokkii yimɓe dokke.»*
9 Koɗum woni maanaa «o ŋabbii»? Walaa ko woni maanaa majjum, so wanaa
o jippinoke e nokkuuje ɓurɗe fuu leyɗude e leydi ndii.
10 Jippinoodo oo, kaɲum e hoore mum woni ŋabbuɗo faa tiimi kammuuji ɗii
fuu, yalla ana heewa aduna oo fuu.
11 Dokke makko ɗee annii: o waɗi yogaaɓe nelaaɓe, yogaaɓe haaltooɓe kon-
ngol ngol Laamɗo loowi e mum'en, yogaaɓe waajotooɓe, yogaaɓe durooɓe
yimɓe kaɲum e jannginooɓe.
12 Ko o waɗiri non, faa o lanndina seniiɓe ɓee faa mbaawa gollande deental
goondinɓe, yalla terɗe Almasiihu ɗee – ɗum woni deental goondinɓe ngal –
ana yaara yeeso e ley goondinal,
13 laato-ɗen daande wootere e ley goondinal meeɗen e anndugol meeɗen
Ɓii Laamɗo oo, kasen duu laato-ɗen hiɓɓuɓe, njotto-ɗen darnde Almasiihu
hiɓɓunde ndee.
14 Ndennoo, en laatataako sukaaɓe naɓiraaɓe bempeeje e kenuuli no laana
nii. Jannde yimɓe yiɗuɓe naɓude woɓɓe ley majjere yoɲɲataa en hankasen.

---

* **4:8** Jabuura 68.19

15 Ko laatoto-ɗen dee, haalooɓe goonga ley jilli, yaarooɓe yeeso e huunde fuu
faade e Almasiihu, oon laatiiɗo hooreejo oo.
16 Kanko waddani terɗe ɗee fuu nanngondirde faa gasa saabe jokkolɗe ɗe
ɗe ndokkaa ɗee. Hono non, so tergal fuu gollii golle mum, nden terɗe ɗee
mawnan, njahan yeeso ley jilli.

Haala neɗɗaaku keso ley Almasiihu

17 Ndennoo, ko jokkata koo mbiyan-mi on: miɗo ndaarda on yeeso Joomi-
raaɗo pati nguurdon hankasen no heeferɓe nii, sabi miilooji maɓɓe ɗii yo
ɓoli,
18 hakkillaaji maɓɓe njiiɓike, ɓe njeyaaka e nguurndam ɗam Laamɗo
hokkata ɗam saabe majjere maɓɓe e tiiɗugol maɓɓe ko'e.
19 Ɓe ngalaa yaage, ɓe ngaɗii ko'e maɓɓe jaahili'en, ɓe ŋoottataa gollude
kuɗɗe coɓuɗe.
20 Kaa onon, wanaa non njanngir-ɗon haala Almasiihu.
21 Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njanngii goonga gonɗo e makko oo.
22 Ndennoo, ittee ko hiiɗɗi ko woni ley mon koo, njoppee nguurndam
mooɗon aranam bonniraaɗam muuyooji jaayrooji ɗam,
23 ɗalon yonkiiji mon e hakkillaaji mon keyɗintinee.
24 Njogitee neɗɗaaku keso mo Laamɗo tagi dow mbaadi mum ley senaare
e fooccitaare goongaraare.
25 Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum goonga, sabi
homo e men fuu ana jeydaa e goɗɗo no caldi neɗɗo gooto njeydiri nii.
26 So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on e tikkere.
27 Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon.
28 Yo gujjo ŋoottu wujjude, ko haani waɗude dee, wuura e semmbe terɗe
mum, yalla ana waawa wallude hasindinɓe.
29 Pati konngol bonngol yaltu e kunduɗe mon, ko kaan-ɗon waɗude tan yo
haalde haalaaji nafooji baawɗi naɓude woɓɓe ɓee yeeso e ley goondinal, yalla
oɗon ngaɗana hettintooɓe on ɓee ko moyyi.
30 Pati cuŋlinee Ruuhu Laamɗo Ceniiɗo oo, kanko waɗi maande makko e
mon kammari ɲannde coottitaari mon ndee.
31 Ittee metti fuu e ɓerɗe mooɗon, ceeron e konnaagu e tikkere e dukooji e
ɲoore, kaɲum e ko boni fuu.
32 Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron, njaafondiron no Laamɗo
yaaforii on e ley haɓɓagol mon e Almasiihu nii.

5

Haala wuurde e ley fooyre

1 Ndennoo, laatee ɲemmbooɓe Laamɗo kammari on ɓiɓɓe makko ɓe o
horsini.
2 Nguurdon e yiɗondirde, no Almasiihu yiɗiri en so hokkitiri hoore mum
saabe men no layyaari nii, no sadaka beldo Laamɗo nii.
3 Ko on seniiɓe Laamɗo koo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko
wartata e fijirde e ko soɓi e joote.
4 Pati kaalee haalaaji bondi naa ɓoli naa coɓudi, sabi hono majji kaanaa
taweede e mon. Ko kaan-ɗon waɗude dee, njetton Laamɗo.
5 Paamee ɗum ɗoo faa gasa: pijoowo e coɓuɗo e jootaaɗo, ɗum woni
dewoowo tooruuji, kamɓe ɓe ngalaa ngeɗu e laamu Almasiihu e Laamɗo oo.
6 Pati fay gooto jaayrira on haalaaji ɓoli, sabi hono majji cabinbinta tikkere
Laamɗo e dow saliiɓe mo ɓee.

7 Ndennoo, pati njokkondiree e ɓeen.
8 Arannde e nimre njeyano-ɗon, kaa jooni e haɓɓagol mon e Joomiraaɗo e
fooyre njeya-ɗon. Ndennoo nguurdee no ɓiɓɓe fooyre nii,
9 sabi fooyre rimata moyyuki e fooccitaare e goonga fuu.
10 Tewton faamude ko welata Joomiraaɗo.
11 Pati ngaɗon juuɗe mon e golleeji ɗi ngalaa nafaa golleteeɗi e ley nimre,
ko haani dee, njaltinon ɗi.
12 Ko ɓeen yimɓe ngaɗata e cuucuukka koo, ana yaannii fay jantaade.
13 Kaa huunde fuu ko yaltinaa, ɓanngan ley fooyre,
14 huunde fuu ko ɓannginaa fooynan. Ɗum waɗi so ana wiyee:
«Aan ɗaaniiɗo, fin!
Imma e hakkunde maayɓe,
fooyre Almasiihu ndee yaaynan e maa.»
15 Ndennoo, ngaɗee hakkille faa sanne no nguurdaton nii, tawee wanaa
no nuykaaɓe nii, no hakkilante'en nii.
16 Wakkati fuu mo keɓ-ɗon, nawtoro-ɗon ɗum, sabi jamaanu oo yo bonɗo.
17 Saabe ɗum, pati laatee ɓe ngalaa hakkille, paamee ko woni sago Joomi-
raaɗo.
18 Pati njaree doro faa cigiron, sabi ɗum naannan on e laalu. Ko haani dee,
keewee Ruuhu,
19 mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime ɗe Ruuhu hokkata on ɗee,
njimanon Joomiraaɗo, njettiron mo ɓerɗe laaɓuɗe.
20 Njetton Baabiraaɗo men Laamɗo wakkati fuu dow huunde fuu saabe
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
21 Homo e mon fuu ɗowtanoo banndum saabe teddinde Almasiihu.

Haala rewɓe e worɓe mum'en

22 Onon rewɓe, ɗowtano-ɗon worɓe mon no ɗowtiranto-ɗon Joomiraaɗo
nii.
23 Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu woniri hoore
deental goondinɓe ngal nii, ɗum woni terɗe mum ɗe hisini ɗee.
24 No deental goondinɓe ngal ɗowtiranii Almasiihu nii, hono non debbo
fuu haani ɗowtiranaade jom suudu mum e huunde fuu.
25 Onon worɓe, njiɗiree rewɓe mon no Almasiihu yiɗiri deental goondinɓe
ngal so hokkitiri hoore mum saabe maggal
26 faa senna ngal nii, caggal o laɓɓinirii ngal lootogal e haala makko,
27 yalla omo darna deental goondinɓe ngal yeeso makko tawee ngal
teddinaangal, ngal ceniingal, ngal walaa ayiibe naa tuundi naa ɲoofi-ɲoofi
naa ko nanndi e mum fuu.
28 Hono non, ana tilsi e worɓe njiɗa rewɓe mum'en no njiɗiri terɗe mum'en
nii. Neɗɗo fuu jiɗɗo jom suudu mum, hoore mum yiɗi.
29 Sabi fay gooto waɲaa caldi mum, ko waɗata dee, ɲamminan ɗi, hinnoo
ɗi no Almasiihu hinnortoo deental goondinɓe ngal nii,
30 sabi en caldi terɗe makko ɗee.
31 Binndi ɗii mbii: «Ɗum waɗi so gorko yoppan inna mum e baam mum,
nanngondira e jom suudu mum, ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoo neɗɗo gooto.»*
32 Ɗum yo sirri mawɗo. Miɗo wiya on: sirri oo, ko woni hakkunde
Almasiihu e deental goondinɓe ngal koo haalata.
33 Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yiɗira jom suudu mum no yiɗiri
hoore mum nii. Debbo duu teddina gorum.

* **5:31** Puɗɗooɗe 2.24

6

Haala ɓiɓɓe e saaraaɓe

1 Onon ɓiɓɓe, ɗowtanee saaraaɓe mooɗon saabe Joomiraaɗo, sabi ɗum
woni ko dartii.
2 «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore aranndeere nde
fodoore haɓɓii e mum.
3 Fodoore ndee woni: «yalla aɗa heɓa moyyere, balɗe maa njuuta e leydi
ndii.»*
4 Onon saaraaɓe, pati ɲannginee ɓiɓɓe mon, ko kaan-ɗon dee, biirdude ɓe
dow yamiroore Joomiraaɗo e needi mum.

Haala maccuɓe e halfaaɓe

5 Onon maccuɓe, ɗowtanee halfaaɓe mooɗon dow kulol e siɲɲugol tawee e
ɓerɗe laaɓuɗe no ɗowtiranto-ɗon Almasiihu nii.
6 Ɗowtanee ɓe tawa wanaa yeeso maɓɓe tan yalla ɓiɓɓe aadama ana njetta
on. Ko haani dee, ɗowtanee ɓe no maccuɓe Almasiihu ngollirta muuyɗe
Laamɗo ɓerɗe laaɓuɗe nii.
7 Ngolliranee ɓe anniya lobbo faa wa'a no Joomiraaɗo ngollanton, wanaa
yimɓe,
8 sabi oɗon anndi neɗɗo fuu golluɗo ko moyyi, so dimo so diimaajo,
Joomiraaɗo yoɓan ɗum hakke golle mum oo.
9 Onon halfaaɓe, ngorree non e maccuɓe mooɗon. Pati ngidee ɓe, anndon
Kalfaaɗo mooɗon onon e maɓɓe fuu ana dow kammu, kasen duu oon
ɓurdintaa yimɓe.

Haala kaɓorɗe ɗe Laamɗo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

10 Walaa ko heddii so wanaa wiide on keewon semmbe e ley haɓɓagol mon
e Joomiraaɗo, tuugo-ɗon baawɗe makko mawɗe ɗee.
11 Ɓamee kaɓorɗe ɗe Laamɗo hokki on ɗee fuu, yalla oɗon mbaawa daraade
faa cakko-ɗon dabareeji Ibiliisa ɗii.
12 Sabi wanaa yimɓe kaɓaten, ko kaɓaten dee, laamu e baawɗe e
hooreyaaku ley oo ɗoo aduna niɓɓuɗo, kaɲum e seyɗaani'en bonɓe wonɓe
e mbeeyu ɓee.
13 Saabe ɗum, ɓamee kaɓorɗe ɗe Laamɗo hokki on ɗee fuu, yalla oɗon
mbaawa haɓaade nde ɲalaande bonnde ndee warii, keɓon kasen ɲiiɓude
caggal nde kaɓi-ɗon fuu faa timmi.
14 Ndennoo, ndaree, kumo-ɗon goonga, ɓoorno-ɗon fooccitaare no saaya
ndeenaagu nii.
15 Lanndinaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oo laatanoo on
paɗe.
16 Wakkati fuu yo goonɗinal laatano on wawaade nde mbaaw-ɗon sakko-
raade kure kuɓɓooje ɗe Bonɗo oo wedotoo on ɗee fuu.
17 Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon kaafaawi ki Ruuhu
Ceniiɗo hokkata kii, kanki ki konngol Laamɗo.
18 Wakkati fuu ngaɗee duwaawuuji e ɲaagundeeji ley haɓɓagol mon e
Ruuhu Ceniiɗo. Kakkilee pati on ŋoottu ɲaaganaade seniiɓe ɓee fuu Laamɗo.
19 Ɲaagano-ɗon kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde muɓɓitin-mi
hunduko am fuu, miɗo anndinira cuusal goonga tedduɗo gonɗo e Kabaaru
Lobbo

---

* **6:3** Fillitagol Tawreeta 5.16

20 mo ndarantoo-mi ley geyyelle am ɗee oo. Ŋaaganee kam mi waajoroo
ɗum cuusal, no tilsiri kam nii.

Baynondiral

21 Tikikus, sakiike men korsuɗo gollanoowo Joomiraaɗo koolniiɗo, humpi-
tan on ɗum fuu, yalla onon duu oɗon ŋootta humpeede kam anndon no
ngorru-mi.
22 Mi nelii mo e mooɗon yalla oɗon annda no min ngorri e yalla omo
waaltina hakkillaaji mon.
23 Sakiraaɓe, yo Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasi-
ihu ngaɗan on jam e jilli gonduɗi e goonɗinal.
24 Yiɗuɓe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu jilli ɗi timmataa ɓee fuu, yo
hinnee Laamɗo wonu e mum'en.

Ɓataaki Pool faade e Filipiyankooɓe

1 Miin Pool e Timote, maccuɓe Iisaa Almasiihu, mbinndi oo ɓataaki faade
e deental goondinɓe Iisaa gonngal ngeenndi Filipa. Min njowtii on, onon
hooreeɓe e gollanooɓe deental ngal, min njowtii on fuu, onon seniiɓe
haɓɓiiɓe e Iisaa Almasiihu ɓee.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettirta Laamɗo kammari Filipiyankooɓe

3 Miɗo yetta Laamɗo nde miccitii-mi on fuu.
4 Wakkati fuu nde ɲaagantoo-mi on Laamɗo on fuu, e seyo ɲaagirantoo-mi
on,
5 sabi gila ɲannde ngoondin-ɗon Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa jooni oɗon
ndarodii e am.
6 Miɗo tayori Laamɗo puɗɗuɗo golle lobbo e mon oo, o jokkan ɗum faa ɗum
hiɓɓa e ley gartol Iisaa Almasiihu.
7 Ana haani mi miilana on ɗiin miilooji on fuu, sabi hakkille am ana e mon.
On fuu on ndeentii e am moyyere nde Laamɗo hokki kam nde ngeyyaa-mi e
nde ndaranii-mi tabintinde Kabaaru Lobbo oo ndee.
8 Miɗo horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamɗo ana seedii.
9 Ko ɲaagantoo-mi on Laamɗo annii: yo jilli mon ɓeydo yaarude yeeso,
ɓeydoroo anndal, ɓeydoroo seenndude pene e goonga,
10 yalla oɗon mbaawa suɓaade ko moyyi. Nden on laatoto laaɓuɓe ɓe
ngalaa ɲiŋe ɲannde gartol Iisaa Almasiihu.
11 On laatoto duu hebbinaaɓe golleeji pooccitiidi iwdi e Iisaa Almasiihu,
yalla Laamɗo ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool naɓiri Kabaaru Lobbo oo yeeso

12 Sakiraaɓe, ko njiɗu-mi anndon dee, torra keɓuɗo kam oo waddanii
Kabaaru Lobbo oo yaarude yeeso
13 faa haybooɓe galle kaananke oo e heddiiɓe ɓee fuu tayori ko ngeyyiraa-mi
koo yo saabe Iisaa Almasiihu.
14 Ko ɓuri heewde e sakiraaɓe ɓee duu, geyyelle am ɗee ɓeydanii ɗum'en
hoolaade Joomiraaɗo. Ɗum saabii so eɓe mbaajoroo konngol Laamɗo ngol
rafi kulol.
15 Goonga, yogaaɓe ana mbaajoroo kabaaru Iisaa Almasiihu oo haasi-
daaku e poodondiral, kaa woɓɓe ana e anniyaaji lobbi.
16 Ɓeen ngolliranta Almasiihu jilli, sabi eɓe anndi Laamɗo hokki kam
daranaade Kabaaru Lobbo oo.
17 Kaa ɓee too ko mbaajortoo kabaaru Almasiihu faa nafa ɗum'en
kaɲum'en tan, anniyaaji maɓɓe moyyaa, kasen duu ko ɓe miilotoo dee,
ɓeydude torra am ley geyyeede am oo.
18 Ɗum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, so Iisaa Almasi-
ihu inndaama hen tan ana heya, so laatii anniyaaji bondi naa anniyaaji lobbi
fuu miɗo seyii.
Goonga, mi seyoto caggal mum duu
19 sabi miɗo anndi saabe duwaawuuji mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu,
ɗum fuu ɗum sakitanto kam kisindam.

20 Miɗo joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay huunde. Miɗo
hoolii Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam koo gila jooni faa abada,
nguur-mi maay-mi fuu.
21 Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo tino am.
22 Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana kam gollude
golle nafoowo. Ndennoo mi anndaa ko cuɓotoo-mi.
23 Hakkille am feccike pecce ɗiɗi: ko ɓur-mi yiɗude, yaade mi jooɗodoyoo
e Almasiihu, ɗum jaati ɓuri moyyude.
24 Kaa mi heddoo wuurde ɓuri nafude on, onon.
25 Miɗo tayori ɗum, miɗo anndi mi heddoto e aduna mi wonda e mon on
fuu, yalla oɗon njaara yeeso, ceyo-ɗon ley goondinal
26 faa gartol am hakkunde mon ɓeydana on mantoraade haɓɓagol mon e
Iisaa Almasiihu kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

27 Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa
Almasiihu, yalla so mi warii tuumtaade on naa so mi waraali, mi nana
kabaaru mon, mi annda oɗon tabiti e anniya gooto, oɗon ndarodii gootal e
haɓanaade goondinal Kabaaru Lobbo oo,
28 tawa on accataa konnee'en ɓee kulɓina on e dow fay huunde. Banngal
maɓɓe, ɗum yo maande halkagol, kaa onon, ɗum maande kisindam mon.
Ɗum to Laamɗo iwrata.
29 Sabi onon ndokkaa moyyere Laamɗo saabe Almasiihu. Wanaa faa
ngoondinon mo tan ndokkire-ɗon, on ndokkaama ɗum kasen faa torrire-ɗon
kammari makko,
30 kaɲum e daranaade haɓo ngo njii-ɗon miɗo haɓee, ngo nan-ɗon miɗo
haɓee faa jooni ngoo.

2

Haala leydinkinaare Almasiihu e teddeengal mum

1 Ko Iisaa Almasiihu heddii hokkude on semmbe e suusinde on ley jilli koo,
ko ndeentu-ɗon e Ruuhu Ceniiɗo so njiɗondir-ɗon njurmondir-ɗon,
2 kiɓɓiniree seyo am ko laati-ɗon daande wootere e jilli gooti e ɓernde
wootere e anniya gooto koo.
3 Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade dow pene, ngol-
liree leydinkinaare, yalla gooto fuu ana jogoroo hoore mum banndum ana
ɓuri ɗum.
4 Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa woɓɓe ɓee
duu.
5 Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:
6 Kanko, fay so taweede mbaadi Laamɗo ana e makko,
o tuugaaki e majjum faa o heddoo fotude e Laamɗo,
7 o famɗinii hoore makko,
o ɓami mbaadi maccuɗo,
o laatii hono neɗɗo.
O jogoraa o neɗɗo
8 o leydinkinii,
o ɗowtanii Laamɗo faa o maayi,
o maayi e dow leggal bardugal.
9 Saabe ɗum kasen, Laamɗo toownii mo faa sanne,
hokki mo innde ɓurnde inde fuu,
10 yalla koppi fuu ana koforoo saabe innde makko to tawaa fuu,

so dow kammu so dow leydi so ley leydi,
11 yalla gooto fuu ana sellina
Iisaa Almasiihu woni Joomiraaɗo,
faa Baabiraaɗo men Laamɗo teddinee.

No goonɗinɓe pooynirta ley aduna

12 Ɗum e taweede, sakiraaɓe am horsuɓe, nde ngondunoo-mi e mon ndee, oɗon ɗowtanii Laamɗo wakkati fuu. Sako jooni nde ngoɗɗitii-mi, nden kaan-ɗon ɓurde ɗowtanaade mo. Njirwiniron hono non kisindam ɗam Laamɗo hokki on ɗam, ngaɗiron ɗum kulol e siŋŋugol.
13 Sabi Laamɗo ana golla e mon faa muuyon ko weli ɗum, ngollon ɗum.
14 E ko ngollaton fuu, pati ŋermondiree pati ndukidee,
15 yalla oɗon laatoo laaɓuɓe ɓe ngalaa ɲiŋe, laato-ɗon ɓiɓɓe Laamɗo ɓe ngalaa ayiibe hakkunde yimɓe hannde ooɲiiɓe bonɓe. On pooynan hakkunde maɓɓe hono no koode pooyniri ley aduna nii
16 ko nanngu-ɗon konngol nguurndam ngol faa gasi koo. Nii waɗata so mi mantoroo on ɲannde gartol Iisaa Almasiihu. Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere.
17 Fay so ɗum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbayleteeɗo dow sadaka mo goonɗinal mon sakkantoo Laamɗo oo, mi seyoto, mi weltodoto e mon.
18 Onon duu ceyoree hono non, mbeltodo-ɗen.

Haala gollidiiɓe ɗiɗon hoolniiɓe

19 So Joomiraaɗo men Iisaa jaɓii, mi nelan Timote e mon ko ɓooyataa, yalla so mi humpitike kabaaruuji mon ɗii ana waaltina hakkille am.
20 Sabi kanko tan woni gonduɗo e am anniya gooto, kasindinɗo e kabaaru mon,
21 heddiiɓe ɓee fuu hammadi haaje mum'en tan, wanaa saabe Iisaa Al-masiihu.
22 Kaa Timote, oɗon anndi no holliri neɗɗaaku mum, sabi mo wallii kam waajaade Kabaaru Lobbo oo no ɓiɗɗo wallirta baaba mum nii.
23 Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo paamu-mi no alhaali am laatotoo fuu.
24 Kaa Joomiraaɗo hokkii kam tayoral, ɓooyataa mi waran to mon, miin e hoore am.
25 Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men Epaforodit, gollidiiɗo am oo. O wallii kam haɓanaade Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-ɗon faa walla kam e haaje oo.
26 Omo yeewaa on fuu, kasen o wemmbanooma sanne ko nan-ɗon o sellaano koo.
27 Tayoral, o ɲawiino faa o hosi maayde. Kaa Laamɗo yurmike mo, yurmike kam miin duu, pati mi heɓa sugulla dow sugulla.
28 Ɗum saabii so keɲii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so on njiitii mo oɗon ceyoo, miin duu sugulla am ɓuytoo.
29 Ndennoo, njaɓɓoree mo saabe Joomiraaɗo seyo manngo. Teddinee yimɓe wa'uɓe non fuu,
30 sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri maayde, mo hokkitiri yonki makko faa o waddana kam ballal ngal ndonkuno-ɗon wad-dande kam onon e ko'e mon ngal.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

1 Caggal ɗum, sakiraaɓe am, ceyoree Joomiraaɗo. Winnditanaade on kulle
ɗee tampintaa kam, sabi kanje ndokkata on hoolaare:
2 ndeento-ɗon e dawaaɗi – ɗum woni gollooɓe ko boni, waajotooɓe haala
taadagol penewol ɓee!
3 Sabi enen ngoni taadiiɓe jaati ɓee, eɗen ndewira Ruuhu Laamɗo, eɗen
mantoroo Iisaa Almasiihu, en pawaali jikke men e dow ko'e men.
4 Haya, miin miɗo waawnoo fawde jikke am dow hoore am. So woɓɓe miilii
ana mbaawi fawde jikke mum'en dow ko'e mum'en, miin ɓuri haandude e
majjum,
5 sabi mi taadaama gila e ɲalooma jettaɓo mo pinu-mi e mum oo, mi
Israa'iilanke iwɗo e suudu Beɲamin, mi Yahuudiyanke ɓii Yahuudiyanke. E
banngal Sariya Muusaa miɗo jeyaa e waalde Farisa'en,
6 miɗo hirana Sariya oo sanne faa miɗo torrannoo deente goondiinɓe Iisaa
ɗee, fay gooto waawaano ɲiŋude kam banngal fooccitanaade Sariya oo.
7 Kaa ko njogorinoo-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa Almasiihu mi tawii
yo mursee.
8 Goonga, miɗo jogorii ɗum fuu yo mursee saabe anndude Joomiraaɗo
am Iisaa Almasiihu ɓuri kulle ɗee fuu. Saabe makko njarrii-mi mursude
ko njogii-mi, miɗo jogorii huunde fuu yo mbuuwdi yalla Almasiihu ana
laatanoo kam tino,
9 mi heɓa tawdeede e mum. Mi walaa fooccitaare nde mbaaw-mi heɓude
miin e hoore am e jokkugol am Sariya oo, mi pooccitiiɗo saabe fooccitaare
iwrannde kam e hoolaade Almasiihu, kayre woni fooccitaare nde Laamɗo
hokki goondiinɓe mo ɓee.
10 Sago am mi annda mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda baawɗe ɗe
Laamɗo wuurtiniri mo ɗee, mi reenta e makko torra, mi nannda e makko
maayde,
11 yalla miin duu miɗo heɓa immintineede hakkunde maayɓe ɲannde
darngal.
12 Mi wiyaali mi heɓii ɗum gila jooni naa mi kiɓɓuɗo, kaa miɗo wondi e
dogude hono no daɗondirteeɗo nii yalla miɗo heɓa ɗum, sabi miin e hoore
am, Iisaa Almasiihu heɓii kam.
13 Goonga sakiraaɓe, mi wiyaali mi heɓii ɗum. Kaa miɗo waɗa huunde
wootere: miɗo yeggita ko yaɓɓii, miɗo fooɗanoo ko warata.
14 Miɗo dogana haattirde, faa mi heɓa mbarjaari dow kammu ndi Laamɗo
noddata en e mum saabe Iisaa Almasiihu.
15 Enen hakkilante'en ɓee fuu, miiloro-ɗen hono non. So oɗon miiloo
huunde wonnde, Laamɗo ɓanngínanan on ɗum.
16 Kaa no wa'i fuu, ɗo tawe-ɗen fuu, njokken laawol no ngorru-ɗen jooni
nii.
17 Sakiraaɓe, on fuu ɲemmbee kam, yeewee worruɓe no njii-ɗon miɗen
ngorri nii ɓee.
18 Sabi heewɓe laatike konnee'en leggal bardugal Iisaa Almasiihu. Mi
haalanii on ɗum cili kuurɗi, mi haaliranan on jooni duu e bojji.
19 Kamɓe, battane maɓɓe yo halkere, deeɗi maɓɓe ngoni laamɗo'en maɓɓe,
hersa maɓɓe ɓe ɲaayirta, aduna tan ɓe kaɓanta.
20 Kaa enen, dow kammu njeye-ɗen, eɗen keppi kisinoowo men iwoowo
ton oo, ɗum yo Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
21 Kanko, o waylitan terɗe men lo'uɗe ɗee faa ɗe keɓa teddeengal no terɗe
makko ɗee nii, sabi omo jogii baawɗe faa o waɗa huunde fuu ɗowtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraaɗo

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, on njeewnii kam sanne, on laatike seyo am e
deesewal am. Giɗiraaɓe am, tabitee e Joomiraaɗo.
2 Miɗo ndaarda banndiraaɓe am rewɓe, ɗum woni Ewodi e Sintis, yo ɓe
laato daande wootere saabe Joomiraaɗo.
3 Aan Sinsigis, gollidiiɗo am koolniiɗo oo duu, miɗo ndaarde paabo-ɗaa
ɓe, sabi ɓe mballii kam haɓanaade Kabaaru Lobbo oo, kamɓe e Keleman e
gollidiiɓe am woɓɓe, ɓe inɗe mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam ɓee.
4 Ceyoree Joomiraaɗo wakkati fuu. Miɗo wiya on kasen, ceyee!
5 Yo yimɓe fuu anndu newaare mon. Joomiraaɗo ana ɓadii.
6 Pati fay huunde suŋlina on abada, ko haani dee: ɲaagoree Laamɗo
haajuuji mon fuu duwaawu gonduɗo e jettooje.
7 Nden, Laamɗo hokkan on jam daɗuɗo hakkille, ɲiiɓinan ɓerɗe mon e
hakkillaaji mon e Iisaa Almasiihu.
8 Haya, sakiraaɓe, tiiɗee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu, ɗum woni
teddungal e goonga, kaɲum e fooccitaare e senaare e ko haani yiɗeede e ko
haani teddineede.
9 Ngolliree ko pammin-mi on e ko keɓ-ɗon e am, ko narru-ɗon kam e ko
njiiru-ɗon kam. Nden Laamɗo gaddoowo jam oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankooɓe

10 Miɗo seyorii Joomiraaɗo seyo manngo sabi jooni on keyɗintinii ballal
mon faade e am. Tayoral, hakkillaaji mon ana ngonnoo e am, kaa on keɓaali
yottinde ballal ngal.
11 Wanaa saabe won ko kaajaa-mi waɗi so mbii-mi non, sabi mi woow-
tinike heɲɲitoraade no tawraa-mi fuu.
12 Miɗo waawi wuurdude e baasal, miɗo waawi wuurdude e keɓal. E
no waawi worrude fuu, mi biirorike haarannde e yolbere, mi biirorike
hebbinde e ɲakoreede,
13 miɗo waawi fuu e ley haɓɓagol am e Iisaa Almasiihu dokkoowo kam
semmbe oo.
14 Kaa ɗum e taweede, on ngaɗii ko moyyi ko mballu-ɗon kam e ley torra
am oo koo.
15 Filipiyankooɓe, oɗon anndi e ley puɗɗooɗe mon nande Kabaaru Lobbo
oo, nde iw-mi leydi Makedoniya ndee, fay deental goonɗinɓe gootal wal-
londiraali e am, so wanaa ngal mon ngal.
16 Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko kasindin-mi e
mum jaati, wanaa fay nde wootere, cili kuurɗi!
17 Wanaa dokkal tewtan-mi – faa tino golle mon lobbo oo ɓeydoo tewtan-
mi.
18 Ko neldu-ɗon Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii haajuuji am fuu,
mi heɓii faa heewi. Dokkal mon ngal laatike uurdi mbelndi, no sadaka belɗo
Laamɗo jaɓaaɗo nii.
19 Laamɗo tedduɗo jom ngalu oo humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa
Almasiihu.
20 Yo teddeengal woodan Baabiraaɗo men Laamɗo faa abada abadin.
Aamiina.

Baynondiral

21 Njowtanee kam seniiɓe haɓɓiiɓe e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraaɓe
wonduɓe e am ɓee ana njowta on.

22 Seniiɓe ɓee fuu ana njowta on. Ɓe ana adoo jowtude on fuu wonɓe ley
galle kaananke Roma mawɗo oo ɓee.
23 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Ɓataaki Pool faade e Koloosiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo,
kaɲum e sakiike men Timote.
2 Min njowtii on onon seniiɓe wonɓe Koloosi, sakiraaɓe hoolniiɓe haɓɓiiɓe
e Almasiihu. Yo Baabiraaɗo meeɗen Laamɗo waɗan on moyyere e jam!

No Pool yettirta Laamɗo kammari Koloosiyankooɓe

3 Min ceerataa e yettude Laamɗo, Baaba Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu,
nde min ɲaagantoo on Laamɗo fuu,
4 sabi min kaalanaama kabaaru goondinal mon Iisaa Almasiihu, kaɲum e
jilli ɗi njogani-ɗon seniiɓe ɓee fuu
5 saabe jikke mo ndesana-ɗon dow kammu oo. On keɓii oon jikke nde nan-
ɗon konngol goonga ngol ndee, ɗum woni Kabaaru Lobbo oo.
6 Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna oo fuu nii, omo
wa'i no lekki mawnoowi ndimoowi ɓiɗɗe mum nii. Hono non Kabaaru
Lobbo oo worri hakkunde mon onon duu, gila ɲannde keɓ-ɗon hettinaade
haala hinnee Laamɗo oo so paamu-ɗon no mo wa'i jaati nii.
7 Ɗum woni ko Epafaras gollidiiɗo amen korsuɗo waajii on, kanko gol-
lanoowo Almasiihu koolniiɗo hakkunde mon oo.
8 O haalani min duu jilli ɗi Ruuhu oo hebbini e mon ɗii.
9 Saabe ɗum, minen duu, gila min nani ɗum, min ceeraali e ɲaaganaade on
Laamɗo. Miɗen ɲaagoo mo o hebbina on hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu
hokkata oo, yalla oɗon annda ko woni sago makko faa gasa.
10 Hono non, keɓon wuurde nguurndam beloojam Joomiraaɗo kawroojam
e muuyɗe mum e dow huunde fuu, tabiton e golle lobbo fuu, ɓeydo-ɗon
anndude Laamɗo.
11 Miɗen ɲaaganoo on Laamɗo kasen hokka on semmbe mawɗo no baawɗe
mum teddudɗe ɗee mawniri nii, yalla oɗon tawree tiinnitaare e muɲal fuu.
12 Njettiree Baabiraaɗo oo seyo, sabi o waɗii on fotuɓe heɓude ngeɗu e
moyyereeji desanaaɗi seniiɓe gondi e fooyre ɗii.
13 Kanko yaltini en e baawɗe nimre, so o naanni en e laamu Ɓiyiiko korsuɗo
14 coottitiiɗo en so yaafii luutti meeɗen oo.

Haala teddungal Almasiihu

15 Kanko Almasiihu o mbaadi Laamɗo mo yiyataake oo.
Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.
16 Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa,
ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,
ko yiyetee e ko yiyataake fuu,
ɗum woni bimmbeeje laamu naa kaanankaaku naa hooreyaaku naa baawɗe,
ɗum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.
17 O woodii gila fay huunde woodaa,
huunde fuu ana yuɓɓondiri saabe makko.
18 Kanko woni hoore terɗe,
ɗum woni kanko woni hoore deental goondinɓe ngal.
Kanko woni fuɗɗoode,

kanko woni hammadiijo e wuurtuɓe hakkunde maayɓe,
yalla omo ɓura huunde fuu.
19 Sabi Laamɗo muuyi ko woni e mum koo fuu
wona e makko kanko Almasiihu.
20 E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko
ko o waddani ɓe jam saabe yiiyam mum juppiiɗam dow leggal bardugal koo.
Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu
rewrintinaama e makko.
21 Arannde, on fuu on woɗɗiiɓe Laamɗo, on laatinoke wayɓe makko saabe miilooji mon e golleeji mon bondi.
22 Kaa jooni, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiko laatiiɗo neɗɗo oo maayi ndee, yalla omo darna on yeeso makko tawee on seniiɓe on ngalaa ayiibe on ngalaa ɲiŋe.
23 Kaa noo, kinaa keddo-ɗon e goondinal, ɲiiɓon e ley maggal, laato-ɗon joottiiɓe ɓe ndimmbataako ɓe iwataa e jikke mo Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on nanii mo, sabi tagoore ndee fuu waajaama mo. Kanko ngollanan-mi miin Pool.

No Pool haɓorii banngal deental goondinɓe Iisaa

24 Miɗo seyii jooni saabe torraaji ɗi keɓu-mi kammari ko ngollan-mi on koo. Hono non, ko heddii e torraaji Almasiihu koo, ɗum kiɓɓiniran-mi caldi am kammari terɗe makko ɗee, ɗum woni deental goondinɓe ngal.
25 Kanngal laatii-mi golloowo mum. Laamɗo halfini kam oo golle, yalla miɗo waajoo on haala makko kaa fuu.
26 Kaan haala yo sirri cuuɗaninoodo jamaanuuji gila arannde, kaa jooni Laamɗo ɓannginanii mo seniiɓe mum.
27 Sabi ɓeen Laamɗo anniyii anndinde sirri mum goodanɗo leɲi fuu, no sirri oo teddiri e no mawniri nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e moodon, ɗum hokki on jikke heɓude ngeɗu e annoora Laamɗo.
28 Oon Almasiihu min kaalata haala mum, miɗen mbaajoo yimɓe fuu, miɗen anndinira ɗum'en hakkilantaaku fuu yalla miɗen njottina neɗɗo fuu yeeso Laamɗo tawa yo kiɓɓuɗo e ley haɓɓagol mum e Almasiihu.
29 Saabe ɗum miɗo golla miɗo sooboroo baawɗe makko gollirooje semmbe e ley am ɗee.

2

1 Miɗo yiɗi anndon haɓo naawngo ngo kaɓetee-mi saabe moodon, onon e yimɓe wonɓe Lawdikiya e woɓɓe ɓe meeɗaali yiide kam ɓee fuu,
2 yalla ɓerɗe mon ana ɓuuɓa, laato-ɗon gooto saabe jilli, keewon hakkilantaaku kiɓɓuɗo faa paamon sirri Laamɗo oo, ɗum woni Almasiihu
3 mo ngalu Laamɗo fuu suuɗii e mum oo. Ngalu oo yo hakkilantaaku e anndal.
4 Ko kaalanir-mi on ɗum, pati kiilire-ɗon haalaaji beldi.
5 Sabi fay so taweede miɗo woɗɗiri on terɗe, hakkille am kaa ana wondi e moodon, miɗo seyoroo gondal mon lobbal ngal, kaɲum e no tiiɗir-ɗon e goondinal mon e Almasiihu ngal nii.

Haala jokkude e Almasiihu

6 Jooni, ko njaɓu-ɗon Iisaa Almasiihu laatoo Joomiraaɗo moodon koo, njokkon e makko,

7 ɲiiɓon e makko, accon o naɓa on yeeso e ley goondinal, keddo-ɗon e ngal
goondinal ko waarata e jannde nde keɓ-ɗon ndee, njetton Laamɗo sanne.
8 Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji ɓoli iwɗi e
neesuuji ɓiɓɓe aadama kaɲum e semmbeeji aduna ɗii. Ɗeen geɗe iwaali e
Almasiihu.
9 Sabi ko woni e Laamɗo fuu ana e Almasiihu, e ley terɗe mum jaati.
10 Onon duu, on keɓii ko woni e Laamɗo koo fuu e ley haɓɓagol mon e
Almasiihu, kanko tiimuɗo laamu e baawɗe fuu oo.
11 E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yimɓe ngaɗata ngol,
ɗum taadagol iwngol e Almasiihu ngol nde o itti on e terɗe ɓii-aadamaaku
luuttooje ɗee ndee.
12 E ley ko loota-ɗon lootogal batisima koo, on irdanooma e makko, kasen,
on nguurtindinanooma e makko saabe on ngoondinii baawɗe Laamɗo gu-
urtinɗo mo oo.
13 On maaynooɓe saabe junuubaaji mooɗon e saabe on laatanooki yimɓe
Laamɗo. Kaa Laamɗo wuurtindinii on e Almasiihu,
yaafike en luutti men fuu,
14 tosii ɗerewol kiiti ɲiŋooji en ɗii,
ittii ngol, tontii ngol dow leggal bardugal.
15 O ɓoorti laamu e baawɗe,
o hersini ɗum'en yeeso yimɓe fuu
nde o jaalorii ɗum'en maayde Almasiihu ndee.
16 Ndennoo, pati fay gooto ɲiŋir on dow ko ɲaamaton e ko njaraton naa
saabe teddingol ɲalaaɗe yogaaje e darɗe lewru e ɲalaaɗe powteteeɗe.
17 Ɗum fuu ɗum cappotooɗum kuɗɗe garoyooje tan, kaa goonga oo e
Almasiihu woni.
18 Pati accon rewooɓe malaa'ika'en wiyooɓe yo leyɗinkiniiɓe pela on. Ɗeen
yimɓe ana kaɓɓii e ko njii ley koyɗi, kasen eɓe mawninkinii e dow meere
saabe miilooji maɓɓe aduna,
19 ɓe njokkaali haɓɓaade e Almasiihu hooreejo oo. Oon hokkata terɗe ɗee
fuu ko kaajaa, hawrintinira ɗe jokkolɗe e ɗaɗi. Kasen duu saabe makko terɗe
ɗee ana mawnira no Laamɗo muuyiri nii.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e mum

20 On maaydii e Almasiihu, on iwii e semmbeeji aduna oo ɗii. Ndennoo,
koɗum waɗi so oɗon nguurda no jeyaaɓe e oo ɗoo aduna nii? Koɗum waɗi so
oɗon njaɓa daaleede:
21 «Pati ɓamu, pati meeɗu, pati memu»?
22 Ɗum fuu ɗum kaɗaaɗum dow meere, ɗum fuu ɗum waaju iwɗo e yimɓe
tan. Laamɗo tagii kulle ɗee fuu faa nawtoro-ɗen ɗum'en sakitoo ɲola.
23 So goonga, yimɓe ana miila kaɗaaɗi ɗii yo hakkilantaaku, sabi wiyeteno
kinaa yimɓe cujidira no semmbe mum'en foti, kinaa yimɓe leyɗinkinoo,
kinaa yimɓe mbiira caldi mum'en. Kaa noo, tawaama ɗiin kaɗaaɗi fuu
paabataako yimɓe jaalaade giɗaaɗe yonki.

3

1 Ndennoo, ko nguurtindina-ɗon e Almasiihu koo, tewtee kuɗɗe gonɗe dow
kammu to Almasiihu joodii ɲaamo Laamɗo too.
2 Ngattee hakkillaaji mooɗon e kuɗɗe gonɗe dow kammu, pati ngattee ɗi e
kuɗɗe gonɗe e leydi.
3 Sabi on maayii, nguurndam ɗam keɓ-ɗon jooni ɗam ana suuɗidaa e
Almasiihu to Laamɗo.

4 So Almasiihu laatiiɗo nguurndam mooɗon oo ɓanngii, on ɓanngidan e
makko onon duu, keɓon ngeɗu e teddeengal makko.

Haala ko hiiɗdi e ko heyɗi

5 Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonɗe e mooɗon ɗee, ko wa'i hono
ko soɓi, kaŋum e fijirde e giɗaaɗe yonki e muuyooji bondi, kaŋum e joote, sabi
joote yo rewde tooruuji.
6 Ɗiin luutti kaŋum'en njippinta tikkere Laamɗo e dow saliiɓe goondinde
mo ɓee.
7 Onon duu, hono non ngorruno-ɗon arannde, hono non nguurduno-ɗon
e diin luutti.
8 Kaa jooni, njoppee ɗee ɗoo kulle: tikkere e ŋanngere e ko boni e mbonka,
kaŋum e wulde hunduko.
9 Pati fay gooto e mooɗon fenana banndum, sabi on ittii ko hiiɗdi ko
wonnoo ley mon koo, kaŋum e golleeji mum fuu,
10 on laatike yimɓe heyɓe. Laamɗo taguɗo ko heydi ko woni ley mon oo
seerataa e heydintinde ɗum faa ɗum nannda e muuɗum, yalla oɗon keɓa
anndal kiɓɓungal.
11 Ndennoo jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e Yunaninke, taadiiɗo
e mo taadaaki. Jooni wanaa mo janngaali, wanaa neɗɗo ladde, wanaa dimo,
wanaa diimaajo, sabi Almasiihu woni fuu, woni e maɓɓe ɓe fuu.
12 Ndennoo, saabe Laamɗo suɓike on, sennii on, horsinii on, tawre-ɗon jilli
e yurmeende e moyyuki e leydinkinaare e newaare kaŋum e muŋal.
13 Muŋondiree, so yoga mooɗon ana jogii ko ŋiŋira goɗɗo, njaafondiron. No
Joomiraaɗo yaaforii on nii, njaafondiron.
14 E ley ɗum fuu, ɓerɗe mooɗon keewa jilli, sabi jilli njuɓɓata huunde fuu
faa gasa.
15 Accon jam Almasiihu oo laamoo miilooji mon, sabi Laamɗo noddii on
faa ngondon e jam laato-ɗon terɗe goote. Njetton Laamɗo sanne.
16 Yo konngol Almasiihu ngol heew e mooɗon. Yo gooto e mooɗon fuu
waajo goɗɗo oo, jeertinira ɗum hakkilantaaku. Njimanee Laamɗo e ley ɓerɗe
laaɓuɗe, njettiree mo Jabuura e jaarooje, kaŋum e jime ɗe Ruuhu Ceniiɗo oo
hokkata on ɗee.
17 Ko ngaɗaton fuu, so haala so golle, ngaɗiree ɗum fuu e innde Joomiraaɗo
men Iisaa, njetton Baabiraaɗo men Laamɗo saabe makko.

No jokkuɓe Almasiihu poti wuurdude

18 Onon rewɓe, ɗowtano-ɗon worɓe mooɗon no rewɓe woodanɓe Joomi-
raaɗo poti waɗude nii.
19 Onon worɓe, njiɗee rewɓe mooɗon, pati ŋanngon e maɓɓe.
20 Onon sukaaɓe, ɗowtano-ɗon saaraaɓe mooɗon e huunde fuu, sabi ɗum
woni ko welata Joomiraaɗo.
21 Onon saaraaɓe, pati ŋannginee sukaaɓe mooɗon so ɓerɗe mum'en metta.
22 Onon maccuɓe, ɗowtano-ɗon halfaaɓe mooɗon e huunde fuu, tawa
wanaa yeeso maɓɓe tan yalla ɓiɓɓe aadama ana njetta on. Ko haani dee,
ɗowtiranee ɓe ɓerɗe laaɓuɗe e ley kulol Joomiraaɗo.
23 Huunde fuu ko ngollaton, ngaɗiron ɗum ɓerɗe laaɓuɗe, sabi Joomiraaɗo
ngollanton, wanaa yimɓe ngollanton,
24 anndon Joomiraaɗo barjoto on, hokkan on moyyereeji desanaaɗi yimɓe
mum. Sabi kalfaaɗo mo ngollanton oo yo Almasiihu.
25 Gaɗoowo ko boni fuu, heɓan mbarjaari golle mum bonɗo oo, sabi
Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.

4

1 Halfaaɓe, njogoree maccuɓe moodon ɓee jogaade lobbe e dow foocci-
taare, anndon onon duu odon njogii kalfaado dow kammu.
2 Nduumee e duwaawu, tawee odon njeertii odon njetta Laamdo.
3 Nduwanee min minen duu, yalla Laamdo ana udditana min damal faa
min mbaajoo konngol mum ngol, yalla miden mbaawa saakude goonga
teddudo kaaloowo haala Almasiihu oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi jooni
e ley kasu.
4 Naagee Laamdo yalla mido waajoroo oon goonga teddudo no haaniri nii.
5 Laatee hakkilante'en hakkunde yimɓe ɓe ngoondinaali ɓee. Nde keɓ-don
wakkati fuu, nawtoro-don dum.
6 Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, yalla
odon annda no kaan-don jaaboraade gooto fuu.

Baynondiral

7 Tikikus, sakiike men korsudo gollidiido am koolniido e ley golle Joomi-
raado oo, humpitan on kabaaruuji am dii fuu.
8 Ko wadi so nel-moo-mi e moodon, yalla odon annda no min ngorri e yalla
omo waaltina hakkillaaji mon.
9 Mido neldida e makko Onesim, jeyaado e moodon oo. Oon yo sakiike
amen korsudo koolniido. Kamɓe didon, ɓe kumpitan on ko wadi gaa koo fuu.
10 Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kaɲum e Marka sakiike
Barnabas mo mbiinoo-mi so warii to moodon njaɓɓo-don dum oo.
11 Iisaa noddirteedo Yustus oo duu ana jowta on. Kamɓe tan ngoni
Yahuudiyankooɓe gollidooɓe e am kabaaru Laamu Laamdo oo. Eɓe mballa
kam sanne.
12 Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on. Kanko duu e
moodon o jeyaa. Wakkati fuu omo soobii e duwaawu saabe moodon yalla
odon ɲiiɓa e ley kiɓɓal, timminon muuyde Laamdo fuu.
13 Mido seedanoo mo omo tampani on, onon e Lawdikiyankooɓe e Hiyer-
apolisankooɓe fuu.
14 Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kaɲum e Demas ana njowta on.
15 Miden njowta sakiraaɓe men wonɓe Lawdikiya ɓee, miden njowta Nimfa
e deental goondinɓe kawroowal galle mum ngal.
16 Nde on njanngii oo ɓataaki, ngadee dabare faa deental goondinɓe
Lawdikiya ngal jannga mo. Onon duu, njanngon ɓataaki garoowo iwrande
on Lawdikiya oo.
17 Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomiraado halfini dum
oo.

18 E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido
jowta on. Pati njeggitee e geyyelle ngon-mi.
Yo hinnee Laamdo wonu e moodon!

Ɓataaki Pool arano faade e Tesaloniikiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool, kaɲum e Silas e Timote. Miɗen njowta
deental goondinɓe gonngal Tesaloniiki kaɓɓiingal e Baabiraaɗo men Laamɗo
e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu. Yo on keɓu moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankooɓe

2 Miɗen njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mooɗon on fuu, sabi min
ceerataa e miccitaade on e ley duwaawuuji amen.
3 Miɗen miccitoo on wakkati fuu yeeso Laamɗo Baabiraaɗo men, miɗen
miccitoroo on golleeji ɗi ngollir-ɗon saabe goondinal, miɗen miccitoroo on
tiinnitaare mooɗon saabe jilli, miɗen miccitoroo on muɲal mooɗon saabe
fawgol mon jikke e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
4 Sakiraaɓe amen ɓe Laamɗo yiɗi, miɗen anndi Laamɗo suɓike on.
5 Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki haala ɓola,
baawɗe duu ana e makko, sabi Ruuhu Ceniiɗo hokki on tayoral kiɓɓungal e
ko min mbaajii koo yo goonga. Oɗon anndi no min ngorrunoo hakkunde
mooɗon duu. Kammari mooɗon tan min ngolliri.
6 On ɲemmbii min, on ɲemmbii Joomiraaɗo sabi on njaɓii konngol Laamɗo
fay e ley torraaji mawɗi, njaɓɓori-ɗon ngol seyo ngo Ruuhu Ceniiɗo waddata
ngo.
7 Nii waɗi so kollu-ɗon goondinɓe wonɓe ley leyɗe Makedoniya e Akaya fuu
no kaani worrude.
8 Sabi on mbaajike konngol Joomiraaɗo ngol, on caakii ngol, wanaa ley
leyɗe Makedoniya e Akaya tan, goondinal mon Laamɗo nanaama e nokkuuje
ɗee fuu. Fotaa ko min ɓeyda hen haala ngokka.
9 Kamɓe goondinɓe ɓee jaati kumpitata min no njaɓɓori-ɗon min arannde,
no njoppir-ɗon tooruuji so ngartu-ɗon e Laamɗo faa ngollanon Laamɗo
guurɗo goongaraajo oo,
10 faa ndoomon Ɓiyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni Iisaa mo o
immintini hakkunde maayɓe, kisinoowo en e jukkungo waroowo ngoo.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

1 Sakiraaɓe, onon Tesaloniikiyankooɓe ɓee, oɗon anndi ko min ngari e mon
koo laataaki meere.
2 Fade amen warde, min torraama, min koynaama ley ngeenndi Filipa,
hono no anndir-ɗon nii. Kaa Laamɗo men hokki min ngorgu min mbaajoroo
Kabaaru Lobbo oo soobee.
3 Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow fugaaraaku, ɗum
wanaa hiila duu.
4 No Laamɗo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo nii, hono non
min mbaajortoo, wanaa ko welata yimɓe min tewtata, ko welata Laamɗo
kumpitiiɗo ɓerɗe amen oo min tewtata.
5 Hono no anndir-ɗon nii, abada min mbaajoraaki haalaaji belɗi, min
ɗaminaaki e kaalisi. Laamɗo ana seedii.
6 Min tewtaali faa ɓiɓɓe aadama teddina min, wanaa onon wanaa woɓɓe.

7 Kaa fay so e doole min ngardunoo duu, min mboofaali sabi min nelaaɓeAlmasiihu. Kaa bele tan min ngardi. Miɗen kinnorii on hono no inna hinnortoo ɓiɓɓe muuɗum nii.
8 Sabi korsa amen e mooɗon ana satti sanne, min njarrike hokkude on ko wanaa Kabaaru Lobbo haala Laamɗo tan, miɗen njarrii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike sakiraaɓe amen horsuɓe.
9 Sakiraaɓe, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamɗo oo ndee, oɗon miccitoo min ngolliino sanne, min tampii sanne duu. Min ngollii jemma e ɲalooma fuu faa min njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal.
10 Oɗon ceedanii min, Laamɗo ana seedanii min, no min ngorri hakkunde mon nii, onon goondinɓe ɓee. Miɗen cenii, miɗen pooccitii, min ngalaa ɲiŋoore fuu.
11 Gooto gooto mon fuu min ngolliranii ɗum no baaba golliranta ɓiɓɓe mum, hono no anndir-ɗon nii.
12 Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaji mon, min ndaardii on nguurdon nguurndam kawroojam e muuyɗe Laamɗo, noddoowo on faa naaton e Laamu mum tedduɗo oo.
13 Kasen won ko saabanii min yettude Laamɗo wakkati fuu: nde nan-ɗon konngol Laamɗo ngol e kunduɗe amen ndee, on njaɓɓoraaki ngol konngol yimɓe. Ko njaɓɓori-ɗon ngol dee, konngol Laamɗo. Ngol kaɲum jaati. Kanngol gollata e ley mooɗon, onon goondinɓe ɓee.
14 Sakiraaɓe, ko hewtii deente goondinɓe Laamɗo gonɗe Yahuudiya ɲiiɓuɗe e Iisaa Almasiihu ɗee koo, hewtike on onon duu. Sabi onon duu on muɲii torraaji ɗi ɓe muɲunoo ɗii, yimɓe mooɗon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankooɓe torriri ɓe nii.
15 Kamɓe mbari Joomiraaɗo men Iisaa. Ɓe mbari annabaaɓe. Haya, ɓe torrii min minen duu. Eɓe ngolla ko welaa Laamɗo, ɓe konnee'en yimɓe fuu.
16 Sabi eɓe njiɗi haɗude min waajaade leɲi goɗɗi yalla ana kisa. Nii waɗata so luutti maɓɓe kiɓɓa, kaa jukkungo Laamɗo sakitike hewtaade ɓe.

No Pool yiɗirnoo wirfitoraade Tesaloniiki

17 Kaa minen, sakiraaɓe, min ceerii e mooɗon wakkatiiwel gootel e jiile gite wanaa ɓerɗe. Min tiinnike sanne yalla miɗen keɓa yiide on. Miɗen njeewaa on sanne sanne.
18 Saabe majjum, miin Pool, mi muuyiino warde to mon cili kuurɗi, kaa Ibiliisa haɗi kam.
19 Homo woni jikke amen e seyo amen e deesewal amen yeeso Joomiraaɗo men Iisaa nde wartoyii? Wanaa onon naa? Jaati!
20 Sabi onon ngoni teddeengal amen e seyo amen.

3

1 Ɗum waɗi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon, walanaa min baasi minen tan min keddoo ley ngalluure Ateena.
2 Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamɗo saakude Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo, yalla omo hokka on semmbe, o ɲiiɓina on saabe goondinal mon.
3 Ɗum fuu walaa ko waɗi ɗum, so wanaa e ley ɗii torraaji pati fay gooto e mon yeryerta, sabi oɗon anndi en fodanaaɓe ɗum.
4 Gila nde min ngondunoo e mooɗon ndee, miɗen kaalanannoo on torraaji kewtotooɗi en. Non ɗum laatorii hono no anndir-ɗon nii.

5 Ɗum saabii so ndonku-mi waawde kaariya mon, nel-mi faa mi annda
yalla oɗon coobii e goondinal ngal, naa ceytotooɗo seytike on, golle amen
laatike meere.
6 Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii min goondinal
mon e jilli mon sabi oɗon miccitoo min wakkati fuu, oɗon njiɗi yiide min
sanne, hono no minen duu min njiɗiri yiide on nii.
7 Sakiraaɓe, ko tawde-ɗon e goondinal koo, waaltinii min e ley ɓillaare
amen e ley torra amen.
8 Jooni min nguurtii kammari oɗon ɲiiɓi e Joomiraaɗo.
9 Jettooje fuu ɗe min mbaawi yettirde Laamɗo kammari mooɗon, min
njettiran ɗum saabe seyo amen fuu ngo ceynir-ɗon min yeeso makko.
10 Jemma e ɲalooma miɗen ndaarda Laamɗo yiide on faa min kiɓɓintina
ko ɲaki e goondinal mon.

No Pool duwanorii deental goondinɓe gonngal Tesaloniiki

11 Yo Laamɗo Baabiraaɗo men e Joomiraaɗo men Iisaa newnan min laawol
faa min njaha to mon.
12 Yo Joomiraaɗo ɓeydu jilli hakkunde mooɗon faa sanne, njiɗondiron,
njiɗon yimɓe fuu hono no min njiɗiri on nii,
13 faa o hokka on semmbe, laato-ɗon yimɓe ɓe ngalaa ɲiŋoore, wonɓe ley
senaare yeeso Laamɗo Baabiraaɗo men e ley gartol Joomiraaɗo men Iisaa
kaɲum e seniiɓe mum fuu.

4

Haala nguurndam ɗam Laamɗo yiɗi

1 Caggal ɗum, sakiraaɓe, min njannginii on no kaan-ɗon worrude faa wela
Laamɗo. Oɗon ngaɗa ɗum jaati. Kaa miɗen ndaarda on saabe Joomiraaɗo
men Iisaa tiinno-ɗon, ɓeydon soobee.
2 Sabi oɗon anndi jamirooje ɗe min ndokki on iwde e Joomiraaɗo men Iisaa
ɗee.
3 Ko woni sago Laamɗo dee, senaare mooɗon. Nanto-ɗon e njaahilaaku.
4 Homo e mon fuu reena terɗe mum* reenira ɗe laaɓal e teddeengal,
5 pati jokka giɗaaɗe yonki hono no heeferɓe ɓe anndaa Laamɗo fay seeɗa
nii.
6 Fay gooto pati yaha naato banndum, pati tooɲa ɗum, sabi ɗee kuɗɗe fuu
Joomiraaɗo woni joɓtotooɗo ɗe, hono no min kaalanirnoo on gila arannde e
no min njeertirnirnoo on nii.
7 Sabi Laamɗo noddiraali en faa coɓen, ko mo noddiri en dee, faa nguuren
e senaare.
8 Ndennoo, caliiɗo ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neɗɗo salanii. Laamɗo
dokkuɗo on Ruuhu mum Ceniiɗo oo o salanii.
9 Kaa banngal jilli hakkunde sakiraaɓe, fotaa ko min mbinndana on, sabi
onon e ko'e mooɗon, Laamɗo anndini on no njiɗondirton.
10 Hono non ngollirton hakkunde sakiraaɓe wonɓe ley leydi Makedoniya
fuu. Sakiraaɓe, miɗen ndaarda on ɓeydon soobe.
11 Tiinno-ɗon ndeeyon, kiinno-ɗon haaju mon, homo fuu wuura e semmbe
terɗe mum, hono no min mbiirunoo on nii.
12 Nden ɓe ngoondinaali Iisaa ɓee njogorto on yimɓe, on kasindintaa e
neɗɗo fuu fay huunde.

---

* **4:4** Yogaaɓe ana paamira aaya oo hono nii: *Homo e mon fuu waɗa suudu, jogoroo ndu laaɓal e teddeengal.*

Haala gartol Joomiraaɗo

13 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi paamon faa gasa ko wartata e banngal maayɓe,
pati cuŋliree hono no yimɓe ɓe ngalaa jikke ɓee nii.
14 So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non Laamɗo hawrin-
dinirta maayɓe goondinnooɓe ɓee duu e makko.
15 Miɗen kaalana on ko Joomiraaɗo wii: enen wuurɓe forruɓe e gartol
Joomiraaɗo ɓee, en ardataako maayɓe ɓee naɓeede to makko.
16 Sabi Joomiraaɗo e hoore mum jippoto iwde dow kammu dow ooy-
naango manngo, nde eewnaango hooreejo malaa'ika'en nanetee e nde
buututal Laamɗo fuufetee ndee. Nden maayɓe goondinnooɓe Almasiihu ɓee
adotoo fuu immitaade.
17 Caggal ɗum, enen wuurɓe heddinooɓe ɓee, en fuu en mbeewtidinte e
maɓɓe, naɓide-ɗen ley duule, faa kawren e Joomiraaɗo ley mbeeyu. Hono
nii ngondirten e makko faa abada.
18 Ɗum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille banndum ɗiin haalaaji.

5

1 Sakiraaɓe, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuuji e wakkatiiji
gartol Joomiraaɗo oo.
2 Sabi onon, oɗon anndi tuur ɲannde gartol Joomiraaɗo ndee wardan no
gujjo wardata ley jemma nii.
3 Wakkati nde yimɓe miilataa njaalataa, nde mbiyata jam tan e hoolaare
woodi, nden kunkoo saamata e mum'en, hono no ŋatawere juhirta haamili
nii. Ɓe mbaawaa daɗude e oo kunkoo fey.
4 Kaa sakiraaɓe, onon on ngalaa ley nimre, ɗum haɗata ɲalaande ndee
juhude on no gujjo juhirta nii.
5 On fuu on ɓiɓɓe fooyre, on yimɓe ɲalooma. En njeyaaka e jemma, en
njeyaaka e nimre.
6 Ndennoo pati ɗaano-ɗen hono no woɓɓe ɓee nii. Mbaalen e jeerngo,
ndeento-ɗen.
7 Sabi ɗaanotooɓe jemma ɗaanotoo, sigirooɓe jemma cigirta.
8 Kaa enen yimɓe ɲalooma ɓee, ndeento-ɗen. Ɓoorno-ɗen goondinal e jilli,
ɗum yo saaya men ndeenaagu. Jikke heɓude kisindam duu laatanoo en
kufina ndeenaagu.
9 Sabi Laamɗo yiɗanaa en jukkungo mum, ko o yiɗani en dee, keɓiren
kisindam saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu,
10 maayruɗo kammari men yalla en fuu eɗen nguurda e mum so wartii,
tawe-ɗen en wuurɓe tawe-ɗen en maayɓe fuu fotu.
11 Ɗum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille banndum, gooto fuu
faaboo goɗɗo banngal goondinal, hono no ngollirton nii.

No deental goondinɓe haani worrude

12 Sakiraaɓe, miɗen ndaarda on anndanon gollooɓe hakkunde mon ɓee.
Eɓe ɗowa on faade e Joomiraaɗo, eɓe mbaajoo on.
13 Teddiniron ɓe sii teddeengal fuu, njiɗiron ɓe saabe golle maɓɓe.
Ngondon gondal sabu Laamɗo hakkunde mooɗon.
14 Miɗen ndaarda on, sakiraaɓe, njeertinon nattuɓe, maalto-ɗon hulɓe,
paabo-ɗon lo'uɓe, tawde-ɗon e muɲal hakkunde yimɓe fuu,
15 tiinno-ɗon pati fay gooto yoɓtoo so won ko banndum waɗi ɗum. Wakkati
fuu tewton waɗondirde ko moyyi, ngaɗanon yimɓe fuu hono non.
16 Ceyo-ɗon wakkati fuu,

17 pati ceeron e duwaawu,
18 njetton Laamɗo no ngorru-ɗon fuu. Sabi ɗum woni ko Laamɗo muuyani
on, onon ɲiiɓuɓe e Iisaa Almasiihu ɓee.
19 Pati kaɗon Ruuhu Ceniiɗo gollude hakkunde mooɗon,
20 pati koynon waaju annabaaɓe,
21 kaa tayko-ɗon huunde fuu, nanngon ko moyyi e muuɗum.
22 Ngoɗɗo-ɗon sii bone fuu.

Baynondiral

23 Yo Laamɗo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on senaare hiɓɓunde,
reena gooto gooto mon fuu ndeenaagu timmuɗo faa laato-ɗon yimɓe ɓe
ngalaa ɲiŋoore ɲannde gartol Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
24 Nodduɗo on oo yo koolniiɗo, kasen duu kanko tabintinoyta ɗum.
25 Sakiraaɓe, miɗen ɲaagoo on duwaawu.
26 Njottinon sakiraaɓe ɓee fuu calminaali amen e jilli amen.
27 Miɗo tilsinira on saabe Joomiraaɗo, njannganon sakiraaɓe ɓee fuu oo
ɓataaki.
28 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

Ƀataaki Pool ɗiɗaɓo faade e Tesaloniikiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool, kaɲum e Silas e Timote. Miɗen
njowta deental goondinɓe gonngal Tesaloniiki, kaɓɓiingal e Baabiraaɗo men
Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo sarirta yimɓe wakkati gartol Iisaa

3 Sakiraaɓe, waajibi min njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mon. Eɗum
foti jaati, sabi goondinal mon ana ɓeydoo yaarude yeeso, kasen duu jilli
hakkunde mon ana ɓeydoo soobaade e gooto gooto mon fuu.
4 Ƀum saabii so miɗen mantoroo on e deente goondinɓe Laamɗo ɗee. Miɗen
mantoroo on saabe muɲal mon e goondinal mon e ley torraaji e ɓillaareeji ɗi
pawe-ɗon ɗii fuu.
5 Ko torri-ɗon saabe Laamu Laamɗo koo, Laamɗo waɗan on fotuɓe heɓude
Laamu Laamɗo. Ƀum fuu eɗum holla Laamɗo ana sarira no fooccitorii.
6 Sabi Laamɗo yo pooccitiiɗo, o yoɓiran torruɓe on ɓee torra,
7 kaa onon torriiɓe jooni ɓee, o fowtindinan on e amen. O waɗan
ɗum so Joomiraaɗo men Iisaa gonɗo dow kammu oo wartii, ana wondi e
malaa'ika'en mum anndinooɓe baawɗe makko ɓee.
8 O ɓanngan ley metangal yiite faa o jukka ɓe anndaa Laamɗo, ɓe njaɓaali
Kabaaru Lobbo haala Joomiraaɗo men Iisaa ɓee.
9 Jukkungo waroowo e maɓɓe ngoo yo halkere duumiinde, ɓe ngoɗɗinee
Joomiraaɗo e darja mum e semmbe mum fuu.
10 Ƀum waroyan ɲannde Joomiraaɗo wartoyii faa teddinee hakkunde
seniiɓe mum, goondinɓe ɗum ɓee kaaydinee e mum. Onon duu, oɗon njeyaa
e maɓɓe, sabi on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oo.
11 Kammari ɗum, miɗen nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamɗo ana
waɗa on fotuɓe heɓude nguurndam ɗam noddi on e mum ɗam. Miɗen
ɲaagoo Laamɗo yo wallir on semmbe mum faa njottinon golleeji lobbi ɗi njiɗ-
ɗon gollude ɗii fuu saabe oɗon ngoondini mo.
12 Hono nii, innde Joomiraaɗo men Iisaa teddinirtee e ley mon, onon duu
teddinire-ɗon saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamɗo men e
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

2

Haala gartol Joomiraaɗo e ko ardii ngol

1 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi haalande on haala gartol Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu e deental men e makko. Miɗen ndaarda on:
2 pati hakkillaaji mon njaawa jiiɓaade, naa kulon saabe wiyegol ɲannde
gartol Joomiraaɗo ndee yottiima. Pati kulon fay so goɗɗo wii on Laamɗo
loowi ɗum kaan haala, wanaa so on narrii ɗum waajotooɓe, wanaa so on
kaalanaama minen mbinndi ɗum e ɓataaki.
3 Pati fay gooto heɓa no yoɲɲira on e fay huunde. Sabi nden ɲalaande
waratan so wanaa yimɓe heewɓe murtira Laamɗo, Neɗɗo Bondo oo ɓannga,
ɗum woni yiitenke oo,

4 konnee, pawɗo hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamɗo naa ko
sujidantee, faa jooɗoyii ley suudu Laamɗo, wii hoore mum yo Laamɗo.
5 Tama on miccitaaki miɗo haalanannoo on ɗum nde ngondunoo-mi e mon
ndee?
6 Jooni kaa oɗon anndi ko faddii Neɗɗo Bonɗo oo warde, kaa mo ɓanngan
nde wakkati makko yottike.
7 Sabi gila jooni baawɗe Bonɗo cuuɗaaɗe ɗee ana ngolla e aduna oo, kaa
paddiiɗo ɗe oo ana ɗoo tafon. So oon iwii ɗoo tan,
8 Neɗɗo Bonɗo oo ɓanngan, kaa Joomiraaɗo men Iisaa wardan mo henndu
hunduko mum, halkira mo fooyre garol mum.
9 Neɗɗo Bonɗo oo wardan e doole Ibiliisa, warda e semmbe mawɗo e
kaayeefiiji e taagumansaaji peneeji,
10 kaɲum e ooɲaare fuu faa jaayra halkotooɓe ɓee, sabi ɓe njaɓaali yiɗude
goonga baawɗo hisinde ɓe oo.
11 Saabe ɗum, Laamɗo hokki ɓe semmbe majjinoowo, faa waddana ɓe
goondinde fenaande
12 yalla ɓe ngoondinaali goonga oo so ana mbeltoroo ooɲaare ɓee fuu ana
njukkee.

No goondinɓe kaaniri ɲiiɓude e Iisaa Almasiihu

13 Sakiraaɓe ɓe Laamɗo horsini, minen, waajibi min njetta Laamɗo
wakkati fuu saabe mon, sabi Laamɗo suɓike on gila fuɗɗoode faa hisinira
on ko Ruuhu Ceniiɗo waɗi on seniiɓe e ko ngoondin-ɗon goonga oo koo.
14 Ɗum o noddiri on e Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla oɗon
keɓa ngeɗu mon e darja Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
15 Sakiraaɓe, ndennoo tiinnee, ɲiiɓee e ko min anndini on koo so e haala
amen e so ɓataaki amen.
16 Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kaɲum e Laamɗo Baabiraaɗo men njiɗi
en so ɓuuɓini ɓerɗe men faa abada, ndokki en jikke lobbo saabe moyyere
mum'en.
17 Yo ɓe ndokku on semmbe, ɓe ɲiiɓina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

3

No Tesaloniikiyankooɓe kaaniri ɲaaganaade Pool Laamɗo

1 Caggal ɗum, sakiraaɓe, ɲaagano-ɗon min Laamɗo, yalla konngol Joomi-
raaɗo ngol ana yaawa saakaade, kasen duu ngol teddinee hono no to mon
nii,
2 yalla miɗen kisa e yimɓe ooɲiiɓe, bonɓe. Sabi wanaa yimɓe fuu ngoni
goondinɓe.
3 Kaa Joomiraaɗo yo koolniiɗo, mo hokkan on semmbe, mo reena on e
Bonɗo oo.
4 Joomiraaɗo hokki min tayoral e mon, sabi jooni oɗon njokki jamirooje ɗe
min ndokki on ɗee, kasen duu on keddoto jokkude ɗe.
5 Yo Joomiraaɗo men waɗu ɓerɗe mon keewa jilli Laamɗo, keewira muɲal
no Almasiihu heewiri muɲal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

6 Sakiraaɓe, miɗen njamira on e innde Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu,
ngoɗɗito-ɗon sakiraaɓe nattuɓe ɓe njokkaali waaju mo narri min oo ɓee.
7 Onon e ko'e mon, oɗon anndi no min kaani ɲemmbireede, sabi min
ngondiraali e mon dow nattere.

8 Walaa fuu mo min ɲaamani meere meere, jemma e ɲalooma fuu min
ngollii faa min tampi pati min laatanoo on donngal.
9 Miɗen mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngaɗiraali non, yalla
miɗen ngaɗa e ko'e amen misaalu faa ɲemmbon min.
10 Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miɗen mbiyannoo on ɗum ɗoo: mo
jaɓataa gollude, pati ɲaama.
11 Walaa ko min mbiiri non, so wanaa min nanii yoga e mon ana natti,
ngollataa fay huunde so wanaa naatude e ko walanaa ɗum'en.
12 Miɗen njamira ɓeen yimɓe, miɗen mbaajoo ɗum'en e innde Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu ɓe ngollira deeyere, ɓe nguura e semmbe terɗe maɓɓe.
13 Kaa onon sakiraaɓe, pati kaaɓee waɗude ko moyyi.
14 So won caliiɗo jokkude ko min kaali e oo ɗoo ɓataaki koo, ngattanee
joomum hakkille, ngoɗɗo-ɗon ɗum, yalla ana hersa.
15 Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gaɲo. Njeertiniree ɗum no sakiike
nii.

Baynondiral

16 Joomiraaɗo gaddoowo jam oo, yo waɗan on jam wakkati fuu e ley
huunde fuu. Yo Joomiraaɗo wondu e mon, on fuu.

17 E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo ɗoo jowtaango no mboowru-mi
nii: miin Pool miɗo jowta on. Nii ngaɗiran-mi maande am ndee e ɓataakiiji
am fuu.
18 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu!

Ɓataaki Pool arano faade e Timote

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu e dow
yamiroore Laamɗo kisinoowo en oo e dow yamiroore Iisaa Almasiihu jikke
men oo.
2 Aan Timote, a ɓiyam jaati e ley goonɗinal, miɗo jowte. Yo Baabiraaɗo men
Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

3 Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi nde njahan-mi
Makedoniya ndee nii, yalla aɗa haɗa yogaaɓe jannginde ko luuttondiri e
waaju men oo
4 hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa ɗo haaɗi. Ɗee kulle jeddi tan
ngaddata, nafataa no Laamɗo fodirnoo hisinirde yimɓe e ley goonɗinal nii.
5 Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e ɓernde laaɓunde e hakkille
baaltiiɗo kaɲum e goonɗinal ngal waldaa e naafigaaku.
6 Won yogaaɓe celii e faandaa oo, njokkii haalaaji ɓoli.
7 Heɓude laataade jannginooɓe Sariya Laamɗo tan ɓe tewtata, kaa ɓe
paamataa, wanaa ko ɓe kaalata koo wanaa ko ɓe tilsinta koo.
8 Eɗen anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle Sariya.
9 Paamen Sariya Laamɗo oo wanaa fooccitiiɓe ɓee waɗanaa. Ɓe o waɗanaa
dee, bonɓe e saliiɓe, yeddooɓe e luuttooɓe, ɓe teddinaali ko senii e ɓe ted-
dinaali Laamɗo, warooɓe inna mum'en e abba mum'en e yuppooɓe yiiyam
yimɓe woɓɓe
10 e jeenooɓe e luuɗunkooɓe e soodooɓe yimɓe so cootta ɗum'en e fenooɓe
e hunotooɓe dow pene – Sariya oo darniraama faa sakkoo huunde fuu ko
luuttondirta e waaju celluɗo oo.
11 Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi ɓanngindo
teddeengal Laamɗo Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraaɗo

12 Mi yettii Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu dokkuɗo kam semmbe oo
saabe ko o jogorii kam mi koolniiɗo o watti kam e golle makko koo.
13 Arannde miɗo bonkotonoo mo, miɗo torrannoo yimɓe makko, miɗo
hoynannoo mo. Kaa Joomiraaɗo men oo yurmike kam sabi mi anndaano
ko ngollannoo-mi e ley waasude am goonɗinde.
14 Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goonɗinal e jilli keɓirteeɗi
saabe Iisaa Almasiihu.
15 Miɗo haalane haala koolniika ka yimɓe fuu kaani yarraade: Iisaa
Almasiihu warii e aduna oo faa hisina luuttooɓe, miin woni ɓurɗo bonde e
maɓɓe.
16 Kaa ko njurmiraa-mi, miin ɓurɗo bonde oo, yalla Iisaa Almasiihu ana
waɗira kam misaalu muɲal mum kiɓɓungal, yalla warooɓe goonɗinde mo
ɓee fuu ana keɓa nguurndam nduumiiɗam.
17 Laamɗo gooto, laamiiɗo duumiiɗo e laamu mum, mo maayataa yiy-
ataake oo yo darja e teddeengal ngoodan mo faa abada abadin. Aamiina!
18 Ɓiyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii: miccito-ɗaa ko
Laamɗo loowi yimɓe haala maa koo. E ley majjum kaɓo-ɗaa hono no
sordaasi cuuso haɓortoo nii

19 tawee e ley goondinal e hakkille mo ɲiŋaali ma. Won yoppuɓe oon
hakkille, goondinal maɓɓe heli hono no laana helirta nii.
20 Himene e Aleksandere ana njeyaa e maɓɓe. Mi wadii ɓe fuu e junngo
Ibiliisa faa ɓe annda ɓe kaanaa bonkaade Laamdo.

2

Haala duwaawu

1 Annii ko adotoo-mi waajaade goondinɓe: ɓe ngadana yimɓe fuu
duwaawuuji e ɲaagundeeji e jettooje.
2 Nduwano-den kaanankooɓe e jom'en doole duu, yalla eden nguurda
deeyere e waaltaare e neddaaku e kulol Laamdo e dow huunde fuu.
3 Dum woni ko moyyi ko welata Laamdo kisinoowo en,
4 jiddo yimɓe fuu kisa, keɓa anndude goonga.
5 Sabi Laamdo yo gooto, gooto duu woni curoowo hakkunde makko e
yimɓe, oo woni Iisaa Almasiihu neddo oo
6 dokkitirdo hoore mum faa soottitoo yimɓe fuu. Hono nii o famminiri nde
wakkati oo yottinoo, Laamdo ana yidi yimɓe fuu kisa.
7 Dum Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado faa mi fammina yimɓe
ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee goondinal e goonga. Goonga kaalan-mi, mi
fenaali.
8 Ndennoo, mido yidi do worɓe kawriti faa ngada duwaawu fuu kuncira
juude mum'en ɓerde laaɓude, tawee ngaldaa e tikkere naa jeddondiral.

No rewɓe kaaniri jokkirde Laamdo

9 Rewɓe duu paroroo kaddule jottiide, tawee e needi e leydinkinaare. Pati
ɓe codoroo moolli e kaŋŋe naa ɲaaye, pati ɓe paroroo bagiiji tiidudi coggu,
10 yo ɓe paroro golleeji lobbi. Sabi dum woni ko hawrata e rewɓe hulɓe
Laamdo.
11 Yo debbo nantu hunduko mum, tawree dowtaare timmunde wakkati
nde janngintee ndee.
12 Mi jaɓanaali debbo janngindе naa ardaade gorko. Ko wajibii e mum dee,
tiidude e hunduko mum.
13 Sabi Aadama adii Hawwaa tageede.
14 Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yoɲɲi, debbo oo o yoɲɲi so luutti
yamiroore Laamdo.
15 Kaa dum fuu debbo ana hisinee e ɓeynugol, so ana heddii e goondinal e
jilli e senaare e leydinkinaare.

3

No hooreeɓe deental goondinɓe kaani worrude

1 Kaa haala ana hoolnii: muuydo laataade hooreejo deental goondinɓe fuu,
muuyii golle lobbo jaati.
2 Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laatoo neddo mo walaa ɲiŋe, jom debbo
gooto, nantiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo hoɓɓe, baawdo jan-
nginde,
3 tawee wanaa jaroowo doro, wanaa kaɓeteedo, laatoo newiido, jaajudo
ɓernde, kaariyante e jawdi jananndi,
4 kawjiido koreeji mum faa gasi, biirudo ɓiɓɓe mum faa ɓe dowtanii dum e
dow teddeengal.
5 Sabi so neddo waawaali hawjaade koreeji mum, hono hinnortoo deental
goondinɓe Laamdo ngal?

6 Pati tawee joomum yo tuubuɗo ko ɓooyaali nde mawninkinoo so jukkiree
no Ibiliisa jukkirtee nii.
7 Ana tilsi kasen wonɓe sella ɓee ceettanoo mo ko moyyi, pati o heɓa gacce
so piccal Ibiliisa nannga mo.

No gollanooɓe deental goondinɓe kaani worrude

8 Gollanooɓe deental goondinɓe ngal ɓee duu ana kaani taweede yo
tedduɓe, ngalaa ɓerɗe ɗiɗi, njaɓataa doro jaaloo ɗum'en, ɲaamataa ribaa,
9 tawa eɓe kaybira goonga tedduɗo gondo e goondinal oo hakkillaaji ɗi
ɲiŋataa ɓe.
10 Aranel hen fuu, ɓe yeewee kori ɓe ngalaa ɲiŋe. So tawii ɓe ngalaa ɲiŋe,
nden kaa eɓe mbaawi fuɗɗude laataade gollanooɓe deental goondinɓe Iisaa.
11 Hono non rewɓe ɓee duu tawree teddeengal, tawa ɓe nganaa ɲo'ooɓe
yimɓe, ɓe nantiiɓe, hoolniiɓe e banngal huunde fuu.
12 Gollanoowo deental pati dewla ko ɓuri debbo gooto, hawjoo koreeji
mum faa gasa.
13 Gollanɓe deental goondinɓe ngal faa moyyi fuu keɓan teddeengal, kasen
duu keɓan cuusal kiɓɓungal ley goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

14 Miɗo yiɗi warde to maa ko ɓooyataa. Kaa ko waddani kam winndude e
maa oo ɓataaki,
15 yalla fay so ɓooyii mi waraali, aɗa annda no kaan-ɗen worrude e ley
suudu Laamɗo. Suudu nduu yo deental goondinɓe Laamɗo guurɗo oo jaati.
Deental ngal jaati woni nuygal goonga.
16 Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:
O ɓanngirii e suura ɓii-aadama,
Ruuhu oo ɓannginii fooccitaare makko,
malaa'ika'en njii mo,
o ooynaama ley leɲi,
o goondinaama ley aduna,
o ŋabbintinaama dow kammu,
o heɓii teddeengal Laamɗo.

4

Haala jannde majjinoore

1 Ruuhu Ceniiɗo oo haalii faa laaɓi nde o wii cakite jamaanu daɲan yimɓe
yoppuɓe goondinal, njokka e caggal seyɗaani'en majjinooɓe, kaɲum e waaju
seyɗaani'en.
2 Ɓe njokkan naafigaaku fenooɓe ɓe ɓerɗe mum'en mbaati faa ɲiŋe
naawataa ɗum'en, hono ɓerɗe ɗee cumiraaɗe njamndi ngulndi taw.
3 Ɓeen yimɓe ana karmina dewle, ana kaɗa kulle yogaaje ɲaameede, tawee
kanje nee ko Laamɗo tagiri ɗe yalla goondinɓe annduɓe goonga ɓee fuu ana
ɲaama ɗe, njettira ɗe Laamɗo.
4 Sabi ko Laamɗo tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani dunyiteede, so
neɗɗo hemrii ɗum jettooje Laamɗo.
5 Sabi konngol Laamɗo e duwaawu ana laɓɓina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

6 So a waajike ɗum sakiraaɓe men ɓee, a laatoto gollanoowo Iisaa Almasi-
ihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e waaju lobbo mo njokku-ɗaa
faa gasi oo.

7 Kaa taali ɓoli ɗi kawrataa e diina ɗii, woɗɗita ɗi. Eeltir hoore maa kulol
Laamɗo.
8 Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa kulol Laamɗo ana
nafa e huunde fuu, sabi e maggol keɓu-ɗen tayoral e nguurndam jooni ɗam,
podane-ɗen garoyoojam ɗam duu.
9 Kaa haala hoolnii, huunde fuu ɓuraa ka haande yarreede!
10 Saabe majjum eɗen ngolla, eɗen tiinnitoo, sabi eɗen pawi jikke men e
Laamɗo guurɗo, kisinoowo yimɓe fuu sako goondinɓe.
11 Ɗum woni ko kaan-ɗaa yamirde, ɗum woni ko kaan-ɗaa waajaade.
12 Pati fay gooto yawore a suka, laatano-ɗaa goondinɓe misaalu haala e
golle, jilli e goondinal, kaŋum e laaɓal.
13 Fade am warde, tiiɗaa e janngande yimɓe Binndi ɗii, mbaajo-ɗaa ɓe,
pamminaa ɓe.
14 Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniiɗo ngal ndokke-ɗaa nde Laamɗo loowi
yimɓe haala maa, mawɓe duu pawnoo juuɗe mum'en dow maa ndee.
15 E ɗeen kulle kaan-ɗaa tiinnaade, yalla yimɓe fuu ana njiya no ɓeydorto-
ɗaa yaarude yeeso.
16 Haybu hoore maa, kaybaa ko njanngintaa koo, tiiɗaa e majjum. Sabi so
a tiiɗii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantooɓe ma ɓee fuu.

5

Waajuuji Pool faade e goondinɓe Iisaa

1 Pati fel gorko mawɗo, waajora ɗum needi no baaba maa nii. Waajora
jokolɓe no miŋiraaɓe maa nii,
2 mbaajoro-ɗaa debbo mawɗo no inna maa nii, mbaajoro-ɗaa sukaaɓe
rewɓe no banndiraaɓe maa rewɓe nii, tawee e dow laaɓal e nantaare.
3 Teddin rewɓe ɓe worɓe mum'en maayi, ɗum woni rewɓe maayiraaɓe ɓe
ngaldaa e fay gooto ɓee.
4 Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii ɓiɓɓe naa taaniraaɓe, ko ana
adoo fuu wajibaade e ɓiɓɓe ɓee, ɓe pamminee no Laamɗo huldetee e ley
cuudi maɓɓe, ɓe mbarjoo saaraaɓe maɓɓe mbarjaari lobbiri. Sabi ɗum woni
ko welata Laamɗo.
5 Debbo mo gorum maayi mo walaa doondiiɗo ɗum mo waldaa e fay gooto,
fawii jikke mum e Laamɗo. Omo duumoo e duwaawu jemma e ŋalooma,
omo ŋaaganoo yimɓe Laamɗo.
6 Kaa maayraaɗo kaɓanoowo aduna tan, yo maayɗo fay so maayaali.
7 Ɗum kaan-ɗaa yamirde ɓe pati ɓe keɓa feloore.
8 Mo hinnaaki sakiraaɓe mum, wanaa haala ɓe wondi galle, oon yo
jankirɗo goondinal, omo ɓuri fay mo goondinaali oo bonde.
9 Mo kaan-ɗaa tonngude innde mum e ley dewal rewɓe maayraaɓe haanɓe
walleede, ko famɗi fuu sinaa joomum heɓa duuɓi capanɗe jeegom, tawee
duu gorko gooto dewlunoo ɗum.
10 O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'ude sukaaɓe, jippinde koɗo,
lootude koyɗe seniiɓe, weemtinde beemuɗo e gollude huunde fuu ko moyyi.
11 Kaa haabuuɓe ɓe worɓe mum'en maayi ɓee, pati winndu inɗe maɓɓe.
Sabi so muuyooji maɓɓe ndunyii ɓe e yiɗude ɓameede, nden kaa ɓe kuuccan
Iisaa Almasiihu,

12 sariya Laamɗo doga dow maɓɓe, sabi ɓe mbonnii aadi maɓɓe aranndeeri
ndii.*
13 E ley ɗum ɓe ngontan laaliiɓe, ɓe naata e nduu suudu nii, ɓe njalta
ɓe naata e nduu. Kaa ko ɓuri fuu bonde kasen, ɓe laatike heewɓe haala,
haaltooɓe sirri, eɓe kaala haalaaji ɗi ngalanaa ɓe.
14 Ɗum saabii so miɗo yiɗi haabuuɓe rewɓe maayraaɓe ɓee ndewlee, ɓeyna,
kayba cuuɗi mum'en, yalla gaɲo oo ana ronka damal no bonnira inɗe men.
15 Sabi jooni yoga e maɓɓe njoppii laawol ana njokki e Ibiliisa jaati.
16 Debbo goondinɗo fuu mo rewɓe maayraaɓe ngoni ley galle mum yo
wallu ɗum'en, pati ngal donngal fawoo e deental goondinɓe ngal. Hono non
waɗata so deental ngal waawa wallude rewɓe maayraaɓe ɓe ngaldaa e fay
gooto ɓee.
17 Hooreeɓe deental goondinɓe dawranooɓe faa gasa ɓee ana kaani teddi-
neede teddeengal manngal. Ɓurɓe fuu haandude e teddeengal manngal yo
tampitotooɓe dow waaju e jannde ɓee.
18 Sabi Binndi ɗii mbii: «A haɗataa ngaari aloori tappoori gawri muuɗude
gawri.»† Ɗi mbii kasen: «Golloowo ana haandi e njoɓdi mum.»‡
19 Pati jaɓu felde mawɗo deental goondinɓe so wanaa dow seedaaku yimɓe
ɗiɗon naa taton.
20 Ɲiiɓuɓe e luuttal, fel ɗum'en yeeso yimɓe fuu, yalla ana laatanoo hed-
diiɓe ɓee kulol.
21 Miɗo ndaarde yeeso Laamɗo e yeeso Iisaa Almasiihu e yeeso
malaa'ika'en ɓe o suɓii ɓee, ɗowtano-ɗaa ɗeen jamirooje, tawee a jinngantaa
fay gooto, a ɓurdintaa yimɓe duu.
22 Pati yaaw fawde juuɗe maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa ɗum golle
deental goondinɓe. Pati reentu e luutti woɓɓe, jogora hoore maa laaɓal.
23 Hankasen, pati yar ndiyam ɓolam tan, njaraa peguujam seeɗa kammari
reedu maa nduu e ɲawuuji keewɗi ngar-ngartooji e maa ɗii.
24 Luutti yimɓe yogaaɓe ɓanngan gila caraaka. Kaa luutti yogaaɓe ɗii,
caggal sareede ɗi ɓanngata.
25 Ɗum e taweede golleeji lobbi ɗii njiyete faa laaɓa paca. Fay ɗi njiyataake
law ɗii duu keddataako ana cuuɗii.

6

1 Goondinɓe wonɓe e maccungaaku fuu, yo njogoro halfaaɓe mum'en
haanduɓe e teddungal kiɓɓungal pati innde Laamɗo ndee e diina kaa mbon-
kee.
2 Kasen duu tawaaɓe ana njogii kalfaaɗo goondinɗo fuu, pati miila o
sakiike mum'en so njaworoo mo ɗum. Yo ɓe ngolliran mo soobee faa ɓura
no ɓee too nii, sabi o goondinɗo, kasen duu o korsuɗo. Pamminaa ɗee kuɗɗe,
mbaajo-ɗaa ɗe.

Haala jannde peneere e joote jawdi

3 Baajotooɗo goɗɗum mo jokkaali haala Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
selluka hawroowa e kulol Laamɗo kaa,
4 oon yo mawninkiniiɗo mo anndaa fay huunde, o kaahaango keewɗo
duko e jeddi. Ɗum waddata haasidaaku e pooɗondiral e mbonka e sikkitaare
bonnde.

---

* **5:12** So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rewɓe maayraaɓe fuu, ɓamii aadi jokkan Iisaa tan, ɓamataake kasen. † **5:18** Fillitagol Tawreeta 25.4 ‡ **5:18** Luuka 10.7

5 Ɗum waddata dukooji ɗi ngalaa ɗo kaaɗi hakkunde yimɓe ɓe hakkillaaji
mum'en mbitti. Ɓeen yimɓe njoppii goonga, njogorike kulol Laamɗo ana
hokka jawdi.
6 Goonga, kulol Laamɗo yo jawdi mawndi, so neɗɗo heŋŋitorike ko jogii.
7 Sabi juuɗe ɓole ngardu-ɗen e aduna oo, kasen duu juuɗe ɓole kootirten.
8 Ndennoo, so en keɓii nguure e koltal tan keŋŋitoro-ɗen ɗum.
9 Kaa yiɗuɓe jawdi sanne ɓee ceytete, njomoo e piccal, njumpa e giɗaaɗe
yonki keewɗe laaliiɗe majjinooje, joolooje yimɓe e ley halkere mawnde.
10 Sabi joote jawdi woni inna bonanndaaji ɗii fuu. Yoga yaari banngal
jawdi faa majji laawol goonɗinal, ngaddani ko'e mum'en torraaji keewɗi.

Haala haybude ko yamiraa

11 Kaa aan neɗɗo Laamɗo oo, woɗɗa ɗee kuɗɗe, tewtu fooccitaare e kulol
Laamɗo e goonɗinal e jilli e muŋal e leyɗinkinaare.
12 Waɗu ko mbaaw-ɗaa fuu faa keɓaa jaalaade golle Ibiliisa e ley goonɗinal,
nanngaa nguurndam nduumiiɗam ɗam. E majjam Laamɗo noddu maa,
saabe majjam njaadir-ɗaa goonɗinal maa no wooɗiri yeeso yimɓe heewɓe.
13 Miɗo yamire yeeso Laamɗo guurnoowo huunde fuu oo, e yeeso Iisaa
Almasiihu ceettiiɗo no wooɗiri yeeso Pontiyu Pilaatu kaananke oo,
14 haybu ko njamira-ɗaa koo tawa tuundi walaa hen ɲiŋe ngalaa hen, faa
ɲannde gartol Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
15 Gartol ngol waɗan e wakkati mum. Kanko woni gooto oo, Jom
mbelko'aaku, Jom Baawɗe, Kaananke kaanankooɓe, Joomiraaɗo joomi-
raaɓe.
16 Kanko tan woni Bajjo duumotooɗo, gonɗo ley fooyre nde fay gooto
waawaa ɓadaade. Kanko woni mo neɗɗo fuu yiyaali, waawaa yiide mo duu.
Yo teddeengal e baawɗe duumiiɗe ngoodan mo. Aamiina.

Baynondiral

17 Yamir arsukunte'en e oo aduna pati mawninkinoo, pati pawa jikke
mum'en e jawle ɗe ɲiiɓataa. Ko ɓe kaani waɗude dee, ɓe pawa jikke maɓɓe e
Laamɗo dokkoowo en huunde fuu faa heewa yalla eɗen neemoo hen,
18 ɓe ngolla ko moyyi, arsuku maɓɓe laatoo golleeji lobbi, ɓe laatoo saahiiɓe
tawa wakkati fuu eɓe mballa woɓɓe e ley jawle maɓɓe.
19 Nii ɓe pagganortoo ko'e maɓɓe jawle ko waroyta, faa ɓe keɓa nguurndam
jaati ɗam.
20 Timote, haybu ko kalfine-ɗaa koo, woɗɗita haalaaji coɓuɗi ɓoli ɗii, kaŋum
e miilooji biyeteeɗi anndal ɗii.
21 Yogaaɓe ana mantoroo ngal anndal, faa celi e goonɗinal.
Yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓo faade e Timote

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo
faa mi fammina yimɓe haala nguurndam ɗam Laamɗo fodani en ngonɗam
e Iisaa Almasiihu ɗam.
2 Mi jowtii ma, aan Timote ɓiyam korsuɗo oo. Yo Baabiraaɗo men Laamɗo
e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pool jeertiniri Timote

3 Miɗo yetta Laamɗo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo ɲiŋaali kam
ngolliranan-moo-mi, hono no maamiraaɓe am ɓee ngaɗirnoo nii. Jemma e
ɲalooma fuu mi seerataa e miccitaade ma e ley duwaawuuji am,
4 sabi miɗo miccitoo gonɗi maa. Miɗo yiɗi yiide ma sanne yalla seyo am
ana hiɓɓa.
5 Miɗo miccitoo goonɗinal maa ngal waldaa e naafigaaku ngal maama maa
debbo Loyis e inna maa Enis njoginoo, miɗo tayori aan duu kanngal njogi-
ɗaa.
6 Ɗum saabii so miɗo miccintine: heyɗintin kasen dokkal ngal Laamɗo
hokku maa nde paw-mi juuɗe am dow maa ndee.
7 Sabi Laamɗo hokkiraali en Ruuhu faa kulen yimɓe. Ko o hokkiri en dee,
faa Ruuhu hokka en semmbe e jilli e nantaare.
8 Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraaɗo men oo, pati yaagora
duu ko uddiraa-mi kasu saabe makko koo. Reentu e am torraaji saabe
Kabaaru Lobbo haala Iisaa, tawa a pawiiɗo e dow baawɗe Laamɗo.
9 Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-ɗen yimɓe makko seniiɓe. Wanaa
saabe golle men o noddiri en, ko o noddiri en dee, saabe ko o anniyii hisinde
en koo e saabe hinnee makko mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu
gila e al'ajal.
10 Kaa jooni moyyere ndee ɓannginiraama saabe ɓanngugol kisinoowo en,
Iisaa Almasiihu kalkuɗo maayde, ɓannginɗo nguurndam e duumagol e ley
Kabaaru Lobbo oo.
11 Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamɗo waɗiri kam baajotoodo e nelaaɗo e
jannginoowo.
12 Ɗum saabii so miɗo torree ɗiin torraaji, kaa mi yaagaaki fey, sabi miɗo
anndi mo ngoonɗin-mi oo, miɗo tayori omo waawi reenude ko kalfinaa-mi
koo faa ɲannde gartol makko.
13 Jogora haalaaji celluɗi ɗi narru-ɗaa kam ɗii misaalu e ley goonɗinal e jilli
ɗi keɓu-ɗen e ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu ɗii.
14 Oo kaliifa moyyo, haybir ɗum Ruuhu Ceniiɗo jippiiɗo e men oo.
15 Aɗa anndi Asiyankooɓe fuu celii e am, Fijela e Hermoseena ana njeyaa
e maɓɓe.
16 Yo Joomiraaɗo neemin koreeji Onesifoor, sabi o ɓuuɓinii ɓernde am cili
keewɗi, kasen duu geyyelle am ɗee njaaginaaki mo.
17 Ko ɓuri ɗum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii kam soobee
faa mo yiiti kam.
18 Yo Joomiraaɗo yoɓu mo o heɓa yurmeende ɲannde darngal. Ko mo
gollani kam ley ngeenndi Efeesu koo, aɗa anndi ɗum sanne.

2

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniiɗo

1 Ndennoo aan ɓiyam, semmbinɗinira moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu
ndee.
2 Ko kaalan-maa-mi yeeso seedee'en heewɓe koo, halfin ɗum yimɓe hool-
niiɓe waawɓe famminde woɓɓe.
3 Torride-ɗaa e am no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii.
4 Walaa fuu sordaasi cuŋlanoowo ko wanaa haɓo so mawɗo mum welee
ɗum.
5 Daɗondirteeɗo doddu duu heɓataa deesewal sinaa jokkira no yamiraa
nii.
6 Kasen duu demoowo golluɗo faa tampi, kaŋum haani adaade heɓude
ngeɗu mum e ko hettaa koo.
7 Miila ko kaalanan-maa-mi koo, sabi Joomiraaɗo udditan hakkille maa faa
paamaa huunde fuu.
8 Miccita Iisaa Almasiihu immintinaaɗo e maayde, mo leŋol Daawuuda, no
Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo famminiri nii.
9 Saabe makko torriraa-mi faa kaɓɓaa-mi hono no mi janoowo nii, kaa
konngol Laamɗo ngol kaŋum kaa haɓɓaaka.
10 Ɗum wadi so miɗo muŋa huunde fuu saabe suɓaaɓe ɓee, yalla kamɓe duu
eɓe keɓa kisindam iwɗam e Iisaa Almasiihu ɗam, ɓe naata e teddeengal mum
faa abada.
11 Haala kaa ana hoolnii:
So en maaydii e makko,
en nguurdan e makko.
12 So eɗen muŋa torraaji,
en laamodoto e makko.
So en mbii en anndaa mo,
o wiyan o anndaa en enen duu.
13 So en laataaki hoolniiɓe,
kanko omo heddii o koolniiɗo,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamɗo yarrii

14 Ɗum woni ko kaan-ɗaa miccintinde goondinɓe. Njeertinaa ɓe yeeso
Laamɗo pati ɓe pooɗondira e haalaaji ɗi nafataa fay huunde so wanaa
bonnitidde hettintooɓe.
15 Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamɗo, aɗa laatoo golloowo jarranaaɗo
mo golle mum hersinaali, laato-ɗaa naftortooɗo konngol goonga ngol no
haaniri nii.
16 Sel haalaaji coɓuɗi ɓoli, sabi wonduɓe e hono ɗii haalaaji ɓee ittiraaka so
wanaa ɓeydude woɗɗaade Laamɗo.
17 Haala maɓɓe ana laŋira no uubere laŋoore nii. Himene e Filitus ana
njeyaa e maɓɓe.
18 Ɓeen woortuɓe goonga ana mbiya immital ɓettike, ana mbonnitira non
goondinal yogaaɓe.
19 Kaa Laamɗo waɗii nuygal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomi-
raaɗo ana anndi yimɓe mum.» Ana winndii kasen: «Noddoowo innde Joomi-
raaɗo fuu woɗɗoo ko boni.»
20 Wanaa kaŋŋe e cardi tan ngoni kaaki defirɗi ley galle jom jawdi, leɗɗeeji
e loopeeji duu ana hen. Ardiidi ɗii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa,
goɗɗi ɗii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa.

21 Ndennoo, so neɗɗo laɓɓinii hoore mum e golleeji bondi ɗii fuu, laatoto
hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol joomum, lanndinanaangol
faa golliree golle lobbo fuu.
22 Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu fooccitaare e goondinal e jilli e jam, aan
e noddirooɓe Joomiraaɗo ɓerɗe laaɓuɗe ɓee fuu.
23 Woɗɗita jeddi haalaaji laaliiɗi ɗi ngalaa ko nafata, aɗa anndi dukooji tan
ɗi ngaddoyta.
24 Sabi maccuɗo Joomiraaɗo haanaa dukideede, ko haani tan laataade
newaniiɗo yimɓe fuu, baawɗo janngindе, jom muŋal,
25 ne'iroowo yeddooɓe ɓee jam-jam miilde Laamɗo hokka ɓe no ɓe tuubira,
ɓe paama goonga,
26 faa hakkillaaji maɓɓe ngarta, ɓe kisa e piccal Ibiliisa nannguɗo ɓe so ana
gollina ɓe muuyɗe mum oo.

3

Haala cakite jamaanu

1 Anndu, ley cakite jamaanu tiiɗallaaji ngaɗan,
2 sabi yimɓe laatoto yiɗuɓe ko'e mum'en, jootuɓe e jawdi, mantotooɓe,
mawninkiniiɓe, bonkotooɓe Laamɗo, murtirooɓe saaraaɓe mum'en, bon-
nooɓe moyyere, ɓe teddintaa ko senii,
3 yoorɓe ɓerɗe, ɓe njaafataako, ɲo'ooɓe yimɓe, ɓe ngalaa nantaare, ɓaleeɓe
yonki, waŋuɓe ko moyyi fuu,
4 jammbotooɓe, wulɓe, haawtiiɓe, ɓe joote aduna ɓurani ɗum'en Laamɗo.
5 Ɓe nanndinkinto e hulɓe Laamɗo, kaa eɓe njedda baawɗe mum. Woɗɗita
ɓeen yimɓe.
6 Won e maɓɓe naatooɓe e galleeji, keɓa hakkillaaji ndewoy luuttoowoy
sanne njokkoowoy sii giɗaaɗe yonki fuu.
7 Wakkati fuu ekoy njidi faamude, kaa abada koy mbaawataa faamude
goonga.
8 Ɓeen worɓe naatooɓe e galleeji njeddii goonga hono no Yannes e Yam-
beres njeddirnoo Muusaa nii. Ɓe ngalaa hakkille, goondinal maɓɓe walaa ko
nafata.
9 Kaa ɓe njaarataa yeeso, sabi yimɓe fuu annditan ɓe ngalaa hakkille no
Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniiɗi ɗii

10 Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaaji am e goondinal am
e muŋal am e jilli am e tiinnitaare am
11 e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam Antiyokiya e
Ikoniya, kaŋum e Listara koo fuu, a yii no muŋir-mi torraaji kewtiiɗi kam
ɗii. Kaa Joomiraaɗo biltii kam e majji ɗi fuu.
12 Goonga, kaɓɓiiɗo e Iisaa Almasiihu fuu so yiɗii wuurdude e kulol
Laamɗo, torrete.
13 Kaa yimɓe bonɓe hiilooɓe yimɓe ɓee ɓeydorto bone. Eɓe majjina woɓɓe,
eɓe majjina ko'e maɓɓe duu.
14 Kaa aan, ɲiiɓu e ko njanngu-ɗaa ko njarri-ɗaa faa laaɓi koo, aɗa anndi
janngin6e ma ɓee.
15 Gila a suka aɗa anndi Binndi ceniiɗi ɗii. Kanji mbaawi famminde ma
laawol kisindam keɓirteeɗam goondinal Iisaa Almasiihu.

16 Binndi ceniidi ɗii fuu Laamɗo loowi ɗi winnduɓe ɓee, nafaa majji yo
janninde, kaŋum e ɓanninande neɗɗo boofi mum, ooncude en e ne'ude en
ley nguurndam pooccitiiɗam
17 yalla neɗɗo Laamɗo fuu ana hiɓɓa, lanndinanoo golle lobbo fuu.

4

Haala tiiɗude e waaju

1 Miɗo ndaarde saabe Laamɗo e saabe Iisaa Almasiihu caroyoowo wuurɓe
e maayɓe oo, miɗo ndaardire saabe gartol makko kaŋum e Laamu makko:
2 mbaajo-ɗaa konngol Laamɗo ngol yaafu maa tiiɗu maa fuu, hollitin ɓe
boofi maɓɓe, fel ɓe, hokku ɓe semmbe e kaaddi muŋal maa e waaju maa fuu.
3 Sabi wakkati waran nde ɓe calotoo nande waaju celluɗo oo, ɓe njokka
muuyooji maɓɓe faa ɓe ɓamana ko'e maɓɓe jannginooɓe ko ɓe njiɗi nande
koo,
4 ɓe cukka noppi maɓɓe pati ɓe nana goonga, ɓe mbaylitoo e taali.
5 Kaa aan, nanto-ɗaa e huunde fuu, muŋaa torra, mbaajo-ɗaa Kabaaru
Lobbo oo, timminaa golle mo ngollantaa Laamɗo oo faa laaɓa.
6 Kaa miin, yiiyam am ɓadike laataade no sadaka kirsamaajo nii sabi
wakkati am ɓadike.
7 Mi waɗii ko mbaaw-mi fuu faa mi heɓa jaalaade golle Ibiliisa e ley
goondinal, mi yottinii ɗo kaan-mi haaɗude, mi haybii goondinal ngal.
8 Gila jooni miɗo resanaa deesewal fooccitaare ngal Joomiraaɗo poocci-
tiiɗo caroowo oo hokkata kam ŋannde darngal. Wanaa miin tan hokketee
ngal, miin e heppuɓe gartol makko ɓee fuu.

Haala waajuuji cakitiiɗi

9 Tiinna ngaraa e am law.
10 Sabi Demas yoppii kam saabe yiɗude mum aduna, fa'ii Tesaloniiki.
Keresna yehii Galaatiya, Titus duu fa'ii Dalmaatiya,
11 Luuka tan wondi e am. Faŋu Marka ngardaa e mum, sabi omo waawi
faabaade kam sanne e ley golle oo.
12 Tikikus, mi nelii ɗum Efeesu.
13 So aɗa wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-mi Torowas ley
galle Karapo kaa, kaŋum e dewte ɗee. Ko ɓur-mi yiɗude ngaddanaa kam,
dewte guri ɗee.
14 Aleksandere baylo oo waɗii kam ko naawi kam sanne. Joomiraaɗo
yoɓan mo ko waarata e golle makko.
15 Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen sanne.
16 Ŋannde ndarnaa-mi arannde yeeso caroowo faa mi bilta hoore am ndee,
fay gooto faabaaki kam, ɓe fuu ɓe celu e am. Pati Laamɗo nanngir ɓe ɗum!
17 Kaa Joomiraaɗo faabike kam, hokki kam semmbe yalla miɗo ooynoo
waaju makko, faa leŋi ɗii fuu nana. Nii woni no kisiniraa-mi e hunduko
rawaandu ladde.
18 Joomiraaɗo ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi hewta laamu mum
dow kammu oo. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

19 Miɗo jowta Piriskilla e Akilas, miɗo jowta koreeji Onesifoor.
20 Erasta ana heddii Korintu, Torofim, mi yoppii ɗum Miletus sabi wanaa
celluɗo.

21 Tiinno-ɗaa ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e Pudes e Lina e
Kalawdiya e sakiraaɓe ɓee fuu, ana njowte.
22 Yo Joomiraaɗo tawde e maa! Yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Ɓataaki Pool faade e Titus

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccuɗo Laamɗo, mi nelaaɗo Iisaa
Almasiihu faa mi waɗa suɓaaɓe Laamɗo ɓee ngoondina ɗum, kasen duu ɓe
annda goonga gondo e kulol Laamɗo,
2 ɓe pawa jikke maɓɓe e nguurndam nduumiiɗam. Laamɗo mo bonnataa
aadi oo fodiino ɗam nguurndam gila e al'ajal.
3 Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamɗo kisinoowo en oo, o
ɓanngini konngol makko ngol, kasen duu o yamirii mi halfinee waajaade
ngol.
4 Titus, mi jowtii ma. A ɓiyam jaati kammari goondinal Iisaa ngal ndeentu-
ɗen e mum jooni ngal. Yo Laamɗo Baabiraaɗo men e Iisaa Almasiihu
kisinoowo en ngaɗane moyyere e jam!

No Titus golliri ley Kereta

5 Mi ɗalii ma ruunde Kereta faa njokkito-ɗaa ko heddinoo e golle oo koo,
kasen duu cuɓano-ɗaa ngeenndi fuu mawɓe deental goondinɓe hono no
njamir-maa-mi nii.
6 Tawee mawɗo cuɓaaɗo oo walaa feloore, jom debbo gooto, tawee ɓiɓɓe
mum yo goondinɓe ɓe yimɓe mbaawaa ɲiŋirde ɗum'en neetaraaku naa
salaare.
7 Sabi hooreejo deental goondinɓe, Laamɗo halfini ɗum golle oo, ndennoo
ana tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniiɗo, wanaa gulɗo
ɓernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kaɓeteeɗo, wanaa ɲaamoowo ribaa.
8 Joomum ana haani laataade jippinoowo hoɓɓe, jiɗɗo ko moyyi, hakki-
lante, pooccitiiɗo, kulɗo Laamɗo, nantiiɗo,
9 tawa joomum ana ɗowtanii konngol goongaraawol ngol no ngol waa-
joraa nii. Hono non joomum waawirta hokkude woɓɓe ɓee semmbe e ley
waaju celluɗo oo, kasen duu waawa liɓude yeddooɓe ɗum ɓee.
10 So goonga dee, heewɓe calike jokkude goonga, sako hakkunde Yahu-
udiyankooɓe tilsinɓe goondinɓe Iisaa fuu taadee ɓee. Kamɓe ɓe laatike
haalooɓe haalaaji ɓoli, yoɲɲooɓe yimɓe.
11 Ana tilsi muɓɓaa kunduɗe maɓɓe, sabi eɓe nii mbonnira galleeji kuurɗi
waaju mo haanaa waajeede, faa ɓe keɓira ɗum kaalisi no harmiri.
12 E ley keretankooɓe, gooto maɓɓe mo ɓe njogorii yo hakkilante, wii:
«Keretankooɓe yo fenooɓe wakkati fuu, ɓe daabaaji bondi, ɓe nattuɓe him-
mirɓe e deeɗi mum'en.»
13 Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Ɗum nee, dartin ɓe, yalla eɓe keɓa
goondinal cellungal,
14 ɓe ɲootta jokkude taali Yahuudiyankooɓe kaɲum e jamirooje yimɓe
yoppuɓe goonga ɓee.
15 Laaɓuɓe, huunde fuu ana daganii ɗum'en. Kaa soɓuɓe kaɲum e ɓe
nganaa goondinɓe ɓee, fay huunde daganaaki ɗum'en, sabi miilooji maɓɓe
e hakkillaaji maɓɓe fuu ana coɓi.
16 Eɓe mbiya eɓe anndi Laamɗo, kaa golleeji maɓɓe ana kollita ɓe anndaa
mo. Ɓe waɲaaɓe, murtuɓe, fay golle lobbo gooto ɓe mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celluɗo

1 Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celluɗo oo.
2 Worɓe nayeeɓe, wii ɓe laatoo kaariyante'en, ɓe ne'oo, ɓe nantoo, ɓe laatoo
selluɓe goonɗinal e jilli e muŋal.
3 Rewɓe nayeeɓe duu nguurda e senaare, mbaasa laataade ɲo'ooɓe yimɓe,
caloo doro jaaloo ɗum'en. Ɓe laatoo famminooɓe ko moyyi,
4 yalla eɓe mbaajoo sukaaɓe rewɓe ɓee yiɗude worɓe mum'en e sukaaɓe
mum'en.
5 Ɓe mbaajoo ɓeen laatoo nantiiɓe, laaɓuɓe, hiinniiɓe cuudi mum'en,
moyyuɓe, ɗowtantooɓe worɓe mum'en, pati konngol Laamɗo ngol bonkee.
6 Sukaaɓe worɓe duu, waajora ɗum'en non yalla eɓe nantoo e
7 huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana ɓe misaalu e ley golle lobbo fuu,
mbaajoro-ɗaa laaɓal e teddeengal
8 e haala selluka ka yeddataako, yalla wayɓe men ana kersa, ndonka
heɓude e men feloore.
9 Maccuɓe, waaja ɗum'en ɗowtanoo halfaaɓe mum'en e huunde fuu,
mbelna ɓerɗe maɓɓe, mbaasa yeddude ɓe,
10 wanaa haala wujjude ɓe. Ɓe laatoo hoolniiɓe hiɓɓuɓe, faa yimɓe fuu
teddina waaju haala Laamɗo kisinoowo en oo.
11 Laamɗo ɓannginii moyyere mum faa yimɓe fuu kisa.
12 Nden moyyere ekkintinta en no ceerdaten e geddi Laamɗo, kaŋum
e giɗaaɗe yonki oo aduna. Kayre moyyere ndee ekkintinta en kasen no
laatorto-ɗen nantiiɓe, fooccitiiɓe, hulɓe Laamɗo e oo ɗoo aduna,
13 tawa eɗen ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati mo ted-
deengal Laamɗo mawɗo oo ɓanngata kaŋum e teddeengal Iisaa Almasiihu
kisinoowo en oo.
14 Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirɗo yonki mum kammari men, yalla
omo soottitoo en e bone fuu, o laɓɓinana en hoore makko, laato-ɗen leŋol
makko kanko tan, tiinniingol e gollude golleeji lobbi.
15 Ɗum kaan-ɗaa jannginde, ɗum kaan-ɗaa waajaade e felirde hettintooɓe
ma ɓee no baawɗe maa poti. Pati fay gooto yawe.

3

No goonɗinɓe Iisaa poti worrude

1 Miccintin goonɗinɓe ɓee leyɗinkinanoo kaanankooɓe, ɓe ɗowtanoo
ɗum'en, ɓe lanndinanoo golle lobbo fuu.
2 Pati ɓe mbonkoo fay gooto, pati ɓe laatoo haɓeteeɓe, ɓe newoo, ɓe kolla
yimɓe fuu leyɗinkinaare hiɓɓunde.
3 Sabi arannde enen duu en laalinooɓe, salinooɓe, majjunooɓe. En
laatinoke maccuɓe giɗaaɗe yonki, kaŋum e dakameeji ɗi ngaldaa sii.
Eɗen ngondunoo e ngaŋaandiiji e haasidaaku, eɗen mbaŋanoo eɗen
mbaŋondirnoo e ko'e men.
4 Kaa nde Laamɗo kisinoowo en oo ɓannginnoo moyyuki mum e jilli mum
ndee,
5 o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe
yurmeende makko o hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtotoongal en,
keyɗintiniroowal en saabe Ruuhu Ceniiɗo
6 mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-ɗen.

7 O wadirii dum yalla eden nanngiree fooccitiiɓe kammari hinnee makko,
ndonen nguurndam nduumiidam dam paw-den jikke men e mum dam.
8 Kanka woni haala hoolniika.
Mido yidi tilsinaa kulle dee, yalla goondinɓe Laamdo ɓee ana ɲiiɓa e golle
lobbo. Ɗum woni ko moyyi, ko nafata yimɓe.
9 Kaa wodɗita jeddi ɓoli e mantoragol dammbe e poodondiral e duko
banngal Sariya oo. Ɗiin golleeji ngalaa fayda, walaa ko di nafata.
10 Ceenndoowo yimɓe fuu, daala dum faa hiɓɓa cili didi. So joomum
jaɓanaali ma, celaa e mum.
11 Anndaa baado hono non yo majjudo yo luuttoowo, hono non sariri hoore
mum.

Baynondiral

12 So mi nelii e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-daa ngaraa tawaa kam
Nikopolis, sabi ton anniyii-mi dabbude.
13 Tiinno-daa mballaa Jenas jannguɗo sariya laamu oo kaɲum e Apollos e
dow dawol mum'en ngol, pati ɓe ɲakoree fay huunde.
14 Yimɓe men ɓee duu ekkitoo gollude golle lobbo, ɓe mballa hasindinɓe e
walleede ɓee pati nguurndam maɓɓe laatoo meere.
15 Wondiiɓe am ɓee fuu ana njowte. Miden njowta gidiraaɓe men
goondinɓe Iisaa ɓee fuu.
On fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Ɓataaki Pool faade e Filemon

1 Oo ɓataaki ga amen iwri, miin Pool, kaŋum e sakiike men Timote. Miin
Pool, mi uddiraaɗo kasu sabaabu waajaade kabaaru Iisaa Almasiihu. Miɗen
njowte, aan Filemon gollidiiɗo amen korsuɗo oo.
2 Miɗen njowta duu deental goonɗinɓe Iisaa gonngal galle maa ngal kaŋum
e Appiya sakiike amen debbo oo e Arsippa balluɗo kam haɓanaade Kabaaru
Lobbo oo.
3 Yo Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ngaɗan
on moyyere e jam.

Haala jilli Filemon e goonɗinal mum

4 Filemon, mi seerataa e yettude Laamɗo nde ŋaaganto-maa-mi Laamɗo
fuu,
5 sabi mi nanii jilli ɗi njiɗ-ɗaa seniiɓe ɓee ɗii e goonɗinal maa Joomiraaɗo
men Iisaa.
6 Miɗo ŋaagoo Laamɗo yo deental maa e amen ley goonɗinal nafu faa
pamminaa yimɓe moyyere fuu nde keɓaten saabe Iisaa Almasiihu.
7 Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe jilli gondi e maa
ɗii, sabi a ɓuuɓinii ɓerɗe seniiɓe ɓee.

No Pool surirani Onesim

8 Kammari ɗum, fay so taweede miɗo jogii baawɗe saabe Iisaa Almasiihu
yamirde ma ko wajibii e maa,
9 ko ɓurani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nayeejo oo, kasen duu
jooni mi uddaaɗo kasu saabe Iisaa Almasiihu,
10 miɗo ŋaage haala Onesim* laatiiɗo ɓiyam e laawol Iisaa e ley ɗo ngeyyaa-
mi ɗoo.
11 Arannde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafan en sanne, miin e maa
fuu.
12 Miɗo neltire mo, anndaa o feccere yonki am.
13 Ko ɓurannoo kam, nanngude mo bannge am, o walla kam no kaanno-
ɗaa wallirde kam nii e oo ɗoo wakkati mo ngon-mi e geyyelle sabaabu
Kabaaru Lobbo oo.
14 Kaa mi yiɗaa waɗude fay huunde tawa en mbaddaali, sabi mi yiɗaa
tilsinde ma waɗude moyyere, ko njiɗu-mi dee, ngaɗiraa nde sago maa.
15 Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa wakkatiiwel seeɗa faa
o wonda e maa faa abada,
16 tawa wanaa no maccuɗo nii tan, ko ɓuri maccuɗo, hono no sakiike men
korsuɗo nii. Miin, miɗo horsini mo sanne, kaa aan ɓuri horsinde mo, sabi
aɗa horsiniri mo o maccuɗo maa, kaŋum e ko o laatii sakiike maa saabe
Joomiraaɗo koo.
17 Ndennoo, so nii aɗa nanngiri kam deento maa, jaɓɓora mo no kaan-ɗaa
jaɓɓoraade kam miin nii.
18 So tawii won ko o waɗu maa, naa won ko ndewataa mo, faw ɗum fuu e
dow am.
19 Miin Pool winndiri junngo am mi yoɓete, miin e hoore am, fotaa ko mi
miccintine miɗo rewe nguurndam maa ɗam.

---

* **1:10** Maanaa ***Onesim*** woni «Nafaa».

20 Goonga sakiike, miɗo ndaarde ɗum ɗoo saabe Joomiraaɗo: ɓuuɓiniraa
ɓernde am deental men e Iisaa Almasiihu.
21 Kammari miɗo tayori ɗowtaare maa saabanii kam winndude e maa,
anndude a waɗan ko ɓuri ko ɲaagi-maa-mi koo.
22 Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi miɗo jikki njaabane-ɗon
duwaawuuji mon mi wara to mon.

Baynondiral

23 Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana jowte.
24 Gollidiiɓe am ɓee ɗoo ana njowte: Marka e Aristarka e Demas e Luuka.
25 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Ɓataaki faade e Ibaraninkooɓe

No Laamɗo haaldiri e men Ɓiyum

1 Laamɗo haaldiino e njaatiraaɓe men gila ko ɓooyi cili keewɗi e sifaaji
keewɗi, o haaldiri e maɓɓe annabaaɓe.
2 Kaa e ley ɗee ɲalaaɗe cakitotooɗe o haaldirii e men Ɓiyiiko mo o tagiri
aduna oo fuu, mo o waɗi donoowo huunde fuu oo.
3 Kaɲum woni jalbugol annoora teddeengal Laamɗo, kaɲum nanndi
e Laamɗo jaati, omo tammborii huunde fuu konngol makko jogiingol
semmbe. Caggal nde o tilii laɓɓinde luutti yimɓe ɗii ndee, o jooɗii ɲaamo
Laamɗo Toowɗo oo to dow kammu too.
4 Ɓum ɓurni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde Laamɗo hokki
mo ɓurnde inɗe maɓɓe ɗee.

Haala Ɓiɗɗo ɓurɗo malaa'ika'en

5 Fay gooto e malaa'ika'en ɓee Laamɗo wiyaali:
«Aan a Ɓiyam,
hannde laatii-mi baam maa.»*
Naa kasen:
«Mi laatoo Baaba mum,
laatoo Ɓiyam.»†
6 Kasen duu, nde o nelata hammadiijo makko oo e aduna oo ndee, o wii:
«Yo malaa'ika'en Laamɗo fuu cujidana ɗum.»‡
7 Laamɗo wii banngal malaa'ika'en ɓee:
«O waɗii malaa'ika'en makko kenuuli,
o waɗii kaadime'en makko lewle yiite.»§
8 Kaa banngal Ɓiɗɗo oo, mo wii:
«Laamu maa, aan Laamɗo, woodan faa abada abadin!
Fooccitaare yo tuugorde laamu maa.
9 Aɗa yiɗi fooccitaare,
aɗa waɲi ooɲaare,
saabe ɗum, Laamɗo Joomiraaɗo maa suɓori maa,
hokku maa seyo ɓurngo ngo wondiiɓe maa ngoo.»*
10 O wii kasen:
«Gila e fuɗɗoode, Joomiraaɗo,
aan tabintini leydi,
juuɗe maa tagir-ɗaa kammuuji ɗii,
11 kanji ɗi timman, kaa aan, a heddoto,
ɗi fuu ɗi kiiɗɗiran no kaddule nii,
12 a sowiran ɗi no saaya nii,
ɗi mbattitoroo no neɗɗo wattitortoo e saayaaji mum nii.
Kaa aan, a wattitataako,
nguurndam maa duu timmataa.»†
13 Fay nde wootere, Laamɗo wiyaali gooto e malaa'ika'en:
«Jooɗa ɲaamo am,
faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»‡

---

* **1:5** Jabuura 2.7 † **1:5** 2 Samuyila 7.14 ‡ **1:6** Fillitagol Tawreeta 32.43 § **1:7** Jabuura 104.4
* **1:9** Jabuura 45.7-8 † **1:12** Jabuura 102.26-28 ‡ **1:13** Jabuura 110.1

14 Malaa'ika'en ɓee fuu yo ruuhuuji gollanooji Laamɗo, ɗi mo nelata faa
ngollana heɓooɓe kisindam ɓee.

2

Haala kisindam mawɗam

1 Ndennoo, eɗen kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko nan-ɗen koo,
pati en cerindo goonga so majjoyen.
2 Nelal Laamɗo ngal malaa'ika'en ɓee njottini ngal yo goonga, luuttuɓe naa
yedduɓe mo fuu, keɓii jukkungo ngo kaandi.
3 Hono ndaɗirten enen so en njeebiima hono ɗam kisindam mawɗam?
Ɗam kisindam, Joomiraaɗo men jaati ardinoo haalde haala majjam, kasen
duu hettininooɓe mo ɓee cellini haala makko.
4 Laamɗo ɓeydi e dow seedaaku maɓɓe oo kasen maandeeji e taagu-
mansaaji e kaayɗe mawɗe, kaŋum e dokke Ruuhu Ceniiɗo ɗe o fecciri
muuyɗe makko ɗee.

Haala ɗowuɗo en faade e kisindam

5 E ley ɗum, wanaa malaa'ika'en ɓee Laamɗo hokki laamaade aduna
garoowo mo kaalaten haala mum oo.
6 Mo o hokki laamaade oo – won ɗo Binndi ɗii ceettii, mbii:
«Koɗum fuu yimɓe ngoni sako aɗa waɗana ɗum'en hakkille?
Koɗum ɓiɓɓe aadama ngoni sako aɗa hayba ɗum'en?
7 A lo'inii ɓe wakkatiiwel seeɗa e ley malaa'ika'en,
a filkii ɓe pilki darja e teddungal,
8 a waɗii huunde fuu e ley hawju maɓɓe.»*
So wiyaama Laamɗo waɗii huunde fuu ley hawju maɓɓe, ɗum ana holla o
lamminii ɗum'en huunde fuu, fay huunde heddaaki ko ɗowtanaaki ɓe. Kaa
so goonga, wanaa kulle ɗee fuu ɗowtanii ɓe tafon.
9 Ko njii-ɗen koo yo Iisaa leyɗinkiniiɗo ley malaa'ika'en wakkatiiwel seeɗa,
jooni omo filkaa darja e teddungal saabe ko o yii torra maayde koo. Hono
non, saabe hinnee Laamɗo, o maayanii yimɓe fuu.
10 E ley ɗum, ana haani taguɗo huunde fuu mo huunde fuu woodani,
anniyiiɗo naannude yimɓe heewɓe e darja mum oo, waɗii Iisaa buuwuɗo
laawol kisindam oo kiɓɓuɗo, o hiɓɓinirii ɗum torraaji.
11 Sabi Iisaa cennoowo goondinɓe oo kaŋum e sennaaɓe ɓee yo iwdi
ngootiri, o yaagortaako noddirde ɓe sakiraaɓe.
12 Omo wiya Laamɗo:
«Mi haalanan sakiraaɓe am ɓee innde maa ndee,
mi manete hakkunde kawrital maɓɓe.»†
13 O wii kasen:
«Mi fawan jikke am e Laamɗo.»
Kasen duu o wii:
«Miɗo nii, miin e koreeji ɗi Laamɗo hokki kam ɗii.»‡
14 Hono non, nde wonnoo ɗii koreeji yo tew e yiiyam, Iisaa duu reentii e
majji ndiin mbaadi faa o jaaloo laamiiɗo maayde oo, ɗum woni Ibiliisa. O
jaaloroo ɗum maayde makko
15 faa o rimɗina worrunooɓe hono maccuɓe saabe kulol maayde ɓee – kulol
ngol nanngunoo ɓe e ley nguurndam maɓɓe fuu.

---

* **2:8** Jabuura 8.5-7 † **2:12** Jabuura 22.23 ‡ **2:13** Esaaya 8.17-18

16 Sabi eɗen tayori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko o wari wallude
dee, iwdi Ibarahiima.
17 Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraaɓe makko ɓee e huunde fuu,
yalla omo laatanoo ɓe Jottinoowo Sadaka Mawɗo jom yurmeende koolniiɗo
e golle Laamɗo. Ɓum o waɗi yalla o ittana ɓe e jukkungo ngo ɓe kaandi saabe
luutti maɓɓe.
18 Nde wonnoo kanko e hoore makko o torraama nde Ibiliisa tewti sey-
taade mo ndee, saabe ɗum, omo waawi faabaade woɓɓe tewteteeɓe faa
ceytee ɓee duu.

3

No Iisaa ɓurdi annabi Muusaa teddude

1 Onon sakiraaɓe seniiɓe jeyduɓe noddaango Laamɗo ɓee, nde wonnoo
Iisaa Almasiihu faabike on, ngaɗee hakkillaaji mon e makko, kanko mo
ceettorto-ɗen ɓernde wootere yo nelaaɗo, yo Jottinoowo Sadaka Mawɗo.
2 Oon yo koolniiɗo banngal Laamɗo cuɓiiɗo ɗum oo hono no Muusaa
laatorii koolniiɗo ley suudu Laamɗo nduu fuu nii.
3 E ley ɗum, Laamɗo jatorii teddeengal Iisaa ɓuri ngal Muusaa ngal, no
teddeengal mahoowo suudu ɓurdi maadi mum nii.
4 Sabi suudu fuu ana woodi moyyinɗo ɗum, moyyinɗo huunde fuu oo yo
Laamɗo.
5 Muusaa laatike koolniiɗo e suudu Laamɗo nduu fuu, o maccuɗo Laamɗo.
Golle makko laatike seedaaku, omo sappoo ko Laamɗo ɓannginta caggal
makko.
6 Kaa Almasiihu yo koolniiɗo e suudu Laamɗo nduu no ɓiɗɗo nii. Enen
ngoni suudu makko nduu, so tawii en tiiɗii e hoolaare e jikke ko mantorto-
ɗen koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamɗo

7 Saabe ɗum, no Ruuhu Ceniiɗo oo wiiri nii:
«Hannde, so on nanii daande makko,
8 pati tiiɗinee ko'e mon hono no njaatiraaɓe mon ngaɗunoo so murti nii,*
ɲannde ɓe itti koro Laamɗo ley ladde jeereende ndee.
9 Ton ɓe itti koro am faa ɓe kumpitoo kam,
fay so taweede ɓe njii golleeji am ko foti duuɓi capanɗe nay.
10 Saabe ɗum tikkiran-mi yimɓe oo jamaanu,
mbii-mi: wakkati fuu, ɓerɗe maɓɓe ana ndunya ɓe faade e majjere,
ɓe anndaa laawi am fey!
11 Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi:
Ɓe naatataa ley fowtere am abada.»†
12 Ndennoo sakiraaɓe, kaybee pati fay gooto e mon tawree ɓernde bonnde
nde wanaa goondinnde, murtannde Laamɗo guurɗo oo.
13 Nde Laamɗo wiinoo «hannde» ndee, o sappike wakkati mooɗon, ndennoo
mballondiron ɲannde fuu pati luuttal hoomta on, so yoorna ɓerɗe mon.
14 So en tiiɗii e hoolaare nde keɓu-ɗen gila puɗɗooɗe ndee, so en keddike e
mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e Almasiihu.
15 Nii Binndi ɗii mbii naanen:
«Hannde, so on nanii daande makko,
pati tiiɗinee ko'e mon hono no njaatiraaɓe mon ngaɗunoo so murti nii.»

---

* **3:8** Ɓum yimɓe Israa'iila murtirnooɓe annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira. † **3:11** Jabuura 95.7-11

16 Hoɓe ngoni murtuɓe fay so taweede nanii daande Laamɗo ɓee? Tama
wanaa yimɓe ɓe Muusaa ɗowi iwde leydi Misira ɓee?
17 Hoɓe ngoni ɓe Laamɗo tikkani ko foti duuɓi capanɗe nay? Tama wanaa
luuttuɓe so kalkii e ley ladde jeereende ɓee?
18 Hoɓe ngoni ɓe o hunanii naatataa e fowtere makko ɓee? Tama wanaa
murtirɓe mo ɓee?
19 En njii ɓe keɓaali naatude e fowtere makko saabe ɓe ngoondinaali.

4

1 Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamɗo ndee ana heddii,
kulen pati fay gooto e men waasa naatude.
2 Sabi enen duu en mbaajiraama kabaaru lobbo no njaatiraaɓe men
mbaajiraano nii. Kaa kamɓe, waaju mo ɓe nani oo nafaali ɓe sabi ɓe
kettinoraaki mo goondinal.
3 Kaa enen goondinɓe ɓee, en naatan e fowtere Laamɗo ndee. Kayre woni
nde o wii banngal murtuɓe ɓee:
«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:
Ɓe naatataa ley fowtere am abada!»*
Ɗum e taweede, golleeji Laamɗo tilike gila nde o tagi aduna ndee.
4 Sabi nokku gooto e ley Binndi ɗii haalii haala ɲalaande jeɗɗaɓerde ndee,
wii:
«Laamɗo fowtii e golleeji mum fuu e ley ɲalaande jeɗɗaɓerde ndee.»†
5 O wii kasen:
«Ɓe naatataa ley fowtere am abada.»
6 Adiiɓe nande kabaaru lobbo oo ɓee naataali e ley ndee fowtere saabe ɓe
calike goondinde. Kasen, eɗum holla ana woodi fodanaaɓe naatude.
7 Ley majjum, Laamɗo wadiri sarti goɗɗo biyeteeɗo «hannde», ɗum woni mo
cifi-ɗen dow too oo. Caggal duuɓi keewɗi, o yottiniri haala makko Daawuuda,
o wii:
«Hannde, so on nanii daande makko,
pati tiiɗinee ko'e mon.»‡
8 Ɓe keɓaali fowtere Laamɗo nde Yosuwa ɗowunoo ɓe faade e mum ndee. So
ɓe keɓiino ɗum, Laamɗo haalataano caggal ɗum haala sarti goɗɗo.
9 Jonnoo, yimɓe Laamɗo ɓee ana keddorii fowtere hono nde Laamɗo fowti
ley ɲalaande jeɗɗaɓerde ndee.
10 Sabi naatuɗo e fowtere Laamɗo, kaɲum duu fowtiran no Laamɗo fowtiri e
golleeji mum nii.
11 Ndennoo, waajibi tiinnito-ɗen no mbaawru-ɗen fuu naatude e fowtere
Laamɗo ndee pati fay gooto saamira no salaniiɓe Laamɗo ɓee caamiri nii.
12 Konngol Laamɗo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol ɓuri kaafaawi
ki banngeeji mum ɗiɗi fuu mbelnaa welde, engol sooroo hakkunde yonki
e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda ɗum'en. Engol itta koro
miilooji e anniyaaji gondi e ɓernde.
13 Walaa fuu ko tagaa ko suuɗanii Laamɗo, huunde fuu ana ɓannginaa
yeeso makko kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii Jottinoowo Sadaka Mawɗo

14 Ndennoo tiiɗen e goondinal men ngal ceedori-ɗen ɓernde wootere ngal,
sabi en keɓii Jottinoowo Sadaka Mawɗo jottiiɗo nokku Laamɗo, ɗum woni
Iisaa Ɓii Laamɗo oo.

---

* **4:3** Jabuura 95.11 † **4:4** Puɗɗooɗe 2.2 ‡ **4:7** Jabuura 95.7-8

15 Eɗen njogii Jottinoowo Sadaka Mawɗo mo waasaali yurmaade en e loore
men ndee. Sabi o tewtaama seytoreede no heɓiraa fuu no ceytora-ɗen nii,
kaa noo heɓaaka, nde wonnoo o luuttaali.
16 Ndennoo, ɓadoro-ɗen bimmbeere Jom moyyere oo hoolaare, yalla eɗen
keɓa yurmeende e moyyere faa paabe-ɗen nde kasindin-ɗen fuu.

5

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kiɓɓuɗo

1 So neɗɗo suɓaama hakkunde yimɓe honorooɓe mum faa laatoo Jotti-
noowo Sadaka Mawɗo, halfinte golle Laamɗo, yalla ana yottina sadakaaji
ɲamri e kirsamaaji faa tosa luutti.
2 Joomum ana waawi yurmaade ɓe anndaa Sariya Laamɗo so majji ɓee,
sabi kaɲum e hoore mum yo lo'uɗo no maɓɓe nii.
3 Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari luutti makko
kanko e hoore makko e kammari luutti yimɓe ɓee fuu.
4 Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo Sadaka
Mawɗo, sinaa so Laamɗo suɓii ɗum no suɓorii Haaruuna nii.
5 Almasiihu duu, wanaa kaɲum hokki hoore mum darja Jottinoowo
Sadaka Mawɗo, dokkuɗo mo oo yo Laamɗo. Kaɲum wii mo:
«Aan a Ɓiyam,
hannde laatii-mi baam maa.»*
6 O wii e ley nokku goɗɗo:
«A jottinoowo sadaka faa abada
no Malkisedeke† nii.»‡
7 Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, ɲaagoriima gullaali cattuɗi e gonɗi,
ɲaagundeeji faade e Laamɗo baawɗo hisinde mo e maayde oo. Laamɗo
jaɓanii mo saabe ko o ɗowtanii ɗum koo.
8 Fay so taweede kanko woni Ɓiɗɗo oo, tampereeji makko ekkintinii mo
ɗowtaare.
9 Caggal nde o hiɓɓinnoo golle makko fuu, o laatanike ɗowtaniiɓe mo ɓee
fuu sewnde kisindam faa abada,
10 sabi Laamɗo waɗii mo Jottinoowo Sadaka Mawɗo no Malkisedeke nii.

Haala ko naɓata goonɗinal yeeso

11 Miɗen njogii haalaaji keewɗi e oo kabaaru, kaa firritande on ɗum ana
tiiɗi sabi on paamataa law.
12 Oɗon kaannoo laataade jannginooɓe ɓooyii, kaa faa jooni oɗon kaani
janngineede puɗɗooɗe konngi Laamɗo ɗii. Oɗon kaannoo taweede ɲaamdu
tekkundu ɲaamaton, kaa faa jooni e muynam ngon-ɗon.
13 Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo baddo.
14 Kaa hillifaaɓe ɓee njey ɲaamdu tekkundu nduu, biiruɓe hakkillaaji
mum'en so mboowni ɗum'en seenndude ko boni e ko moyyi ɓee.

6

1 Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko mawɓe anndintee, pati keddo-ɗen e
ko fuɗɗooɓe anndintee e ley goonɗinal mum'en Almasiihu. Fotaa ko ngarten
e haala tuubude iwde e golleeji naɓooji en to maayde, e haala goonɗinde
Laamɗo.
2 Fotaa ko ngarten e haala lootogal batisima, e hono fawugol juuɗe dow
neɗɗo faa duwanoo ɗum, e immital maayɓe, kaɲum e jukkungo duumiingo.

* **5:5** Jabuura 2.7 † **5:6** Yeew 7.1-10 ‡ **5:6** Jabuura 110.4

3 Njaaren yeeso! Non ngaɗaten so Laamɗo jaɓii.
4 Won fuu no murtuɓe so iwi e laawol Laamɗo ɓee tuubirta kasen naa?
Ɓe njii fooyre Laamɗo, ɓe keɓii moyyere Laamɗo, ɓe keɓii ngeɗu e Ruuhu
Ceniiɗo,
5 ɓe meeɗii haala Laamɗo moyyuka kaa e kaayɗe wakkati garoyoowo oo.
6 Ɗum fuu e taweede haɗaali ɓe saamde. Ɓe mbaawaa tuubineede kasen,
ana nanndi hono kamɓe e ko'e maɓɓe eɓe tontitoo Ɓii Laamɗo oo e dow leggal
bardugal, eɓe kersina ɗum.
7 Tayko-ɗen leydi: so ndi haarii yiiwoole tawtawtondirɗe, so ndi funnii
nguure nafoowo remuɓe ɓee, ndiin leydi heɓii barke iwruɗo to Laamɗo.
8 Kaa so ndi funnii kebbe e tuppe, ndi walaa nafaa, ɓooyataa ndi huɗee,
sakitoo ndi duppee.
9 Kaa onon, sakiraaɓe am horsuɓe, fay so min kaaldii nii, miɗen tayori e
laawol lobbol ngon-ɗon, ɗum woni laawol kisindam ngol.
10 Sabi Laamɗo wanaa ooɲiiɗo sako yeeboo golle mooɗon naa jilli ɗi kollu-
ɗon ɗum nde ngollan-ɗon seniiɓe ɓee ndee e no ngaɗaton faa jooni nii.
11 Kaa miɗen muuya gooto e mooɗon fuu holla soobee mum faa ɗo maayi,
yalla oɗon tayora jikke mo keɓu-ɗon oo tabitan.
12 Min njiɗaa laato-ɗon waamuɓe, ko min njiɗi dee, ɲemmbon heɓooɓe
podooje Laamɗo ɓee saabe goondinal e muɲal.

Haala podooje Laamɗo cellude

13 Nde Laamɗo fodanta Ibarahiima ndee, hoore mum hunorii, sabi fay
gooto fotaa mo kanko e hoore makko teddeengal faa mo hunoroo ɗum.
14 O wii: «Mi hunike, mi waɗan e maa barke, mi hebbinan iwdi maa faa
heewa!»*
15 Dow ɗum, Ibarahiima muɲi faa heɓi ko Laamɗo fodunoo hokkude ɗum
koo.
16 Yimɓe ana kunoroo ɓurɗo ɗum'en teddude, hunoore ndee ana tabintina
haala mum'en, itta jeddi gondi hakkunde mum'en fuu.
17 Banngal heɓooɓe fodoore Laamɗo ndee ɓee, Laamɗo yiɗunoo keɓa
tayoral anniya mum waylitataako fey, ɗum saabii so Laamɗo ɓeydi hunoore
e dow fodoore mum ndee.
18 Ɗee kuɗɗe ɗiɗi, ɗum woni hunoore ndee e fodoore ndee, mbaylitataako
abada sabi Laamɗo fenataa. Ndennoo, enen tuugiiɓe e Laamɗo ɓee, eɗum
ɓuuɓina ɓerɗe men, yalla eɗen keddoo e jikke mo ndokka-ɗen oo.
19 Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiiji men. Omo ɗowa en
faa njawten heedoode faliinde e nokku ɓurɗo fuu senaade to dow kammu
too.
20 Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike en Jottinoowo
Sadaka Mawɗo faa abada no Malkisedeke nii.

7

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteeɗo Malkisedeke

1 Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure wiyeteende Salaam, o
jottinoowo sadaka Laamɗo Toowɗo oo. Kanko hawritoynoo e Ibarahiima
wakkati wartannoo wolde tawi jaaliiɗo kaanankooɓe, mo duwanii ɗum.*

* **6:14** Puɗɗooɗe 22.16-17 * **7:1** Yeew Puɗɗooɗe 14.17-20

2 Ibarahiima hokki mo sappoɓerde huunde fuu ko heɓunoo e wolde ndee.
Maanaa innde Malkisedeke woni: «kaananke pooccitiiɗo». Nde wonnoo o
kaananke Salaam duu, maanaa mum yo «kaananke jom jam».
3 Binndi ɗii cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe makko fey. Ɗi cifaaki
pinaaɗe makko naa battane makko. Eɗi nanndina mo e Ɓii Laamɗo oo: o
heddoto o jottinoowo sadaka faa abada.
4 Yeewee no teddeengal Malkisedeke foti mawnude, sabi fay Ibarahiima
njaati men oo hokkii mo sappoɓerde ko heɓunoo e wolde ndee fuu.
5 Kasen duu, yottinooɓe sadaka iwɓe e Lewi† ɓee njamiraa e ley sariya
nanngude sappoɓerde e Israa'iilankooɓe fuu, fay so taweede ɓeen yo iwɓe
e Ibarahiima no maɓɓe nii.
6 Kaa fay so Malkisedeke jeyanooka e iwdi Lewi, nanngii sappoɓerde jawdi
Ibarahiima, duwanii ɗum, kaŋum keɓuɗo podooje Laamɗo oo.
7 Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana ɓuri duwanteeɗo oo
teddude.
8 Banngal iwɓe e Lewi, yimɓe maayooɓe ɓee keɓata sappoɓerde ndee, kaa
Malkisedeke yo guurɗo no Binndi ɗii ceedorii nii.
9 Kasen duu eɗen mbaawi wiide: ko Ibarahiima hokki sappoɓerde ndee
koo, Lewi mo iwdi mum nanngata sappoɓerde oo, kaŋum duu hokkii nde.
10 Sabi fay so taweede o rimaaka tafon, e calɗi njaatiiko Ibarahiima o
wonnoo nde Malkisedeke jaɓɓii ɗum ndee.
11 Sariya dokkaaɗo Israa'iilankooɓe oo tuugike yottingol sadakaaji
Lewinkooɓe ngol. Jonnoo, so tawiino nii ngol yottingol sadakaaji ana
hiɓɓunoo, garol jottinoowo sadaka goɗɗo no Malkisedeke nii, mo wanaa
iwɗo e Haaruuna, hasindintaakeno.
12 Sabi so yottingol sadakaaji waylitiima, waajibi sariya duu waylitoto.
13 E ley ɗum, Joomiraaɗo men mo haala mum haaletee ɗoo oo jeyaaka
e iwdi Lewi, e suudu baaba wonndu jeyaa, ndu fay gooto e mum waɗaali
junngo mum e golle yottinirde sadakaaji ndee.
14 Sabi en fuu en anndii, Joomiraaɗo men oo e suudu baaba Yahuuda iwi,
kaa Muusaa haalaali huunde fuu e mayru e banngal yottingol sadakaaji.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka no Malkisedeke nii

15 Ko jottinoowo sadaka goɗɗo nanndude e Malkisedeke ɓanngi koo, ɓeydii
laɓɓinde ko njiɗu-mi hollude on koo.
16 Wanaa saabe sariyaaji kawrooji e leŋol makko ɗii o suɓoraa o jottinoowo
sadaka, ko o suɓoraa dee, saabe nguurndam njogiiɗam semmbe ɗam tim-
mataa ɗam.
17 Sabi Binndi ɗii mbii:
«A jottinoowo sadaka faa abada
no Malkisedeke nii.»
18 Hono nii sariyaaji aranndeeji ɗii njoppiraa saabe loore mum'en e famɗude
mum'en nafaa.
19 Sabi e ley Sariya Muusaa oo fay gooto laataaki kiɓɓuɗo. Jooni kaa en pawii
jikke men e ko ɓuri Sariya Muusaa oo moyyude koo, e oon jikke ɓattorto-ɗen
Laamɗo.
20 Kasen duu, Laamɗo waɗii Iisaa jottinoowo sadaka e dow hunoore
muuɗum. Lewinkooɓe ɓee nee, Laamɗo hunanaaki ɗum'en.
21 Kaa Iisaa laatorike jottinoowo sadaka e dow hunoore Laamɗo biiɗo nii
oo:
«Joomiraaɗo hunike, mimsitataa:

† **7:5** ***Lewi*** woni njaati Muusaa e Haaruuna.

A jottinoowo sadaka faa abada.»‡
22 Hono nii Iisaa laatorii tolma aadi ɓurndi moyyude ndii.
23 Ko jokkiti hen kasen, yottinooɓe sadaka ɓee ana keewnoo yalla so gooto
maayii ana daɲa loomtiiɗo ɗum.
24 Kaa Iisaa woni jottinoowo sadaka mo walaa loomtotooɗo fey, sabi o
duumoto faa abada.
25 Ɗum waɗi so mo waawi hisinde ɓattoriiɓe Laamɗo saabe makko ɓee
kisindam kiɓɓuɗam. Omo heddoo e surande ɓe sabi o guurɗo duumiiɗo.
26 Iisaa woni Jottinoowo Sadaka Mawɗo porroowo e ko kasindin-ɗen koo:
o ceniiɗo, o walaa ɲiŋoore, ko soɓi fuu walaa e makko. O seenndaama
e luuttooɓe ɓee, kasen duu o hokkaama nokku ɓurɗo fuu teddude dow
kammu.
27 Mo nanndaali e ɓee too yottinooɓe sadaka mawɓe hasindinɓe e ittude
sadakaaji ɲannde fuu. Ɓe ittana luutti maɓɓe sadaka kamɓe e ko'e maɓɓe
tafon, caggal majjum, ɓe ittana luutti yimɓe ɓee sadaka. Kaa Iisaa ittanii
luutti yimɓe sadaka cilol gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu nde o
hokkitiri hoore makko no layyaari nii ndee.
28 Sariya Muusaa oo ana darnana yimɓe lo'uɓe Jottinoowo Sadaka
Mawɗo, kaa hunoore nde Laamɗo hunii caggal Sariya oo ndee darnii Ɓiɗɗo
kiɓɓinaaɗo faa abada oo.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley aadi ɓurndi moyyude ndii

1 Haala ɓurka faydinde e ley ko kaalaten koo annii: en keɓii Jottinoowo
Sadaka Mawɗo, oon woni jooɗiiɗo ɲaamo bimmbeere Jom manngu wonnde
dow kammu.
2 Omo golla golle makko e ley nokku dewal ceniiɗo, ɗum woni hukkum
goongaraajo mo Joomiraaɗo darni, wanaa mo neɗɗo darni.
3 Jottinoowo sadaka fuu ana suɓoraa faa yottina Laamɗo sadakaaji ɲamri
e kirsamaaji. Ɗum nee, waajibi Iisaa laatantooɗo en Jottinoowo Sadaka
Mawɗo oo duu heɓa huunde nde yottina.
4 Sinndo ga leydi gaa o wonnoo, o laatataako jottinoowo sadaka sabi
yottinooɓe sadaka hawrooɓe e Sariya Muusaa ana ngoodi.
5 Ɓeen yottinooɓe sadaka ana ngollana Laamɗo ley nokku dewal cap-
potooɗo goongaraajo gonɗo to dow kammu too oo, kanko o nanndinaaɗo
tan. Nde Muusaa anniyinoo darnude hukkum seedaaku oo ndee, Laamɗo
jeertini mo, wii: «Ɗiinno-ɗaa, ngaɗiraa huunde fuu dow njuɓɓuki ki kollu-
maa-mi dow haayre kii.»*
6 Kaa jooni, Almasiihu heɓii golle dewal ɓurɗo mo maɓɓe oo moyyude,
sabi o curanoowo yimɓe ley aadi ɓurndi moyyude ndii. Ndiin aadi waldaa
e aranndeeri ndii, o fawii ndi e podooje ɓurɗe moyyude ɗee.
7 E ley ɗum, sinndo aadi aranndeeri ndii walaano ella, hasindintaakeno e
aadi ngonndi.
8 Kaa Laamɗo felii ndi nde wii:
«Miin Joomiraaɗo miɗo wiya ɲalaaɗe ana ngara
ɗe ngaɗidan-mi e Israa'iilankooɓe e Yahuudiyankooɓe aadi keyri.
9 Ndi waldaa e aadi ndi ngaɗidinnoo-mi e njaatiraaɓe maɓɓe
nde ɗow-mi ɗum'en faa mi yaltina ɗum'en leydi Misira ndee.
Ko kamɓe e ko'e maɓɓe ɓe mbonni aadi am koo,

‡ **7:21** Jabuura 110.4 * **8:5** Pergu 25.40

miin duu mi ɗuurtiima ɓe.
Non mbii-mi, miin Joomiraaɗo.»
10 O wii kasen:
«Ndiin aadi woni ko ngaɗidan-mi e Israa'iilankooɓe caggal ɗeen ɲalaaɗe:
Mi waɗan sariyaaji am e hakkillaaji maɓɓe,
mi winnda ɗi e ɓerɗe maɓɓe,
mi laatoo Laamɗo maɓɓe,
ɓe laatoo yimɓe am.
11 Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeydaaɓe e leydi ngootiri,
wanaa haala sakiike mum faa waajoo ɗum, yo anndu Joomiraaɗo,
sabi yimɓe fuu anndan kam,
lo'uɓe e tedduɓe fuu.
12 Sabi mi yaafoto ooɲaare maɓɓe,
mi ittan luutti maɓɓe e hakkille am fey.»†
13 Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiiɗɗini aadi aranndeeri ndii.
Jooni kaa, ko naywi faa ɲoofii koo yonii sawndintineede.

9

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

1 Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjorɗi dewal Laamɗo, kaɲum e nokku dewal ceniiɗo gondo ga leydi gaa.
2 Oon nokku yo hukkum mo cuuɗi ɗiɗi: aranndeeru nduu suudu seniindu wiyetee, ɗon moottila kaa e taabal ngal e buuru cakkaaɗo oo ngonnoo.
3 Yeesooru nduu woni caggal heedoode faliinde ndee, endu wiyee nokku ɓurɗo fuu senaade.
4 Ley mayru urirde kaŋŋeere ndee e keesuwal aadi muumɗiniraangal kaŋŋe ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal ngal loongel kaŋŋe keewngel ɲaamdu wiyeteendu «maanu», kaɲum e sawru Haaruuna wilitinnoondu nduu e alluuje ɗe aadi ndii winndaa e mum ɗee.
5 Ana to dow keesuwal too kuɗɗe ɗiɗi ɲemmbinaaɗe hono malaa'ika'en biyeteeɗe cerubin, ɗe finnde teddeengal Laamɗo. Biifoole majje ana kuuri nokku ɗo yiiyam ɗam yuppetee faa luutti njaafee ɗoo. Kaa en mbaawaa sifaade ɗeen kuɗɗe faa laaɓa e oo wakkati.
6 Ɗee kulle fuu e yuɓɓondirde hono nii, yottinooɓe sadaka ɓee ɲannde fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeru too faa ngolla golle mum'en dewal Laamɗo.
7 Kaa suudu yeesooru nduu, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatataa tawee o naɓoraali yiiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi ɗi yimɓe ɓee ngaɗi tawi anndanaali ɗii sadaka.
8 Ɗum Ruuhu Ceniiɗo sappotoo faade e nokku ɓurɗo fuu senaare: damal naarrugal e makko ɓanngintaake so nii hukkum ceniiɗo oo ana heddii nawtoreede.
9 Ɗum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla ɗum ɗoo: sadakaaji ɲamri e sadakaaji kirsamaaji jottinaaɗi Laamɗo ɗii mbaawaa laɓɓinde neɗɗo dewiroowo nii Laamɗo faa hakkille mum waaltoo.
10 Dewal gorrungal nii ana haɓɓaa e sariyaaji keertiiɗi ɲaamdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaandi jokkeede faa ɲannde Laamɗo tabintini huunde heyre.

† **8:12** Yeremiya 31.31-34

Haala sadaka ley aadi keyri ndii

11 Kaa jooni, Almasiihu ɓanngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawɗo gaɗuɗo
moyyereeji. O naatii e hukkum ɓurɗo teddude ɓurɗo hiɓɓude, mo junngo
neɗɗo darnaali, kasen duu hukkum oo jeyaaka e leydi ndii.
12 O naatii ley nokku ɓurɗo fuu senaade oo, o naaddaali e yiiyam damkoy e
ga'oy, ko o naaddi dee, yiiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada
cilol gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu.
13 E ley Sariya Muusaa, so yiiyam damɗi e ga'i kaŋum e ndoondi ŋale
duppaange wiccaama coɓuɗo oo, laɓɓinan joomum banngal diina.
14 Yiiyam Almasiihu ɗam ɓuri ɗum waawde laɓɓinde hakkillaaji men iwde
e golleeji naɓooji en to maayde ɗii, yalla eɗen ndewa Laamɗo guurɗo oo. Sabi
e baawɗe Ruuhu duumiiɗo oo, Iisaa hokkii hoore mum Laamɗo no layyaari
ndi walaa ella nii.
15 Ɗum waddani mo laataade curoowo hakkunde yimɓe e Laamɗo ley aadi
keyri ndii, yalla noddaaɓe ɓee ana keɓa ndonu keddotooɗo faa abada mo
Laamɗo fodi oo. Sabi kanko maayiri faa mo soottitoo mboofuɓe e ley aadi
aranndeeri ndii ɓee.
16 So neɗɗo maayii, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde basiiɗo e
donoowo, ana tabita caggal maayde basiiɗo oo.
17 Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinaa so joomum
maayi.
18 E ley ɗum, fay aadi aranndeeri ndii tabitaali so wanaa yiiyam yuppaa.
19 Caggal nde Muusaa holliti yimɓe ɓee jamirooje gonɗe e Sariya ɗee fuu
ndee, ɓami yiiyam ga'oy e damkoy, jillondiri ɗam e ndiyam e haabu mbaalu
woɗeewo e caɓe hisopi, wicci dewtere Sariya ndee e yimɓe ɓee fuu. O wii:
20 «Ɗum woni yiiyam tabintinoojam aadi ndi Laamɗo yamiri on ɗowto-ɗon
ndii.»*
21 Hono non kasen, o wicciri yiiyam e dow hukkum ceniiɗo oo, kaŋum e
kaaki dewirɗi Laamɗo ɗii fuu.
22 So goonga, banngal Sariya oo ana wa'i hono yiiyam laɓɓinta huunde fuu!
Kasen duu, so sadaka yiiyam waɗaaka, yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari kiɓɓundi

23 Ɗee kuɗɗe ngoni nate kollitooje kuɗɗe gonɗe dow kammu ɗee, eɗe
kasindini e laɓɓinireede yiiyam daabaaji. Kaa kuɗɗe kammunkooje ɗee,
kaŋum'en jaati, ana kasindini e sadakaaji ɓurɗi ɗii too moyyude.
24 Sabi Almasiihu naataali e nokku dewal ceniiɗo mo junngo ŋiɓi. Oon yo
nanndoore goongaraajo gonɗo dow kammu oo. Ko Almasiihu waɗi dee, to
kammu too jaati o naati faa o heya en jooni yeeso Laamɗo.
25 O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewɗi, no Jotti-
noowo Sadaka Mawɗo naatirta hitaande faa hitaande e ley nokku ɓurɗo fuu
senaade oo naɓora yiiyam daaba nii.
26 So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewɗi gila e puɗɗooɗe aduna
faa jooni, kaa ɗum laatoraaki non. O ɓanngii cilol gootol keyoowol yimɓe
jamaanuuji ɗii fuu, yalla omo hokkitira hoore makko hono no layyaari nii
faa o tosa luutti yimɓe.
27 Battane ɓii-aadama yo maayde cilol gootol, caggal ɗum, saree.
28 Hono non, Almasiihu duu hokkitiri hoore mum hono no layyaari nii
cilol gootol faa roondoo luutti yimɓe heewɓe. O ɓanngan cilol ɗiɗaɓol, kaa

* **9:20** Pergu 24.8

wanaa faa o roondoo luutti, faa o waddana yimɓe doomooɓe garol makko ɓee kisindam.

10

1 Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereeji garooji ɗii, wanaa mbaadi majji
jaati. Ɗum saabii fay e ley sadakaaji jottinteeɗi hitaande faa hitaande ɗii, o
waawaa waɗude rewooɓe ɓee hiɓɓuɓe.
2 So omo waawnoo ɗum, yottingol sadakaaji yoppeteno, sabi rewooɓe ɓee
fuu laɓɓinteno cilol gootol timmungol, hakkillaaji maɓɓe ɲiŋataa ɓe banngal
luutti hankasen.
3 Kaa wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande ɗiin sadakaaji miccinti-
nan yimɓe luutti mum'en.
4 Sabi yiiyam ga'i e damɗi ɗam waawaa ittude luutti fey.
5 Ɗum saabii, nde Almasiihu ɓadinoo warde e aduna ndee, wii Laamɗo:
«A yiɗaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji ɲamri,
kaa a waɗanii kam terɗe.
6 Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti,
a seyortaako ɗum.»
7 E ley ɗum, Almasiihu wii:
«Miɗo nii, mi warii faa mi waɗa sago maa, aan Laamɗo,
no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya nii.»*
8 Arannde, o wii: «A yiɗaa sadakaaji kirsamaaji, a yiɗaa sadakaaji ɲamri
kaɲum e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako ɗi.»
Ɗum fuu e taweede, ɗiin sadakaaji no Sariya oo yamiri nii ngaɗiraa.
9 Caggal ɗum, o wii: «Miɗo nii, mi warii faa mi waɗa sago maa.» Hono nii
Laamɗo ittiri njuɓɓuki sadaka arano oo tabintini ɗiɗaɓo oo.
10 Saabe ngoon sago cennira-ɗen e sadaka terɗe Iisaa Almasiihu cilol gootol
keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu.
11 E ley njuɓɓuki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu yo daraniiɗo golle
mum ɲannde fuu, ana yottina sadakaaji ɗii wakkati fuu, kaa ɗi mbaawaa
ittude luutti fey.
12 Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti keyoowo yimɓe
jamaanuuji ɗii fuu, caggal ɗum, o joodii ɲaamo Laamɗo.
13 Ɗon mo doomata faa Laamɗo waɗa mo yaɓɓa wayɓe makko.
14 E sadaka gooto oo, faa abada o hiɓɓinirii ɓeen ɓe luutti mum'en laɓɓintee
ɓee.
15 Ɗum woni ko Ruuhu Ceniiɗo oo duu seedantoo en. Sabi o wii tafon:
16 «Joomiraaɗo wii:
Ndii aadi ngaɗidan-mi e maɓɓe
caggal ɗee ɲalaaɗe:
Mi waɗan sariyaaji am e ɓerɗe maɓɓe,
mi winnda ɗi e hakkillaaji maɓɓe.»
17 O jokkintini hen kasen, o wii:
«Mi ittan e hakkille am luutti maɓɓe e boofi maɓɓe fey.»†
18 Ndennoo ɗo luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake ɗon han-
kasen.

No kaan-ɗen ɓadoraade Laamɗo

19 Ndennoo sakiraaɓe, yiiyam Iisaa njuppaaɗam ɗam hokki en laawol
naatude e nokku ɓurɗo fuu senaade oo dow hoolaare.

---

* **10:7** Jabuura 40.7-9 † **10:17** Yeremiya 31.33-34

20 O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirgol heedoode ndee, kanngol
woni terɗe makko ɗee.
21 Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawɗo ardinaaɗo suudu Laamɗo nduu
njogi-ɗen,
22 ndennoo, ɓadoro-ɗen Laamɗo ɓerɗe ɗe ngalaa naafigaaku jogiiɗe
goondinal ngal sikke fuu walaa e mum. Sabi luutti ɗi ɓerɗe men caawunoo
ɗii fuu ittaama, caldi men duu lootiraama ndiyam laaɓuɗam.
23 Ɓeyden jikke men dow ko ceedori-ɗen ɓernde wootere koo, sabi podanɗo
en oo yo koolniiɗo.
24 Ngattondiren hakkille faa tiiɗondiren e ley jilli e golleeji lobbi.
25 Pati njoppen hawritidde no yogaaɓe ngaɗata nii, ɓeydo-ɗen waa-
jondirde nde wonnoo oɗon njiya ɲalaande Joomiraaɗo oo ana wara warde.
26 So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu-ɗen goonga oo faa laaɓi
koo, annden sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen.
27 Ko heddii dee, doomugol kulɓiniingol ɲannde kiiti, kaɲum e yiite
ɲaamoowe yedduɓe Laamɗo ɓee ngee.
28 So neddo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yimɓe ɗiɗon naa
taton, yurmataake, warete!
29 Kaa walaa fuu ɓurɗo haandude e jukkungo ko foti so neddo yaaɓii Ɓii
Laamɗo, soɓinii yiiyam aadi cennuɗam ɗum ɗam, hoynii Ruuhu gaddoowo
moyyere oo.
30 Sabi eɗen anndi Laamɗo wii:
«Miin yoɓtoytoo mi yoɓoyan ɓe.»
O wii kasen:
«Joomiraaɗo saran yimɓe mum.»‡
31 Hee, naatude e junngo Laamɗo guurɗo oo ana hulɓinii!
32 Miccitee ɲalaaɗe mon arane ɗee, caggal nde hakkillaaji mon njaaynaa,
hee on tiinnitike ley torraaji e muɲal.
33 Wakkatiiji oɗon koyniree jennooje e tooɲannge hakkunde yimɓe,
wakkatiiji oɗon ndeenta e woɓɓe waɗaaɓe non.
34 On cunodike e uddaaɓe kasu, kasen duu nde teeta-ɗon ko njogi-ɗon koo
fuu ndee, on njogorike ɗum seyo, sabi oɗon anndi onon njogii jawdi ɓurndi
fuu, ndi timmataa.
35 Ndennoo, pati njoppee hoolaare mon sabi ende jogii mbarjaari mawndi.
36 E ley ɗum, oɗon kaani muɲude, yalla oɗon ngaɗa sago Laamɗo, keɓon
mo o fodani on oo,
37 sabi ana winndii:
«Ɗoo e yeeso seeɗa,
kaanɗo warde oo waran, o taaɗataa.»
Laamɗo wii:
38 «Pooccitaniiɗo kam wuurdan goondinal,§
kaa so wirfitiima,
ɓernde am yarrataako ɗum.»
39 Enen noo, en njeyaaka e wirfitotooɓe faa kalkoyoo ɓee, ɓe njeye-ɗen e mum
dee, goondinɓe faa yonkiiji mum'en kisinee ɓee.

11

Haala goondinal

‡ **10:30** Fillitagol Tawreeta 32.35-36 § **10:38** Habaakuk 2.3-4

1 Goondinal yo tayorde heɓan ko fawi jikke e mum e hoolaade ko yiyaali
ana woodi.
2 Saabe maggal, njaatiraaɓe men keɓiri seedaaku lobbo yeeso Laamdo.
3 Saabe goondinal, paamir-den aduna oo e koode dee fuu konngol Laamdo
tagiraa, ko yiyetee koo tagiraa ko yiyataake koo.
4 Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamdo sadaka ɓurdo mo Kaabiila oo,
goondinal saabii so Laamdo jatorii mo o pooccitiido nde jaɓani mo sadakaaji
makko. Kasen, fay so taweede o maayii, goondinal makko ana heddii
waajaade en faa jooni.
5 Saabe goondinal, Henok ŋabbiniraa dow kammu fay meedaali maayde.
Fay gooto yiitaali mo kasen sabi Laamdo ŋabbinii mo. Kaa fade makko
ŋabbineede o seedanaama omo wela Laamdo.
6 So goondinal walaa, fay gooto waawaa welde Laamdo. Sabi nedido
jididо ɓadaade Laamdo waajibi goondina omo woodi, goondinan o barjoto
tewtooɓe mo ɓee.
7 Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji mum dii. O
dowtanii Laamdo jeertindo mo ko warata, ko yiyaaka tafon koo. Ko o
goondini Laamdo koo, o sariri aduna oo fuu. E ley dum, Laamdo jatorii mo o
pooccitiido.
8 Saabe goondinal, Ibarahiima nootorii noddaango Laamdo, yalti faade e
leydi ndi Laamdo fodi mo heɓan ndii, o yalti tawi kanko nee o anndaa to o
yahata.
9 Saabe goondinal, o joodorinoo no kodo nii e leydi o fodanaa ndii. Isiyaaka
e Yaakuuba duu njoododike e makko e ley hukkummaaji, kamɓe duu ngoni
heɓidooɓe e makko fodoore wootere ndee.
10 Sabi omo foodanoo ngalluure ɲiiɓunde duumiinde nde Laamdo diidi so
mahi ndee.
11 Saabe goondinal, Ibarahiima hokkiraa heɓude sii, fay so taweede o
naywiino, genndiiko Saaratu duu yo dimaro wonnoo. Sabi Ibarahiima ana
jogorii podando dum oo yo koolniido.
12 Ɗum wadi so gooto naywudo faa ɓadii maayde heɓi sii potudo koode
kammu heewde mo waawaa limeede no njaareendi maayo waawiraaka
limeede nii.
13 Ɓeen yimɓe fuu maaydii e goondinal mum'en tawi podooje Laamdo dee
tabitaali, kaa ɓe coyniima dum ɓe kuyanii dum duu, ɓe njarriima duu ɓe
hoɓɓe, ɓe warwarɓe e aduna oo.
14 Yarroriiɓe hono nii ɓee kollii faa laaɓi paca ana tewtana ko'e mum'en
leydi ndi njey.
15 Kasen duu so nii hakkillaaji maɓɓe ana ngonnoo e leydi ndi ɓe njaltunoo
e mum ndii, eɓe mbaawnoo wirfitaade ton.
16 Kaa so goonga, eɓe poodanoo leydi ɓurndi moyyude, dum woni ngonndi
dow kammu ndii. Saabe dum, Laamdo yaagortaako noddireede Laamdo
maɓɓe, o moyyinanii ɓe ngalluure.
17 Saabe goondinal, Ibarahiima jaɓiri ittude Isiyaaka sadaka no layyaari
nii nde Laamdo itti koro makko ndee. Fay so taweede Laamdo fodanii mo
leɲol makko heewan, o lanndinike ittude ɓiyiiko korsudo oo sadaka,
18 mo Laamdo wii e mum oo: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde
maa.»*
19 Ibarahiima ana jogorii Laamdo ana waawi fay immintinde ɓiyiiko
Isiyaaka e maayde. Saabe nden hoolaare, o wartiranaa ɓiyiiko ana wa'i hono
immitiido e maayde nii.

* **11:18** Puddoode 21.12

20 Saabe goondinal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa dow
moyyereeji garoyooji dii.
21 Saabe goondinal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e ɓiɓɓe Yuusufu diɓon
ɓee, nde o ɓadinoo maayde ndee. O tuugii sawru makko, o turii omo teddina
Laamɓo.
22 Saabe goondinal, Yuusufu sapporii pergu ɓiɓɓe Israa'iila iwde leydi
Misira nde ɓadinoo maayde ndee. È ley majjum, o wasii ɓe ɓe naɓora gi'e
makko.
23 Saabe goondinal, saaraaɓe Muusaa cuudiri ɗum lebbi tati caggal
rimeede mum, sabi ɓe njii o cukalel moy-ŋarel, kasen, ɓe cuusii woortude
yamiroore kaananke oo ndee.
24 Saabe goondinal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeede taanii
Fira'awna.
25 O suɓike reentude e yimɓe Laamɓo ɓee e ley torraaji diina weltoraade
wakkatiiwel seeɗa ley luuttal.
26 Omo jatorii hoynireede no Almasiihu hoynirtee nii ɓuri moyyude diina
jawle Misira ɗee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.
27 Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke
oo, o fellisi yaade hono omo yiya Laamɓo mo yiyataake oo nii.
28 Saabe goondinal, o adorii fuddude iidi Paska, o yamiri yiiyam wu-
jee e dame galleeji pati malaa'ika baroowo oo mema hammadiiɓe Is-
raa'iilankooɓe ɓee.
29 Saabe goondinal, Israa'iilankooɓe tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi
njoorndi. Kaa Misirankooɓe ndaarunooɓe taccirde non ɓee fuu njoolii.
30 Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko dii caamiri ko Israa'iilankooɓe
ngadi baldɗe jeddi ana piltoo di koo.
31 Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halkodaade e
heeferɓe ɓee, sabi o jaɓɓiima Israa'iilankooɓe soorotooɓe e leydi ndii faa kora
ndi ɓee, o jippinirii ɗum'en dow teddeengal.
32 Koɗum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala
kabaaru Gedeyon e Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuyila,
kaŋum e annabaaɓe woɓɓe ɓee.
33 Ɓeen yimɓe fuu, goondinal waddani ɗum'en jaalaade kaanankooɓe e
laamoraade fooccitaare e heɓude podooje Laamɓo. Kanngal waddani ɓe
muɓɓude kunduɗe dawaadi ladde
34 e ŋifude giteeli gujitooji e daɗude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede
ɓe lo'unooɓe, ɓe keɓii semmbe, ɓe worworɓe e golowole, ɓe cayfitii konuuji
gardi e maɓɓe dii.
35 Saabe goondinal, yoga e rewɓe keɓiri maayɓe mum'en nguurtinaa.
Saabe goondinal, yimɓe woɓɓe torraama faa maayi, calii heefidirde sako
coottitee, yalla ana keɓa wuurtugol ɓurngol moyyude ngol.
36 Woɓɓe kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko ɓuri ɗum ngeyyaa naɓaa ley
kasu.
37 Yoga maɓɓe mbedaa kaaye faa maayi, yoga tayiraa ngarjaawi, yoga
wardaa kaafaawi. Eɓe njiiloo eɓe ɓoornii guri be'i e baali, ɓe misikiina'en,
ɓe torraaɓe, ɓe jukkaaɓe jukkungo naawngo.
38 Ɓeen yimɓe, yiilotooɓe e ley laddeeji, ŋabbooɓe kaaye, soorotooɓe e
luurooji kaaye, naatooɓe e gayɗe, ɓe kaandaano e oo aduna.
39 Ɓe fuu ɓe keɓii seedaaku lobbo yeeso Laamɓo saabe goondinal maɓɓe.
Ɗum fuu e taweede, ɓe keɓaali ko Laamɓo fodi koo,
40 sabi o fodanii en ko moyyi ko ɓuri ko maɓɓe koo. O muuyi ɓe laatataako
hiɓɓuɓe so wanaa ɓe tawdee e men.

12

No ne'ugol Joomiraaɗo hollirta jilli mum

1 Ndennoo enen, so nii seedee'en banngal goonɗinal potuɓe nii heewde
ana pilii en, ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal,
njaaren yeeso dow muŋal no daɗondirteeɗo nii,
2 tawee hakkillaaji men ana e Iisaa ardiiɗo waɗude goonɗinal e ɓerɗe men
oo, o tabintinoowo ngal duu. Kanko suɓii muŋude leggal bardugal ngal dow
seyo wonngo yeeso makko ngoo, o yawi hersa maggal. Jooni, o jooɗoyii
ŋaamo Laamɗo dow bimmbeere mum ndee.
3 E ley ɗum, ngattanee hakkille oon muŋuɗo konnaagu luuttooɓe ɓee, yalla
oɗon mbaasa tampude, mbaason tayude jikke e goonɗinal mon.
4 Oɗon caloo luuttal oɗon kaɓa e mum, kaa on kaɓaaki faa yiiyam dogi
tafon.
5 Kasen duu on njeggitii oo ɗoo waaju mo Laamɗo haaldiri e mooɗon no
ɓiɓɓe mum nii oo:
«Ɓiyam, pati yaw ne'ugol Joomiraaɗo ngol,
kasen duu, pati tayu jikke so mo ŋiŋii ma.
6 Sabi Joomiraaɗo ne'an mo horsini fuu,
kasen duu fiyan mo nanngiri ɓiyum fuu.»*
7 Muŋee ne'ugol ngol, anndon Laamɗo nanngiri on ɓiɓɓe mum. Homo woni
ɓiɗɗo mo baam mum ne'ataa ɗum?
8 So on ngalaa e ne'ugol ngol ɓiɓɓe ɓee fuu ne'etee ngol, on nganaa ɓiɓɓe
laaɓuɓe, on nganaa ɓiɓɓe halal.
9 Baabiraaɓe men aduna ɓee ana ne'annoo en, en teddinii ɓe. Ko haɗata en
ɗowtanaade Baabiraaɗo men dow kammu oo faa ɓura no maɓɓe nii yalla
eɗen nguura?
10 Baabiraaɓe men ana ne'irannoo en no miilorii ana woodi e wakkatiiwel
seeɗa. Kaa Laamɗo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eɗen ndeenta e
mum ley senaare mum.
11 Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal ɗum,
engol waddana jaɓuɓe ne'eede ɓee fooccitaare e jam.
12 Ndennoo ɓamtee juuɗe mon ŋooɗuɗe ɗee, cemmbintinee e koppi mon ɗi
ngalaa semmbe ɗii.
13 Njokkee laawi pooccitiiɗi, pati koyngal layoowal seeltu, ko haani dee,
ngal sella.

No njeertinirta-ɗen pati en mbaasu moyyere Laamɗo

14 Tiinnee ndaaree wondirde e yimɓe fuu dow jam, tewton senaare, sabi
so on ngalaa nde on njiyataa Joomiraaɗo.
15 Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamɗo ndee, pati fay gooto e
mon laatoo hono no haako haaɗuko wilitirta nii, so raaɓira yimɓe heewɓe
haaɗugol mum.
16 Njeertee pati fay gooto e mon laatoo jaahili naa adunanke no Iisuwa nii,
coottuɗo hammadiyaaku mum faa heɓa ko ŋaama wakkatiiwel gootel tan.
17 Oɗon anndi caggal ɗum, nde o yiɗi heɓude duwaawu baam makko ndee,
o tippitaama. O ɓami nii faa o woyi kaa o heɓaali dabare fuu no o waylitira
ko waɗaa koo.
18 Onon, on ngardaali to Laamɗo hono no yimɓe Israa'iila ngardunoo to
haayre Siinaayi nii. Kamɓe ɓe ngarii to huunde waawnde memeede nde yiite
huɓɓata e mum. Ɓe ngari e ley nimre niɓɓunde tika e henndu mawndu.

* **12:6** Tinndi 3.11-12

19 Ɓe nanii fuufaango buututal ngoo, kaɲum e daande toownde iwnde
dow kammu ndee. Nanunooɓe nden daande ɓee fuu ɲaagike Laamɗo pati
ɓeydanee hen fay konngol gootol no poti hulde.
20 Sabi ɓe ndonkii waawtude ndee ɗoo yamiroore: «Ko memi nden waam-
nde haayre fuu, fay so daaba, wardete kaaye.»
21 Goonga, ko yimɓe ɓee njii koo ana hulɓinii faa Muusaa e hoore mum wii:
«Mi hulii sanne faa miɗo siɲɲa.»
22 Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kaɲum e ngalluure Laamɗo
guurɗo oo, ɗum woni Urusaliima dow kammu oo, to malaa'ika'en ujunaaji
ujunaaji kawriti so ana mbeltodoo.
23 On ngarii e kawrital hammadiiɓe ɓe inɗe mum'en mbinndaa dow
kammu ɓee, on ngarii e Laamɗo caroowo yimɓe fuu oo, on ngarii e yonkiiji
fooccitiiɓe laatiiɓe hiɓɓuɓe ɓee.
24 On ngarii e Iisaa curoowo hakkunde yimɓe e Laamɗo ley aadi keyri
ndii oo. On ngarii e yiiyam makko laɓɓinoojam, ngadduɗam kabaaru ɓurɗo
kabaaru yiiyam Haabiila juppiiɗam oo moyyude.
25 Ndennoo tiinnee pati calo-ɗon Laamɗo kaaldoowo e mooɗon oo, sabi
salinooɓe jeertingol makko dow leydi gaa ɓee ndaɗaali, wanaa haala enen
so en calanike jeertingol iwrungol dow kammu.
26 Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa, o fodii ɗum ɗoo,
o wii: «Mi dimmban ndi cilol gonngol kasen, wanaa leydi tan, kammu e leydi
fuu.»†
27 Ko o wii «cilol gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa fuu dimmboto
faa saama, yalla ko dimmbataako koo ana heddoo kaɲum tan.
28 Saabe ɗum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako keɓaten, njetten hen
Laamɗo, ndewren mo no weldata mo tawee e leyɗinkinaare e kulol,
29 sabi Laamɗo meeɗen oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

13

Haala waajuuji cakitiiɗi

1 Keddo-ɗon e yiɗondirde, sabi on sakiraaɓe.
2 Pati njeebee jippinde hoɓɓe, sabi woɓɓe njippinii malaa'ika'en tawi
anndaa ko ɓe ngoni.
3 Miccitee uddaaɓe ɓee hono no onon e ko'e mon oɗon uddidaa e maɓɓe
nii. Miccitee torraaɓe torra cattuɗo hono no onon e ko'e mon oɗon torridaa
e maɓɓe nii.
4 Yo yimɓe fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e lelɗe mon. Sabi
Laamɗo saran fijooɓe wonɓe e dewgal e ɓe ngalaa e dewgal fuu.
5 Joote jawdi haanaa taweede e mon. Keɲɲitoree ko njogi-ɗon, sabi Laamɗo
jaati wii:

«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!»*
6 Saabe majjum, eɗen mbaawi haalde ɗum ɗoo dow hoolaare:
«Joomiraaɗo woni paabotooɗo kam,
mi hulataa.
Koɗum fuu neɗɗo waawi waɗude kam?»†
7 Miccitee ardiiɓe ɗowde on so kaalani on konngol Laamɗo ɓee. Ngattee
hakkillaaji mon e battane nguurndam maɓɓe ɗam, ɲemmbon goonɗinal
maɓɓe ngal.

† **12:26** Haggay 2.6 * **13:5** Fillitagol Tawreeta 31.6 † **13:6** Jabuura 118.6

8 Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keeɲen nii, worri hannde,
non worrata faa abada duu.
9 Pati njaɓee waajuuji goɗɗi ɗi on mboowaa nande naɓa hakkillaaji mon.
Ko ɓuri moyyude, ɓerɗe mon keɓa semmbe e ley moyyere, ko wanaa jokkude
sariyaaji keertiiɗi ɲaamdu. Jokkuɓe ɗiin sariyaaji ɓee fay huunde keɓaali
hen.
10 Yottinooɓe sadaka golluɓe ley hukkum ceniiɗo ɓee ndannanaaka
ɲaamde sadaka pawiiɗo e ittirde sadaka men ndee.
11 Sabi e ley njuɓɓuki Sariya Muusaa, Jottinoowo Sadaka Mawɗo waddata
yiiyam kirsamaaji ley nokku ɓurɗo fuu senaade oo itta ɗam sadaka kammari
luutti, kaa tewuuji majji ɗii, to caggal daaka too sumetee.
12 Ɗum waɗi so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa sennira yimɓe
yiiyam mum.
13 Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too, ndoondo-ɗen
hersa ka yimɓe ndonndini mo kaa!
14 Sabi ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi, kaa eɗen tewta
ngeenndi ngaroyoori ndii.
15 Iisaa ana yottinana en sadaka men jettirɗo Laamɗo. Njettiren kunduɗe
men innde makko wakkati fuu.
16 Kaa pati njeebee waɗude ko moyyi, ndeenton e huunde fuu, sabi ɗiin
sadakaaji ana mbela Laamɗo.
17 Ɗowtano-ɗon ɗowooɓe on, leyɗinkinano-ɗon ɓe, sabi eɓe kaybi yonkiiji
mon ɗii, nde wonnoo ɓe kaaltoyan ɗum yeeso Laamɗo. Accee ɓe ngollira
golle oo e seyo tawee wanaa e metti, sabi so ɓe ngaɗirii ɗum metti nafataa
on.
18 Miɗen ɲaagoo on duwaawu, sabi miɗen anndi hakkillaaji amen ɲiŋaali
min, nde wonnoo sago amen woni yaarude no woodi e huunde fuu.
19 Miɗo ɲaagoo on sanne nduwano-ɗon kam, yalla Laamɗo ana hokka kam
laawol mi warta e mooɗon law.

Baynondiral

20-21 Laamɗo gaddoowo jam guurtinɗo Joomiraaɗo meeɗen Iisaa, yo waɗu
on hiɓɓuɓe e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-ɗon, yalla oɗon ngaɗa sago
mum. Yo o waɗu e meeɗen muuyɗe makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni
duroowo baali lobbo oo, tabintiniroowo aadi nduumiindi ndii yiiyam mum.
Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

22 Sakiraaɓe, miɗo ɲaagoo on kettiniree ɗii waajuuji muɲal, sabi ko kaal-mi
koo yo seeɗa.
23 Miɗo anndina on sakiike meeɗen Timote yoppitaama. So o yaawii
yottaade gaa, min ngardan to mon.
24 Miɗen njowta hooreeɓe mon ɓee e seniiɓe ɓee fuu. Iwɓe Italiya ɓee duu
ana njowta on.
25 Yo hinnee Laamɗo wonu e mooɗon, on fuu!

Ɓataaki Yaakuuba

Jowtaango

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Yaakuuba maccuɗo Laamɗo, maccuɗo
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu, faade e cuuɗi baaba sappo e ɗiɗi caakiiɗi e
nokkuuje ɗee fuu ɗii. Onon e jam!

Haala goonɗinal e hakkilantaaku

2 Sakiraaɓe am horsuɓe, nde torraaji ɗi ngaldaa sii ngarii ittude koro mon,
njogoree ɗum fuu seyo,
3 sabi oɗon anndi itteede koro goonɗinal mon rimata muɲal.
4 Kaa noo, kinaa muɲal mon satta, yalla oɗon laatoo hiɓɓuɓe, huunde fuu
ɲakataa on.
5 Ndennoo, so gooto mon ana ɲakoraa hakkille, yo ɲaago Laamɗo
dokkoowo fuu oo, hokkan mo. Sabi Laamɗo yo dokko mo mimsataa, mo
hiitataako.
6 Kaa joomum ɲaagoroo e goonɗinal tawee sikkitaaki, sabi cikkitotooɗo
ana nanndi e bempeeje ɗe henndu saawii e mum, so ana sogga ɗum yaade.
7 Neɗɗo baaɗo nii pati miila heɓude e Joomiraaɗo fay huunde.
8 Neɗɗo gaɗuɗo ɓerɗe ɗiɗi, anndaa ko yiɗi: hannde too, janngo gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

9 Sakiraaɗo goonɗinɗo so tawi yo talka, yo seyo sabi yeeso Laamɗo o
tedduɗo.
10 Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi Laamɗo leyɗinii ɗum.
Hono no piindi ɓooyataa ley ngesa nii, arsukuntaaku duu non wa'i.
11 So naange wulii, yoorna funngooji ɗii, piindi ndii saama, ŋari mum fuu
yalta. Hono non jaati arsukunte oo saamirta, kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

12 Neɗɗo fuu tiinnitiiɗo ley torraaji ittooji koro mum welii hoore. Sabi
nde tiinnitaare makko ndee tabiti fuu, mo heɓan teddeengal gondugal e
nguurndam nduumiiɗam, ɗam Laamɗo fodani yiɓɓe muuɗum ɗam.
13 So neɗɗo jarribaama, pati wiya: «Laamɗo jarribini kam.» Sabi fay gooto
waawaa jarribinde Laamɗo bone, kasen duu Laamɗo jarribintaa fay gooto.
14 Kaa jarribaaji ana nannga neɗɗo so tuuyooji mum pooɗii ɗum, naɓii
ɗum.
15 Caggal ɗum, so tuuyooji bonɗi cowiima, ndiman luuttal. Nde luuttal
ɓenndi fuu, kaɲum rimata maayde.
16 Sakiraaɓe am horsuɓe, pati on njaayre.
17 Moyyere fuu nde ndokke-ɗen, kulle lobbe fuu ɗe ndokke-ɗen, to kammu
too iwranta en. Ɗum fuu to Laamɗo taguɗo naange e koode ɗum iwranta en.
Laamɗo waylitataako, ko niɓɓi fuu walaa e makko.
18 Kanko muuyi so o waɗi en ɓiɓɓe makko, o rimtiri en konngol makko,
konngol goongaraawol, yalla eɗen laatoo dikkuruuɓe e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamɗo so jokka

19 Sakiraaɓe am horsuɓe, ngaɗee hakkille e ɗum ɗoo: kettinee tafon, taaɗon
haalde, taaɗon tikkude.
20 Sabi neɗɗo tikkuɗo waawaa gollude ko fooccitii yeeso Laamɗo.

21 Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde, njaɓɓoro-ɗon
konngol ngol Laamɗo tuti e ɓerɗe mooɗon ngol leyɗinkinaare. Engol waawi
hisinde yonkiiji mooɗon.
22 Ngaɗee ko konngol ngol wii on, pati kaaɗee e hettinaade ngol tan. So
wanaa ɗum, on tawan on njaayrii ko'e mooɗon.
23 Sabi kettintooɗo konngol so waasa jokkude ngol, ana wa'i hono no
yeewoowo hoore mum e timtorgal so yiya no yeeso mum tagiraa.
24 Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o yeggitata no o wa'i.
25 Kaa oon yeewoowo sariya kiɓɓuɗo dimɗinoowo oo, so tiinnike e mum, so
tuugike ɗum, laatoto hono golliroowo konngol ngol, wanaa hono nanoowo
tan so yeggita. Laamɗo waɗan barke e golle makko fuu.
26 Neɗɗo fuu jogoriiɗo hoore mum yo diinanke lobbo, so tawii waawanaa
ɗemngal mum, jaayrii hoore mum, diina mum kaa duu nafataa fay huunde.
27 Diina laaɓuka seniika ɗo Laamɗo Baabiraaɗo men kaŋum woni:
faabaade rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en maayi e atiime'en ley ɓillaare
mum'en, e haybude hoore mum e tuundi aduna.

2

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

1 Sakiraaɓe am, onon goondiɗnɓe Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu Jom
teddeengal, pati ɓurdinee ɓiɓɓe aadama.
2 So arsukunte gaɗuɗo care kaŋŋe pariiɗo warii ɗo mbataton ɗoo jooni, e
so misikiino ɓoorniiɗo kaddule tuunnuɗe kaŋum duu warii,
3 so on njii ɓoorniiɗo kaddule lobbe oo, ngaɗanon ɗum hakkille, njoyyinon
ɗum e joonnde teddunde, mbiyon ɗum «Jooɗa», mbiyon misikiino oo «Dara
too enne» naa «Jooɗa e leydi»,
4 so on ngaɗirii non, on ceenndaali ko'e mooɗon naa? On laatike saroo6e
ɓe miijooji bondi.
5 Sakiraaɓe am horsuɓe, kettinee! Misikiina'en aduna oo ɓee wanaa
Laamɗo suɓike ɓe faa hokka ɓe arsukuntaaku goongaraajo, keɓaaɗo e
goondinal, ɓe naata e Laamu Laamɗo mo Laamɗo fodani yiɓɓe ɗum oo naa?
6 Kaa onon, on koynii misikiina'en ɓee. Tama wanaa arsukunte'en ɓee
torrata on, so naɓa on laamu?
7 Wanaa kamɓe mbonkotoo Iisaa mo njogi-ɗon innde mum lobbere oo
naa?
8 Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamɗo no Binndi ɗii mbiiri
nii: «Njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii»,* so on njokkii ɗum, on
ngaɗii ko moyyi.
9 Kaa so on ɓurdinii ɓiɓɓe aadama, on luuttii, sariya oo hollii on woofooɓe.
10 Sabi so neɗɗo woofii wootere e jamirooje sariya ɗee, fay so jokkii
keddiiɗe ɗee fuu, luuttii sariya oo fuu.
11 Sabi Laamɗo biiɗo «Pati jeenu», kaŋum wii kasen «Pati ŋaaɗu hoore.»
Jooni, fay so a jeenaali, so a ŋaaɗii hoore, a laatike boofuɗo sariya oo.
12 Kaaldee, ngolliree hono no yimɓe sardeteeɓe sariya dimɗinoowo nii.
13 Caroowo mo yurmataako, Laamɗo yurmataako ɗum. Kaa jurmotooɗo,
walaa fuu ko o huldata sariya.
14 Sakiraaɓe am, tama won biyoowo e mooɗon «Miɗo goondini Laamɗo.»
Koɗum fuu ɗum nafata so golle makko hollataa omo goondini? Ngal
goondinal ana waawi hisinde mo naa?

---

* **2:8** Lewinkooɓe 19.18

15 So tawii aɗa jogii sakiraaɗo gorko naa banndiraaɗo debbo ɓe laatii
hasindinɓe sanne sanne koltal e ɲaamdu ɲannde mum,
16 so gooto mon wii ɓe: «Yo on tawoy jam, kolton kolte tekkuɗe, ɲaamon faa
kaaron» tawee on ndokkaali ɓe ko ɓe kasindini e mum koo, koltal e nguure,
koɗum ɗum nafata?
17 Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngal waldaa e golle lobbo,
ngal waatii, ngal nafataa.
18 Kaa so won biiɗo ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi jom golle», nden,
mi jaaboto joomum: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golle lobbo so
aɗa waawi. Miin duu mi hollirte golleeji am mi goondinɗo.»
19 Aɗa goondini Laamɗo yo gooto naa? Gasii! Kaa fay seyɗaani'en ana
ngoondini ɗum faa eɓe ciɲɲa no ɓe poti hulde!
20 Jaayɗo! Kinaa mi holle goondinal ngal waldaa e golle nafaa fuu walaa e
mum.
21 Hono njaati men Ibarahiima waɗi so nanngiraa pooccitiiɗo, wanaa golle
muuɗum naa? O fawi ɓiyiiko Isiyaaka e ittirde sadaka ndee faa o hirsa ɗum.
22 A yii goondinal Ibarahiima e golle mum fuu ana hawri, kasen duu golle
makko hiɓɓini goondinal makko.
23 Hono nii ko Binndi ɗii mbii koo tabitiri: «Ibarahiima goondinii Laamɗo,
Laamɗo jatorii mo saabe majjum mo pooccitiiɗo»,† faa o noddiraa giɗo
Laamɗo.
24 Ndennoo on njii, e golle neɗɗo nanngirtee yo pooccitiiɗo, wanaa
goondinal mum tan.
25 Hono non Rahab, debbo pijoowo oo duu. O nanngiraa mo pooccitiiɗo
kammari golle lobbo mo gollunoo oo, nde o jaɓɓinoo nelaaɓe ɓee so o walli
ɗum'en hootirde laawol gonngol ndee.
26 Jooni nee, hono no caldi neɗɗo maayirta so foofaango iwii e mum nii,
hono non goondinal waatirta so golle lobbo iwii e mum.

3

Haala biirude ɗemngal mum

1 Sakiraaɓe am, pati heewɓe e mooɗon tewta laataade jannginooɓe. Sabi
oɗon anndi enen jannginooɓe, so en ngaɗii ko boni en carete sariya naawɗo
faa ɓura yimɓe woɓɓe ɓee.
2 En fuu eɗen mboofa e nokkuuje keewɗe. So tawii won mo mboofataa so
ana haala, oo laatii neɗɗo kiɓɓo, baawɗo durde caldi mum fuu.
3 No ngaɗirten labaale e kunduɗe pucci yalla ana ɗowtanoo en nii, hono
non naɓirten caldi majji duu.
4 Yeewee laanaaji geeci ɗii no ɗi poti manngu e no kene mawɗe naɓirta ɗi.
Kaa ɗum fuu e taweede gurfirgel tusukel dirnata ɗi, marsoowo ɗi oo naɓa ɗi
ɗo yidiri fuu.
5 Ɗemngal duu hono non. Ɗemngal yo salndu famardu e caldi neɗɗo kaa
engal mantoroo kulle mawɗe. Yeewee! Ladde no foti mawnude nii fuu, pettel
yiite ana waawi sumude nde fuu.
6 Ɗemngal duu yo yiite. Engal lommbii hakkunde terɗe, engal mooɓi
boneeji fuu, engal soɓina terɗe fuu. Engal huɓɓiree yiite jahannama, engal
suma nguurndam meeɗen fuu.
7 Ɓiɓɓe aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji ladde e pooli e ladi
faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu.

† **2:23** Puɗɗooɗe 15.6

8 Kaa ɗemngal, fay gooto waawaa biirude ɗum. Ɗemngal haaɗataa haan-
nde mum, ngal kasaara bonɗo, keewngal tooke bonɗe.
9 Kanngal njettirten Baabiraaɗo men Joomiraaɗo, kanngal duu kuɗirten
yimɓe, tawi Laamɗo tagi ɓe so nanndini ɓe e muuɗum.
10 Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata. Sakiraaɓe am,
wanaa non ɗum haani worrude.
11 Tama ndiyam mbelɗam e ndiyam kaaɗuɗam ana mbaawi ildude e
sewnde wootere?
12 Sakiraaɓe: ibbi ana waawi rimde ɓohe naa? Maangoroowi ana waawi
rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde haaɗunde yaltintaa ndiyam mbelɗam.

Haala hakkilantaaku iwruɗo to Laamɗo

13 Hakkilante naa paamɗo ana e mooɗon naa? Joomum hollira ɗum caahu
e golleeji gaɗiraaɗi sawraare e hakkilantaaku.
14 Kaa so tawii kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e ɓerɗe mooɗon,
pati mantoro-ɗon on hakkilante'en, ɗum yo yeddude goonga oo.
15 Oon hakkilantaaku iwataa to Laamɗo. Ɗo aduna ɗoo o iwata, e giɗaaɗe
yonki o iwata, e seyɗaani o iwata.
16 Sabi ɗo kiram e haasidaaku ngoni fuu, njiiɓu e boneeji duu ɗon tawetee.
17 Kaa hakkilantaaku iwɗo to Laamɗo, laɓɓinan ɓernde tafon. Caggal
ɗum, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo heewi newaare, omo
heewi yurmeende, omo waɗa golleeji lobbi. O seenndataa ɓiɓɓe aadama.
Naafigaaku walaa e makko.
18 Yiɓɓe jam ɓee, jam aawata, fooccitaare mawnde yaltanta ɓe hen.

4

No yiɗugol aduna laatorii waŋugol Laamɗo

1 Hoto golowole e haɓooji gondi e ley mooɗon ɗii iwi? Tama wanaa e
jooteeji mooɗon kaɓooji e ley ɓerɗe mooɗon ɗii ɗi iwi?
2 So on tuuyaama huunde on keɓataa, ɗum waɗi on mbaran ko'e. Oɗon
kaasidoo on keɓataa sago mon, ɗum waɗi on nduddan kaɓon. On keɓaali,
sabi on ŋaagaaki Laamɗo.
3 Oɗon ŋaagoo mbaason heɓude, sabi anniya bonɗo woni ko ŋaagorto-ɗon,
yalla oɗon keɓa giɗaaɗe yonki mon tan.
4 Oɗon nanndi e jeenooɓe. Tama on anndaa yiɗude aduna yo konnaagu
Laamɗo? Ndennoo, anniyiiɗo laataade giɗo aduna fuu, waɗii hoore mum
konnee Laamɗo.
5 Pati miilee Binndi ɗii meere kaalata: «Laamɗo ana horsini ruuhu mo waɗi
e meeɗen oo sanne.»
6 Kaa noo, Laamɗo waɗanii en moyyere ɓurnde mawnude kasen. Sabi ɗum
Binndi ɗii mbiyata:
«Laamɗo salanto mawninkiniiɓe,
hinnoto leyɗinkiniiɓe ɓee.»*
7 Ndennoo, njaɓanee Laamɗo. Kaɓon e Ibiliisa o dogan o woɗɗoo on.
8 Ɓattitee Laamɗo, kanko duu o ɓattoto on. Onon luuttuɓe ɓee laɓɓinee
juuɗe mon, onon waɗuɓe ɓerɗe ɗiɗi ɓee, laɓɓinee ɓerɗe mooɗon!
9 Ŋoornee, cuŋlee, mboyee, ngaɗee jaleeɗe mooɗon bojji, ngaɗee weltaare
mooɗon sugulla.
10 Leyɗinkinee e yeeso Joomiraaɗo, o toownan on.

* **4:6** Tinndi 3.34

11 Sakiraaɓe, pati fay gooto e moodon ɲo'a banndum. Nedɗo fuu ɲo'udo
banndum naa hiitii dum, bonkiima sariya Laamdo oo, hiitike sariya oo. So a
wadii nii, a wadii hoore maa kiitotoodo sariya oo, a dowtantaako mo.
12 Gooto woni darnudo sariya, oo woni Laamdo Caroowo oo: kanko tan
woni baawdo hisinde naa halkude. Aan, ko ngon-ɗaa faa kiitoo-ɗaa tanaa
maa?

No nedɗo haaniri wakkilde e Laamdo

13 Onon wiyooɓe: «Hannde naa janngo, min njahan ngalluure maaniire e
maaniire, min ngaɗa ton hitaande miɗen njaagoo, min keɓa tino», ngaɗee
hakkille!
14 On anndaa ko waɗata janngo. Kodum woni nguurndam mon? Ɗum
cuurki ɓannguki wakkatiiwel gootel tan so majji.
15 Hono nii kaanno-ɗon wiide: «So Joomiraado muuyii, min nguuran, min
ngolla huunde maani e huunde maani.»
16 Kaa jooni, on mawninkinike, on kaawtike. Haawtaare hono nii fuu, ana
boni.
17 Ɗum nee, anndudo gollude golle lobbo, so gollaali dum, luuttii.

5

Haala arsukunte'en bonɓe golle

1 Jooni nanee onon arsukunte'en, mboyee, ngaɗee woondu saabe torraaji
kewtotoodi on.
2 Jawle moodon mbonii, kaddule moodon mooyii.
3 Kaŋŋe moodon e cardi moodon sugii. Ngol sugugol laatantoo on seedaaku
boneeji mon, ɲaama tew mon no yiite nii. Aduna warii e timmude, faa
hannde odon paggoo jawle.
4 Njoɓdi gollooɓe hettuɓe gese moodon ndi cali-ɗon yoɓude ndii wullata.
Joomiraado Jom Semmbe oo nanii gullaali hettuɓe ɓee dii.
5 On njootaama, on mbeltike ley oo doo aduna, on paynii ko'e moodon
saabe ɲannde kirsete-ɗon.
6 On carii pooccitiido mbar-ɗon dum, tawi waawaa daranaade hoore mum.

No nafaa muɲal mawniri

7 Haya, sakiraaɓe, muɲee faa Joomiraado oo wara. Hono no demoowo
doomirta faa leydi hokka dum kettal lobbal, o muɲan faa o heɓa yiiwoonde
aranndeere e sakitotoonde,
8 onon duu muɲee, tiinnitee, sabi gartol Joomiraado oo ɓattiima.
9 Sakiraaɓe, pati ɲiŋondiree yalla odon mbaasa sareede. Miccitee wakkati
fuu Caroowo oo ana ɓadii sanne, omo darii damal!
10 Sakiraaɓe, miccitee annabaaɓe wowlunooɓe innde Joomiraado ɓee
muɲii torra. Onon duu muɲiree no maɓɓe nii.
11 Eden mbiya tiinnitiiɓe ɓee mbelii hoore. On nanii tiinnitaare Ayyuuba
ana haalee, kasen on njii ko Joomiraado oo faandinoo hen, sabi Joomiraado
yo keewdo yurmeende sanne, jom hinnee.
12 Kaa ko adii huunde fuu, sakiraaɓe am, pati kunee: wanaa hunoraade
kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. So goonga,
mbiyon goonga, so pene, mbiyon pene pati Laamdo sara on.

Haala ɲaagoraade Laamdo dow goondinal

* **5:12** ***Hunoraade kammu*** woni hunoraade Laamdo.

13 Won torriiɗo e mooɗon naa? Duwoo! Won ceyiiɗo e mooɗon naa? Yettira
Laamɗo jime.
14 Won ɲawɗo e mooɗon naa? Nodda mawɓe deental goondinɓe, ɓe ngujira
ɗum nebam e innde Joomiraaɗo, ɓe nduwanoo ɗum.
15 Duwaawu duworaaɗo goondinal, kaɲum sellinan ɲawɗo oo, non Joomi-
raaɗo imminan ɗum. So joomum luuttiino duu, yaafete.
16 Ndennoo, gooto fuu haalana goɗɗo luutti muuɗum, ɲaaganee banndi-
raaɓe mooɗon Laamɗo, yalla oɗon cellinee. Ɲaagunde Laamɗo nde neɗɗo
pooccitiiɗo ɲaagii ana jogii baawɗe waɗude kulle mawɗe.
17 Annabi Iliyaasa yo neɗɗo hono men. O ndaardi Laamɗo o duwii pati
kammu toɓa. Duuɓi tati e lebbi jeegom, waadere tollaaki e leydi.
18 Caggal ɗum, o ɲaagii Laamɗo kasen kammu oo toɓa. Nden Laamɗo
jippini toɓo, leydi fuɗini ko hettetee.
19 Sakiraaɓe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so goɗɗo wartirii ɗum,
20 anndee gartirɗo luuttuɗo iwde e laawol majjere hisinii yonki iwde e
maayde, saabe ɗum, luutti keewɗi ana njaafee.

Ɓataaki **Piyeer arano**

1 Miin Piyeer nelaaɗo Iisaa Almasiihu winndi oo ɗoo ɓataaki faade e mon,
onon ɓe Laamɗo suɓii, laatiiɓe hoɓɓe e ley aduna oo, saakiiɓe e ɗee ɗoo leyɗe:
Ponta e Galaatiya e Kappadokiya e Asiya e Bitiniya.
2 Laamɗo Baabiraaɗo men suɓike on hono no anndirnoo ɗum nii, non
Ruuhu mum waɗi on yimɓe Laamɗo, faa ɗowtano-ɗon Iisaa Almasiihu, yalla
yiiyam mum ɗam ana laɓɓina on. Yo Laamɗo ɓeydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiiɗam

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
Dow yurmeende makko mawnde ndee o rimtorii en rimtegol ɗiɗaɓol saabe
immitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maayɓe faa keɓen jikke duumotooɗo.
4 Non eɗen mbaawi fawde jikke men dow moyyereeji ɗi Laamɗo resani en
dow kammu ɗii. Kanji, ɗi mbonataa, ɗi tuunnataa, ɗi ɓuytataako.
5 Laamɗo reeniri on goonɗinal mon e ley baawɗe makko, faa hisina on. O
lanndinike ɓanninde ɗam kisindam e wakkati cakite aduna oo.
6 Oɗon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley wakkatiiwel
gootel torraaji ɗi ngaldaa sii itta koro mon.
7 Ɗii torraaji kollata cellal goonɗinal mon. Hono no kaŋŋe waɗirtee e yiite
faa yeewee yalla o dimo, onon duu hono non korirte-ɗon. Goonɗinal mon duu
ana ɓuri kaŋŋe sabi kaŋŋe heddataako. Ndennoo on njettete, on keɓan darja
e teddeengal kammari goonɗinal mon ngal ɲannde Iisaa Almasiihu ɓanngii.
8 Iisaa, on njiyaali ɗum kaa oɗon njiɗi ɗum. On njiyataa mo jooni, kaa oɗon
ngoonɗini mo. Ɗum hebbini on seyo, seyo manngo daɗungo hakkille,
9 sabi oɗon keɓa tino goonɗinal mon, ɗum woni kisindam yonkiiji mon.
10 Annabaaɓe sappiiɓe ko fa'i e moyyere nde podana-ɗon ndee, yeewii
kasen duu tewtii faamude ɗam kisindam.
11 Ruuhu Almasiihu gonɗo e maɓɓe oo anndinii ɓe gila wakkati majjum
waraali, torraaji kewtotoodi Iisaa Almasiihu e teddeengal jokkoowal hen.
Annabaaɓe ɓee tewtii faamude nde ɗum waɗata e no ɗum waɗirta.
12 Kaa Ruuhu oo hollitiino ɓe oon kabaaru wanaa ko'e maɓɓe ɓe mbaa-
jantoono, onon ɓe mbaajantoo. Joonnoo, waajotooɓe Kabaaru Lobbo ɓee
njottinii on oon kabaaru dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo iwɗo dow kammu. Oon
kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njiɗi anndande ɗum faa sanne.

Haala nguurndam ceniiɗam

13 Ɗum nee, tawa oɗon lanndinii, oɗon kakkili, oɗon peerti gite mon!
Pawon jikke mooɗon fuu dow moyyere nde Laamɗo hokkoyta on ɲannde
Iisaa Almasiihu ɓanngoyii ndee.
14 Ɓikkoy ɗowtaniiɓe Laamɗo, pati njokkee e giɗaaɗe yonki ɗe ngonno-ɗon
e mum arannde ɗee. Nden, on anndaalino goonga.
15 Jooni, laatee seniiɓe e huunde fuu ko ngollaton, hono no Laamɗo
nodduɗo on oo senorii nii.
16 Sabi Binndi ɗii mbii:
«Laatee seniiɓe, sabi miin mi ceniiɗo.»*
17 Oɗon noddira Laamɗo Baabiraaɗo mooɗon, kanko woni cariroowo
gooto fuu e golle mum, o ɓurdintaa yimɓe. Ndennoo ley ko ngollaton fuu,
kulee mo faa ɗo koɗaaku mooɗon haaɗi e aduna.

---

* **1:16** Lewinkooɓe 11.44-45; 19.2

18 Oɗon anndi on coottitaama yalla oɗon tonngitee iwde e tonngoode
nguurndam mon meereejam ɗam tawru-ɗon baabiraaɓe mooɗon. Ndii
coottitaari wanaa huunde timmoore hono cardi naa kaŋŋe.
19 Iisaa Almasiihu soottitirii on yiiyam mum tedduɗam, Almasiihu nan-
nduɗo e njawdiri ndi walaa ella ndi walaa tuundi.
20 Laamɗo suɓike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e cakite jamaanu
Laamɗo ɓannginii mo saabe mooɗon.
21 On ngoonɗinirii Laamɗo saabe Iisaa Almasiihu mo o immintini e
maayde so o hokki ɗum teddungal, faa goonɗinal mon e jikke mon fuu fawoo
e Laamɗo.
22 Jooni, caggal on cennirii ko'e mooɗon ɗowtanaade goonga faa njiɗon
goonɗinɓe ɓee sakiraaɓe mooɗon, njiɗon ɓe jilli ɗi ngaldaa e naafigaaku.
Ndennoo njiɗondiree jilli mawɗi dow ɓernde laaɓunde.
23 Laamɗo waɗi aawdi e ɓerɗe mon so ndimta-ɗon rimtegol ɗiɗaɓol. Ndiin
aawdi wanaa timmoori, ndiin woni konngol Laamɗo guurngol duumiingol
ngol.
24 Sabi,
«Ɓii-aadama yo huɗo,
dawla muuɗum yo piindi.
Huɗo yooran, piindi solan,
25 kaa konngol Joomiraaɗo ngol
duumoto faa abada.»†
Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-ɗon oo.

2

1 Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jammba e naafigaaku e haasidaaku
e ɲoore fuu.
2 No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraaɓe mum'en nii, hono
non onon duu muuyiron non konngol Laamɗo laaɓungol ngol, yalla oɗon
mawnira saabe maggol kison,
3 sabi Binndi ɗii mbii: «on meeɗii hinnee Joomiraaɗo.»

Haala haayre wuurnde, kaŋum e yimɓe seniiɓe

4 Ngaree e Joomiraaɗo, sabi kanko woni haayre wuurnde nde yimɓe
tippitii, kaa Laamɗo suɓike nde, teddinii nde.
5 Onon duu oɗon mba'i hono no kaaye guurɗe mahirteeɗe suudu duumi-
indu nii. On yottinooɓe sadaka seniiɓe, waddanooɓe Laamɗo sadakaaji
ruuhunkooji ɗi mo jaabortoo saabe Iisaa Almasiihu.
6 Sabi Binndi ɗii mbii:
«Mi fawan e Siyona haayre dooɓorde,
haayre suɓaande, horsunde,
kasen duu goonɗinɗo nde fuu
hersataa abada.»*
7 Onon goonɗinɓe ɓee, nden haayre ana horsi e mon. Kaa ɓe ngoonɗinaali
ɓee, Binndi ɗii mbiyanii ɓe:
«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,
kaŋum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii,†
8 nden haayre yimɓe pergitotoo,
so nde liɓa ɗum'en.»‡
Saliiɓe rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no ɓe podiranaa ɗum nii.

---

† **1:25** Esaaya 40.6-8 * **2:6** Esaaya 28.16 † **2:7** Jabuura 118.22 ‡ **2:8** Esaaya 8.14

9 Kaa onon, on leɲol cuɓaangol, on yottinooɓe sadaka gollanooɓe
Kaananke oo, on jaaleɲol ceniingol, on yimɓe ɓe Laamɗo suɓanii hoore mum,
faa kaalon haala golleeji makko lobbi, kanko woni nodduɗo on iwde e nimre
faade e fooyre mum haayniinde!
10 Arannde on nganaano yimɓe Laamɗo, kaa jooni on yimɓe makko. On
keɓaalino yurmeende makko, kaa jooni on keɓii yurmeende makko.

Haala ɗowtanaade hooreeɓe ɓee

11 Sakiraaɓe am horsuɓe, on nganaa so wanaa hoɓɓe e yimɓe jananɓe e
aduna oo. Saabe majjum, miɗo yaggina on, ngoɗɗito-ɗon giɗaaɗe yonki, sabi
wakkati fuu eɗe ndaarta halkude yonkiiji mooɗon.
12 Maree needi hakkunde yimɓe ɓe ngoonɗinaali ɓee, yalla fay so ɓe kappiri
on bone, eɓe njiya golle mooɗon lobbo, ɓe teddina Laamɗo ɲannde ɓanngani
ɓe.
13 Njaɓanee kaanankooɓe ɓee fuu saabe Joomiraaɗo, gila e kaananke ɓurɗo
toowde,
14 faa e wakiilu mum nelaaɗo faa jukka waɗooɓe ko boni, yetta waɗooɓe
ko moyyi.
15 Sabi ko woni sago Laamɗo dee, muɓɓiron kunduɗe nuykaaɓe majjuɓe
ɓee golle mooɗon lobbo.
16 Onon jey ko'e mon, kaa kaybee pati ɗum laatanoo on sabaabu faa
ngollon golle bonɗo. Ngorron no maraaɓe Laamɗo nii.
17 Teddinee yimɓe fuu, njiɗee sakiraaɓe goonɗinɓe ɓee, kulee Laamɗo,
teddinee kaananke mawɗo oo.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

18 Maccuɓe, ɗowtanee halfaaɓe mooɗon teddinon ɗum'en, wanaa halfaaɓe
moyyuɓe newiiɓe ɓee tan, fay ooɲiiɓe ɓee duu ɗowtanee ɗum'en,
19 sabi neɗɗo mo tooɲaali, so torraama muɲiri saabe Laamɗo, waɗii ko
moyyi.
20 So tawii a tooɲuɗo a jukkaama batte majjum, fay so a muɲii, teddeengal
hongal keɓataa? Kaa so on muɲii torraaji kewtiiɗi on ley golle mon lobbo oo,
Laamɗo ana yiɗi ɗum.
21 Ɗum Laamɗo noddori on, sabi Almasiihu torriraama saabe mon. O hollii
on laawol yalla oɗon njokka koyɗe makko.
22 Abada mo luuttaali, fay gooto nanaali fenaande e hunduko makko.
23 Nde ɓe njennunoo mo ndee, o yennitaaki ɓe, nde ɓe kollunoo mo bone
ndee, o giidaaki ɓe. O doomtirii ɓe Laamɗo cariroowo jaadiral oo.
24 Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeɗen e calɗi mum
dow leggal bardugal, faa maayanen luutti, nguuranen fooccitaare. On
cellinaama kammari barmanɗe makko.
25 Arannde, on baali majjuɗi, kaa jooni, on ngartiraama e duroowo kay-
boowo yonkiiji mooɗon.

3

Haala moyyondiral ɓamruɓe

1 Hono non onon rewɓe duu, ɗowtanee worɓe mon. Fay so worɓe mon
nganaa jokkuɓe konngol Laamɗo, golle mon ana waawi waylitinde ɓe, tawee
fay haala waɗaali hen.
2 Ɓe njiyan no golleeji mon laaɓiri e no teddinir-ɗon worɓe mon.
3 Pati pare mooɗon laatoo pare ɲaayirɗe: moorli, soɗaade e ɓoornaade
kaddule ɲaayirɗe.

4 Tiiɗee e coɗaari cuuɗiindi yalla ɓerɗe mon ana coɗoroo sawraare e
deeyere, ɗum woni coɗaari ndi timmataa. Kayri woni coɗaari teentiliindi ndi
Laamɗo yiɗi.
5 Arannde, non rewɓe seniiɓe parortonoo, fawɓe jikke mum'en e Laamɗo
ɓee. Ɓeen njaɓani worɓe mum'en,
6 hono no Saaratu ɗowtanirii jom suudu mum Ibarahiima faa ana noddira
ɗum kalfaaɗo nii. Onon duu, so on ngollii golle lobbo tawi kulol fuu
imminaali hakkillaaji mooɗon, on ɓiɓɓe makko, kanko Saaratu.
7 Onon worɓe ɓee duu, tiiɗee e rewɓe mon e gondal mon ley suudu.
Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee ɓe sabi onon e maɓɓe fuu on
reentuɓe e moyyere wootere, ɗum woni nguurndam ngoongaraajam ɗam.
Ngaɗiron non, pati fay huunde e duwaawuuji mon cagga e laawol.

Haala torrireede saabe laawol lobbol

8 Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtondiron, gooto gooto
mon fuu yiɗa goɗɗo oo jilli sakiraagu, kinnondiree, leyɗinkino-ɗon.
9 Bone, pati njoɓiree ɗum bone, pati njennitee jennuɗo on. Ko kaan-ɗon
waɗude dee, nduwano-ɗon joomum, sabi kammari ɗum Laamɗo noddiri on,
yalla oɗon ndokkee moyyere.
10 Sabi Binndi ɗii mbii:
«Muuyɗo dammitoraade nguurndam lobbam
e ɲalaaɗe belɗe fuu,
yo nantu ɗemngal mum e ko boni,
nannga hunduko mum e pene,
11 ɗuurtoo ko boni waɗa ko moyyi,
ndaarta jam tiiɗa e muuɗum.
12 Sabi Joomiraaɗo ana yeewa fooccitiiɓe ɓee,
ana hettindoo duwaawuuji mum'en,
kaa omo salanoo waɗooɓe ko boni ɓee.»*
13 Homo torrata on so on tiinnike e ko moyyi?
14 Kaa so tawii on torriraama saabe fooccitaare, on mbelii hoore. Pati
kulee yimɓe ɓee kasen duu pati hakkillaaji mooɗon njiiɓo!
15 Teddinee Iisaa Almasiihu e ɓerɗe mooɗon: o ceniiɗo, o Joomiraaɗo men.
Wakkati fuu, tawa oɗon lanndinii jaabaade neɗɗo fuu lamndiiɗo on daliili
jikke mo ngon-ɗon e mum oo.
16 Njaaboree ɓe sawraare e needi, tawee walaa fuu ko hakkille mon ɲiŋata
on. Nden, fay so won ko ɓe ɲo'i on, naa ɓe njenni on kammari oɗon njokki
laawol Almasiihu lobbol ngol, yennooɓe on ɓee tan kersata dow majjum.
17 Torreede e ley golle lobbo, so tawii ɗum Laamɗo muuyi, ɓuri torreede e
ley golle bonɗo.
18 Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootol keyoowol yimɓe
jamaanuuji ɗii fuu kammari luutti ɓiɓɓe aadama. Pooccitiiɗo oo maayiri
saabe ɓe pooccitaaki ɓee, faa mo ɓattina en Laamɗo. O maayii ko yiiyam
makko yuppaa koo, kaa Ruuhu Ceniiɗo immintini mo o guurɗo.
19 E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko ɓooyi waajoyii yonkiiji uddaaɗi ley
kasu.
20 Kanji luutti Laamɗo e jamaanu Nuuhu, Laamɗo muɲanii ɗi ko ɓooyi, nde
Nuuhu sehannoo laana mum mawka kaa ndee. Yimɓe seeɗa naatunoo ley
laana kaa so kisi e ndiyam ɗam, yimɓe njetton tan.

---

* **3:12** Jabuura 34.13-17

21 Ɗum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley maggal on kisii.
Lootogal batisima ngal wanaa faa itta tuundi caldi ɗum waɗiraa. Ko ɗum
waɗiraa dee, faa nootoro-ɗon Laamɗo e hakkille mo ɲiŋaali on. E immitagol
Iisaa Almasiihu Laamɗo hisinirta on.
22 Mo ŋabboyii dow kammu, kanko jooni omo jooɗii ɲaamo Laamɗo.
Malaa'ika'en e kaanankooɓe e jogiiɓe baawɗe fuu tilsinaama e rewde kon-
ngol makko ngol.

4

Haala nguurndam kesam

1 Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, torraama. Onon duu
ɓamon anniya hono no makko nii, lanndinanee torra. Sabi torraaɗo ley
aduna seerii e luutti.
2 Gila jooni faa ɗo nguurndam mon haaɗi, njokkon muuyɗe Laamɗo, celon
e giɗaaɗe yonki.
3 Nguurndam mon ɓettiiɗam ɗam heyii on, on ngaɗiino ko heeferɓe ɓee
njiɗi fuu: nde nguurno-ɗon njaahilaaku e giɗaaɗe yonki e sigiro e wan-
ngiyaare e yaraawo bonngo e dewal tooruuji karmungal.
4 Ko ŋoottu-ɗon tawdeede e maɓɓe e oo njaahilaaku cattuɗo koo, haaynii ɓe
sanne, ɗum saabii so eɓe ɲo'a on.
5 Kaa ɓe ndaroto yeeso Laamɗo, lanndiniiɗo sarde wuurɓe e maayɓe oo.
6 Ɗum waɗi so yimɓe ɓe nguuraa jooni ɓee kaalanaa Kabaaru Lobbo oo,
yalla fay so ɓe cariraama no yimɓe fuu carirtee nii e ley caldi maɓɓe, eɓe
mbaawa wuurdude no Laamɗo nii ley ruuhu.
7 Timmooɗe huunde fuu ɓadike. Nantee, kakkilee ndennoo, yalla oɗon
keddoo e waɗude duwaawu ɲannde fuu.
8 Ko ardii ɗum fuu, njiɗondiron no mbaawru-ɗon fuu sabi kammari jilli
luutti keewɗi ana njaafee.
9 Nde on njahondirii, homo fuu teddina banndum, ko waldaa e
ŋurŋurtondirde.
10 Ko gooto e mooɗon fuu heɓi dokke Laamɗo koo, yo nafir ɗe woɓɓe, hono
no kawjotooɗo lobbo, kalfinaaɗo moyyere Laamɗo heewnde sifa nii.
11 Kaaloowo fuu, ana haani haaldude haala Laamɗo. Golloowo fuu, ana
haani gollirde semmbe mo Laamɗo hokki ɗum oo. Ɗum yalla Laamɗo ana
teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal
e baawɗe ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

12 Sakiraaɓe am horsuɓe, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono
no yiite nii haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii.
13 Miɗo haalana on ceyee sabi ko ndeentir-ɗon e Iisaa Almasiihu torraaji
jooni koo, yalla oɗon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko ɓanngii.
14 So on koyniraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi
Ruuhu teddeengal, ɗum woni Ruuhu Laamɗo, ana jippoo e mooɗon.
15 Pati fay gooto e mooɗon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa
naatude e ko walanaa ɗum.
16 Kaa so gooto mon torriraama saabe yo neɗɗo Iisaa, pati yaagoroo ɗum,
njettee Laamɗo saabe nden innde.
17 Jooni wakkati oo yottike nde Laamɗo fuɗɗata sarde yimɓe. To yimɓe
rewooɓe mo ɓee o fuɗɗirta. So sariya oo fuɗɗirii en enen, hono timmirta e
dow ɓe njokkaali Kabaaru Laamɗo Lobbo ɓee?

18 Binndi ɗii mbii:
«So hisinde fooccitiiɓe tiiɗii,
koɗum hewtotoo yedduɓe Laamɗo e luuttooɓe?»*
19 Ndennoo so nii fii worri, neɗɗo fuu torraaɗo so tawii ɗum Laamɗo muuyi,
yo faw jikke mum e Taguɗo koolniiɗo oo, heddoo e waɗude golle lobbo.

5

Haala waaju faade e mawɓe

1 Miɗo waajoo mawɓe wonduɓe e mooɗon ɓee ɗum ɗoo, sabi miin duu mi
mawɗo, mi seedinoke torraaji Iisaa Almasiihu ɗii, mi tawdete e teddungal
ɓanninoyteengal ngal.
2 Tiiɗee e sewre nde Laamɗo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilsere,
ndurdon nde ɓernde laaɓunde no Laamɗo yiɗiri nii. Pati ndurdon nde
kammari kaalisi, ndurdon nde soobee.
3 Pati kayyinee sewre nde Laamɗo halfini on ndee, kaa ngaɗanon sewre
ndee misaalu nde njokka e mon.
4 Nden so Duroowo Mawɗo oo ɓanngoyii, on keɓan deesewal teddeengal
ngal bontataa abada.
5 Hono non onon sukaaɓe jokolɓe, njaɓee yamiroore mawɓe. On fuu,
kollondiree leyɗinkinaare ley gollidal mon, sabi Binndi ɗii mbii:
«Laamɗo salanto mawninkiniiɓe,
hinnoto leyɗinkiniiɓe ɓee.»*
6 Ndennoo, leyɗinkinanee Laamɗo Jom Semmbe oo, yalla omo toowna on
so wakkati cuɓaaɗo oo yottike.
7 Tippee sugullaaji mooɗon ɗii fuu yeeso Laamɗo, sabi omo waɗani on
hakkille.
8 Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gaŋo mooɗon Ibiliisa ana waɗa yaha-
warta no laddeeru yolbundu nii, ana ndaara mo faɗɗa faa ŋaama.
9 Kaɓito-ɗon, tiiɗon e goonɗinal mooɗon, sabi oɗon anndi sakiraaɓe
mooɗon saakiiɓe e aduna oo ɓee, kaŋum'en duu ana ngondi e ɗiin torraaji.
10 Torraaji mon ɓooyan seeɗa. Kaa Laamɗo cattuɗo hinnaade en oo noddii
en faa naaten e teddeengal mum duumiingal e Iisaa Almasiihu. Nden,
Laamɗo bilta on, ŋiiɓina on, hokka on semmbe, darna koyɗe mon.
11 Yo baawɗe ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynondiral

12 Silas mo anndu-mi yo sakiraaɗo koolniiɗo wallii kam winndande on
oo ɓataaki daɓɓo, waajaade on e seedanaade on: kabaaru hinnee Laamɗo
goongaraajo oo, ana worri no mbinndir-mi nii. Keddodee hen!
13 Deental goonɗinɓe gonngal Baabila, ngal Laamɗo suɓii no suɓorii on nii,
engal salmina on. Marka ɓiyam oo duu ana salmina on.
14 Calmondiree salminaango wondungo e jilli.
On fuu yo on keɓu jam onon yimɓe Iisaa Almasiihu ɓee!

* **4:18** Tinndi 11.31 * **5:5** Tinndi 3.34

Ɓataaki Piyeer ɗiɗaɓo

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccuɗo Iisaa Almasiihu
mi nelaaɗo mum. Mi jowtii on, onon heɓuɓe goonɗinal hono ngal amen ngal
saabe fooccitaare Iisaa Almasiihu, Laamɗo meeɗen kisinoowo en oo.
2 Yo Laamɗo hebbinir on moyyere e jam e ley ko anndu-ɗon mo koo, e ko
anndu-ɗon Joomiraaɗo meeɗen Iisaa koo.

No goonɗinɓe kaaniri wuurdude e kulol Laamɗo

3 E ley baawɗe Laamɗo ɗee Iisaa hokkii en huunde fuu ko kaaja-ɗen faa
nguurden e kulol Laamɗo. Iisaa wallii en anndude Laamɗo, noddirɗo en
darja mum e moyyuki mum oo.
4 E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en moyyereeji korsuɗi,
mawɗi sanne. O fodii ɗi faa ndaɗon sarri bonannda mo giɗaaɗe yonki ndimi
gonɗo e aduna oo, yalla oɗon ndeenta e Laamɗo tagu.
5 Saabe ɗum, coobee, ɓeydon e dow goonɗinal mooɗon ngal moyyuki, e
dow moyyuki kii anndal,
6 e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee muɲal, e dow muɲal
ngal kulol Laamɗo,
7 e dow kulol Laamɗo ngol yiɗugol sakiraaɓe, e dow yiɗugol sakiraaɓe ngol
jilli goongaraaji.
8 So ɗii sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu eɗi ɓeydoo, ɗi ngaɗan on
ɓeydotooɓe yaade yeeso nafooɓe e ley anndugol mon Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu.
9 Sabi neɗɗo fuu mo ɗiin sifaaji ngalaa e mum yo bumɗo naa pamɗuɗo jiile,
sabi yeggitii Laamɗo laɓɓini ɗum e luutti mum yaɓɓiiɗi ɗii.
10 Kaa onon sakiraaɓe, cooboree no mbaawru-ɗon fuu e tabintinde nod-
daango ngo Laamɗo noddi on faade e mum ngoo e ko o suɓii on koo. Sabi so
on ngaɗii ɗum on pergitataako abada!
11 Hono nii Laamɗo yaajiniranta on damal naarrugal e laamu duumiiɗo
oo, laamu Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.
12 Ndennoo, fay so tawii oɗon anndi ɗeen kulle oɗon ɲiiɓi e goonga mo
keɓu-ɗon oo, mi miccintinan on ɗe wakkati fuu.
13 Mi yii ana tilsi mi finndina hakkillaaji mon faa miccito-ɗon ɗum so miɗo
heddii foofude.
14 Sabi miɗo anndi mi ɓooyataa e aduna hankasen, dow no Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu holliri kam nii.
15 Kaa mi waɗan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii ɗoo, oɗon mbaawa
miccitaade kulle ɗee wakkati fuu.

No haala annabaaɓe tabitiri e Almasiihu

16 Nde min anndini on garol Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e baawɗe
mum ndee, min njokkaali fillaaji ɲeeɲuɗi iwɗi e yimɓe. Gite amen jaati min
njiiri manngu makko!
17 O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamɗo Baabiraaɗo oo wakkati
nde daande Laamɗo jom darja mawɗo oo wii: «Oo ɗoo yo Ɓiyam korsuɗo mo
ceyortoo-mi.»
18 Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e
amen, sabi miɗen ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.
19 Ɗum fuu ɓeydani min kasen tayorde ko annabaaɓe ɓee kaalnoo koo.
Oɗon nii ngaɗa ko moyyi e wattude hen hakkillaaji mooɗon, sabi konngi

maɓɓe ana wa'i no lampa pooynoowa ley nimre, faa nde fajiri fooynata, hoodere fajiri jalban ley ɓerɗe moodon.*

20 Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo loowaali ɗum hoore mum.

21 Fay nde wootere Laamɗo loowaali konngol mum e ɓii-aadama dow sago ɓii-aadama, kaa Ruuhu Ceniiɗo wadi so annabaaɓe ɓee kaalti konngol iwrungol to Laamɗo ngol.

2

Haala annabaaɓe peneeɓe e halkaare mum'en

1 No annabaaɓe peneeɓe ngorrunoo e ley leŋol Israa'iila ngol nii, hono non waajotooɓe fenooɓe ngorroyta e ley moodon. Ɓe cooran e ley moodon jannde peneere halkoore. Ɓe njeddan fay Kalfaaɗo maɓɓe coottitinoodo ɓe oo. Hono non ɓe poodiranta ko'e maɓɓe halkaare yaawnde.

2 Heewɓe njokkan e njaahilaaku maɓɓe oo, ɓaman faa laawol goonga ngol bonkee kammari ɓeen waajotooɓe.

3 Joote maɓɓe waddanan ɓe haalde pene faa ɓe jaagoroo on, kaa jukkungo maɓɓe saraama ɓooyii, halkere maɓɓe ana doomi ɓe.

4 Miccitoro-ɗon no Laamɗo soɓɓintinaali malaa'ika'en luuttunooɓe ɓee nii. Ko o wadi dee, o geyyori ɓe calali o wedii ɓe ley nimre jahannama faa ŋannde darngal.

5 Miccitoro-ɗon duu no o soɓɓintiniraali aduna arano oo nii, ko o wadi dee, o reeni Nuuhu baajotoodo fooccitaare oo e njeddon woɓɓe, o wayli e dow yeddooɓe Laamɗo ɓee ilam tuufaanu.

6 Laamɗo sarii geelle ɗidi Sodooma e Gomoora, o halkirii ɗum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla eɗe laatanoo yeddooɓe Laamɗo warooɓe ɓee misaalu.

7 E ley hen, o danndii Luuɗu pooccitiiɗo cuŋluɗo sanne saabe njaahilaaku bonɓe ɓee.

8 Oon pooccitiiɗo koddunoodo e maɓɓe, ɓernde mum moyyunde ndee ana mettannoo ŋalooma beetuɗo fuu saabe golleeji maɓɓe bondi ɗi mo yiyata e ɗi mo nanata.

9 Ɗum fuu ana holla, Joomiraaɗo ana waawi reenude ɗowtaniiɓe ɗum ɓee iwde e torraaji ittooji koro maɓɓe, ana waawi kasen resande ooŋiiɓe ɓee jukkungo faa ŋannde darngal,

10 wanaa haala dogooɓe caggal giɗaaɗe yonki coɓuɗe, hoynuɓe hooreyaaku Joomiraaɗo ɓee.

Ɓeen waajotooɓe fenooɓe kulataa gacce, ana kaawtii, ana mbonkoo tedduɓe wonɓe dow kammu ɓee.

11 Kaa malaa'ika'en ɓee e ɓurde ɓe semmbe e baawɗe fuu mbonkataako ɓe faa kiitoo ɓe yeeso Joomiraaɗo.

12 Kaa ɓeen yimɓe, ɓe ngalaa hakkille no daabaaji ladde njogoraaki hakkille nii, dimiraadi faa loohee mbaree. Eɓe mbonkoo ko ɓe anndaa, ɗum wadi so ɓe kalkirte no daabaaji mbardetee nii.

13 Hono non ɓe keɓirta njoɓdi ooŋaare maɓɓe. Ɓe gacce moodon, ɓe ella moodon, sabi fay fijirde bonnde ŋalooma ana wela ɓe. So ɓe njooddike e moodon e ley kawrital ŋaamdu, eɓe mbelee e jammba maɓɓe.

---

* **1:19** ***Hoodere fajiri*** ndee woni Almasiihu, jaaynoowo ley ɓerɗe goondinɓe ɗum. Yeew Ɓanngingol Yuhanna 22.16

14 Ɓe kaaɓataa yeewde rewɓe jananɓe, ɓe ŋoottataa waɗude junuubu, koyɗo
yonki fuu ɓe koomtan ɗum. Ɓerɗe maɓɓe yo mboownaaɗe e joote, ɓe huɗaaɓe
Laamɗo.
15 Ɓe celii laawol poocciingol ngol, ɓe majjii saabe ko ɓe njokki laawol
Balaama* ɓii Bosora koo, jaɓuɗo ooŋaade saabe joote jawdi.
16 Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde ndakiiwa mum
haaldiri e mum daande neɗɗo, haɗi ɗum waɗude ko nuykaaɗo waɗata.
17 Waajotooɓe fenooɓe ɓee yo ɓulli ɗi ngalaa ndiyam, ɓe duule ɗe henndu
soggata, nimre ɓurnde fuu niɓɓude ɓe ndesanaa.
18 Ɓe ndaarii seytoraade yimɓe e dow konngi mawɗi ɓoli. Ɓe mbirfintinii
yaltuɓe ko ɓooyaali hakkunde majjuɓe ɓee faa ɓe njokkintina ɗum'en giɗaaɗe
njaahilaaku gonɗe e yonki.
19 Eɓe podana ɓeen ndimaaku tawee kamɓe e ko'e maɓɓe ɓe maccuɓe
bonannda, sabi gooto fuu yo maccuɗo ko jaalii ɗum.
20 So tawii e anndal Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo ɓe
ndaɗiri e tuundi aduna, so ɓe mbirfitiima e mayri kasen faa ndi jaalike ɓe,
no ɓe mbattinirta nii ana ɓuri no arannde nii bonde.
21 Tawee ɓe anndaalino laawol fooccitaare ngol fey ɓuri anndude ngol faa
gasa so ɗuurtoo yamiroore seniinde nde ɓe ndokkanoo ndee.
22 Ko hewtii ɓe koo sellinii ɗii tinndi: «Rawaandu ŋaamtan tuurre mum.»
Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaaɗo talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraaɗo

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, oo woni ɓataaki ɗiɗaɓo mo mbinndan-mi on. E
ley ɗiɗi ɗii fuu, miɗo yiɗi heyɗintinde e hakkillaaji mon anniyaaji lobbi faa
miccito-ɗon,
2 haalaaji ɗi annabaaɓe seniiɓe kaalnoo gila ko ɓooyi, kaŋum e ko Joomi-
raaɗo men kisinoowo oo yamiri, ko nelaaɓe e mon anndini on koo.
3 Adee anndude ɗum ɗoo: e ŋalaaɗe cakitotooɗe ɗee, jaayrooɓe yimɓe
jokkuɓe giɗaaɗe yonki mum'en ɓee ngaroyan. Ɓe njaayran on,
4 ɓe mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi gila e njaatiraaɓe
faa jooni, huunde fuu ana worri e alhaali mum hono no worrunoo gila e
fuɗɗoode aduna nii.»
5 Eɓe ndaara yeggitidde Laamɗo tagiri kammu e leydi fuu konngol
muuɗum. O tagiri leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam,
6 e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuufaanu.
7 E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu kawru-ɗen oo
ndesanaama yiite faa ŋannde darngal, nde yedduɓe Laamɗo ɓee kalketee
ndee.
8 Sakiraaɓe am horsuɓe, pati njeggiton oo goonga: to Joomiraaɗo, ŋalooma
gooto ana wa'i hono no duuɓi ujunere nii, kaa duu duuɓi ujunere ana
mba'ani mo hono no ŋalooma gooto nii.
9 Joomiraaɗo taaɗintaa tabintinde fodoore mum no yoga yimɓe paamirta
taaɗugol nii, o muŋando on tan sabi o yiɗaa fay gooto halkoo. Ko o yiɗi dee,
yimɓe fuu ngarta e makko, tuuba.

---

* **2:15** ***Balaama*** janngini kaananke ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'iilankooɓe faa ɓe naata e jeenu kaŋum e dewal tooruuji.

10 Kaa ɲannde gartol Joomiraaɗo ndee juhiran en no gujjo juhirta nii. Oon
wakkati, dillere mawnde waɗan, kammu oo timman. Kuɗɗe kammunkooje
fuu kalkoto ley yiite. Leydi ndii e golleeji gondi e mum fuu ɓannginte sarete.
11 Haya so tawii ɗum fuu hono non ɗum halkortoo, oɗon kaani jokkude
laawol ceniingol! Oɗon kaani wuurdude kulol Laamɗo
12 so tawee oɗon ndooma oɗon ngolla faa ɲalaande Laamɗo ndee warda
no yaawiri nii! Oon wakkati, kammu huɓɓan halkoo, kuɗɗe kammunkooje
fuu taayan ley yiite.
13 Kaa eɗen ndoomiri no Laamɗo fodiri nii: kammu keso e leydi keyri ɗo
fooccitaare tawetee.
14 Tawee ɗeen kulle ndoomaten, sakiraaɓe am horsuɓe, coobee yalla
Joomiraaɗo ana tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi on ngalaa ella.
15 Paamon muɲal Joomiraaɗo meeɗen ngal ana newnana on kisindam.
Non sakiike men Pool korsuɗo oo winndirani on, no Laamɗo hokkiri mo
hakkilantaaku nii.
16 Non o winndiri ɗum e ɓataakiiji makko ɗii fuu. Ɓataakiiji makko ɗii
ana njogii konngi ɗi maanaa mum tiiɗi faamude, ɗi yimɓe famarɓe jannde
e hoyɓe yonki ley goonɗinal mbaylitata koro mum, hono no ɓe ngaɗirta
e nokkuuje goɗɗe ley Binndi ɗii duu nii. Kamɓe ngaddanta ko'e maɓɓe
halkaare.
17 Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, nde wonnoo on kumpitaama ɗum gila
jooni, ndeentee pati bonɓe ɓee naɓora on e majjere mum'en so njoppon ɗo
tabitinno-ɗon ɗoo.
18 Mawniron e ko anndu-ɗon Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kisinoowo
en oo koo e ko keɓu-ɗon moyyere mum koo! Yo teddeengal woodan mo gila
jooni faa abada! Aamiina!

Ɓataaki Yuhanna arano

Haala Konngol dokkoowol yimɓe nguurndam

1 Miɗen mbinndana on haala neɗɗo gooduɗo gila puɗɗooɗe.* Min nanii
haala makko, min njiirii mo gite amen, min taykike mo, min memirii mo
juuɗe amen. Kanko woni Konngol dokkoowol yimɓe nguurndam.
2 Nguurndam ɗam ɓannginaama min njii ɗam, ɗum saabii so miɗen
kaalana on haala majjam. Ɗam nguurndam nduumiiɗam ngonɗam ɗo
Baabiraaɗo ɗam min ɓannginanaa, ɗam min kaalanta on haala mum jooni.
3 Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon duu, yalla
oɗon ndeentira e amen hono no min ndeentiri e Baabiraaɗo e Ɓiyum Iisaa
Almasiihu nii.
4 Ɗum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hiɓɓa.

No Laamɗo holliri yo fooyre

5 Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala mum oo,
annii: Laamɗo yo fooyre, nimre fuu walaa e mum.
6 So en mbii eɗen ndeentii e makko, kaa tawee e nimre ngon-ɗen, en penii,
goonga walaa e golle men.
7 Kaa so e fooyre nguur-ɗen no o worri e fooyre kanko e hoore makko nii,
nden en ndeentii enen e ko'e men, kasen duu yiiyam Ɓiyiiko Iisaa laɓɓinan en
e tuundi fuu.
8 So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e goonga.
9 Kaa so en njaadiranii Laamɗo luutti men, o yaafoto en, o laɓɓina en e
tuundi fuu. Sabi kanko, o koolniiɗo, o pooccitiiɗo.
10 So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamɗo yo penoowo, konngol
makko naataali e men.

2

No Almasiihu laatorii ballo men

1 Sukaaɓe am, mi winndanii on ɗum, pati on luuttu. Kaa so won luuttuɗo,
eɗen njogii balloowo ɗo Baabiraaɗo, oo woni Iisaa Almasiihu pooccitiiɗo oo.
2 Kanko hokkitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee, wanaa luutti
men enen tan, luutti aduna oo fuu.

Haala yiɗondirde

3 Ko anndinta en eɗen anndi Laamɗo dee, haybude jamirooje mum.
4 Biiɗo «miɗo anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko, joomum yo
penoowo, walaa e goonga.
5 Kaa kaybuɗo konngol Laamɗo ngol, jilli Laamɗo ana kiɓɓi e mum jaati.
Nii anndirten eɗen ɲiiɓi e makko.
6 Biiɗo ana ɲiiɓi e makko, ana haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo nii.
7 Sakiraaɓe am horsuɓe, ko mbinndan-mi on koo wanaa yamiroore heyre,
yo yamiroore ɓooynde nde keɓ-ɗon gila arannde. Nden yamiroore ɓooynde
woni konngol ngol nan-ɗon ngol.*

---

* **1:1** ***Gooduɗo gila puɗɗooɗe oo*** yo Iisaa. (Yeew Linjiila ngeɗu Yuhanna 1.1-18 duu.) * **2:7** ***Yamiroore ndee*** yo yiɗondirde.

8 Ɗum e taweede, yamiroore ɓooynde nde mbinndan-mi on ndee, nde
heyre duu, goonga mayre ana ɓannga e Almasiihu, ana ɓannga e mon, onon
duu. Sabi nimre ana timma, fooyre jaati ndee tawi fuɗɗii yaaynude.
9 Biiɗo e fooyre woni, tawi ana waɲi sakiike mum, oo kaa e nimre woni faa
hannde.
10 Jiɗɗo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata ɗum.
11 Baɲuɗo sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo, anndaa to yahata
sabi nimre wumnii ɗum.

Haala waasude yiɗude aduna

12 Sukaaɓe, miɗo winndana on
sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.
13 Baabiraaɓe, miɗo winndana on
sabi oɗon anndi gooduɗo gila e puɗɗooɗe oo.
Jokolɓe, miɗo winndana on
sabi on njaalike Ibiliisa Bonɗo oo.
14 Sukaaɓe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oɗon anndi Baabiraaɗo.
Baabiraaɓe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oɗon anndi gooduɗo gila e puɗɗooɗe oo.
Jokolɓe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oɗon njogii semmbe,
konngol Laamɗo ngol ɲiiɓii e mon,
kasen duu on njaalike Bonɗo oo.
15 Pati njiɗee aduna, kaɲum e ko woni e mum fuu. Sabi jiɗɗo aduna
waawaa yiɗude Baabiraaɗo.
16 Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal giɗaaɗe yonki e ko darii e
yitere e haawtaade banngal jawdi, jeyaaka e Baabiraaɗo, ɗum fuu e aduna
jeyaa.
17 Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gaɗoowo sago Laamɗo du-
umoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

18 Sukaaɓe am, timmooɗe aduna oo ɓadike. On nanii konnee-Almasiihu
waran. Haya, jooni konnee'en-Almasiihu heewɓe annii. Ɗum anndir-ɗen
timmooɗe ɗee.
19 E men jaati ɓe iwata, kaa ɓe njeyanooka e men. Sabi kamɓe, sinndo e
men ɓe njeyanoo, ɓe keddodotono e men. Kaa ɗum hollata kamɓe ɓe fuu ɓe
njeyanooka e men.
20 Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniiɗo, on fuu oɗon anndi
goonga.
21 Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko mbinndiran-mi on
dee, saabe oɗon anndi goonga. Kasen duu oɗon anndi fenaande fuu walaa e
goonga.
22 Ndennoo, homo woni penoowo? Jedduɗo Iisaa yo Almasiihu, kaɲum
woni penoowo.† Jedduɗo Baabiraaɗo e Bajjo oo fuu yo konnee-Almasiihu.
23 Sabi jedduɗo Bajjo oo walanaa Baabiraaɗo oo, ceedaniiɗo Bajjo oo fuu
ana woodani Baabiraaɗo oo duu.
24 Onon, tiiɗee e ko nan-ɗon gila arannde koo. Haala ka nan-ɗon gila
arannde kaa, so ɲiiɓii e mon, onon duu on ɲiiɓan e Bajjo oo, on ɲiiɓan e
Baabiraaɗo oo.

† **2:22** So neɗɗo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

25 Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurndam nduumiiɗam.
26 Mi winndanii on ɗum banngal yimɓe majjinooɓe on.
27 Kaa onon, Ruuhu Ceniiɗo mo o hokki on oo, ana ɲiiɓi e mon, fotaa ko njanngine-ɗon. Sabi Ruuhu makko oo jannginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jannginta on, wanaa fenaande. Ndennoo, ɲiiɓee e Almasiihu no Ruuhu mum oo jannginiri on nii.

No laatori-ɗen ɓiɓɓe Laamɗo

28 Jooni sukaaɓe am, ɲiiɓee e Almasiihu, yalla eɗen ndardoo yeeso makko rafi kulol, pati kersen ɲannde gartol makko.
29 So on anndii Laamɗo yo pooccitiiɗo, tayoree mo golleeji mum pooccitii fuu yo ɓiyiiko.

3

1 Yeewee no Baabiraaɗo foti yiɗirde en, faa noddire-ɗen ɓiɓɓe Laamɗo. En ɓiɓɓe mum jaati. Ko haɗi aduna oo anndude en dee, o anndaa Baabiraaɗo.
2 Sakiraaɓe am horsuɓe, jooni en ɓiɓɓe Laamɗo. Ko laatoto-ɗen koo, ɓannginaaka tafon. Kaa eɗen anndi nde Almasiihu ɓanngii, en nanndan e mum, sabi en njiyan mo kanko e hoore makko no o worri nii jaati.
3 Joonndoriiɗo ɗum e makko fuu, laɓɓiniran hoore mum no Almasiihu laaɓiri nii.
4 Golluɗo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamɗo. Sabi gollude ko boni yo luuttude Sariya.
5 Oɗon anndi Almasiihu ɓanngirii faa roondanoo en luutti men. Kaɲum, luutti ngalaa e mum.
6 Ñiiɓuɗo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu, yiyaali mo, anndaa mo.
7 Sukaaɓe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko fooccitii yo pooccitiiɗo, hono no Almasiihu worri yo pooccitiiɗo nii.
8 Kaa luuttoowo yo neɗɗo Ibiliisa, sabi Ibiliisa ana luutta gila e puɗɗooɗe. Saabe majjum Ɓii Laamɗo oo wardi faa halka golleeji Ibiliisa.
9 Laatiiɗo ɓii Laamɗo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu Laamɗo ana ɲiiɓi e mum. Joomum waawaa heddaade luuttude, sabi yo ɓii Laamɗo.
10 Ko seenndata ɓiɓɓe Laamɗo e ɓiɓɓe Ibiliisa dee, mo gollataa ko fooccitii fuu, wanaa neɗɗo Laamɗo. Mo yiɗaa sakiraaɓe mum duu, hono non worri.

Haala jilli

11 Oo woni kabaaru mo nan-ɗon gila arannde oo: njiɗondiren.
12 En kaanaa wa'ude no Kaabiila jokkuɗo Ibiliisa Bonɗo oo so wari miɲum nii. Koɗum waɗi so o wari ɗum? O wardii ɗum kammari golle makko yo bonɗo, mo miɲiiko oo kaa yo lobbo.
13 Ndennoo sakiraaɓe, pati kaayne-ɗon so aduna oo waɲii on.
14 Ko njiɗ-ɗen sakiraaɓe men koo, ɓannginani en en njaalike maayde, en naatii e nguurndam. Mo yiɗaa sakiike mum fuu, heddike yo maayɗo.
15 Neɗɗo fuu baɲuɗo sakiike mum, ɲaaɗii hoore. Oɗon anndi ɲaaɗuɗo hoore, nguurndam nduumiiɗam walanaa ɗum.
16 No anndirten ko woni jilli dee, Almasiihu hokkitirii yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eɗen kaani hokkitirde yonkiiji men kammari sakiraaɓe men.
17 So jogiiɗo nguure hitaande yii sakiike mum yo kasindinɗo, yurmaaki ɗum, hono jilli Laamɗo mbaawiri ɲiiɓirde e mum?
18 Sukaaɓe am, pati jilli men laato haala ɓola tan, njiɗiren golle e goonga.

19-20 Nii anndirten e goonga ngon-ɗen. Kasen duu so ɓerɗe men pelii en,
en mbaaltinan ɗe yeeso Laamɗo, sabi Laamɗo ɓuri ɗe manngu, kanko woni
anndudo huunde fuu.
21 Ndennoo sakiraaɓe am horsuɓe, so nii ɓerɗe men pelaali en, en taw-
dataake e kulol yeeso Laamɗo,
22 o hokkan en ko ɲaagi-ɗen mo fuu, sabi en kaybii jamirooje makko, eɗen
ngaɗa ko weli mo.
23 Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasiihu Ɓiyiiko oo, kaɲum e
yiɗondirde hono no o yamiri en nii.
24 Kayboowo jamirooje Laamɗo fuu, ana ɲiiɓi e Laamɗo, Laamɗo duu ana
ɲiiɓi e mum. Ruuhu mo o hokki en oo, kaɲum anndinta en omo ɲiiɓi e men.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, baajotoodo fuu biiɗo Ruuhu Laamɗo ana e mum,
pati ngoondinee ɗum faa koron yalla Ruuhu Laamɗo jaati woni e mum naa
wanaa. Sabi annabaaɓe peneeɓe heewɓe caakike e aduna oo.
2 Annii no anndirton Ruuhu Laamɗo ana e neɗɗo: jaɓuɗo Iisaa Almasiihu
warii laatike neɗɗo fuu, oon, Ruuhu Laamɗo ana e mum.
3 Kaa mo jaɓanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamɗo walaa e mum. E konnee-
Almasiihu iwi. On nanii haala garol konnee-Almasiihu oo. Oon, ana ley
aduna oo gila jooni.
4 Sukaaɓe am, onon, on yimɓe Laamɗo, on njaalike annabaaɓe peneeɓe
ɓee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo ɓuri semmbe diina gondo e aduna oo.
5 Ɓeen annabaaɓe peneeɓe, ɓe adunankooɓe. Saabe majjum, haala
mbonka ɓe kaalata, aduna oo ana hettinanoo ɓe.
6 Enen, en yimɓe Laamɗo, anndudo Laamɗo fuu hettinanto en. Mo wanaa
neɗɗo Laamɗo hettinantaako en. Nii ceenndirten Ruuhu goonga e ruuhu
majjere.

Haala jilli Laamɗo

7 Sakiraaɓe am horsuɓe, njiɗondiren, sabi jilli e Laamɗo iwi. Mo jilli ngoni
e mum fuu yo ɓii Laamɗo, ana anndi Laamɗo.
8 Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamɗo, sabi Laamɗo e hoore mum jaati
anndini en ko woni jilli.
9 Ko Laamɗo ɓanngininirani en jilli mum dee, ko o neli ƁiyiikoBajjo ley aduna
oo koo, yalla eɗen keɓira nguurndam saabe mum.
10 Ko njiɗu-ɗen Laamɗo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta en jilli dee,
Laamɗo yiɗi en. E ley jilli makko ɗii o nelii Ɓiyiiko faa hokkitira yonki mum
yalla luutti men ana njaafee.
11 Sakiraaɓe am horsuɓe, ko Laamɗo yiɗiri en nii koo, enen duu, eɗen kaani
yiɗondirde.
12 Fay gooto yiyaali Laamɗo abada. So en njiɗondirii, Laamɗo ɲiiɓan e men,
kasen duu jilli mum kiɓɓii e men.
13 Hono anndirten eɗen ɲiiɓi e makko, kanko duu omo ɲiiɓi e men? Ko o
hokki en Ruuhu makko oo koo.
14 Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miɗen kaalana on Baabiraaɗo oo
neli mo faa o hisina aduna oo.
15 Jaɓuɗo Iisaa yo Ɓii Laamɗo fuu, Laamɗo ɲiiɓan e mum, kaɲum duu ɲiiɓan
e Laamɗo.

16 Enen, en anndii jilli ɗi Laamɗo yiɗi en ɗii, en koolike ɗi. Laamɗo e hoore
mum jaati anndini en ko woni jilli. Ɲiiɓuɗo e jilli fuu, e Laamɗo ɲiiɓi. Laamɗo
duu ɲiiɓan e mum.
17 No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-ɗen wa'ude e oo ɗoo
aduna. Nii woni no jilli ɗii kiɓɓiri e men, pati kulen ɲannde darngal.
18 Kulol walaa ley jilli, jilli kiɓɓuɗi ittan kulol. Sabi kulol yo jukkungo
doomi, kasen duu gonduɗo e kulol fuu, jilli Laamɗo kiɓɓaali e mum.
19 Enen, ko o adii yiɗude en koo, waɗi so njiɗondir-ɗen.
20 Biiɗo «miɗo yiɗi Laamɗo», so tawi ana waɲi sakiike mum, yo penoowo.
Sabi mo yiɗaali sakiike mum mo yiyata, waawaa yiɗude Laamɗo mo yiyaali.
21 Jiɗɗo Laamɗo fuu, yo yiɗu sakiike mum duu. Ndee ɗoo yamiroore,
Almasiihu waddani en ɗum.

5

Haala goondinde Ɓii Laamɗo

1 Goondinɗo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike ɓii Laamɗo. Jiɗɗo saaraa fuu,
yiɗan ɓiyiiko duu.
2 No anndirten eɗen njiɗi ɓiɓɓe Laamɗo dee, ko njiɗ-ɗen Laamɗo so njokku-
ɗen jamirooje mum koo.
3 Sabi haybude jamirooje makko woni yiɗude mo. Jamirooje makko
nganaa donngal,
4 sabi ko iwi e Laamɗo fuu, jaaloto giɗaaɗe yonki. Goondinal men
njaalorto-ɗen ɗe.
5 Homo jaalotoo giɗaaɗe yonki? Walaa fuu jaalotooɗo giɗaaɗe yonki so
wanaa goondinɗo Iisaa woni Ɓii Laamɗo.
6 Oon woni Iisaa Almasiihu garduɗo e ndiyam e yiiyam.* Wanaa e ndiyam
tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiiyam fuu. Ruuhu oo duu hollata ɗum, sabi
Ruuhu oo woni goonga.
7 Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu,
8 ɗum woni Ruuhu e ndiyam e yiiyam, seedaaku majje oo duu yo gooto.
9 Eɗen njaɓa seedaaku yimɓe, kaa seedaaku Laamɗo oo ɓuri semmbe. Sabi
kanko woni mo Laamɗo haali haala Ɓiyum.
10 Goondinɗo Ɓii Laamɗo, heɓii oon seedaaku e ley ɓernde mum. Mo
goondinaali Laamɗo, kaɲum jogorike Laamɗo yo penoowo, sabi jaɓaali
seedaaku mo Laamɗo haali haala Ɓiyum oo.
11 Ɓum woni seedaaku oo: Laamɗo hokkii en nguurndam nduumiiɗam,
ɗam nguurndam ana e Ɓiyiiko oo.
12 Goodanɗo Ɓii Laamɗo oo fuu, heɓii nguurndam ɗam. Mo walanaa ɗum,
heɓaali ɗam.

Baynondiral

13 Onon goondinɓe Ɓii Laamɗo oo ɓee, mi winndanii on ɗum, yalla oɗon
tayora on keɓii nguurndam nduumiiɗam.
14 Eɗen njogii ndee hoolaare ɗo makko: so en nduworike huunde hakke
muuyɗe makko, o jaabanto en.
15 Eɗen anndi en keɓii ko nduwi-ɗen koo, nde wonnoo eɗen anndi omo
jaabanoo en duwaawu men.

---

* **5:6** ***Ndiyam ɗam*** woni ndiyam lootogal batisima. Yiiyam ɗam ana hollita maayde Iisaa.

16 Ndennoo, so won jiiɗo sakiike mum ana luutta luuttal ngal waddantaa
neɗɗo maayde, o ɲaaganoo ɗum Laamɗo, Laamɗo duu hokkan ɗum nguurn-
dam. Kaa won luuttal gaddoowal maayde. Mi wiyaali ɲaagoro-ɗon saabe
ngal luuttal.
17 Ooɲaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddata maayde.
18 Eɗen anndi ɓii Laamɗo fuu heddataako e luutti, sabi Ɓii Laamɗo oo ana
hayba neɗɗo oo, Ibiliisa Bonɗo oo memataa mo.
19 Eɗen anndi en yimɓe Laamɗo, aduna oo fuu annii e maral Bonɗo oo.
20 Eɗen anndi Ɓii Laamɗo warii, hokkii en hakkille mo anndiren dewe-
teeɗo goongaraajo oo. Jooni eɗen njeyaa e goongaraajo oo, sabi eɗen ɲiiɓi
e Ɓiyiiko Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamɗo goongaraajo oo, kanko woni
nguurndam nduumiiɗam.
21 Sukaaɓe am, ndeenee ko'e mon e deweteeɗo goɗɗo.

Ɓataaki Yuhanna ɗiɗaɓo

1 Miin mawɗo deental goonɗinɓe winndi oo ɓataaki faade e debbo
teddudo* mo Laamɗo suɓii. Miɗo jowte, aan e ɓiɓɓe maa fuu, onon ɓe njidirmi goonga. Wanaa miin tan yiɗi on, anndubɓe goonga oo ɓee fuu ana njidiri on
2 saabe goonga gonɗo e men, duumotoodo e men faa abada oo.
3 Laamɗo Baabiraaɗo men e Ɓiyum Iisaa Almasiihu yurmoto en, hokkan en
moyyere e jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

4 Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won ɓiɓɓe maa jokkirɓe goonga oo no
Baabiraaɗo yamiri en nii.
5 Jooni, debbo teddudo, miɗo ndaarde, njiɗondiren. Ko mbinndanan-maami koo wanaa yamiroore heyre, ɗum yamiroore nde keɓu-ɗen gila arannde.
6 Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamɗo. Nden yamiroore woni nde
kaan-ɗon haybirde no nanir-ɗon ɗum gila arannde nii.
7 Sabi majjinooɓe heewɓe caakike e aduna oo. Ɓe njaɓaali Iisaa Almasiihu
warii laatike neddo. Baado no maɓɓe nii fuu yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu.
8 Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngollu-ɗon oo mursee, keɓon mbarjaari
kiɓɓundi.
9 Sabi mo ɲiiɓaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa Laamɗo. Ɲiiɓudo e
maggol ana woodani Baabiraaɗo e Bajjo oo fuu.
10 So won garɗo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol, pati njaɓɓee
ɗum e ley galleeji mon, pati fay njowtee ɗum.
11 Sabi jowtudo mo fuu, kaɲum e makko laatike gootum.

Baynondiral

12 Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yiɗaa winndande on ɗum
fuu e ɗerewol. Kaa miɗo yeloo warde to mon, kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hiɓɓa.
13 Haya, ɓiɓɓe sakiike maa debbo mo Laamɗo suɓii oo ana njowte.

---

* **1:1** ***Debbo teddudo oo*** e ɓiɓɓe mum yo deental goonɗinɓe gootal.

Ɓataaki **Yuhanna tataɓo**

1 Miin mawɗo deental goonɗinɓe winndi oo ɓataaki faade e Gayus sakiike
am korsuɗo mo njiɗir-mi goonga oo.
2 Sakiike am korsuɗo, miɗo yeloo keɓaa neema e cellal, no hakkille maa
deeyiri e Laamɗo nii.
3 Hee mi seyike nde yoga e sakiraaɓe ngari kaalani kam no tiinnori-ɗaa e
goonga e no njokkir-ɗaa mo nii.
4 Seyo fuu ɓuranaa kam ko nan-mi ɓiɓɓe am ana njokki goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraaɓe

5 Sakiike am korsuɗo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraaɓe ɓee, fay ɓe a
anndaa ɓee,* ana hollita a koolniiɗo.
6 Ɓe kaalii haala jilli maa yeeso deental goonɗinɓe. So a jokkii yooɓinde ɓe
ko ɓe kasindini e laawol maɓɓe, no hawrirta e muuyɗe Laamɗo nii, a waɗan
ko moyyi.
7 Sabi kamɓe, saabe Almasiihu ɓe immorii laawol ngol. Ɓe ndaardaali
yimɓe ɓe ngoonɗinaali Iisaa ɓee fay huunde.
8 Ndennoo, enen goonɗinɓe Iisaa, eɗen kaani wallude hono ɓeen yimɓe,
yalla eɗen ngollida e maɓɓe goonga.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

9 Won ko mbinndu-mi faade e deental goonɗinɓe ngal, kaa Diyoterefes,
muuyɗo ardinde hoore mum oo, jaɓantaa kam.
10 Saabe ɗum, so mi warii, mi hollan ko o waɗata koo e no o bonkortoo min
nii. Wanaa ɗum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe hoɓɓe ɓee, kasen duu yiɗuɓe
jaɓɓaade ɓe ɓee, o haɗan ɗum, o ribba ɗum'en e deental goonɗinɓe ngal.
11 Sakiike am korsuɗo, pati ɲemmbu ko boni, ɲemmbu ko moyyi. Gaɗoowo
ko moyyi fuu yo neɗɗo Laamɗo. Gaɗoowo ko boni anndaa Laamɗo.
12 Demeteriyus yo neɗɗo lobbo sabi omo ɲiiɓi e goonga. Yimɓe fuu ana
kaala haala makko lobba. Minen duu, miɗen njaɓi ɗum, aɗa anndi seedaaku
amen yo goonga.

Baynondiral

13 Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yiɗaa winndude ɗum fuu e
ɗerewol.
14 Miɗo yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunduko e hunduko.
15 Giɗiraaɓe maa wonɓe ɗoo ɓee ana njowte. Miɗo jowta giɗiraaɓe ɓee fuu,
gooto gooto. Aan e jam!

---

* **1:5** ***Sakiraaɓe ɓee*** yo saakooɓe Kabaaru Lobbo oo.

Ɓataaki **Yahuuda**

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccuɗo Iisaa Almasiihu mi miɲii
Yaakuuba. Mi jowtii on, onon noddaaɓe horsuɓe e Laamɗo Baabiraaɗo men
ɓee, onon reenaaɓe faa gartol Iisaa Almasiihu.
2 Yo Laamɗo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e jilli mum!

Jeertaango dow jannginooɓe fenooɓe

3 Sakiraaɓe am horsuɓe, miɗo yiɗunoo faa sanne winndande on banngal
kisindam ɗam ndeentu-ɗen e mum en fuu ɗam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi
winnda faa mi suusina on kaɓano-ɗon laawol goondinal dokkaangal seniiɓe
fuu cilol gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu.
4 Sabi won sooriiɓe e deental ngal, ɓe jukkungo mum'en winndaa gila
ko ɓooyi. Ɓe yeddooɓe Laamɗo, ɓe waylitooɓe moyyere Laamɗo ndee faa
laatoo yamiroore njaahilaaku, ɓe yeddooɓe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
Kalfaaɗo men gooto oo.
5 Jooni, miɗo yiɗi miccintinde on ɗum ɗoo, fay so taweede on kumpitaama
faa laaɓi: ko Joomiraaɗo danndi yimɓe mum to leydi Misira too koo, o
sakitike halkude ɓe ngoondinaali e ley maɓɓe ɓee.
6 Miccitoro-ɗon duu no yoga e malaa'ika'en ɓee keddaaki ɗo njamiranoo
ɗoo nii, ko ɓe ngaɗi dee, ɓe njoppu darɗe maɓɓe. Saabe ɗum Joomiraaɗo
heddi ɓe ley nimre faa kiiti ɲannde darngal, geyyii ɓe geyyelle duumiiɗe.
7 Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliiɗe ɗum'en ngaɗirii njaahi-
laaku no malaa'ika'en ɓee ngaɗiri nii, ɗe nguurdiino e tuuyooji ɗi kaanaa
waɗeede. E ley ɗum ɗe laatanike yimɓe fuu jeertaango jukkungo yiite
duumiinge ngee.
8 Ɗum e taweede, sooriiɓe e mon tuugiiɓe ko njii e ley koyɗi mum'en ɓee,
ana coɓina calɗi mum'en, ana koyna hooreyaaku Joomiraaɗo, ana mbonkoo
tedduɓe wonɓe dow kammu ɓee.
9 Jaka fay Miikaa'iilu, mawɗo malaa'ika'en oo, bonkaaki Ibiliisa nde ɓe
nduddunoo banngal ireede tew Muusaa oo ndee. O jaɓaali bonkaade Ibiliisa
faa o wullanoo ɗum, ko o wii ɗum dee: «Yo Joomiraaɗo hiite.»
10 Kaa ɓeen yimɓe ana mbonkoo kuɗɗe ɗe ɓe anndaa ɗum'en, ko ɓe anndi
koo jaati woni ko halkata ɓe. Ɗum woni tuuyooji maɓɓe, ana wa'i hono
tuuyooji daabaaji ladde nii.
11 Kaari! Ɓe njokkii laawol Kaabiila.* Ɓe ngaɗii ko'e maɓɓe e majjere
Balaama,† yalla eɓe keɓa jawdi. Ɓe kalkoto e murtugol maɓɓe no Koora‡
halkorii nii.
12 Kamɓe ngoni ella kawrital ɲaamdu mooɗon, sabi ayiibe ɓe ɲaamirta,
kasen duu ko'e maɓɓe tan ɓe killaa. Ɓe duule ɗe ngalaa ndiyam ɗe kenuuli
coggata, ɓe leɗɗe yaawnde ɗe ngalaa ko teɓetee, ɗoofaaɗe, baatuɗe fey.
13 Eɓe yufina gacce maɓɓe no bempeeje geeci piyotooɗe yufinirta ngufo nii,
ɓe koode jiilotooɗe, nimre ɓurnde fuu niɓɓude ɓe ndesanaa faa abada.
14 Henok taanii Aadama jeɗɗaɓo oo sappinoke kabaaru maɓɓe gila ko
ɓooyi, wii:
«Yeewee Joomiraaɗo ana warda e malaa'ika'en mum seniiɓe ujunaaji uju-
naaji

* **1:11** ***Kaabiila*** yo barɗo miɲum Haabiila. † **1:11** Yeew 2 Piyeer 2.15 ‡ **1:11** Gorko biyeteeɗo ***Koora*** murtini yimɓe Israa'iila nde Muusaa haybannoo ɓe ley ladde ndee.

15 faa sara yimɓe fuu.
O hollitan bonɓe ɓee golle mum'en fuu no foti bonde,
o hollitan ɓe geddi fuu ɗi ɓeen luuttooɓe yeddooɓe Laamɗo kaali.»
16 Ɓeen yimɓe yo bonnooɓe moyyere, woytotooɓe, jokkooɓe giɗaaɗe yonki mum'en, eɓe mantoo, eɓe mana woɓɓe yalla eɓe keɓa ko ɓe njiɗi.

Haala ɲiɓude nguurndam dow goonɗinal

17 Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, miccitee konngi ɗi nelaaɓe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ɓee cappinoo ɗii.
18 Nii ɓe mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaayrooɓe yimɓe, jokkuɓe giɗaaɗe yonki mum'en bonɗe ngaroyan.»
19 Kamɓe ngoni seenndooɓe yimɓe, miilooji adunankooji ɓe njogii, Ruuhu Laamɗo oo walaa e maɓɓe.
20 Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, mahee nguurndam mon dow goonɗinal moodon cattungal senaade ngal, keddee e ɲaagaade Laamɗo e dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo.
21 Keddee e jilli Laamɗo tawa oɗon ndoomti yurmeende Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu naɓoore on to nguurndam nduumiiɗam.
22 Njurmee yoga yimɓe wonɓe e sikke,
23 ndiwtee yoga maɓɓe iwde e yiite, ndanndon ɓe. Woɓɓe ɓee noo, njurmoro-ɗon ɓe e dow jeertagol, nefon fay saaya ka terɗe maɓɓe comni kaa.

24-25 Laamɗo ana waawi reenude on e tarataraaɗe, ana waawi darnude on yeeso teddeengal mum, tawee ɲiŋoore walaa e mon, on seyiiɓe. Yo teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamɗo gooto kisinirɗo en Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo meeɗen oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

Ɓanngingol
ngol Iisaa Almasiihu ɓannginani Yuhanna

1 Dewtere ndee ana mooɓti kulle ɗe Iisaa Almasiihu ɓanngini. Laamɗo
ɓannginani mo ɗee kulle faa o holla maccuɓe mum ɓee ko warata ɓooyataa.
Iisaa neli malaa'ika mum faa humpita ɗum maccuɗo makko Yuhanna.
2 Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, ɗum woni, o haalii konngol Laamɗo
ngol, o seedii e dow Iisaa Almasiihu oo huunde fuu ko o yii.
3 Neɗɗo fuu janngudo ndee dewtere annabaaku welii hoore. Neɗɗo fuu
kettiniiɗo nde so jokki ko winndaa e mayre koo welii hoore, sabi wakkati
mo kulle ɗee ngaɗata oo ɓadiima.

Misaalu faade e deente goondinɓe jeɗɗi

4 Miin Yuhanna winndi oo ɗoo ɓataaki faade e deente jeɗɗi goondinɓe
gonɗe e leydi Asiya ɗee. Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Laamɗo gooduɗo,
goodunoodo, garoowo oo, iwde e ruuhuuji jeɗɗi gondi e yeeso bimmbeere
makko laamu ndee ɗii,
5-6 iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniiɗo e dow kulle ɗee oo, arano e
wuurtineede hakkunde maayɓe, laamiiɗo kaanankooɓe aduna oo.
Yo teddeengal e baawɗe ngoodan Iisaa faa abada, kanko yiɗi en so o yuppi
yiiyam makko, o tonngiti en iwde e tonngoode luuttal, o wadi en jeyaaɓe
e laamu, o wadi en yottinooɓe sadaka faa ngollanen Laamɗo Baabiraaɗo
makko oo! Aamiina.
7 Taykee, omo wara e duule.
Yimɓe fuu njiyan mo,
fay yuwnooɓe mo ɓee,
leɲi aduna fuu cuŋlan saabe makko.
Hono non laatortoo! Aamiina.
8 Joomiraaɗo men Laamɗo, gooduɗo, goodunoodo, garoowo, Jom Baawɗe
oo, wii:
—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

9 Miin woni Yuhanna sakiike mon deentuɗo e mon torraaji, deentuɗo e
mon laamu Iisaa Almasiihu, e muɲididdo e mon muɲal makko. Mi rib-
banooma yaade ruunde wiyeteende Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol
Laamɗo ngol e ko ceedanii-mi Iisaa koo.
10 E ley Ɲalaande Joomiraaɗo ndee,* keew-mi Ruuhu, nan-mi caggal am
daande tekkunde no daande buututal nii
11 ana wiya:
—Ko njiyataa koo, waɗu ɗum dewtere, neldaa nde deente goondinɓe
jeɗɗi ɗee: deental Efeesunkooɓe e deental Simirnankooɓe e deental Perga-
menkooɓe e deental Tiyatirankooɓe e deental Sardesankooɓe e deental
Filadelfinkooɓe e deental Lawdikiyankooɓe.
12 Njeeyii-mi yalla miɗo yiya kaaldoowo e am oo, njii-mi moottilaaji kaŋŋe
jeɗɗi,
13 nanndoore neɗɗo ana hakkunde majji, ana ɓoornii saaya, ana haɓɓi
ganndilaawol kaŋŋe e becce mum.

---

* **1:10** ***Ɲalaande Joomiraaɗo ndee*** woni ɲannde alan.

14 Leeɓi hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no ɓiraaɗam nii, gite
makko ana njaaynira no metangal yiite nii,
15 koyɗe makko ana ɗelkira no jakawalle jalbirta so waɗaama e yiite faa
wojji coy nii, kasen duu daande makko ana wa'i no dillere ndiyam keewɗam
nii.
16 Omo jogii e junngo makko ɲaamo ngoo koode jeɗɗi, kaafaawi ki ban-
ngeeji mum ɗiɗi fuu mbeli ana yalta e hunduko makko, yeeso makko ana
ɗelkira no naange jalbirta hakkunde naange nii.
17 Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi no maayɗo nii.
O fawi junngo makko ɲaamo e am, o wii:
—Pati hul! Miin woni arano, miin woni cakito,
18 miin woni guurɗo oo. Mi maayiino, kaa miɗo nii wuuri faa abada. Miin
jogii baawɗe dow maayde e baawɗe dow laakaraa.
19 Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, ɗum woni ko waɗata jooni koo e ko
waroyta caggal mum koo.
20 Annii sirri koode jeɗɗi ɗe njiyataa e junngo am ɲaamo ɗee, kaɲum e
moottilaaji kaŋŋe jeɗɗi: koode jeɗɗi ɗee yo malaa'ika'en deente goondinɓe
jeɗɗi ɗee, moottilaaji kaŋŋe jeɗɗi ɗii yo deente goondinɓe jeɗɗi ɗee.

2

Haala ɓataakiiji faade e deente goondinɓe jeɗɗi

Ɓataaki faade e Efeesunkooɓe

1 —Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Efeesu, mbiyaa:
«Annii haalaaji jogiiɗo koode jeɗɗi e junngo mum ɲaamo, jahoowo
hakkunde moottilaaji kaŋŋe jeɗɗi:
2 Miɗo anndi golleeji maa e muɲal maa ley tampere. Miɗo anndi a
hokkataa bonɓe ɓee laawol, a ittii koro innditirteeɓe nelaaɓe ɓee a tawii
ɓe fenooɓe.
3 A jom muɲal, a torraama saabe innde am, ɗum e taweede yonki maa
ɲawaali.
4 Kaa miɗo felire ɗum ɗoo: a yoppii jilli maa ɗi njogino-ɗaa arannde ɗii.
5 Ndennoo miccita no ngorruno-ɗaa gila a saamaali. Tuubu, ngolliraa
no ngollirno-ɗaa arannde nii! So wanaa ɗum, so a tuubaali, mi waran e maa
mi itta moottila maa e nokku mum.
6 Kaa miɗo yarrani maa ɗum ɗoo: aɗa waɲi golleeji jokkuɓe Nikola no
mbaɲir-mi ɗi nii.
7 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe ɗee
koo! Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum ɲaamde ɓiɓɓe lekki nguurndam ndariiki e
alijenne Laamɗo kii.»

Ɓataaki faade e Simirnankooɓe

8 —Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Simirna, mbiyaa:
«Annii haalaaji biyeteeɗo arano e cakito, maaynooɗo so wuurti oo:
9 Miɗo anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a arsukunte. Miɗo anndi
bonnooɓe innde wiyooɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe
nganaa. Ko ɓe ngoni dee, ɓe deental rewooɓe Ibiliisa.
10 Pati hul torra ɓadiiɗo hewtude ma. Tayka, yoga mon Ibiliisa wedoto
ɗum ley kasu faa tewta seytaade on. On torrete baldɗe sappo. Yo a laato kool-
niiɗo faa maayde tawe hen, mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam
nduumiiɗam.

11 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe ɗee koo! Jaaliiɗo fuu, maayde ɗiɗoɓere ndee memataa ɗum fey.»

Ɓataaki faade e Pergamenkooɓe

12 —Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Pergame, mbiyaa:
«Annii haalaaji jogiiɗo kaafaawi ki banngeeji mum ɗiɗi fuu mbeli:
13 Miɗo anndi nokku ɗo koɗu-ɗaa, ɗo Ibiliisa laamii ɗoo. Aɗa tiiɗi e innde am, a yankiraali goondinal maa e am fay wakkati nde Antipas seede am koolniiɗo oo waraa ley mon ndee, ɗum woni ɗo Ibiliisa hoɗi ɗoo.
14 Kaa won pelooje seeɗa ɗe njogani-maa-mi: aɗa muɲana yimɓe wonɓe hakkunde mon nanndubɓe e Balaama. Kanko janngini Balaka seytaade Israa'iilankooɓe faa jeena kaɲum e ɲaamde tewuuji cakkanaaɗi tooruuji.
15 Nii, jokkubɓe yimɓe Nikola ngorri hakkunde mon, jannde maɓɓe e golleeji maɓɓe fuu potu.
16 Ndennoo tuubu, so wanaa ɗum, mi waran e maa jooni, mi haɓira e maɓɓe kaafaawi ngonki e hunduko am kii.
17 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe ɗee koo! Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum ɲaamdu suuɗiindu wiyeteendu ‹ maanu ›, mi hokkan ɗum kaayel danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so wanaa dokkaaɗo ɗum.»

Ɓataaki faade e Tiyatirankooɓe

18 —Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Tiyatira, mbiyaa:
«Annii haalaaji Ɓii Laamɗo mo gite mum njalbirta no metangal yiite, mo koyɗe mum ɗelkirta no jakawalle jarnaaɗo nii:
19 Miɗo anndi golleeji maa e jilli maa e goondinal maa e ballal ngal ngaɗan-ɗaa woɓɓe, kaɲum e muɲal maa. Miɗo anndi golleeji maa cakitiiɗi ɗii ɓuri aranndeeji ɗii heewde.
20 Kaa miɗo felire ɗum ɗoo: aɗa muɲana Yesabel, oo debbo biyoowo hoore mum annabaajo. Omo hoomta maccuɓe am omo janngina ɗum'en fijirde e ɲaamde tewuuji cakkanaaɗi tooruuji.
21 Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jaɓaali tuubude iwde e fijirde makko ndee.
22 Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla. Fijidooɓe e makko ɓee duu, so tuubaali iwde e laawol makko ngol, torrete torraaji mawɗi,
23 mi halkan ɓiɓɓe makko duu. Deente goondinɓe ɗee fuu anndan miin woni ittoowo koro hakkillaaji e ɓerɗe, kasen duu mi yoɓan gooto e mon fuu hakke golle mum.
24 Kaa onon Tiyatirankooɓe heddiiɓe ɓe njokkaali ngol laawol ɓee, ɓe ngolliraali ko yoga inndirta ‹ sirriiji Ibiliisa luggi ›, miɗo wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi e mon
25 so wanaa yo on tiiɗu e ko njogi-ɗon koo faa nde ngar-mi fuu.
26-28 Jaaliiɓe – ɗum woni waɗooɓe sago am faa timmoode ɓee – mi hokkan ɗum'en baawɗe ɗe keɓu-mi e Baabiraaɗo am ɗee, faa ɓe ndurda jaaleɲi ɗii loocol naawngol, ɓe pusira ɗi no mahoowo looɗe fusirta looɗe nii. Mi hokkan ɓe hoodere fajiri ndee duu.
29 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe ɗee koo! »

3

Ɓataaki faade e Sardesankooɓe

1 —Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Sardes, mbiyaa:
«Annii haalaaji jogiiɗo ruuhuuji Laamɗo jeɗɗi e koode jeɗɗi:
Miɗo anndi golleeji maa, aɗa wiyee a guurɗo, tawee nee a maayɗo.
2 Jeerta cemmbindinaa seeɗa mo njogi-ɗaa oo gila waataali, sabi mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hiɓɓi yeeso Laamɗo am.
3 Ndennoo, miccita no keɓir-ɗaa e no nanir-ɗaa Kabaaru Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi wardan no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi maɓɓude ma.
4 Kaa noo, aɗa jogii ɗo Sardes ɗoo yimɓe ɓe tuunninaali kaddule mum'en. Ɓe ɓoornotoo kaddule daneeje ɓe njaada e am, sabi eɓe kaandi hen.
5 Hono non, jaaliiɗo fuu ɓoornortoo kaddule daneeje. Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi seedoto omo jeydaa e am yeeso Baabiraaɗo am e malaa'ika'en mum.
6 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe ɗee koo!»

Ɓataaki faade e Filadelfinkooɓe

7 —Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Filadelfi, mbiyaa:
«Annii haalaaji ceniiɗo goongirante, mo cokitirgal Daawuuda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.
8 Miɗo anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famɗude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am.
9 Haya, mi neldete jeyaaɓe e deental rewooɓe Ibiliisa wiyooɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe fenooɓe, ɓe nganaa. Mi dooldinan ɓe ɓe ngara ɓe cujidoya e koyɗe maa. Nden ɓe paaman mi yiɗii ma.
10 Ko njamir-maa-mi muŋaa koo, a muŋii sanne. Saabe ɗum, mi reenete e wakkati nde ɓillaare warata horde aduna faa itta koro yimɓe fuu.
11 Mi ɓadike warde. Tiiɗu e ko njogi-ɗaa koo pati fay gooto teeta deesewal maa jaalogal.
12 Jaaliiɗo fuu, mi waɗan ɗum nuygal ley suudu Laamɗo am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e mum innde Laamɗo am e innde ngalluure Laamɗo am, ɗum woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamɗo am so jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee.
13 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe ɗee koo!»

Ɓataaki faade e Lawdikiyankooɓe

14 —Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Lawdikiya, mbiyaa:
«Annii haalaaji biyeteeɗo Aamiina oo, seedee koolniiɗo goongirante, layli tagoore ndee fuu:
15 Miɗo anndi golleeji maa, a wulaa a ɓuuɓaa. Yo a laato guldo naa ɓuuɓuɗo!
16 Nde wonnoo aɗa forri a wulaa a ɓuuɓaa, mi tuttete iwde e hunduko am.
17 Aɗa wiya: ‹ Mi galo, mi mooɓtii jawle, mi hasindinaa e fay huunde. › Tawee nee, a anndaa a ŋaaɗɗo hoore a jurminiiɗo a baasuɗo a bumɗo a koldo!

18 Miɗo waaje: soodu e am kaŋŋe laɓɓiniraaɗo yiite, yalla aɗa heɓa jawdi,
coodaa e am kaddule daneeje ɓoorno-ɗaa, yalla aɗa suura hersa terɗe maa
ɓole ɗee, coodaa e am nebam ngujaa gite maa yalla jiile maa ana laaɓa.
19 Miin, miɗo fela miɗo ne'a yimɓe ɓe njiɗu-mi. Ndennoo, darana ko
moyyi, tuubaa!
20 Hettina, miɗo nii darii e damal miɗo salmina. Neɗɗo fuu nanɗo
daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi ɲaamda e mum.
21 Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum jooddaade e am dow bimmbeere am
laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-mi e Baabiraaɗo am dow
bimmbeere mum nii.
22 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goonɗinɓe ɗee
koo!»

4

Haala damal udditiingal dow kammu

1 Caggal ɗum, njii-mi damal ana udditii dow kammu. Daande nde
nanunoo-mi arannde wa'unde no buututal nii ana haalda e am, ana wiya:
—Ŋabbu ngaraa ɗoo, faa mi holle ko haani laataade caggal ɗum ɗoo.
2 Ɗon e ɗon, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to dow kammu too,
neɗɗo gooto ana jooɗii dow mayre.
3 Jooɗiiɗo oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana wojjitira no
haayre sardis, ciiɓo-ciiɓongal ana filii bimmbeere ndee ana jalbira no haayre
emerooda nii.
4 Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana pilii nde, mawɓe
noogayon e nayon ana njooɗii dow majje, ana ɓoornii kaddule daneeje,
tenngaaɗe caŋiraaɗe kaŋŋe ana e ko'e maɓɓe.
5 Maje e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu ndee, cunkume
jeɗɗi kuɓɓooje ana yeeso mayre ɗoo, ɗeen ngoni ruuhuuji Laamɗo jeɗɗi ɗii.
6 Ko wa'i hono weendu laaɓundu tal nanndundu e timtorgal ana fooccii
yeeso mayre.
Kuɗɗe nay guurɗe jogiiɗe gite keewɗe yeeso e caggal fuu, ana hakkunde
mayre e sera mayre.
7 Huunde wuurnde aranndeere ndee ana wa'i no rawaandu ladde nii,
ɗiɗoɓere ndee ana wa'i no ngaari nii, tatoɓere ndee, yeeso mum ana wa'i no
yeeso neɗɗo nii, nayoɓere ndee ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii.
8 Wootere e kuɗɗe nay guurɗe ɗee fuu ana jogii biifoole jeegom, wooto fuu
ana jogii gite keewɗe ley e dow fuu. Jemma e ɲalooma fuu ɗe celataa e yimde,
eɗe mbiya:
«Ceniiɗo, Ceniiɗo, Ceniiɗo
yo Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe,
goodunooɗo, gooduɗo, garoowo oo!»
9 Kuɗɗe nay guurɗe ɗee ana njimana jooɗiiɗo dow bimmbeere laamu, guurɗo
faa abada oo, jime teddungal e darja e jettooje.
10 Nde ɓe ngaɗata ɗum fuu, mawɓe noogayon e nayon ɓee kippoto e leydi
yeeso jooɗiiɗo e bimmbeere oo, cujidana guurɗo faa abada oo, njoyyina
tenngaaɗe mum'en yeeso bimmbeere ndee, mbiya:
11 «Joomiraaɗo amen, Laamɗo amen,
aan haandi e heɓude darja e teddungal e baawɗe,
sabi aan tagi kulle ɗee fuu
e muuyɗe maa ɗe laatorii, ɗe tagiraa.»

5

Haala dewtere Laamɗo e kaanɗo udditinde nde

1 Caggal ɗum, njii-mi e junngo ɲaamo jooɗiiɗo dow bimmbeere laamu ndee
oo dewtere nde dow mum e ley mum winndaa, uddiraande peɗooɗe jeɗɗi
maanduɗe.
2 Non njii-mi malaa'ika jom semmbe ana ooynoo e daande toownde, ana
wiya:
—Homo haandi e fettude peɗooɗe ɗee uddita dewtere ndee?
3 Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley leydi kaanɗo
udditidde dewtere ndee naa yeewde ley mayre.
4 Ngullu-mi gullaali cattuɗi, sabi heɓaaka kaanɗo udditidde dewtere ndee
naa yeewde ko woni e mayre.
5 Non gooto e mawɓe ɓee wii kam:
—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu baaba Yahuuda
nduu, iwndu e Daawuuda nduu, jaalike. Endu waawi fettude peɗooɗe jeɗɗi
ɗee, ndu uddita dewtere ndee.
6 Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere ndee, kuɗɗe nay
guurɗe ɗee e mawɓe ɓee ana pilii ndi. Endi nanndi e kirsanoondi. Endi jogii
luwe jeɗɗi e gite jeɗɗi, ɗum woni ruuhuuji Laamɗo jeɗɗi neleteeɗi e aduna oo
fuu ɗii.
7 Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e ɲaamo jooɗiiɗo dow bimmbeere
ndee oo.
8 Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kuɗɗe nay guurɗe ɗee e mawɓe
noogayon e nayon ɓee cujidi yeeso mayri. Gooto e maɓɓe fuu ana jogii hoddu
e urdude kaŋŋeere heewnde uurdi, ɗum woni duwaawuuji seniiɓe ɓee.
9 Hedde eɓe njima jimol kesol eɓe mbiya e maggol:
«Aan haani ɓamde dewtere ndee
pettaa peɗooɗe mayre,
sabi a hirsanooma,
a soottitanike Laamɗo yimɓe
e suudu baaba fuu e ɗemngal fuu e jaaleɲol fuu e leɲol fuu,
yiiyam maa coottitori-ɗaa ɓe,
yalla eɓe tawdee e Laamɗo.
10 A waɗii ɓe kaanankooɓe e yottinooɓe sadaka Laamɗo meeɗen oo,
ɓe laamoo aduna oo.»
11 E ley holleede am, nan-mi daaɗe malaa'ika'en heewɓe, ujunaaji ujunaaji.
Eɓe pilii bimmbeere ndee e kuɗɗe guurɗe ɗee e mawɓe ɓee,
12 eɓe njima eɓe toowna daaɗe maɓɓe:
«Njawdiri kirsanoondi ndii
ana haandi e heɓude baawɗe e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddungal e darja e jettooje!»
13 Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kammu e ko woni dow leydi
e ko woni ley leydi e ko woni dow geeci e ko woni e mum'en fuu, ana wiya:
«Jettooje e teddungal e darja e baawɗe
ngoodanii jooɗiiɗo dow bimmbeere ndee oo
e Njawdiri ndii faa abada!»
14 Kuɗɗe nay guurɗe ɗee njaabii:
—Aamiina!
Mawɓe ɓee duu, kippii e leydi cujidani ɓe.

6

Peɗooɗe jeɗɗi

Haala fettugol feɗoode arandeere: jaalogal

1 Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii fettii wootere e peɗooɗe
jeɗɗi ɗee. Nan-mi wootere e kuɗɗe nay guurɗe ɗee ana iidina daande mum
no gidaango nii, ana wiya:
—War gaa!
2 Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baɗɗiiɗo mo oo ana jogii laaɲal, o hokkaa
tenngaade laamu, o yaari no jaalotooɗo nii o jaaloto duu.

Haala fettugol feɗoode ɗiɗoɓere: barondiral

3 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode ɗiɗoɓere ndee, nan-mi huunde
ɗiɗoɓere ndee ana wiya:
—War gaa!
4 Non puccu goɗɗo boɗeejo yalti. Baɗɗiiɗo mo oo hokkaa kaafaawi mawki,
o hokkaa baawɗe yalla omo itta jam e aduna oo, faa yimɓe mbarondira.

Haala fettugol feɗoode tatoɓere: tiiɗalla

5 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode tatoɓere ndee, nan-mi huunde
wuurnde tatoɓere ndee ana wiya:
—War gaa!
Njii-mi puccu ɓaleejo. Baɗɗiiɗo mo oo ana jogii peesorgal e junngo mum.
6 Nan-mi ko wa'i no daande neɗɗo iwii hakkunde kuɗɗe nay guurɗe ɗee,
ana wiya:
—Munnabi alkama naa munnabiije tati gawri waarata e njoɓdi golle
ɲalooma. Kaa pati mursee nebam ɗam e peguujam ɗam.

Haala fettugol feɗoode nayoɓere: maayde

7 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode nayoɓere ndee, nan-mi daande
huunde wuurnde nayoɓere ndee, ana wiya:
—War gaa!
8 Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Baɗɗiiɗo mo oo ana wiyee Maayde, laakaraa
ana jokki e makko. Ɓe ndokkaa baawɗe dow nayoɓere aduna oo faa ɓe
mbarda yimɓe kaafaawi e yolbere e albalaawuuji e daabaaji ladde.

Haala fettugol feɗoode joyoɓere: wardaaɓe saabe seedaaku mum'en

9 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode joyoɓere ndee, njii-mi to ley ittirde
sadaka too yonkiiji wardanooɓe saabe konngol Laamɗo ngol e seedaaku mo
ɓe ceettii oo.
10 Ɓe eewnii faa toowi, ɓe mbii:
—Joomiraaɗo ceniiɗo goongirante, faa mande ndoomu-ɗaa sarde yimɓe
wonɓe e aduna oo ɓee faa njoɓto-ɗaa yiiyam amen ɗam?
11 Gooto e maɓɓe fuu hokkaa saaya ndaneewa, ɓe mbiyaa ɓe powta seeɗa
tafon, faa adadu sakiraaɓe maɓɓe, gollidiiɓe maɓɓe fodanaaɓe wareede no
maɓɓe nii ɓee, kiɓɓa.

Haala fettugol feɗoode jeegoɓere: ɲalooma mawɗo

12 Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii feɗoode jeegoɓere ndee. Non leydi
dimmbii dimmbagol manngol, naange ngee ɓawliri no kaasa ɓaleewa nii,
lewru nduu fuu wojjiri no yiiyam nii,
13 koode kammu ɗee caami e leydi no ɓiɓɓe ibbe kecce caamirta so henndu
mawndu wibbii.

14 Kammu oo iwi, taggiraa no daago taggirtee nii, kaayɛ e duuɗe fuu ɗoofaa
iwde e nokkuuje mum'en.
15 Nden kaanankooɓe aduna e yimɓe tedduɓe e hooreeɓe sordaasi'en e
arsukunte'en e jom'en semmbe e rimɓe e riimayɓe fuu cuuɗii e loowi kaayɛ,
kaŋum e hakkunde kaayɛ.
16 Hedde eɓe mbiya loowi kaayɛ ɗii e kaayɛ ɗee:
—Caamee e amen! Cuuɗon min e gite jooɗiiɗo dow bimmbeere laamu ndee
oo, kaŋum e tikkere Njawdiri ndii!
17 Sabi ɲalooma mawɗo tikkere maɓɓe ndee yottiima, homo waawi
daɗude?

7

Haala yimɓe 144 000 waɗaaɓe maande Laamɗo

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika'en nayon ana ndarii e paale nay ɗee. Ɓe
cakkii kenuuli aduna nay ɗii, pati mbifa wanaa e leydi wanaa e geeci wanaa
fay e lekki.
2 Njii-mi kasen malaa'ika goɗɗo iwruɗo funnaange ana jogii gaɗirgal
maande Laamɗo guurɗo oo ngal. O eewnii daande toownde faade e
malaa'ika'en nayon hokkaaɓe baawɗe torrude leydi e geeci.
3 O wii ɓe:
—Pati mbonnee leydi ndii e geeci oo e leɗɗe ɗee tafon, faa nde keɓu-ɗen
waɗude maandeeji e tiiɗe maccuɓe Laamɗo meeɗen ɓee.
4 Non nan-mi adadu waɗaaɓe maande e dow tiiɗe mum'en ɓee: eɓe mbaara
e ujunaaji teemedere e ujunaaji capanɗe nayon e ujunaaji nayon (144 000)
iwɓe e cuuɗi Israa'iilankooɓe ɓee ɗii fuu:
5 iwɓe e Yahuuda yo ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Ruuben, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Gada, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
6 iwɓe e Asiira, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Naftali, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Manaasa, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
7 iwɓe e Simeyon, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Lewi, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Isakar, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
8 iwɓe e Jebulon, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Yuusufu, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Beŋamin duu, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
cuuɗi baaba ɗii fuu ngaɗanaama maande.

No yimɓe leŋi fuu njettirta Laamɗo

9 Caggal ɗum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewɗo mo limataako iwɗo e yimɓe
leŋol fuu e suudu baaba fuu e jaaleŋol fuu e ɗemngal fuu ana darii yeeso
bimmbeere laamu ndee e Njawdiri ndii. Eɓe ɓoornii saayaaji daneeji, caɓe
tamarooje ana e juuɗe maɓɓe.
10 Eɓe ilina, eɓe mbiya:
—Kisindam ɗam to Laamɗo men jooɗiiɗo dow bimmbeere laamu ndee
iwrata, kaŋum e Njawdiri ndii.
11 Malaa'ika'en ɓee fuu pilii bimmbeere ndee, mawɓe ɓee e kuɗɗe nay
guurɗe ɗee fuu kippii e leydi ana cujidana Laamɗo,
12 ana mbiya:
«Aamiina!

Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje
e teddungal e baawɗe e semmbe,
fuu ngoodanii Laamɗo meeɗen faa abada!»
13 Non gooto e mawɓe ɓee lamndii kam:
—Hoɓe ngoni ɓee yimɓe ɓoorniiɓe saayaaji daneeji? Hoto ɓe iwi?
14 Mbii-moo-mi:
—Moobbo, aan woni anndudo.
O jaɓɓitii o wii kam:
—Kamɓe ngoni iwɓe e torra mawɗo tawi eɓe ndeenii. Ɓe loonnii saayaaji maɓɓe, ɓe ndawninirii ɗum'en yiiyam Njawdiri ndii.*
15 Ɓum saabii so ɓe keddoto yeeso bimmbeere laamu Laamɗo ndee, ɓe ndewa mo jemma e ɲalooma ley suudu makko seniindu nduu, kasen duu, joodiiɗo e bimmbeere laamu ndee oo huuran e maɓɓe hukkum mum.
16 Ɓe njolbataa, ɓe ɗomɗataa, naange tappataa ɓe, fay nguleefi ngooti yottataako ɓe.
17 Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimmbeere laamu ndii duran ɓe, juurna ɓe e cewle ndiyam ndokkoojam nguurndam. Laamɗo soccan gondi gite maɓɓe fuu.

8

Haala fettugol feɗoode jeɗɗoɓere: deyyere mawnde

1 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode jeɗɗoɓere ndee, kammu oo deyyinii teen ko waarata e feccere leer.
2 Non njii-mi malaa'ika'en njeɗɗon dariiɓe yeeso Laamɗo ɓee ndokkaama buutute jeɗɗi.
3 Malaa'ika goɗɗo jogiiɗo urdude kaŋŋeere daroyii bannge ittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo ɗum e duwaawuuji seniiɓe, o yottina ɗi dow ittirde sadaka kaŋŋeere wonnde yeeso bimmbeere laamu ndee.
4 Cuurki uurdi ndii ŋabbidi e duwaawuuji seniiɓe ɓee iwde e junngo malaa'ika dariiɗo yeeso Laamɗo oo.
5 Malaa'ika oo ɓami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereeji ngaɗi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeɗɗi

6 Caggal ɗum, malaa'ika'en njeɗɗon jogiiɓe buutute jeɗɗi ɓee lanndinanii fuufude ɗe.

Haala buututal aranndeewal

7 Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumaluuje e yiite jillondi-raange e yiiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tatoɓere leydi ndii sumi, feccere tatoɓere leɗɗe ɗee sumi, kasen duu huɗo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal ɗiɗoɓal

8 Malaa'ika ɗiɗaɓo oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre huɓɓoore nii wedaa e ley geeci. Tatoɓere geeci oo laatii yiiyam,
9 tatoɓere kuɗɗe guurɗe gonɗe e geeci ɗee mbaati, tatoɓere laanaaji ndiyam ɗii kalkii.

Haala buututal tatoɓal

---

* **7:14** Maanaa ɓe ***ndawninirii saayaaji maɓɓe yiiyam,*** ɗum woni luutti maɓɓe fuu njaafaama.

10 Malaa'ika tataɓo oo fuufi buututal mum, non koodal manngal
kuɓɓiroowal no cunkumal nii iwi dow kammu oo, saami e tatoɓere maaje
kaŋum e cewle ndiyam.
11 Ngal koodal «Ƙaaɗeefi» wiyetee. Ngal haaɗinii tatoɓere ndiyameeji ɗii
kati, yimɓe heewɓe maayi saabe ɗiin ndiyameeji kaaɗuɗi.

Haala buututal nayoɓal

12 Malaa'ika nayaɓo oo fuufi buututal mum, non tatoɓere naange e
tatoɓere lewru e tatoɓere koode piyaa, faa gootel hen fuu tatoɓere mum
niɓɓa, jemma e ŋalooma fuu mbaasa tatoɓere fooyre mum'en.
13 Caggal ɗum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnoo
e daande toownde engal wiya:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimɓe aduna nde malaa'ika'en taton
heddiiɓe ɓee puufii buutute mum'en!

9

Haala buututal joyoɓal

1 Malaa'ika joyaɓo oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow
kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi mum
walaa ɗo haaɗi nduu.
2 Nde sotti ɓunndu nduu, non cuurki yalti e mayru no wuriya mawɗo nii,
ki niɓɓini naange e mbeeyu fuu.
3 Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokkaa baawɗe torrude no
jahe nii.
4 Ɗi njamiraa pati ɗi mbonna wanaa huɗo wanaa leɗɗe wanaa huunde fuu
ko fuɗata e leydi, ɗi torra yimɓe ɓe maande Laamɗo walaa e tiiɗe mum'en ɓee
tan.
5 Ɗi ndokkaa torrude ɓee yimɓe faa naawa lebbi joy, kaa ɗi ndokkaaka
warde ɓe. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde yaare fiɗii neɗɗo nii.
6 Ley ɗiin lebbi, yimɓe muuyan maayde keɓataa, yimɓe pooɗanto maayde,
nde doga ɗum'en.
7 Ɗiin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniiɗi wolde. Ko wa'i no
tenngaaɗe caŋiraaɗe kaŋŋe nii ana e ko'e majji, yeesooji majji ana mba'i no
yeesooji yimɓe nii.
8 Eɗi njogii leeɓi mbaaɗi no cukuli rewɓe nii, ŋiiye majji ana mba'i no ŋiiye
dawaaɗi ladde nii.
9 Ko wa'i no ganndeeje jamɗe nii ana e becce majji, soyfa biifoole majji ana
wa'i hono no wotorooji keewɗi kaɓɓaaɗi e pucci doganooji wolde nii.
10 Eɗi njogii lace jogiiɗe kure no jahe nii, eɗi njogii yamiroore torrirde
yimɓe lace majji ɗee hakke lebbi joy.
11 Kaananke majji yo malaa'ika kawjotooɗo ɓunndu ndu luggeefi mum
walaa ɗo haaɗi oo. Innde makko e ibaraninkoore Abaddon, e ley yu-
naninkoore Apolliyon, ɗum woni kalkoowo.
12 Bone arano oo ɓettike. Tayka, boneeji ɗiɗi ana ngara caggal makko
kasen.

Haala buututal jeegoɓal

13 Malaa'ika jeegaɓo oo fuufi buututal mum, non nan-mi daande iwrii kam
to luwe nay gonɗe e coɓɓuli ittirde sadaka kaŋŋeere wonnde yeeso Laamɗo
ndee,
14 ana wiya malaa'ika jeegaɓo jogiiɗo buututal oo:

—Yoppitin malaa'ika'en nayon haɓɓaaɓe to maayo manngo wiyeteengo Efarata.
15 Laamɗo fodii yoppitingol malaa'ika'en nayon ɓee ndee hitaande e nduu lewru e oo ɲalooma e oo wakkati jaati faa ɓe lanndinoo warde tatoɓere yimɓe.
16 Mi nanii adadu konunkooɓe waɗɗiiɓe pucci: ɓe ujunaaji noogay cili ujunaaji sappo.
17 Annii no njiiru-mi pucci ɗii e waɗɗiiɓe ɓee e ley holleede am: eɓe ɓoornii kaddule jamɗe boɗeeje nanndude e yiite, kaɲum e bula-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci ɗii ana wa'i no ko'e dawaaɗi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana njalta e kundude majji.
18 Ɗii balaawuuji tati, ɗum woni yiite ngee e cuurki kii e sitti oo, njalti e kundude pucci ɗii so mbari tatoɓere yimɓe.
19 Sabi semmbe pucci ɗii ana e kundude mum'en, ana fay e lace majji duu. Lace majji ɗee ana nanndi e ɓoggi leydi, eɗe njogii ko'e, ɗeen ko'e ɗi ngaaɲirta yimɓe.
20 Heddiiɓe ana nguuri caggal ɗiin balaawuuji ɓee ana keddii tuubaali e kulle ɗe ngolliri juude mum'en ɗee, ɓe njoppaali sujidande seyɗaani'en, kaɲum e tooruuji kaŋŋe e kaalisi e jakawalle e kaaye e leɗɗe. Eɓe cujidana ɗiin tooruuji ɗi njiyataa, nanataa, ndillintaako.
21 Ɓe tuubaali iwde e war-hoore e mboŋobaaku e fijirde e nguyka.

10

Haala malaa'ika jogiiɗo dewtel

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika goɗɗo jom semmbe ana iwa dow kammu ana jippoo. Omo ɓoornii luurde, ciiɓo-ciiɓongal ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana ɗelkira no naange jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii.
2 Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni koyngal makko ɲaamal dow geeci, o darni nanal dow njoorndi,
3 o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggirta nii. Nde o eewnii ndee, gidaali jeɗɗi njaabii.
4 Nde gidaali jeɗɗi ɗii tilinoo haalde ndee, kosu-mi winndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya kam:
—Pati winndu ko gidaali jeɗɗi ɗii mbii koo, yo laato kumpa!
5 Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kaɲum e njoorndi oo hunci junngo mum ɲaamo faa toowi,
6 hunorii Guurɗo duumiiɗo faa abada, taguɗo kammu e ko woni e mum, taguɗo leydi e geeci e ko woni e mum'en. Malaa'ika oo wii:
—Ɓooyataa hankasen!
7 Kaa e ley balɗe ɗe buututal malaa'ika jeɗɗaɓo ngal fuufata ɗee, Laamɗo tabintinan anniya mum cuuɗinooɗo. Ɗum laatorto no o haalanirnoo annabaaɓe gollanooɓe mo ɓee nii.
8 Non daande iwrunoonde kam dow kammu ndee wii kam kasen:
—Yaa ɓamoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika dariiɗo e geeci e njoorndi oo.
9 Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi ɗum hokka kam dewtel ngel. O wii kam:
—Ɓamu ngel moɗaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.
10 Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, moɗu-mi ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am wuli taw!

11 Caggal ɗum, mbiyaa-mi:
—Ana tilsi mbaajo-ɗaa ko Laamɗo loowi e maa koo kasen e jaaleɲi keewɗi e leɲi keewɗi e ɗemɗe keewɗe e kaanankooɓe heewɓe.

11

Haala seedaaku annabaaɓe ɗiɗon

1 Ndokkaa-mi kuɗol eenndirgol, wiyaa:
—Imma, eenndoy suudu Laamɗo seniindu nduu e ittirde sadaka ndee, kiiso-ɗaa rewooɓe wonɓe hen ɓee,
2 kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde hokkaama heeferɓe ɓee. Ɓe njaɓɓan ngeenndi ceniindi ndii ko waarata e lebbi capanɗe nay e ɗiɗi.
3 Mi neloyan seedee'en am ɗiɗon ɓee, ɓe ɓoornoyto licce caakuuji,* ɓe mbaajoyto ko Laamɗo loowi ɓe koo hakke balɗe ujunere e teemeɗe ɗiɗi e capanɗe jeegom.
4 Ɓeen seedee'en ɗiɗon ngoni jaytuunaaje ɗiɗi e moottilaaji ɗiɗi dariiɗi yeeso Joomiraaɗo jom aduna oo.
5 Gaɲo fuu muuyɗo torrude ɓe, yiite yaltoyan e kunduɗe annabaaɓe ɓee halka ɗum. Muuyɗo torrude ɓe, waajibi halkiree non.
6 Eɓe njogii yamiroore haɗude kammu toɓude e ley balɗe ɗe ɓe mbaa-jotoo konngol Laamɗo ngol e mum ɗee. Eɓe njogii yamiroore waylitinde ndiyameeji laatoo yiiyam, kasen duu eɓe mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde ɓe muuyi fuu.
7 Nde ɗiɗon ɓee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, taktakol jeyaangol e ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi nduu yaltan yana e maɓɓe, jaaloo ɓe, wara ɓe.
8 Tewuuji maɓɓe ngona e daalaare ngalluure mawnde, ɗo Joomiraaɗo maɓɓe feŋanoo e leggal bardugal ɗoo. Nden ngalluure ana nanndi e Sodooma† naa Misira.
9 Yimɓe jaaleɲi fuu e cuuɗi baaba fuu e ɗemɗe fuu e leɲi fuu njiyan tewuuji maɓɓe ko waarata e ɲaloomaaji tati e feccere ɲalooma, fay gooto ɓe nduŋantaako ira ɗi ley yanaande.
10 Wonɓe e aduna oo ɓee fuu mbeltoto e maayde maɓɓe ndee, faa wa'ana ɗum'en no iidi nii, hedde eɓe ndokkondira dow weltaare. Sabi annabaaɓe ɗiɗon ɓee torriino ɓe sanne.
11 Kaa caggal ɲaloomaaji tati e feccere ɗii, fuufaango nguurndam iwngo to Laamɗo naati e maɓɓe, non ɓe immitii ɓe ndarii e koyɗe maɓɓe. Kulol manngol nanngi yiyannooɓe ɓe ɓee fuu.
12 Daande toownde iwri ɓe dow kammu, ana wiya ɓe:
—Ŋabbee gaa!
Ɓe ŋabbi dow kammu e ley luurde, wayɓe maɓɓe fuu keddii ana yeewa ɓe.
13 E oon wakkati, leydi dimmbii semmbe wurjini sappoɓere ngalluure ndee. Ujunaaji jeɗɗi neɗɗo halkii hen, heddiiɓe ɓee kuli, njaɓani Laamɗo Jom kammu oo teddeengal.
14 Tayka, bone ɗiɗaɓo oo yawtii, bone tataɓo oo ana wara ɓooyataa.

Haala buututal jeɗɗoɓal

15 Malaa'ika jeɗɗaɓo oo fuufi buututal mum, daaɗe toowɗe nanaa dow kammu, ana mbiya:

---

* **11:3** Maanaa ***ɓe ɓoornoo licce caakuuji*** woni hollude sunu hono rewɓe ɓoornotooɓe kaddule cuddu nii. † **11:8** ***Sodooma*** yo ngootiri e geelle ɗiɗi ɗe Laamɗo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puɗɗooɗe 19.1-29

—Laamuuji aduna oo fuu laatike laamu Joomiraaɗo men kaŋum e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!
16 Mawɓe noogayon e nayon jooɗiiɓe dow bimmbeeje yeeso Laamɗo ɓee
kippii e leydi, cujidani Laamɗo,
17 ana mbiya:
«Miɗen njette, Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe,
gooduɗo goodunooɗo oo miɗen njette,
sabi a gollirii baawɗe maa mawɗe ɗee,
a tabintinii laamu maa.
18 Heeferɓe ɓee yo tikkuɓe,
kaa tikkere maa aan warii,
wakkati mo carataa maayɓe yonii,
wakkati warii, mo barjoto-ɗaa annabaaɓe gollanooɓe ma ɓee,
seniiɓe hulɓe innde maa ɓee,
tedduɓe e lo'uɓe fuu,
e wakkati mo kalkataa bonnooɓe leydi ɓee.»
19 Suudu Laamɗo seniindu wonndu dow kammu nduu udditaa, keesuwal aadi ngal ɓanngi e ley mayru. Maje maji, dillereeji e gidaali ngadi, leydi dimmbii, malumaluuje ɓutte caami.

12

No kuungal waddi e debbo ŋaywuɗo

1 Taagumansa kaayniiɗo ɓanngi dow kammu, ɗum woni debbo ɓoorniiɗo naange ana fawi koyɗe mum e lewru ana filkii pilkol koode sappo e ɗiɗi.
2 O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla ŋatawere.
3 Taagumansa goɗɗo ɓanngi dow kammu, ɗum woni kuungal boɗewal manngal nanndungal e mboddi. Engal jogii ko'e jeɗɗi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade laamu.
4 Laaci maggal wuuwi tatoɓere koode kammu, wedii ɗum e leydi. Ngal darii yeeso debbo ŋaywuɗo oo faa ngal moɗa ɓiyiiko nde o rimii ɗum.
5 Non o rimi ɓiɗɗo gorko. Oon woni durdoowo leɲi ɗii fuu loocol naawngol. Ɓiɗɗo oo diwtaa faade to Laamɗo e bimmbeere mum laamu.
6 Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku ɗo Laamɗo moyyinannoo ɗum. O hayboyaa ton balɗe ujunere e teemeɗe ɗiɗi e capanɗe jeegom (1 260).
7 Wolde waɗi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteeɗo Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum kaɓi e kuungal ngal e malaa'ika'en mum,
8 ngal jaalaa, kanngal e malaa'ika'en maggal, ɓe mursi nokku maɓɓe gonɗo dow kammu too oo.
9 Ngal kuungal manngal nanndungal e mboddi ribbaama. Kanngal woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seyɗaani, ceytotoondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.
10 Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya:
«Jooni kisindam ɗam wari!
Jooni semmbe e Laamu Laamɗo meeɗen ngari,
laamu ana e hawju Almasiihu.
Sabi kalmotooɗo sakiraaɓe meeɗen,
kalmotooɗo ɓe to Laamɗo jemma e ɲalooma oo,
ribbaama iwde dow kammu.
11 Sakiraaɓe men ɓee liɓii mo saabe yiiyam Njawdiri ndii,
kaŋum e dow haala seedaaku maɓɓe,
ɓe cuɓaaki nguurndam maɓɓe e dow maayde.
12 Saabe ɗum, kammu e hoɗuɓe e mum fuu mbeltee!

Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!
Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde,
sabi ana anndi wakkati seeɗa heddanii ɗum.»
13 Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal anndunoo wedaama
e leydi ndee, ngal jokkitii debbo dimɗo ɓiɗɗo gorko oo.
14 Debbo oo hokkaa biifoole ciilal manngal, faa mo diwira faade to nokku
mo o moyyinanaa ley ladde oo, ɗo o haybetee hakke duuɓi tati e feccere, faa
o reenoo e mboddi ndii.
15 Kuungal manngal ngal siryi ndiyam, ɗam ili caggal debbo oo no maayo
nii faa ɗam naɓa mo.
16 Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko mayri, ndi moɗi
ndiyam ɗam kuungal ngal siryi ɗam.
17 Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi haɓoyde e ko heddii
e iwdi debbo oo koo, ɗum woni ɗowtaniiɓe jamirooje Laamɗo so tiiɗi e
seettanaade Iisaa.
18 Non Kuungal ngal* darii e njaareendi daŋŋeere geeci oo.

13

Haala taktakol iwngol ley geeci

1 Caggal ɗum, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e jeɗɗi ana yeeŋa
iwde e geeci oo. Hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. Inɗe bonkorɗe
Laamɗo ana mbinndaa e ko'e ɗee fuu.
2 Taktakol ngol njii-mi ngol ana nanndi e ndoɓu, koyɗe maggol ana wa'i
no koyɗe taktakol mbiyeteengol ursa* ngol nii, hunduko maggol ana wa'i no
hunduko rawaandu ladde nii. Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki
ngol baawɗe mum, bimmbeere mum laamu ndee, e baawɗe laamaade.
3 Hoore wootere e ko'e taktakol ngol ana wa'i hono ko barminanoo
barmere waawnoonde warde ɗum, kaa barmere ndee sellinaama, faa ɗum
haaynii wonɓe e aduna oo ɓee fuu, ɓe njokki e maggol.
4 Ɓe cujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngol baawɗe maggal
laamaade. Kasen duu, ɓe cujidani taktakol ngol, eɓe mbiya:
—Homo nanndi e taktakol ngol? Homo waawi haɓude e maggol?
5 Taktakol ngol hokkaa haalde haalaaji mantorɗi bonkotoodi Laamɗo, ngol
hokkaa baawɗe laamaade lebbi capanɗe nay e ɗiɗi.
6 Ngol fuɗɗi bonkaade Laamɗo, engol bonkoo innde makko ndee, kaɲum e
hoɗorde makko, ɗum woni ɓe hoɗorde mum'en woni dow kammu too ɓee.
7 Ngol hokkaa baawɗe haɓude e seniiɓe ɓee, ngol jaaloo ɗum'en. Ngol
hokkaa baawɗe laamaade suudu baaba fuu e jaaleɲol fuu e ɗemngal fuu e
leɲol fuu.
8 Yimɓe wonɓe e aduna oo ɓee fuu cujidanan taktakol ngol, ɗum woni
neɗɗo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii gila e diidugol aduna oo e
ley dewtere nguurndam ndee, dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.
9 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu!
10 Neɗɗo fuu podanaaɗo haɓɓeede so naɓee, haɓɓete naɓee. Neɗɗo fuu
podanaaɗo wardeede kaafaawi, wardete kaafaawi. Ɗum nee, waajibi yimɓe
Laamɗo ɓee tawree muɲal e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

---

* **12:18** ***Kuungal ngal darii***... E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga mbii: *Ndarii-mi e njaareendi daŋŋeere geeci oo.*

* **13:2** ***Ursa*** yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii leeɓi e koolɗe mawɗe.

11 Caggal ɗum, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi. Engol jogii
luwe ɗiɗi nanndude e luwe ɓii-mbaalu, kaa engol haaldannoo hono no
kuungal nanndungal e mboddi ngal nii.
12 Ngol golliri baawɗe taktakol aranndeewol ngol barmere mum hosunoo
warde ɗum so sellinaa ngol, fuu e dow yamiroore mum. Ngol doolɗini yimɓe
aduna ɓee cujidana ngol.
13 Taktakol ɗiɗaɓol ngol waɗii kaayeefiiji mawɗi, ɓamii faa ngol jippini yiite
iwde dow kammu faa yottii leydi, yimɓe fuu ana yeewa.
14 Ngol yoŋŋiri yimɓe aduna kaayɗe ɗe ngol hokkaa waɗude e dow
yamiroore taktakol aranndeewol ngol. Engol tinndina yimɓe aduna
moyyina tooru nanndundu e taktakol barminiranoongol kaafaawi faa hosi
waatude kaa ana wuuri ngol.
15 Ngol hokkaa baawɗe ngol waɗa yonki e tooru nduu faa ndu watti haalde
e waɗude faa neɗɗo fuu mo sujidanaali ndu waree.
16-17 Taktakol ngol doolɗini yimɓe fuu yo keɓu maande e juuɗe mum'en
ŋaame naa e tiiɗe mum'en, yalla tedduɓe e lo'uɓe, arsukunte'en e misiki-
ina'en, rimɓe e riimayɓe, fuu ana ndonka soodude e soottude so tawraaka
maande ndee. Maande ndee yo innde taktakol ngol naa limre innde maggol.
18 Ɗo kaan-ɗaa faamude ɗoo annii: neɗɗo fuu jom hakkille waawan
faamude limre taktakol ngol, sabi limre ndee ana hawra e loomto innde
neɗɗo. Limre mayre yo teemeɗe jeegom e capanɗe jeegom e jeegom (666).

14

Haala jimol soottitanooɓe ɓee, kaŋum e njawdiri ndii

1 Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona ana wondi e yimɓe
ujunaaji teemedere e capanɗe nay e nayon (144 000), ɓe innde mayri e innde
Baabiraaɗo mayri mbinndaa e tiiɗe mum'en.
2 Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere ndiyam
keewɗam nii, no gidaango manngo nii. Daande nde nan-mi ndee ana wa'i
no dillere fiyooɓe kolli mum'en nii.
3 Ɓeen yimɓe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere Laamɗo ndee
e yeeso kuɗɗe nay guurde ɗee e yeeso mawɓe ɓee. Fay gooto waawaano
ekkitaade jimol ngol so wanaa yimɓe ujunaaji teemedere e capanɗe nay e
nayon (144 000) soottitanooɓe e aduna oo ɓee.
4 Ɓeen ngoni ɓe meeɗaali tuunninde ko'e mum'en banngal rewɓe, sabi
ɓe laaɓuɓe. Eɓe njokki e Njawdiri ndii ɗo ndi waawi yaade fuu. Ɓeen
ngoni soottitanooɓe e hakkunde yimɓe, yalla eɓe laatoo adiiɓe fuu sakkeede
Laamɗo kaŋum e Njawdiri ndii,
5 kasen duu fenaande meeɗaali yaltude e kunduɗe maɓɓe, ɓe ngalaa
ŋiŋoore.

Haala malaa'ika'en taton

6 Oon wakkati njii-mi malaa'ika goɗɗo ana diwa dow mbeeyu, ana jogii
Kabaaru Lobbo duumiiɗo oo, omo waajoo ɗum yimɓe aduna oo, ɗum woni
yimɓe leŋol fuu e suudu baaba fuu e ɗemngal fuu e jaaleŋol fuu.
7 Omo eewnotonoo e daande toownde, omo wiya:
—Kulee Laamɗo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata oo warii. Cujida-
nee taguɗo kammu e leydi e geeci e cewle ndiyam oo!
8 Malaa'ika goɗɗo ɗiɗaɓo jokki e makko, ana wiya:
—Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima! Nde sigirinii
leŋi ɗii fuu fijirde mayre bonnde.

9 Malaa'ika goɗɗo, tataɓo, jokki e maɓɓe ana eewnoo daande toownde, ana wiya:
—Neɗɗo fuu cujidanɗo taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, keɓuɗo maande maggol e tiinde naa e junngo,
10 waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamɗo ɗam, njuppaaɗam tawi jillaaka e ley horde loonde tikkere makko. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en seniiɓe ɓee e yeeso Njawdiri ndii.
11 Cuurki jukkungo maɓɓe duumoto faa abada, ɓe keɓataa fowtere jemma e ɲalooma fuu. Sabi ɓe cujidanii taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, ɓe keɓii maande innde maggol.
12 Ɗum nee, waajibi yimɓe Laamɗo ɓee tawree muɲal. Ɓeen ngoni haybuɓe jamirooje Laamɗo so ngoondini Iisaa ɓee.
13 Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu, ana wiya:
—Winndu ɗum ɗoo: gila jooni, maayooɓe saabe gollande Joomiraaɗo ɓee mbelii hoore.
Ruuhu oo wii:
—Goonga! Ɓe ŋoottinoyto iwde e tampere maɓɓe ndee, sabi barke golleeji maɓɓe jokkan e maɓɓe.

Haala wakkati kettal aduna

14 Yeew-mi, njii-mi luurde raneere, nanndoore neɗɗo nii ana jooɗii dow mayre. Tenngaade saɲiraande kaŋŋe ana e dow hoore makko, omo jogii wawdu welndu e junngo makko.
15 Malaa'ika goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu nduu ana eewnoo daande toownde, ana wiya jooɗiiɗo e luurde oo:
—Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yottiima, ko woni e leydi ndii koo yonii hetteede!
16 Non jooɗiiɗo e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo wawdu mum, leydi ndii fuu hettaa.
17 Malaa'ika goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu wonndu dow kammu nduu, ana jogii kaɲum duu wawdu welndu.
18 Malaa'ika goɗɗo kawjotooɗo yiite oo yalti e ley ittirde sadaka ndee, ana eewnoo daande toownde, ana wiya malaa'ika jogiiɗo wawdu welndu oo:
—Jippin wawdu maa nduu, kettaa ɓiɓɓe peguuje leydi ndii ɗee, sabi ɗe ɓenndii.
19 Malaa'ika oo sadiri ɓiɓɓe peguuje leydi ndii wawdu mum, teɓi ɗe, wedii ɗe e ɓoosirde mawnde. Ɗum woni tikkere Laamɗo jukkoowo jukkungo naawngo.
20 Ɓiɓɓe peguuje ɗee ɓosaa to caggal ngeenndi too, yiiyam yalti e ɓoosirde ndee faa hewti labaale pucci, ɗam ili ko waarata e njuunndi kilooji teemeɗe tati.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

1 Caggal ɗum, njii-mi dow kammu taagumansa goɗɗo mawɗo kaayniiɗo. Njii-mi malaa'ika'en njeɗɗon ana njogii balaawuuji jeɗɗi cakitiiɗi ɗii, sabi e majji tikkere Laamɗo ndee timmata.
2 Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e yiite. Jaalinooɓe taktakol ngol ɓee ana ndarii bannge mayru. Ɓeen ngoni jaalinooɓe ngol, kanngol e tooru nanndundu e maggol nduu e limre innde maggol ndee, eɓe njogii kolli ɗi Laamɗo hokki ɓe ɗii.
3 Eɓe mbiya e ley jimol Muusaa maccuɗo Laamɗo oo e ngol Njawdiri ndii:

«Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe,
golleeji maa yo mawɗi, yo kaayniiɗi!
Laawi maa yo poocciiɗi, yo goonɗuɗi,
aan woni kaananke jaaleɲi!
4 Homo woni mo hulataa ma, Joomiraaɗo,
mo teddintaa innde maa?
Sabi aan woni gooto Ceniiɗo.
Leɲi fuu ngaran cujida yeeso maa,
sabi ɓe njii no golleeji maa pooccitorii.»

Haala le'e jeɗɗi keewɗe balaawuuji jeɗɗi

5 Caggal ɗum, njii-mi suudu Laamɗo seniindu – ɗum woni hukkum seedaaku gonɗo dow kammu oo – ana udditoo.
6 Malaa'ika'en njeɗɗon jogiiɓe balaawuuji jeɗɗi ɓee njalti e mayru, ana ɓoornii kaddule laaɓuɗe paca jalbooje, ana kaɓɓi ganndilaaji kaŋŋe e becce mum'en.
7 Wootere e kuɗɗe nay guurɗe ɗee hokki malaa'ika'en njeɗɗon ɓee le'e kaŋŋeeje jeɗɗi keewɗe tikkere Laamɗo guurɗo faa abada oo.
8 Non suudu nduu heewi cuurki saabe annoora Laamɗo e semmbe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuuji jeɗɗi ɗi malaa'ika'en njeɗɗon ngaddi ɗii timmi.

16

1 Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njeɗɗon ɓee:
—Njehee, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamɗo jeɗɗi ɗee!
2 Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonɗe naawɗe kewtii yimɓe tawraaɓe maande taktakol ngol e sujidanooɓe tooru nan-ndundu e maggol ɓee.
3 Malaa'ika ɗiɗaɓo oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiiyam maayɗo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.
4 Malaa'ika tataɓo oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, ɗe mbaylitii yiiyam.
5 Non nan-mi malaa'ika kawjotooɗo ndiyameeji oo, ana wiya:
—Aan Laamɗo a pooccitiiɗo, a gooduɗo goodunooɗo, aan woni Ceniiɗo oo, sabi a jaadirɗo e sariya maa.
6 Saabe ko ɓe njuppi yiiyam seniiɓe e yiiyam annabaaɓe koo, aan duu, ndokku-ɗaa ɓe yiiyam ɓe njara! Eɓe kaandi hen.
7 Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:
—Goonga! Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe, sariyaaji maa yo goongaraaji yo pooccitiiɗi!
8 Malaa'ika nayaɓo oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokkaa sumirde yimɓe nguleefi mayre.
9 Yimɓe ɓee cumiraa nguleefi cattuki, kaa ɓe tuubaali ɓe teddinaali Laamɗo. Ko ɓe ngaɗi dee, ɓe njennu innde Laamɗo mo baawɗe ngoodani dow ɗii balaawuuji oo.
10 Malaa'ika joyaɓo oo yuppi la'al mum e dow bimmbeere taktakol ngol, ɗo o laamii ɗoo niɓɓinaa tika, yimɓe ndarii ana ŋata toni mum'en saabe naawalla.
11 Ɓe njenni Laamɗo jom kammu oo saabe uube maɓɓe e naawalla maɓɓe, kaa fuu, ɓe tuubaali iwde e golleeji maɓɓe bondi ɗii.

12 Malaa'ika jeegaɓo oo yuppi la'al mum dow maayo manngo wiyeteengo
Efarata, ndiyam maggo ɓeeɓi faa yoori faa mo hokka kaanankooɓe iwrooɓe
funnaange ɓee laawol.
13 Non njii-mi seyɗaani'en tati bonɓe nanndunɓe e paaɓi, wooturu ana
yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e
hunduko taktakol manngol ngol, wooturu ana yalta e hunduko annabaajo
peneejo oo.
14 Ɓeen seyɗaani'en bonɓe yo waɗooɓe kaayeefiiji, yahooɓe e kaanankooɓe
aduna oo fuu faa hawrintinana ɗum'en wolde ley ɲalaande darngal,
ɲalaande Laamɗo Jom Baawɗe oo.
15 Joomiraaɗo wii:
—Kakkilee! Miɗo nii warda no gujjo nii. Baalɗo ɗaanaaki haybi kaddule
mum pati yaara terɗe ɓole yimɓe njiya ɗum ana taartii, welii hoore!
16 Ɓi kawrintini ɓe e nokku biyeteeɗo e ibaraninkoore Harmagedon.
17 Malaa'ika jeɗɗaɓo oo yuppi la'al mum e mbeeyu, daande toownde yalti
e suudu seniindu nduu to bimmbeere laamu too, ana wiya:
—Timmii!
18 Maje maji, dillereeji e gidaali ngadi, dimmbagol leydi manngol waɗi.
Hono ngol dimmbagol leydi waɗaali e aduna oo gila yimɓe tagaa, no ngol
sattiri mawnude!
19 Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluuje jaaleɲi goɗɗe ɗee
fuu kalkii. Laamɗo rewtii ngalluure mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni
nde horde peguujam heewnde tikkere makko.
20 Duuɗe ɗee fuu kalkii, baamle kaaye ɗee fuu majji fey.
21 Malumaluuje ɓutte caami e yimɓe, wootere hen fuu teddeefi mum ana
waara e kilooji capanɗe nay. Yimɓe ɓee njenni Laamɗo saabe balaawu
malumaluuje oo, sabi oon balaawu sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabila

1 Caggal ɗum, gooto e malaa'ika'en njeɗɗon jogiiɓe le'e jeɗɗi ɓee wari, wii
kam:
—War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru anndaandu sanne,
jooɗiindu dow ndiyameeji keewɗi nduu.
2 Kayru kaanankooɓe aduna ɓee pijata, yimɓe aduna ɓee cigirii e bam-
faaraaku mayru.
3 Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo naɓi kam faa ley ladde jeereende. Non
njii-mi debbo ana waɗɗii taktakol boɗewol keewngol inɗe bonkorɗe Laamɗo,
jogiingol ko'e jeɗɗi e luwe sappo.
4 Debbo oo ana ɓoornii kaddule lobbe boɗeeje, ana soɗii kaŋŋe, kaaye dime
e ɲaaye luulu. Omo jogii e junngo makko horde loonde kaŋŋe heewnde ko
harmi heewnde tuundi bamfaaraaku makko.
5 Ndee ɗoo innde nde maanaa mum suuɗii ana winndaa e tiinde makko:
«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku,
kaɲum e ko harmi ley aduna oo fuu».
6 Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewgol ko yari yiiyam seniiɓe ɓee e yiiyam
waraaɓe saabe njoppaali haala Iisaa.
Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne.
7 Kaa malaa'ika oo wii kam:

—Ko saabii so ɗum ana haayni maa? Mi firritante maanaa cuuɗiiɗo oo, maanaa debbo oo e taktakol ngol o waɗɗii jogiingol ko'e jeɗɗi e luwe sappo ngol.

8 Taktakol ngol njii-ɗaa ngol, engol woodunoo, kaa ngol heddaaki jooni. Engol haani yaltude e ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi nduu, ngol halkoyoo. Yimɓe aduna ɓe inɗe mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila e fuɗɗoode aduna ɓee, so njii ngol, kaayɗe nanngan ɗum'en, sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol ɓanngoyan kasen duu.

9 Ɗum ɗoo ana holla waajibi neɗɗo tawree hakkilantaaku e faamu: ko'e jeɗɗi ɗee yo kaaye jeɗɗi ɗe debbo oo jooɗii e mum ɗee. Eɗe cappoo kasen kaanankooɓe njeɗɗon:

10 njoyon yaɓɓike, njeegaɓo oo ana woodi jooni, njeɗɗaɓo oo waraali tafon, kaa so o warii, wakkatiiwel seeɗa o laamotoo.

11 Taktakol goodunoongol ngol yo gooto e njeɗɗon ɓee, ngol wartan hono kaananke jettaɓo nii, kaa cakite maggol yo halkaare.

12 Luwe sappo ɗe njii-ɗaa ɗee yo kaanankooɓe sappo ɓe keɓaali laamu tafon, kaa ɓe keɓoyan baawɗe laamaade no kaanankooɓe nii hakke wakkati-iwel gootel, kamɓe e taktakol ngol.

13 Ɓe fuu ɓe anniya gooto, eɓe ndokka taktakol ngol doole maɓɓe e laamu maɓɓe.

14 Ɓe kaɓan e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto ɓe sabi kayri woni Joomiraaɗo joomiraaɓe e Kaananke kaanankooɓe, kasen duu wondiiɓe mayri ɓee yo noddaaɓe, suɓaaɓe, goondinɓe.

15 Malaa'ika oo wii kam kasen:

—Ndiyameeji ɗi njii-ɗaa bamfaaru nduu ana jooɗii dow mum'en ɗii, kanji ngoni jaaleɲi e jamaa e leɲi e ɗemɗe.

16 Luwe sappo ɗe njii-ɗaa ɗee, kaɲum e taktakol ngol, mbaɲan bamfaaru rewru nduu, ɓola ɗum faa laaɓa heddoroo terɗe ɓole, ɲaama tew mum, nduppa ko heddii koo e yiite.

17 Sabi Laamɗo loowii e ɓerɗe maɓɓe waɗude anniya mum, ɓe laatoo daande wootere, ɓe ndokka taktakol ngol laamu maɓɓe, faa nde konngi Laamɗo ɗii fuu tabiti.

18 Bamfaaru rewru ndu njii-ɗaa nduu, kaɲum woni ngalluure mawnde huɓindiinde kaanankooɓe aduna.

18

No Baabila halkirtee

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika goɗɗo keewɗo baawɗe ana iwa dow kammu ana jippoo, fooyre makko yaayni e aduna oo.

2 O eewnii faa toowi, o wii:

«Nde halkiima!
Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima!
Nde laatike hoɗorde seyɗaani'en bonɓe,
suuɗorde ruuhu tuunnuɗo fuu
e foondu tuunnundu waɲaandu fuu!
3 Sabi leyɗe ɗee fuu cigirii caamii
saabe bamfaaraaku mayre oo,
Kaanankooɓe aduna ɓee pijii e mayre,
jaagotooɓe e aduna ɓee fuu keɓii jawdi
saabe neemaaji mayre yaɓɓitiiɗi ɗii.»

4 Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:

—Njaltee e mayre, onon yimɓe am! Pati on ndeentu e mayre luutti, pati balaawuuji mayre hewta on.
5 Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii kammu, Laamɗo rewtike golleeji mayre bondi ɗii.
6 Ngaɗiranee nde no nde waɗirani on nii. Njoɓto-ɗon ko nde waɗi on koo cowe ɗiɗi. Horde loonde nde nde siiwani on e mum ndee, ciiwanee nde hen cili ɗiɗi!
7 Jukkee nde, ngaɗee sugulla mayre hakke no nde teddiniri hoore mayre so nde wuuri e neema nii, sabi ende wiya e ɓernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.»
8 Saabe ɗum, e ɲalooma gooto balaawuuji mayre caamata e mayre: maayde e sugulla e yolbere, kasen duu nde duppete e yiite, sabi Joomiraaɗo Laamɗo caroowo nde oo yo Jom Semmbe.

Haala woyeede Baabila

9 Nde kaanankooɓe aduna reentuɓe e mayre jeenu so neemodii e mayre ɓee njii cuurki cumu mayre, ɓe mboyan, ɓe ɲonoto.
10 Ɓe toowtan nde ɓe ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre pati hewtoo ɓe, eɓe mbiya:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde, ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde jukkaa!
11 Jaagotooɓe e aduna ɓee mboyan cuŋlanan nde, sabi fay gooto heddataako e soodude jaaguuji maɓɓe ɗii.
12 Jaaguuji maɓɓe yo kaŋŋe e cardi e kaaye dime e ɲaaye e bagiiji lobbi e bagiiji ciiɗi e bagiiji hariiri tiiɗuɗi e bagiiji boɗeeji e leɗɗe uurooje yogaaje e kaaki moyyiniraaɗi ɲiiye ɲiibi e kaaki moyyiniraaɗi leɗɗe tiiɗuɗe coggu e jamɗe kire e jamɗe ɓaleeje e haayre wiyeteende marba.
13 Jaaguuji maɓɓe kasen yo funngooji belnirɗi e uurnirɗi e gowe e nebam uuroojam e uurdi miira e uurdi suurtinteendi e peguujam e nebam ɓiɓɓe jaytuun e conndi alkama e na'i e baali e pucci e wotorooji e maccuɓe e ruggaaɓe.
14 Jaagotooɓe ɓee mbii ngalluure ndee:
—Ko njiɗuno-ɗaa heɓude fuu woɗɗike ma: neema maa e dawla maa fuu halkike, a hewtataa ɗum abada kasen.
15 Jaagotooɓe heɓuɓe jawdi e mayre ɓee toowtan nde ndaroo to woɗɗi, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto ɓe, ɓe mboyan, ɓe ɲonoto,
16 ɓe mbiyan:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji lobbi e bagiiji ciiɗi e bagiiji boɗeeji, soɗortonoonde kaŋŋe e kaaye dime e ɲaaye!
17 E ley wakkati gooto tan, ɗee jawle fuu kalkaa!
Dawranooɓe laanaaji ndiyam mawɗi ɗii ɓee e dawooɓe ɓee e summbooɓe ɓee, kaɲum e heɓooɓe nguure mum'en e lummbingol geeci ɓee, ɓe fuu ɓe toowtan ɓe ndaroo.
18 So ɓe njii cuurki cumu mayre, ɓe ngullan, ɓe mbiya:
—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?
19 Ɓe njooran leydi dow ko'e maɓɓe no ɓe poti metteede, ɓe mboyan ɓe ɲonoo, ɓe ngulla ɓe mbiya:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema mum hokki jogiiɓe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkike!
20 Kammu, welta e halkeede mayre! Seniiɓe e nelaaɓe e annabaaɓe, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamɗo sarii nde ko nde waɗi on koo!

21 E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe ɓami kaayal nanndungal no
niisirde mawnde nii, wedii ɗum semmbe ley geeci, wii:
—Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiyataake abada
kasen!
22 Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hoɗooɓe gaaci e yimooɓe e
puufooɓe cereeli e buutute, golloowo ɲeeɲuɗo fay gooto yiyataake kasen e
ley mayre. Dillere unuɗe nanataake kasen e ley mayre,
23 fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo gorko e jomm-
baajo debbo welɓe daaɗe maatataake e mayre kasen. Non worrata sabi
jaagotooɓe mayre ɓurnoo aduna oo fuu doole. Kasen duu nde hoomtirii leɲi
ɗii fuu mboŋobaaku mayre.
24 Yiiyam annabaaɓe e seniiɓe e waranooɓe ley aduna oo ɓee fuu tawaama
e mayre.

19

Jime jettooje Laamɗo ley alijenne

1 Caggal ɗum, nan-mi daaɗe toowɗe hono jamaa keewɗo iwri kam dow
kammu, ana wiya:
«Halleluya!*
Kisindam e teddungal e baawɗe
ngoodanii Laamɗo meeɗen,
2 sabi sariyaaji makko yo goongaraaji
yo pooccitiiɗi!
O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne
bonnirannoondu aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,
kasen duu o yoɓtii yiiyam maccuɓe makko njuppaaɗam e mayru ɗam.»
3 Ɓe mbii ɗiɗoɓere:
«Halleluya!
Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii
ana ŋabba faa abada!»
4 Mawɓe noogayon e nayon ɓee e kuɗɗe nay guurɗe ɗee, kippii e leydi
cujidani Laamɗo jooɗiiɗo e bimmbeere laamu oo, ana mbiya:
—Aamiina! Halleluya!
5 Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:
—Njettee Laamɗo meeɗen, onon maccuɓe makko fuu, onon hulɓe mo fuu,
tedduɓe e lo'uɓe!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

6 Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewɗo nii, ko wa'i no dillere
ndiyam keewɗam nii, ko wa'i no gidaali mawɗi nii, ana wiya:
«Halleluya! Sabi Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen
Jom Baawɗe oo tabintinii laamu mum.
7 Mbelto-ɗen, ceyo-ɗen, teddinen mo,
sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,
kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.
8 O hokkaama kaddule o ɓoornoo,
bagi ɗaatuɗo, jalboowo, laaɓuɗo.»
Ɗeen kaddule ngoni golleeji seniiɓe moyyuɗi ɗii.
9 Malaa'ika oo wii kam:
—Winndu: noddaaɓe e ɲiiri yannge Njawdiri ndii ɓee, mbelii hoore!

* **19:1** ***Halleluya*** yo haala ibaraninkoore, ɗum woni*Njetten JOOMIRAAƊO.*

O wii kam kasen:
—Ɗii konngi yo goongaraaji, to Laamɗo ɗi iwi.
10 Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo, kaa o wii kam:
—Patti! Miin, mi maccuɗo hono maa hono sakiraaɓe maa tiiɗuɓe e seettanaade Iisaa ɓee. Sujidan Laamɗo!
Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

Haala garol Almasiihu faa jukka taktakol

11 Caggal ɗum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu daneejo ɓanngi. Baɗɗiiɗo mo oo ana wiyee Koolniiɗo ana wiyee Goongirante, goonga o sarirta, goonga o honirta.
12 Gite makko ana mba'i no metangal yiite nii, tenngaaɗe laamu keewɗe ana e hoore makko, innde ana winndii e makko nde fay gooto anndaa so wanaa kanko.
13 Omo ɓoornii saaya cuuwaaka e yiiyam, innde makko yo: «Konngol Laamɗo.»
14 Konuuji kammu ɗii njokki e makko ana ɓoornii kaddule bagi ɗaatuɗe, daneeje, laaɓuɗe, ana mbaɗɗii pucci daneeji.
15 Kaafaawi mbelki ki mo soppirta leɲi ana yalta e hunduko makko. Mo durdan ɗi loocol naawngol, o dippan e ɓoosirde peguuje yaltinoore tikkere Laamɗo Jom Baawɗe mawnde.
16 Ndee ɗoo innde ana winndaa e saaya makko, ana winndaa e busal makko:
«Kaananke kaanankooɓe e Joomiraaɗo joomiraaɓe».
17 Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere naange. O eewnii faa toowi, o wii pooli diwooji dow mbeeyu ɗii fuu:
—Ngaree nootee ɲiiri yannge mawɗo mo Laamɗo waɗi oo,
18 faa nducciton tew kaanankooɓe e tew hooreeɓe sordaasi'en e tew jom'en semmbe e tew pucci e waɗɗiiɓe mum'en e tew yimɓe fuu – rimɓe e riimayɓe, tedduɓe e lo'uɓe!
19 Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankooɓe aduna ɓee e konuuji mum'en ana kawriti faa kaɓa e baɗɗiiɗo puccu daneejo oo e konu mum.
20 Taktakol ngol honaa, kanngol e annabaajo peneejo gannooɗo kaayɗe yeeso maggol oo. E ɗeen kaayɗe o hoomtirnoo heɓunooɓe maande taktakol ngol ɓee, sujidanannooɓe tooru nanndundu e maggol ɓee. Ɓe ɗiɗon fuu, ɓe mbedaa eɓe nguuri e weendu yiite e sitti huɓɓooru nduu.
21 Heddiiɓe ɓee kalkiraa kaafaawi njaltannooki e hunduko baɗɗiiɗo puccu daneejo oo kii, pooli ɗii fuu ngari nducciti tewuuli maɓɓe faa kaari.

20

Haala laamu gaɗoowo duuɓi ujunere

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum cokitirgal ɓunndu yiite ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi nduu, kaŋum e calalol manngol.
2 O nanngi kuungal ngal, ɗum woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seyɗaani ndii, o haɓɓi ɗum duuɓi ujunere.
3 O wedii ɗum e ley ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi nduu, o uddi ndu dow mum, o meeli ndu, pati ngal yoŋŋa jaaleŋi faa nde duuɓi ujunere ɗii kiɓɓi. Caggal ɗum, ngal humtete wakkati seeɗa.
4 Non njii-mi bimmbeeje laamu. Jooɗiiɓe e majje ɓee ndokkaama baawɗe sarde. Njii-mi kasen yonkiiji ɓe ko'e mum'en tayiranoo saabe ko ɓe ceettanii

Iisaa koo e saabe ko ɓe mbaajii konngol Laamɗo koo. Ɓeen ngoni ɓe cujidanaali taktakol ngol e tooru nanndundu e mum nduu, ɓe keɓaali maande ndee e tiiɗe naa e juuɗe maɓɓe. Ɓeen nguurtii, laamodii e Almasiihu duuɓi ujunere.

5 Ɓum woni immital aranal ngal. Maayɓe heddiiɓe ɓee nguurtaali faa nde duuɓi ujunere ɗii kiɓɓi.

6 Malu e senaare ngoodanii jeyaaɓe e immital aranal ɓee! Maayde ɗiɗoɓere ndee walaa ko waawi e maɓɓe, ɓe laatanto Laamɗo e Almasiihu yottinooɓe sadaka, ɓe laamodoo e Almasiihu duuɓi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

7 So duuɓi ujunere ɗii kiɓɓii, Ibiliisa humtete yalta kasu mum,

8 faa yoŋŋa jaaleŋi gondi e paale aduna nay ɗee, ɗum woni garol Yaajuuju e Maajuuju,* kaŋum e hawrintinde ɓe faa ɓe mba'a no njaareendi geeci kammari wolde.

9 Ɓeen yimɓe cankitii e aduna oo fuu, ɓe pilii ngalluure horsunde ndee, ɗo seniiɓe ɓee ngoni ɗoo. Oon wakkati fuu, yiite iwi dow kammu, halki ɓe.

10 Ibiliisa yoŋŋannooɗo ɓe oo wedaa e weendu yiite e sitti nduu, ɗo taktakol ngol e annabaajo peneejo oo ngoni ɗoo. Ɓon ɓe njukketee jemma e ŋalooma faa abada.

Haala ŋannde darngal

11 Caggal ɗum, njii-mi bimmbeere laamu mawnde raneere won jooɗiiɗo e dow mayre. Kammu e leydi fuu ndogi iwi yeeso jooɗiiɗo oo, ɗi njiitaaka kasen.

12 Njii-mi maayɓe ɓee, tedduɓe e lo'uɓe, ana ndarii yeeso bimmbeere laamu ndee. Dewte udditaa, e ley majje dewtere nguurndam ndee duu udditaa. Maayɓe ɓee cariraa golleeji mum'en binndaaɗi e dewte ɗee ɗii, gooto fuu hakke golle mum.

13 Geeci oo tottii maayɓe mum, maayde e laakaraa tottii maayɓe mum'en, gooto e maɓɓe fuu sariraa hakke golle mum.

14 Maayde e ko sabinbinta ɗum fuu mbedaa e weendu yiite nduu. Nduun weendu woni maayde ɗiɗoɓere ndee.

15 Neɗɗo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama e weendu yiite nduu.

21

No huunde fuu heyɗintinirtee

1 Caggal ɗum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndeeri ndii fuu iwii, geeci duu walaa.

2 Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee – ɗum woni Urusaliima keso oo – ana iwa dow kammu to Laamɗo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum nii.

3 Nan-mi daande toownde iwrunde to bimmbeere laamu too, ana wiya:
—Annii hoɗorde Laamɗo e yimɓe: o hoɗidan e maɓɓe, ɓe laatoo leŋol makko. Laamɗo e hoore mum wondan e maɓɓe, laatoo Laamɗo maɓɓe.

4 O soccan gondi gite maɓɓe fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddataako, sabi kulle ɓooyɗe ɗee fuu njawtii.

5 Jooɗiiɗo e bimmbeere ndee oo wii:
—Mi heyɗintinan huunde fuu!

---

* **20:8** ***Yaajuuju e Maajuuju***ana mbiyee *Gogu* e *Magogu* e ibaraninkoore.

O wii kam:
—Winndu ɗii konngi fuu, ɗi celluɗi ɗi goongaraaji.
6 O wii kam kasen,
—Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuɗɗoode miin woni timmoode. Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo, mi hokkan ɗum e sewnde ndiyam nguurndam ndee meere meere.
7 Neɗɗo fuu jaaliiɗo heɓan ɗum fuu, mi laatoto Laamɗo mum, laatoo ɓiyam.
8 Kaa rofeeɓe e ɓe ngalaa goonɗinal e soɓuɓe golleeji e warooɓe yimɓe e fijooɓe e boŋobii'en e rewooɓe tooruuji e fenooɓe ɓee fuu, weendu yiite e sitti huɓɓooru nduu woni ngeɗu mum'en. Ɓum woni maayde ɗiɗoɓere ndee.

Haala Urusaliima keso

9 Caggal ɗum, gooto e malaa'ika'en njeɗɗon jogiinooɓe le'e jeɗɗi keewɗe balaawuuji jeɗɗi cakitiiɗi ɗii wari, haaldi e am, wii:
—War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdiri ndii.
10 Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo naɓi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamɗo ana jippoo,
11 annoora Laamɗo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe laaɓunde no timtorgal nii.
12 Tatawol tekkungol toowngol ana filtii nde, engol jogii dame sappo e ɗiɗi, damal fuu ana jogii malaa'ika. Cuuɗi baaba ɓiɓɓe Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗii, inɗe mum'en ana mbinndaa e dame ɗee:
13 dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati saahal e dame tati ɓaleeri.
14 Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaaye sappo e ɗiɗi, wootere e majje fuu innde iwnde e sappo e ɗiɗon nelaaɓe Njawdiri ndii ɓee ana e mum.
15 Malaa'ika kaaldannooɗo e am oo ana jogii loocol kaŋŋe eenndirgol faa eennda ngalluure ndee e dame mayre e tatawol mayre ngol.
16 Tatteeji mayre nay ɗii fuu potu, njuunndi mayre e njaannji mayre potu. O eenndiri nde loocol ngol o joginoo ngol, nde laatii geɓe ujunaaji sappo e ɗiɗi (12 000),* njuunndi ndii e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu.
17 O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e capanɗe nay e nay (144), huulagol ngol yimɓe kuulortoo ngol malaa'ika oo huulortoo.
18 Tatawol ngol yaspe mahiraa, ngalluure ndee kaŋŋe dimo baaɗo no timtorgal laaɓungal nii mahiraa.
19 Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaaye dime fuu: arandeere ndee yaspa, ɗiɗoɓere ndee safiir, tatoɓere ndee agate, nayoɓere ndee emerooda,
20 joyoɓere ndee sardoniksi, jeegoɓere ndee sarduwaan, jeɗɗoɓere ndee kirisolita, jettoɓere ndee berili, jeenaɓere ndee topaas, sappoɓere ndee kirisoparaas, sappo e go'oɓere ndee yasente, sappo e ɗiɗoɓere ndee ametiste.
21 Dame sappo e ɗiɗi ɗee yo ɲaaye luulu daneeje sappo e ɗiɗi, damal fuu ɲaayre luulu wootere moyyiniraa. Daalaare ngalluure ndee yo kaŋŋe dimo jalbiroowo no timtorgal nii.
22 Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe oo e Njawdiri ndii ngoni suudu dewal mayre.
23 Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana ɗum, sabi darja Laamɗo yaaynata nde, Njawdiri ndii woni lampa mayre.

---

* **21:16** Ɓum hawrata kilooji 2 200

24 Jaaleɲi ɗii fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankooɓe aduna ɓee
ngaddan e ley mayre jawle mum'en.
25 Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre uddataako ɲalooma!
26 Ɓe ngaddan jawle e teddeengal jaaleɲi maɓɓe e ley mayre.
27 Huunde soɓunde naatataa e mayre, wanaa haala gollooɓe ko waɲaa,
kaɲum e fenooɓe. Naatooɓe e mayre dee, ɓe inɗe mum'en mbinndaa e
dewtere nguurndam ɓee, ɗum woni dewtere Njawdiri ndii.

22

1 Caggal ɗum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam mum hokkata
nguurndam, njalbiroojam no timtorgal nii, eɗam iwra to bimmbeere laamu
Laamɗo e Njawdiri ndii too.
2 Eɗam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji maayo ngoo
ɗiɗi fuu, lekki kokkoowi nguurndam ana e mum, ndimoowi cili sappo e ɗiɗi
– lewru fuu cilol. Haakolooji makki yo safaare sellinoore jaaleɲi.
3 Ko Laamɗo huɗi fuu, tawataake ley ngalluure ndee hankasen. Bimm-
beere laamu Laamɗo e Njawdiri ndii darotoo e ley mayre, maccuɓe makko
ndewan mo,
4 njiya yeeso makko, innde makko winndee e tiiɗe mum'en.
5 Jemma walaa hankasen, ɓe kaajataake fooyre lampa naa fooyre naange
sabi Joomiraaɗo Laamɗo laatoto fooyre maɓɓe. Ɓe laamoto faa abada
abadin.

Haala gartol Iisaa

6 Malaa'ika oo wii kam:
—Ɗii konngi ana celli, ana ngoonɗi. Joomiraaɗo Laamɗo, loowuɗo konngol
mum ley annabaaɓe oo, neli malaa'ika mum faa holla maccuɓe mum ko
warata ɓooyataa.
7 Iisaa wii:
—Kettinee, miɗo wara ɓooyataa!
Neɗɗo fuu kaybuɗo ko woni e dewtere annabaaku ndee ɗoo, weli hoore.
8 Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle ɗee fuu. Caggal ko nan-mi e so njii-mi
koo, kippii-mi e leydi yeeso malaa'ika kollannooɗo kam oo faa mi sujidana
mo.
9 Kaa o wii kam:
—Patti! Miin, mi maccuɗo hono maa hono sakiraaɓe maa annabaaɓe ɓee,
kaɲum e haybooɓe konngi gonɗi e ndee ɗoo dewtere ɓee. Sujidan Laamɗo!
10 O wii kam kasen:
—Pati suuɗu haalaaji annabaaku gonɗi e ndee ɗoo dewtere ɗii, sabi
wakkati mo ɗum fuu ɗum laatotoo ɓadiima.
11 Gaɗoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, coɓuɗo golleeji yo heddo e
golleeji mum coɓuɗi ɗii, moyyo yo heddo e moyyuki mum, ceniiɗo yo heddo
e senaare mum!

12 Iisaa wii:
—Kettinee, miɗo wara ɓooyataa, miɗo waddora mbarjaari faa mi barjoo
gooto fuu hakke golle mum.
13 Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuɗɗoode miin woni
timmoode.
14 Loonnooɓe saayaaji mum'en yalla ana mbaawa ɲaamde e ɓiɓɓe lekki
nguurndam kii e naatirde e ngalluure ndee damal, mbelii hoore!

15 Kaa wonɓe caggal mayre ɓee, ɓe dawaadi, ɓe boŋobii'en, ɓe fijooɓe, ɓe warooɓe yimɓe, ɓe rewooɓe tooruuji, ɓe fenooɓe e ley haalaaji e golleeji fuu.
16 Miin Iisaa, mi nelii malaa'ika am faa seettoo ɗee kulle e ley deente goondinɓe ɗee. Miin woni iwdi Daawuuda, mi taaniiko, miin woni hoodere fajiri jalboore ndee!
17 Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:
—War gaa!
Neɗɗo fuu nanɗo yo wii: «War gaa!»
Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo yo war, muuyɗo fuu yo yar e ndiyam ndokkoojam nguurndam ɗam meere meere.
18 Miin Yuhanna, miɗo jeertina neɗɗo fuu nanɗo konngi annabaaku gondi e ndee ɗoo dewtere ɗii: neɗɗo fuu ɓeyduɗo e majji huunde, Laamɗo ɓeydan e jukkungo joomum balaawuuji cifaadi e mayre ɗii.
19 Neɗɗo fuu tayuɗo yoga e konngi ndee ɗoo dewtere annabaaku, Laamɗo tayan goodi mum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kii, kaŋum e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndee.
20 Ceettantooɗo ɗeen kulle oo wii:
—Tayoral, miɗo wara ɓooyataa!
Aamiina! War Joomiraaɗo men Iisaa!
21 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa wonu e mon on fuu!